

transnationalinstitute

တစ်ကျော့ပြန်

မူလအခြေအနေဆိုးသို့ ပြန်လည်ဆိုက်ရောက်လာသည့် ရွှေကြိတ်ဒေသ

ရေးသားပြုစုသူများ

Tom Kramer
Ernestien Jensema
Martin Jelsma
Tom Blickman

Amira Armenta, Sophie Broach, ဇုန်းရိန်နှင့် ဒေသခံသုတေသီများမှ ပါဝင်အထောက်အကူပြုထားသည်။

မြန်မာဘာသာသို့ ပြန်ဆိုသူ

သူ့ဒန်မုန်ဒန်ဇော်

တည်းဖြတ်

ဒေါက်တာနန်းပန်းအိမ်ခမ်း
ဖွေးဖြူသဲ

မူရင်းဒီဇိုင်း

Guido Jelsma
www.guidojelsma.nl

မြန်မာဘာသာပြန်ဒီဇိုင်း

သူ့ဒန်ဆိုင်းဇော်

ဓာတ်ပုံ

Tom Kramer
Ernestien Jensema
Romesh Bhattacharji
SKT
Amaralak Khamhong နှင့် အခြားဒေသခံသုတေသီများ

မျက်နှာဖုံးဓာတ်ပုံ

ကချင်ပြည်နယ်အတွင်း ဘိန်းခြစ်နေပုံ (SKT)

ငွေကြေးထောက်ပံ့သူများ

OXFAM NOVIB
Sweden
Royal Norwegian Embassy in Bangkok
Royal Danish Embassy in Bangkok
Royal Dutch Embassy in Bangkok

ဆက်သွယ်ရန်လိပ်စာ

- T** Transnational Institute (TNI)
- N** Drugs & Democracy Programme
PO Box 14563, 1001 LD Amsterdam
- I** The Netherlands

ဖုန်း - +၃၁-၂၀-၆၆၂၆၆၀၈
ဖက်စ် - +၃၁-၂၀-၆၇၅၇၀၇၆
အီးမေးလ် - drugs@tni.org

- www.tni.org/drugs
- www.undrugcontrol.info
- www.druglawreform.info
- www.tni.org/work-area/burma-project

- @DrugLawReform
- Drugsanddemocracy

Amsterdam, June 2014

ဤစာအုပ်သည် အများအကျိုးပြုဉာဏ်ဆိုင်ရာ ဆန်းသစ်တီထွင်မှုမူပိုင်ခွင့် လိုင်စင် (<http://creativecommons.org/licenses/by/2.0>) ပါစည်းကမ်းချက်များနှင့်အညီ ထုတ်ဝေသည့် အများပြည်သူအကျိုးပြု ပုံနှိပ်မှတ်တမ်းတစ်ခုဖြစ်သဖြင့် နဂိုအနှစ်သာရ ပျက်ပြယ်စေခြင်းမရှိဘဲ အကန့်အသတ်မရှိ အသုံးပြုမှု၊ ဖြန့်ဖြူးမှုနှင့် ရည်ရွယ်ချက်အမျိုးမျိုးအတွက် တစ်ဖန်ပြန်လည်ထုတ်ဝေမှုတို့ကို တားမြစ်ထားခြင်းမရှိပါ။ ဤစာတမ်းမှ ထုတ်နုတ်အသုံးပြုသည့် သို့မဟုတ် ကိုးကားအသုံးပြုသည့်စာသားမိတ္တူကို TNI သို့ ပေးပို့မည်ဆိုပါက ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် အလွန်ကျေးဇူးတင်မည်ဖြစ်သည်။ TNI ၏ ပုံနှိပ်မှတ်တမ်းများ၊ လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် ပတ်သက်သည့် သတင်းအချက်အလက်များကို လက်ခံရရှိလိုပါက အပတ်စဉ်ထုတ်ပြန်သည့် သတင်းလွှာအတွက် tni@tni.org သို့တောင်းခံလွှာပေးပို့၍သော်လည်းကောင်း www.tni.org သို့မှတ်ပုံတင်၍သော်လည်းကောင်း အမည်စာရင်းပေးသွင်းထားရန် အကြံပြုအပ်ပါသည်။

စကားလုံးအနက်အဓိပ္ပါယ်ရှင်းလင်းချက်

Addiction	-	ဆေးစွဲခြင်း/ ယင်းကပ်ခြင်း (အရပ်အခေါ်)
Alternative development	-	ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး (အများအားဖြင့် အစားထိုးဖွံ့ဖြိုးရေးဟု အသုံးများသော်လည်း ဘိန်းအစားထိုးသီးနှံစီမံကိန်းများနှင့် ရှုပ်ထွေးမှုမရှိစေရန်ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဟုအသုံးပြုထားခြင်း ဖြစ်သည်။)
Amphetamine Type Stimulants (ATS) / Methamphetamine	-	အမ်ဖီတမင်းအမျိုးအစား စိတ်ကြွဆေးများ / စိတ်ကြွဆေး / မက်အမ်ဖီတမင်း
Comprehensive	-	ပြီးပြည့်စုံသော
Compulsory treatment	-	အတင်းအကျပ်ဆေးကုသမှု/ ဆေးဖြတ်ခြင်း
1961 Convention on Narcotic Drugs	-	၁၉၆၁ ခုနှစ် မူးယစ်ဆေးဝါးများဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်း
Drugs	-	မူးယစ်ဆေးဝါး
Drug policies	-	မူးယစ်ဆေးဝါး မူဝါဒများ
Drug trade	-	မူးယစ်ဆေးဝါး ကုန်သွယ်မှု
Decriminalization	-	ရာဇဝတ်/ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးမယူခြင်း
Detoxification	-	ဆေးဆိပ်ဖြေကုသခြင်း
Ecstasy	-	စိတ်ပျော်မြူးထူးဆေး / အက်စ်တစ်
Female drug users	-	အမျိုးသမီးမူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများ
Graduating	-	အဆင့်တက်သွားခြင်း
Harm Reduction	-	အန္တရာယ်လျှော့ချရေး
Heroin epidemic	-	ဘိန်းဖြူကပ်ဆိုက်မှု
Heroin overdose	-	ဘိန်းဖြူအသုံးလွန်ခြင်း
High	-	ဆေးရှိန်တက်/ကောင်းခြင်း
Ice	-	ရေခဲသား
Injecting (drugs)	-	(မူးယစ်ဆေး) အကြောထဲ ထိုးသွင်းခြင်း
In-patient/ in-residence treatment	-	အတွင်းလူနာ
Kratom	-	ခရက်တွမ် / ဘိန်းစာပင်
Misuse	-	တလွဲအသုံးချမှု
Non-medical use	-	ဆေးကုသရေးအတွက် မဟုတ်သည့်သုံးစွဲမှု
Opium	-	ဘိန်း၊ ဘိန်းမဲ
Opiates	-	ဘိန်းအခြေခံဆေးဝါးများ

တစ်ကျောပြန် - မူလအခြေအနေဆိုးသို့ ပြန်လည်ဆိုက်ရောက်လာသည့် ရှေ့ကြိမ်အသေ

- Outreach workers - လက်ကမ်းဝန်ဆောင်ရေးလုပ်သား
- Overdose - ဆေးလွန်ခြင်း
- Pharmaceuticals - ဆေးဘက်ဆိုင်ရာဆေးဝါးများ
- Poly drug use - မူးယစ်ဆေးဝါးမျိုးစုံသုံးစွဲမှု
- Problematic drug use - ပြဿနာရှိသော မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှု
- Public health - ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး
- Quasi-medical use - တစ်ဖက်တစ်ဖျက် ဆေးကုသခြင်းအတွက် သုံးစွဲမှု
- Recreational use - အပန်းဖြေသုံးစွဲခြင်း
- Relapse - မူးယစ်ဆေးပြန်လည်သုံးစွဲခြင်း
- Risk - အရဲစွန့်ရမှု/အန္တရာယ်
- Safarole-rich oil - သစ်ကတိုးဆီ/ဆပ်ဖရိုက်ကြွယ်ဝသည့်အဆီ
- Scheduling drugs - စာရင်းသွင်းသတ်မှတ်ခြင်း
- Small scale drug dealers - အသေးစားမူးယစ်ဆေးဝါး အရောင်းအဝယ် ပြုလုပ်သူများ
- Small scale drug traffickers - အသေးစားမူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးသူများ
- Snorting - နှာခေါင်းဖြင့်ရှုံ့ခြင်း/ ရှိုက်ခြင်း
- Stigma - နှိမ့်ချခံရမှု
- Withdrawal symptoms - ဆေးပြတ်စေဒနာများ/ ယင်းထူမှုလက္ခဏာများ
- War on drugs - မူးယစ်ဆေးဝါးစစ်ပွဲ

မာတိကာ

စကားရိုး	(၃)	■ မဟာမဲခေါင်ဒေသ သတ်ဖြတ်မှုများ - အမှုအခင်း ဆုံးခန်း တိုင်ခွဲပြီလား	(၄၃)
ရွှေတြိဂံဒေသမြေပုံ	(၇)	တရုတ်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များ အကျင့်ပျက်ခြစားမှုနှင့် 'အကြမ်းဖက်မှုပြင်းထန်သည့် ဈေးကွက်များ'	(၄၄) (၄၅)
အဖွင့်မိတ်ဆက်	(၈)		
ရွှေတြိဂံနယ်မြေအတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု	(၁၃)	ဘိန်းမဲ၊ ဘိန်းဖြူ၊ စိတ်ကြွဆေးနှင့် မူးယစ်စေတတ်သည့် အခြားဆေးဝါးများ	(၄၉)
တစ်ကျော့ပြန်ဘိန်းပန်း	(၁၃)	■ အမ်ဖီတမင်းအမျိုးအစား စိတ်ကြွဆေးများ (ATS)	(၅၀)
ပူဖောင်းသက်ရောက်မှု	(၁၄)	ရိုးရာအစဉ်အလာအရ ဘိန်းအသုံးပြုမှု	(၅၁)
■ အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယမှ ဘိန်းစိုက်တောင်သူတစ်ဦး	(၁၆)	လက်ရှိဘိန်းအသုံးပြုမှု	(၅၄)
ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကို မြှင့်တက်လာစေသည့် မောင်းနှင်အားများ	(၁၇)	■ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ရိုးရာအစဉ်အလာအရဘိန်းသုံးစွဲမှုနှင့်	(၅၅)
မြေယာရယူအသုံးပြုနိုင်မှု	(၁၈)	ဘိန်းဖြူယင်းကပ်စွဲလန်းမှု အားပြိုင်ခြင်း	
■ မြေယာလုယူမှု	(၁၉)	ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုနှင့် သုံးစွဲမှု	(၅၆)
ဒေသတွင်းနှင့် ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်	(၂၀)	ဘိန်းဖြူကပ်ဆိုက်မှု	(၅၆)
■ တရုတ်ဝယ်လိုအားမြှင့်တက်လာသည့် ကချင်ပြည်နယ်ထွက်ဘိန်းများ	(၂၂)	ကချင်ပြည်နယ်အတွင်း ဘိန်းမဲအစား ဘိန်းဖြူပြောင်းလဲ သုံးစွဲလာမှု	(၅၇)
ဇယား (၁) ၂၀၀၂မှ ၂၀၁၂ အတွင်း ကချင်ပြည်နယ်ရှိ ဘိန်းနှင့် ဘိန်းဖြူဈေးနှုန်းများ	(၂၃)	ဇယား ၄။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ ၂၀၀၅ မှ ၂၀၁၀ ကာလအတွင်း မြှင့်တက် လာသည့် ဘိန်းဖြူနှင့် မက်အမ်ဖီတမင်း စိတ်ကြွဆေး(ရာဘာ) ဈေးနှုန်းများ	(၅၈)
ဇယား (၂) ၂၀၁၂မှ ၂၀၁၃ အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဘိန်းနှင့် ဘိန်းဖြူဈေးနှုန်းများ	(၂၃)	ဇယား ၅။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ ၂၀၀၃ မှ ၂၀၁၃ ကာလအတွင်း မြှင့်တက် လာသည့် ဘိန်းဖြူဈေးနှုန်းများ	(၅၉)
ဇယား (၃) ၂၀၁၁-၂၀၁၃ ခုနှစ် ကမ္ဘာ့ ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု မှန်းဆချက်	(၂၄)	ဇယား ၆။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ ၂၀၀၃ မှ ၂၀၁၃ ကာလအတွင်း မြှင့်တက် လာသည့် မက်အမ်ဖီတမင်း (ရာဘာ)ဈေးနှုန်းများ	(၆၀)
အိန္ဒိယတွင်း တရားဝင်ခွင့်ပြုထားသည့် ဘိန်းစိုက်ခင်းများ	(၂၅)	■ ကချင်ပြည်နယ်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်းရှိ ပြဿနာရှိသော ဘိန်းဖြူအသုံးပြုမှု	(၆၀)
အငြင်းပွားဖွယ်ရာအချက်အလက်များ	(၂၆)	ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ဘေးအန္တရာယ်များ မြင့်မားလာခြင်း	(၆၂)
- အမှန်တရားလား စိတ်ကူးယဉ်လား		■ HIV/AIDS နှင့် ကွဲပြားစွာပြစ်တင်မှု	(၆၃)
ပဋိပက္ခ၊ ရာဇဝတ်မှုနှင့် အကျင့်ပျက်ခြစားမှု	(၃၁)	မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုနှင့် ရောင်းဝယ်မှု	(၆၅)
■ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဘိန်းခင်းများကို ဆေးဖျန်းတိုက်ဖျက်ရာ၌	(၃၃)	အသေးစားရောင်းဝယ်ရေးသမားများ	(၆၆)
အောင်မြင်မှုမရခဲ့သည့် အမေရိကန်		အမ်ဖီတမင်းအမျိုးအစား စိတ်ကြွဆေးများ (ATS)	(၆၇)
အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယရှိ ပဋိပက္ခနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးများ	(၃၄)	ATS အခြေခံကုန်ကြမ်းများ	(၆၈)
မြန်မာနိုင်ငံရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် ပဋိပက္ခများ	(၃၅)	ဘိန်းစာပင် (Kratom)	(၆၉)
စစ်တပ်တိုးချဲ့ဖွဲ့စည်းခြင်းနှင့် ပဋိပက္ခစီမံခန့်ခွဲရေး	(၃၈)	ကက်တမင်း (Ketamine)- ဈေးကွက်တွင်းရှိ ကေ-ဟိုးလ်	(၇၁)
မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်သွယ်ရေးနှင့် ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့များ၏	(၄၁)	ထရာမာဒေါလ် - ပြဿနာလား၊ မြေရှင်းချက်လား	(၇၆)
အခန်းကဏ္ဍ			
ပြစ်တင်ရုံ့ချခြင်းနှင့် အရှက်ခွဲခြင်း	(၄၂)		

တစ်ကျောပြန် - မူလအခြေအနေဆိုးသို့ ပြန်လည်ဆိုက်ရောက်လာသည့် ရွှေကြိမ်ဒေသ

ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးသည် ပထမ	(၇၈)	ATS နှင့် အန္တရာယ်လျော့ချရေး	(၁၂၃)
အာဆီယံဒေသကြီး မူးယစ်ဆေးဝါးကင်းစင်ပြီလား	(၇၉)	နိဂုံးချုပ်နှင့် ထောက်ခံအကြံပြုချက်များ	(၁၂၆)
ဘိန်းတားမြစ်ပိတ်ပင်မှုများနှင့် တိုက်ဖျက်ရေး	(၈၀)		
ဆန်းဒေသ ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေးနှင့် တိုက်ဖျက်ရေး	(၈၂)	အဆုံးသတ်မှတ်ချက်များ	(၁၃၇)
ဖွံ့ဖြိုးရေးသည် ပထမ	(၈၄)		
လူသားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးညွှန်းကိန်းများ	(၈၇)	အတိုကောက်စာလုံးများ	(၁၄၄)
အကောင်းဆုံးအလေ့အထများ	(၈၇)		
ဘိန်းစိုက်တောင်သူများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှု	(၈၉)	ကျမ်းကိုးစာရင်း	(၁၄၆)
လယ်ယာဥယျာဉ်ခြံမြေဆိုင်ရာ တရားမျှတမှုသို့	(၉၀)		
ဆေးခြောက်စိုက်ပျိုးမှုနှင့် အစားထိုးဖွံ့ဖြိုးရေး	(၉၃)		
ရှေ့နောက်ညီညွတ်မှုမရှိသည့် ကုလသမဂ္ဂစနစ်	(၉၄)		
ကမ္ဘာ့မူးယစ်ဆေးဝါးပြဿနာများကို ထိန်းချုပ်ဟန့်တားခြင်း	(၉၅)		
ကိုလံဘီယာ မူးယစ်ဆေးဝါးများနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး	(၉၇)		
ဆွေးနွေးပွဲများ			
ပဋိပက္ခအရေးနိမ့်ကြားသတိရှိသော မူးယစ်ဆေးဝါး	(၉၉)		
မူဝါဒများ			

အန္တရာယ်လျော့ချရေးနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး (၁၀၁)

အန္တရာယ်လျော့ချရေး ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများ	(၁၀၂)
ပြဿနာရှိသော မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးမှုနှင့် ပြဿနာမရှိသော မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးမှု အားပြိုင်ခြင်း ¹	(၁၀၃)
အတင်းအကျပ် 'ဆေးကုသမှုခံယူစေခြင်း'	(၁၀၈)
အတင်းအကျပ်ဆေးကုသမှုဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ပူးတွဲကြေညာချက်	(၁၁၀)
တရားဥပဒေစည်းကြပ်ရေးနှင့် အကျဉ်းထောင်	(၁၁၁)
မြန်မာနိုင်ငံ တားဆီးနှိမ်နင်းရေးနှင့် အကျင့်ပျက်ခြစားမှု	(၁၁၁)
မူးယစ်ဆေးဝါးများနှင့် အကျဉ်းထောင်များ	(၁၁၂)
မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ဖမ်းဆီးမှုများနှင့် အကျဉ်းထောင်	(၁၁၄)
ထိုင်းမူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ဖျက်ရေးစစ်ပွဲများ	(၁၁၅)
သေဒဏ်ပေးခြင်း	(၁၁၈)
လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ မူဝါဒများ	(၁၁၈)
မူးယစ်ဆေးဝါးဥပဒေတွေ တကယ်ပြောင်းလဲပြီလား	(၁၁၉)
ထိခိုက်ခံစားရလျက်ရှိသည့် ရပ်ရွာလူထုများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှု	(၁၂၂)

ဝကားချိုး

ဤပုံနှိပ်ထုတ်ဝေမှုသည် TNI ၏ ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေခဲ့သည့် 'ရွှေတြိဂံနယ်မြေမှ ဆေးပြတ်စဝေဒနာများ၊ ဖရိုဖရဲဖြစ်နေသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်' (Withdrawal Symptoms in the Golden Triangle: A Drugs Market in Disarray) ဟူသည့် အစီရင်ခံစာ၏ နောက်ဆက်တွဲအကျိုးဆက်တစ်ခုဖြစ်သည်။ ဤအစီရင်ခံစာသည် အရှေ့တောင်အာရှမူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်၏ ပြောင်းလဲမှုကို လေ့လာသုံးသပ်၍ အစားထိုးအပြောင်းအလဲ ပြုလုပ်နိုင်မည့် ရွေးချယ်စရာမူဝါဒများကို ရေးဆွဲဖော်ထုတ်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည့် ကနဦးအားထုတ်မှုတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ အစီရင်ခံစာ၌ အရှေ့တောင် အာရှဒေသတစ်လွှားမှ ဘိန်းအဓိက စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်လျက်ရှိသည့် ရွှေတြိဂံဟု လူသိများသည့် မြန်မာ၊ လာအိုနှင့်ထိုင်းနိုင်ငံတို့၌ ၁၉၉၈ မှ ၂၀၀၆ ခုနှစ်အတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု သိသိသာသာလျော့ကျသွားစေခဲ့သည့် အဓိကမောင်းနှင်အားများနှင့် နောက်ဆက်တွဲသက်ရောက်မှုများကို ဆန်းစစ်သုံးသပ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် အိမ်နီးချင်းတိုင်းပြည်များဖြစ်သည့် အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယနှင့် တရုတ်နိုင်ငံ၏ ယူနန်ပြည်နယ်များရှိ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းများနှင့်လည်း ဆက်စပ်လျက်ရှိသည်။ အစီရင်ခံစာအတွင်း မြန်မာနှင့် လာအိုနိုင်ငံရှိ ဘိန်းတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများ၏ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲမှုကို မေးခွန်းထုတ်ခဲ့ပြီး အခြားဒေသများသို့ ရွှေ့ပြောင်းယုံ့နဲ့ သွားခဲ့သည့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုလမ်းကြောင်းများကို မီးမောင်းထိုးပြထားသည်။

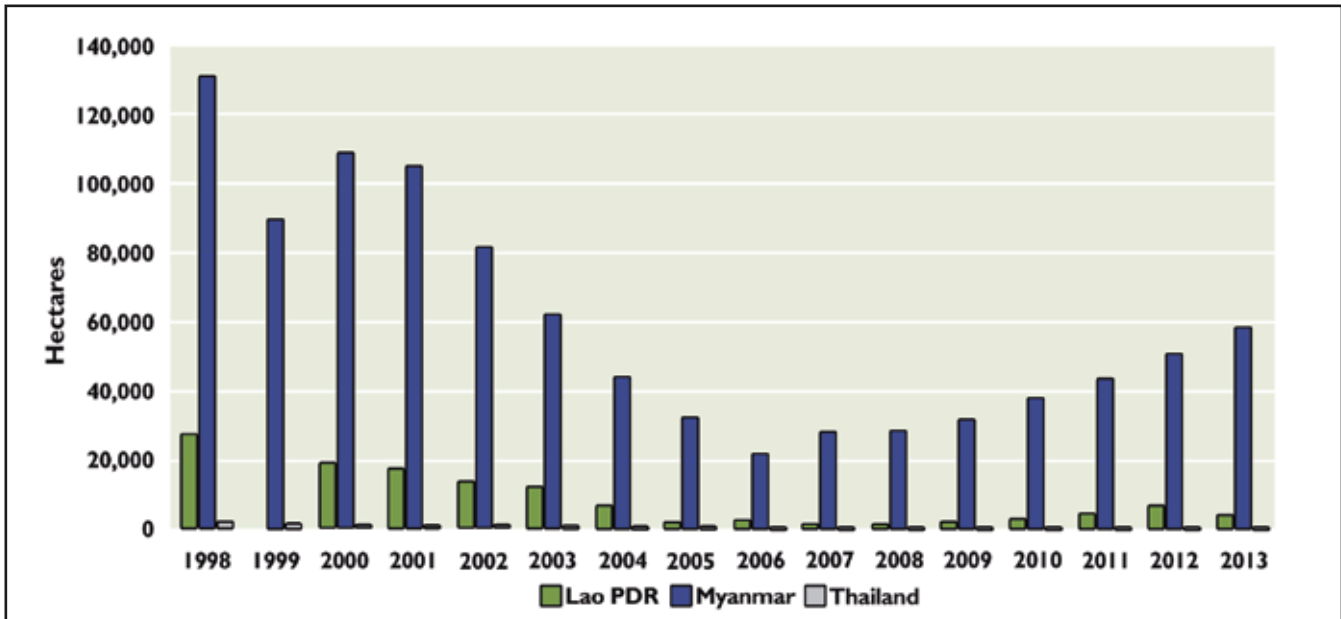
'ဆေးပြတ်စဝေဒနာများ' (Withdrawal Symptoms) ကို ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ချိန်မှစ၍ အရှေ့တောင်အာရှ မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်အတွင်း သိသိသာသာ ပြောင်းလဲမှုများကို တွေ့ရှိလာရသည်။ သိသာထင်ရှားမှုအရှိဆုံးဖြစ်ရပ်တစ်ခုမှာ တစ်ကျော့ပြန် ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုသည် ၂၀၀၆ ခုနှစ် ထုတ်လုပ်မှုပမာဏထက် နှစ်ဆကျော် မြင့်မားလာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဤသို့မြင့်တက်လာခြင်းကြောင့် လက်ရှိတည်ဆဲ မူးယစ်ဆေးဝါးတားဆီးနှိမ်နင်းရေး မူဝါဒများ၏ ထိရောက်အကျိုးရှိမှုနှင့် အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ၂၀၁၅ မူးယစ်ကင်းစင်ရေးဒေသတွင်းရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်ကြီးကို လက်လှမ်းမီနိုင်ခြင်းရှိမရှိ မေးခွန်းထုတ်စရာဖြစ်လာခဲ့သည်။ ခြုံငုံသုံးသပ်ရမည်ဆိုပါက ဒေသတွင်းရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များအပေါ် ကိုင်တွယ်သည့် မူဝါဒများသည် တားဆီးချုပ်ချယ်မှု တင်းကျပ်လွန်းအားကြီးသည်။ ယင်းမူဝါဒများသည် မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်ခြင်း သို့မဟုတ် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲလျက်ရှိသည့် လူအုပ်စုများအတွက် ဆိုးရွားပြင်းထန်သည့် နောက်ဆက်တွဲဆိုးကျိုးများသာဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် အပယ်ခံလူ့အသိုက်အဝန်းများနှင့် အဆင်းရဲဆုံး ရပ်ရွာလူထုများအများဆုံး ထိခိုက်ခံစားကြရသည်။

'တစ်ကျော့ပြန်' အစီရင်ခံစာသည် ဒေသတွင်းရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်မှုနှင့် သုံးစွဲမှုဆိုင်ရာအခြေအနေများ၏ အကြောင်းတရားများနှင့် သက်ရောက်ထိခိုက်မှုများကို လေ့လာဆန်းစစ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ မြွင်းချက်မရှိ တားဆီးပိတ်ပင်ခြင်းနှင့် ရက်အကန့်အသတ်အပေါ် အခြေခံ၍ စဉ်းစားတွေးခေါ် မှုသည် မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့်ပတ်သက်သည့် ပြဿနာရပ်များကို ပိုမိုကြီးထွားလာစေကြောင်း ဝေဖန်သုံးသပ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ အစီရင်ခံစာ၌ အဆိုပြုထားသည့် ရွေးချယ်စရာမူဝါဒများသည် နိုင်ငံတကာအလေ့အထကောင်းများ၊ လူ့အခွင့်အရေးစံ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိသည့် အပြင်ကရုဏာတရားနှင့် အထောက်အထားအပေါ် အခြေပြု၍ ယုတ္တိကျကျဖြင့် ထိထိရောက်ရောက်အကောင်အထည်ဖော်နိုင်သည့် မူဝါဒများလည်းဖြစ်သည်။

တစ်ကျော့ပြန် - မူလအခြေအနေဆိုးသို့ ပြန်လည်ဆိုက်ရောက်လာသည့် ရွှေတြိဂံဒေသ

'ဆေးပြတ်စအခြေအနေများ' (Withdrawal Symptoms) အစီရင်ခံစာကို ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းမပြုမီ ပြုလုပ်ခဲ့သည့် သုတေသနနှင့် ပုံနှိပ်မှတ်တမ်းအများစုကို ဒေသတွင်းရှိ တိုင်းပြည်တစ်ခုတည်းအပေါ် သို့မဟုတ် အမျိုးအစားတစ်ခုတည်း (ဥပမာ- ဘိန်းဖြူ သို့မဟုတ် အမ်ဖီတမင်း အမျိုးအစားစိတ်ကြွဆေးများ (Amphetamine-type Stimulants _ATS)) အပေါ်တွင်သာ အသားပေးဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ကျွန်ုပ်တို့ အနေဖြင့်ဒေသတွင်း ထုတ်လုပ်မှုနှင့် သုံးစွဲမှုအခြေအနေ၊ မူဝါဒချမှတ်ဆောင်ရွက်မှုများနှင့် ယင်းမူဝါဒများမှ မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်အသုံးပြု လျက်ရှိသည့် ရပ်ရွာလူထုများအပေါ် သက်ရောက်ထိခိုက်မှုများကို ပိုမိုနားလည်သဘောပေါက်စေရန်အတွက် မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်ကို ဒေသကြီး တစ်ခုလုံးအနေဖြင့် လွှမ်းမိုးသုံးသပ်သည့် ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုများအပူတပြင်းဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ကြောင်း သုံးသပ်တွေ့ရှိခဲ့သည်။ 'တစ် ကျော့ပြန်' အစီရင်ခံစာကို အဆိုပါချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုပုံစံဖြင့် ရေးသားပြုစုထားခြင်းဖြစ်သည်။ ကျွန်ုပ်တို့ လက်ခံယုံကြည်သကဲ့သို့ပင် ၂၀၀၉ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၃ ခုနှစ်အကြား ဖော်ဆောင်ခဲ့သည့် သုတေသနသည် ဒေသတွင်းဈေးကွက်၏ ပြောင်းလဲနိုင်စွမ်းအားသည် ထုတ်လုပ်မှုနှင့် သုံးစွဲမှုပုံစံများကို ပုံဖော်ရာ၌ မူဝါဒချမှတ်သူများ ထင်မှတ်ထားသည်ထက် ပိုမိုအရေးပါလျက်ရှိကြောင်း ထပ်လောင်းခိုင်မာစေခဲ့သည်။

အရှေ့တောင်အာရှဒေသတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု၊ ၁၉၉၈ မှ ၂၀၁၃ အထိ (ဟက်တာလိုက်)

ရင်းမြစ် - UNODC ၏ ၂၀၁၃ ခုနှစ် အရှေ့တောင်အာရှ ဘိန်းစစ်တမ်း၊ လာအို၊ မြန်မာ

ရွှေတြိဂံမူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်နှင့် အင်အားကြီး အိမ်နီးချင်း များဖြစ်သည့် တရုတ်နှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံများအကြား ထဲထဲဝင်ဝင် ပတ် သက်ဆက်နွယ်လျက်ရှိကြောင်း ဤသုတေသန၌တွေ့ရှိရသည်။ အိန္ဒိယ မြောက်ပိုင်းရှိ ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဝယ်လိုအား၊

ရောင်းလိုအားလမ်းကြောင်းများနှင့် ဆက်နွယ်လျက်ရှိပြီး ထိုင်းနှင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဘိန်းဖြူနှင့် စိတ်ကြွဆေး (ATS) ထုတ်လုပ်မှုအတွက် လိုအပ်သည့် ကုန်ကြမ်းပစ္စည်းများကို တရုတ်နှင့်အိန္ဒိယမှ အဓိကတင် သွင်းလျက်ရှိသည်။ လာအိုနှင့် မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းဒေသတစ်လွှား၌ တရုတ်မှ ဘိန်းအစားထိုး အစီအစဉ်များကို စတင်ဖော်ဆောင်ခဲ့ပြီး နောက်ရလဒ်အနေဖြင့် ရွှေတြိဂံ၌ ထုတ်လုပ်သည့်ဘိန်းဖြူများသည် တရုတ်ပြည်တွင်းရှိ တရားမဝင်မှောင်ခိုဈေးကွက်များသို့ ဦးတည်ဝင် ရောက်လာခဲ့သည်။ ဤအစီရင်ခံစာ၌ ကမ္ဘာတစ်လွှားရှိ ဘိန်းစိုက်ပျိုး ထုတ်လုပ်မှုနှင့် အသုံးပြုမှုပုံစံများ ပြောင်းလဲလာခြင်းနှင့် အရှေ့တောင် အာရှအတွင်း စိတ်ကြွဆေး အများအပြား ထုတ်လုပ်အသုံးပြုလာခြင်းမှ ဒေသတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု ပုံစံကိုမည်သို့သက်ရောက်ထိခိုက် စေကြောင်း ရှင်းလင်းဖော်ပြခြင်းအားဖြင့် ဒေသတွင်းရှိ ထုတ်လုပ်ဖြန့် ဖြူးမှု လမ်းကြောင်းများနှင့် ကမ္ဘာ့မူးယစ်ဆေးဝါး ဈေးကွက်အကြား ဆက်နွယ်မှုကို မီးမောင်းထိုးပြထားသည်။

ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းမှ ဘိန်းစိုက်တောင်သူတစ်ဦး

မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်များ၏ ရွေ့လျားပြောင်းလဲတတ် သည့်သဘောတရားကို ဆင်ခြင်သုံးသပ်၍ ယုတ္တိကျသည့် မူဝါဒများ ရေးဆွဲဖော်ထုတ်ကာ ထိထိရောက်ရောက်အကောင်အထည်ဖော်ဆောင် ရန်လိုအပ်လျက်ရှိသည်။ ဝယ်လိုအားနှင့် ရောင်းလိုအားတို့အကြားအပြန် အလှန်ဆက်စပ်ပတ်သက်လျက်ရှိသဖြင့် မူဝါဒများ ချမှတ်အကောင်

ကချင်တောင်တန်းတန်းပေါ်မှ ဘိန်းစိုက်ခင်းများ။

အထည်ဖော်ရာ၌ နှစ်ဖက်စလုံးကို ခြုံငုံသုံးသပ်ရန်လိုအပ်ကြောင်း ဤအစီရင်ခံစာအားဖြင့် ပြဆိုလျက်ရှိသည်။ လက်ရှိ မူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်ရေး မူဝါဒများနှင့် လျာထားချက်ပန်းတိုင်များသည် တင်းကြပ် သည့်အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များဖြင့် ရောင်းလိုအားနှင့် ဝယ်လို အားကို လျှော့ချရန်ဇောင်းပေးထားပြီး မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများ၊ ဘိန်းစိုက်တောင်သူများ၊ အသေးစားရောင်းဝယ်ရေးသမားများ၊ ဆက်စပ် မိသားစုဝင်များနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်လုံးအပေါ် ကျယ်ကျယ် ပြန့်ပြန့် ထိခိုက်စေလျက်ရှိသည့် နောက်ဆက်တွဲဆိုးကျိုး သက်ရောက်မှု များကို လျစ်လျူရှုလျက်ရှိသည်။

‘ပူဖောင်းသက်ရောက်မှု’ (balloon effect) သဘောတရားအရ မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့်ဆက်စပ်သည့် ပြဿနာများကို ဒေသတစ်ခုမှ အခြား ဒေသတစ်ခုသို့ပြောင်းရွှေ့သွားခြင်းမျိုးကို ရှောင်လွှဲရန်အတွက် မူဝါဒ များချမှတ်အကောင်အထည်ဖော်မှုအပေါ် ဈေးကွက်မှ မည်ကဲ့သို့တုန့် ပြန်မှုရှိကြောင်း နားလည်သဘောပေါက်ရန် အရေးကြီးသည်။ အားနည်း သည့်မူဝါဒများ ရေးဆွဲအကောင်အထည်ဖော်မိပါက မလိုလားအပ်သည့် ဆိုးကျိုးများ သို့မဟုတ် ခုတ်ရာတစ်ခြား ရှာတစ်ခြားသက်ရောက်မှုများ ကိုပေါ်ပေါက်လာစေနိုင်သည်။ မူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်ရေးမူဝါဒများ ထိရောက်အကျိုးရှိရန် ရရှိရန်အတွက် ဘိန်းစိုက်ရသည့်အကြောင်း ရင်း၊ ရောင်းဝယ်ရသည့်အကြောင်းရင်းနှင့် အသုံးပြုရသည့် အကြောင်း

ရင်းများကို ထဲထဲပင်ပင်နားလည်သဘောပေါက်ရန် လိုအပ်သည်။ ဤအစီရင်ခံစာအတွင်း ဖော်ပြထားသည့် သုတေသနပြုချက်နှင့် ဆန်းစစ် သုံးသပ်ချက်များသည် ဒေသတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်ကို ဘက် ပေါင်းစုံမှ ခြုံငုံစဉ်းစားထားသည့် အခြေခံအကြံပြုထောက်ခံချက်များ နှင့် သုံးသပ်ချက်များကို ဖော်ထုတ်ပေးရန် ရည်ရွယ်ခြင်းဖြစ်သည်။

‘ဆေးပြတ်စေဒနာများ’ ၌ အရှေ့တောင်အာရှ မူးယစ်ဆေး ဝါးဈေးကွက်သည် မကြုံစဖူးထူးကဲလှသည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ် ငန်းစဉ်အတွင်း ကျရောက်လျက်ရှိကြောင်း သုံးသပ်ထားသည်။ ရွှေကြိမ် နယ်မြေ၌ ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုကို တားဆီးပိတ်ပင် လိုက်ခြင်းဖြင့် မိသားစုထောင်ပေါင်းများစွာကို ပိုမိုဆင်းရဲတွင်းနက်သွား စေခဲ့သည်။ ဘိန်းကိုရာစုနှင့်ချီ၍ အသုံးပြုလာခဲ့ကြသည့် ဒေသများ၌ ဘိန်းပါသော ဆေးဝါးများ၊ စိတ်ကြွဆေးများ (ATS) နှင့် ဆေးဝါးဖော်စပ်ထုတ်လုပ်မှု များအတွက် ရှုပ်ထွေး၍ အပြောင်းအလဲမြန်သည့် ဈေးကွက်များပေါ် ထွန်းလာခဲ့သည်။ ဖော်ပြပါပုံသည် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများမှ အမျိုး အစားတစ်ခုနှင့် တစ်ခုအကြားပြောင်းလဲ သုံးစွဲလျက်ရှိသည့် ဈေးကွက် အများအပြားထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ ရွေးချယ်စရာ ဆေးဝါးအမျိုးအစား များရှားပါးလာပါက တရားဝင်ဈေးကွက်နှင့် တရားမဝင်ဈေးကွက်အကြား ခြားထားသည့်စည်းများ မေးမှိန်သွားလေ့ရှိသည်။ ဤကဲ့သို့သော မူးယစ် ဆေးဝါးပြဿနာများသည် ရှုပ်ထွေးနက်နဲသဖြင့် မျက်တောင်တစ်ခတ်

တစ်ကျော့ပြန် - မူလအခြေအနေဆိုးသို့ ပြန်လည်ဆိုက်ရောက်လာသည့် ရွှေကြိမ်ဒေသ

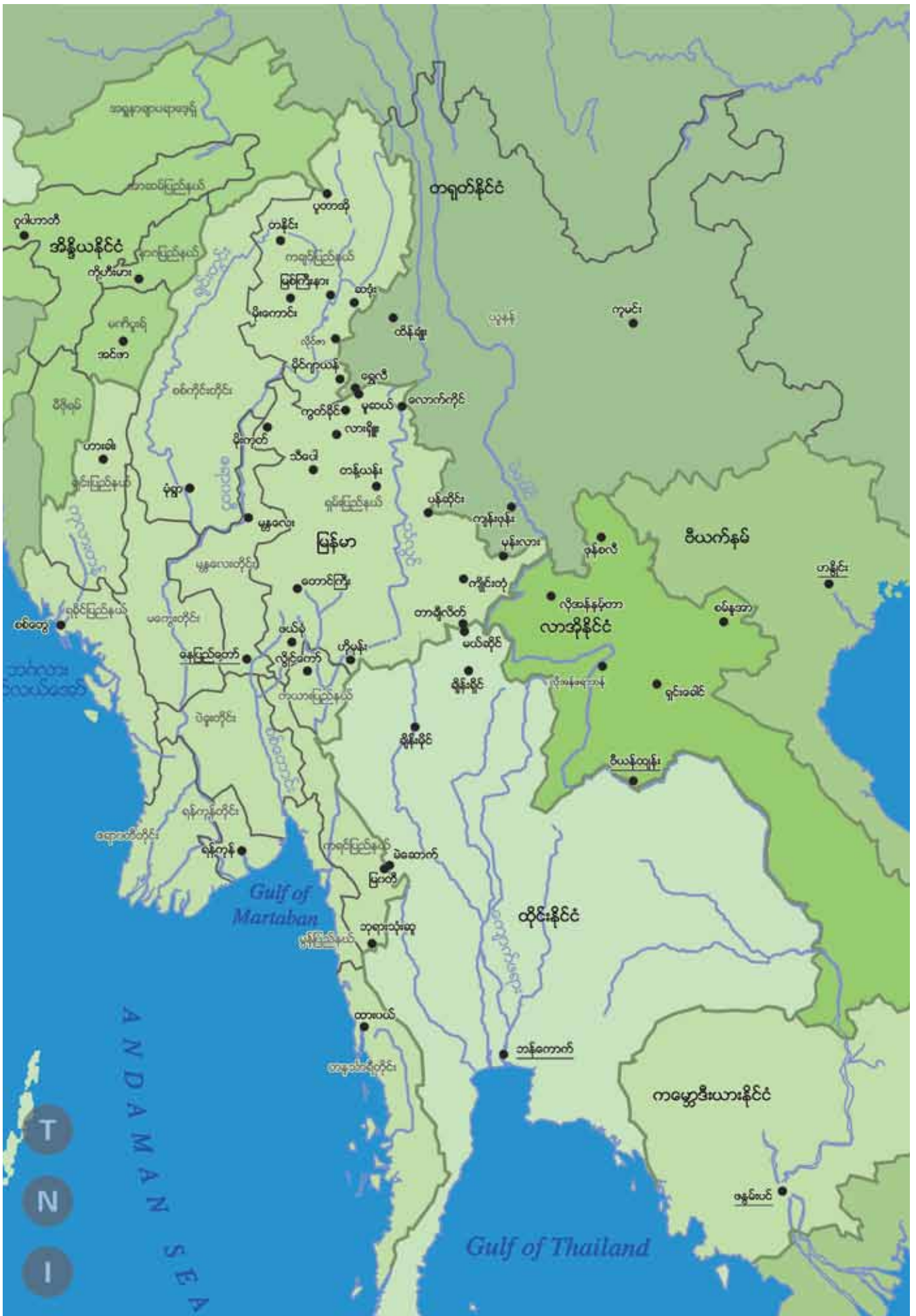
အတွင်း သို့မဟုတ် တစ်ဖက်သတ်အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များဖြင့် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်း၍မရနိုင်ကြောင်း ဒေသတွင်းအာဏာပိုင်များနှင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရမှ သတိမူသင့်ကြောင်း ဤအစီရင်ခံစာ၌ သုံးသပ်တင်ပြထားသည်။ တည်တံ့ခိုင်မြဲသည့် ပြောင်းလဲမှုများအတွက် ရေရှည်မျှော်မှန်းချက်များ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သည့်နည်းတူ လတ်တလောရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေရသည့် အရေးကြီးပြဿနာရပ်များကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်လည်းမဖြစ်မနေ လိုအပ်ကြောင်း အစီရင်ခံစာအတွင်း သုံးသပ်တင်ပြထားသည်။

‘ဆေးပြတ်စေဒေသများ’ နည်းတူ ဤအစီရင်ခံစာကိုမြန်မာ၊ လာအို၊ ထိုင်း၊ အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယနှင့် တရုတ် နိုင်ငံယူနန်ပြည်နယ်တို့၌ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့် သုတေသီ (၁၅) ဦး ပါဝင်သည့် အဖွဲ့မှ ကောက်ယူခဲ့သည့် သတင်းအချက်အလက်များ၊ ဆန်းစစ်သုံးသပ်ချက်များနှင့် ထောက်ပံ့ပစ္စည်းများအပေါ် အခြေတည်ပြုထားခြင်းဖြစ်သည်။ သုတေသီများမှ ၂၀၀၉ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၃ ခုနှစ် အထိ လယ်သမားများ၊ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးသူ ရာပေါင်းများစွာအား တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့မှ ဘေးအန္တရာယ်ထူပြောသည့် အရပ်ဒေသများမှ သတင်းအချက်အလက်များကို ခက်ခက်ခဲခဲစုစည်းခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ပြင်ကျွန်ုပ်တို့ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည့် အစီရင်ခံစာများ၌ အသုံးပြုခဲ့သည့် ဓာတ်ပုံများစွာကိုလည်း ရိုက်ကူးပေးပို့ခဲ့ကြပါသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာကိစ္စသည် အလွန်အကဲဆတ်သည့် အကြောင်းအရာဖြစ်သည့် အတွက်သုတေသီများက မိမိတို့၏ အမည်နာမများကို ဖော်ထုတ်အသုံးပြုခြင်းမပြုရန် မေတ္တာရပ်ခံခဲ့ကြပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ အချို့သောနေရာ ဒေသနှင့် သို့မဟုတ် လူပုဂ္ဂိုလ်

များနှင့် ပတ်သက်သည့် အသေးစိတ်အချက်အလက်များအား ၎င်းတို့၏ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာအထောက်အထားများကို ကာကွယ်ပေးရန်အတွက် ချန်လှပ်ထားပါသည်။ ‘တစ်ကျော့ပြန်’ ၌ ဒေသတစ်လွှား TNI မှအကောင်အထည်ဖော်ခဲ့သည့် အခြားသုတေသနများကိုပါကိုးကား၍ ကွင်းဆင်းလေ့လာရေးခရီးစဉ်အတွင်းကောက်ယူခဲ့သည့် သတင်းအချက်အလက်များနှင့် ထောက်ပံ့ပစ္စည်းများကိုလည်းအသုံးပြုထားသည်။

‘တစ်ကျော့ပြန်’ ကြောင့် ဒေသတွင်းရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်အပြောင်းအလဲများ၊ ထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးမှုနှင့် အသုံးပြုမှုလမ်းကြောင်းများကို ပြောင်းလဲသွားစေသည့် အဓိကအကြောင်းရင်းခံများကို ပိုမိုနားလည်သဘောပေါက်လာမည်ဟုမျှော်လင့်ပါသည်။ ပိုမိုထိရောက်အကျိုးရှိ၍ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသည့် လူသားဆန်သော မူးယစ်ဆေးဝါးမူဝါဒများချမှတ်ရန်ဟူသည့် အန္တိမရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်မျိုးဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်မှုနှင့်အသုံးပြုမှုကြောင့်ထိခိုက်ခံစားရလျက်ရှိသည့် ရပ်ရွာလူထုများအား မူဝါဒများချမှတ်ရာ၌ တိုက်ရိုက်ပါဝင်စေသင့်ကြောင်းကို လည်းတိုက်တွန်းအကြံပြုထားပါသည်။ နိဂုံးချုပ်အနေဖြင့်ဆိုရသော် ဤစီမံကိန်းသည် ကနဦးခြေလှမ်းအစသာဖြစ်၍ အစီရင်ခံစာအပေါ် တုန့်ပြန်မှတ်ချက်များ၊ အကြံဉာဏ်များနှင့်လိုအပ်သည့် သတင်းအချက်အလက်များဖြင့်ဖြည့်စွက်အကြံပြုခြင်းကို လှိုက်လှိုက်လှဲလှဲ လက်ခံကြိုဆိုပါသည်။

TNI မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် ဒီမိုကရေစီအစီအစဉ် အမ်စတာဒမ်၊ ၂၀၁၄ ခုနှစ် ဇွန်လ

အဖွင့်မိတ်ဆက်

‘ရွှေတြိဂံနယ်မြေမှာ ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုကို ထိထိရောက်ရောက် လျှော့ချနိုင်မယ့် အချိန်မလေးတော့ပါဘူး။ ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာကြီးပမ်းလာခဲ့တဲ့ မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်ရဲ့ အောင်မြင်မှု အသီးအပွင့်တွေကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မြင်နေရပါပြီ။’^၁

UNODC အမှုဆောင်ဒါရိုက်တာဟောင်း
အန်တိုနီယို မာရီယာကိုဗ်တာ

ထိုကဲ့သို့သော အပြုသဘောဆောင်သည့် စကားကို ကုလသမဂ္ဂ မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ရုံးအမှုဆောင်ဒါရိုက်တာ ဖြစ်လာမည့်သူ အန်တိုနီယို မာရီယာကိုဗ်တာမှ ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် ရေးသားထုတ်ပြန်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ သူ့အနေဖြင့် ၁၉၉၀ နှစ်ကုန်ပိုင်းမှစတင်၍ လျော့ကျလာခဲ့သည့် အရှေ့တောင်အာရှ ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုကို ရည်ညွှန်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုစာမျှ ‘ရွှေတြိဂံဒေသ’ ၌ ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု ပုံမှန်လျော့ကျခဲ့ပြီးနောက် တစ်ကျောပြန် မြင့်မားလာခဲ့သည်။ မြန်မာနှင့် လာအိုနိုင်ငံရှိ ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုသည် ၂၀၀၆ ခုနှစ်မှစ၍ နှစ်ဆခန့် ပြန်လည်မြင့်တက်လာခဲ့သည်။ ဒေသတွင်းနှင့် ကမ္ဘာ့အတိုင်းအတာအရ ထည့်သွင်းစာရင်းပြုစုမှု နည်းပါးသည့်အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယဒေသရှိ ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုသည်လည်း သိသိသာသာမြင့်တက်လာခဲ့သည်။ တစ်ဟုန်ထိုးလျော့ကျလာခဲ့သည့် ဒေသတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု ရှေ့ပြေးအရိပ်အခြေများသည် တာရှည်မခံခဲ့ကြောင်း မြင်သာလာခဲ့သည်။ ယင်းသည် အရှေ့တောင်အာရှဒေသကြီး (ASEAN) ၏ ၂၀၁၅ ‘မူးယစ်ကင်းစင်ရေး’ ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်အတွက် ကြီးမားသည့် စိန်ခေါ်မှုများ ဖြစ်စေခဲ့သည်။ အဆိုပါ လက်တွေ့နှင့် ဆန့်ကျင်သော ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်ကို ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ၌ ဘရူနိုင်းနိုင်ငံတွင် ကျင်းပခဲ့သည့် ဒေသတွင်း အစည်းအဝေးမှ ထပ်လောင်းအတည်ပြုခဲ့သည်။

‘ဆေးပြတ်စဝေဒနာများ’ ကို ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေလိုက်ခြင်းဖြင့် ထင်ရှားသည့် ရှေ့ပြေးနိမိတ်ဆိုးတစ်ရပ်ကို ထင်ဟပ်စေခဲ့သည်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု တစ်ရိုက်ထိုးကျဆင်းလာခြင်းက လာအိုနှင့် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ ဘိန်းစိုက်ပျိုးသော ရပ်ရွာလူထုများအပေါ် အထိနာစေနိုင်ကြောင်း သတိပေးခဲ့သကဲ့သို့ပင် အမှန်တကယ်လျော့ချနိုင်ခဲ့ခြင်း မရှိသဖြင့် အောင်မြင်သောဇာတ်လမ်းတစ်ပုဒ်အဖြစ် ပြန်ပြောင်းပြောဆိုနိုင်ရန် ခက်ခဲခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ထိုသို့ကျဆင်းလာမှု၏ နောက်ဆက်တွဲအနေဖြင့် မြန်မာနှင့် လာအိုနိုင်ငံရှိ ယခင်သက်ရောက်ထိခိုက်ခံခဲ့ရခြင်း မရှိသည့် ဒေသများသို့ ဘိန်းခင်းများ ရွှေ့လျားပျံ့နှံ့သွားခဲ့သည့် စိုးရိမ်ဖွယ်ရာ အရိပ်အခြေများကို မြင်တွေ့လာရသောကြောင့် အဆိုပါကျဆင်းမှုများ၏ အရည်တည်တံ့မှုကို အထူးတလည်မေးခွန်းထုတ်ရန် လိုအပ်လျက်ရှိကြောင်း သုံးသပ်ရသည်။ ဘိန်းလျော့ချရေး၏ ‘အောင်မြင်မှု’ နောက်ဆက်တွဲဘိန်းဖြူဈေးများ မြင့်တက်လာမှုနှင့် တစ်ပြိုင်နက် ကျဆင်းလာသည့် သန့်စင်မှုအရည်အသွေးများကြောင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများက ဘိန်းဖြူရရှိရာမှ အကြောထဲထိုးသွင်းခြင်းနှင့် အခြားအမျိုးအစားများကို ပြောင်းလဲသုံးစွဲလာကြပြီး ဆက်စပ်လျက်ရှိသည့် ကျန်းမာရေးပြဿနာများကိုလည်း သိမြင်နားလည်ခြင်း မရှိပေ။ HIV/AIDS ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုနှုန်း မြင့်မားသည့်ဒေသ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးမူဝါဒများကို တင်းတင်းကျပ်ကျပ် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းသည် ရောဂါပိုးကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုကို တစ်နည်းတစ်ဖုံအားဖြည့်ပေးလျက်ရှိသည်။

ကရင်ပြည်နယ်အတွင်းရှိ ရိုက်သိမ်းပြီးစ ဘိန်းဆေးများ။

ရွှေတြိဂံနှင့် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများသည် မူးယစ်ဆေးဝါး အဓိက ထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူး၍ သုံးစွဲမှုမြင့်မားသည့် ဒေသများဖြစ်သဖြင့် ဆိုးရွား ပြင်းထန်သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ပြဿနာများကိုရင်ဆိုင် ကြုံတွေ့ နေကြရသည်။ ထုတ်လုပ်မှုအပိုင်းကို ကြည့်ပါက မြန်မာ၊ လာအိုနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံ တောင်ပေါ်ဒေသများ၌ လျစ်လျူရှု ဘေးဖယ်ခံထားရသည့် တိုင်းရင်းသား ရပ်ရွာလူထုများ နေထိုင်လျက်ရှိသည်။ အဆိုပါရပ်ရွာ လူထုများသည် ဘိန်းစိုက်ပျိုးခြင်းဖြင့် အဓိက အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း ပြုလုပ်မှုများဖြစ်ပြီး တင်းကျပ်သည့် တားဆီးနှိမ်နင်းရေး ဖိအားများကို ရင်ဆိုင် ကြုံတွေ့ရလျက် ရှိသော်လည်း မည်သည့်အစားထိုးပင်ငွေ ရင်းမြစ်မျှ ပိုင်ဆိုင်ထားခြင်းမရှိသည့်အပြင် မကြာခင် စားနပ်ရိက္ခာပြတ်လပ်မှု များနှင့် ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ ရလျက်ရှိသည်။ UNODC ကိန်းဂဏန်းများ အရ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံတွင်းရှိ အိမ်ထောင်စုပေါင်း (၃) သိန်း ခန့်သည် ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု၌ တိုက်ရိုက်ပါဝင်ပတ်သက်လျက်ရှိ ပြီး လာအို၌လည်း အိမ်ထောင်စု (၂) သောင်းခန့်ရှိကြောင်းသိရသည်။^၉ သို့ဖြစ်၍ ဘေးဖယ်ခံထားရသည့် လူသိန်းပေါင်းများစွာသည် ဘိန်းစိုက် ပျိုးမှုအပေါ် တိုက်ရိုက်မှီခိုအားထားရလျက်ရှိပြီး ဆေးခြောက်စိုက်ပျိုး သည့် ပမာဏလည်း အနည်းငယ်ရှိသည်။

ဤအခြေအနေသို့ တွန်းပို့လျက်ရှိသည့် မောင်းနှင်အားများ သည် ကျယ်ပြန့်စုံလင်၍ သိမ်မွေ့ပျံ့ထွေးသည်။ တရားမဝင် ဘိန်းစိုက် ပျိုးမှုနှင့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုသည် အခိုင်အမာဆက်စပ်လျက်ရှိပြီး ပင်ငွေရ လုပ်ငန်းသက်သက်ထက်ပို၍ အဓိပ္ပာယ်ရှိသည့်အပြင် ကျယ်ပြန့်သည့် လူမှုစီးပွားရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ကဏ္ဍများလည်း ပါဝင်ဆက်စပ်လျက် ရှိသည်။ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာကော်မရှင်မင်းကြီးရုံး (OHCHR) မှ "စီးပွားရေး ချို့ငဲ့ခြင်းနှင့် ပင်ငွေမရှိခြင်းတို့သည် ဆင်းရဲ မွဲနွမ်းပါးမှုဆိုင်ရာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်အများစု၏ အမှတ်သင်္ကေတဖြစ် သည်။ သို့ရာတွင် ယင်းတို့၌ ကျယ်ပြန့်သည့် လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ နှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ရှုထောင့်များ၏ သက်ရောက်မှုများကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားထားခြင်းမရှိပေ။ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုဟူသည် စီးပွားရေး သို့မဟုတ်

ဥစ္စာပစ္စည်းရင်းမြစ်များ ချို့ငဲ့ခြင်းသက်သက်သာမဟုတ်ဘဲ လူ့ဂုဏ် သိက္ခာချိုးဖောက်ခံရခြင်းလည်းဖြစ်သည်။"

စိုက်ပျိုးသူအများစုသည် မြန်မာနှင့် လာအိုနိုင်ငံမြောက်ပိုင်း ဝေးသီခေါင်ဖျားသည် အရပ်ဒေသများရှိ လူနည်းစုတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ် စုများမှ တစ်နိုင်တစ်ပိုင် ဆင်းရဲသားလယ်သမားများဖြစ်ကြပြီး ရိုးရာ ရွှေ့ ပြောင်းတောင်ယာ စိုက်ပျိုးရေးနည်းစနစ်များကို အသုံးပြု၍ ကုန်းမြင့်စပါး စိုက်ပျိုးကြသူများဖြစ်သည်။ မိသားစုဝမ်းစာဖူလုံမှုရှိစေရန်အတွက် ဆန် ရေစပါး အလုံအလောက် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်နိုင်ခြင်းမရှိသည့်နောက် ပိုင်းအစားအစာပြတ်လပ်မှု မရှိစေရန်အတွက် စီးပွားဖြစ်လွယ်သည့် ဘိန်း သီးနှံစိုက်ပျိုးခြင်းဖြင့် ဝမ်းရေးပြဿနာဖြေရှင်းကြခြင်းဖြစ်သည်။ ဘိန်း သီးနှံစိုက်ပျိုးခြင်းဖြင့် ပင်ငွေအထိုက်အလျောက် စုမိဆောင်းမိရှိစေပြီး တစ် ကိုယ်ရေအသုံးပြုမှုနှင့် ဆေးဝါးအနေဖြင့်လည်း အသုံးပြုကြသည်။ အချို့ သောရပ်ရွာလူထုများသည် ဝတ်ပြုကိုးကွယ်မှုနှင့် ရိုးရာအခမ်းအနား များ၌ ဘိန်းကိုယနေ့တိုင် အသုံးပြုနေဆဲဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့၏ ဘဝနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများအပေါ် တိုက်ရိုက်ဆိုးကျိုးသက် ရောက်စေသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး မူဝါဒများနှင့် ပတ်သက် သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှု လုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်း ထိုကဲ့သို့သော ရပ်ရွာလူထုများကို မည်သည့်အခါကမျှ ထည့်သွင်းပါဝင်စေခြင်းမရှိခဲ့ ပေ။

ခြံပုံအထွက် ဘိန်းဈေးနှုန်းများ မြင့်တက်လာမှုနှင့် ဒေသတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများ၏ ပယ်လိုအားမြင့်မားခြင်းမှ တစ်ပြိုင်နက် တည်းတွင် အခြားရွေးချယ်စရာ စီးပွားဖြစ်သီးနှံများ၏ ဈေးနှုန်းများ ကျဆင်းလာခြင်းကလည်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု မြင့်တက်လာစေ ရန်တွန်းအားပေးလျက်ရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဒီမိုကရေစီ ပြုပြင် ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းကို အစဉ်တစိုက် လုပ်ဆောင်နေလင့်ကစားဆက် လက်ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် ပဋိပက္ခများကယခင် ပတ်သက်ခဲ့ဖူးသည့် အုပ်စုများအားလုံးနီးပါးကို မူးယစ်ဆေးဝါးရောင်းဝယ်မှုအတွင်း ပြန်လည် ပါဝင်လာစေရန်တွန်းပို့လျက်ရှိသည်။ အဓိကအားဖြင့် ရှမ်းပြည်နယ်

တစ်ကျောပြန် - မူလအခြေအနေဆိုးသို့ ပြန်လည်ဆိုက်ရောက်လာသည့် ရွှေတြိဂံဒေသ

တောင်ပိုင်းဒေသရှိ ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု သိသိသာသာ မြင့်တက်လာခဲ့ပြီး ကချင်ပြည်နယ်နှင့် အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယဒေသများတွင်လည်း မြင့်တက်လာကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့သည်။

မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသည့် အပိုင်းကို ကြည့်ပါကလည်းမြန်မာနိုင်ငံရှိ ကချင်ပြည်နယ်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းဒေသများ၌ ဘိန်းဖြူသုံးစွဲမှု ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာပြီး အသည်းရောင်အသားဝါစီနှင့် HIV ရောဂါများအပါအဝင် အခြားဆက်စပ် လူမှုရေးနှင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များကို ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ရလျက်ရှိသည်။ ဘိန်းဖြူနှင့် အခြားမူးယစ်ဆေးဝါး အသုံးပြုမှုတွင်ကျယ်လာသည်နှင့်အမျှ HIV နှင့် AIDS အပါအဝင်အခြားကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အန္တရာယ်များလည်း မြင့်တက်လာသည်။ အမိမိတမင်းအမျိုးအစား စိတ်ကြွဆေးများ (ATS)၊ အထူးသဖြင့် မက်အမိမိတမင်းထုတ်လုပ်အသုံးပြုမှု တစ်ရိုက်ထိုးမြင့်တက်လာသည်။ တင်းကြပ်သည့်မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး မူဝါဒများနှင့် မူးယစ်ဆေးအသုံးပြုသူများကို ရာဇဝတ်မှုအရ အရေးယူဒဏ်ခတ်ခြင်းကြောင့် တရားဝင်ဆေးဝါး အလွဲသုံးမှုအပါအဝင် မူးယစ်ဆေးမျိုးစုံ ရောနှောသုံးစွဲမှုကဲ့သို့သော အန္တရာယ်များသည်သုံးစွဲမှုပုံစံများ ဖြစ်ပွားလာခြင်းကို ဒေသတစ်လွှား၌ အထင်အရှားတွေ့ရှိလာရသည်။ 'ပူဖောင်းသက်ရောက်မှု' ဟုခေါ်သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ပြဿနာများဒေသတစ်ခုမှ အခြားဒေသတစ်ခု သို့ရွှေ့ပြောင်းသွားခြင်း သို့မဟုတ် မူးယစ်ဆေးဝါးအမျိုးအစား တစ်ခုမှနောက်တစ်မျိုးကို ပြောင်းလဲသုံးစွဲခြင်းတို့ကိုရှောင်လွှဲရန်အတွက် မူဝါဒချမှတ်ဆောင်ရွက်မှုများအပေါ် ဈေးကွက်မှမည်သို့ တုန့်ပြန်မှုရှိကြောင်းနားလည်သဘောပေါက်ရန် မဖြစ်မနေလိုအပ်သည်။

ခိုင်မာတိကျသည့် ကိန်းဂဏန်းများ မရှိသော်လည်းမြန်မာပြည် မြောက်ပိုင်းမှ မိသားစုအများစုနှင့် လာအိုနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းမှ မိသားစုအချို့သည် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များ၏ဒဏ်ကို

“ပ” ဒေသရှိ ကျေးရွာလေးတစ်ရွာမှ လူငယ်တစ်ဦးနှင့်

ခံစားနေကြရသည်။ ကွဲပြားသည့်အချက်မှာ ဥရောပနိုင်ငံများ၌ မြို့ပြဒေသများတွင်သာ အများဆုံးအသုံးပြုလေ့ရှိသော်လည်း ဤဒေသတစ်လွှား၌မူ ကျေးလက်ရပ်ရွာများအထိပါ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သုံးစွဲလျက်ရှိခြင်းဖြစ်သည်။ ယဉ်ကျေးမှုအရသော်လည်းကောင်း၊ ဆေးဝါးအနေဖြင့်သော်လည်းကောင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုး၍ ရပ်ရွာ၌ ရိုးရာအစဉ်အလာအတိုင်းသုံးစွဲလျက်ရှိသည့် ရပ်ရွာလူထုများလည်းရှိသည်။ ထိုသို့ ရိုးရာအရသုံးစွဲသည့် အချို့အလေ့အထများကလည်း ပြဿနာကိုဖြစ်ပေါ်စေပြီး မိသားစုအတွင်း အကြွေးတင်ခြင်းနှင့် အခြားအခက်အခဲပေါင်းများစွာကိုလည်း ရင်ဆိုင်စေသည်။ အထူးသဖြင့် လူငယ်လူရွယ်များအကြားဘိန်းဖြူကို အကြောထဲထိုးသွင်းမှု အလေ့အထများတစ်ရိုက်ထိုးမြင့်တက်လာခြင်းကလည်း စိုးရိမ်ဖွယ်ရာဖြစ်သည်။ ထို့ထက်ပို၍ ဆိုရသော်စိတ်ကြွဆေး (ATS) သုံးစွဲမှုသည် ကျေးလက်တောင်တန်းဒေသရှိရပ်ရွာများအတွင်း တွင်ကျယ်လာသကဲ့သို့ ရပ်ရွာအတွင်း၌ပင် လွယ်လင့်တကူ ရရှိနိုင်သည်။ လယ်သမားများကလည်း ATS သုံးစွဲခြင်းဖြင့် နာရီပေါင်းများစွာ အလုပ်ကို မရပ်မနားလုပ်နိုင်သည်ဟု ထင်မြင်ယူဆလျက်ရှိသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုနှင့် လက်ဝယ်တွေ့ရှိမှုကို ပြစ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေအရ တားမြစ်ပိတ်ပင်ထားပြီး အသေးစားကုန်သွယ်မှု သို့မဟုတ် လမ်းပေါ်တွင် အသေးစားရောင်းဝယ်မှုအတွက် ပြင်းပြင်းထန်ထန် အရေးယူဆောင်ရွက်လျက်ရှိသဖြင့် မြန်မာ၊ လာအိုနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံတို့၌ လူထောင်ပေါင်းများစွာတို့သည် မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ပြစ်မှုအသေးအဖွဲများကြောင့် ထောင်သွင်းအကျဉ်းချခံရလျက်ရှိသည်။ ခြံ၍ဆိုရသော် မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ပြစ်မှုများဖြင့် အကျဉ်းကျခံနေရသည့် သို့မဟုတ် သင့်လျော်သည့် ဝန်ဆောင်မှုများ မရှိခြင်း သို့မဟုတ် မလုံလောက်ခြင်းတို့ကို တွေ့ကြုံခံစားနေရသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူပေါင်းဒေသတစ်လွှား၌ သိန်းနှင့်ချီ၍ ရှိသည်။

ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းမှ ဘိန်းစိုက်တောင်သူဟောင်းတစ်ဦး။

တွင်ကျယ်လာသည့် တရားမဝင်ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကို ရေရှည် တည်တံ့ခိုင်မြဲစွာ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်သည့် ကျေးလက်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် ရေးရေးရူ ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုပုံစံများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးအခြေပြု ရှုထောင့်များကို ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းထားသည့် အထောက်အထား အခြေပြု မူးယစ်ဆေးဝါးရေးရာ မူဝါဒများကို လက်ခံကျင့်သုံးရန် ပျက် ကွက်သည့် သို့မဟုတ် အသိပညာဗဟုသုတမရှိသည့် ဒေသဟုပင် သတ်မှတ်နိုင်သည်။ ဒေသခံရပ်ရွာလူထု၊ ဒေသအာဏာပိုင်နှင့် နိုင်ငံတော် အာဏာပိုင်များအနေဖြင့် ပြဿနာ၏ အတိမ်အနက် အတိုင်းအတာ ကိုအသိအမှတ်ပြုသော်လည်း မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲခြင်း ပြဿနာများ အတွက် မူးယစ်ဆေးဝါးကင်းစင်မှု အသားပေးခြင်းနှင့် ထောင်ချအရေး ယူခြင်း၊ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုအတွက် ပပျောက်စေခြင်းနှင့် ပိတ်ပင်ခြင်းတို့ အပြင် မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုအတွက် သေဒဏ်ချမှတ်ခြင်းကဲ့သို့သော လူ့အခွင့်အရေးကို ချိုးဖောက်ပြီး မျှတမှုမရှိသည့် မူဝါဒများကို အကောင် အထည်ဖော်လျက်ရှိသည်။ ဒေသတွင်းရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုကို တုန့် ပြန်သည့် အခြားနည်းလမ်းတစ်ခုမှာ ဘိန်းဖြတ်စခန်းများဖွင့်လှစ်၍ မူးယစ် ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကို အတင်းအကျပ်ဆေးဖြတ်ပေးခြင်းဖြင့် ၎င်းတို့အား ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူခြင်းမှ ပြောင်းလဲလိုက်သည်။ လက်တွေ့၌ ဤစခန်းများသည်လည်း ထောင်နှင့်ထူးမခြားနားသာဖြစ်ပြီး ဆိုးရွား သည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။^{၁၂}

ဒေသတွင်းအစိုးရအများစုသည် ရပ်ရွာလူထု၏ အသက်မွေး ဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများနှင့် စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေးကို ဆိုးကျိုးသက် ရောက်ထိခိုက်စေသည့်အပြင် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများ၊ ရောင်းဝယ်သူ များ နှင့် ဘိန်းစိုက်တောင်သူများ၏ လူ့အခွင့်အရေးကို ချိုးဖောက်၍ ဖိနှိပ် ချုပ်ချယ်မှု ပြင်းထန်တင်းကျပ်သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာမူဝါဒများကို လက်ခံကျင့်သုံးလျက်ရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းရှိ အပစ်အခတ် ရပ်စဲ ထားသည့် နယ်မြေများမှ ဒေသအာဏာပိုင်များကလည်းအလားတူနည်း လမ်းများဖြင့် ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်။ အဆိုပါ ရပ်ရွာလူထုများ ခံစားနေရသည့် ထိခိုက်မှုများကို လျော့ချရန် ထောက်ပံ့ပေးလျက်ရှိသည့် လက်ရှိနိုင်ငံတကာ အကူအညီများ လုံလောက်မှုမရှိသဖြင့် 'အရေးပေါ် တုန့်ပြန်ဆောင်ရွက်မှု' များ အပူတပြင်း လိုအပ်လျက်ရှိသည်။ ယနေ့ အချိန်ထိ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာမူဝါဒများနှင့် ပတ်သက်၍ သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရများနှင့် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းများအကြား ဆွေးနွေးညှိနှိုင်း

ရာ၌ အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုမှာ အလွန်အား နည်းနေဆဲဖြစ်သည်။

မည်သို့ဆိုစေ ဒေသတွင်းရှိ နိုင်ငံအတော်များများက မိမိတို့၏ မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးမူဝါဒနှင့် ဥပဒေများကို ခေတ်နှင့်အညီ ဖြစ် စေရန် ပြန်လည်သုံးသပ်၍ ဖွမ်းမံပြင်ဆင်ရန် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းနေကြပြီ ဖြစ်သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံတရားရေးဝန်ကြီးကဘိန်းစာပင် (Kratom)^{၁၃} အပေါ် တားဆီးပိတ်ပင်မှုကို ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းရန် စဉ်းစားသုံးသပ်နေပြီဖြစ်ကြောင်း ပြောဆိုခဲ့ပြီး ၎င်း၏ဝန်ကြီးဌာနမှ ထောင်တွင်းအကျဉ်းသားများပြည့်လုံ လာမှုကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် ရည်ရွယ်၍ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများ ကိုရာဇဝတ်မှုအရအရေးမယူဘဲ ကင်းလွတ်ခွင့်ပြုသည့် အဆိုပြုလွှာကို ရေးသားပြုစုလျက်ရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု စတင်ခဲ့သည့် ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှစ၍ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည့် ပြဿနာရပ်များကို ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး လုပ်ငန်းမှတစ်ဆင့် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် အစိုးရမှ အလေးပေးကြိုးပမ်းလာခဲ့ပြီး နိုင်ငံတကာ အကူအညီများကိုလည်း ဖိတ်ခေါ်ခဲ့သည်။ အစိုးရမှ ဥပဒေပြုပြင် ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကို စတင်ဖော်ဆောင်ခဲ့ပြီး မူးယစ်ဆေးဝါး သုံးစွဲမှုကို ရာဇဝတ်မှုအရအရေးမယူဘဲ ကင်းလွတ်ခွင့်ပြုရန်အတွက် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသည့် ရွေးချယ်စရာနည်းလမ်းများကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရန် ကနဦးအလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများ စီစဉ်ကျင်းပခဲ့သည်။ မလေးရှားနိုင်ငံ တွင်လည်း အစိုးရဌာနများမှ "လက်ရှိဖြစ်ပျက်လျက်ရှိသည့်အခြေအနေ များကို အထောက်အထားအခြေပြု နည်းလမ်းများဖြင့် ဖြေရှင်းနိုင်ရန် အပူတပြင်း လိုအပ်ကြောင်း"၊ သုံးသပ်ခဲ့ကြသဖြင့် လွှတ်တော်မှ ၂၀၁၃ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ၌ "မူးယစ်ဆေးဝါးဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးဆိုင်ရာ မျက်နှာစုံညီ စားပွဲဝိုင်းဆွေးနွေးပွဲ" တစ်ရပ်ကို ကမကထပြုကျင်းပခဲ့သည်။

ဤဆွေးနွေးပွဲများ၏ ရလဒ်များနှင့် တိုးတက်မှုများကို ယခု အချိန်ထိ မသိရသေးသော်လည်း ယင်းတို့အနေဖြင့် ဒေသတစ်လွှားရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် သမရိုးကျချဉ်းကပ် လုပ်ဆောင်မှုများကို ပြောင်းလဲရာ၌ အရေးကြီးသည့် အခွင့်အလမ်းများ ကိုပေါ်ထွက်လာစေသည်။ ဤအစီရင်ခံစာအားဖြင့် မူဝါဒချမှတ်သူများ အားပိုမိုလူသားဆန်၍ ရေရှည်ထိရောက်အကျိုးရှိသည့် မူးယစ်ဆေးဝါး ရေးရာမူဝါဒများ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရာ၌ အထောက်အကူပြုလိမ့်မည်ဟု ယုံကြည်မျှော်လင့်ပါသည်။

ကချင်ပြည်နယ်ရှိ ရွှေပြောင်တောင်လာ စိုက်ပျိုးရေး။

ရွှေတြိဂံနယ်မြေအတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု

"ဘိန်းစိုက်တောင်သူတွေဟာ ဘိန်းစိုက်တာကနေ မက်လောက်စရာအကျိုးအမြတ်တွေ ရနေတယ်လို့ အနောက်နိုင်ငံက အထင်မှားနေကြတယ်။ ဒါဟာ မြန်မာနိုင်ငံ တောင်တန်းဒေသက လက်တွေ့ဘဝနဲ့တက်တက်စင်အောင်ကွဲလွဲနေပါတယ်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကို ရေရှည်တည်တံ့စေတဲ့အဓိကအချက်တွေကတော့ သမိုင်းကြောင်းအရ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု နောက်ကျခြင်း တွေပါပဲ။"^၁

စိုင်းလုံ၊ မြန်မာနိုင်ငံမှ ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်သားတစ်ဦး

တစ်ကျော့ပြန်ဘိန်းပန်း

ရွှေတြိဂံနယ်မြေ၌ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုမှာ မကြာခင်မှ ပြန်လည်မြင့်တက်လာလျက်ရှိသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်ရေးဌာနများမှရရှိသည့် သတင်းအချက်အလက်များနှင့် TNI သုတေသနပြုချက်အရ လွန်ခဲ့သည့်နှစ်များအတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုပမာဏ (ဟက်တာအလိုက်) သိသိသာသာ မြင့်တက်လျက်ရှိပြီး အထူးသဖြင့် လတ်တလော၌ဒေသတွင်း စိုက်ပျိုးမှုအများဆုံးဒေသမှာ မြန်မာနိုင်ငံ၊ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်း ဒေသဖြစ်နေကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ထို့ပြင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ရှမ်းပြည်နယ်၏အခြားအစိတ်အပိုင်းများ၊ ကချင်ပြည်နယ်တစ်လွှားနှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင်လည်း မြင့်တက်လျက်ရှိသည်။ UNODC ၏ ကိန်းဂဏန်းများအရ မြန်မာ၊ လာအိုနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံရှိ ဘိန်းစိုက်ခင်းများသည် ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ဟက်တာပေါင်း ၂၄၀၀၀ ကျော်ရှိရာမှ ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် ဟက်တာပေါင်း ၅၈၀၀၀ အထိ မြင့်တက်လာကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံတွင်း စိုက်ပျိုးမှုပမာဏသည် ဟက်တာပေါင်း ၂၀၀-၃၀၀ ခန့်သာရှိပြီး ပြောင်းလဲမှုမရှိပေ။ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင်းရှိ တရားမဝင်ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုနှင့် ပတ်သက်၍ UNODC ၌ ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပေ။^၂

အရှေ့တောင်အာရှဒေသ၌ ဆယ်စုနှစ်ကာလအတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကျဆင်းသွားခဲ့သော်လည်း ယခုအချိန်တွင် စိုက်ပျိုးမှုအမြင့်ဆုံး ဒေသအဖြစ်သို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိလာပြီဖြစ်သည်။ UNODC မှခန့်မှန်းချက်အရ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် တစ်ကမ္ဘာလုံး ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုအတိုင်းအတာ၏ ၂၈% ၌ မြန်မာနိုင်ငံမှ (၂၅%) နှင့် လာအိုနိုင်ငံမှ (၃%) ဖြင့်ပါဝင်လျက်ရှိပြီး မြန်မာနိုင်ငံသည် အာဖရိကနက္ခတ်ကျွန်းလျှင် ဒုတိယမြောက် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု အမြင့်ဆုံးနိုင်ငံဖြစ်သည်။^၃ ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၌ ဘိန်းစိုက်ခင်းဟက်တာပေါင်း ၅၇၀၀၀၊ လာအိုနိုင်ငံ၌ ဟက်တာပေါင်း ၄၀၀၀ အောက်လျော့နည်းပြီး ထိုင်းနိုင်ငံ၌ ဟက်တာပေါင်း ၂၆၀ ခန့်စိုက်ပျိုးလျက်ရှိကြောင်း UNODC မှ ခန့်မှန်းခဲ့သော်လည်း တစ်ကမ္ဘာလုံးဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု၏ ရာခိုင်နှုန်းပမာဏကို ထည့်သွင်းဖော်ပြခဲ့ခြင်းမရှိပေ။^၄ ဤနေရာတွင်လည်းဘိန်းအများအပြား စိုက်ပျိုး၍ စိုက်ခင်းအမြောက်အများ တိုးချဲ့ဖော်ဆောင်လျက်ရှိသည့် အိန္ဒိယနိုင်ငံနှင့် ပတ်သက်၍ ခန့်မှန်းတွက်ချက်ထားခြင်းမရှိပေ။^၅

၂၀၁၆ ခုနှစ်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက ဒေသတွင်း ဘိန်းထုတ်လုပ်မှု (မက်ထရစ်တန်ဖြင့်) သည် နှစ်ဆကျော်ခန့် မြင့်တက်လာကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ UNODC ၏ ကိန်းဂဏန်းများအရ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် တန်ပေါင်း (၃၄၀) ခန့် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ရာမှ ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် တန်ပေါင်း (၉၀) အထိ မြင့်တက်သွားကြောင်း သိရှိရသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မြန်မာနှင့် လာအိုနှစ်နိုင်ငံပေါင်း ထုတ်လုပ်မှုသည် တန်ပေါင်း (၃၃၀) ခန့်ရှိပြီး

ကမ္ဘာလုံးအတိုင်းအတာ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု၏ (၅%) ခန့်ရှိခဲ့သည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်၌ UNODC မှ ခန့်မှန်းခဲ့သည်မှာ နှစ်နိုင်ငံပေါင်း စိုက်ပျိုး ထုတ်လုပ်မှုသည် ၂၀၁၂ ခုနှစ် (ဤစာအုပ်ကို ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေချိန်၌ အာဖရိက နက္ခတ်တန်း၏ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို ထုတ်ပြန်ခြင်း မရှိသေးပေ။) ကမ္ဘာလုံးအတိုင်းအတာ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု၏ (၁၈%) ခန့်ရှိကြောင်း ခန့်မှန်းခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ခိုင်မာတိကျသည့် သတင်းအချက်အလက်များ ရရှိရန်ခက်ခဲပြီး မှားယွင်းနိုင်ခြေ (အောက် ပါအခန်း၌ ကြည့်ရှုပါ။) အများအပြားရှိသောကြောင့် ဤကိန်းဂဏန်း အချက်အလက်များအားလုံးကို ဂရုတစိုက်အသုံးပြုရန် လိုအပ်ပါသည်။ ၎င်းအပြင် အထက်တွင် ဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ခန့်မှန်းတွက်ချက်ရာ၌ အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ အချက်အလက်များကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်းမရှိပေ။

ပူဖောင်းသက်ရောက်မှု (Balloon Effect)

ဒေသတွင်း၌ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုများ တစ်နေရာမှ တစ်နေရာသို့ ရွှေ့ပြောင်းမှုကို ကြုံတွေ့ရလျက်ရှိသည်။ ၁၉၉၈ မှ ၂၀၀၆ အထိ စိုက်ပျိုး ထုတ်လုပ်မှု ကျဆင်းသွားခဲ့ခြင်းသည် ဒေသတွင်းအာဏာပိုင်များမှ ဘိန်း စိုက်ပျိုး ထုတ်လုပ်မှုကို တားမြစ်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ထုတ်ပြန်ရာမှ ထွက်ပေါ်လာသည့် ရလဒ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ ရှမ်းပြည်နယ် အရှေ့မြောက်ဒေသရှိ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ အစည်းများ (ကိုးကန့် '၀' နှင့် မုန်းလားဒေသ) မှ တားမြစ်ခဲ့ခြင်းဖြစ် ပြီးလာအိုအစိုးရမှလည်း အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ စည်းကြပ်ခဲ့သည်။ ဤဒေသကို တစ်ချိန်က ရွှေတြိဂံဒေသအဖြစ် လူသိများပြီးကမ္ဘာတစ်လွှား ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု အမြင့်ဆုံးဒေသတစ်ခုအဖြစ်ကျော်ကြားခဲ့သည်။ သို့ရာ တွင်ယင်းသို့ တားမြစ်ခြင်း၏ နောက်ဆက်တွဲအနေဖြင့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု နှင့် ပြင်ပရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများက ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းဒေသသို့ အဓိက အားဖြင့် ပြောင်းရွှေ့သွားခဲ့သည်။ ဤသဘောတရားကို 'ပူဖောင်းသက် ရောက်မှု' အဖြစ် အကြာခဏရည်ညွှန်းလေ့ရှိပြီး နယ်မြေတစ်ခုတွင် ဖိနှိပ်လိုက်ခြင်းအားဖြင့် ရေရှည်လျော့ကျခြင်းမရှိဘဲ ဥပဒေစည်းကြပ်မှု အားနည်းသည့်ဒေသ သို့မဟုတ် ပိုမိုဝေးလံခေါင်ဖျားသည့် နယ်မြေများ သို့ရွှေ့ပြောင်းသွားစေသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းဒေသမှ အန်ဂျီအို (NGO) ဖွံ့ဖြိုးရေး ဝန်ထမ်းတစ်ဦးက " ဝ နဲ့ ကိုးကန့်ဘက်က ဘိန်း စိုက်တာကို ပိတ်လိုက်တဲ့အခါမှာ ဝယ်လက်တွေက ဒီဘက်ကိုဆင်းဝယ် ကြတော့ ဒီမှာအများကြီးပြန်စိုက်လာကြတယ်" ဟု ပြောဆိုခဲ့သည်။^၆

ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု တားမြစ်ပိတ်ပင်လိုက်သည့်အတွက် အစပိုင်း တွင်ဒေသတွင်းဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု လျော့ကျသွားခဲ့သော်လည်း ယင်းအချက် ကြောင့် ဘိန်းမဲနှင့် ၎င်းမှ ဆင့်ပွားထုတ်လုပ်ထားသည့် ဘိန်းဖြူဈေးနှုန်း များမှာမူ တစ်ရှိန်ထိုးမြင့်တက်လာခဲ့သည်။ တစ်ချိန်တည်းတွင် ရပ်ရွာ လူထုများ ဘိန်းစိုက်ပျိုးရန် အဓိကမက်လုံးဖြစ်သည့် ဆင်းရဲတွင်းနက် ခြင်းကိုမူ မဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့ပေ။ ဤအခြေအနေများအပြင် တစ်ချိန်ထဲတွင် ဘိန်းအခြေခံသော မူးယစ်ဆေး ဝယ်လိုအားကလည်း ရွှေတြိဂံနယ်မြေ အတွင်း လျော့ကျသွားခြင်းမရှိသဖြင့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုမှာ ပြန်လည်မြင့် တက်လာခဲ့သည်။ လက်ရှိ ရွှေတြိဂံနယ်မြေအတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုး ထုတ် လုပ်မှု အဓိကဒေသမှာ မြန်မာနိုင်ငံ ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်းဖြစ်ပြီး စုစုပေါင်း ဟက်တာ ၄၆၀၀၀ ခန့် စိုက်ပျိုးလျက်ရှိကြောင်း UNODC မှ ခန့်မှန်း တွက်ချက်ထားသည်။ ယင်းပမာဏ၏ ထက်ဝက်နီးပါးဖြစ်သည့် ဟက်တာ ပေါင်း ၂၅၀၀၀ ခန့်ကို ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းဒေသ၌ စိုက်ပျိုးလျက်

ရှိသည်။ ကချင်ပြည်နယ်တွင်း ဟက်တာပေါင်း ၅၀၀၀ ခန့် စိုက်ပျိုး လျက်ရှိပြီး မြန်မာတစ်နိုင်ငံလုံး စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု၏ ၁၀% ခန့်ရှိ ကြောင်း UNODC မှ ခန့်မှန်းထားသည်။

လာအိုအစိုးရမှ ၂၀၀၅ ခုနှစ်အကုန်တွင် လာအိုနိုင်ငံသည် 'ဘိန်းကင်းစင်နယ်မြေ' ၏ အမှတ်သညာဖြစ်ရမည်ဟု ထုတ်ပြန်ကြေ ညာခဲ့ပြီး ချိန်မှစ၍ ၂၀၁၂ ခုနှစ်၌ ဘိန်းစိုက်ခင်းဟက်တာပေါင်း ၁၈၀၀ ခန့်ရှိရာမှ ဟက်တာ ၇၀၀၀ နီးပါး မြင့်တက်သွားခဲ့ပြီး ၂၀၁၃ ခုနှစ်၌ ဟက်တာပေါင်း ၄၀၀၀ အထိပြန်လည် ကျဆင်းခဲ့သည်။^၇ ဘိန်းကို လာအိုနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းရှိ တောင်တန်းများပေါ်တွင် စိုက်ပျိုးကြပြီး စိုက် ခင်းအများစုကို ဖုန်စလီခရိုင် (တရုတ်နယ်စပ်) ၌ အများဆုံးတွေ့ရပြီး ဒုတိယအနေဖြင့် ဟိုဖန်းခရိုင် (ဗီယက်နမ်နယ်စပ်) ၌လည်း အများအပြား စိုက်ပျိုးလျက်ရှိသည်။ အနည်းအကျဉ်းစိုက်ပျိုးလျက်ရှိသည့် အခြား ခရိုင်များမှာ လောင်နမ့်တာခရိုင် (မြန်မာနယ်စပ်) နှင့် လောင်ပရာဘန်း ခရိုင်တို့ ဖြစ်ကြသည်။ UNODC ၏ စစ်တမ်း၌ အိုဒွမ်စိုင်းနှင့် ရှိန်းခေါင် ခရိုင်တွင်းရှိ အစဉ်အဆက် ဘိန်းစိုက်ပျိုးခဲ့ကြသည့် နယ်မြေများအတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုမရှိတော့ကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသည် လည်းဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုနှင့် ပတ်သက်၍ ရှည်လျားသည့် သမိုင်းကြောင်းရှိခဲ့ သော်လည်း ၁၉၇၅ ခုနှစ်မှစ၍ အစိုးရက ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကို အလေးပေး တိုက်ဖျက်ခဲ့သည်။ UNODC ၏ အချက်အလက်များအရ ဗီယက်နမ် နိုင်ငံ၌ ၁၉၉၂ ခုနှစ်၌ ဟက်တာပေါင်း ၁၂၀၀၀ ခန့်ရှိခဲ့ရာမှ ၂၀၀၄ ခုနှစ် ၌ဟက်တာပေါင်း ၃၀ ခန့်အထိ ကျဆင်းသွားကြောင်း သိရှိရသည်။^၈

မကြာသေးသောနှစ်များအတွင်း အိန္ဒိယနိုင်ငံရှိ တရားမဝင် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုမှာ သိသိသာသာမြင့်တက်လာခဲ့သည်။ ခိုင်မာသည့်ကိန်း ဂဏန်း အချက်အလက်များမရှိသော်လည်း မတူကွဲပြားသည့် မီဒီယာ အစီရင်ခံစာများအရ သိသိသာသာမြင့်တက်လာသည့် အထောက်အ ထားများတွေ့ရှိရပြီး ထိုင်းနှင့် လာအိုနိုင်ငံပေါင်း ထုတ်လုပ်မှုထက် ပင်များပြားနိုင်ကြောင်း ခန့်မှန်းရသည်။ အိန္ဒိယအစိုးရ၏ ၂၀၀၉ ခုနှစ် ဂြိုဟ်တုသတင်း အချက်အလက်များအရ ဟက်တာပေါင်း ၂၀၀၀၀ နီးပါးတရားမဝင် ဘိန်းစိုက်ပျိုးလျက်ရှိကြောင်း တင်ပြထားသည်။ သို့သော် လည်း အိန္ဒိယအစိုးရ အရာရှိဟောင်းတစ်ဦးက ဤသတင်းအချက် အ လက်များသည် တိကျခိုင်မာမှုမရှိကြောင်း ပြောဆိုခဲ့သည်။ "တိမ်ဖုံးနေ တဲ့အတွက် အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယဒေသရဲ့ ရှင်းလင်းပြတ်သားတဲ့ ဂြိုဟ် တုဓာတ်ပုံကို မရခဲ့ပါဘူး။ ကျွန်တော့်စိတ်ထင် ဟက်တာပေါင်း ၃၀၀၀၀ လောက် အနည်းဆုံးရှိပြီး ဟက်တာ ၅၀၀၀၀ လောက် အထိလည်း ရှိ ကောင်းရှိနိုင်တယ်။ ပြီးခဲ့တဲ့ ငါးနှစ်လောက်ကစပြီး တဖြည်းဖြည်းများလာ တာပါ။ ၂၀၀၉ ခုနှစ်မှာတော့ အစိုးရက ကက်ရိုဗီးယားနဲ့ အရှုနာချာ ပရာဒက်ရှ်က ဘိန်းခင်းတော်တော်များများကို ထွန်စက်တွေနဲ့ ဖျက်ဆီးပစ် ခဲ့တယ်။ စိုက်ခင်းတွေ ဘယ်လောက်ကြီးသလဲဆိုတာကို စဉ်းစားသာ ကြည့်ပေတော့။ ဒါ့အပြင် ဘိန်းစိုက်ခင်းထဲမှာ အလိုအလျောက် ရေဖျန်း ပိုက်တွေကိုတောင် သုံးထားသေးတယ်။"^၉ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် အိန္ဒိယ အစိုးရမှ တရားမဝင်ဘိန်းစိုက်ခင်းများကို စစ်တမ်းကောက်ယူသည့်အခါ တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာအရ တရားမဝင်ဘိန်းစိုက်ခင်း ဟက်တာပေါင်း ၂၈၀၀၀ ကျော်ရှိကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။^{၁၀} လတ်တလော ကျင်းပခဲ့သည့် "အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယမှ တရားမဝင် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု" ဆိုင်ရာညီလာခံ၏ အစီရင်ခံစာအရ "အရှုနာချာ (အန်ဂျေ၊ ချန်လန်း၊ လော်ဟာ၊ ရူအိမ်၊ တီရပ်နှင့် ယိမ်းကောင်ခရိုင်များ)၊ မက်ပူရ (ချူယာချန်ဒီပါ၊ အင်ဖာ၊ ဆီနာပတီနှင့် အူခရောလ်)၊ အထက်အာသံပြည်နယ် အတွင်းပိုင်းဒေသ (တင်ဆုကီရာခရိုင်) နှင့် နာဂလန်ပြည်နယ် (မွန်နှင့် မိုကုတ်ချောင် ခရိုင်

များ)” ။ ၎ှိ တရားမဝင်ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်တွေ့ရှိ ရကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။^{၁၁}

၂၀၁၂ ခုနှစ် မတ်လ၌ ရှင်းလင်းပြတ်သားသည့် အရည်အသွေး မြင့်ပြုလုပ် တာဝင်းအချက်အလက်များအရ နဂိုခန့်မှန်းတွက်ချက်ထား သည့် တရားမဝင်ဘိန်းစိုက်ခင်း ဟက်တာပေါင်းသည် “လျော့ပေါ့တွက် ချက်ထားသည့်လုံးပေါင်း” သာဖြစ်ကြောင်းနှင့် “အမှန်တကယ် စိုက်ပျိုး လျက်ရှိသည့် တရားမဝင်ဘိန်းစိုက်ခင်း ဟက်တာပေါင်းသည် ယခင် ခန့်မှန်းထားသည်ထက် ၆ ဆခန့် ပိုမိုများပြားနိုင်ကြောင်း” အဆင့်မြင့် သတင်းအချက်အလက်စီမံရေး သုတေသနအဖွဲ့ (Advanced Data Processing Research Institute - ADRIN) က အိန္ဒိယ အစိုးရအား သတိပေးခဲ့သည်။^{၁၂} ယင်းသုတေသနအတွင်း၌ပင် အိန္ဒိယ^{၁၃} ပြည်နယ် ဆယ်ခု၏ ယခင်ခန့်မှန်းတွက်ချက်မှုများကို အောက်ပါအတိုင်း စာရင်း ပြုစုထားသည်။ ၂၀၀၈-၂၀၀၉ ခုနှစ်၌ ဟက်တာပေါင်း ၅၆၀၀၊ ၂၀၀၉-၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် ဟက်တာပေါင်း ၄၄၀၀ နှင့် ၂၀၁၀-၂၀၁၁ ခုနှစ်အတွင်း ဟက်တာပေါင်း ၆၃၀၀ ရှိကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။^{၁၄} နောက်ဆုံးရ ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်ကို နှိုင်းယှဉ်သုံးသပ်ကြည့် ပါက ၂၀၁၂ ခုနှစ် လာအိုနိုင်ငံ၏ စိုက်ပျိုးမှုနှင့် ထပ်တူနီးပါးရှိနေ ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ အကယ်၍ ADRIN အကြံပြုခဲ့သည့်အတိုင်း ၆ ဆထပ်တိုးလိုက်ပါက တကယ့်ကိန်းဂဏန်းသည် ဟက်တာပေါင်း ၃၆၀၀၀ ခန့်အထိ မြင့်တက်သွားနိုင်သည်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု အလားတူ မြင့်တက်လျက်ရှိသည့် မီဒီရမ်နှင့် နာဂလန်းပြည်နယ်များ၏ အချက် အလက်များကိုမူ ဤကိန်းဂဏန်းများတွင် ထည့်သွင်းထားခြင်း မရှိပေ။ လက်တွေ့တွင် အိန္ဒိယအစိုးရအနေဖြင့် နိုင်ငံအပိုင်းရှိ တရားမဝင် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု အတိုင်းအတာကို ခန့်မှန်းတွက်ချက်ထားမှု မရှိကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ အိန္ဒိယအစိုးရ အရာရှိတစ်ဦးမှ “လက်ရှိ စိုက်ခင်းတွေရဲ့ အတိုင်းအတာနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ ညွှန်းကိန်းတွေကို လိုချင်ရင်တော့ နိုင်ငံထဲက ဘိန်းတားဆီးနိုင်နင်းရေး အဖွဲ့အစည်းအသီးသီးက ဖျက်

ဆီးနိုင်ခဲ့တဲ့ တရားမဝင်ဘိန်းစိုက်ခင်းပမာဏတွေကနေ ကောက်ယူနိုင် ပါလိမ့်မယ်” ဟု ပြောဆိုခဲ့သည်။ အစိုးရမှ ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် ဟက်တာ ပေါင်း ၃၀၀၀၊ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ဟက်တာပေါင်း ၅၆၀၀ နှင့် ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် ဟက်တာပေါင်း ၁၂၀၀ ခန့်ကိုဖျက်ဆီးနိုင်ခဲ့သည်။ “ပြောရမယ် ဆိုရင် တရားမဝင်ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု ပမာဏက အခုတိုက်ဖျက်လိုက်တဲ့ ဧရိယာတွေထက် ပိုများမယ်လို့ ယူဆရပါတယ်။ ဘယ်လောက်ထိ များလဲတော့ မပြောတတ်ဘူး။ ခန့်မှန်းကြည့်ကြပါဦး။”^{၁၅}

အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယဒေသ၌ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု မြင့်တက်လာခြင်း သည် ၁၉၉၀ နှစ်လယ်ပိုင်းမှ ၂၀၀၆ ခုနှစ်အတွင်း ရွှေကြိတ်နယ်မြေ၌ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု ကျဆင်းခဲ့စဉ်က ရိုက်ခတ်ခဲ့သည့် အကျိုးသက်ရောက်မှု တစ်ခုဖြစ်ကြောင်း အထောက်အထားများ ခိုင်ခိုင်မာမာတွေ့ရှိရသည်။ ထို့ပြင် မြန်မာနိုင်ငံ ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းဒေသ (တားမြစ်ပိတ်ပင် လိုက်သည့် ၂၀၀၃ မှ ၂၀၀၅ ခုနှစ်အတွင်း) ရှိ ‘ဝ’ နှင့် ကိုးကန့်ဒေသ များမှ ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုများ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းဒေသ များသို့ ရွှေ့ပြောင်းသွားခဲ့သည့် အချိန်နှင့်လည်းတိုက်ဆိုင်လျက်ရှိသည်။ အရှေ့တောင်အာရှဒေသနှင့် တရုတ်မူးယစ် ဆေးဝါးဈေးကွက်၏ ဘိန်း နှင့် ဘိန်းဖြူဝယ်လိုအားများ၊ အရှေ့မြောက် အိန္ဒိယရှိကုန်းမြင့်နေ ရပ်ရွာလူထုများ၏ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုနှင့် ဒေသတွင်း ဆက်လက် ဖြစ်ပွား နေသည့် ပဋိပက္ခများက ဘိန်းစိုက်ရန် တွန်းအားပေးလျက်ရှိသည့် မက် လုံးများဖြစ်လာသည်။ အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယဒေသမှ စိုက်ပျိုးထုတ် လုပ်သည့် ဘိန်းများသည် ဒေသတွင်းသုံးစွဲမှုအတွက်သော်လည်းကောင်း မြန်မာနိုင်ငံသို့ တရားမဝင်တင်ပို့ရန်အတွက် သော်လည်းကောင်း စိုက်ပျိုးကြပြီး ဒေသတွင်းဘိန်းနှင့် ဘိန်းဖြူဈေးကွက် ဝယ်လိုအားကို ထောက်ပံ့ပေးလျက်ရှိသည်။ မက်ပူရအစိုးရ၏ နယ်စပ်ရေးရာနှင့် မူး ယစ်ဆေးဝါး (Narcotics and Affairs in Border-NAB) ကြီးကြပ် ရေးမှူးတစ်ဦးဖြစ်သည့် အက်စ်အီလာရာမာက “ဒီလိုဖြစ်နေတာ တော် တော်ကြာပါပြီ။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ ဘိန်းစိုက်ခင်းတွေရှိနေတဲ့

အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယဒေသရှိ အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယဒေသရှိ အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယဒေသရှိ အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယဒေသရှိ အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယဒေသရှိ

ဒေသက ရွာသူရွာသားတွေရဲ့ စီးပွားရေးအခြေအနေက တော်တော်ကို ဆိုးရွားနေလို့ပါ” ဟု ပြောဆိုခဲ့သည်။ ထို့ပြင် “ဘိန်းစိုက်ခင်းကနေရတဲ့ ဝင်ငွေပမာဏကတော်တော်လေးများသလို၊ မြန်မာပြည်ဖက်က ဝယ်လို အားကလည်း တော်တော်ကောင်းတယ်။ မြန်မာပြည်နဲ့ နီးစပ်တဲ့ ရွာနီး ချုပ်စပ်ကလူတွေ တော်တော်များများက ဒီလိုတရားမဝင်ဘိန်းစိုက်တဲ့ နေရာမှာ ပါနေကြတယ်” ဟု ဆက်လက်ပြောဆိုခဲ့သည်။^{၁၆}

အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယမှ ဘိန်းစိုက်တောင်သူတစ်ဦး

ကျွန်တော်က အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယရဲ့ အရှုနာချာ ပရဒက်ရှ် မှာရှိတဲ့ ရွာလေးတစ်ရွာမှာနေတဲ့ လောင်စီ (အမည်လွှဲ) ပါ။^{၁၇} ကျွန်တော်တို့ အသက်ရှင်ရပ်တည်နိုင်ဖို့အတွက် ဘိန်းစိုက်ကြပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ရွာက တောင်ကုန်းတောင်တန်းထူထပ်တဲ့ ဒေသမှာ တည်ထားတာဖြစ်လို့ စားပင်သီးနှံတွေ စိုက်ပျိုးလို့မရပါဘူး။ ရိတ်သိမ်းရရှိ တဲ့ ဆန်ရေစပါးတွေကလည်း တစ်နှစ်ပတ်လုံးစားနိုင်လောက်အောင် ဖူလုံမှုမရှိပါဘူး။ ဒါကြောင့် ကျွန်တော်တို့ အနေနဲ့ အစိုးရထောက်ပံ့ပေးတဲ့ ဆန်အပေါ်မှာပဲ မှီခိုအားထားနေရတယ်။ အဲဒီဆန်တွေကလည်း မကြာ ခဏခါးယူခံရတော့ ပုံမှန်မထောက်ပံ့ပေးနိုင်တော့တာနဲ့ ဈေးကနေပယ် စားရတယ်။ အရင်းအမြစ်တွေကို တစ်ချို့လူတွေ အလွဲသုံးစားလုပ်တဲ့ အတွက်ပြည်နယ်နဲ့ ဗဟိုအစိုးရက ဖော်ဆောင်တဲ့ လူမှုဖူလုံရေးစီမံချက် တွေကလည်း ကျွန်တော်တို့ဆီမရောက်ဘူး။ ကျွန်တော်တို့ကို ထောက်ပံ့ ပေးနိုင်မယ့် လူမှုရေးအဖွဲ့အစည်း (NGO) တွေကလည်း ဒီနယ်မြေမှာ မရှိဘူး။ ကျွန်တော်တို့ရဲ့ မိသားစုတွေအတွက် ပညာရေးနဲ့ ကျန်းမာရေး အပါအဝင် အခြားအခြေခံလိုအပ်ချက်တွေကို ဖြည့်ဆည်းဖို့ ဝင်ငွေ အလုံအလောက် မရနိုင်တဲ့အခါ မဖြစ်မနေဘိန်းစိုက်ဖို့ အကြောင်း ဖန်လာတယ်။ ဒီဒေသမှာ ဘိန်းစိုက်လာတာလည်း ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများ စွာကြာနေပြီ။ ခေတ်မီဆေးဝါးတွေ လက်လှမ်းမမီတဲ့အခါမျိုးမှာ ဘိန်းကို ဆေးဝါးအနေနဲ့လည်း အသုံးပြုကြတယ်။ အထူးသဖြင့် ဝမ်းလျှော့ဝမ်း ပျက်တဲ့ အခါမျိုးမှာ အရမ်းအသုံးဝင်တယ်။ ဆေးဝါးအနေနဲ့ ဆိုရင်တော့ ပမာဏနည်းနည်းလေးပဲ သုံးရပါတယ်။ ရိုးရာထုံးတမ်းဓလေ့တွေကို ဖော်ဆောင်တဲ့ နတ်ဆရာအများစုက ဘိန်းစွဲနေတော့ သူတို့ကိုပေးဖို့ ရပ်ရွာလူထုဆီမှာ ဘိန်းရှိဖို့လိုတယ်။ တစ်ချို့ကတော့ ထုံးတမ်းဓလေ့ တွေကို ဖော်ဆောင်ဖို့ ဘိန်းလိုတယ်လို့ ပြောပေမယ့် တကယ်တော့ မှားနေတာပါ။

ကျွန်တော်တို့က ဂျဟမ် (Jhum) လို့ခေါ်တဲ့ ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာ စနစ်ကို ကျင့်သုံးပါတယ်။ ဘိန်းစိုက်တောင်သူအများစုက ရပ်ရွာပိုင် မြေမှာ စိုက်ပျိုးကြတယ်။ ဒါပေမဲ့ အိန္ဒိယအစိုးရက အဲဒီမြေတွေကို ‘သစ်တောထိန်းသိမ်းနယ်မြေ’ လို့ပြောတဲ့အတွက် နောက်ပိုင်းကျရင် ဒေသတွင်း စီးပွားရေးလုပ်ဆောင်ချက်တွေအတွက် အကျပ်အတည်း ကြီးဖြစ်လာမှာကို ကျွန်တော်တို့အနေနဲ့ စိုးရိမ်တယ်။ ကျွန်တော်တို့က ဘိန်းစေ့တွေကို မြောက်သွေ့တဲ့ မြေကြီးနဲ့ရောပြီး စိုက်ခင်းထဲ ကြံချတာ ပါ။ ဘိန်းစေ့တွေကိုတော့ ကိုယ့်ဟာကိုယ် သိုလှောင်ထားရတာပေါ့။ ဖေဖော်ဝါရီလလယ်လောက်မှာ ဘိန်းပန်းတွေ စပွင့်လာပြီး မတ်လလယ် လောက်ဆိုရင် ဘိန်းစေ့စုလို့ရပြီ။ ဘိန်းကို အစင်းကြောင်းဖော်ဖို့အတွက် သက်ကြီးပိုင်း ဒါမှမဟုတ် လုပ်တတ်တဲ့သူတွေ ကိုယ့်အိမ်မှာ ကိုယ့် ဟာကိုယ်လုပ်တဲ့ သံမဏိဓားသွားတွေရှိတယ်။ ဘိန်းသီးကနေရလာ တဲ့ အစေးတွေကို ဖန်ပုလင်း ဒါမှမဟုတ် ဝါးနဲ့လုပ်ထားတဲ့ဗူးတွေနဲ့ စုယူ

သိမ်းဆည်းတယ်။ ပြီးတော့ သုံးပြီးသားအိတ်အကြမ်းတွေကနေ ယူ ထားတဲ့ ဂုန်လျှော်ပိတ်စပေါ်မှာ သုတ်လိမ်းလိုက်တယ်။ အဲဒီဘိန်းစိမ် ထားတဲ့ ဂုန်လျှော်ပိတ်စတွေကို အပိုင်းအစလေးတွေဖြစ်အောင်ညှပ်ပြီး ပြန်ရောင်းတယ်။ ကျွန်တော်တို့ မိသားစုကနေ တစ်နှစ်ကို ဘိန်း ၃-၄ ကီလိုဂရမ်လောက် ထုတ်ပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့အိမ်မှာ တစ်ယောက်မှ ဘိန်းမစားတဲ့အတွက် ဘိန်းထွက်တဲ့ ရာသီရောက်တိုင်း အကုန်လုံး ရောင်းပြီး တစ်တိုလာကို ရူပီး ၃၀၀ (တစ်ကီလိုကို အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၄၃၀)^{၁၈} လောက်ရပါတယ်။ ဘိန်းရှားပါးတဲ့ (နိုဝင်ဘာ-ဒီဇင်ဘာ) အချိန် ဆိုရင် တစ်တိုလာကို ရူပီး ၇၀၀-၈၀၀ (တစ်ကီလိုကို အမေရိကန် ဒေါ်လာ ၉၅၀ - ၁၁၂၀) လောက်အထိ ဈေးတက်သွားတယ်။ အဲဒီလို အချိန်တွေမှာရောင်းဖို့ ဘယ်လောက်သိမ်းထားနိုင်မလဲဆိုတာကတော့ ဘိန်းဘယ်လောက်ထွက်လဲဆိုတဲ့အပေါ်မှာ မူတည်ပါတယ်။ တစ်ရွာလုံး ကဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုနဲ့ တစ်နည်းတစ်ဖုံ ပတ်သက်နေကြတယ်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုး ရာကနေ တစ်ဦးချင်းအလိုက် ရေတိုအကျိုးအမြတ်ရတာတွေတော့ရှိ ပေမယ့် ရပ်ရွာတစ်ခုလုံးအနေနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာဖို့တော့ မဖြစ်နိုင်ပါဘူး။ ကျွန်တော်တို့ရဲ့ အခြေခံလိုအပ်ချက်တွေကို ဖြည့်ဆည်းဖို့အတွက် ဘိန်းကလွဲပြီး တစ်ခြားဘာစီးပွားရေးမှ မရှိဘူး။ တစ်ရွာလုံးနီးပါး ဘိန်း စိုက်ပျိုးကြတဲ့အတွက် ဘိန်းတွေ ဘူးဘောလအောဖြစ်လာတဲ့အခါမှာ အထက်တန်းနဲ့ ကောလိပ်ကျောင်းသူကျောင်းသားလေးတွေ၊ သက်ကြီး ရွယ်အိုတွေ၊ အမျိုးသားတွေရော အမျိုးသမီးတွေပါမကျန် ဘိန်းစွဲတဲ့သူတွေ များလာတယ်။

ကျွန်တော်တို့ဒေသမှာဆိုရင် ဥပမာ ပြည်နယ်ဥပဒေပြု လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တွေလိုမျိုး ရွေးကောက်ခံ ကိုယ်စားလှယ်တွေ ကလည်း ဘိန်းစိုက်ကြဖို့ တိုက်ရိုက်ဖြစ်ဖြစ် သွယ်ဝိုက်ပြီးဖြစ်ဖြစ် တိုက်တွန်း အားပေးကြတယ်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးတာက ဘယ်လိုအန္တရာယ်တွေ ပေါ် ပေါက်လာနိုင်တယ် ဆိုတာကို လူထုနားလည်သဘောပေါက်အောင် ကူညီအမြင်ဖွင့်ပေးတာမျိုးလည်း မလုပ်ကြဘူး။ ပြီးတော့ အစားထိုး နိုင်မယ့် ရေရှည်ဝင်ငွေရလုပ်ငန်းတွေ ဖော်ဆောင်နိုင်တဲ့ အခွင့်အလမ်း တွေကို ဖန်တီးပေးဖို့လည်း မကြိုးစားကြဘူး။ အစိုးရအနေနဲ့ ဘိန်းစိုက် ပျိုးမှုနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ ဥပဒေတွေပြဋ္ဌာန်းပြီး ဘိန်းတွေကို ဈေးပြိုင်ပေးပြီး ပယ်ယူသင့်တယ်။ နောက်ဘိန်းစွဲနေတဲ့ သူတွေအတွက် ပြန်လည်ထူ ထောင်ရေးစခန်းတွေလည်း ဖွင့်ပေးသင့်တယ်။ ပြီးတော့ ကျေးလက် လူငယ်လူရွယ်တွေကို တစ်ခြားအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းတွေကို ပြောင်းလဲဖော်ဆောင်နိုင်ဖို့ လိုအပ်တဲ့ကျွမ်းကျင်မှု အသစ်တွေကို လေ့ လာသင်ယူနိုင်တဲ့ အခွင့်အလမ်းတွေ ဖော်ထုတ်ပေးဖို့လည်း လိုအပ် တယ်။ အစိုးရရဲ့ လူမှုဖူလုံရေးရန်ပုံငွေတွေကနေရလာမယ့် အကျိုးအမြတ် တွေကလည်း ကျေးလက်နေဆင်းရဲသားပြည်သူလူထုတွေဆီ တိုက်ရိုက် ရောက်သင့်သလို လူမှုဖူလုံရေးရန်ပုံငွေတွေကိုလည်း ဘိန်းစိုက်တောင်သူ တွေကို အကျိုးပြုတဲ့ပုံစံမျိုးဖြစ်အောင် ရေးဆွဲဖော်ဆောင်သင့်တယ်။

ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကို မြင့်တက်လာစေသည့် မောင်းနှင်အားများ

ဒေသတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု မြင့်တက်လာရသည့် အကြောင်းရင်း များစွာရှိ၍ မောင်းနှင်လျက်ရှိသည့် ကဏ္ဍများသည်လည်းကွဲပြား စုံလင် ၍ ရှုပ်ထွေးနက်နဲကြောင်း TNI သုတေသန၌ ဖော်ပြထားသည်။ ရပ်ရွာ

အဆင့်၌ပင် နယ်မြေအလိုက်သော်လည်းကောင်း မတူညီသည့် လူမှု စီးပွားရေးနောက်ခံရှိသည့် အုပ်စုများအကြားသော်လည်းကောင်း အခြေအနေခြင်း ကွဲပြားလျက်ရှိသည်။ ဘိန်းစိုက်တောင်သူအများစုသည် မြန်မာ၊ လာအိုမြောက်ပိုင်းဒေသနှင့် အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယရှိ ဝေးလံခေါင်ဖျားသည့်အရပ်ဒေသများမှ ရိုးရာရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာစနစ်ကို အသုံးပြု၍ ကုန်းမြင့်စပါးစိုက်ပျိုးကြသည့် လူဆင်းရဲတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများဖြစ်ပြီး ဝမ်းစာလုံလုံမှုအတွက် တစ်နိုင်တစ်ပိုင် ဘိန်းစိုက်ပျိုးကြသူများဖြစ်သည်။ ဘိန်းစိုက်တောင်သူများအနေဖြင့် မိသားစုကို ကျွေးမွေးရန်အတွက် လုံလောက်သည့် ဆန်စေ့ပေးရန် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်နိုင်ခြင်းမရှိသည့် အခြေအနေတွင် ငွေရလွယ်သည့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးခြင်းဖြင့် ဝမ်းရေးဖြေရှင်းကြခြင်းဖြစ်သည်။ ဘိန်းသီးနှံစိုက်ပျိုးခြင်းဖြင့် ဝင်ငွေအထိုက်အလျောက် စုမိဆောင်းမှုရှိစေပြီး တစ်ကိုယ်ရေသုံးစွဲရန်နှင့် ဆေးဝါးအနေဖြင့်လည်း အသုံးပြုကြသည်။ အချို့သော ရပ်ရွာလူထုများသည် ဝတ်ပြုကိုးကွယ်မှုနှင့် ရိုးရာအခမ်းအနားများ ကျင်းပရာ၌ ဘိန်းကိုယနေ့တိုင် အသုံးပြုနေဆဲဖြစ်သည်။

တရားမဝင်ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုနှင့် ဆင်းရဲမွဲတေမှုမှာ ခိုင်ခိုင်မာမာ ဆက်စပ်လျက်ရှိသည်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုသည် ဝင်ငွေရလုပ်ငန်း သက်သက်သာမဟုတ်ဘဲ လူမှုစီးပွားရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ကဏ္ဍရပ် ပေါင်းများစွာ ကလည်း လွှမ်းမိုးလျက်ရှိသည်။ “မူးယစ်ဆေးဝါးပင်များ တရားမဝင်စိုက်ပျိုးမှုသည် လုံခြုံမှုမရှိသည့် အထိခိုက်လွယ်သောဒေသများနှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် ဒေသများ၌ စိမ့်ဝင်ပျံ့နှံ့လျက်ရှိကြောင်း ဥရောပသမဂ္ဂ (EU) မှ ဖော်ပြထားသည်။ ကျန်းမာရေးညံ့ဖျင်းခြင်း၊ စာတတ်မြောက်မှုမရှိခြင်း၊ လူမှုရေးနှင့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများ နည်းပါးခြင်းတို့ကြောင့် လူသားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအဆင့်နိမ့်ကျခြင်းကို ဒေသခံလူထုများမှ တွေ့ကြုံခံစားရလျက်ရှိသည်။”^{၁၆}

ဤရပ်ရွာလူထုများ၌ မိမိတို့၏ ဝင်ငွေတိုးပွားလာစေရန်အတွက် ပေသီးတွက်တွက်၍ ဖိမ်ကျကျရွေးချယ်နိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းမျိုးမရှိပေ။ ဂုဏ်သိက္ခာရှိရှိ ရှင်သန်နေထိုင်နိုင်ရန်နှင့် မိမိတို့၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများအပေါ် ခြိမ်းခြောက်လျက်ရှိသည့် စိန်ခေါ်မှုအမျိုးမျိုးကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရန်အတွက် ဘိန်းစိုက်ပျိုးကြခြင်းဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အကြီးတန်းရေမှူးတစ်ဦးက မြန်မာနိုင်ငံတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုဖြင့်တက်လာခြင်းသည် နယ်စပ်ဒေသမှ တောင်သူများအတွက် ရွေးချယ်စရာအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများ နည်းပါးခြင်းကြောင့်ဖြစ်ကြောင်း ပြောဆိုခဲ့သည်။^{၁၇} လတ်တလောအစီရင်ခံစာအရ အိန္ဒိယနိုင်ငံအတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုသည် “အဓိကအားဖြင့် တစ်ကိုယ်ရေသုံးစွဲမှုနှင့် ရောင်းချမှု၊ ရပ်ရွာအတွင်းရှိ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာနှင့် ဆေးဝါးလိုအပ်ချက်များကို ပြည့်မီစေရန်အတွက် ရည်ရွယ်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း” ဖော်ပြထားသည်။^{၁၈} ဘိန်းစိုက်တောင်သူအမျိုးအစားနှစ်ရပ်ကြောင်း အစီရင်ခံစာ၌ ဖော်ပြထားသည်။ “တစ်နိုင်တစ်ပိုင်အဆင့် စိုက်ပျိုးသူများသည် မိမိတို့ သုံးစွဲရန်နှင့် ကုန်ပစ္စည်းချင်း တိုက်ရိုက်ဖလှယ်ရန်အတွက် စိုက်ပျိုးကြပြီး ပမာဏအနည်းငယ်ခန့်ကို အရည်အသွေးမြင့် မျိုးစေ့များ၊ ရေနံဆီနှင့် လိုအပ်သည့်အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းများဝယ်ယူရန် စိုက်ပျိုးကြခြင်းဖြစ်သည်။ မကီပူရနှင့် အာရှနာချာပြည်နယ်ရှိ ခရိုင်အချို့၌ အကြီးစားစီးပွားဖြစ်စိုက်ပျိုးသူအများအပြားရှိပြီး အရှေ့မြောက်ဒေသတွင်း တရားမဝင်ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုအများစုအတွက် တာဝန်ရှိသူများဖြစ်သည်။” ဘိန်းစိုက်တောင်သူဟောင်းများအတွက် ခိုင်မာသည့် အစားထိုးဝင်ငွေ ရင်းမြစ်များမရှိခြင်းက အခြေအနေကို ပိုမိုဆိုးရွားသွားစေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်း အပစ်အခတ်ရပ်စဲထားသည့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများမှ ဘိန်းတားဆီး

ပိတ်ပင်ရေးပြဋ္ဌာန်းချက်များ ရေးဆွဲ၍ တင်းတင်းကျပ်ကျပ် စည်းကြပ်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။ ကနဦးပိုင်း၌ ဤကဲ့သို့သောအရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များကြောင့် စိုက်ပျိုးမှု အတော်အတန်ကျ ဆင်းသွားခဲ့သဖြင့် အောင်မြင်သည်ဟု ယူဆရသော်လည်း ဆင်းရဲသည့် ရပ်ရွာလူထုများ ဘိန်းစိုက်ပျိုးခြင်း၏ အဓိကအကြောင်းရင်း ဖြစ်သော ဆင်းရဲမွဲတေမှုကို ထိထိရောက်ရောက် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်းမရှိခဲ့ပေ။ အပစ်အခတ်ရပ်စဲထားသည့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များက တရုတ်နိုင်ငံ၏ ဘိန်းအစားထိုးအစီအစဉ်မှ ထောက်ပံ့ပေးထားသည့် သီးနှံတစ်မျိုးတည်းစိုက်ခင်းကြီးများကို မိတ်ဆက်ပေးရန်သာ ဇောင်းပေးခဲ့ကြသည်။ ဤအစီအစဉ်မှ ထွက်ပေါ်လာသည့် အဓိကအကျိုးအမြတ်များကို ဘိန်းစိုက်တောင်သူဟောင်းများ ခံစားရခြင်းမရှိဘဲ တရုတ်စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများနှင့် ဒေသအာဏာပိုင်များသာ အကျိုးဖြစ်ထွန်းခဲ့ကြသည်။ လက်တွေ့၌ ဤဘိန်းအစားထိုးအစီအစဉ်ကြောင့် ရပ်ရွာလူထုများမှာ ပို၍ဘေးဖယ်ခြင်းခံလာကြရသည် (အောက်တွင်ကြည့်ရပါ)။ ဘိန်းတားမြစ်ပိတ်ပင်မှု၏ သက်ရောက်ထိခိုက်ခြင်းကို ခံသာစေရန် နိုင်ငံတကာ အန်ဂျီအို (NGOs) များနှင့် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းများက ဘိန်းစိုက်တောင်သူဟောင်းများအတွက် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသည့် အစားထိုးအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအစီအစဉ်များကို ရွေးချယ်နိုင်ရန် ထောက်ပံ့ပေးသော်လည်း လုံလောက်မှုမရှိပေ။ လက်တွေ့တွင် ၎င်းအစီအစဉ်မှာ သစ်မရမီဝါးပေါင်းကွပ်ခြင်း ဥပမာကဲ့သို့ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကပ်ဘေးမဆိုက်အောင်ခဏတာ ကာကွယ်တားဆီးခြင်းထက် အနည်းငယ်သာပိုသည့် ဆောင်ရွက်ချက်ဖြစ်သည်။

၁၉၉၀ ခုနှစ်ကုန်ပိုင်းမှ ၂၀၀၆ ခုနှစ်အထိ ဒေသတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု ကျဆင်းသွားသည့်အတွက် ဘိန်းတန်ဖိုးများ တစ်ရိန်ထိုး မြင့်တက်သွားပြီး ဘိန်းစိုက်ပျိုးရန်အတွက် မက်လုံးကောင်းဖြစ်လာခဲ့သည်။

အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယဒေသရှိ ဘိန်းစိုက်တောင်သူများ ဘိန်းခြစ်နေပုံ

အခြားတစ်ဖက်တွင်လည်း ဘိန်းစိုက်တောင်သူဟောင်းများ စိုက်ပျိုး ထုတ်လုပ်သည့် အစားထိုးသီးနှံဈေးနှုန်းများ ကျဆင်းသွားခဲ့သည်။ ထိုနည်းတူပင် မိသားစုသုံး အခြေခံလူသုံးကုန် ပစ္စည်းဈေးနှုန်းများ ကလည်း တက်သည်ထက် မြင့်တက်လာခဲ့သည်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးခြင်း သည် အခြားသီးနှံစိုက်ပျိုးခြင်းထက် ပင်ငွေပိုရသည့်အပြင် ပယ်လက် များက အိမ်တိုင်ရာရောက် လာရောက်ဝယ်ယူသဖြင့် ဈေးကွက်သို့ သယ်ယူပို့ဆောင်ရန်လည်း လိုအပ်ခြင်းမရှိပေ။ ထို့ပြင် အခြားသီးနှံစိုက်ပျိုး ခြင်းထက် ဘိန်းစိုက်ပျိုးခြင်းက ဆိုင်းငံ့ချေးငွေရရှိရန် ပိုမိုလွယ်ကူသည်။ ဤသို့သော အကြောင်းများက ၂၀၁၆ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု ချဲ့ထွင်နိုင်စေရန် အထောက်အကူပြုလျက်ရှိသည်။

TNI သုတေသနအရ မြန်မာနိုင်ငံတွင်း၌လည်း စီးပွားရေး အကျိုးအမြတ်အတွက် ဘိန်းစိုက်ပျိုးသူများရှိကြောင်း အထောက်အထားများ တွေ့ရှိရသည်။ ဥပမာ မိမိတို့၏ အသက်ရှင်ရပ်တည်မှုအတွက်စိုက်ပျိုးခြင်း မဟုတ်ဘဲ အကျိုးစီးပွားတိုးချဲ့ရန် စိုက်ပျိုးမှုကို ဆိုလိုသည်။ ထိုသို့စိုက်ပျိုး မှုက ကုန်လွန်ခဲ့သည့်နှစ်များအတွင်း အချို့သောဒေသများ၌ တစ်ရှိန်ထိုး ထောင်တက်သွားသည့် ဘိန်းတန်ဖိုးကိုလိုက်၍ စိုက်ပျိုးခြင်းဖြစ်ကြောင်း ယူဆရသည်။ သာဓကအနေဖြင့် တရုတ်အမျိုးသားများက ဒေသခံများ ထံမှ မြေယာငှားရမ်း၍ ဘိန်းစိုက်ပျိုးရန်အတွက် ကချင်ပြည်နယ် ဆခုံး ဒေသသို့ ရာသီအလိုက်ရွှေ့ပြောင်း ဝင်ရောက်လာလေ့ရှိသည်။ သဘော တရားအရ ၎င်းတို့တွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံနိုင်သည့် ငွေပင်ငွေရင်းအလုံအလောက် ရှိပြီး ပိုးသတ်ဆေးနှင့် ဓာတ်မြေဩဇာများကိုလည်း အများအပြားသုံးစွဲ လေ့ရှိသည်။ ၎င်းတို့၏ စိုက်ခင်းများကို ဆည်မြောင်းရေးများ သွယ်တန်း၍ စနစ်တကျစိုက်ပျိုးလေ့ရှိပြီး တစ်ခါတစ်ရံတွင် ဒေသခံများကိုနေ့စားခပေး၍

ငှားရမ်းသုံးစွဲတတ်သည်။ တိတိကျကျဆိုရသော် တစ်နိုင်ငံလုံး၏ စိုက်ပျိုး ထုတ်လုပ်မှု၌ ၎င်းတို့၏ ပါဝင်ဖြည့်စွက်မှု အနည်းအကျဉ်းသာရှိပြီး အများစုမှာအခြေခံဝမ်းစာဖူလုံရေး အတွက်စိုက်ပျိုးကြသည့် တောင်သူ များဖြစ်ကြသည်။

မြေယာရယူအသုံးပြုနိုင်မှု

မြေယာရယူအသုံးပြုနိုင်မှု မရှိခြင်းသည်လည်း ဘိန်းစိုက်ပျိုး ဖြစ်စေရန် လှုံ့ဆော်ပေးသည့် အဓိကသော့ချက်တစ်ခုဖြစ်သည်။ ရပ်ရွာ လူထုများအနေဖြင့် တရားဝင်၍ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသည့် အသက်မွေးဝမ်း ကျောင်းလုပ်ငန်းများကို တည်ထောင်ရာ၌ မြေယာအသုံးချပိုင်ခွင့်နှင့် အခြားဆက်စပ် အရင်းအမြစ်များကို စီမံခန့်ခွဲခြင်းသည် အလွန်အရေးပါ လျက်ရှိသည်။ ဩစတြေးလျပညာရှင်တစ်ဦးက "တစ်နေရာထဲမှာပဲ ၁၀ နှစ်လောက် ဆက်တိုက်စိုက်ပျိုးရင်လည်း သီးထွက်နှုန်းကို သိသိ သာသာ လျော့နည်းသွားစေတာမျိုးမရှိတဲ့အတွက် မြေယာရှားပါးတဲ့ ဝန်းကျင်ဒေသမှာဆိုရင် ဘိန်းစိုက်တာက အကောင်းဆုံးပဲ" ဟု ပြောဆို ခဲ့သည်။^{၂၂} ဒေသတွင်း ကုန်းမြင့်တောင်တန်းများပေါ်တွင် နေထိုင်လျက်ရှိ သည့်ရပ်ရွာလူထုများသည် မြေယာအသုံးချပိုင်ခွင့် အာမခံချက်မရှိသည့် ပြဿနာရပ်များကို ခက်ခက်ခဲခဲရင်ဆိုင် ကြုံတွေ့နေရသည့်အပြင် ပြည် တွင်းဥပဒေများကလည်း ၎င်းတို့ကို အကာအကွယ်ပေးခြင်းထက် အောက် ပြည်အောက်ရွာသားများ သို့မဟုတ် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကိုသာ အကျိုးပြုလျက်ရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် လာအိုနိုင်ငံ အစိုးရများ၏ မူဝါဒ

ကချင်ပြည်နယ် ဆခုံးဒေသရှိ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု။

များနှင့် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍတွင်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများသည် မြေယာလုယူမှု များဖြစ်ပေါ်လာစေရန် အားပေးလျက်ရှိပြီး မြေယာလုယူခံရခြင်းနှင့် ကြေးမဆပ်နိုင်သဖြင့် မြေယာဆုံးရှုံးသွားသည့် တိုင်းရင်းသားဒေသမှ ရပ်ရွာလူထုများကို မြေယာမဲ့ နေ့စားအလုပ်သမားဘဝသို့ ရောက်ရှိ အောင်တွန်းပို့လျက်ရှိသည်။ သို့မဟုတ် အခြေအနေပေါ်မူတည်၍ ဝေးလံ ခေါင်ဖျားသည့် အရပ်ဒေသများ၌ စိုက်ခင်းများဖော်ထုတ်ပြီး တရားဝင် သို့မဟုတ် တရားမဝင်သီးနှံများကို မဖြစ်မနေစိုက်ပျိုးရန် တွန်းအားပေး လျက်ရှိသည်။ မြေယာဆုံးရှုံးသွားသဖြင့် တရားဝင် ဝင်ငွေရသီးနှံများ ဆက် လက်စိုက်ပျိုးနိုင်ခြင်း မရှိတော့သည့်အခါဖိအား သို့မဟုတ် လက်ဝင်းပြိုင် ဆိုင်ရမှုနည်းပါးသည့် ကုန်းမြင့်တောင်တန်းများ၌ ဝင်ငွေရ တရားမဝင် သီးနှံများစိုက်ပျိုးရန် အကြောင်းဖန်လာနိုင်သည်။

လာအိုအစိုးရသည် ဆင်းရဲမွဲတေမှုနှင့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကို ကိုင် တွယ်ဖြေရှင်းရန် ကြိုးပမ်းသည့်အနေဖြင့် ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာစနစ် ကျင့်သုံးသည့် ကုန်းမြင့်နေရပ်ရွာလူထုများကို မြေနိမ့်ပိုင်းဒေသသို့ ရွှေ့ပြောင်းနေရာချခဲ့သည်။ အစိုးရက အဆိုပါရပ်ရွာလူထုများအနေဖြင့် မြေနိမ့်ပိုင်းဒေသတွင် လယ်စပါးများ စိုက်ပျိုးစားသောက်နိုင်ပြီး လူထု ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများမှ အကျိုးကျေးဇူးများရရှိလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ခဲ့ သည်။ အစိုးရသည် ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာစိုက်ပျိုးခြင်း၊ ဘိန်းစိုက်ပျိုး ခြင်းနှင့် ဆင်းရဲမွဲတေမှုကို တန်းတူသဘောထားခဲ့ပြီး ဘိန်းစိုက်ပျိုး သဖြင့် ဆင်းရဲမွဲတေမှုခြင်းဖြစ်ကြောင်း စောဒကတက်ခဲ့သည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်မှုသည် အကြောင်းရင်းခံနှင့် ပြဿနာ၏ ဆက်စပ်မှုကို ရုပ်ထွေးအောင်ပြုလုပ်ခြင်း သက်သက်သာဖြစ်ကြောင်း ရှုမြင်နိုင်သည်။ အထက်တွင် ဆိုခဲ့သကဲ့သို့ပင် ဘိန်းစိုက်ပျိုးခြင်းသည် ဝင်ငွေနှင့် စားနပ် ရိက္ခာပြတ်လပ်မှုကို လျော့ချရန်အတွက် မလွှဲမရှောင်သာ အသုံးပြုရသည့် နည်းလမ်းတစ်ခုသာဖြစ်သည်။ လာအိုနိုင်ငံရှိ ရပ်ရွာလူထုအများအပြား သည်သီးထွက်နှုန်းနည်းပါးသည့် ကုန်းမြင့်ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာ စိုက်ပျိုး ရေးအပေါ် မှီခိုအားထားလျက်ရှိသော်လည်း အစိုးရမှ အဆိုပါ အလေ့ အထများကို တင်းကျပ်စွာတားမြစ်ပိတ်ပင်သည့် မြေယာမူဝါဒများကို ရေးဆွဲကျင့်သုံးခဲ့သည်။ ဩစတြေးလျပညာရှင်တစ်ဦးက “အရင်းအမြစ် ရှားပါးတဲ့ အခြေအနေမျိုးမှာ ဘိန်းက ဆင်းရဲမွဲတေမှုကို ဖြစ်ပွားစေတဲ့ အကြောင်းရင်း ဆိုတာထက် ဆင်းရဲမွဲတေမှုရဲ့ ပြယုဂ်တစ်ခုသာဖြစ်ပြီး မိသားစုအသက်ဆက်နိုင်ဖို့အတွက် လိုအပ်တဲ့ဆန်ကို ဘိန်းစိုက်ပြီးဝယ်ယူ တယ်ဆိုတဲ့သဘောပါ”ဟု ညွှန်းဆိုခဲ့သည်။^{၂၆} လာအိုအစိုးရ၏ဘိန်းတား မြစ်ပိတ်ပင်ရေးနှင့် တိုက်ဖျက်ရေးအစီအစဉ်များကြောင့် မြေယာဆုံးရှုံးမှု များနှင့် ဆင်းရဲမွဲတေမှုများ ပိုမိုဆိုးရွားလာခဲ့သည်။ “ဘိန်းတိုက်ဖျက်ရေး အရှိန်မြှင့်ဆောင်ရွက်တဲ့ အကျိုးရလဒ်အနေနဲ့ မြေနိမ့်ဒေသကို ကုန်းမြင့် နေရပ်ရွာလူထုတွေထိန်းချုပ်လို့ မရအောင်အလုံးအရင်းနဲ့ ရွှေ့ပြောင်း လာကြတယ်။ ရလဒ်အနေနဲ့ မုံဆိန်းဒေသကို ရွှေ့ပြောင်းလာတဲ့ ‘အခါ’ လူမျိုးတွေဟာ နေ့စားအလုပ်သမားဈေးကွက်မှာ မှီခိုလာကြရတယ်။”^{၂၇}

မြေယာလုယူမှု

မြေယာလုယူမှုကို ဤနေရာ၌ ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းမကျ သည့်သိမ်းပိုက်မှုသို့မဟုတ် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ သယံဇာတအရင်းအမြစ်များ (ဥပမာ - မြေ၊ ရေ၊ သစ်တော) နှင့် ယင်းတို့ကို မည်သည့် ရည်ရွယ် ချက်အတွက် မည်သို့အသုံးပြုမည်ကို ဆုံးဖြတ်နိုင်သည့်အာဏာနှစ်ရပ် စလုံးကို ထိန်းချုပ်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားသည်။ မြေယာ

လုယူမှုကို “ဒေသတွင်း ရပ်ရွာလူထုများ၌ အရင်းခံသည့် မြေယာများ နှင့် ပတ်သက်သည့် လက်ရှိအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ၊ အသုံးပြုမှုများ နှင့် စီမံခန့်ခွဲရေးစနစ်များထက် ပိုမိုပဓာနကျသည့် နိုင်ငံတွင်းနှင့် နိုင်ငံ တကာရင်းနှီးမတည်ငွေနှင့် ယင်းတို့၏ အကျိုးအမြတ်ဆိုင်ရာဆက်စပ် ဩဇာအာဏာများ” အဖြစ် ရှုမြင်ရန်လိုအပ်သည်။^{၂၈}

ကမ္ဘာလုံးအတိုင်းအတာအရ မြေယာလုယူမှုမှာ “အစဉ်မပြတ် ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသော အရှိန်အဟုန်ပြင်းသည့် ပြောင်းလဲမှုဖြစ်သည်။ ယင်းမှာ မြေယာနှင့် ဆက်စပ်အရင်းအမြစ်များ (ဥပမာ။ ရေ) ၏ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှုနှင့် အသုံးပြုမှုပုံစံသည် မိသားစုစားသုံးရန်နှင့် ဒေသ တွင်းဈေးကွက်တွင် ရောင်းချရန်အတွက် တောင်ယာစိုက်ပျိုးခြင်းကဲ့သို့ သော လုပ်အားအလွန်အကျွံစိုက်ထုတ်ရသည့် အသေးစားလုပ်ငန်းများ မှသည် ငွေကြေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ပမာဏကြီးမားသည့် လုပ်ငန်းကြီးများဖြစ် သောသံယံဇာတပြုန်းတီးသည့် သီးနှံတစ်မျိုးတည်းစိုက်ပျိုးသည့် စက်မှုကုန် ကြမ်းစိုက်ခင်းများ၊ အခြေခံကုန်ကြမ်း ထုတ်ယူသုံးစွဲရေးလုပ်ငန်းများ၊ အကြီး စားရေးအားလျှပ်စစ်စီမံကိန်းများသို့ ပြောင်းလဲသွားခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ဤသို့သော အကြောင်းများကြောင့် ရှေ့တန်းသယံဇာတထုတ်လုပ်ရေး နယ်ပယ်သစ်များနှင့် ချိတ်ဆက်ထားသည့် မြို့ပြဧရိယာများနှင့် နိုင်ငံ ခြားဈေးကွက်များ၏ အခြေခံအဆောက်အအုံ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး လုပ် ငန်းများအဖြစ်သို့ ကြီးထွားပြောင်းလဲသွားခဲ့သည်။”^{၂၉}

သို့ဖြစ်၍ မြေယာလုယူမှုဆိုရာ၌ လူထုအား အတင်းအကျပ် ရွှေ့ပြောင်းနေရာချထားမှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့် တစ်ဦးချင်း သို့မဟုတ် ရပ်ရွာတစ်ခုလုံး၏ မြေယာများကို တရားမဝင်သိမ်းဆည်းခြင်းသာမက မြေယာထိန်းချုပ် စီမံခန့်ခွဲမှုကို တရားမဝင်လွှဲပြောင်းရယူသည်ဟု ယူဆ ရသည့် အခြားမြေယာသိမ်းဆည်းမှုပုံစံများပါ အကျုံးဝင်လျက်ရှိသည်။ ဥပမာ ဒေသခံရပ်ရွာလူထုများ အဆိုပါမြေပေါ်တွင် ဆက်လက်နေထိုင် ခွင့်ရသော်လည်း ယင်းမြေအသုံးပြုမှုနှင့် ပတ်သက်၍ ထိထိရောက်ရောက် ထိန်းချုပ်စီမံခန့်ခွဲမှုမရှိတော့ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ အချို့သော အခြေအနေ မျိုး၌ ကောင်းစွာကြိုတင်အသိ ပေးထားသောရပ်ရွာလူထု၏ လွတ်လပ် သောသဘောဆန္ဒ (Free, Prior and Informed and Consent - FPIC) မပါရှိဘဲ ပြုလုပ်သည့် အပေးအယူများ သို့မဟုတ် ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်း မကျသည့် သို့မဟုတ် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမရှိသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချ မှတ်မှု လုပ်ငန်းစဉ်များမှတစ်ဆင့် ပြုလုပ်သည့် အပေးအယူများ၌ အကတိ လိုက်စားမှုနှင့် အာဏာအလွဲသုံးစားမှုများ ပါဝင်လျက်ရှိသည်။

ဗီရာ ကမ်ပက်ဆီနာ နိုင်ငံတကာတောင်သူလယ်သမား လှုပ် ရှားမှုမှ “မြေယာလုယူမှုသည် ရပ်ရွာလူထုများကို အိုးပစ်အိမ်ပစ်ရွှေ့ ပြောင်းရစေသည်။ ဒေသတွင်း စီးပွားရေးနှင့် လူမှုယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံကို ပြုလုပ်ပျက်စီးစေသည်။ လယ်သမားများ၊ တိရိစ္ဆာန် ထိန်းကျောင်းမွေးမြူသူများ၊ တံငါသည်များ၊ အလုပ်သမားများ၊ မျိုးရိုးဇာတ နိမ့်သူများ သို့မဟုတ် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည့် ရပ်ရွာ အသိုက်အဝန်းများ၏ ဝိသေသများကို ကမောက်ကမဖြစ်စေသည်။”^{၃၀} ဟု ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၌ ၂၀၀၀ ခုနှစ်မှစ၍ စီးပွားဖြစ်သီးနှံစိုက်ခင်းများ အတွက် မြေယာသိမ်းဆည်းမှုများ မြင့်တက်လာခဲ့ပြီး စုစုပေါင်း ဟက်တာ ၈၀၀၀၀၀ ခန့်ကို နိုင်ငံတော်အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီ တပ်မတော်အစိုးရမှ ပုဂ္ဂလိကသို့ လွှဲပြောင်းပေးခဲ့သည်။^{၃၁} ၂၀၁၁ ခုနှစ် မတ်လ၌ သမ္မတသိန်းစိန်အစိုးရ အာဏာရလာပြီးနောက်ပိုင်းပြည်တွင်း နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်း၌ မြေယာအခွင့်အရေးများ ပို၍အရေးပါလာခဲ့

သည်။ အစိုးရက မီဒီယာကန့်သတ်ချက်များ ဖြေလျှော့ပေးခဲ့ပြီး လူထုစုဝေးခွင့်ပြုခဲ့သဖြင့် တောင်သူလယ်သမားများ၏ ဆန္ဒဖော်ထုတ်မှုသတင်းများ ပိုမိုပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ အတိတ်ကာလမှ မြေယာလုယူမှုများကို ဆန္ဒဖော်ထုတ်မှုများရှိသကဲ့သို့ လက်တလော မြေယာသိမ်းဆည်းမှုများနှင့် ပတ်သက်သည့် ဆန္ဒထုတ်ဖော်မှုများလည်း ပါရှိသဖြင့် လက်ရှိအစိုးရသစ်၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးတွင် မြေယာလုယက်မှုများသည် မကြုံစဖူးသော ပမာဏဖြင့် ပေါ်ပေါက်လာကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။^{၂၆}

ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးတွင် မြေနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာ ဥပဒေသစ်အမြောက်အများပါဝင်သည်။ ပြည်တွင်းပြည်ပ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို တိုက်တွန်းအားပေးရန် တရားဝင်မြေယာဈေးကွက်များ ဖော်ထုတ်၍ အထူးသဖြင့် တောင်တန်းဒေသရှိ မြေယာအသုံးပြုမှုနှင့် ပတ်သက်သည့် တရားဝင်ရပိုင်ခွင့်များကို ပြောင်းလဲစေသော ဥပဒေများကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ ဤသို့ဆက်လက် ဖြစ်ပျက်နေပါက စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံမှုမရှိခြင်းနှင့် မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့် ဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များကို ပိုမိုဆိုးရွားလာစေနိုင်သဖြင့် အလွန်စိုးရိမ်ဖွယ်ကောင်းလျက်ရှိသည်။ တနည်းဆိုရသော် ဥပဒေသစ်များသည် ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာစိုက်ပျိုးရေးဖြင့် မိရိုးဖလာ လုပ်ကိုင်စားသောက်လာခဲ့ကြသည့် တိုင်းရင်းသားဒေသများ၌ နိုင်ငံသားစိစစ်ရေးကဒ် ဖော်ပြစရာမလိုဘဲ အသိအမှတ်ပြုထားသည့် မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ထည့်သွင်းအသိအမှတ်ပြုထားခြင်းမရှိပေ။ လူနည်းစုသာတရားဝင် မြေယာအမည်ပေါက်စာရွက်စာတမ်းများ ပိုင်ဆိုင်ကြသည်။ ချုပ်၍ဆိုရသော် လက်ရှိဥပဒေသစ်များ၌ ထုံးတမ်းစဉ်လာမြေယာအခွင့်အရေးများနှင့် စုပေါင်းမြေယာအခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုထားခြင်းမရှိပေ။ ထို့ပြင် စီးပွားရေးချို့တဲ့မှုနှင့် ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာဆက်လက်ဖြစ်ပျက်နေသည့် ပဋိပက္ခများကြောင့် မိမိတို့၏ ဘိုးဘွားစဉ်လာနယ်မြေများကို စွန့်ခွာထွက်ပြေးခဲ့ရသည့် သိန်းနှင့်ချီသော လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားရပ်ရွာလူထုများ၏ နေရပ်ပြန်နိုင်ခွင့်ကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားခြင်းမရှိပေ။ ဆက်လက်သုံးသပ်ရပါက ဥပဒေသစ်များသည် တစ်နိုင်လုံးလူဦးရေ၏ လေးပုံသုံးပုံခန့်ရှိသည့် အသေးစားတောင်သူလယ်သမားများအား ဆုံးရှုံးနှစ်နာစေပြီး ပုဂ္ဂလိကစီးပွားရေးကဏ္ဍနှင့် အထူးသဖြင့် အကြီးစားနိုင်ငံခြား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကိုသာ သိသိသာသာအကျိုးရှိစေသည်။^{၂၇}

မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းရှိ ဒေသတွင်း လူမှုဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့ တစ်ခု (NGO) မှ ကချင်တိုင်းရင်းသား ကိုယ်စားလှယ် တစ်ဦး၏ ပြောဆိုချက်အရ ဥပဒေသစ်အောက်၌ ရိုးရာ (ရွှေ့ပြောင်း) တောင်ယာစိုက်ပျိုးမှုနှင့် ပတ်သက်၍ မည်သို့ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရမည်ကို ရှင်းလင်းမှုမရှိကြောင်း- “တောင်ပေါ်ဒေသမှာက တောင်ယာတစ်ခုတည်းပဲ စိုက်ပျိုးလိုရတယ်။ စိုက်တဲ့နေရာမှာလည်း မြေနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ ကျွန်တော်တို့ရဲ့ ထုံးတမ်းစဉ်လာအလေ့အထတွေအတိုင်း လိုက်နာကျင့်သုံးတယ်။ စိုက်ပျိုးမှုသံသရာရဲ့ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအနေနဲ့ တစ်ခါစိုက်ပြီးရင် အဲဒီမြေကို ၁၀- ၂၀ နှစ်လောက် အနားပေးပလပ်ထားရတယ်။ အဲဒါက သစ်တောနဲ့ တိရစ္ဆာန်တွေ ပြန်ပြီးရှင်သန်ပေါက်ဖွားနိုင်အောင် အထောက်အကူပြုပေးတယ်။” ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာစနစ်သည် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲနှင့် ကောင်းမွန်သည့် ရာသီဥတုကို အထောက်အကူပြုသည့်အပြင် သစ်မဟုတ်သည့် တောထွက်ပစ္စည်းများကိုလည်း စုဆောင်းရရှိစေကြောင်း ဆက်လက်ညွှန်းဆိုခဲ့သည်။ “ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းမှာ ကုမ္ပဏီတွေဖက်က မြေတွေအများကြီးသိမ်းယူနေတယ်” ဟု ဆက်လက်အသိပေးခဲ့သည်။ “မြေယာမှတ်ပုံတင်လုပ်ငန်းစဉ်တွေကို ကျွန်တော်တို့ နားမလည်ဘူး။ မြေခွန်ပြေစာရှိရင် အာမခံချက်ရှိပြီလို့ ယူဆတဲ့အတွက် ကျွန်တော်တို့ မြေယာတွေကို

မှတ်ပုံမတင်ဘူး။ ဒါပေမဲ့ သူတို့ (အာဏာပိုင်တွေ) ရောက်လာပြီး ကျွန်တော်တို့မြေတွေကို သိမ်းယူသွားကြတယ်။ ရလဒ်အနေနဲ့ စိုက်ပျိုးမြေတွေ ရှာဖွေအရမ်းခက်လာတယ်။ ကျွန်တော်တို့ရဲ့ ထုံးတမ်းစဉ်လာ မြေယာအသုံးပြုမှု အလေ့အထတွေနဲ့ မြေယာဆိုင်ရာ အစဉ်အလာ ရပိုင်ခွင့်တွေကို မဖြစ်မနေ အသိအမှတ်ပြု (တရားဝင်) ပေးဖို့ လိုအပ်တယ်။”^{၂၈}

တရုတ်၏ ဘိန်းအစားထိုးအစီအစဉ်သည်လည်း ဤကဲ့သို့ သောဦးတည်ရာလမ်းကြောင်းကို တစ်ဖက်လှည့် အထောက်အကူပြုလျက်ရှိသည်။^{၂၉} ဘိန်းအစားထိုး အစီအစဉ်သည် မြန်မာနိုင်ငံနှင့် လာအိုမြောက်ပိုင်းဒေသများ၌ သီးနှံတစ်မျိုးတည်းစိုက်ခင်းများ အထူးသဖြင့် ရာဘာစိုက်ခင်းများ ဖော်ဆောင်ရန် တရုတ်ကုမ္ပဏီများကို တိုက်တွန်းအားပေးလျက်ရှိသည်။ အဆိုပါကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် ထောက်ပံ့ ကြေးများနှင့် အခွန်လျှော့ပေါ့သက်သာခွင့်ကဲ့သို့သော အကျိုးကျေးဇူးများ ရရှိသည့်အပြင် ထုတ်ကုန်များကို ခွဲတမ်းဖြင့် တရုတ်နိုင်ငံသို့ တင်ပို့ခွင့်လည်းရရှိကြသည်။ အစီအစဉ်၏ အဓိကအကျိုးအမြတ်များကို ဘိန်းစိုက်တောင်သူဟောင်းများ ခံစားရခြင်းမရှိပေ။ ယင်းအစား တရုတ်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ဒေသတွင်း အာဏာပိုင်များကို အကျိုးပြုသည့် ရောမစိုက်ပျိုး ရေးစီမံကိန်းကြီးများအတွက် လမ်းရှင်းပေးသည့်အနေဖြင့် မိမိတို့၏ မြေပစ္စုန်ခွာပေးကြရပြီး အလိုလိုဘေးရောက်သွားကြသည်။ ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာစိုက်ပျိုးသည့် ကုန်းမြင့်နေတောင်သူအများစုသည် ယခင်ဘိန်းစိုက်ပျိုးခဲ့ကြသူများဖြစ်ပြီး အပြောင်းအလဲပြုလုပ်နိုင်မည့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းများမရှိသဖြင့် စိုက်ပျိုးရေးစီမံကိန်းကြီးများ၌ နေ့စားအလုပ်သမားများဖြစ်လာကြသည်။^{၃၀}

“မြေယာကိစ္စက အရေးကြီးတယ်” ဟု ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းရှိ ကချင်လူမှုဖွံ့ဖြိုးရေး (NGO) လုပ်သားတစ်ဦးမှ ပြောဆိုခဲ့သည်။ “တရုတ်ရဲ့ ဘိန်းအစားထိုးအစီအစဉ်က မြေယာလုယူမှုတွေကို ဖြစ်ပေါ်စေပြီးလူတွေကို မဖြစ်မနေ ဘိန်းစိုက်လာအောင် တွန်းပို့တယ်။ ကျွန်တော့်ရွာ (ကချင်နှင့် ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများ ရောနှောနေထိုင်) မှာရှိတဲ့ ရှမ်းတွေအရင်ကဘိန်းမစိုက်ဘဲ လယ်လုပ်ကြတယ်။ ဒါပေမဲ့ မြေယာလုယူခံရပြီး မကြာခင်မှာပဲ ရွာပတ်ပတ်လည်မှာ ရာဘာစိုက်ခင်းတွေ ဖြစ်ကုန်တယ်။ ရွာရဲ့စိုက်ပျိုးမြေတွေကို မန်ဘန်ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့ကပိုင်တဲ့ ရှမ်းရိုးမကုမ္ပဏီကို ပေးလိုက်ရတယ်။ အဲဒါနဲ့ ရွာထဲကရှမ်းတွေအတွက် စိုက်ပျိုးမြေတွေ အရမ်းခက်ခဲလာပြီး နောက်ဆုံးတော့ မတတ်သာပဲ ဘိန်းခင်းတွေဆီ ရောက်ကုန်တယ်။”^{၃၁}

“အရင်တုန်းကတော့ ကျွန်တော်တို့အနေနဲ့ စိုက်ပျိုးရေးနဲ့ သယံဇာတအရင်းအမြစ်တွေအပေါ်မှာပဲ မှီခိုအသက် ရှင်ခဲ့ကြတယ်” ဟု ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း ကွတ်ခိုင်မြို့နယ်မှ ဘိန်းစိုက်တောင်သူဟောင်းတစ်ဦး ပြောဆိုခဲ့သည်။ “ရာဘာစိုက်ခင်းတွေ ရောက်လာတော့ ကျွန်တော်တို့ဒေသကို ကုမ္ပဏီတွေ အများကြီးစိမ့်ဝင်လာကြတာနဲ့ တောရိုင်းတွေပျက်စီးပြီး သယံဇာတအရင်းအမြစ်တွေ ကုန်ခမ်းသွားတယ်။ အခုချိန်မှာမှ ဘိန်းစိုက်တာကို တားမြစ်လိုက်မယ်ဆိုရင် တစ်ခြားမှီခိုစရာလည်း ဘာမှမကျန်တဲ့အတွက် ရှင်သန်နေထိုင်ဖို့ အရမ်းခက်ခဲသွားပါလိမ့်မယ်။” ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းမှ အခြားတောင်သူတစ်ဦးကလည်း “အခုဆိုရင် ဒေသခံတွေအနေနဲ့ အခြေအနေပေါ် မူတည်ပြီး ခက်ခက်ခဲခဲဆိုင်ဆိုင်ဖြေရှင်းနေရတယ်။ မြေယာတွေကိုဆက်ပြီးလုယူနေကြသလို သစ်တောတွေလည်း ပြောင်ကုန်ပြီ။ ဒေသခံတွေအတွက် ဘိန်းမစိုက်ဘဲနေထိုင်စားသောက်ဖို့ အရမ်းခက်သွားပြီ” ဟု မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။^{၃၂}

ထိုင်းနိုင်ငံ၌ ၂၀၁၁ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် ကျင်းပခဲ့သည့် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာညီလာခံနှင့် အလုပ်ရုံ

ဆွေးနွေးပွဲ (International Conference and Workshop on Alternative Development) တွင် တက်ရောက်လာသူများမှ မြေယာ ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၏ အရေးပါမှုကို အလေးအနက်ဆွေးနွေးခဲ့ကြ သည်။ “မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် အခြားဆက်စပ်သယံဇာတအရင်းအ မြစ်စီမံခန့်ခွဲရေးကိစ္စရပ်များသည် တရားဝင်၍ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲ သည့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများကို ထူထောင်ရာ၌ အခရာ ကျသည့် အခန်းကဏ္ဍများ” ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် “သီးနှံတစ်မျိုးတည်း စိုက်ပျိုးခြင်းသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးမှုအပါ အဝင် ရပ်ရွာလူထုအတွက် ဈေးကွက်ဝယ်လိုအားနှင့် ဈေးနှုန်းများအပေါ် မှီခိုမှု၊ စိုက်ပျိုးမြေရှားပါးလာမှုကြောင့် စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေးနှင့် တစ်ခြား အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများ ထိခိုက်နစ်နာမှုစသည့် အရေစွန့် ရမှုအန္တရာယ်အမျိုးမျိုးကို ဖြစ်ပေါ်လာစေသည်။” တို့သည် ထိုဆွေးနွေး ချက်များထဲမှာအရေးအကြီးဆုံး အဓိကအချက်များဖြစ်သည်။ အလုပ်ရုံ ဆွေးနွေးပွဲ၏ နောက်ဆုံးထုတ်ပြန်ကြေညာချက်အတွင်း အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ များနှင့် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများအား “ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်များကို ရေးဆွဲဖော်ထုတ်ခြင်း၊ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း၊ စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်းနှင့် ဆန်းစစ်အကဲဖြတ်ရာ၌ နိုင်ငံတကာမှ အသိအမှတ်ပြုထားသည့် ဒေသခံရပ်ရွာလူထုနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအပါအဝင် မြေယာအခွင့်အရေးနှင့် ဆက်စပ် မြေယာစီမံခန့်ခွဲရေး အရင်းအမြစ်များကို ထည့်သွင်းပေါင်းစပ်ရန် အစွမ်း ကုန်ကြိုးစားသင့်ကြောင်း” တိုက်တွန်းနှိုးဆော်ထားသည်။^{၁၆}

UNODC သည်လည်း မြေယာရယူအသုံးပြုနိုင်မှုနှင့် ဘိန်း စိုက်ပျိုးမှုအကြား ဆက်စပ်မှု၏ အရေးပါမှုကို အလေးထားလာခဲ့သည်။ “စစ်တမ်းအတွင်း ဆန်းစစ်သုံးသပ်ထားသည့် အခြေခံသဘောတရား ကို” ၂၀၁၂ ခုနှစ်အရှေ့တောင်အာရှဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုစစ်တမ်းအတွင်းအဖွဲ့ အစည်းမှ ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း တိတိပပဆိုရသော် “နိုင်ငံအတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုများ ဆက်လက်ရှင်သန်နေခြင်း၏ နောက်ကွယ်ရှိအရေး အကြီးဆုံး အခန်းကဏ္ဍမှာ မြေယာလက်လှမ်းမီနိုင်စွမ်းဖြစ်သည်။”^{၁၇} UNODC ၏ ပြောဆိုချက်အရ ဘိန်းစိုက်ပျိုးသည့် ကျေးရွာများနှင့် စိုက်ပျိုးခြင်းမရှိသည့် ကျေးရွာများအကြား တူညီသည့်အချက်များစွာ ရှိသော်လည်း အဓိကကွာခြားချက်မှာ စားပင်သီးနှံများ စိုက်ပျိုးရန် အတွက် မြေယာလက်လှမ်းမီနိုင်စွမ်းရှိခြင်းနှင့် မရှိခြင်းသည်သာဖြစ်သည်။

ဘိန်းခြစ်ကိရိယာများ

စစ်တမ်းအရ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုမရှိသည့် ကျေးရွာများသည် ကျယ်ကျယ်ပြန့် ပြန့်စိုက်ပျိုးနိုင်၍ ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် ဆည်မြောင်းရေးပေးပေးရေးစနစ် များကို ပိုင်ဆိုင်ထားသည်။ ထို့ပြင် ဘိန်းစိုက်ပျိုးသည့် ကျေးရွာများ နှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက စားပင်သီးနှံများ စိုက်ပျိုးရန်အတွက် မြေနေရာအလုံ အလောက်ရှိကြောင်းတွေ့ရှိခဲ့သည်။ “ဘိန်းစိုက်ပျိုးသည့်ကျေးရွာများမှ အိမ်ထောင်စုများအနေဖြင့် မိမိတို့၏ မိသားစုများကို ကျွေးမွေးပြုစုရန် ဝင်ငွေဖန်တီးနိုင်သည့် မြေယာများရယူနိုင်ရန် ခက်ခဲသဖြင့်မတတ် သာပဲအခြားနည်းလမ်းများကို ရှာဖွေကြရသည်။”^{၁၈}

ဒေသတွင်း နှင့် ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်

အရှေ့တောင်အာရှ မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်များ ပြောင်းလဲ လာခြင်းသည် ဒေသအခြေအနေများကြောင့် သက်သက်သာမကပေ။ ဒေသတွင်း ဝယ်လိုအားများကို ဒေသထုတ်ဘိန်းများဖြင့် ဖြည့်ဆည်းပေး နိုင်ခြင်းမရှိသောကြောင့် ထိုင်းနှင့် လာအိုသည် ဘိန်းအများဆုံး တင် သွင်းသည့်နိုင်ငံများအဖြစ် ဆက်လက်ရပ်တည်လျက်ရှိသည်။ ထိုနိုင်ငံ များသည် ဒေသတွင်းနိုင်ငံများသို့ အိမ်နီးချင်းမြန်မာနိုင်ငံမှ ဘိန်းနှင့် ဘိန်းဖြူများ (နှင့် အမိဇီတမင်း - အခန်း ၃ တွင်ကြည့်ပါ) တစ်ဆင့်ခံ ဖြန့်ဖြူးသယ်ဆောင်ရာ လမ်းကြောင်း၌ အဓိကကျနေသည့် နိုင်ငံများ ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် နိုင်ငံတကာရှိ ဘိန်းအခြေခံဆေးဝါး ဈေးကွက် အတွက် ဘိန်းနှင့် ဘိန်းဖြူအများဆုံးတင်ပို့သည့် နိုင်ငံဖြစ်သည်။ ရွှေတြိဂံ နယ်မြေမှ ထုတ်လုပ်သည့် ဘိန်းဖြူများကို အရှေ့တောင်အာရှ၊ တရုတ်၊ အိန္ဒိယ၊ ဩစတြေးလျနှင့် ဂျပန်နိုင်ငံတို့၌ သုံးစွဲလျက်ရှိသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံ တရားမဝင်ဘိန်းစိုက်ခင်းများမှ ထွက်ရှိသည့် ဘိန်းအချို့သည် မြန်မာ နိုင်ငံသို့ ရောက်ရှိပြီးနောက် အိန္ဒိယအပါအဝင် ဒေသတွင်းနိုင်ငံများရှိ ဘိန်းဖြူ ဈေးကွက်များသို့ ရောက်ရှိလာမည့် ဘိန်းဖြူအဖြစ်ပြောင်းလဲသွားသည်။

ရွှေတြိဂံဒေသ၏ထုတ်လုပ်မှုအထွတ်အထိပ်ရောက်ရှိခဲ့သည့် ၁၉၈၀ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာလုံးအတိုင်းအတာအရ ဘိန်းအများဆုံး ထုတ်လုပ် ဖြန့်ဖြူးသည့်ဒေသဖြစ်ခဲ့ပြီး အရှေ့တောင်အာရှမှ ထွက်ရှိသည့်ဘိန်းဖြူများ သည် ဥရောပနှင့် မြောက်အမေရိကရှိ ဘိန်းဖြူဈေးကွက်များကို စိုးမိုး ခဲ့သည်။ အာဖရိကနက္ခတ်သည် အာရှအနောက်တောင်ပိုင်းဒေသကို အဓိက တင်ပို့ခဲ့ပြီး အနောက်ဥရောပဒေသများသို့လည်း အနည်းအကျဉ်းဖြန့်ဖြူး ခဲ့သည်။ အဆိုပါကာလကျော်လွန်ပြီးနောက် အာဖရိကနက္ခတ် (ဥရောပ နှင့် အမေရိကန်တွင်ရောင်းချ) နှင့် လက်တင်အမေရိက (အမေရိကန်တွင် ရောင်းချ) ထုတ်ဘိန်းဖြူများ ပေါ်ပေါက်လာပြီး ဥရောပနှင့် မြောက်အမေရိက ဈေးကွက်ရှိ ရွှေတြိဂံထွက်ဘိန်းဖြူများ ပျောက်ကွယ်သွားခဲ့သည်။ ၁၉၉၀ ခုနှစ်ဝန်းကျင်၌ ကိုလံဘီယာနှင့် မက္ကစီကန် ဘိန်းဖြူများက အမေရိကန် ဈေးကွက်ကို လွှမ်းမိုးခဲ့သည်။ ဤအပြောင်းအလဲများကလည်း ၁၉၉၀ မှ ၂၀၀၆ ခုနှစ်ဝန်းကျင်၌ ရွှေတြိဂံနယ်မြေတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု ကျဆင်းသွားစေရန် တစ်နည်းတစ်စုံ အထောက်အကူပြုခဲ့သည်။

နယ်မြေတွင်းနှင့် ဒေသတစ်ခုလုံးရှိ ဘိန်းနှင့် ဘိန်းဖြူဝယ်လို အားများက ၂၀၀၆ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု တစ်ကျော့ပြန် မြင့်တက်လာမှုအတွက် အရေးပါသည့် အကြောင်းရင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ TNI ၏ သုတေသနအရ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုအတွက် ပြင်ပမှရင်းနှီး မြှုပ်နှံမှု များတွင် တရုတ်နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံမှ အများစုဖြစ်ပြီး ၂၀၀၇ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း ပိုမိုများပြားလာကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။ ဘိန်းဈေးနှုန်းများ ဆက်လက် မြင့်တက်နေခြင်းကိုကြည့်ပါက ရွှေတြိဂံနယ်မြေမှ ထွက်ရှိသည့် ဘိန်း

အခြေခံဆေးဝါးများအတွက် ဝိုင်ဆာသည့် ဈေးကွက်ဝယ်လိုအားများ ရှိနေသေးကြောင်း သိရှိနိုင်သည်။ (ဇယားကွက် ၁ နှင့် ၂ ကို ကြည့်ရှုပါ။) စိတ်ကြွဆေး (ATS)၊ ကက်တမင်း (Ketamine) နှင့် တရားဝင်ဆေးဝါးများ ဒေသတွင်း၌ ခေတ်စားလာပြီး တွင်တွင်ကျယ်ကျယ် ထုတ်လုပ်သုံးစွဲလာကြသော်လည်း ရွှေတိုက်နယ်မြေမှ ဘိန်းနှင့် ဘိန်းဖြူအတွက် နယ်မြေတွင်းနှင့် ဒေသကြီးတစ်ခုလုံးမှ ဝယ်လိုအားများ မြင့်မားနေဆဲဖြစ်သည်။ ထိုနည်းတူ ဘိန်းစိုက်ပျိုးသည့် နယ်မြေအတွင်း ရိုးရာနှင့် ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် သုံးစွဲမှုအပေါ်အပင် ဘိန်းသုံးစွဲမှု သိသိသာသာမြင့်မားလာခဲ့သည်။ UNODC ၏ အချက်အလက်များအရ ဒေသတွင်းရှိ ဒေသန္တရဝယ်လိုအားများ ပုံမှန်အတိုင်း တည်ငြိမ်လျက်ရှိသော်လည်း အရှေ့နှင့် အရှေ့တောင်အာရှ၊ ပစိဖိတ်ဒေသများမှ ဘိန်းအခြေခံဆေးများ (အထူးသဖြင့် ဘိန်းဖြူ) ၏ ဝယ်လိုအားများ ပိုမိုမြင့်တက်လာကြောင်း သိရှိရသည်။ တစ်ကမ္ဘာလုံးရှိ ဘိန်းအခြေခံဆေးသုံးစွဲသူဦးရေ၏ ၂၅% ခန့်ကို အရှေ့အာရှနှင့် ပစိဖိတ်ဒေသ၌ တွေ့ရှိရပြီး အများစုသည် တရုတ်နိုင်ငံမှဖြစ်ကြောင်း အဖွဲ့အစည်းမှ သုံးသပ်ခန့်မှန်းထားသည်။^{၃၆}

တရုတ်ဝယ်လိုအား မြင့်တက်လာသည့် ကချင်ပြည်နယ်ထွက် ဘိန်းများ

ဤနှစ်များအတွင်း အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် ကချင်ပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းရှိ ပူတာအိုဒေသ၌ ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု မြင့်တက်လာခဲ့သည်။ ၂၀၀၀ ခုနှစ်အတွင်း ဒေသတစ်လွှား၌ ဟက်တာ ၄၀၀ ခန့်သာ ဘိန်းစိုက်ပျိုးခဲ့သည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ဟက်တာပေါင်း ၅၀၀ ခန့်ရှိလာခဲ့ပြီး ၂၀၁၂ ခုနှစ်အရောက်တွင် ဟက်တာပေါင်း ၆၀၀ ကျော် စိုက်ပျိုးလာခဲ့သည်။ ဒေသခံရင်းမြစ်များ၏ ပြောဆိုချက်အရ ဖုန်ဝန်ရာဇီတောင်သွားရာလမ်းတစ်လျှောက်၊ မန်စီခွမ်ကျေးရွာနှင့် မလိမမြစ်ဖျားပိုင်း တစ်လျှောက်ရှိ ဘိန်းစိုက်ခင်းများကို မြစ်ကြီးနားမှ ငွေရှင် ကြေးရှင်များ ဖော်ဆောင်ထားခြင်းဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။ တရုတ်ပြည်၏ ကြီးထွားလာသည့် ဝယ်လိုအားများက ဈေးနှုန်းများကို မြင့်တက်လာစေသောကြောင့် ပိုမိုစိုက်ပျိုးလာကြခြင်းဖြစ်သည်။ အတိတ်ကာလ၌ တရုတ်၏ ဘိန်းဝယ်လိုအားသည် ပမာဏအနည်းအကျဉ်းသာရှိခဲ့သော်လည်း တဖြည်းဖြည်း မြင့်တက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ မဂ္ဂေဇာ၊ ဘာဘောနှင့် ခေါင်လန်ဖူးဒေသများမှတစ်ဆင့် သယ်ဆောင်၍ နယ်ခြားမှတ်တိုင်အမှတ် (၂၇) မှ တစ်ဆင့် နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်ခြင်းဖြစ်သည်။ ရွှေလုပ်ကွက်များသည်လည်း ဒေသတွင်းဝယ်လိုအား ရင်းမြစ်များဖြစ်ကြသည်။ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ကိုင်သည့် ရပ်ရွာလူထုများ အစားအစာပြတ်လပ်မှုကို ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့လာရသည့်နောက်ပိုင်း ဝင်ငွေရရှိစေရန် ဘိန်းစိုက်ပျိုး၍ လိုအပ်သည့် ဆန်များ ဝယ်ယူကြသည်။

ပူတာအိုဒေသ၌ ဘိန်းကို စက်တင်ဘာလနှင့် ဒီဇင်ဘာလအတွင်း စိုက်ပျိုးကြသည်။ ကချင်ပြည်နယ် အနောက်မြောက်ပိုင်းရှိ တနိုင်းဒေသကဲ့သို့ပင် ဤဒေသ၌လည်း ဘိန်းအစိုများကို ထုတ်လုပ်သည်။ ဘိန်းခြစ်သည့်အခါ ဆေးခြောက်ပင်မှ ထုတ်ယူသည့် လျှော်မှုင်ဖြင့် ယက်လုပ်ထားသည့် ပိတ်စများကို အသုံးပြု၍ စုဆောင်းယူကြသည်။ ယင်းကို ဂျိန်းဖော၊ အဇီးနှင့် ရဝမ်ဘာသာစကား၌ လကျစ်ဟုခေါ်ပြီး လီဆူးဘာသာစကားအားဖြင့် ဇီး ဟုခေါ်သည်။ လျှော်မှုင်ကို အိုးဖြင့် ပေါင်း၍ မဲပြာဖြင့်နယ်ကာ အခြောက်ခံခြင်းဖြစ်သည်။ ဗီသွာလျှော်များ အလုံအလောက်မရရှိနိုင်ပါက ဒေသဈေး၌ ဝယ်ယူရရှိနိုင်သည့် ဂါဝွမ်း

အကြမ်းများကို ရောစပ်အသုံးပြုကြသည်။ သို့သော် ဆေးခြောက်လျှော်မှုင်ကို အသုံးပြုခြင်းဖြင့် ထူးကဲသောအရသာကို ပေးစွမ်းနိုင်သည်ဟု ယူဆကြသဖြင့် မတတ်သာသည့် အဆုံးမှသာ ဂါဝွမ်းကို ရောစပ်အသုံးပြုကြသည်။ ဆေးခြောက်ပင်များကို ဧပြီလတွင် စိုက်ပျိုး၍ နိုဝင်ဘာလခန့်၌ ရိတ်သိမ်းကြသည်။ ဆေးခြောက်စိုက်ပျိုးခြင်းသည် စရိတ်စကသက်သာသော်လည်း တရားဝင်ခြင်းမရှိသဖြင့် ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း စိုက်ပျိုးကြလေ့မရှိပေ။

ဆေးခြောက်ပင်ကို ဆေးခြောက်ထုတ်လုပ်ရန်ထက် အနွေးထည်များ၊ လွယ်အိတ်များ၊ ခြုံတဘက်များနှင့် အခင်းများယက်လုပ်ရန်အတွက် အဓိကစိုက်ပျိုးကြသည်။ ရဝမ်နှင့် လီဆူးဒေသခံများသည် ဆေးခြောက်လျှော်မှုင်ဖြင့် ယက်လုပ်ထားသည့် အပတ်အစားများကို ဝတ်ဆင်ခြင်းအားဖြင့် နတ်ဆိုးပူးကပ်ခြင်းနှင့် စုန်းပြုစားခြင်းမှ အကာအကွယ်ရပြီး ဝတ်ဆင်သူ၏ ဘုန်းအသေရေကိုလည်း တိုးပွားစေသည်ဟု ယုံကြည်ကြသဖြင့် ဆေးခြောက်ပင်ကို ရိုးရာအစဉ်အလာအရ တန်ဖိုးထားကြသည်။ ဆေးခြောက်လျှော်မှုင်ဖြင့် ယက်လုပ်ထားသည့် အပတ်အစားများ၌ ဤကဲ့သို့သော အစွမ်းသတ္တိများရှိကြောင်း အခိုင်အမာယုံကြည်ကြပြီး အထူးသဖြင့် အမဲလိုက်ခြင်းနှင့် ရိုးရာပွဲလမ်းသဘင်များ၌ အမြတ်တနိုးဝတ်ဆင်လေ့ရှိသည်။ ဆေးခြောက်လျှော်မှုင်ပါထုတ်ကုန်များသည် အစာအိမ်ဝေဒနာ၊ အကြောတက်ခြင်း၊ သွေးလှန့်ခြင်းနှင့် ရာသီအလိုက်ဖြစ်ပေါ်သည့် အဖျားရောဂါများကို ကုစားပေးနိုင်သည်ဟုလည်း ပြောဆိုကြသည်။ ကလေးသူငယ်များ ဖျားနာစဉ် သို့မဟုတ် အစာအိမ်နာသည့်အချိန်မျိုး၌ သက်သာပျောက်ကင်းစေရန် ဆေးခြောက်လျှော်မှုင်ဖြင့် ယက်လုပ်ထားသည့် အပတ်အစားများကို ဝတ်ဆင်ပေးကြသည်။ ပူတာအိုဒေသ၌ ဆေးခြောက်လျှော်မှုင်ဖြင့် ယက်လုပ်ထားသည့် ဝတ်စုံတစ်စုံကို အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၆၀ ခန့်ဖြင့် ရောင်းချလျက်ရှိသည်။

ယေဘုယျအားဖြင့် ရွှေတိုက်နယ်မြေထွက် ဘိန်းများသည် အာဖဂန်နစ္စတန်ထွက် ဘိန်းများထက် ဈေးနှုန်းပိုရသဖြင့် တရုတ်ဈေးကွက်သို့ အာဖဂန်ဘိန်းများ နည်းလမ်းရှာဝင်ရောက်လာမှုကိုလည်း အထွေအထူးအံ့အားသင့်ရန် အကြောင်းမရှိပေ။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်၌ အာဖဂန်နစ္စတန်၌ ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေးများသည် တစ်ကီလိုလျှင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၆၀ ရှိပြီး ဘိန်းခြောက်ဈေးနှုန်းသည် တစ်ကီလိုလျှင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂၀၀ ခန့်ရှိကြောင်း UNODC မှ ခန့်မှန်းခဲ့သည်။ ယင်းအချိန်၌ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပျမ်းမျှဘိန်းဈေးနှုန်းသည် တစ်ကီလိုလျှင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၅၂၀ ခန့်ရှိပြီး လာအိုနိုင်ငံရှိ ဘိန်းဈေးနှုန်းသည် တစ်ကီလိုလျှင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၈၀၀ ခန့်ရှိခဲ့သည်။ ဘိန်းဈေးနှုန်းများမြင့်တက်နေမှုကို သုံးသပ်ရခြင်းအားဖြင့် လာအိုနိုင်ငံသည် နိုင်ငံတွင်းဝယ်လိုအားများကို ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ရန်အတွက် ဘိန်းတင်သွင်းမှု အများဆုံးနိုင်ငံဖြစ်နေကြောင်း ညွှန်းဆိုလျက်ရှိသည်။ နှိုင်းယှဉ်ဈေးနှုန်းများအရ အာဖဂန်နစ္စတန်ထွက် ဘိန်းများတန်ဖိုးလျော့နည်းနေခြင်းသည် နိုင်ငံတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု အဆမတန်မြင့်မားလျက်ရှိသော ကြောင့်ဖြစ်ကြောင်း ပြဆိုလျက်ရှိသည်။

ထိုသို့ ဘိန်းဈေးနှုန်းများကို သိသိသာသာ လျော့နည်းသည့် ပုံစံဖြင့်တင်သွင်းလင့်ကစား တရုတ်ပြည်တွင်းဈေးကွက်အတွင်း လွှမ်းမိုးထားသည့် မြန်မာနိုင်ငံထွက် ဘိန်းဖြူများကို အာဖဂန်ဘိန်းဖြူများက အစားထိုးနေရာယူ နိုင်ခဲ့ခြင်း မရှိသည့်အချက်က ထူးဆန်းလျက်ရှိသည်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ်အတွင်း တရုတ်နိုင်ငံ၌ ပျံ့နှံ့လျက်ရှိသည့် ဘိန်းဖြူအားလုံး၏

၂၀% ခန့်သည် အာဖရိကတိုက်ဒေသကြီးတွင် တရုတ်အာဏာပိုင်များက ခန့်မှန်းခဲ့ကြသည်။^{၄၀} ၂၀၁၃ ခုနှစ်အတွင်း ရွှေတြိဂံနယ်မြေမှ တရုတ်နိုင်ငံ သို့တင်ပို့ခဲ့သည့် ဘိန်းဖြူများသည် ၇၀% (ထိုင်းရဲ့) နှင့် ၉၀% (UNODC) အကြားရှိကြောင်း ခန့်မှန်းရသည်။^{၄၁} "တရုတ်နိုင်ငံက နှစ်တိုင်းဘိန်းဖြူ တန်ချိန်ပေါင်း ၆၅ တန်နီးပါးသုံးတယ်လို့ ကျွန်တော်ဘက်က ခန့်မှန်း ထားတော့ အဲဒီလောက်ပမာဏအများကြီးကို ရွှေတြိဂံနယ်မြေတစ်ခုတည်း ကနေထုတ်လုပ်ပေးနိုင်တဲ့ အခြေအနေမရှိဘူး" ဟု UNODC ပြောရေး ဆိုခွင့်ရပုဂ္ဂိုလ်မှ ပြောကြားခဲ့သည်။ "ဒါကြောင့် အဲဒီဝယ်လိုအားကိုဖြည့် ဆည်းနိုင်ဖို့ အာဖရိကတိုက်ဒေသကြီးက ဘိန်းဖြူတွေလည်း ဝင်လာမှာပဲ။"^{၄၂} ထို့အပြင် လမ်းခရီးတိုတောင်းမှု၊ ကုန်သွယ်ရေးကွန်ရက်များ ထူထောင် ထားရှိမှုနှင့် သုံးစွဲသူများမှ ရွှေတြိဂံနယ်မြေထွက် ပထမတန်းစားဘိန်းဖြူ များကိုသာ သုံးစွဲလိုမှုကဲ့သို့သော ကဏ္ဍများကလည်း အရေးပါလျက်ရှိ သည်။^{၄၃}

တာလီဘန်များမှ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကို တင်းတင်းကျပ်ကျပ် တား မြစ်ခဲ့သည့် ၂၀၀၁ ခုနှစ်မှလွဲ၍ ၁၉၉၀ ခုနှစ် အစောပိုင်းကာလများ၌ အာဖရိကတိုက်ဒေသကြီးတစ်ခုတည်းက ကမ္ဘာ့ဘိန်းထုတ်လုပ်မှုအများဆုံးနိုင်ငံဖြစ် ခဲ့သည်။ ၂၀၀၃ ခုနှစ်မှစ၍ အာဖရိကတိုက်ဒေသကြီးသည် ကမ္ဘာ့ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု အများဆုံးဒေသဖြစ်သည့် ရွှေတြိဂံဒေသကို ကျော်တက်သွားခဲ့သည်။ ကမ္ဘာလုံးအတိုင်းအတာ ဘိန်းထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးမှု (တန်အလိုက်) နှင့်

ကမ္ဘာလုံးအတိုင်းအတာ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု (ဟက်တာအလိုက်) အတွင်းဒေသ ကြီး၏ ဝေပုံကျပါဝင်မှု ကွဲပြားရသည့် အဓိကအကြောင်းရင်းတစ်ခုမှာ အရှေ့တောင်အာရှဒေသ၏ ဘိန်းထွက်နှုန်းသည် အာဖရိကတိုက်ဒေသကြီး၏ ဘိန်းထွက်နှုန်းထက်များစွာ လျော့နည်းနေခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ အရှေ့ တောင်အာရှဒေသ၌ ဘိန်းကို ပေးလ်ခေါင်ဖျားသည့် အရပ်ဒေသများနှင့် မတ်စောက်သည့် တောင်စောင်းများပေါ်၌ မိုးရေကို အဓိကအားထား၍ စိုက်ပျိုးကြသည်။ အာဖရိကတိုက်ဒေသကြီး၌ ဘိန်းကို အများအားဖြင့် မြေနီမြေလွင် ပြင်ရှိ စိုက်ခင်းများ၌ ဆည်မြောင်းရေးများ အကျအနာသွယ်တန်း၍ စိုက်ပျိုးကြ သည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်အတွင်း ဘိန်းထွက်နှုန်းသည် လာအိုနိုင်ငံ၌ တစ် ဟက်တာလျှင် ၆ ကီလို ခန့်ထွက်ရှိ၍ မြန်မာနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံတို့၌ တစ်ဟက်တာလျှင် ၁၅ ကီလိုခန့် ထွက်ရှိကြောင်း UNODC မှ ခန့်မှန်းခဲ့ သည်။ အာဖရိကတိုက်ဒေသကြီး ၂၀၁၂-၂၀၁၃ ခုနှစ် ခန့်မှန်းချက်မှာ တစ်ဟက်တာလျှင် ၂၅ ကီလိုထွက်ရှိ သော်လည်း ဘိန်းစိုက်ခင်းများ ပိုးကျ၍ ရာသီဥတုအေးမြခြင်းကြောင့် ၂၀၁၁ ခုနှစ်၏ ထွက်နှုန်း တစ် ဟက်တာ ၄၅ ကီလိုနှင့် နှိုင်းယှဉ်ရပါက ဘိန်းထွက်နှုန်းကျဆင်းသွားခဲ့ သည်။^{၄၄}

အာဖရိကတိုက်ဒေသကြီးသည် ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံး ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ် လုပ်သည့် နိုင်ငံဖြစ်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံမှ ဒုတိယလိုက်သည်။ UNODC နှင့် အိန္ဒိယအစိုးရ၏ ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များကို ပေါင်းစပ်အသုံး

ဇယား ၁။ ၂၀၀၂ မှ ၂၀၁၂ ခုနှစ်အတွင်း ကချင်ပြည်နယ်ရှိ ဘိန်းနှင့် ဘိန်းဖြူဈေးနှုန်းများ(ကျပ်ဖြင့်)*

	၂၀၀၂	၂၀၀၃	၂၀၀၄	၂၀၀၅	၂၀၀၆	၂၀၀၇	၂၀၀၈	၂၀၀၉	၂၀၁၀	၂၀၁၁	၂၀၁၂
ဘိန်း ၁ ကီလို	၂၅၀,၀၀၀	၃၀၀,၀၀၀	၃၇၅,၀၀၀	၇၀၀,၀၀၀	၈၇၅,၀၀၀	၁,၀၀၀,၀၀၀	၁,၀၇၅,၀၀၀	၈၇၅,၀၀၀	၁,၀၀၀,၀၀၀	၉၅၀,၀၀၀	၁,၀၀၀,၀၀၀
ဘိန်းဖြူ ၁ပုလင်း	၃၀,၀၀၀	၃၀,၀၀၀	၃၄,၀၀၀	၃၅,၀၀၀	၃၅,၀၀၀	၄၀,၀၀၀	၄၅,၀၀၀	၂၀,၀၀၀	၂၅,၀၀၀	၂၀,၀၀၀	၄၀,၀၀၀

ရင်းမြစ် - ကချင်ပြည်နယ်ရှိ TNI သုတေသီများ

* ၂၀၀၂ မှ ၂၀၁၂ ခုနှစ်အတွင်း ငွေလဲလှယ်နှုန်းသည် အမေရိကန်တစ်ဒေါ်လာလျှင် မြန်မာကျပ် ၇၅၀ ရှိရာမှ ၁၂၀၀ ထိ ဖောင်းပွသွားခဲ့သည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ် အစောပိုင်း အရောက်တွင် တစ်ဒေါ်လာလျှင် ၉၅၀ ကျပ်ခန့် ပြန်ကျသွားခဲ့သည်။

ဇယား ၂။ ၂၀၁၂-၂၀၁၃ ခုနှစ်အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဘိန်းနှင့် ဘိန်းဖြူဈေးနှုန်းများ(ကျပ်ဖြင့်)*

ဒေသ	ဘိန်းစိမ်း ၂၀၁၂/ကီလို	ဘိန်းခြောက် ၂၀၁၂/ကီလို	ဘိန်းဖြူ/ ကီလို	ဘိန်းစိမ်း ၂၀၁၃/ကီလို	ဘိန်းခြောက် ၂၀၁၃/ကီလို	ဘိန်းဖြူ/ ကီလို
ဖယ်ခုံမြို့နယ် ရှမ်းတောင်ပိုင်း	၂၅၀,၀၀၀	၅၆၀,၀၀၀	၅,၈၀၀,၀၀၀	၂၅၀,၀၀၀	၅၆၀,၀၀၀	၅,၈၀၀,၀၀၀
ဆီဆိုင်မြို့နယ် ရှမ်းတောင်ပိုင်း	၅၀၀,၀၀၀	-	-	၅၀၀,၀၀၀	-	-
ကွတ်ခိုင်မြို့နယ် ရှမ်းမြောက်	၅၀၀,၀၀၀	-	၃,၅၀၀,၀၀၀	၆၂၅,၀၀၀	-	၄,၀၀၀,၀၀၀
တွန်းဖုံမြို့နယ် ချင်းပြည်နယ်	၈၀၀,၀၀၀	-	-	၉၄၀,၀၀၀	-	-
ဒီမောဆိုမြို့နယ် ကယားပြည်နယ်	၃၇၅,၀၀၀	၄၄၀,၀၀၀	-	၃၇၅,၀၀၀	၅၀၀,၀၀၀	-
ဆန်းမြို့နယ်ကချင်ပြည်နယ်	၄၄၀,၀၀၀	၉၄၀,၀၀၀	၇၀၀,၀၀၀	၄၄၀,၀၀၀	၉၄၀,၀၀၀	၆၅၀,၀၀၀

ရင်းမြစ် - TNI နှင့် ပေါင်းကူး၏ ပထမကြိမ်မြောက်၊ အရှေ့တောင်အာရှ ဘိန်းစိုက်တောင်သူများညီလာခံ၊ ရန်ကုန် ၂၀၁၃ ခုနှစ် ဇူလိုင် ၂-၃

* ၂၀၀၂ မှ ၂၀၁၂ ခုနှစ်အတွင်း ငွေလဲလှယ်နှုန်းသည် အမေရိကန်တစ်ဒေါ်လာလျှင် မြန်မာကျပ် ၇၅၀ ရှိရာမှ ၁၂၀၀ ထိ ဖောင်းပွသွားခဲ့သည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ် အစောပိုင်း အရောက်တွင် တစ်ဒေါ်လာလျှင် ၉၅၀ ကျပ်ခန့် ပြန်ကျသွားခဲ့သည်။

တစ်ကျောပြန် - မူလအခြေအနေဆိုးသို့ ပြန်လည်ဆိုက်ရောက်လာသည့် ရွှေ့ပြောင်းအသေ

မဝင်ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု အများဆုံးနိုင်ငံဖြစ်ကြောင်း သတ်မှတ်နိုင်သကဲ့သို့ အိမ်နီးချင်းမြန်မာနိုင်ငံ၏ ဘိန်းထွက်နှုန်းများနှင့် နှိုင်းယှဉ်တွက်ချက်ရပါက တတိယမြောက် ထုတ်လုပ်မှုအများဆုံးနိုင်ငံအဖြစ်လည်း ယူဆနိုင်သည်။^{၇၅}

ကမ္ဘာကြီး၏ အချို့ဒေသများ၌လည်း အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုရှိကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ အထူးသဖြင့် အမေရိကန်ဘိန်းဖြူရေးကွက်ကို အဓိကအားထားလျက်ရှိသည့် မက္ကစီကိုနှင့် ကိုလံဘီယာနိုင်ငံများတွင်လည်း အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ စိုက်ပျိုးလျက်ရှိသည်။ ဘိန်းဖြူအရည်အသွေးသည် ထုတ်လုပ်သည့်နိုင်ငံအပေါ်လိုက်၍ ကွဲပြားမှုရှိသည်။ မက္ကစီကို၌ ထုတ်လုပ်သည့် ဘိန်းဖြူများကို 'ကတ္တရာနက်' အဖြစ် လူသိများပြီး သန့်စင်မှုအရည်အသွေး ၄၀% ခန့်သာရှိသော်လည်း ကိုလံဘီယာနိုင်ငံထုတ် ဘိန်းဖြူများ၏သန့်စင်မှုအရည်အသွေးသည် ၉၀% ဝန်းကျင်ထိရှိကြောင်း ခန့်မှန်းရသည်။^{၇၆} ၂၀၀၉ ခုနှစ်၌ မက္ကစီကိုနိုင်ငံအတွင်းရှိ ဘိန်းစိုက်ခင်း စုစုပေါင်းသည် ဟက်တာပေါင်း ၁၉၅၀၀ ခန့်ရှိကြောင်း ခန့်မှန်းရပြီး ၂၀၁၂ ခုနှစ်သို့ ရောက်သည့်အခါ ၁၀၅၀၀ ဟက်တာဝန်းကျင်သို့ပြန်လည်ကျဆင်းသွားခဲ့သည်။ မက္ကစီကိုနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာ့ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု အမြင့်ဆုံး (အာဖဂန်နစ္စတန်၊ မြန်မာ၊ အိန္ဒိယ၊ မက္ကစီကိုနှင့် လာအို) နိုင်ငံငါးခု၌ တစ်ခုအပါအဝင် ဖြစ်ခဲ့သည်။ မက္ကစီကန်အစိုးရက ၂၀၁၂ ခုနှစ်အတွင်း ဘိန်းစိုက်ခင်းဟက်တာစုစုပေါင်း ၁၄၀၀၀ ခန့် တိုက်ဖျက်ခဲ့ကြောင်းပြောဆိုခဲ့သည်။^{၇၇} ကိုလံဘီယာနိုင်ငံအတွင်းရှိ ဘိန်းစိုက်ခင်းများသည် ၂၀၀၃ ခုနှစ်၌ ဟက်တာပေါင်း ၄၀၀၀ ခန့် ရှိရာမှ ၂၀၁၀ မှ ၂၀၁၂ ခုနှစ်အတွင်း

ဟက်တာပေါင်း ၃၀၀ မှ ၃၅၀ အထိ ကျဆင်းသွားခဲ့ကြောင်း ခန့်မှန်းရသည်။ ကိုလံဘီယာ၌ ဘိန်းသီး (amapola) ကို ခြစ်၍ ဘိန်းစေးထုတ်ယူပြီး အထွက်နှုန်းကို ဘိန်းခြောက်အနေဖြင့် တိုင်းတာရပါက နယ်မြေဒေသပေါ်မူတည်၍ တစ်ဟက်တာလျှင် ၁၃ မှ ၂၀ ကီလိုအထိထွက်ရှိသည်။^{၇၈}

ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များအရ ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု အမြင့်ဆုံးနိုင်ငံသည် အာဖဂန်နစ္စတန်ဖြစ်ပြီး မြန်မာ၊ အိန္ဒိယ၊ မက္ကစီကိုနှင့် လာအိုနိုင်ငံတို့ အစီအစဉ်အတိုင်း နောက်မှလိုက်သည်။ သို့ရာတွင် အောက်တွင်ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ပင် ဤသတင်းအချက်အလက်များကို ဂရုတစိုက်ဆန်းစစ်သုံးသပ်ရန် လိုအပ်လျက်ရှိသည်။ နှစ်အလိုက် ထုတ်ပြန်သည့် ဘိန်းစစ်တမ်းများသည် ဒေသကြီးအတွင်းရှိ အပြောင်းအလဲများအတွက် ပုံမှန်ညွှန်းကိန်းများဖြစ်သော်လည်း ပြီးပြည့်စုံမှုမရှိပေ။ ထို့ပြင် မက္ကစီကိုနှင့် အိန္ဒိယကဲ့သို့သော အဓိကဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်လျက်ရှိသည့်နိုင်ငံအချို့၌ ဘိန်းစစ်တမ်းများ ကောက်ယူခြင်းမရှိပေ။ မက္ကစီကိုအစိုးရနှင့် UNODC ပူးပေါင်း၍ တရားမဝင် ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုကို ပူးတွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာမည့် နည်းလမ်းများရေးဆွဲဖော်ထုတ်လျက်ရှိသည်။ အခြားနိုင်ငံများအတွင်းရှိ ဘိန်းအဓိကထွက်ရှိရာ ဒေသများ၌ စစ်တမ်းကောက်ယူရန် ခက်ခဲလျက်ရှိသည်။ ဥပမာ ကိုလံဘီယာ၌ ဆိုပါက ဘိန်းစိုက်ပျိုးသည့် နယ်မြေများ၌ တိမ်ထူထပ်သဖြင့် ငြိုငြင်တုပုံရိပ်များ ဖမ်းယူရန် ခက်ခဲလျက်ရှိပြီး လက်ရှိခန့်မှန်းတွက်ချက်မှုများကိုအမျိုးသားရဲဘုရားမှ လေ့လာပုံသန်းစဉ်အတွင်း ဟိုတစ်ကွက်ဒီတစ်ကွက် မှတ်တမ်းရရှိခဲ့သည့်အချက်များအပေါ် အခြေခံထားခြင်းဖြစ်သည်။

ဇယား ၃။ ၂၀၁၁-၂၀၁၃ ခုနှစ်အတွင်း ကမ္ဘာ့ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု မှန်းဆချက်

	၂၀၁၁ ခုနှစ် ဟက်တာ	၂၀၁၁ ခုနှစ် တန်ပေါင်း	၂၀၁၂ ဟက်တာ	၂၀၁၂ ခုနှစ် တန်ပေါင်း	၂၀၁၃ ခုနှစ် ဟက်တာ	၂၀၁၃ ခုနှစ် တန်ပေါင်း
၁။ အာဖဂန်နစ္စတန်	၁၃၁,၀၀၀	၅,၈၀၀	၁၅၄,၀၀၀	၃,၇၀၀	၂၀၉,၀၀၀	၅,၅၀၀
၂။ မြန်မာ	၄၃,၆၀၀	၆၁၀	၅၁,၀၀၀	၆၉၀	၅၇,၈၀၀	၈၇၀
၃။ အိန္ဒိယ	၂၂,၀၀၀	၃၀၈	၂၈,၀၀၀	၃၇၈	-	-
၄။ မက္ကစီကို	၁၂,၀၀၀	၂၅၀	၁၀,၅၀၀ ^{၇၉}	၁၇၅ ^{၈၀}	-	-
၅။ လာအို	၄,၁၀၀	၂၅	၆,၈၀၀	၄၁	၃,၉၀၀	၂၃
၆။ ပါကစ္စတန်	၃၆၂	၉	၃၈၂	၉	-	-
၇။ ကိုလံဘီယာ	၃၃၈	၈	၃၁၃	၇၂	-	-
၈။ ထိုင်း	၂၁၇	၃	၂၀၉	၃	၂၆၅	၄
၉။ အခြား	၁၆,၁၀၀	၂၈၁	၁၁,၈၀၀	၂၀၇	-	-
စုစုပေါင်း						

ရင်းမြစ် - UNODC နှစ်အလိုက် ဘိန်းစစ်တမ်းများ၊ ၂၀၁၃ ခုနှစ် UNODC ကမ္ဘာ့မှူးယစ်ဆေးဝါး အစီရင်ခံစာ၊ အိန္ဒိယအစိုးရ။

အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင်း တရားဝင်ခွင့်ပြုထားသည့် ဘိန်းစိုက်ခင်းများ

အိန္ဒိယသည် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာအသုံးပြုမှုအတွက် တင်ပို့ရောင်းချခြင်းအပါအဝင် ဘိန်းအခြေခံဆေးဝါးများကို တရားဝင်ထုတ်လုပ်ခွင့်ပြုထားသည့် နိုင်ငံများ၌ တစ်ခုအပါအဝင်ဖြစ်ပြီး ပြင်သစ်၊ ဟန်ဂေရီ၊ ဂျပန်၊ ထိုင်း၊ အင်္ဂလန်နှင့် အမေရိကန်နိုင်ငံများသို့ အဓိကတင်ပို့ဖြစ်သည်။^{၅၄} တစ်နိုင်တစ်ပိုင်စိုက်ပျိုး ထုတ်လုပ်မှုကို ရိုးရာအစဉ်အလာအရ ဘိန်းစိုက်ပျိုးသည့် ပြည်နယ်သုံးခုဖြစ်သော ယူတာပရာဒက်ရှ်၊ မဒရာပရာဒက်ရှ်နှင့် ရာဂျစ္စတန်တို့၌သာ ခွင့်ပြုထားသည်။ ဤပြည်နယ်သုံးခုစလုံးသည် မြေနှိမ့်လွင့်ပြင် ဒေသများဖြစ်ပြီး တစ်ဟက်တာလျှင် ကီလို ၅၀ မှ ၆၀ ခန့်အထိ ထွက်ရှိပြီး အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယဒေသရှိ ဝေးလံခေါင်ဖျားသည့် တောင်ပေါ်ဒေသများ၌ တရားမဝင်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သည့် ဘိန်းခင်းများနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက အထွက်နှုန်း ပိုမိုမြင့်မားလျက်ရှိသည်။^{၅၅} ယင်းဒေသများရှိ ဘိန်းခင်းများ၏ အထွက်နှုန်းသည် သိသိသာသာ နိမ့်ကျလျက်ရှိပြီး အိမ်နီးချင်းမြန်မာနိုင်ငံရှိ အထွက်နှုန်းများနှင့် ကွာခြားမှုမရှိပေ။

အိန္ဒိယသည် တောင်သူလယ်သမားများအား မိရိုးဖလာနည်းလမ်းအတိုင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးရန်နှင့် ဘိန်းခြစ်၍ ဘိန်းကုန်ကြမ်းများ ရိတ်သိမ်းရန် တရားဝင်ခွင့်ပြုချက်ထုတ်ပေးသည့် တစ်ခုတည်းသော နိုင်ငံဖြစ်သည်။ လုပ်အားအဆမတန်စိုက်ထုတ်ရသည့် ဤကဲ့သို့သော လုပ်ငန်းစဉ်များမှ တောင်သူလယ်သမားများ ရှင်သန်နေထိုင်ရန် ဖူလုံသည့် ဝင်ငွေများ ရှာဖွေရရှိစေသည်။ အိန္ဒိယ မူးယစ်ဆေးဝါး ဗဟိုဗျူရို (Central Bureau of Narcotics) မှ နှစ်စဉ်ဝယ်ယူမည့် ဘိန်းပမာဏကို ဆုံးဖြတ်၍ ပြည်နယ်သုံးခုရှိ တစ်ဟက်တာချင်းအလိုက် ခန့်မှန်းအထွက်နှုန်းများကို သတ်မှတ်ပေးသည့်အပြင် စိုက်ပျိုးရမည့် ဟက်တာပေါင်းနှင့် ထုတ်ပေးရမည့် လိုင်စင်အရေအတွက်ကို အဆုံးအဖြတ်ပေးသည်။^{၅၆} ရိတ်သိမ်းချိန်ကျရောက်လာပါက ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သည့် နယ်မြေအလိုက် ဝယ်ယူရေးဌာနများကို ဖွင့်လှစ်ထားပေးသည်။ ယင်းဌာန

များမှ ဘိန်းများကိုချိန်တွယ်၍ အရည်အသွေးအပေါ် မူတည်ကာပေးချေရမည့် ငွေပမာဏများကို တွက်ချက်ပေးသည်။^{၅၇} ၂၀၁၃ စိုက်ပျိုးရာသီအတွက် ဟက်တာပေါင်း ၅၈၀၀ စိုက်ပျိုးရန်အတွက် တောင်သူလယ်သမားပေါင်း ၄၆၀၀၀ ကို လိုင်စင်များထုတ်ပေးခဲ့ပြီး ဘိန်းတန်ချိန်ပေါင်း ၂၇၀ ထုတ်လုပ်ရန်လျာထားခဲ့သည်။ လိုင်စင်ရ ဘိန်းထုတ်လုပ်မှု၏နှစ်အလိုက် လျာထားချက်များ ကွဲပြားမှုရှိပြီး ၂၀၁၀ တွင် တန်ချိန် ၇၅၀၊ ၂၀၁၁ တွင် တန်ချိန် ၁၀၀၀ နှင့် ၂၀၁၂ တွင် တန်ချိန်ပေါင်း ၈၀၀ ဝန်းကျင်ခန့်ရှိခဲ့သည်။^{၅၈}

ဆေးဝါးဖော်စပ်မှုလုပ်ငန်းအတွက် ဘိန်းအခြေခံဆေးများထုတ်လုပ်ပေးသည့် အခြားနိုင်ငံများက ဘိန်းပင်တစ်ခုလုံးကိုစက်ဖြင့်ရိတ်သိမ်း၍ ဘိန်းရိုးတံအနှစ်ကျအောင်ကြိုသည့် (Concentrate of Poppy Straw-CPS) နည်းလမ်းကိုအသုံးပြုကြသည်။^{၅၉} ၂၀၁၂ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ၌ ဘိန်းနှင့် ပတ်သက်၍ အစိုးရတစ်ဦးတည်း လက်ဝါးကြီးအုပ်ချုပ်ကိုင်သည့် လမ်းစဉ်ကို တဖြည်းဖြည်း စနစ်တကျဖျက်သိမ်းရန်အိန္ဒိယအစိုးရမှ မူးယစ်ဆေးဝါးများနှင့် စိတ်ကိုပြောင်းလဲစေသောဆေးဝါးများဆိုင်ရာ အိန္ဒိယအမျိုးသားမူဝါဒ ၂၀၁၂ ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ဤသို့ ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံခြားဆေးဝါးကုမ္ပဏီများအပါအဝင် ပုဂ္ဂလိကလုပ်ငန်းရှင်များက အစုထည်ဝင်ရင်းနှီးမတည်ငွေ ၄၉% ခန့် ပါဝင်ခွင့်ရပြီး အစိုးရမှ ၅၁% ခန့် ကိုင်တွယ်ထားသည့် ဖက်စပ်လုပ်ငန်းများလုပ်ကိုင်ရန်အခွင့်အလမ်းများ ပေါ်ပေါက်လာသည်။ ဤသို့ ဘိန်းထုတ်လုပ်ရေးကဏ္ဍကို 'ဖြေလျှော့ပေးခြင်း' အားဖြင့် အစိုးရ၏ ဘိန်းအခြေခံဆေးဝါးထုတ် စက်ရုံအလုပ်ရုံများ ပြန်လည်သက်ဝင်လှုပ်ရှားလာပြီး အဓိကသွင်းအားစုထောက်ပံ့သည့် အိန္ဒိယ၏ အစဉ်အလာကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားနိုင်မည်ဟု ခန့်မှန်းခဲ့ကြသည်။ ပြည်တွင်းထုတ်လုပ်မှုကျဆင်းသွားသည့်အခါတိုင်း ပြည်ပမှတင်သွင်းရသည့် အကိုက်အခဲပျောက်ဆေးအပေါ် မှီခိုမှုကိုလည်း လျော့ကျသွားစေမည်ဖြစ်သည်။^{၆၀}

မိရိုးဖလာ စိုက်ပျိုးရေးနည်းလမ်းများနှင့်စာလျှင် ကုမ္ပဏီအနည်းငယ်ခန့်မျှသာ ဧရာမအကြီးစား စက်မှုစိုက်ပျိုးရေးပုံစံဖြင့် ဘိန်းပင်များစိုက်ပျိုးခြင်းသည် ပိုမိုမြင့်မားလျက်ရှိသည့် လမ်းလွဲသွားနိုင်သော အရေစွန့်ရမှုများကို သိသိသာသာလျော့ချနိုင်မည်ဖြစ်သော်လည်း ကြီးကြပ်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် စိန်ခေါ်မှုများကိုပါ တစ်ပါတည်း ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရမည်ဖြစ်သည်။^{၆၁} လက်ရှိကာလလုပ်အားသုံး လုပ်ငန်းများသည် CPS နှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက ငွေကုန်ကြေးကျများပြားသော်လည်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုတစ်ခုတည်းအပေါ် မှီခိုအားထားနေရသည့် တောင်သူလယ်သမား ထောင်ပေါင်းများစွာကို အကျိုးပြုလျက်ရှိသည်။ ရိုင်လန်ဒရာဆင်းတပ်ခံကာမှ ပုဂ္ဂလိက စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များဘိန်းနှင့်အယ်လကာလွှဲကစက်ရုံ အလုပ်သမားများသမဂ္ဂကို လုပ်ပိုင်ခွင့်ချ ပေးခြင်းသည် "ပြည်သူပိုင်စီးပွားရေးကဏ္ဍမှ လုပ်ငန်းများကို တဖြည်းဖြည်း ပြုလဲသွားစေပြီး တောင်သူလယ်သမားများ၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း လုပ်ငန်းများကို ထိခိုက်စေမည်" ဟု ပြောဆိုခဲ့သည်။^{၆၂} လေ့လာသူတစ်ဦး၏ ပြောဆိုချက်အရ တစ်ခါတစ်ရံ၌ ဘိန်းစိုက်တောင်သူများကို လိုင်စင်ချပေးရန် ငြင်းဆန်ခြင်းသည် တရားမဝင် ဘိန်းစိုက်ပျိုးရန် တွန်းပို့ခြင်းဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဘိန်းစိုက်တောင်သူများအနေဖြင့် မိသားစု နေထိုင်စားသောက်ရန် ဝင်ငွေရနိုင်သည့်ရင်းမြစ်များရှာဖွေကြရာ၌ မိမိတို့ကျွမ်းကျင်သည့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကိုသာအသုံးပြုရန် အလားအလာများသောကြောင့်ဖြစ်သည်။

တရားဝင်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သည့် ဘိန်းများကို မှောင်ခိုဈေးကွက်သို့ ရောက်ရှိသွားစေနိုင်သည့် နည်းလမ်းပေါင်းများစွာရှိသည်။

လတ်လတ်ဆတ်ဆတ်ဖြစ်ယူထားသည့် ဘိန်းစိမ်းများ။

ဘိန်းစိုက်ရေးအဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးသည် ဘိန်းစိုက်တောင်သူတစ်ဦး။

လိုင်စင်ချပေးထားသည့်အတိုင်း မှန်မှန်ကန်ကန် စိုက်ပျိုးရိတ်သိမ်းသော်လည်း စိုက်ခင်းအထွက်နှုန်းသည် CBN မှ ချထားပေးသည့် အနိမ့်ဆုံးသတ်မှတ်ထားသည့် အထွက်နှုန်း (Minimum Qualifying Yield-MQY) ထက်ကျော်လွန် များပြားနေပါက အစီရင်ခံခြင်းမရှိသည့် ပိုလျှံတိန်းများသည် မှောင်ခိုဈေးကွက်သို့ ရောက်ရှိသွားနိုင်သည်။ ဘိန်းစိုက်တောင်သူများကလည်း မိမိတို့၏ လိုင်စင်ရစိုက်ခင်းစိုက်ကွက်များသည် ရိတ်သိမ်းနိုင်မည့်အလားအလာမရှိတော့ကြောင်း လိမ်လည်ပြောဆို၍ ထွက်ကုန်သီးနှံများကို တရားမဝင်ရောင်းချကြသည်။ အစိုးရအနေဖြင့် MQY ထက်ပိုသည့် ဘိန်းစိုက်ပေးသွင်းသည့်တောင်သူလယ်သမားများကို အာမခံကြေးများ ထုတ်ပေးလျက်ရှိသော်လည်း CBN သို့ ရောင်းချခြင်းထက် တရားမဝင်ရောင်းချခြင်းဖြင့် အကျိုးအမြတ်ပိုမိုရရှိနိုင်သည်။^{၆၃} အိန္ဒိယနိုင်ငံအတွင်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သည့် လိုင်စင်ရဘိန်းစိုက်များ၏ ၂၀% မှ ၃၀% ခန့်သည် သိသိသာသာ ဈေးပိုရသည့်မှောင်ခိုဈေးကွက်များ၌ ဂိတ်ဆုံးလေ့ရှိကြောင်း လေ့လာသုံးသပ်ရသည်။^{၆၄} ထိုသို့လမ်းလွှဲရောက်ရှိမှုသည် ၁၀% အောက်သာရှိကြောင်းအိန္ဒိယအစိုးရမှ အခိုင်အမာပြောဆိုလျက်ရှိသည်။^{၆၅}

ဤကိန်းဂဏန်းများသည် တရားမဝင်ဘိန်းထုတ်လုပ်မှုနယ်ပယ်တွင် အမြင့်ဆုံးဖြစ်သော်လည်း ကုလသမဂ္ဂ၏ ကမ္ဘာ့တရားမဝင်ဘိန်းအခြေခံဆေးဝါးဈေးကွက်အတွက် တရားမဝင်ဘိန်းထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာနှစ်အလိုက် စာရင်းဇယားအတွင်း ထည့်သွင်းပြုစုထားခြင်း မရှိပေ။ အိန္ဒိယအစိုးရ၏ ထုတ်လုပ်မှုအချက်အလက်များအရဆိုရသော် ၂၀၁၂ ခုနှစ်၌ လိုင်စင်ရထုတ်လုပ်ရေးမှ တရားမဝင်ဘိန်းအခြေခံဆေးဝါးဈေးကွက်သို့လမ်းလွှဲရောက်ရှိသွားသည့်ပမာဏသည်တန်ချိန်ပေါင်း ၈၀ (၁၀%) မှ တန်ချိန် ၂၄၀ (၃၀%) ခန့်အထိ ရှိနိုင်သည်။

တရားမဝင် ထုတ်လုပ်မှုများကိုပါ ထည့်ပေါင်းရလျှင် တရားမဝင် ထုတ်လုပ်မှုနှင့် လမ်းလွှဲသွားသည့် ထုတ်လုပ်မှုစုစုပေါင်းသည် ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် တန်ချိန်ပေါင်း ၄၆၀-၆၂၀ ခန့်ရှိသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အများဆုံးထုတ်လုပ်သည့် ပမာဏနီးပါး ရောက်ရှိသွားသည်။

သို့သော်လည်း နိုင်ငံတကာဘိန်းဖြူဈေးကွက်သို့ အိန္ဒိယ၏ လိုင်စင်ရဘိန်းစိုက်များ လမ်းလွှဲရောက်ရှိကုန်သည်ဟု အလိုအလျောက် ကောက်ချက်ချ၍မရပေ။ အိန္ဒိယရှိ တရားမဝင် ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုအများစုသည် နိုင်ငံတွင်းရှိ တရားမဝင်ဘိန်းအခြေခံဆေးဝါးဈေးကွက်များ၌သာ ဂိတ်ဆုံးကြွကြောင်း ခိုင်လုံသည့် သတင်းရင်းမြစ်များမှ သိရှိရသည်။ အိန္ဒိယသည် ဘိန်းသုံးစွဲမှုနှင့် ပတ်သက်၍ ရှည်ကြာသည့် ရိုးရာအစဉ်အလာရှိခဲ့သည်။ လေ့လာဆန်းစစ်မှုတစ်ခုအရ အိန္ဒိယနိုင်ငံအတွင်း ဘိန်းအသုံးပြုသည့် လူဦးရေပေါင်း ၂.၁ မှ ၂.၈ သန်းခန့်ထိရှိကြောင်းသိရသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံအတွင်း ပုံမှန်ဘိန်းသုံးစွဲသူပေါင်း ၁.၅ သန်းခန့်ရှိ၍ ဘိန်းဖြူပုံမှန်သုံးစွဲသူပေါင်း ၆၀၀၀၀ ခန့်ရှိကြောင်း UNODC နှင့် အိန္ဒိယအစိုးရမှ ခန့်မှန်းထားပြီး နောက်ပိုင်းကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များကို လျှော့တွက်ထားသည်။^{၆၆}

အပြင်းပွားဖွယ်ရာ အချက်အလက်များ - အမှန်တရားလား စိတ်ကူးယဉ်လား။

နိုင်ငံတွင်းနှင့် ဒေသကြီးအတွင်းရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးမူဝါဒများကို ပုံဖော်ရာ၌ ကိန်းဂဏန်းများက အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်လျက်ရှိပြီး တရားဝင်တိုက်ဖျက်ရေးနှင့် တားဆီးနှိမ်နင်းရေး စီမံချက်

များကို ဖော်ဆောင်ရာ၌ အသုံးပြုလျက်ရှိသည်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု ယာယီကျဆင်းသွားခြင်းကို မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး မူဝါဒများ၏ အောင်မြင်သည့်ရလဒ်အဖြစ် ရှုမြင်လေ့ရှိသော်လည်း ထပ်မံတိုးလာ သည့်ပမာဏများက ပိုမိုပြင်းထန်သည့် မူဝါဒများကို တရားဝင်ပြဋ္ဌာန်း စည်းကြပ်ရန် လိုအပ်ကြောင်း မီးမောင်းထိုးပြလျက်ရှိသည်။ ကိန်းဂဏန်း များ၏ တကယ့်ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပာယ်ကို ဂယနကနားလည်သဘောပေါက်မှု မရှိသော်ငြားလည်း ဒေသတွင်း မူဝါဒချမှတ်သူများနှင့် နိုင်ငံတကာအသိုက် အဝန်းများက UNODC ၏ နှစ်အလိုက် ဘိန်းစစ်တမ်းများအတွင်း ဖော်ပြ ထားသည့် ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များအပေါ် မှီခိုအားထားကြသည်။ ကိုးကားနိုင်သည့် အခြားအချက်အလက်များ မရှိသဖြင့် UNODC ၏ အချက်အလက်များကိုသာ အမှန်အဖြစ် လက်ခံယုံကြည်လျက်ရှိသော ကြောင့်မူဝါဒရေးရာ လုပ်ဆောင်ချက်များကို သတ်မှတ်ပုံဖော်ရာ၌ လွှမ်း မိုးချယ်လှယ်လျက်ရှိသည်။ အဖွဲ့အစည်းအနေဖြင့် 'အမှန်တရားကို လက်ဝါးကြီးအုပ်' ချယ်လှယ်သကဲ့သို့ဖြစ်နေသောကြောင့် အကျပ်ရိုက်စေ သည့် သာဓကအမြောက်အများရှိနေသည်။

ပထမအချက်အနေဖြင့် ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များကို အနီးစပ်ဆုံး 'ခန့်မှန်းတွက်ချက်' ထားခြင်းသာဖြစ်ပြီး သိပ္ပံနည်းကျကောက်ယူ ထားသည့် အချက်အလက်များမဟုတ်ပေ။ ပြဿနာများ၌ ယုံကြည် အားထားရသည့် အချက်အလက်များမရှိခြင်းနှင့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှုများ ခိုင်မာအားကောင်းမှုမရှိခြင်းတို့ ပါဝင်လျက်ရှိပြီး လက်လှမ်းမီနိုင်စွမ်း လည်းခက်ခဲလျက်ရှိသည်။ TNI သုတေသနအတွင်း ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ပင် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု (ဟက်တာအလိုက်)၊ ဘိန်းအထွက်နှုန်း (ကွင်းဆင်းနမူနာ ကောက်ယူ၍ အနီးစပ်ဆုံး ခန့်မှန်းတွက်ချက်ခြင်း)၊ ဘိန်းထုတ်လုပ်မှု (စိုက်ပျိုးမှုအတိုင်းအတာနှင့် နှစ်အလိုက်ထွက်ရှိမှု ခန့်မှန်းချက်များကို

ပေါင်းစပ်၍ တန်ချိန်ဖြင့် တိုင်းတာမှု) နှင့် ဘိန်းဈေးနှုန်းများ (ဘိန်းစိုက် တောင်သူများ၊ ကုန်သည်များနှင့် ကွင်းဆင်းတွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း အားဖြင့် တိုင်းတာမှု) သည် နိုင်ငံများအကြားနှင့် နယ်မြေဒေသများအပေါ် မူတည်၍ ကွဲပြားမှုရှိနိုင်သည်။ တွက်ချက်ရာ၌ ဘိန်းစိုက်ခင်းအကျယ်အဝန်း၊ အလေး ချိန်၊ ပမာဏ၊ ငွေကြေးနှုန်းထားများနှင့် ပတ်သက်၍ ဒေသတွင်း၌ မတူညီ သည့် တိုင်းတာမှုစံအမျိုးမျိုး အသုံးပြုလျက်ရှိသဖြင့် ရှုပ်ထွေးလျက်ရှိ သည်။ ထို့ပြင် တည်ငြိမ်မှုမရှိသည့် ဒေသတွင်း ငွေကြေးလဲလှယ်နှုန်းထား များကလည်း ခန့်မှန်းတွက်ချက်ရာ၌ ပိုမိုရှုပ်ထွေးစေလျက်ရှိ သည်။

ဒုတိယအချက်အနေဖြင့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုနှင့် ထုတ်လုပ်မှုခန့်မှန်း ချက်များ၏ အမှန်တကယ်ဆိုလိုရင်းကို နားလည်သဘောပေါက်ရန်နှင့် သင့်လျော်၍ ထိရောက်မှုရှိသည့် မူဝါဒရေးရာ လုပ်ဆောင်ချက်များကို ရေးဆွဲဖော်ထုတ်ရန်အတွက် ဘိန်းစိုက်ပျိုးရသည့် အကြောင်းရင်းနှင့် အသုံး ပြုသည့်ပုံစံများကို နားလည်သဘောပေါက်ရန် အလွန်အရေးကြီးသည်။ ရိုးရာဓလေ့အရသော်လည်းကောင်း ကျန်းမာရေးဆေးဝါးတစ်လက်အနေ ဖြင့်သော်လည်းကောင်း အသုံးပြုခြင်းစသည့် ဒေသတွင်းဘိန်းဈေးကွက် အတွက် ရည်ရွယ်ထုတ်လုပ် (တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း) ပါသလား။ သို့တည်း မဟုတ် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာများ ဖြစ်ပေါ်စေသည့် အကြော တွင်းဘိန်းဖြူထိုးသွင်းသူများနှင့်အတူ နိုင်ငံတွင်းနှင့် သို့မဟုတ် နိုင်ငံ တကာဘိန်းဖြူဈေးကွက်အတွက် အဓိကရည်ရွယ်၍ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ် သည့်နယ်မြေ သို့မဟုတ် နိုင်ငံဖြစ်နေပါသလား။ အစဉ်အဆက် မိရိုးဖလာ ဘိန်းစိုက်ပျိုးလာခဲ့သည့်နယ်မြေ သို့မဟုတ် အသစ်စိုက်ပျိုးသည့်ဒေသဖြစ် ပါသလား။ အစားအစာပြတ်လပ်မှုနှင့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ် များကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်အတွက် စိုက်ပျိုးကြပါသလား။ သို့မဟုတ် စီးပွားရေးအကျိုးအမြတ်အတွက် ရည်ရွယ်စိုက်ပျိုးကြပါသလား။

ရှမ်းမြောက်ဒေသရှိ ရွှေ ကြောင်တောင်ယာစိုက်ပျိုးရေး။

ဘိန်းစိမ်းမှ ဘိန်းဖြူသို့ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရာ၌ အထွက်နှုန်းသည် ဒေသတစ်ခုနှင့်တစ်ခုအကြား လုံးလုံးလျားလျားကွဲပြားလျက်ရှိကြောင်း အလေးဂရုပြုရန် အရေးကြီးသည်။ ထုံးစံအရဆိုပါက ဘိန်းစိမ်းမှ ဘိန်းဖြူ သို့ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု အချိုးသည် (၁၀:၁) ဖြစ်သည်ဆိုပါက ဘိန်းဖြူ တစ်ကီလို ထုတ်လုပ်ရန်အတွက် အခြောက်ခံထားသည့်ဘိန်းစိမ်း ၁၀ ကီလိုဂရမ် လိုအပ်သည်ဟု ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အာဖဂန်နစ္စတန် တွင်ပြုလုပ်ခဲ့သည့် TNI ၏ သုတေသန၌ ဒေသအခေါ် 'အန်အာဂမ်း ဘိန်းဖြူ (heroin nr1)' ဟုခေါ်သည့် 'ပို့ကုန်အရည်အသွေးပြည့်' အညို ရောင်ဘိန်းဖြူ တစ်ကီလိုထုတ်လုပ်ရန်အတွက် အခြောက်ခံထားသည့် ဘိန်းစိမ်း ၇ ကီလိုသာလိုအပ်ကြောင်း ညွှန်းဆိုထားသည်။^{၆၇} အရှေ့ တောင်အာရှရှိ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု အထွက်နှုန်းသည်ပိုမိုမြင့်မားလျက်ရှိ ကြောင်း TNI မှ သုတေသနပြုတွေ့ရှိခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ ရှမ်းပြည် နယ်အတွင်းရှိ ထိုင်းနယ်စပ်ဝန်းကျင်မှ ဘိန်းချက်စခန်းများနှင့် နီးစပ်သည့် သတင်းရင်းမြစ်များမှ ရရှိသည့်အချိုးသည် (၈:၁) ဖြစ်ပြီး ဘိန်းအရည် အသွေးအပေါ် မူတည်၍ အချိုးကို ၆:၁ မှ ၉:၁ အတွင်းပြောင်းလဲနိုင် ကြောင်းသိရှိရသည်။^{၆၈}

ထို့ထက်ပို၍ ဆိုရသော်မတူညီသည့်နယ်မြေဒေသအသီးသီး ၌ မတူညီသည့် ဘိန်းဖြူအမျိုးအစားများကို အရည်အသွေးအမျိုးမျိုးဖြင့် ထုတ်လုပ်လျက်ရှိပြီး ဈေးကွက်အတွင်းရှိ မော်ဖင်းနှင့် ဘိန်းဖြူထုတ်ကုန် များ၏ ကွဲပြားသည့် ဝိသေသလက္ခဏာရပ်များကို သုတေသနပြုနေဆဲ ဖြစ်သည်။ ထိုထုတ်ကုန်များ၌ နှုန်းထားအမျိုးမျိုး၊ ဈေးကွက်များနှင့် အသုံးပြုသူများ အသီးသီးရှိကြသကဲ့သို့ အသုံးပြုသူများအပေါ် သက်ရောက် သည့်ပြဿနာများနှင့် ထိခိုက်မှုများသည်လည်း အမျိုးမျိုးကွဲပြားလျက် ရှိသည်။

ဘိန်းစိမ်းအပေါ်ရှိ မြစ်ကြောင်းများမှ စိမ့်ထွက်လာသည့် ဘိန်းဆီများ။

ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုနှင့် ပတ်သက်၍ တိကျမှန်ကန်သည့် သတင်း အချက်အလက်များ ကောက်ယူရာ၌ အဟန့်အတားပြုလျက်ရှိသည့် အကြောင်းရင်းများစွာရှိနေသည်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုသည် တရားဝင်ခြင်း မရှိသဖြင့် (အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ဒေသအချို့မှ လိုင်စင်ရဘိန်းခင်းများမှလွဲ၍) စိုက်ပျိုးမှုနှင့် ထုတ်လုပ်မှုအတိုင်းအတာနှင့် ပတ်သက်သည့် သတင်း အချက်အလက်များ စုဆောင်းနိုင်ရန် ခက်ခဲသည်။ ယခုအချိန်ထိ ဒေသ တွင်းထုတ်လုပ်သည့် ဘိန်းအများစုကို လမ်းမများမှ ဝေးကွာ၍ စုံစမ်း ဖော်ထုတ်ရန်ခက်ခဲသည့် ဝေးလံခေါင်ဖျားသည့် တောင်ပေါ်ဒေသ များရှိ စိုက်ခင်းငယ်လေးများ၌ များသောအားဖြင့် စိုက်ပျိုးလျက်ရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ ဘိန်းကို များသောအားဖြင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားလျက်ရှိပြီး သွားလာရန်ခက်ခဲသည့် နယ်မြေများတွင် စိုက်ပျိုးလေ့ရှိသည်။ တစ်နှစ် ပတ်လုံးသီးထပ်စိုက်ပျိုးမှုနှင့် ရာသီအလိုက်စိုက်ပျိုးမှု (ဒေသအာဏာ ပိုင်များ၏ စုံစမ်းဖော်ထုတ်ခြင်းနှင့် တိုက်ဖျက်ခြင်းကို တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ကာကွယ်သည့်အနေဖြင့်) မရှိတော့သည့် ပြောင်းလဲမှုပုံစံသစ်များ ကလည်း တိကျမှန်ကန်သည့် အချက်အလက်များ ကောက်ယူမှုကို အဟန့်အတားဖြစ်စေလျက်ရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ စောင့်ကြည့်စစ်ဆေး မှုကို ပုံဖမ်းဂြိုဟ်တုပုံရိပ်များဖြင့် အသုံးပြု၍ လုပ်ဆောင်လျက်ရှိပြီး စိစစ် အတည်ပြုရန်အတွက် အလျဉ်းသင့်သလို ကွင်းဆင်းလေ့ရှိကြောင်း သုံးသပ် ရသည်။ လာအိုနိုင်ငံ၌ စိုက်ပျိုးမှုအတိုင်းအတာကို ရဟတ်ယာဉ်များဖြင့် လှည့်ပတ်စစ်ဆေးကြသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၌ တရားမဝင်ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကို တိုင်းတာရန်အတွက် စနစ်တကျပြင်ဆင်ထားသည့် စနစ်များမရှိဘဲ ဂြိုဟ်တုမှတစ်ဆင့်သာ ရံဖန်ရံခါ စောင့်ကြည့်လေ့လာသည်။

ဘိန်းထုတ်လုပ်မှုနှင့် ပတ်သက်သည့် အချက်အလက်များသည် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုဆိုင်ရာ ကိန်းဂဏန်း အချက်အလက်များထက်ပင် ပို၍ရှုပ် ထွေးခက်ခဲသည်။ ထုတ်လုပ်မှုကို တွက်ချက်ရန်အတွက် အလျဉ်းသင့်သလို ၏ရွေးချယ်ထားသည့် နယ်မြေဒေသများသို့ ကွင်းဆင်းစစ်ဆေး၍ နှစ် အလိုက်သီးထွက်နှုန်းကို ခန့်မှန်းတွက်ချက်ပြီး ရရှိလာသည့် အချက် အလက်များကို ခန့်မှန်းတွက်ချက်ထားသည့် စုစုပေါင်းစိုက်ခင်းအကျယ် အဝန်းဖြင့်မြှောက်ကာ တစ်နိုင်ငံလုံး၏ ထုတ်လုပ်မှုကို ကိုယ်စားပြုသည့် ကိန်းဂဏန်းကို တွက်ချက်ဖော်ထုတ်သည်။ ဘိန်းအထွက်နှုန်းသည် ရာသီ ဥတုအခြေအနေများ၊ ပင်လယ်ရေမျက်နှာပြင်အမြင့်၊ မြေဆီလွှာအရည် အသွေး၊ စိုက်ပျိုးသည့်နည်းစနစ် (မတ်စောက်သည့် တောင်စောင်း သို့မဟုတ် မြေနိမ့်လွင်ပြင်၊ မိုးရေသို့မဟုတ် ဆည်မြောင်းရေအသုံးပြုမှု) နှင့် ဘိန်းဖျက်ပိုးကျရောက်မှုစသည့် ကဏ္ဍများအပေါ် မူတည်၍ ဒေသ တစ်ခုနှင့် တစ်ခုအကြား နှစ်အလိုက် သီးထွက်နှုန်းများ သိသိသာသာ ကွဲပြားခြားနားမှုရှိသည်။

ဥပမာ မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းရှိ ကချင်ပြည်နယ် တနိုင်းမြို့ နယ်နှင့် အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယနယ်စပ်တစ်ကြော ထွက်ရှိသည့် ဘိန်းစေး များသည် အရည်ကျဲလွန်းသဖြင့် ပိတ်စများဖြင့် ခံယူရပြီး ပိတ်စများကို အပိုင်းအစများအဖြစ် ဖြတ်တောက်၍ ရောင်းချကြရသည်။ ယင်းအဝတ်စ များကို ရေဖြင့်ကျိုချက်၍ ဘိန်းထုတ်ယူနိုင်သည်။ ဤဒေသထွက် ဘိန်းများကို ငှက်ပျော၊ ဆေးခြောက်အပါအဝင် အပင်တစ်ချို့၏ အရွက်များဖြင့် ရော နယ်၍ ရေထည့်ထားသည့်ပြောင်းတံ (မြန်မာ၌ ခပ်ပုန် သို့မဟုတ် ခရူးဟု ခေါ်သည်) ဖြင့်ရှူရှိုက်ကြလေ့ရှိသည်။ ဤသို့ရှူရှိုက်ခြင်းသည် ဘိန်းဆီခဲ ကို အပူပေး၍ ဘိန်းပြောင်း (မြန်မာ၌ တော်ပါ ဟုခေါ်သည်) ဖြင့်ရှူရှိုက် ခြင်းထက် ကုန်ကျစရိတ်သက်သာသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ထိုသို့ရှူရှိုက်မှုကို ဘိန်းပိုမိုခြောက်သွေ့ပြီး သံခွက်သို့မဟုတ် ဝါးဗူးများဖြင့် သိမ်းဆည်းလေ့ ရှိသည့် ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းတွင် အများအပြားတွေ့ ရှိရသည်။

ဘိန်းစေ့များဖြင့် တွေ့မြင်ရသည့် ဘိန်းသီးပုံ။

UNODC မှ ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုကို နည်းလမ်းမျိုးစုံသုံး၍ ခန့်မှန်းတွက်ချက်ထားသော်လည်း လက်ခံနိုင်လောက်သည့် မှားယွင်း နိုင်ခြေအချို့ရှိကြောင်းကိုလည်း သွယ်ဝိုက်အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ UNODC ၏ ၂၀၁၃ ခုနှစ် ဘိန်းစစ်တမ်းအရဆိုရသော် မြန်မာနိုင်ငံ တွင်းစိုက်ပျိုးလျက်ရှိသည့် ဧရိယာအကျယ်အဝန်းကို ဟက်တာပေါင်း ၄၅၇၀၀ မှ ၆၉၉၀၀ အကြားခန့်မှန်းတွက်ချက်၍ ကြားဂဏန်းဖြစ်သည့် ဟက်တာ ၅၇၈၀၀ ကို ပျမ်းမျှယူလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထုတ်လုပ်နိုင် စွမ်းကိုလည်း တန်ချိန်ပေါင်း ၅၂၀ မှ ၈၇၀ အကြား ခန့်မှန်းတွက် ချက်ပြီး ကြားဂဏန်းဖြစ်သည့် တန်ချိန်ပေါင်း ၆၉၀ ကိုပျမ်းမျှယူထား သည်။ ယင်းအချိန်၌ လာအိုနိုင်ငံတွင်းဘိန်းစိုက်ခင်း စုစုပေါင်းအကျယ် အဝန်း ဟက်တာပေါင်း ၃၉၀၀ (၉၅% ယုံကြည်မှုအပြည့်ဖြင့် ဟက်တာပေါင်း ၁၉၀၀ နှင့် ၅၈၀၀ အကြားပျမ်းမျှယူထားခြင်းဖြစ် သည်) ရှိကြောင်း UNODC မှ ခန့်မှန်းတွက်ချက်ခဲ့သည်။^{၆၅}

လာအိုနိုင်ငံ၌ ပြုလုပ်ခဲ့သည့်စစ်တမ်းသည် ရန်ပုံငွေလုံလောက် မှုမရှိသဖြင့် နမူနာအနည်းငယ်သာ ကောက်ယူနိုင်ခဲ့သည်။ "အပြန်အလှန် အားဖြင့် နမူနာကောက်ယူမှု ပမာဏကို ရဟတ်ယာဉ်ပျံသန်းသည့်ကြာ မြင့်ချိန်၏ ကုန်ကျစရိတ်များနှင့် ခန့်မှန်းတွက်ချက်မှု၏ တိကျအသုံးဝင် မှုအပေါ်မူတည်၍ တွက်ချက်ခဲ့သည်။ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အခက်အခဲရှိ သဖြင့် ပျံသန်းမှုကြာချိန်ကို ၂၆ နာရီသာ အများဆုံးပြုလုပ်နိုင်ခဲ့သည်။"^{၆၆} ဘိန်းစစ်တမ်းကို လာအို၌ ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် နောက်ဆုံးပြုလုပ်ခဲ့ပြီး ရရှိသည့်ကိန်းဂဏန်းများကို ယင်းအချိန်မှစ၍ နှစ်အလိုက် ဘိန်းထုတ်

လုပ်မှုပမာဏကို ခန့်မှန်းတွက်ချက်ရန် အသုံးပြုလာခဲ့သည်။ ဘိန်းတန်ဖိုး နှုန်းထားသတ်မှတ်ချက်များကို ကောက်ယူနိုင်ခဲ့ခြင်း မရှိသဖြင့် ဒေသန္တရ အစိုးရများ၏ အချက်အလက်များကို အစားထိုးသုံးစွဲခဲ့ရသည်။ ဘိန်းအများ စုကို ဒေသအတွင်း၌သာ အသုံးပြုသဖြင့် ဘိန်း၏ လက်လီနှင့် လက်ကား ဈေးနှုန်းများကို ဒေသအာဏာပိုင်များ ခွဲခြားနိုင်ခဲ့ခြင်းမရှိပေ။^{၆၇}

ထိုင်း၊ လာအိုနှင့် မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရများက မိမိတို့အနေဖြင့် ၂၀၁၃ ခုနှစ်အတွင်း ဘိန်းစိုက်ခင်း ဟက်တာပေါင်း ၁၃၀၀၀ ခန့်ကို ဖျက်ဆီးပစ်ခဲ့ကြောင်း ထုတ်ပြန်ခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် အမှန်တကယ် ရိတ်သိမ်းခဲ့သည့် ဘိန်းခင်းပမာဏကို တွက်ချက်ရန်အတွက် ခန့်မှန်း ထားသည့် ဟက်တာစုစုပေါင်းမှ ဤပမာဏများအား နှုတ်ယူလိုက်သည်ဟု ယူဆ၍မရပေ။ ပထမအချက်အနေဖြင့် ဤအစီရင်ခံစာ နောက်ပိုင်း၌ ရှင်းလင်းဖော်ပြထားသကဲ့သို့ပင် ဘိန်းတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများသည် အကျင့်ပျက်ခြစားမှုနှင့် မကြာခဏဆက်စပ်နေလေ့ရှိပြီး ဒေသန္တရအာဏာ ပိုင်များက တံစိုးလက်ဆောင်တောင်းယူ၍ တရားမဝင်စိုက်ပျိုးမှုကို မမြင် ချင်ဟန်ဆောင်နေတတ်သည်။ ခရီးဝေးသို့သွား၍ ကွင်းဆင်းစစ်ဆေး လိုခြင်းမရှိသည့် အရာရှိများကလည်း မိမိအထက်အရာရှိကို မျက်နှာလို မျက်နှာရလုပ်ရန် အချက်အလက်များကို အမှန်တကယ်သွားရောက် ခြင်းမရှိဘဲ ချဲ့ကားတင်ပြတတ်သည်။ တစ်ခါတစ်ရံ၌ ရိတ်သိမ်းပြီးသား ဘိန်းခင်းများကို သွားရောက်ဖျက်ဆီး၍ စာရင်းတင်ပြခြင်းမျိုးလည်းရှိ နိုင်သည်။ အချုပ်ဆိုရသော် တိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းကြောင့် ဘိန်း စိုက်ပျိုးရန် တွန်းအားပေးမိသကဲ့သို့ ဖြစ်သွားသည့် အခြေအနေမျိုး

လည်း ရှိကောင်းရှိနိုင်သည်။ အခန်း ၄ တွင် ဆက်လက်ကြည့် ရှုပါ။
မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ပတ်သက်၍ မတူညီသည့် ဘိန်းစစ်တမ်း သုံးခု ရှိသည်။ ၂၀၀၂ ခုနှစ်မှစ၍ UNODC နှင့် မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ ပူးပေါင်း၍ နှစ်အလိုက် ဘိန်းစစ်တမ်းများ ကောက်ယူ၍ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေလျက်ရှိသည်။ ကုန်လွန်ခဲ့သည့်နှစ် အနည်းဆုံးက တရုတ်နိုင်ငံသည်လည်း ပုံဖမ်းပြုလုပ် တု ပုံရိပ်များနှင့် နယ်စပ်တစ်လျှောက် ကွင်းဆင်းအတည်ပြုမှုများကို ပေါင်းစပ် ထားသည့် ကိုယ်ပိုင်ဘိန်းစစ်တမ်းတစ်ခု ပြုလုပ်ခဲ့သော်လည်း ယခုအချိန်ထိ အချက်အလက်များ ဖြန့်ဝေခြင်းမပြုရသေးပေ။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ ပြုပြင် ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းများ စတင်ခဲ့ပြီးနောက် အမေရိကန်အစိုးရမှ နှစ်နိုင်ငံဆက်ဆံရေး ပုံမှန်ပြန်ဖြစ်စေရန် ကြိုးပမ်းလာခဲ့ပြီး အမေရိကန် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ဟီလာရီကလင်တန်၏ ခရီးစဉ်မတိုင်မီ ၂၀၁၁ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ၌ ပူးတွဲဘိန်းစစ်တမ်းကောက်ယူမှုကို အချိန်ကိုက်ပြန် လည်အသက်သွင်းခဲ့သည်။^{၇၂} ဤစစ်တမ်းမတိုင်မီ နောက်ဆုံးပူးတွဲ ဘိန်းစစ်တမ်းကောက်ယူမှုကို ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ပြန်လည်အသက်သွင်းခဲ့သည့် ပထမဦးဆုံးသော ပူးတွဲဘိန်းစစ်တမ်း ကောက်ယူမှုကို ၂၀၁၃ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် အကောင်အထည် ဖော်ခဲ့ပြီး UNODC ၏ စစ်တမ်းနှင့် ဆင်တူရိုးမှားနည်းစနစ်ကို အသုံး ပြုခဲ့သည်။ အမေရိကန်အနေဖြင့် မိမိတို့၏ စစ်တမ်းကို သီးခြားဆက် လက်ကောက်ယူခြင်းထက် UNODC ၏ စစ်တမ်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင် ရွက်ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။^{၇၃} အိန္ဒိယရှိ တရားမဝင်ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု၊ ထုတ်လုပ်မှုနှင့် သုံးစွဲမှုအတွက် ခိုင်မာသည့် ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက် များမရှိပေ။

TNI သုတေသနပြုချက်အရ ဘိန်းဈေးနှုန်းများသည်လည်း လုံးဝကွဲပြားလျက်ရှိကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ရာသီအလိုက်ဈေးနှုန်း များသိသိသာသာ ကွဲပြားလျက်ရှိပြီး ဈေးကွက်အတွင်း ဘိန်းအလှူပယ် ရှိနေသည့် ဘိန်းပေါ်ချိန်၌ လတ်တလောရိတ်သိမ်းထားသည့် ဘိန်းစိမ်း များဈေးကောင်းမရဘဲ နှစ်ကုန်ပိုင်း ဘိန်းရှားပါးလာပြီး သိုလှောင်ထားသည့် ဘိန်းများ ခြောက်သွေ့နေသည့်အနေအထား၌ ဈေးကောင်းရပြီး ကိုလို အလိုက်မော်ဖင်းဓာတ်ပါဝင်မှုလည်း မြင့်မားသည်။ သုံးစွဲမှုနှင့် ရောင်းဝယ်မှု အတိုင်းအတာအရ ရောင်းလိုအားနှင့် ဝယ်လိုအားအပေါ် မူတည်၍ဈေး နှုန်းများ ကွဲပြားမှုရှိသည်။ ဒေသတွင်း၌ ဘိန်းဈေးနှုန်းများ ဆက်လက်မြင့် တက်လျက်ရှိသော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံ၏ အနေအထားကဲ့သို့သော တစ်ချို့ အခြေအနေမျိုး၌ ငွေကြေးဖောင်းပွားမှုကြောင့်လည်း ဖြစ်ကောင်းဖြစ်နိုင် သည်။ UNODC ၏ ထုတ်ပြန်ချက်အရ "ဘိန်းဈေးများ မြင့်တက်လာခြင်း သည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း မြင့်မားလာသည့် နေထိုင်စားသောက်မှုကုန်ကျ စရိတ်များကြောင့်သက်သက်ဖြစ်ပြီး ဘိန်းဈေးကောင်းလာမှုက တောင်သူ များအား ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ရန်အတွက် ဆုံးဖြတ်မိစေသည့် အကြောင်း

ရင်းဖြစ်ကြောင်း ယုံမှားသံသယရှိစရာမလိုပေ။ မြန်မာနိုင်ငံတစ်ခုတည်း ၌သာ ဖြစ်ပျက်ခြင်းမဟုတ်ပေ။"^{၇၄}

နောက်ဆုံးအချက်အနေဖြင့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုနှင့် ထုတ်လုပ်မှု အတိုင်းအတာဆိုင်ရာ ကာလတိုပြောင်းလဲမှုများမှ အချက်အလက်များ သည် ရွေ့လျားပြောင်းလဲတတ်သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက် အမျိုး မျိုးကို နားလည်သဘောပေါက်ရန်နှင့် ထိရောက်အောင်မြင်သည့် မူးယစ် ဆေးဝါးမူဝါဒများ ရေးဆွဲဖော်ထုတ်ရန် လုံလောက်မှုမရှိပေ။ အထက်တွင် ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း အရှေ့တောင်အာရှအတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုသည် ဒေသ ခံရပ်ရွာလူထုများမှ မိမိတို့ ရင်ဆိုင်နေရသည့် အစားအစာပြတ်လပ်မှုကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်နှင့် မိသားစု၏ အခြားမရှိမဖြစ် လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းအားထုတ်သည့် လုပ်ဆောင်ချက်များဖြစ် သည်။ ခြွင်းချက်မရှိ အရေးယူမှု လုပ်ငန်းပြီးမြောက်ရမည့် ကာလသတ် မှတ်မှု၊ ဘိန်းတားမြစ်ပိတ်ပင်မှုနှင့် သို့မဟုတ် တိုက်ဖျက်ရေးတို့အပေါ် အခြေပြုထားခြင်းမရှိသည့် ဘိန်းအစားထိုးမူဝါဒများကို ရေးဆွဲဖော်ထုတ် ရန်အတွက် အခြားညွှန်းကိန်းများကို အလျင်အမြန်ချမှတ်ရန် အရေး တကြီး လိုအပ်လျက်ရှိသည်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု အတိုင်းအတာကဲ့သို့သော အနာဂတ် အလားအလာများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်းထက် ဘိန်းစိုက် ပျိုးမှု၏ အဓိကမောင်နှင်အားဖြစ်သော ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုကို အလေးပေး ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် လိုအပ်သည်။ ထိုသို့ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်အတွက် ရေရှည်မျှော်မှန်းချက်များချမှတ်ရန် လိုအပ်သကဲ့သို့ နိုင်ငံတွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ အသိုက်အဝန်းမှလည်း လူသားဖွံ့ဖြိုးရေး ညွှန်းကိန်းများ တိုးတက်မြင့်မား လာအောင် အလေးပေးဆောင်ရွက်ရန် သဘောတူ ဆန္ဒပြုမှုရှိရမည်။

သို့ဖြစ်၍ ပြည်တွင်းပြည့်ပ အထူးပြုကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များ၊ နိုင်ငံတော်အစိုးရများနှင့် ပူးပေါင်း၍ ခိုင်မာသည့် ကိန်းဂဏန်းအချက် အလက်များ ကောက်ယူရန်နှင့် အဆိုပါအချက်အလက်များ၏ အဓိပ္ပာယ် များကို သုံးသပ်ဆွေးနွေးရန် လိုအပ်လျက်ရှိသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဤအစီရင် ခံစာ၌ TNI မှ ဖော်ပြထားသည့် အချက်အလက်များကို လုံးဝဥသံ့ပြီး ပြည့်စုံသည့် အချက်အလက်များအဖြစ် မယူဆသင့်သော်လည်း ကျွန်ုပ်တို့ အနေဖြင့် ဒေသခံသုတေသီများ ကောက်ယူစုဆောင်းပေးခဲ့သည့်အချက် အလက်များကို အပြောင်းအလဲတစ်ခုအနေဖြင့် တင်ပြခြင်းအားဖြင့် ဒေသတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက် အပြောင်းအလဲများ ကိုဖြစ်ပေါ်စေသည့် နောက်ခံအကြောင်းရင်းများနှင့် နောက်ဆက်တွဲ ဆိုးကျိုးများအပေါ် ပိုမိုနားလည်သဘောပေါက်လာပြီး ထိထိရောက်ရောက် ဖြင့် ပိုမိုလူသားဆန်၍ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသည့် အထောက်အထား အခြေပြု မူးယစ်ဆေးဝါးမူဝါဒများ ရေးဆွဲဖော်ထုတ်ရာ၌ အထောက် အကူပြုမည်ဟု မျှော်လင့်ပါသည်။

ပဋိပက္ခ၊ ရာဇဝတ်မှုနှင့် အကျင့်ပျက်ခြစားမှု

“မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုအကြောင်း ပြောဆိုတဲ့အခါတိုင်းစောင့်ကြည့်လေ့လာသူတွေက တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအဖွဲ့တွေကို အဓိကလက်သည်အနေနဲ့ အမြဲတမ်းလိုလိုပြောကြတယ်။ သာဓကတစ်ခု အနေနဲ့ ဆွေးနွေးရမယ်ဆိုရင် ပြီးခဲ့တဲ့နှစ်တွေမှာ တိုင်း၊ လာအိုနဲ့ တရုတ်ပြည်တွေမှာ ဘိန်းထုတ်လုပ်မှု တစ်ရှိန်ထိုးမြင့်တက်လာပြီး တားဆီးနှိမ်နင်းရေးအဖွဲ့တွေ ဖမ်းဆီးရမိတဲ့ အရေအတွက်ကလည်း အများကြီးတက်လာတယ်။ ဒါကိုထင်ထားတဲ့အတိုင်းပဲ အထူးပြုကျွမ်းကျင်ပညာရှင် အတော်များများက အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးအဖွဲ့တွေ အထူးသဖြင့် ကိုယ့်ရဲ့ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို မေ့ပစ်ပြီး အစိုးရတပ်တွေ ဦးစီးတဲ့ နယ်ခြားစောင့်တပ်အဖြစ် ပြောင်းလဲဖို့ နေပြည်တော်က အဆိုပြုတာကို ပစ်ပစ်ခါခါငြင်းပယ်ခဲ့တဲ့ ‘ဝ’ လိုမျိုးအဖွဲ့တွေက တိုက်ပွဲအတွက် လိုအပ်တဲ့လက်နက်တွေဝယ်ယူဖို့ မူးယစ်ဆေးဝါးတွေကို စက်နဲ့လှိမ့်ထုတ်သလို ဘုံးဘောလအော ထုတ်လုပ်ရောင်းချတဲ့အတွက်ကြောင့်ဖြစ်တယ်ဆိုပြီး ကောက်ချက်ချခဲ့ကြတယ်။ ဒါပေမဲ့ အဲဒီလိုသုံးသပ်ချက်တွေက လယ်ပြင်မှာဆင်းသွားသလို ထင်းနေတဲ့ အသေးစိတ်အချက်အလက်တွေကို မျက်ကွယ်ပြုထားတာပါ။”^{၁၀}

ရှမ်း (SHAN)

မူးယစ်ဆေးဝါး၊ ပဋိပက္ခ၊ ရာဇဝတ်မှုနဲ့ အကျင့်ပျက်ခြစားမှုများ အကြားမှ ဆက်စပ်မှုသည် ရှုပ်ထွေးနက်နဲသည်။ နိုင်ငံတကာ မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးစနစ်များသည် ကြီးမားကျယ်ပြန့်ပြီး တစ်စတစ်စ ကြီးထွားလာသည့် တရားမဝင် မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်ကို ကာကွယ်တားဆီးနိုင်ခြင်းမရှိပေ။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် တိုင်းရင်းသား အချင်းချင်း အားပြိုင်မှုများနှင့် ပဋိပက္ခများ၊ အားနည်းသည့် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် နိုင်ငံတကာ၏ကွဲပြားသည့် ပထဝီနိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်များဖြင့် ရုတ်ရုတ်သဲသဲဖြစ်နေသည့် အခြေအနေများက ဧရာမဒုစရိုက်အဖွဲ့များနှင့် မူးယစ်ရာဇဝတ်အဖွဲ့ကြီးများ လုပ်သကိုင်သာရိဗရန် ပံ့ပိုးပေးသကဲ့သို့ ဖြစ်နေသည်။ စီးပွားဖြစ်သည့် တရားမဝင်ဈေးကွက်များရှိနေခြင်းက ပဋိပက္ခများကို ပိုမိုဆိုးရွားလာစေပြီး အကျင့်ပျက်ခြစားမှု၊ ရာဇဝတ်မှု၊ အကြမ်းဖက်မှုနှင့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ပိုမိုဆိုးရွားစေလျက်ရှိသည်။ အာဆီယံ၏ ၂၀၁၅ ခုနှစ် အရှေ့တောင်အာရှဒေသအတွင်း မူးယစ်ကင်းစင်ရေးရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်ကလည်း အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအား မြန်ဆန်သည့် ရလဒ်များ ဖော်ထုတ်ဖန်တီးရန် တွန်းအားပေးလျက်ရှိပြီးရက်စက်ပြင်းထန်သည့် မြှင့်ချက်မရှိ ပြစ်ဒဏ်ပေးသည့် ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုများနှင့်တားဆီးနှိမ်နင်းရေးဖက်သို့ ဦးတည်သွားစေခဲ့သည်။

ဤစနစ်က အထိခိုက်လွယ်၍ ဘေးဖယ်ခံထားရသည့် ရပ်ရွာလူထုအများအပြားကို ရာဇဝတ်သားများပမာ ပြစ်ဒဏ်ချအရေးယူစေရန်ဖန်တီးခဲ့သည်။ ယင်းတို့၌ မူးယစ်ဆေးဝါး ဆက်လက်သောက်သုံးရန် ကြိုးပမ်းသည့် သုံးစွဲသူများ၊ အသေးစားမူးယစ်ဆေးဝါး ရောင်းဝယ်ရေးသမားများ၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းနှင့် ထုံးတမ်းစလေ့အရ အသုံးပြုရန် ဘိန်းနှင့် ဆေးခြောက်စိုက်ပျိုးသည့် ဘိန်းစိုက်တောင်သူများ ပါဝင်လျက်ရှိသည်။ နိုင်ငံတကာဖိအားများသည် မဟာမိတ်အဖွဲ့များကို တရားမဝင်လုပ်ငန်းများ၌ ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ရန် တံခါးဖွင့်ပေးခြင်းဖြင့် နိုင်ငံရေးပြိုင်ဘက်များကို ပစ်မှတ်ထားလေ့ရှိသည့် တင်းကျပ်သော ပြည်တွင်းမူးယစ်ဆေးဝါးရေးရာ မူဝါဒများ ပေါ်ပေါက်လာစေသည်။ ထို့ပြင် အကျင့်ပျက်ခြစားမှုနှင့် ဒေသတွင်းရှိ ဩဇာကြီးမားသည့် ရာထူးအလွှာများနှင့်

ကြောက်စမန်းလီလီ ဆက်နွယ်ပတ်သက်လျက်ရှိသည့် တရားမဝင် အရောင်းအဝယ်များကို ထိထိရောက်ရောက် စုံစမ်းစစ်ဆေးအရေး ယူခြင်းမရှိဘဲ ဒေသတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးပြဿနာများကို 'မူးယစ်ရာဇာ များ'၊ 'ဘိန်းဘုရင်များ' နှင့် 'မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးသည် မှောင်ခိုတပ် ဖွဲ့များ'အပေါ် တစ်ဖက်စောင်းနင်း အပြစ်ပုံချလေ့ရှိသည်။

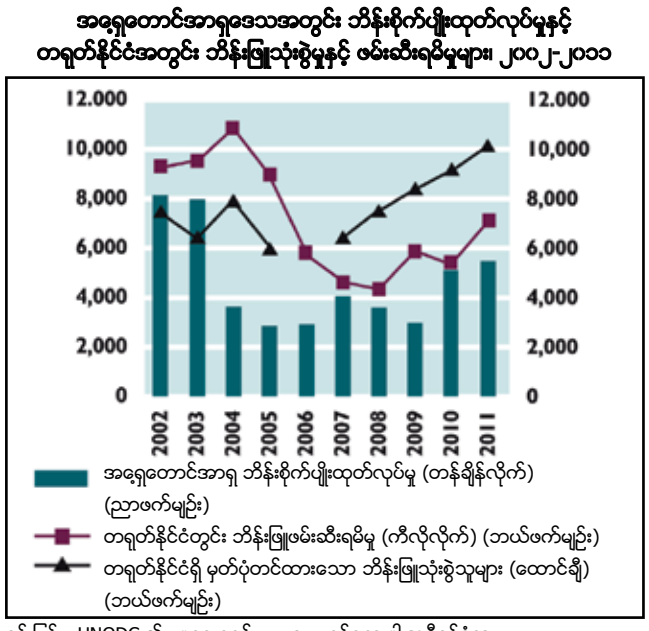
'မူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ပွဲ'သည် ပြည်တွင်းမူးယစ်ဆေးဝါး သုံးစွဲမှုနှင့် ပတ်သက်သည့် ပြဿနာများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်းထက် ထုတ်လုပ်သည့် နိုင်ငံများရှိ ဘိန်းစိုက်ခင်းများကို အမြစ်ဖြုတ်၍ ထုတ်လုပ်မှုပိုင်းကို တိုက်ဖျက်ရန် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းဖြင့် ထုတ်လုပ်ရောင်းချမှုကိုလျော့ချရန် ဇောင်းပေးခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် လက်တင်အမေရိကနှင့် အာဖရိကတိုက်ဒေသများတွင် ထောက်ပံ့ပေးထားသည့် တိုက်ဖျက်ရေး လှုပ်ရှားမှုများသည် စစ်ပုံသွင်းထားခြင်းဖြစ်သောကြောင့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာပြီး ပဋိပက္ခပိုမိုကြီးထွားလာစေခဲ့သည်။ ၁၉၈၅ နှင့် ၁၉၈၈ အကြား၌ အမေရိကန်မှ တူးဖွဲ့ဒီ ၂, ၄-D (နာမည်ဆိုးဖြင့် ကျော်ကြားသည့် လိမ္မော်ရောင်ပြောင်းလဲဖြစ်ပေါ်စေသောပစ္စည်း (Agent Orange) အဓိကပါဝင်သည့်) ပေါင်းသတ်ဆေးကို အသုံးပြု၍ ရှမ်းပြည်နယ်တွင်းရှိ ဘိန်းခင်းများကို လေယာဉ်ဖြင့် ဆေးဖျန်းတိုက်ဖျက်ရန် မြန်မာအစိုးရကို အကူအညီပေးခဲ့သည်။ ထို့ပြင် မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ရဟတ်ယာဉ်များကိုပါ ထောက်ပံ့ပေးခဲ့သော်လည်း တပ်မတော်မှ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအဖွဲ့များကို ဆန့်ကျင်တိုက်ခိုက်သည့် စစ်ရေးလှုပ်ရှားမှုများ၌ ၎င်းတို့ကို အဓိကထား အသုံးပြုခဲ့သည်။ အမေရိကန်၏ အထောက်အပံ့နှစ်ခုစလုံးသည် ၁၉၈၈ ခုနှစ်အတွင်း ဒီမိုကရေစီလိုလားသည့် လူထုလှုပ်ရှားမှုကို စစ်အာဏာရှင်အစိုးရမှ သွေးထွက်သံယိုဖြစ်အောင်အကြမ်းဖက်နှိမ်နင်းခဲ့ပြီးနောက် ရပ်ဆိုင်းသွားခဲ့သည်။^၁

တရုတ်၏ မူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ပွဲတွင်လည်း အလားတူပြဿနာမျိုးဖြစ်ပျက်ခဲ့သည်။ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်မှုကိုမိမိနိုင်ငံအပေါ် ခြိမ်းခြောက်နေသည့် လုံခြုံရေးကိစ္စရပ်များအဖြစ် သဘောထားခဲ့သည်။ တရုတ်နိုင်ငံသို့ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်ဝင်ရောက်လာသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးများကို တားဆီးရန် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု၊ ဘိန်းဖြူနှင့် မက်အမ်ဖီတမင်း ထုတ်လုပ်မှုတို့ကို တားဆီးပိတ်ပင်ရန် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးအဖွဲ့များအား ဖိအားပေးခဲ့သည်။ မြန်မာနှင့်

လာအိုနိုင်ငံတို့၌ လက်ရှိဖော်ဆောင်လျက်ရှိသည့် တရုတ်ဘိန်းအစားထိုးအစီအစဉ်များသည် တရုတ်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရများမှ ထိန်းချုပ်ထားသည့် ရောမစက်မှုသီးနှံစိုက်ခင်းများအတွက်လမ်းရှင်းသည့်အနေဖြင့် အထိခိုက်လွယ်သည့် ရပ်ရွာလူထုများအား မိမိတို့၏ မြေယာမှလွတ်စင်သွားစေခြင်းအားဖြင့် ပိုမိုဘေးရောက်သွားစေခဲ့သည်။^၂ ထို့ကြောင့် ထုတ်လုပ်ရောင်းချသည့်ကဏ္ဍကို ဇောင်းပေးသည့်ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှု ကျဆုံးသွားပြီး ပဋိပက္ခနှင့် အကြမ်းဖက်မှုများသာပိုမိုများပြားလာခြင်းက အထူးအဆန်းမဟုတ်တော့ပေ။ ကမ္ဘာလုံးအတိုင်းအတာ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုနှင့် စိတ်ကြွဆေးထုတ်လုပ်မှု ကျဆင်းသွားခဲ့ခြင်းမရှိဘဲ ဒေသတွင်းထုတ်လုပ်မှုသာ မြင့်တက်လာခဲ့သည်။

မြန်မာနှင့် အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယတို့၌ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် နိုင်ငံရေးနှင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများက တည်ငြိမ်အေးချမ်းမှုကို ပျက်ပြားစေပြီး တောင်ပေါ်နေတိုင်းရင်းသားများကို ဘေးရောက်စေ၍ ပိုမိုဆင်းရဲတွင်း နက်စေခဲ့သည်။ တစ်ချို့သောရပ်ရွာလူထုများက အသက်ရှင်ရပ်တည်နိုင်ရန်အတွက် ဘိန်းစိုက်ပျိုးခြင်းဖြင့် မူလအနေအထားသို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိသွားသည်။ နှစ်အနည်းငယ်ကြာပြီးနောက် မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်သွယ်မှုနှင့် လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ပုန်ကန်ရေးတို့သည် ပိုမိုတိုး၍ ဆက်နွယ်လာခဲ့သည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်သည့် ဒေသအတွင်းရှိ ပဋိပက္ခများအတွင်း ပတ်သက်ပါဝင်လျက်ရှိသည့် အဖွဲ့များအားလုံးလိုလို မူးယစ်ဆေးဝါးရောင်းဝယ်မှု၌ တစ်နည်းတစ်စုံ ပါဝင်လျက် သို့မဟုတ် အကျိုးအမြတ်များရရှိလျက်ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် အစိုးရကျောထောက် နောက်ခံပြုထားသည့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့များဖြစ်သည်။ ၂၀၁၀ ရွေးကောက်ပွဲ၌ စစ်တပ်ကို ထောက်ခံသော ကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ (USDP) မှ ခေါင်းဆောင်အချို့သည်တိုင်း ဒေသကြီးနှင့် နိုင်ငံတော်အဆင့် လွှတ်တော်များ၌ ကိုယ်စားလှယ်အမတ်များအဖြစ် ရွေးကောက်ခံခဲ့ကြသည်။ ဒေသတွင်းရှိ အထူးသဖြင့် ထိုင်းနိုင်ငံရှိ နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ ဘဏ္ဍာတိုက်သို့ မူးယစ်ဆေးဝါးမှငွေကြေးများစီးဝင်လျက်ရှိကြောင်း စိုးရိမ်မကင်းဖြစ်နေကြသည်။^၃ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ သာဓကအမြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးစနစ် တံခါးပွင့်လာပြီးနောက် ရာထူးရာခံရှိသူများအတွက် အဂတိလိုက်စားရန်နှင့် အာဏာအလွဲသုံးစားရန် အခွင့်အလမ်းများ ပိုမိုပေါ်ထွန်းလာကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။

ယခုအချိန်သည် 'လုံခြုံရေး' အကြောင်းပြချက်ဖြင့် ဥပဒေတင်းကြပ်မှုနှင့် ရှေ့ပြေးလက္ခဏာရပ်များကို ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်သည့်နည်းလမ်းဖြင့် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းမှုများကို အလေးပေးသည့် အစီအစဉ်မှ 'လူသားဆန်သော လုံခြုံရေး' အစီအစဉ်ကဲ့သို့သော နောက်ခံအကြောင်းရင်းများနှင့် လူမှုရေးအရ ဖြေရှင်းရေးနည်းလမ်းများကို ဂရုတစိုက်သုံးသပ်ကြည့်ရှု၍ ကောင်းမွန်သည့်အုပ်ချုပ်ရေး၊ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု လူ့အခွင့်အရေးကဏ္ဍများကို ဇောင်းပေးထားသည့် အပြောင်းအလဲပြုလုပ်နိုင်မည့် အစီအစဉ်များကို အားပေးမြှင့်တင်ရန် လိုအပ်သည့် အချိန်ဖြစ်သည်။^၄ ထို့ပြင် ပဋိပက္ခ၊ ရာဇဝတ်မှုနှင့် အကျင့်ပျက်ခြစားမှုတို့၏ ဆိုးရွားသည့် နောက်ဆက်တွဲ သက်ရောက်မှုများကို လျော့ချရန် ရည်ရွယ်၍ အပြောင်းအလဲပြုလုပ်နိုင်မည့် မူဝါဒများကို စတင်ဆွေးနွေးဖော်ထုတ်ရန်လည်းအရေးကြီးသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ရန်အတွက် ပဋိပက္ခနှင့် ရာဇဝတ်မှုများအပေါ် ရိုက်ခတ်သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးနှင့် တားဆီးနှိမ်နင်းရေး၏ သက်ရောက်မှုအကျိုးရလဒ်များကို အသေးစိတ်ဆန်းစစ်သုံးသပ်ရန် လိုအပ်သည်။ ယင်း၌ ရည်ရွယ်ခြင်းမရှိသည့် နောက်ဆက်တွဲအကျိုးသက်ရောက်မှုများ၊ အရင်းအမြစ်များသာမက လူထုလိုခြံရေး၊ ရပ်ရွာ၏ ကျန်းမာရေးနှင့် ဘဝသာယာရေးကဏ္ဍများကိုပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစား

ထားသည့် အဖိုးနည်းဝန်ပါ၍ ပိုမိုထိရောက်အကျိုးရှိမည့် မူးယစ်ဆေးဝါး မှုဝါဒများအပေါ် အချေအတင်ဝေဖန်ဆွေးနွေးမှုများလည်း ပါဝင်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဘိန်းခင်းများကို ဆေးဖျန်းတိုက်ဖျက်ရာ၌ အောင်မြင်မှုမရခဲ့သည့် အမေရိကန်*

ဆိုဖီယာ ဘရော့ချ်

၁၉၈၅ ခုနှစ်၌ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဘိန်းထုတ်လုပ်မှုသည် ကျန် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများအားလုံးထက် ပို၍များပြားခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ အရှေ့ပိုင်း ဒေသမှ အကြမ်းဖက်မှုနှင့် မင်းမဲ့စိုက်ပျိုးရေး တောထနေသည့် တရားမဝင် ထုတ်လုပ်မှုများကို တိုက်ဖျက်ရာ၌ အကြီးအကျယ် ဟန့်တားနှောင့်ယှက် လျက်ရှိသည်။ စစ်အစိုးရက မိမိတို့၏ ထိန်းချုပ်မှုနယ်ပယ်အတွင်းရှိ ဘိန်းစိုက်ခင်းများ ပပျောက်သွားစေရန် စီစဉ်ဆောင်ရွက်ထားပြီဖြစ် ကြောင်း ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။^၁ သို့သော် ဘိန်းခင်းအများစုသည် အစိုးရ၏ အာဏာစက်သက်ရောက်မှုနည်းပါးသည့် ရှမ်းပြည်နယ်နှင့် ကချင်ပြည်နယ်၌ တည်ရှိနေသည်။ လေကြောင်းသုံးတိုက်ဖျက်ရေးသည် ဒေသတစ်လွှား၌ ရှင်သန်ပေါက်ရောက်လျက်ရှိသည့် ဘိန်းပန်းများကို အမြစ် ဖြုတ်ရန်အတွက် မကြုံစူးအခွင့်အလမ်းရလာစေခဲ့သည်ဟု ယူဆရ သည်။ ၁၉၈၅ ခုနှစ်၌ ထိုကဲ့သို့သော လေကြောင်းသုံးဆေးဖျန်းတိုက် ဖျက်ရေးအစီအစဉ်မျိုး ပြုလုပ်ရန် အမေရိကန်မှ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရေး သဘောတူညီချက်ရယူခဲ့ပြီး မြန်မာနိုင်ငံကို ဆေးဖျန်း လေယာဉ်နှင့် တူးဖိုးဒီ (2,4-D) ပိုးသတ်ဆေးများ ထောက်ပံ့ပေးခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေးလိုအပ်ချက်အရ ဤကဲ့သို့သော မူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ပွဲ မျက်နှာ စာအသစ်ကို ဖွင့်လှစ်လိုက်ပြီးနောက် ရေငံအစိုးရမှ ဆေးဖျန်းတိုက်ဖျက်မှု အစီအစဉ်၏ ထိန်းချုပ်စီမံရေးကိစ္စအပေါ် မြန်မာအစိုးရအား ပေးအပ် လိုက်ရသည်။ အရင်အစိုးရများလက်ထက်၌ အရိစ္စရန်အန္တရာယ် ကြီးမား လွန်းသည်ဟု သုံးသပ်ခဲ့သည့်အချက်ကို လုပ်ဆောင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အစီ အစဉ်ပြီးဆုံးသွားသည့်အခါမှာ အမေရိကန် နိုင်ငံခြားရေးရာဝန်ကြီး ဌာနမှ မြန်မာနိုင်ငံရှိ လေကြောင်းသုံးဆေးဖျန်းတိုက်ဖျက်မှုအစီအစဉ် အပေါ် မိမိတို့အနေဖြင့် 'မဖြစ်စေလောက်သာသြဇာလွှမ်းမိုး' နိုင်ခဲ့ကြောင်း အများပြည်သူအား ဝန်ခံခဲ့သည်။^၂ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအတွက် အမေရိကန်၏ အကူအညီကို မြန်မာအစိုးရမှ ငြင်းပယ်ခဲ့သည့်အပြင် ဆေးဖျန်းတိုက်ဖျက်သည့်အစီအစဉ်အတွင်း သို့မဟုတ် နယ်မြေဒေသ များအတွင်း အမေရိကန်အရာရှိများကို ဝင်ရောက်ခွင့်ပြုရန် ငြင်းဆန်ခံခဲ့ ရသည်။ နောက်ဆက်တွဲအနေဖြင့် လုပ်ငန်းတိုးတက်မှုကို စစ်ဆေးရန် အတွက်နိုင်ငံခြားရေးရာဝန်ကြီးဌာနမှ လေယာဉ်ပျံသန်းသည့် ခရီးအကွာ အဝေးနှင့် ပေါင်းသတ်ဆေးအသုံးပြုနည်းအပေါ် အခြေခံသည့် ဘေးပန်း သတင်းအချက်အလက်များကိုသာ ကောက်ယူနိုင်ခဲ့ပြီး လေယာဉ်အပို ပစ္စည်းနှင့် ပတ်သက်၍ ခိုင်မာမှုမရှိသည့် မြန်မာအစိုးရ၏ တောင်းဆိုမှု များကိုလည်း ဖြည့်ဆည်းပေးခဲ့ရသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ဌာနအနေဖြင့် လေကြောင်းသုံးဆေးဖျန်းတိုက်ဖျက်ရေး၏ နှောင်းပိုင်း အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို မြန်မာအစိုးရမှ တင်သွင်းသည့် အစီရင်ခံ စာအပေါ်တွင်သာ လုံးလုံးလျားလျားမှီခိုအားထားခဲ့ပြီး လေကြောင်းသုံး ဆေးဖျန်းတိုက်ဖျက်ရေး အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့သည့် နယ်မြေဒေသ များတွင် မြန်မာအစိုးရမှ စံတင်လောက်သော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက် မှုများကို ကျူးလွန်ခဲ့ကြသည်။

သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် သက်ရောက်ထိခိုက်မှု လေ့လာ သုံးသပ်ချက် အစီရင်ခံစာ၌ မြန်မာအစိုးရအနေဖြင့် ဆေးဖျန်းမှုကို

အမေရိကန်မှ သတ်မှတ်ထားသည့် လမ်းညွှန်ချက်များအတိုင်းသာ ဆက် လက်ဖော်ဆောင်မည်ဆိုပါက ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများ အနည်းဆုံးသာ ရှိပါလိမ့်မည်ဟု ကောက်ချက်ချခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် အစီအစဉ်ကို လျော်ကန်မှု မရှိသည့်ပုံစံမျိုးဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်လျက်ရှိကြောင်းနှင့် နောက်ဆက် တွဲအကြီးအကျယ် ထိခိုက်ပျက်စီးစေခဲ့ကြောင်း အစီရင်ခံစာများ ပေါ်ထွက် လာပြီးနောက် တင်းတင်းကျပ်ကျပ် ပိတ်ဆို့ဖြတ်တောက်ခြင်းခံရသည့် နိုင်ငံဖြစ်လာခဲ့သည်။ မြန်မာအစိုးရအနေဖြင့် လေယာဉ်ဆေးဖျန်းမီ သတ်ပေးလက်ကမ်းစာစောင်များ ကြိုချခြင်းနှင့် ရေဒီယိုမှ အသံလွှင့် သတ်ပေးချက်များ ထုတ်ပြန်ခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့ကြောင်း အမေရိကန်နိုင်ငံ ခြားရေးဝန်ကြီးဌာနမှ ပြောဆိုခဲ့သော်လည်း လက်နက်ကိုင်ထိန်းချုပ်နယ် မြေရှိ ဒေသခံပြည်သူများအား ပေါင်းသတ်ဆေး၏ ဆိုးကျိုးအန္တရာယ်နှင့် ပတ်သက်၍ တစ်ကြိမ်တစ်ခါမျှ ကြိုတင်အသိပေးခဲ့ဖူးခြင်းမရှိကြောင်း ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ ဒေသခံ သတင်းထောက်များနှင့် တိုင်းရင်းသားခေါင်း ဆောင်များက တူးဖိုးဒီ (2,4-D) သည် ရွာသူရွာသားများ၏ သီးနှံစိုက် ခင်းများနှင့် အိမ်မွေးတိရစ္ဆာန်များကို ပြုတ်ပြုတ်ပြုန်းသွားစေခဲ့ကြောင်း ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။ ထို့ပြင် လေယာဉ်ဆေးဖျန်းအပြီး၌ ဒေသခံများ ခံစားခဲ့ရသည့် မူးဝေခြင်း၊ ချောင်းဆိုးခြင်း၊ မျက်ရည်ပူကျခြင်း၊ အော့ အန်ခြင်းနှင့် သေလုနီးပါးခံစားခဲ့ရသည့် အဖြစ်အပျက်များကို ပြန် ပြောင်းပြောဆိုခဲ့ကြသည်။^၃

ထိုကဲ့သို့သော အစီရင်ခံစာများရှိနေသော်လည်း အမေရိကန် အစိုးရမှ အစီအစဉ်၏ ထိရောက်အကျိုးရှိမှုကို သော်လည်းကောင်း အမေရိကန်လမ်းညွှန်ချက်များနှင့်အညီ အကောင်အထည်ဖော်မှု မရှိ ခြင်းကို သော်လည်းကောင်း ပြန်လည်စစ်ဆေးသုံးသပ်ရန်ငြင်းဆန်ခဲ့ သည်။ ဆေးဖျန်းမှုမှ ဒေသခံလူထုများအပေါ် ဘေးအန္တရာယ်ဖြစ်စေမှု သို့မဟုတ် မြန်မာနိုင်ငံမှ ဘိန်းတိုက်ဖျက်ရေးဆိုင်ရာ ကိန်းဂဏန်းအချက် အလက်များကိုချဲ့ကားပြောဆိုမှုနှင့် ပတ်သက်၍ ခိုင်မာသည့်အထောက် အထားများမရှိဟု အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနမှ တုန့်ပြန်ခဲ့ သည်။

ယင်းအစား အမေရိကန်မူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်း တာဝန်ခံ အမေရိကန်အရာရှိများအား မြန်မာနိုင်ငံ၌ ကြီးကျယ်သည့် အောင်မြင်မှုရရှိအောင် စွမ်းဆောင်နိုင်ခဲ့သည်ဟုဆိုကာ ဂုဏ်ပြုချီးမြှင့် ခဲ့ကြသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးအလွဲသုံးစားမှု မှုဝါဒရေးရာဌာန၏ အမှုဆောင် ဒါရိုက်တာမှ "ကမ္ဘာ့နေရာဒေသအသီးသီးမှာ ဖော်ဆောင်နေတဲ့ မူးယစ် ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး လုပ်ငန်းတွေထဲမှာ အအောင်မြင်ဆုံး လုပ်ဆောင်ချက် တစ်ရပ်ဖြစ်တယ်" ဟု ကြေညာခဲ့သည်။^၄ လက်ရှိအချိန်ထိ ဆေးဖျန်းတိုက် ဖျက်မှုမှ ဘိန်းဖြူတင်ပို့မှု ကဏ္ဍတစ်ခုလုံးအပေါ် လွှမ်းခြုံသက်ရောက်မှု အလျဉ်းမရှိကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ လက်တွေ့တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ထုတ်လုပ်တင်ပို့မှုသည် ၁၉၈၅ ခုနှစ်၌ တန်ချိန်ပေါင်း ၃၅၀ ခန့်ရှိရာမှ ၁၉၈၈ ခုနှစ်အရောက်တွင် တန်ချိန်ပေါင်း ၁၂၈၀ ခန့်အထိ မြင့်တက် သွားခဲ့ကြောင်း ခန့်မှန်းထားသည်။^၅ ၁၉၈၈ ခုနှစ်အတွင်း ဒီမိုကရေစီ လိုလားသည့် လူထုလှုပ်ရှားမှုကို စစ်တပ်မှ အကြမ်းဖက်နှိမ်နင်းခဲ့ပြီး နောက် ဆေးဖျန်းတိုက်ဖျက်မှုသည် အစီအစဉ် ရုပ်သိမ်းသွားခဲ့ပြီး မြန်မာ နိုင်ငံသည်လည်း ကမ္ဘာ့ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု အများဆုံးဇာစ်မြစ် တစ်ခုအဖြစ် ဆက်လက်ရပ်တည်ခဲ့ပြီး တစ်ကမ္ဘာလုံးအတိုင်းအတာ တင်ပို့ရောင်းချမှု၏ ထက်ဝက်ခန့်ကို ထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

ဘိန်းထုတ်လုပ်မှုအပေါ် သက်ရောက်မှုကို သုံးသပ်ကြည့်ပါက အမေရိကန်၏ အောင်မြင်မှုကို တိုင်းတာနိုင်သည့် အထောက်အထားများ မတွေ့ရှိရပေ။ ဆေးဖျန်းတိုက်ဖျက်ရေးအစီအစဉ်ကို ပံ့ပိုးရန် အမေရိကန်

မူးယစ်ဆေးဝါး မူဝါဒရေးရာပညာရှင်များက မြင်သာရန် ခက်ခဲသည့် အရာများကို တိုင်းတာခဲ့ကြပြီး အပြင်ပန်းအားဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ပွဲ ကို ဆက်လက်ဆင်နွှဲရန် အမေရိကန်၏ သံမိဋ္ဌာန်ချထားမှုကို လှစ်ဟာ ဖော်ပြခဲ့ကြသည်။ အမေရိကန် နိုင်ငံခြားရေးရာဝန်ကြီးဌာနမှ မြန်မာ နိုင်ငံရှိ လေကြောင်းသုံးဆေးဖျန်းတိုက်ဖျက်ရေး အစီအစဉ်အားဖြင့် ဘိန်း ထွက်ရှိရာ ပင်ရင်းဇာစ်မြစ်များကို တိုက်ဖျက်ရန်အတွက် အမေရိကန် အစိုးရမှ ချမှတ်ထားသည့် သံမိဋ္ဌာန်ကို အထောက်အကူပြုခဲ့သည်ဟု ဆက်လက်ရှင်းလင်းခဲ့သည်။^{၁၄} သို့ဖြစ်၍ ကမ္ဘာလုံးအတိုင်းအတာ ဘိန်း ထုတ်လုပ်ရောင်းချမှုကို လျော့ချရာ၌ ထိရောက်မှုမရှိခြင်း သို့မဟုတ် ဘိန်းစိုက်ပျိုးသည့် တောင်သူလယ်သမားထုအပေါ် ဘေးအန္တရာယ် ကျရောက်စေခြင်းတို့ထက် အစီအစဉ်၏ ဖြစ်တည်မှုတန်ဖိုးကပို၍ အလေးသာသည်ဟု ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

**ရေးလ် (Yale) တက္ကသိုလ်၌ ဆိုဖီယာ ဘရော့ချ်ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့သည့် စာတမ်း၏ ကောက်နုတ်ချက်အကျဉ်းဖြစ်သည်။ "ဘိန်းဖြူပျံ့နှံ့စေသည့် ရေသောက်မြစ်ကို တိုက်ခိုက်ခြင်း- မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဘိန်းခင်းများကို ဆေးဖျန်းတိုက်ဖျက်ရာ၌ အောင်မြင်မှုမရခဲ့သည့် အမေရိကန်။"*

အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယရှိ ပဋိပက္ခနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးများ

လက်ရှိဒေသတွင်း၌ အဓိကဘိန်းစိုက်ပျိုးလျက်ရှိသည့် နယ်မြေ များသည် မြန်မာနှင့် အိန္ဒိယနယ်နိမိတ်စလုံး၌ ဆယ်စုနစ်ပေါင်းများစွာ ပြည်တွင်းပဋိပက္ခများဖြင့် ဖိစီးလျက်ရှိသည့် ဒေသများဖြစ်သည်။ အရှေ့ မြောက်အိန္ဒိယဒေသရှိ ပဋိပက္ခနှင့် ဖွံ့ဖြိုးမှုနောက်ကျခြင်းများက မူးယစ် ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုနှင့် ထုတ်လုပ်မှုများကို အားပြည့်ပေးလျက်ရှိပြီး မူးယစ်ဆေးဝါး သုံးစွဲသူများအတွက် အထောက်အပံ့၊ ဆေးကုသမှုနှင့် ကျန်းမာရေးပြုစု စောင့်ရှောက်မှုများကို လက်လှမ်းမမီစေရန် ကာဆီးလျက်ရှိသည်။ အဟန့် အတားများ၌ ဗဟိုအစိုးရမှ ထုတ်ပြန်သည့် နေဂင်မီးငြိမ်းအပြင်မထွက်ရ (ကာဖြူးစ်) အမိန့်များ၊ လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအဖွဲ့များမှ မူးယစ် ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကို ဆိုးရွားပြင်းထန်သည့် ပြစ်ဒဏ်ပေးမှု၊ ရပ်ရွာအတွင်း ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်မှုနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ ပါဝင်လျက်ရှိသည်။

အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယရှိ မင်္ဂလာဂူနှင့် နာဂပြည်နယ်များသည် နယူးဒေလီဗဟိုအစိုးရနှင့် ဆက်ဆံရေးတင်းမာလျက်ရှိသည်။ ၁၉၄၇ ခုနှစ် အိန္ဒိယနိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေးရသည့်အချိန်၌ အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယ သည်လည်း မိမိတို့သည် လွတ်လပ်သည့်နိုင်ငံဖြစ်ကြောင်း ထုတ်ပြန်ကြေညာ ခဲ့သည်။ ဗဟိုအစိုးရမှ ၎င်းတို့၏ တောင်းဆိုချက်များကို ပယ်ချခဲ့သဖြင့် ဒေသခံအဖွဲ့များက လက်နက်စွဲကိုင် တော်လှန်ခဲ့ကြသည်။ ယင်းအချိန်မှ စ၍ ဒေသတွင်း၌ ပြင်းထန်သည့် ပြည်တွင်းစစ်မီး ထိန်းမနိုင်သိမ်းမရ ပေါက်ကွဲလာခဲ့သည်။ ပုန်ကန်မှုကို နှိမ်နင်းရန်အတွက် အာဆမ်ရိုင်ဖယ် တပ်ရင်းကို မင်္ဂလာဂူနှင့် နာဂပြည်နယ်သို့ စေလွှတ်ခဲ့သည်။ ၁၉၅၈ ခုနှစ် မှစ၍ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များဆိုင်ရာ အထူးအမိန့်အက်ဥပဒေ (AFSPA) ကို စတင်ကျင့်သုံးခဲ့ပြီး ဖမ်းဆီးခြင်း၊ ရှာဖွေခြင်းနှင့် အသေ ပစ်သတ်ခြင်းတို့အတွက် အိန္ဒိယတပ်မတော်ကို တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်မရှိဘဲ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပြုထားသည့် အကန့်အသတ်မဲ့ အာဏာအပ်နှင်း

ခဲ့သည်။ အဆိုပါ အက်ဥပဒေသည် စိုးရိမ်ဖွယ်ကောင်းသည့် လူ့အခွင့် အရေးချိုးဖောက်မှုများ ကျူးလွန်နိုင်သည့် အခြေအနေများကို ပေါ်ပေါက် လာစေခဲ့သည်။ ပြည်နယ်ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် အိန္ဒိယစစ်တပ်မှ ကျူးလွန်သည့် အကြမ်းဖက်မှု၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် ဥပဒေမဲ့သတ်ဖြတ်မှုများ မြင့် တက်လာကြောင်း အစီရင်ခံစာအမြောက်အများ ပေါ်ထွက်လာပြီး ယင်း အက်ဥပဒေကိုပြန်လည် ရုပ်သိမ်းသင့်ကြောင်း ထောက်ခံအကြံပြုခဲ့ကြ သည်။ ထိုအက်ဥပဒေကို ပြန်လည်သုံးသပ်ရန် ကော်မတီတစ်ရပ်ဖွဲ့ စည်းခန့်အပ်ခဲ့သော်လည်းအစိုးရသည် ကော်မတီအစီရင်ခံစာကို ထုတ် ပြန်ပေးရန်နှင့် ရုပ်သိမ်းရန်ထောက်ခံအကြံပြုချက်ကို လိုက်နာရန် ပျက်ကွက်ခဲ့သည်။^{၁၅} ၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် နာဂပြည်နယ် အမျိုးသားဆိုရှယ် လစ်ကောင်စီ - အိုင်အမ် (အီဆတ် မူဟာ အဖွဲ့ - Isak-Muivah faction) နှင့် ဗဟိုအစိုးရတို့အကြား အပစ်အခတ်ရပ်စဲရန် သဘောတူညီမှုရရှိပြီး နောက်နာဂပြည်နယ်အတွင်း အကြမ်းဖက်မှုများကို သိသိသာသာ လျော့ချနိုင်ခဲ့သည်။ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကို အကြိမ်ပေါင်းများစွာ ထပ်မံတိုးမြှင့်ချုပ်ဆိုခဲ့သော်လည်း ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသည့် ငြိမ်းချမ်း ရေးသဘောတူညီချက် သို့မဟုတ် အန်အက်စီစီ အန်-အိုင်အမ်၏ နာကျည်းနှစ်နာချက်များနှင့် ပြင်းပြသောဆန္ဒတို့ကို ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင် သည့်နိုင်ငံရေးဖြေရှင်းချက်သို့ မရောက်ရှိဘဲ ကြိုကြားကြိုကြားတိုက်ပွဲ များဆက်လက်ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယဒေသ၌ အခြား အင်အားကြီး လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များလည်းတည်ရှိနေသဖြင့် ယင်းနယ် မြေတွင်းရှိ ပဋိပက္ခများ ချုပ်ငြိမ်းသွားနိုင်မည့်အလားအလာ နည်းပါး လျက်ရှိသည်။

ရှေ့အခန်းတွင် ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယ ဒေသသည် ဘိန်းအဓိကစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သည့် နယ်မြေဖြစ်သည်။ မင်္ဂလာဂူ၊ နာဂလန်းနှင့် အရှုနာချပရာဒေ့ရှ်ရှိ တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စု အများအပြား ဘိန်းစိုက်ပျိုးကြသည်။ ချောင်ကျ၍ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု နောက်ကျသည့် ရပ်ရွာလူထုများမှ ကုန်းမြင့်တောင်တန်းများပေါ်၌ ဘိန်းစိုက်ပျိုးလျက်ရှိသည်။ ဝင်ငွေရသီးနှံအဖြစ် စိုက်ပျိုးကြသည့်အပြင် ဆေးဝါးတစ်လက်အနေဖြင့်လည်း သုံးစွဲကြသကဲ့သို့ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ထုံးတမ်းဓလေ့အရပါ အရေးပါလျက်ရှိသည်။ အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယ အတွင်းရှိ ပဋိပက္ခနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှု၊ ထုတ်လုပ်မှုတို့အကြား ဆက်စပ်လျက်ရှိသည့် နောက်ခံအကြောင်းရင်းများစွာရှိသည်။ "ဒီ ဒေသမှာ ဘိန်းစိုက်လာတာ သိပ်မကြာသေးဘူး" ဟု မင်္ဂလာဂူပြည်နယ်ရှိ ဒေသခံဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်သား (NGO) မှ ပြောဆိုခဲ့သည်။ "ဘာကြောင့်လဲ ဆိုတော့ လူတွေက အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းဖို့ တစ်ခြားနည်းလမ်းရှာ မရတဲ့အတွက် စိုက်ကြတာပါ။ ကူကိုလူမျိုးတွေ စိုက်ကြတာများတယ်။ သူတို့က တစ်နေ့လုပ်တစ်နေ့စားတွေဆိုတော့ ဘိန်းစိုက်မယ်ဆိုရင် ပိုက်ဆံနည်းနည်းပါးပါးရလာနိုင်တယ်။ များသောအားဖြင့် သူတို့အနေ နဲ့ တစ်နှစ်ကို ဘိန်း ၂ ကီလို ၃ ကီလိုလောက်ရကြတယ်။ ဘိန်းခင်းတွေ က အရမ်းဝေးတဲ့အတွက် နာရီပေါင်းတော်တော်ကြာ လမ်းလျှောက်ရ တယ်။ ဘိန်းစိုက်တဲ့ နယ်မြေတွေမှာက ပြဿနာအရမ်းများသလို သောင်း ကျန်းသူတွေလည်းရှိတယ်" ဟု ဆက်လက်ပြောဆိုခဲ့သည်။^{၁၆}

မိမိတို့၏ တပ်ဖွဲ့များကို ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့ရန်အတွက် လက် နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအဖွဲ့များသည် မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုအတွင်း ပတ်သက်ပါဝင်လျက်ရှိကြောင်း အစိုးရမှ စွပ်စွဲပြောဆိုခဲ့သည်။ တစ်ချိန် တည်း၌ အစိုးရအရာရှိများသည် ဘိန်းဖြူနှင့် စိတ်ကြွဆေးကုန်ကူးမှု အတွင်း ပါဝင်နေကြပြီး အကျင့်ပျက်ခြစားလျက်ရှိကြောင်း စွပ်စွဲပြောဆို ခံရလျက်ရှိသည်။^{၁၆} "မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုမှာ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့

တွေ့ပါဝင်ပတ်သက်တဲ့ အထောက်အထား မတွေ့ရဘူး” ဟု ဒေသခံ ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်သား (NGO) တစ်ဦးမှ ပြောဆိုခဲ့သည်။ “ဒါပေမဲ့ ငွေနဲ့ လက်နက်ကတော့အမြဲ ခွန်တွဲနေတယ်ဆိုတာ လူတိုင်းသိပါတယ်။ လက်နက် ကိုင်အဖွဲ့တွေလည်း သေနတ်ဝယ်ဖို့ ပိုက်ဆံတော့လိုမှာပဲ။ ဒါပေမဲ့ တကယ်တမ်း မူးယစ်ဆေးဝါး ကုန်ကူးနေတဲ့သူတွေက တစ်ခြားသူတွေ ပါ။”^{၁၇} တစ်ခြားဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့အစည်း (NGO) မှ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးကလည်း “မူးယစ်ဆေးဝါးနဲ့ ပဋိပက္ခတွေအားလုံးက လုံးထွေးနေတယ်။ မဏိပူရ် မှာလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ပေါင်း ၂၀ ကျော်ရှိတယ်။ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ တွေက သူတို့ရဲ့ တော်လှန်ရေးအတွက် ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့ဖို့ မူးယစ် ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုမှာ ပါဝင်ပတ်သက်နေကြတယ်လို့ အိန္ဒိယအစိုးရက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့တယ်။ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တွေကလည်း အစိုးရက ဒီဒေသကို မူးယစ်ဆေးဝါးတွေ သယ်လာတာလို့ ပြောနေ ကြတယ်။”^{၁၈}

ပဋိပက္ခများက သင့်လျော်သလို အရေးယူဆောင်ရွက်ရန် နှောင့်နှေးကြန့်ကြာစေပြီး ဆေးဝါးကုသမှုနှင့် ထိခိုက်နစ်နာမှုလျော့ချ ရေးဝန်ဆောင်မှုများကို လက်လှမ်းမမီအောင် ကန့်သတ်ထားလျက်ရှိ သည်။ ထို့ပြင် ဤဒေသကို ကျန်အိန္ဒိယပြည်နယ်တွေနဲ့ အဆက်ပြတ် ကင်းကွာသွားစေပြီး အပူတပြင်းလိုအပ်နေသည့် လူမှုစီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှုနှင့် ဘိန်းစိုက်တောင်သူများ၏ အစားထိုးအသက်မွေးဝမ်း ကျောင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အလမ်းများကို တားဆီးပိတ်ပင်လျက်ရှိသည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးများနှင့် ပဋိပက္ခများ

မြန်မာနိုင်ငံတွင်း ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ ကြာလာပြီဖြစ်သည့် ပြည်တွင်းစစ်နှင့် တိုင်းရင်းသားပဋိပက္ခများကို အစိုးရမှ ကိုင်တွယ်ဖြေ ရှင်းရန် ပျက်ကွက်မှုများက မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ပိုမို ကြီးထွားလာစေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု ပေါင်းစုံ နေထိုင်လျက်ရှိပြီး ဗမာမဟုတ်သည့် တိုင်းရင်းသားလူထုသည် တစ်နိုင်ငံလုံး ခန့်မှန်းလူဦးရေ ၅၆ သန်း၏ ၄၀% ခန့်ရှိသည်။ မြန်မာ နိုင်ငံရှိ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများသည် အစဉ်အဆက် ခွဲခြားဆက်ဆံ မှုနှင့် ဖယ်ကျဉ်ခံရမှုများကို တွေ့ကြုံခံစားရလျက်ရှိသည်။ နိုင်ငံလွတ် လပ်ရေးရရှိခဲ့သည့် ၁၉၄၈ မှစ၍ လက်နက်စွဲကိုင်တော်လှန်မှုများ စတင်ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ၁၉၆၂ ခုနှစ် စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက် အခြေအနေ ပိုမိုဆိုးရွားလာခဲ့ပြီး လူနည်းစုအခွင့်အရေးများ ပိုမိုနည်းပါး လာခဲ့သည်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုအများဆုံး ဒေသများဖြစ်သည့် ရှမ်းပြည် နယ်၊ ကချင်ပြည်နယ်နှင့် ကယားပြည်နယ်တို့၌ ပဋိပက္ခများ ဆက် လက်ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည်။

တိုင်းရင်းသားလူနည်းစု အများအားဖြင့် ပါဝင်လျက်ရှိသည့် ကုန်းမြင့်စပါးစိုက်ပျိုးကြသည့် ဒေသခံလူထုများသည် စစ်ပွဲစစ်ဒဏ်ကို အများဆုံးခံစားကြရသူများဖြစ်သည်။ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ စစ်ရေး သတင်းများ၊ အစားအစာ၊ အခွန်ကောက်ခံမှုနှင့် တပ်သားသစ်စုဆောင်းမှု များအတွက် မှီခိုအားထားလျက်ရှိသည့် နယ်မြေအတွင်းရှိ ရပ်ရွာလူထုများ

^{၁၇} ပြည် သွေးစည်းညီညွတ်ရေး တပ်မတော် (UWSA) ရုံးချုပ်စိုက်ရာ ပန်ဆန်းမြို့နယ်ရှိ ၀ ခေါင်းဆောင်များပုံပါသည့် ဆိုင်းဘုတ်ကြီး။

ကချင်ပြည်နယ်၊ KIO ထိန်းချုပ်ဒေသအတွင်းရှိ ပြည်တွင်းစစ်ဘေးတစ်ဝိုက်ရှိ ရှေးဟောင်းကျေးရွာများ နေထိုင်သည့်ပုံစံ။

သည် ဘိန်းကို ဝင်ငွေရသီးနှံအနေဖြင့် စိုက်ပျိုးကြသည်။ အစိုးရကို ဆန့်ကျင်ရန် မဟာမိတ်ဖွဲ့ထားကြသည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များမှ တင်းကြပ်သည့် ဘိန်းတိုက်ဖျက်ရေးမူဝါဒများ ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းသည်လည်း ဒေသခံလူထုကို ပဋိပက္ခအတွင်း တွန်းပို့လျက်ရှိသည်။ ပြီးခဲ့သည့်နှစ်များအတွင်း ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များ၏ အဓိကဝင်ငွေကို ဘိန်းကုန်ကူးခြင်း၊ ဘိန်းစိုက်တောင်သူများကို အခွန်ကောက်ခြင်း (အများအားဖြင့် ငွေကြေးမဟုတ်သောပစ္စည်းများ)၊ ဘိန်းယာဉ်တန်းများကို လက်နက်ကိုင် အစောင့်အရှောက်များ ပေးအပ်ခြင်း၊ ဘိန်းဖြူဓာတ်ခွဲခန်းများကို တည်ထောင်ခွင့်ပြုခြင်း သို့မဟုတ် ထိုင်းနိုင်ငံသို့ မှောင်ခိုကုန်ကူးသည့် အချက်အချာလမ်းကြောင်းများ၌ အကောက်ခွန်ကောက်ခံခြင်းဖြင့်လှစ်ခြင်းများအားဖြင့် ရရှိခြင်းဖြစ်သည်။ ဤဖြစ်စဉ်၌ အချို့သော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များသည် မိမိတို့၏ မူလနိုင်ငံရေးရည်မှန်းချက်များအတိုင်း လိုက်လျှောက်ခြင်းထက် ဘိန်းကုန်ကူးမှုကို ပိုမိုအာရုံစိုက်အလေးထားလာကြကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။

၁၉၈၉ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အများစုသည် စစ်အစိုးရနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ်များကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြသည်။ အင်အားတောင့်တင်းသည့် ကချင်လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့အစည်း (KIO)၊ ရှမ်းပြည်လွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော်-မြောက်ပိုင်း(SSA-N)၊ '၀' ပြည် သွေးစည်းညီညွတ်ရေး တပ်မတော် (UWSA) ကဲ့သို့သော အဖွဲ့များ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြသည်။ နယ်စပ်ဒေသ နေရာတော်တော်များများ၌ တိုက်ပွဲများ ပြန်ဖြစ်လာသည့်နောက် အဆိုရှားဆုံးလူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို လျော့ကျစေပြီး ရပ်ရွာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းများအတွက် မျက်နှာသာပေးသည့် အခြေအနေများ ဖန်တီးပေးလျက်ရှိသည့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက်များ ပျက်ပြယ်သွားခဲ့သည်။ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ပျက်ပြယ်သွားခြင်းနှင့် ပတ်သက်သည့် အဓိကချို့ယွင်းချက်မှာ အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်

ရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးကို တည်ဆောက်နိုင်မည့် နှောင်းပိုင်းနိုင်ငံရေး တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုနှင့် ကျယ်ပြန့်သည့် အလုံးစုံငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် ကင်းမဲ့သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ သဘောတူညီချက်များကို တပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအဖြစ်သာ ကန့်သတ်ဘောင်ကွပ်ထားခြင်းအားဖြင့် မည်သည့်နိုင်ငံရေးကိစ္စရပ်များကိုမျှ ပြေလည်သွားစေခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များမှ ၎င်းတို့၏ လက်နက်များနှင့် ထိန်းချုပ်နယ်မြေများကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းခွင့်ရှိပြီး စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ဖော်ဆောင်လာနိုင်အောင်ပံ့ပိုးပေးရန် သဘောတူခဲ့ကြသည်။

အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက်များကြောင့် တိုက်ပွဲများ ချုပ်ငြိမ်းသွားပြီး ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲမှုမရှိသည့် ဧရာမစီးပွားရေးစီမံကိန်းကြီးများ ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ခွင့်ရရှိလာပြီး နောက်ဆက်တွဲဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှု အများအပြား ပေါ်ပေါက်စေခဲ့သည်။ ဒေသတွင်း တည်ငြိမ်မှုမရှိသည့် အခြေအနေကြောင့် တရားမဝင်သစ် ခိုးထုတ်မှု၊ သတ္တုတူးဖော်မှု၊ လောင်းကစားမှု၊ မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် လူကုန်ကူးမှုများ အပါအဝင် အခြားမောင်ခိုဈေးကွက်လုပ်ငန်းများမြင့်တက်လာခဲ့သည်။ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများသည်လည်း မိမိတို့၏ စစ်တပ်များနှင့် အဖွဲ့အစည်းများကို ငွေကြေးထောက်ပံ့ရန်အတွက် ဝင်ငွေရင်းမြစ်များ ရှာဖွေလာရသည်။ ဗဟိုအစိုးရမှ လိုအပ်သည့် အရင်းအမြစ်များကို ထောက်ပံ့ပေးရန် ဆန္ဒမရှိခြင်း သို့မဟုတ် စွမ်းဆောင်ရည်မရှိခြင်းကြောင့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများမှ မိမိတို့၏ လိုအပ်ချက်များကို ငွေကြေးထောက်ပံ့နိုင်ရန် နည်းလမ်းများ ရှာဖွေခဲ့ကြသည်။^{၁၉} တရားဝင်ကုန်သွယ်ရေးနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်ရန် အစိုးရမှ ကန့်သတ်ပိတ်ပင်ခဲ့သည့် အချိန်မှစ၍ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အနေဖြင့် 'တရားမဝင်' စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအပေါ် တစ်စိတ်တစ်ဒေသ မှီခိုအားထားလာခဲ့ကြသည်။

တပ်မတော် (အစိုးရစစ်တပ်) မှ အခြေအနေအပေါ်လိုက်၍ ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲစွာဖြင့် ဘက်ပြောင်းမဟာမိတ်ဖွဲ့၍ ပံ့ပိုးကူညီလေ့ ရှိသည်။ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကို လိုက်နာသည့်အနေဖြင့် အစိုးရမှ မိမိတို့ ၏ မူဝါဒကို လက်တစ်လုံးခြားလှည့်၍ မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်သွယ်မှုအ တွင်း ပြည်သူ့စစ်များပါဝင်လာအောင် စီစဉ်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ၂၀၀၂ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနမှ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည့် အစီရင်ခံစာအတွင်း “စစ်ထောက်လှမ်းရေးအရာရှိများ၏ ပြောဆိုချက် အရ ကျေးလက်ဒေသ နယ်မြေတော်တော်များများ၌ တည်ငြိမ်အေးချမ်း လျက်ရှိသောကြောင့် အစိုးရအနေဖြင့် အဆိုပါအဖွဲ့များ၏ လုံခြုံရေးဝန် ဆောင်မှုများကို လိုအပ်ခြင်းမရှိတော့သဖြင့် လက်ရှိအချိန်၌ အဆိုပါ အဖွဲ့များ၏ ဘိန်းစိုက်ပျိုးခွင့်နှင့် မှောင်ခိုကုန်ကူးခွင့်တို့အပါအဝင်အခြား အထူး အခွင့်အရေးများကို တဖြည်းဖြည်းရုပ်သိမ်းလျက်ရှိသည်” ဟု ဖော်ပြထားသည်။^{၂၄} အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းခြင်း ကစစ်အစိုးရ၏ အဓိကဦးစားပေးဖြစ်လာသဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါး ကုန်ကူးမှု အတွင်း အဆိုပါ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးအဖွဲ့များ အနှောင့်အယှက်ကင်း ကင်းဖြင့် ပါဝင်ပတ်သက်ခွင့်ရလာခဲ့သည်။^{၂၅}

မူးယစ်ဆေးဝါး ထုတ်လုပ်ရောင်းချမှုအတွက် အဓိကစွပ်စွဲ ခံရသည့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများမှာ ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ တရုတ် နယ်စပ်နှင့် ထိစပ်လျက်ရှိသည့် ဒေသများမှ ‘ဝ’ ပြည်သွေးစည်းညီညွတ် ရေးတပ်မတော် (UWSA) နှင့် ကိုးကန့်အခြေစိုက် မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသား ကာကွယ်ရေးတပ်မတော် (MNDA) နှင့် မိုင်းလား အခြေစိုက် အမျိုးသားဒီမိုကရက်တစ်တပ်မတော် (NDAA) တို့ ဖြစ်ကြ သည်။^{၂၆} ကိုးကန့်၊ ‘ဝ’ နှင့် မိုင်းလားဒေသများသည် ရွှေတြိဂံအတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု အများဆုံးဒေသများလည်းဖြစ်ကြသည်။ အထူးသဖြင့် တရုတ်နှင့် နိုင်ငံတကာ၏ ဖိအားများကြောင့် အဆိုပါအဖွဲ့များအားလုံး ဘိန်းတားမြစ်ပိတ်ပင်ရေး မူဝါဒများချမှတ်၍ တင်းတင်းကျပ်ကျပ် စည်း ကြပ်လျက်ရှိသည်။^{၂၇} သမိုင်းကြောင်းအရ ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်းရှိ မူး ယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးသည့် အင်အားကြီးအဖွဲ့တစ်ဖွဲ့မှာ ဘိန်းဘုရင် ခွန်ဆာ၏ ရှမ်းပြည်တပ်မတော် (MTA) ဖြစ်ပြီး ၁၉၉၆ ခုနှစ် ‘လက်နက် ချအပစ်အခတ်ရပ်စဲ’ ပြီးနောက် ပြိုကွဲသွားခဲ့သည်။

ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ တိုက်ပွဲများနှင့် လုံးပန်း၍ တစ်သီးတစ်ခြား ရပ်တည်ခဲ့ရသည့် UWSA ကဲ့သို့သော အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးအဖွဲ့ များက ဆင်းရဲတွင်းနက်နေသည့် မိမိတို့၏နယ်မြေဒေသအတွင်း ဖွံ့ဖြိုး ရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် နိုင်ငံတကာ၏ အသိအမှတ်ပြုမှုနှင့် အကူအညီများကို မျှော်လင့်ခဲ့ကြသည်။ ဤအဖွဲ့များမှ ဘိန်းဖြူနှင့် စိတ်ကြွဆေးများ ထုတ်လုပ်ရောင်းချမှုကို တရားဝင်တားမြစ်ပိတ်ပင်ခဲ့ ခြင်းက အဓိကအားဖြင့် တရုတ်၏ ဖိအားကြောင့်ဖြစ်သည်။ မည်သို့ပင် ဖြစ်စေအဆိုပါအဖွဲ့များသည်ဘိန်းဖြူထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများ၌ပါဝင် ပတ်သက်လျက်ရှိပြီး အထူးသဖြင့် စိတ်ကြွဆေးအကြီးအကျယ်ထုတ် လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများ၌ တစ်ဖက်လှည့်ဖြင့် ပါဝင်ပတ်သက်နေဆဲဖြစ် ကြောင်း စွပ်စွဲခံနေရသည်။ ၂၀၀၅ ခုနှစ်၌ အမေရိကန်တရားရေးဌာနမှ UWSA ခေါင်းဆောင်ရှစ်ဦးကို ဘိန်းဖြူနှင့် စိတ်ကြွဆေးကုန်ကူးမှုဖြင့် စွဲချက်တင်ခံထားရကြောင်း ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့ပြီး UWSA ကို ကမ္ဘာ့ အကြီးဆုံး ဘိန်းဖြူနှင့် စိတ်ကြွဆေးထုတ်လုပ်ကုန်ကူးသည့် အဖွဲ့အစည်း ဖြစ်ကြောင်းဖော်ပြခဲ့သည်။^{၂၈}

“ဘိန်းကိုတားမြစ်ပိတ်ပင်ဖို့တရုတ်က အဓိကဖိအားပေးလာလို့ပါ” ဟု မိုင်းလားအဖွဲ့မှ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးမှ ပြောဆိုခဲ့သည်။ “သူတို့က ကျွန်တော်တို့ကို မေးလာတယ်။ မင်းတို့ဆီမှာ ဘိန်းကိုတားမြစ်လိုက်တာ

တော်တော်တောင်ကြာနေပြီ။ ဒါပေမဲ့ မင်းတို့နယ်မြေက မူးယစ်ဆေးဝါး တွေတရုတ်ပြည်ထဲကို အများကြီးဆက်ဝင်လာနေတာ ဘာကြောင့် လဲ။” ထိုင်းအစိုးရသည်လည်း မိမိတို့နှင့် ရှည်လျားသည့် နယ်စပ်ချင်း ထိစပ်လျက်ရှိသည့် UWSA ကြောင့် ထိုင်းဈေးကွက်အတွင်း စိတ်ကြွ ဆေးများအလျှံပယ်ဖြစ်နေသည်ဟု စွပ်စွဲပြောဆိုခဲ့သည်။^{၂၉}

အောက်တွင် ရှင်းပြထားသည့်အတိုင်း မြန်မာနိုင်ငံ ရှမ်းပြည်နယ် ရှိတော်လှန်ရေးအဖွဲ့များမှ အဖွဲ့အစည်း အနည်းငယ်ခန့်သာ မူးယစ်ဆေးဝါး ကုန်ကူးမှုနှင့် အဆက်အစပ်မရှိဘဲ သန့်ရှင်းကြောင်း ပြောဆိုနိုင်သည်။ ပဋိပက္ခတွင်း ပါဝင်လျက်ရှိသည့် အခြားအဖွဲ့များကို တစ်ဘက်သတ် စွပ်စွဲ ပြစ်တင်မှုကို ဘက်မလိုက်သည့် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးရလဒ်များအပေါ် အခြေခံပြောဆိုခြင်းထက် အောက်ခြေအဖြစ်အပျက်များကို လျစ်လျူ ရှုထားသည့် နိုင်ငံရေးရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသည်။ ဘိန်းဖြူနှင့် စိတ်ကြွဆေး ထုတ်လုပ်သည့်အဖွဲ့ အစည်းများစွာရှိပြီး အစိုးရကျောထောက် နောက်ခံပြုထားသည့် ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့များလည်း ပါဝင်လျက်ရှိသည်။ “ရှမ်းပြည်နယ်ထဲက မူးယစ်ဆေးဝါးပြဿနာတွေကို ပပျောက်အောင် လုပ်ဖို့ အရမ်းခက်တယ်” ဟု ရှမ်းမြောက်ဒေသမှ အပစ်အခတ်ရပ်စဲ ရေး အဖွဲ့ဝင်ဟောင်းတစ်ဦးမှ ပြောဆိုခဲ့သည်။ “ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ ဒီဒေသက နိုင်ငံထဲမှာ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့အများဆုံးဒေသဖြစ်နေလို့ ပါ။ အားလုံးလိုလိုက သူတို့ရဲ့ လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးကို ထောက်ပံ့ ဖို့ငွေလိုတယ်။ လက်နက်တွေ၊ ခဲယမ်းမီးကျောက်တွေ၊ ဝတ်စုံတွေနဲ့ အစားအသောက်တွေပယ်ဖို့အတွက် မူးယစ်ဆေးဝါးက အဓိကဝင်ငွေ စီးကြောင်းဖြစ်လာတယ်။”^{၃၀}

ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းမှ ဖွံ့ဖြိုးရေး (NGO) လုပ်သားတစ်ဦး၏ ပြောဆိုချက်အရ “နိုင်ငံရေးအခြေအနေ တည်ငြိမ်မှုမရှိတဲ့အတွက် လူတွေ ကမြေယာတွေကို ရယူအသုံးပြုနိုင်ဖို့ ခက်လာတယ်။ ပြီးတော့ ပဋိပက္ခ ထဲမှာပါတဲ့ အဖွဲ့အားလုံးကိုလည်း အခွန်ဆောင်ရတယ်။ အစိုးရကိုရော လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့တွေကိုရော ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့တွေကိုရော ပေးရ တယ်။ လူတွေလည်း စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံမှုမရှိကြဘူး။ တစ်ချို့ဒေသတွေမှာ ဆိုရင် တစ်နှစ်မှာ လေးလကနေ ခြောက်လလောက်အထိ အစားအစာ မပြည့်စုံဘူး။ သူတို့ရဲ့ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းတွေကလည်း တည်ငြိမ်မှုမရှိတဲ့အခါမှာ အလွယ်ဆုံးနည်းလမ်းကတော့ ဘိန်းစိုက်တာ ပါပဲ။”^{၃၁} ရှမ်းပြည်နယ် တောင်ပိုင်းမှ အခြားဖွံ့ဖြိုးရေး (NGO) လုပ်သား တစ်ဦးကလည်း ဤသို့ “ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာကြာအောင် ဖြစ်နေတဲ့ ပဋိပက္ခကြောင့် ဒီဒေသကလူတွေအတွက် စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံဖို့ အရမ်း ခက်တယ်။ ဒီရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းမှာ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တွေ အများကြီးရှိနေတဲ့အတွက် တော်တော်လည်း ရှုပ်ထွေးတယ်။ လက် နက်ကိုင်အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့နဲ့ ဆက်ဆံမယ်ဆိုရင် ကျန်အဖွဲ့တွေကိုလည်း ဂရု စိုက်ရတယ်။ ဒါတွေက ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုများ သထက်များလာရတဲ့ အ ကြောင်းရင်းတွေဖြစ်ပြီး တစ်နယ်လုံးမှာ အရမ်းခေတ်စားနေတယ်။”^{၃၂}

၂၀၀၆ ခုနှစ်မှစ၍ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းဒေသနှင့် ကယား ပြည်နယ်အတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုဖြင့်တက်လာခြင်းသည် ပဋိပက္ခနှင့် ပိုမိုဆိုးရွားလာသည့် စီးပွားရေးအခြေအနေများနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိ သည်။ “နိုင်ငံရေးအခြေအနေ မတည်ငြိမ်တဲ့အတွက် ကယားပြည်နယ်နဲ့ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းမှာ ဘိန်းစိုက်တာတွေ အရမ်းများလာ တယ်”ဟု ဒေသခံဖွံ့ဖြိုးရေး (NGO) အဖွဲ့အစည်း ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးမှ ပြောဆိုခဲ့ သည်။ “ပဋိပက္ခတွေလည်း ဆက်ဖြစ်နေတဲ့အတွက် ဒီဒေသမှာ လုပ်ကိုင် စားသောက်ရတာ အရမ်းခက်သလို ဘိန်းကလွဲပြီး ဘာမှစိုက်ပျိုးလို့မရ ဘူး။ တောင်ကုန်းတောင်တန်းတွေ ထူထပ်ပြီး ချောင်ကျတဲ့အတွက်

ဘိန်းစိုက်ရတာပိုလွယ်တယ်။တစ်ခြားသီးနှံစိုက်ပျိုးမှုကနေရတဲ့ပိုက်ဆံတွေက ဘိန်းကရတာထက် ပိုနည်းသလို ထွက်လာတဲ့ ဘိန်းတွေအပေါ် ဝယ်လက်တွေပေးတဲ့ဈေးကလည်း အရမ်းကောင်းတဲ့အတွက် ဘိန်းစိုက်ဖို့ ဆွဲဆောင်သလိုဖြစ်နေတယ်။”^{၃၀} ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းက တစ်ခြားဒေသခံဖွံ့ဖြိုးရေး (NGO) လုပ်သားတစ်ဦးကလည်း “ပဋိပက္ခ၊ မြေဆီအရည်အသွေးညံ့ဖျင်းမှု၊ အလုပ်အကိုင်ရှားပါးမှုတွေကြောင့် ရှာဖွေစားသောက်ရခက်ခဲတဲ့အတွက် ဘိန်းစိုက်ကြတာပါ။ ကြက်သွန်ဖြူလိုမျိုး သူတို့စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်တဲ့ တစ်ခြားသီးနှံတွေ ဈေးကျလာတဲ့အချိန်မှာ ဘိန်းဈေးတွေ အရမ်းကောင်းနေတဲ့အတွက် ဘိန်းစိုက်တဲ့သူတွေများလာတယ်” ဟု ဆက်လက်ဖြည့်စွက်ခဲ့သည်။^{၃၁}

အတိတ်ကာလမှ စစ်အစိုးရအစဉ်အဆက် လက်ခံကျင့်သုံးခဲ့ကြသည့် တိုင်းရင်းသားဒေသများ၌ စစ်တပ်တိုးချဲ့ ဖွဲ့စည်းရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအခန်းကဏ္ဍမှ တိုင်းရင်းသားများကို ချန်လှပ်ထားရေးမူသည့် တိုင်းရင်းသားရေးရာ ပဋိပက္ခများကို ပိုမိုဆိုးရွားသွားစေခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံရေးစနစ်သစ်တစ်ခုကို စတင်မိတ်ဆက်ကျင့်သုံး

လည်သင့်မြတ်ရေးကို ဆောင်ကျဉ်းနိုင်ရန်အတွက် တရားဝင်ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုသည် အရေးပါသည့် ပထမခြေလှမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလအတွင်း တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အများစုနှင့် ကနဦးသဘောတူညီချက်များ ရရှိခဲ့သည်။

သို့သော် ကချင်ပြည်နယ်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းဒေသများ၌ ၂၀၁၃ ခုနှစ်အတွင်း ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေခဲ့သည့် ပဋိပက္ခများက အခွန်ရှည်သည့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြေရှင်းချက်များ လိုအပ်လျက်ရှိကြောင်း မီးမောင်းထိုးပြလျက်ရှိသည်။ ယင်းဒေသများအတွင်း^{၃၂} လှုပ်ရှားလျက်ရှိသည့် အဓိက တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအဖွဲ့ ၄ ဖွဲ့ရှိရာ၌ ၂ ဖွဲ့သည် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ်အသစ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးပြီးဖြစ်သော်လည်း တပ်မတော်မှ ၎င်းတို့အားလုံးအပေါ် ဆက်လက်ထိုးစစ်ဆင်လျက်ရှိသည်။ “အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးတာက တကယ့်အစစ်အမှန်မဟုတ်ဘူး။ တိုက်ပွဲက ဆက်ဖြစ်နေတုန်းပဲ”ဟုပလောင်တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းမှကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦး ပြောဆိုခဲ့သည်။ “တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တွေက အစိုးရကို မယုံကြည်ဘူး။ ပြောရရင်တော့ သမိုင်းကြောင်း အရှည်ကြီးရှိတယ်။ အရင်တုန်းကလည်း သူတို့ကတိတွေ အများကြီးပေးခဲ့တယ်။ ၁၉၉၁ခုနှစ်မှာပလောင်အဖွဲ့ကိုလည်းအပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးလက်မှတ်အရင်ထိုးပြီး နောက်မှ နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးကြမယ်လို့ပြောခဲ့ပေမယ့် အခုချိန်ထိ ဖြစ်မလာသေးဘူး။”^{၃၃}

ငြိမ်းချမ်းရေး၊ နိုင်ငံရေးတည်ငြိမ်အေးချမ်းမှုနှင့် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသည့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများ ရရှိစေရန်အတွက် ပြည်တွင်းစစ် ချုပ်ငြိမ်းသွားအောင် ဆောင်ရွက်ရန် အရေးကြီးသည်။ ဦးသိန်းစိန်အစိုးရမှ ဖော်ဆောင်လျက်ရှိသည့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး တရားဝင်ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုကို အရေးပါသည့် ပြောင်းလဲတိုးတက်မှုအဖြစ် ကြိုဆိုကြသော်လည်း နိုင်ငံရေးတွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုအဆင့်သို့ မရောက်ရှိသေးသကဲ့သို့ အစိုးရမှလည်း တိုင်းရင်းသားများ၏ နာကျည်းနစ်နာချက်များနှင့် ရည်မှန်းချက်များကို ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ပေးခြင်း မရှိသေးချေ။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရန် ပျက်ကွက်ခြင်းက ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ဒီမိုကရေစီနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် အလားအလာကောင်းများကို ပျက်စီးဆုံးရှုံးစေသည်။ ပဋိပက္ခနှင့်အတူ တိုင်းရင်းသားများနေထိုင်သည့် တောင်ပေါ်ဒေသများ၌ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနေ့ကျေးမှုများ ဆက်လက်မြင့်တက်လာသဖြင့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု၊ ဘိန်းဖြူနှင့် စိတ်ကြွဆေးထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးမှုများ ချုပ်ငြိမ်းသွားနိုင်သည့် အလားအလာမရှိချေ။

စစ်တပ်တိုးချဲ့ဖွဲ့စည်းခြင်းနှင့် ပဋိပက္ခစီမံခန့်ခွဲရေး

မြန်မာ့တပ်မတော်မှ လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အချို့နှင့်အပစ်အခတ်ရပ်စဲထားစဉ်အတွင်းကျန်အဖွဲ့များကိုတိုက်ခိုက်သည့်နည်းဗျူဟာကို ကျင့်သုံး၍ ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့ပေါင်းများစွာကို ထောက်ပံ့ကူညီသည့် အစဉ်အလာကို အပြောင်းအလဲမရှိ ဆက်လက်ကျင့်သုံးလျက်ရှိကြောင်း သုံးသပ်ရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရှုပ်ထွေးသည့် ပြည်တွင်းသမိုင်းကြောင်းကို ကြည့်ပါက စစ်အစိုးရအစဉ်အဆက်သည် ပြဿနာကိုဖြေရှင်းရန် ကြိုးပမ်းအားထုတ်ရမည့်အစား ပဋိပက္ခကို ‘လိုသလိုစီမံခန့်ခွဲရန်’ သာအလေးပေးခဲ့ကြကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ဆောင်ချက်များမှတစ်ဆင့် နိုင်ငံရေးဖြေရှင်းချက်ရှာဖွေခြင်းထက် တပ်မတော်မှ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များအားအတွင်း

ရွှေပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း၊ မန်မန်ရှိ ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦး။

ခဲ့သည်။ ၂၀၁၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို လက်ခံအတည်ပြုပြီးနောက် ၂၀၁၀ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ၌ အမျိုးသားရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပခဲ့ပြီး နိုင်ငံတော်အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကောင်စီ (SPDC) ဟုခေါ်ဆိုသည့်စစ်အစိုးရကို ဖျက်သိမ်းခဲ့သည်။ ထို့နောက်ယခင် SPDC အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ခဲ့သည့် အငြိမ်းစား ဗိုလ်ချုပ်ကြီးတစ်ဦးဖြစ်သူ သမ္မတကြီး ဦးသိန်းစိန်ဦးဆောင်၍ စစ်တပ်မှကြောထောက်နောက်ခံပြုထားသည့် အစိုးရသစ်ကို ၂၀၁၁ ခုနှစ် မတ်လ၌ အာဏာလွှဲပြောင်းအပ်နှင်းပေးခဲ့သည်။ ၂၀၁၁ နှစ်ကုန်ပိုင်းမှစ၍ အရပ်သားတစ်ပိုင်း စစ်အစိုးရမှ နိုင်ငံအတွင်းရှိ အဓိကကျသည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအဖွဲ့များနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးမည်ဖြစ်ကြောင်း ကြေညာခဲ့သည်။ အရေးပါသော ခြွင်းချက်တစ်ချို့မှလွဲ၍ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် အမျိုးသားပြန်

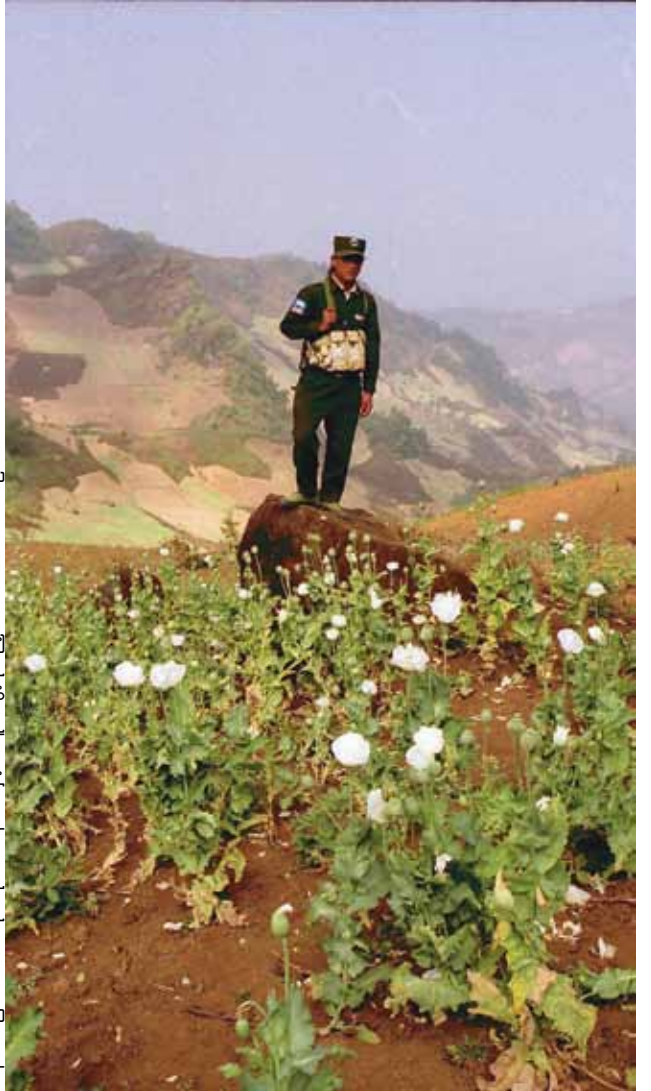
(အုပ်စုကွဲစေရန်နှင့် အုပ်စုမှပွဲထွက်သွားစေရန် လုပ်ဆောင်ခြင်း/ဖန်တီးခြင်း)၊ အပြင် (မတူညီသည့် အဖွဲ့အစည်းများကို ကွဲပြားသည့်မူဝါဒများဖြင့် ဆွဲဆောင်စည်းရုံး၍ စည်းလုံးညီညွတ်မှုနှင့် မဟာမိတ်တည်ဆောက်မှုကို အားနည်းသွားအောင် ကြိုးပမ်းခြင်း) သွေးခွဲ၍ ထိန်းချုပ်သည့် နည်းဗျူဟာကို ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ အုပ်စုကွဲသွားခဲ့သည့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များကို နောက်ပိုင်း၌ ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့များအဖြစ် အသွင်ပြောင်းရန် တွန်းအားပေးခဲ့သည်။ ဤကဲ့သို့ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ထွက်လာစေသည့် နည်းဗျူဟာသည် နိုင်ငံအတွင်း စစ်တပ်တိုးချဲ့နေရာချထားမှု မြင့်မားလာစေရန် အားဖြည့်ပေးလျက်ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ပေါင်းသောင်းခြောက်ထောင်ရှိနေသည့် ဒေသမျိုးရှိ အရပ်ဘက်ပြည်သူလူထုများသာ အများဆုံးထိခိုက်ခံစား ကြရမည်ဖြစ်ကြောင်း ယုံမှားသံသယရှိစရာ မလိုပေ။ သောင်းကျန်းသူများကို တန်ပြန်တိုက်ခိုက်ရေး မဟာဗျူဟာတစ်ရပ် အနေဖြင့် တပ်မတော်မှ ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့များ ဘုံးဘောလအော ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်မှုကို ထောက်ခံအားပေးလျက်ရှိသည်။ 'ကာကွယ်ရေး' ခေါင်းစဉ်အောက်၌ သောင်းကျန်းသူအုပ်စုများနှင့် ၁၉၆၀ နောက်ပိုင်း တရုတ်ကျောထောက်နောက်ခံပြုထားသည့် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ (CPB) တို့၏ အန္တရာယ်မှ ကာကွယ်တိုက်ခိုက်ရန်အတွက် ၁၉၆၀ ခုနှစ်အတွင်း ပထမဦးဆုံးအကြိမ်အဖြစ် ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့များကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ပြည်သူ့စစ်အစီအစဉ်ကို ခေါင်းစဉ်အမျိုးမျိုးဖြင့် အဆင့်ဆင့်ပြောင်းလဲ ဖော်ဆောင်ခဲ့ကြသော်လည်း ယနေ့တိုင်တည်ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ အဖွဲ့အများစုက CPB ကို ဆန့်ကျင်တိုက်ခိုက်ခြင်းထက် ဘိန်းကုန်ကူးမှုတွင်သာ ဖျော်ဝင်နှစ်မြုပ်လျက်ရှိသောကြောင့် ၁၉၇၅ ခုနှစ်၌ 'ကာကွယ်ရေး' အစီအစဉ်ကိုရုပ်သိမ်းခဲ့သည်။ ယင်းတို့၌ လက်နက်အပ်ရန်ငြင်းဆန်၍ မြေအောက်တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အဖြစ် အသွင်ပြောင်းသွားခဲ့သည့် လော်စစ်ဟန် ခေါင်းဆောင်သော ကိုးကန့်ကာကွယ်ရေးနှင့် ခွန်ဆာခေါင်းဆောင်သည့် လွိုင်မော်ကာကွယ်ရေးတို့ ပါဝင်လျက်ရှိသည်။ ၎င်းတို့နှစ်ဦးစလုံးသည် နောက်ပိုင်းတွင် ထိုင်းနယ်စပ်တစ်ကြော့၌ပေါ်တင်အခြေစိုက်လှုပ်ရှား၍ "ဘိန်းဘုရင်များ" အဖြစ် လူသိများလာသည်။^{၃၄}

ကွတ်ခိုင်မြို့နယ်အတွင်းရှိ တာမိုးညိုပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့ကို ၁၉၆၀ ၌ ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး CPB နှင့် တိုက်ခိုက်လျက်ရှိသည့် အစိုးရတပ်ဖွဲ့များကို အထောက်အကူပြုခဲ့သည်။ ၎င်းအဖွဲ့ခေါင်းဆောင်များက နောက်ပိုင်း၌ SPDC ၏ ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်လာသည့် ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း တိုင်းစစ်ဌာနချုပ်အကြီးအကဲ ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီးသန်းရွှေနှင့် ရင်းနှီးခင်မင်သည့် ဆက်ဆံရေးတည်ဆောက်၍ စစ်ဆင်ရေးလုပ်ငန်းများအတွက် လမ်းပြများ၊ မြည်းနှင့် မြင်းအမြောက်အများ ထောက်ပံ့ပေးခဲ့သည်။ "အဲဒါတွေအတွက် သူတို့ကို ကျွန်တော်တို့ တစ်ပြားမှ မပေးခဲ့ဘူး။ ဒါပေမဲ့ နားလည်မှုအနေနဲ့ သူတို့ဘက်က တစ်ခုခုတော့ပြန်ရမှာပါ" ဟု အဆိုပါ ဒေသအတွင်း ယင်းအချိန်၌ တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည့် အငြိမ်းစားအရာရှိတစ်ဦးမှ ပြောဆိုခဲ့သည်။ "ဒီပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့တွေက ဘိန်းနဲ့ ဘိန်းဖြူထုတ်လုပ်မှုမှာ ပါဝင်ပတ်သက်နေကြပြီး လာရှိုးကိုယာဉ်တန်းတွေနဲ့ တင်ပို့ကြတယ်။ သူတို့ မူးယစ်ဆေးဝါးတွေ သယ်လာမှန်း သိပေမယ့် ကျွန်တော်တို့ ဒီအတိုင်း ပေးဖြတ်လိုက်တာပါ။"^{၃၅}

တပ်မတော်၏ သောင်းကျန်းသူတန်ပြန်ရေး မဟာဗျူဟာ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအနေဖြင့် ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့များကို ဆက်လက်အသုံးပြုခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ၁၉၈၀ နောက်ပိုင်း၌ ၎င်းတို့ကို ပြည်သူ့စစ်အဖြစ် လူသိများလာခဲ့သည်။ ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းမှ မန်ပန်ပြည်သူ့စစ်၊ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းမှ နာယိုင်ပြည်သူ့စစ်နှင့် ဟိုမုန်းပြည်သူ့စစ်

ကဲ့သို့သော အခြားပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့သစ်များကို ခွန်ဆာ၏ ရှမ်းပြည်တပ်မတော် (MTA) မှ ခွဲထွက်လာသည့် အဖွဲ့လေးများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ ကချင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းရှိ မဟာဗျူဟာကျသည့် အင်မိုင်ခူးဒေသ၌ ရှိနှင့်ပြီးဖြစ်သည့် ကေအိုင်အိုနှင့် ဒီမိုကရက်တစ်တပ်ဦး-ကချင် နှစ်ဖွဲ့စလုံးကို အကစမ်းလျက်ရှိသည့် သူပုန်တော်လှန်ရေးတပ်ဖွဲ့ (RRF) ကဲ့သို့သော တပ်ဖွဲ့သစ်များ ဖွဲ့စည်းမှုကိုလည်း တပ်မတော်မှ ထောက်ခံအားပေးလျက်ရှိသည်။ လက်နက်ခဲယမ်းမီးကျောက်နှင့် အခြားလိုအပ်သည့် ပစ္စည်းပစ္စယများအားလုံးကို တပ်မတော်မှ ပံ့ပိုးပေးခဲ့သည်။^{၃၆}

၂၀၀၉ ခုနှစ်၌ SPDC စစ်အစိုးရမှ လေ့လာသူအများစုကို ရှောင်တခင်ဖမ်းဆီး၍ အပစ်အခတ်ရပ်စဲထားသည့် အဖွဲ့များအားလုံး နယ်ခြားစောင့်တပ်ဖွဲ့များ (BGF) အဖြစ် အသွင်ပြောင်းရန် ရုတ်တရက် တိုက်တွန်းခဲ့သည်။ ဤနည်းအားဖြင့် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များကို စစ်သား ၃၂၆ ဦးပါ တပ်ရင်းများအဖြစ် ထိထိရောက်ရောက် လူစုခွဲ၍ ရှိပြီးသား တိုင်းရင်းသားအုပ်ချုပ်ရေးဒေသများနှင့် တပ်ဖွဲ့စည်းပုံများမှ ခွဲထုတ်မည်ဖြစ်သည်။ တပ်ရင်းအသီးသီးရှိ ကွပ်ကဲရေးရာထူးသုံးခုမှ ရာထူးတစ်ခုအပါအဝင် BGF အဖွဲ့အသီးသီး၌ တပ်မတော်ကိုယ်စားလှယ် ၃၅ ဦးစီပါဝင်မည်ဖြစ်သည်။ ကာလသတ်မှတ်ချက် အကြိမ်ကြိမ် ကျော်လွန်ခဲ့ပြီးနောက် ကချင်ပြည်နယ်ရှိ NDA-K ကဲ့သို့သော အဖွဲ့ငယ်လေးများကသာ နယ်ခြားစောင့်တပ်အသွင်ပြောင်းရေး အဆိုပြုချက်ကို

ဘိန်းတားမြစ်ပိတ်ပင်ရေးမတိုင်မီ ဘိန်းခင်နှင့်အတူ တွေ့ရသည့် UWSA စစ်သားတစ်ဦး။

သဘောတူလက်ခံခဲ့သည်။ KIO၊ SSA-N နှင့် UWSA ကဲ့သို့သော အင်အားကြီးတပ်ဖွဲ့များက အဆိုပါအဆိုပြုချက်သည် မိမိတို့၏ နိုင်ငံရေးနစ်နာချက်များနှင့် ရည်မှန်းချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန် ပျက်ကွက်လျက်ရှိကြောင်း ဖိမောင်းတိုးပြု၍ ငြင်းဆန်ခဲ့ကြသည်။ ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့များအားနယ်ခြားစောင့်တပ်အဖြစ် အသွင်ကူးပြောင်းစရာမလိုဘဲ ယခင် အတိုင်း ဆက်လက်ရပ်တည်နိုင်ကြောင်း တပ်မတော်မှ ပြောဆိုခဲ့သည်။^{၃၇} နယ်ခြားစောင့်တပ်ဖွဲ့ စည်းခြင်းဖြင့် သီးခြားရပ်တည်ချက်ရှိသည့် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ အမျိုးအစားတစ်မျိုး ပေါ်ပေါက်လာပြီး မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပဋိပက္ခကို ပိုမိုရှုပ်ထွေးသွားစေသည်။

တပ်မတော်မှ အင်အားတောင့်တင်းမရှိသည့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအဖွဲ့များအား မိမိတို့၏ နိုင်ငံရေးခံယူချက်ကိုစွန့်လွှတ်၍ ပြည်သူ့စစ် သို့မဟုတ် နယ်ခြားစောင့်တပ်အဖြစ် လက်ခံရန် ဖိအားပေးခဲ့သည်။ ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းရှိ ပလောင်ပြည်နယ်လွတ်မြောက်ရေးတပ်ဦး (PSLF) သည် ၂၀၀၅ ခုနှစ်၌ လက်နက်ချ၍ မန်တိုပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့ ဖြစ်လာခဲ့ပြီး ကောင်းခါးအခြေစိုက် ကချင်ကာကွယ်ရေးတပ်မတော် (KDA) သည် ၂၀၁၀ ခုနှစ်၌ ကောင်းခါးပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ KDA ခေါင်းဆောင် မထုနော်၏ ပြောဆိုချက်အရ တပ်မတော်မှ ၎င်းအားပြည်သူ့စစ် သို့မဟုတ် နယ်ခြားစောင့်တပ်တစ်ခုခုကို ရွေးချယ်ရန် ပြောဆိုခဲ့ကြောင်း သိရသည်။ “ကျွန်တော်တို့အနေနဲ့ နယ်ခြားစောင့်တပ်အဖြစ်ပြောင်းမယ်ဆိုရင် တပ်မတော်ရဲ့ ကွပ်ကဲမှုအောက်မှာနေရမယ်။ ပြည်သူ့စစ်ခေါင်းစဉ်နဲ့ဆိုရင် ကျွန်တော်တို့ရဲ့ ပြည်သူတွေကို ဆက်ပြီးကူညီနိုင်သေးတယ်။”^{၃၈} ၂၀၀၉ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလအတွင်း တပ်မတော်မှ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းနှင့် ကယားပြည်နယ်ရှိ ကရင်ပြည်သစ်ပါတီ (KNLP)၊ ကရင်နီအမျိုးသားများ စည်းလုံးညီညွတ်ရေးအဖွဲ့ အစည်း (KNSO)၊ ကရင်နီငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးပါတီ

(KNPDP) ကဲ့သို့သော တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများအား ပြည်သူ့စစ်အဖြစ် အသွင်ပြောင်းရန် ပြောဆိုခဲ့သည်။ ကရင်နီလူမျိုးများလွတ်မြောက်ရေးတပ်ဦး (KNPLF) နှင့် NDA-K အခြားအဖွဲ့အစည်းများအား အတင်းအကျပ် BGF ပြောင်းစေခဲ့သောကြောင့် နယ်ခြားစောင့်တပ်ဖွဲ့နှစ်ဖွဲ့အဖြစ် သီးခြားစီပေါ်ပေါက်လာသည်။

ပြည်သူ့စစ်များသည် တပ်မတော်နှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအဖွဲ့တို့အကြား ကြားခံနယ်အဖြစ် ရပ်တည်ဆောင်ရွက်ရန် ရည်ရွယ်ပြီး နောက်ပိုင်းတွင်လည်း နယ်မြေဒေသများ၊ သယံဇာတအရင်းအမြစ်များနှင့် ပြည်သူလူထုဆိုင်ရာ အခွင့်အလမ်းများကို လည်းငြင်းဆန်ထားကြသည်။ ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့များသည် တပ်မတော်၏ တိုက်ရိုက်ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင်ရှိပြီး စီးပွားရေးလုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် မိမိတို့၏ စစ်ဆေးရေးဂိတ်များမှ ဖြတ်သန်းသွားလာသည့် အများပြည်သူနှင့် ကုန်သွယ်မှုများအပေါ် အခွန်ကောက်ခံခွင့်ပြုထားသည်။ အထူးသဖြင့် ဤနှစ်များအတွင်း ယင်းအဖွဲ့များမှ တပ်ဖွဲ့အများစုသည် မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုအတွင်း နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်း ပါဝင်ပတ်သက်လာကြသည်။ (နောက်ပိုင်းတွင် ဆက်လက်ကြည့်ရှုပါ။) ၎င်းတို့၏ အဆင့်အတန်းနှင့်အရွယ်အစားသည် အမျိုးမျိုးကွဲပြားလျက်ရှိပြီး လူပေါင်း ၁၀-၂၀ မှစ၍ တပ်သားပေါင်း ၁၀၀ ကျော်အထိရှိသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းရှိ အင်အားအကြီးဆုံး ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့များ၌ နမ့်ခမ်းမြို့နယ်ရှိ ပန်ဆေးပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့၊ တန့်ယန်းမြို့နယ်ရှိ မန်ပန်ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့နှင့် ကွတ်ခိုင်မြို့နယ်ရှိ ကောင်းခါးပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့နှင့် တာမိုးညိုပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့များ ပါဝင်လျက်ရှိသည်။

ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့ ခေါင်းဆောင်များအားလုံးနီးပါးသည် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများဖြစ်ကြပြီး တပ်ဖွဲ့ဝင်များသည်လည်း ကချင်၊ ရှမ်း၊

တရုတ်ပြည်နယ်စပ်မှ KIA တပ်သားများ။

တယ်။ ရွာသားတွေကိုလည်း ဘိန်းစိုက်ဖို့ တိုက်တွန်းအားပေးတယ်။ ဒါမှ ကျွန်တော်တို့ အခွန်ကောက်လို့ ရမှာလေ။”^{၄၇}

ပြည်သူ့စစ်နယ်မြေများ၌ ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်သူ့စစ်နယ်ဘက် စလုံးပါဝင်သည့် အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံနှစ်မျိုးရှိပြီး နှစ်ဖွဲ့စလုံး ပူးတွဲအုပ်ချုပ် ကြခြင်းဖြစ်သည်။ “ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့ တွေက အဲဒီဒေသတွေကို ထိန်းချုပ် ပြီးစီးပွားရေးလုပ်နေသလို အစိုးရရဲ့ အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဌာနလည်း ရှိနေတယ်” ဟု ရှမ်းမြောက်မှ အစိုးရဝန်ထမ်းတစ်ဦး ပြောဆိုခဲ့သည်။ “သူတို့ရဲ့ နယ်မြေထဲကို သွားလာတော့မယ်ဆိုရင် အမြဲတမ်း ပြည်သူ့ စစ်အဖွဲ့တွေကို ကြိုတင်အကြောင်းထားရတယ်။ မြောက်ဖက်ပိုင်းမှာ မန်ပန်ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့ရှိပြီး တောင်ပိုင်းမှာကျတော့ မုန်းဟာပြည်သူ့ စစ်တပ်ဖွဲ့ရှိနေတယ်။ ဒီဒေသက ဘိန်းစိုက်တဲ့ နယ်မြေဖြစ်တဲ့အတွက် ဘိန်းစိုက်တဲ့ရာသီနဲ့ ဘိန်းခြစ်တဲ့ရာသီ တွေမှာဆိုရင်တော့ ကျွန်တော်တို့ ဝင်လို့မရပါဘူး။ သူတို့ကတော့ ကျွန်တော်တို့ရဲ့ လုံခြုံရေးကိုတာဝန်ယူရတဲ့ အတွက်လို့ ပြောပါတယ်။ နိုဝင်ဘာလကနေ ဖေဖော်ဝါရီလအတွင်း အဲဒီနယ်မြေကို သွားဖို့အရမ်းခက်တယ်။”^{၄၈} ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့ များသည် တပ်မတော်၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် ရှိနေသဖြင့် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီး ဌာန၏ တာဝန်ပေးချက်အရ ရဲဝန်ထမ်းများ လာရောက်လေ့ရှိသော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် ပြည်သူ့စစ်နယ်မြေများအတွင်းသို့ အလွယ်တကူသွား လာ၍ မရတော့ကြောင်း ပြောဆိုလာကြသည်။ “ရှမ်းပြည်နယ်မြောက် ပိုင်းရဲ့ ဒီဖက်နယ်မြေမှာ မူးယစ်ဆေးဝါးပြဿနာတွေ အများကြီးရှိနေ ပေမယ့် ကျွန်တော်တို့အတွက် ဝင်ဖို့ခက်တယ်” ဟု အထက်တွင်ရည် ညွှန်းခဲ့သည့် ရဲမှူးမှ ပြောဆိုခဲ့သည်။ “ကျွန်တော်တို့ ဝင်သွားခဲ့ရင်လည်း ကျွန်တော်တို့လာမယ်ဆိုတာကို သူတို့က ကြိုသိနေပြီ။”^{၄၉}

လုံခြုံရေးကိစ္စရပ်များသည် တပ်မတော်၏ ထိပ်တန်းဦးစားပေး ဖြစ်နေကြောင်း ရှင်းနေသဖြင့် အထူးသဖြင့် ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့များနှင့် အချို့သောနယ်ခြားစောင့်တပ်ဖွဲ့ ကဲ့သို့သော ယာယီစစ်မဟာမိတ်အဖွဲ့

များ၏ ဘိန်းနှင့် ဘိန်းဖြူထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးရေးလုပ်ငန်းများကို လုံးဝနီးပါး အနှောက်အယှက်မပေးပဲ မသိကျိုးကျွန်ပြုနေခြင်းဖြစ်သည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ် အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန၏ အစီရင်ခံစာ၌ “ဂျီအိုဘီ (မြန်မာ နိုင်ငံအစိုးရ) ၏ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များအား အရပ်သား တစ်ပိုင်းအစိုးရ ထိန်းချုပ်ထားသော နယ်ခြားစောင့်တပ်များအဖြစ် အသွင် ပြောင်းမည့်မူဝါဒသည် မူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ဖျက်ရေး လုပ်ဆောင်ချက် များကိုပိုမိုရှုပ်ထွေးသွားစေသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် နယ်ခြားစောင့် တပ်များသည် တက်တက်ကြွကြွ တားဆီးနှိမ်နင်းသူများမဟုတ်ဘဲ မကြာ ခဏဆိုသလို တရားမဝင်မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်မှုနှင့် ကုန်ကူးမှုများ၌ ကြံရာပါဖြစ်နေလေ့ရှိသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထိန်းချုပ်မှုအားနည်း၍ ဝေး လံခေါင်များသည့် နယ်မြေဒေသများ၌ အစိုးရ၏ ဗျူဟာရေစီစနစ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော CCDAC (မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် စိတ်ကိုပြောင်းလဲစေသော ဆေးဝါးများအန္တရာယ် တားဆီးကာကွယ်ရေးဗဟိုအဖွဲ့) တပ်ဖွဲ့အရာရှိ များသည် နယ်ခြားစောင့်တပ်ဖွဲ့များ၊ မြန်မာ့တပ်မတော်တို့နှင့် အတူ တကွလက်တွဲဆောင်ရွက်ရာ၌ ဥပဒေနှင့်ဗြိစ္ဆန်းသော အရေးကြီးသော သတင်းများသည် တပ်မတော် သို့မဟုတ် နယ်ခြားစောင့်တပ်ဘက်မှ ပစ်မှတ်ထားသည့် မှောင်ခိုကုန်ကူးသူများထံ မကြာခဏယိုစိမ့်သွားလေ့ ရှိသည်။”^{၅၀}

ပြစ်တင်ရုံ ချခြင်းနှင့် အရှက်ခွဲခြင်း

မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုအတွက် ပြစ်တင်ရုံ ချ၍ စွဲချက်တင် ရမည့်သူများနှင့် ပတ်သက်သည့်ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် တစ်ဘက်သတ် ဆန်၍ နိုင်ငံရေးသဘောသက်ဝင်လျက်ရှိသည်။ ပဋိပက္ခအတွင်း တစ်ဦး တည်းကိုသာ လူဆိုးလူယုတ်မာအဖြစ် ပုံဖော်မှုသည် အထောက်အထား

လော်စီဟန် (ဘယ်ဖက်မှ အနက်ရောင်အနောက်တိုင်းဝတ်စုံ ဝတ်ထားသူ) နှင့် တပ်မတော်အရာရှိများ အတူတွဲရှိထားသည့် ဓာတ်ပုံ။

များအပေါ် ကိုးကားခြင်းထက် နိုင်ငံရေးသဘောသက်သက်အပေါ် အခိုင်အမာအခြေတည်ထားခြင်းဖြစ်သည်။^{၅၅} ဒေသတွင်းရှိ အစိုးရအများစုသည် အဆင့်မြင့် အစိုးရအရာရှိကြီးများအပါအဝင် အကြီးစားမူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးသူများကို ဖမ်းဆီးရန် ပျက်ကွက်လျက်ရှိသည်။ ထို့အပြင် မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးသူ အများစုကို အခြေချခွင့်ပါ ပြုထားကြသည်။ တစ်ချိန်က 'ဘိန်းဘုရင်များ' အဖြစ် လူသိများသည့် လော်စစ်ဟန်နှင့် ခွန်ဆာနှစ်ဦးစလုံးသည် အစိုးရနှင့် သဘောတူညီချက်ရယူ၍ တရားဝင်စီးပွားရေးလုပ်ဆောင်ခွင့်ရရှိခဲ့ပြီး ရန်ကုန်ရှိနေအိမ်များကို သေသည့်တိုင်ထိန်းသိမ်းရင်းနေထိုင်သွားခဲ့ကြသည်။ လော်စစ်ဟန်၏ အေးရှားပေါ့လ်ကုမ္ပဏီကို ၎င်း၏တစ်ဦးတည်းသောသားဖြစ်သူ စတီဗင်လောမှ စီမံခန့်ခွဲလျက်ရှိပြီး ဟိုတယ်၊ ဆောက်လုပ်ရေးနှင့် ဆိပ်ကမ်းကဏ္ဍများ၌ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံလျက်ရှိသည့် နိုင်ငံအတွင်းအကြီးဆုံး စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများဖြစ်လာသည်။

မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုနှင့် ပတ်သက်၍ အစိုးရ၏ နိုင်ငံရေးပြိုင်ဘက်များ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးနှင့် စစ်ဖက်ဆိုင်ရာမဟာမိတ်အဖွဲ့များ၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို အနှောင့်အယှက်ကင်းကင်းဖြင့် လုပ်ကိုင်ခွင့်ပြုခဲ့သော်လည်း အသုံးမတည်တော့သည့် အတိတ်ထောက်ခံသူများအားအပြစ်တင်ဝေဖန်လျက်ရှိသည်။ အတိတ်ကာလ အခြေအနေပေးစဉ်က စစ်အစိုးရသည် ကိုးကန့်နှင့် 'ဝ' ဒေသများကို နိုင်ငံတွင်းရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှု ရလဒ်များအဖြစ် ဖန်းပြခဲ့ကြသည်။ ကိုးကန့်ခေါင်းဆောင် ဖန်ကြားရှင်နှင့် တွေ့ဆုံရန်အတွက်သံတမန်ခရီးစဉ်ပေါင်းများစွာ စီစဉ်၍ မူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ဆောင်ချက်များ၊ ဘိန်းအစားထိုးသီးနှံစိုက်ပျိုးမှုများနှင့် ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများကို လေ့လာခဲ့ကြသည်။^{၅၆}

၂၀၀၉ ခုနှစ်အတွင်း ကိုးကန့်ဒေသ၌ ပဋိပက္ခပေါ်ပေါက်လာပြီးနောက် စစ်အစိုးရမှ အနှစ်နှစ်ဆယ်ကြာ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသဘောတူညီချက်ကို ချိုးဖောက်ခဲ့ပြီး ကိုးကန့်ဒေသကို သိမ်းပိုက်ခဲ့သည်။ ဖန်ကြားရှင်ကိုလည်း တရားမဝင် မူးယစ်ဆေးဝါးများ ထုတ်လုပ်၍ မှောင်ခိုကုန်ကူးသူအဖြစ်သာမက လက်နက်များထုတ်လုပ်၍ တရားမဝင်ကုန်သွယ်ခဲ့ကြောင်းလည်း စွပ်စွဲခဲ့သည်။^{၅၇} ဖန်ကြားရှင်ဖက်မှလည်း ကိုးကန့်နှင့် 'ဝ' ဒေသများရှိ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးအဖွဲ့များမှ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကို တားမြစ်ပိတ်ပင်ခဲ့စဉ် SPDC ထိန်းချုပ်နယ်မြေများအတွင်း ဘိန်းဆက်လက်စိုက်ပျိုးခဲ့ကြောင်း ထောက်ပြ၍ မိမိကိုယ်ကို ကာကွယ်ပြောဆိုခဲ့သည်။^{၅၈}

အလားတူပင် ၀ပြည်သွေးစည်းညီညွတ်ရေးတပ်မတော်နှင့် အခြားတိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များမှ အစိုးရတောင်းဆိုသည့် နယ်ခြားစောင့်တပ်အသွင်ကူးပြောင်းရေးကို လက်ခံရန် ငြင်းဆန်ခဲ့ပြီး နောက်ပိုင်း တင်းမာမှုများ မြင့်တက်လာခဲ့သည်။ နောက်ဆက်တွဲအနေဖြင့် မြန်မာနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံအတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါး ကုန်တင်သင်္ဘောများဖမ်းဆီးရမိမှု မကြုံစဖူးမြင့်တက်လာခဲ့သည်။ ၎င်းတို့အနေဖြင့် အစိုးရကို ဆန့်ကျင်တော်လှန်ရန်အတွက် လိုအပ်သော ခဲယမ်းမီးကျောက်နှင့်လက်နက်များဝယ်ယူရန် လက်ကျန်သိုလှောင်ထားသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးများကို ရောင်းချခဲ့သည်ဟုသည့်စွဲချက်ကို ငြင်းဆန်လျက်ရှိသည့် UWSA နှင့် အခြားအပစ်အခတ် ရပ်စဲရေးအဖွဲ့များအတွက် အထုပ်အထည်ဖြင့် တိတ်ကျကျ ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ မည်သို့ဆိုစေ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသည့် အကြောင်းပြချက်မှာ UWSA ကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းများကို ဖိအားပေးရန်အတွက် မြန်မာအစိုးရမှ ထိုကဲ့သို့သော သင်္ဘောဖြင့်တင်ပို့မှုများကို စတင်ပိတ်ဆို့ခြင်းဖြစ်သည်။ အတိတ်ကာလ၌ ဖြတ်သန်းခွင့်ပေးထားခဲ့သော်လည်း အဆိုပါအဖွဲ့အစည်းများ၏ ဝင်ရောက်ခြင်းများကိုဖြတ်တောက်

သည့်အားထုတ်မှုတစ်ခုအနေဖြင့် စတင်လုပ်ဆောင်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။^{၅၉} ဤမျှအပြောအလဲကြောင့် တပ်မတော်မှ ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့များ၏ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုနှင့် ဘိန်းဖြူထုတ်လုပ်ရေး လုပ်ငန်းများအတွင်း ပတ်သက်ပါဝင်မှုကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာစေသောကြောင့် မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုအပေါ် အကြီးအကျယ်သက်ရောက်ထိခိုက်စေခဲ့သည်။ အဆိုပါအဖွဲ့များက ယင်းအခွင့်အရေးကို အမိအရဆုပိုင်ကိုင်၍ ဘိန်းဖြူချက်စက်ရုံများထူထောင်ပြီး နိုင်ငံအတွင်း အကြီးဆုံးထုတ်လုပ်သူများဖြစ်လာသည်။ ရှမ်းသတင်းဌာနတစ်ခု၏ ပြောဆိုချက်အရ ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့များသည် "၎င်းတို့တိုယ်ပိုင် မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်ရေး စက်ရုံများနှင့် မှောင်ခိုကုန်ကူးရေးကွန်ရက်များ" ထူထောင်ခဲ့ကြပြီး "အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးအဖွဲ့များ၏ ဈေးကွက်များကို လုယူခဲ့ကြကြောင်း" သိရှိရသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် "ပြည်တွင်းပြည်ပ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများက 'ဝ' နှင့် ၎င်းတို့၏မဟာမိတ်အဖွဲ့များ၏ နယ်မြေဒေသများမှ မိမိတို့၏ မူးယစ်ဆေးဝါးလုပ်ငန်းများ ပိုမိုအာမခံချက်ရှိပြီး အကျိုးအမြတ်ပိုမိုရရှိရန် သေချာသည့် မြန်မာ့တပ်မတော်နှင့် ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့များ ထိန်းချုပ်သည့် နယ်မြေများသို့ ရွှေ့ပြောင်းရင်းနှီးမြှုပ်နှံခဲ့ကြသည်။" သတင်းအဖွဲ့၏ ထုတ်ပြန်ချက်အရ "မြန်မာ့တပ်မတော်နှင့် ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့များ၏ ထိန်းချုပ်နယ်မြေအတွင်းရှိ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု၊ ဘိန်းဖြူနှင့် စိတ်ကြွဆေးထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများသည် အပစ်အခတ်ရပ်စဲထားသည့် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့များ၏ ထိန်းချုပ်နယ်မြေထက် အဆမတန်များပြားသည့် အခြေအနေသို့" ဦးတည်လာခဲ့ကြောင်း သိရှိရသည်။^{၆၀}

မဟာမိတ်ဒေသ သတ်ဖြတ်မှုများ - အမှုအခင်းဆုံးခန်းတိုင်ခဲ့ပြီလား။

၂၀၁၁ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလအတွင်း မဲခေါင်မြစ်အတိုင်း စုန်ဆင်းလာသည့် တရုတ်ကုန်တင်သင်္ဘောနှစ်စီးသည် ရွှေတြိဂံဒေသ၏အချက်အခြာနေရာ၌ တိုက်ခိုက်ခံခဲ့ရသည်။ စွန့်ပစ်ထားခဲ့သည့်သင်္ဘောပေါ်၌ စိတ်ကြွဆေးများ တွေ့ရှိခဲ့ရသဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးရောင်းဝယ်ရာမှ ပြဿနာပေါ်၍ သတ်ဖြတ်ခဲ့ကြသည်ဟု ထင်ကြေးပေးခဲ့ကြသည်။ မဲခေါင်မြစ်သည် စိတ်ကြွဆေး (ATS) ကုန်ကူးရာ၌အဓိကကျသည့် လမ်းကြောင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။^{၆၁} နောက်ပိုင်း၌ ထိုင်းရဲများက မဲခေါင်မြစ်အတွင်း တရုတ်သင်္ဘောသား အလောင်း ၁၃ လောင်း တွေ့ရှိခဲ့ပြီး တစ်ချို့သည် လက်နောက်ပြန် ကြိုးတုပ်လျက်သား သတ်ဖြတ်ခံခဲ့ရခြင်းဖြစ်ကြောင်း ပေါ်ပေါက်လာသည်။ အဆိုပါသတ်ဖြတ်မှုသည် တရုတ်မီဒီယာများမှ တစ်ဆင့် တုန်လှုပ်ခြောက်ခြားစဖွယ် ဂယက်ရိုက်ခတ်ခဲ့ပြီးလူထုအာရုံစိုက်မှုအထူးတလည် မြင့်တက်လာခဲ့သည်။

တရုတ်အာဏာပိုင်များကလည်း အဆိုပါအမှုကို ထိပ်တန်းဦးစားပေးအဖြစ် အလေးထားခဲ့ပြီး ထိုသတ်ဖြတ်မှု၏ လက်သည်တရားခံမည်သူဖြစ်ကြောင်း ဖော်ထုတ်စုံစမ်း၍ တရားမျှတမှုကို ဆောင်ကျဉ်းနိုင်ရန်အပူတပြင်းစိုင်းပြင်းဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ များမကြာမီ သဲလွန်စများ ကခွန်ဆာ၏ ရှမ်းပြည်တပ်မတော် (MTA) အဖွဲ့ဝင်ဟောင်းတစ်ဦးဖြစ်ခဲ့ဖူး၍ မဲခေါင်မြစ်ကြောင်းတစ်လျှောက်လှုပ်ရှားလျက်ရှိသည့် နော်ခမ်းဦးဆောင်သောရှမ်းပြည်နယ် အခြေစိုက်ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့၏ လက်ချက်ဖြစ်ကြောင်း ညွှန်ပြခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်း နော်ခမ်းအား ၎င်းပုန်းခိုလျက်ရှိသည့် လာအိုနယ်စပ်တွင် ဖမ်းဆီးရမိခဲ့သည်။ မြန်မာနှင့် ထိုင်းအစိုးရများမှ မိမိတို့ထံ

လွှဲပြောင်းပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့သော်လည်း တစ်လခန့်အကြာ၌ လာအို အာဏာပိုင်များက တရုတ်နိုင်ငံသို့ လွှဲပြောင်းပေးခဲ့သည်။^{၆၀} ခွန်းမင်တရားရုံးမှ နော်ခမ်းနှင့် အပေါင်းပါ ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့ဝင်သုံးဦးကို ၂၀၁၁ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၅ ရက်နေ့၌ တရုတ်ကုန်တင်သင်္ဘောနှစ်စီးဖြစ်သည့် ဟွာပိန်းနှင့် ယူစိမ်း ၈ ကို တိုက်ခိုက်ရန် ထိုင်းစစ်သားများကို လှည့်ဖြား၍ ပူးပေါင်းကြိုစည်ခဲ့သဖြင့် “ပြစ်မှုကျူးလွန်ခဲ့ကြောင်း ထင်ရှားသည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။^{၆၁} နောက်ဆက်တွဲအနေဖြင့် ၂၀၁၃ ခုနှစ် မတ်လ၌ ၎င်းတို့အား သေဒဏ်ပေး၍ ကွပ်မျက်ခဲ့သည်။ ၎င်းတို့လေးဦးအားကြိုးတိုက်သို့ခေါ်ဆောင်လာသည့်ပုံအပါအဝင် ကွပ်မျက်မှုအတွက် ပြင်ဆင်မှုအစဆုံးကို အမျိုးသားရုပ်မြင်သံကြားလိုင်း၌ ထုတ်လွှင့်ပြသခဲ့သည်။ နှောင်းပိုင်းကာလ တရုတ်ပြည်၌ သေဒဏ်ပေးကွပ်မျက်မှုကို ဤသို့ အများပြည်သူကြည့်ရှုရန် ထုတ်လွှင့်မှု မရှိသလောက်ရှားပါးခဲ့သဖြင့် နိုင်ငံအတွင်းရှိ လူထုများအကြား အငြင်းပွားစရာဖြစ်ခဲ့သည်။^{၆၂}

နော်ခမ်း၏ ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့သည် မူးယစ်ဆေးဝါးများအပါအဝင် မဲခေါင်မြစ်ကြောင်းတစ်လျှောက်ဖြတ်သန်းသွားလာသည့် ယာဉ်များနှင့် ကုန်စည်များအပေါ် ဆက်ကြေးကောက်ခြင်းဖြင့် အကြီးအကျယ် စီးပွားဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ အများအားဖြင့် တရုတ်ပြည်မှ မြစ်ကြောင်းအတိုင်း စုန်ဆင်းလာသည့် လှေများကို အဓိကပစ်မှတ်ထား ကောက်ခံလေ့ရှိသကဲ့သို့ မြန်မာနှင့် လာအိုအကြား စုန်ဆန်သွားလာသည့် ယာဉ်များအပေါ်တွင်လည်း ကြံ့သလိုကောက်ခံလေ့ရှိသည်။ အဆိုပါသတ်ဖြတ်မှုအပြီးနောက် ဆက်တွဲအနေဖြင့် နော်ခမ်းအား ဖမ်းဝရမ်းထုတ်ခဲ့သော်လည်း ဖမ်းဆီးခံရခြင်းမရှိဘဲ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း နေထိုင်နိုင်ခဲ့သည်။ ရှမ်းသတင်းအဖွဲ့၏ ပြောဆိုချက်အရ နော်ခမ်းသည် မြန်မာ့တပ်မတော်မှ အဆင့်မြင့်အရာရှိများနှင့် ဆက်ဆံရေးအင်မတန်ပြေလည်၍ UWSA နှင့် မုန်းလားအဖွဲ့များ၏ လုပ်ငန်းဝင်ငွေများကို ဖြတ်တောက်ရန်နှင့် ပြန်လည်ထိန်းညှိရန်အတွက် တပ်မတော်မှ အသုံးပြုခဲ့ကြောင်း သိရှိရသည်။^{၆၃} ကနဦးအစပိုင်း၌ ထိုင်းရဲဘက်မှ သတ်ဖြတ်မှုအတွင်း ထိုင်းစစ်တပ်အရာရှိ ကိုးဦးပါဝင်ခဲ့ကြောင်း ပြောဆိုခဲ့သည်။ စစ်တပ်အရာရှိများမှ အဆိုပါစွဲချက်ကို ငြင်းဆန်ခဲ့ပြီး နော်ခမ်းကွပ်မျက်မှုအပြီး၌ အဆိုပါအမှုကို လူများမေ့လျော့သွားခဲ့ပုံရသည်။^{၆၄}

ဤထင်ရှားသည့် အမှုအခင်းက ဒေသတွင်းမှ အကျိုးအမြတ် ရရှိနေသည့် နိုင်ငံများရှိ ဒေသန္တရအာဏာပိုင်များနှင့် တပ်ရင်းတပ်ခွဲများ၏ မတရားခြိမ်းခြောက်ငွေညှစ်မှုအပေါ် အကာအကွယ်ပေးခြင်းအားတင်းတင်းကျပ်ကျပ် စုံစမ်းစစ်ဆေးမည့်အစား မိမိတို့နှင့် သဘောထားခြင်းမတိုက်ဆိုင်သည့် ဒေသခံအဖွဲ့ဝင်များအား အပြစ်ဖို့ခေါင်းခံခိုင်းသည့် သာဓကတစ်ခုဖြစ်သည်။ ပုဂ္ဂလိကအမြင်ဖြင့် သုံးသပ်ရပါက ဤအမှုကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် တရုတ်အစိုးရမှ နိုင်ငံထက်စီးနင်း ပြင်းပြင်းထန်ထန်ဖိအားပေး၍ မြန်မာနိုင်ငံသားတစ်ဦးကို လွှဲပြောင်းပေးခြင်းမရှိဘဲ သေဒဏ်ပေးကွပ်မျက်မှုအပေါ် မြန်မာအရာရှိများအနေဖြင့် သဘောမကျကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် ဤအမှုအတွင်း ပါဝင်ပတ်သက်လျက်ရှိသည့် နိုင်ငံများအတွက် အမှန်တရားက ရုတ်ဖွယ် လိလိဖြစ်ခဲ့ရသဖြင့် နော်ခမ်းအား သေဒဏ်ပေးကွပ်မျက်စီရင်ခြင်းဖြင့် လူများ၏ စိတ်ဝင်စားမှုကို အဆုံးသတ်ခဲ့ကြသည်။

မဲခေါင်ဒေသသတ်ဖြတ်မှုအပြီး နှစ်လအကြာ၌ တရုတ်သည် မြန်မာ၊ လာအိုနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံတို့အား မဲခေါင်မြစ်ကြောင်းတစ်လျှောက် ပူးပေါင်းကင်းလှည့်ရန် တွန်းအားပေးခဲ့သည်။ တရုတ်နိုင်ငံ မူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်ရေးအကြီးအကဲမှ ၂၀၁၂ ခုနှစ် ဧပြီလမှ ဇွန်လအတွင်း ကင်းလှည့်ရာ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးတန်ချိန်ပေါင်း ၁၀ တန်ခန့် သိမ်းဆည်း

ရမိပြီး သံသယရှိတရားခံပေါင်း ၂၅၀၀ ကို ထိန်းသိမ်းခဲ့ကြောင်း ထုတ်ဖော် ပြောဆိုခဲ့သည်။^{၆၅} သို့သော်လည်း ဒေသတွင်း သတင်းရင်းမြစ်များအရ မဲခေါင်မြစ်အတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးမှောင်ခိုကုန်ကူးမှုများသည် ယခင်အတိုင်း ဆက်လက်လည်ပတ်လျက်ရှိကြောင်း သိရှိခဲ့ရသည်။ “မူးယစ်ရာဇာလက်သစ်တွေ တစ်ခါပြန်ပေါ်ပေါက်လာပြီး ထပ်ခါတလဲလဲ မြေစာပင်ဖြစ်ရတဲ့ ကြောက်မက်ဖွယ်ရာ မူးယစ်ဆေးဝါးသံသရာစက်ဝန်းကို အဆုံးသတ်သင့်တဲ့ အချိန်ရောက်နေပါပြီ။ မူးယစ်ဆေးဝါးပြဿနာတွေရဲ့ အရင်းခံအကြောင်းတရားတွေကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမယ်” ဟု ရှမ်းပြည်နယ်သတင်းအဖွဲ့မှ မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။^{၆၆}

တရုတ်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များ

ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များသည် မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုနှင့် ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့မှုများကို ထိန်းချုပ်စီမံခြင်းမရှိပေ။ အများအားဖြင့် မြန်မာပြည်ပွားတရုတ်တိုင်းရင်းသား ရာဇဝတ်ပိုက်ကြီးများမှသာ ထိန်းချုပ်စီမံလေ့ရှိသည်။ နိုင်ငံခြားစီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ဝင် တရုတ်များအကြား ခိုင်မာအားကောင်းစွာ ချိတ်ဆက်ထားကြသည်။ “မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးတဲ့ ဒေသခံတွေအနေနဲ့ တရုတ်ပြည်ထဲက ငွေကြေးအရင်းအနှီးမပါပဲ သူတို့ရဲ့ စီးပွားရေးတွေကို ဘယ်လိုမှ တိုးချဲ့ဖို့ မဖြစ်နိုင်ဘူး” ဟု ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းရှိ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးအဖွဲ့တစ်ခု၏ အဖွဲ့ဝင်ဟောင်းမှ ပြောဆိုခဲ့သည်။ “မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်သည်တွေဆီမှာ အရမ်းခိုင်မာတဲ့ ဘဏ္ဍာရေးအထောက်အပံ့တွေရှိနေတဲ့အတွက် မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုကို တိုက်ဖျက်ဖို့အရမ်းခက်တယ်။”^{၆၇} ရဲမှူးတစ်ဦးက “ဒါတွေကို စီစဉ်ညွှန်ကြားတဲ့သူတွေက နိုင်ငံပြင်ပကလူတွေများတယ်။ ငွေကြေးပိုက်ထုတ်ပေးတဲ့သူတွေက တရုတ်တွေဖြစ်ပြီးတော့ ဟောင်ကောင်ကတောင် ပါတယ်။ ဒီကအဖွဲ့တွေကို သူတို့ပိုက်ဆံထောက်ပံ့ပေးပြီး ဘိန်းဖြူထုတ်လုပ်မှုကို စီမံခန့်ခွဲကြတာပါ။ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တွေကတော့ နေရာပေးပြီး လုံခြုံရေးယူပေးတယ်။”^{၆၈}

၂၀၀၉ ခုနှစ် ရွှေတြိဂံနယ်မြေ မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှု လေ့လာဆန်းစစ်ချက်အရ အရှေ့တောင်အာရှဒေသ မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုအတွင်း တရုတ်လျှို့ဝှက်ပုဂ္ဂိုလ်များက အဖွဲ့အစည်းများကဲ့သို့သော အစဉ်အလာ တရုတ်လူဆိုးပိုက်များက အဓိကဇာတ်ကောင်များဖြစ်နေကြောင်း အထောက်အထားများ တွေ့ရှိခဲ့သည်။ လေ့လာဆန်းစစ်ချက်မှ တရုတ်မျိုးဆက်သစ်များသည် တရားမဝင်မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်သွယ်မှုအတွင်းသာမက ငွေကြေးခဝါချမှုနှင့် လူကုန်ကူးမှုကဏ္ဍများ၌လည်း ထဲထဲဝင်ဝင် ပတ်သက်လျက်ရှိကြောင်း တင်ပြထားသည်။ စိတ်ဝင်စားစရာအကောင်းဆုံး လျှို့ဝှက်ချက်မှာ ၎င်းတို့သည် စနစ်တကျ ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်သမားများမဟုတ်ဘဲ “စွန့်ပွဲစွန့်စားရသည့် အခွင့်အရေးသမား တရားဝင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များ” ဖြစ်နေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။^{၆၉} တရုတ်နှင့် မြန်မာနိုင်ငံအကြား မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုအကြောင်းလေ့လာဆန်းစစ်လျက်ရှိသည့် စာရေးဆရာတစ်ဦးက မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးသူအများစုသည် စာပေတတ်မြောက်မှု အင်မတန်နည်းပါး၍ မိမိတို့ မျှော်မှန်းထားသည့် ဘဝနေထိုင်မှုပုံစံဖြင့် နေထိုင်စားသောက်နိုင်ရန်အတွက် လုပ်ငန်းပိုင်းဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်မှုမရှိသလောက် အားနည်းသည့် သို့မဟုတ် ရွေးချယ်စရာမရှိသည့် သူများသာဖြစ်ကြောင်း

ကောက်ချက်ချခဲ့သည်။ “မူးယစ်ဆေးဝါး ကုန်ကူးသူများသည် လမ်း
ဘေးလူမိုက်ဂိုဏ်းများ၊ စနစ်တကျဖွဲ့စည်းထားသည့် ဒုစရိုက်ဂိုဏ်းများ
သို့မဟုတ် အကြမ်းဖက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ယေဘုယျအားဖြင့်သက်
ဆိုင်မှုမရှိပေ။ အများစုသည် မိုက်မိုက်ကန်းကန်း စွန့်ပစ်စွန့်စားသူများ
ဖြစ်ပြီး မိသားစုဝင်များ သို့မဟုတ် မိတ်ဆွေသူငယ်ချင်းများနှင့်သော်
လည်းကောင်း မိမိတို့ယုံကြည်သည့် အခြားလူမှုရေးအဆက်အသွယ်များ
ဖြင့်သော်လည်းကောင်း မဟာမိတ်ဖွဲ့လေ့ရှိသည်။”^{၆၈} လေ့လာဆန်းစစ်
ရာ၌ မြန်မာနှင့် တရုတ်နိုင်ငံအကြား မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုသည်
ပြီးခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း သင်္ဘောကြီးငယ်ဖြင့် တင်ပို့ကုန်ကူး
ရာမှ တစ်သီးပုဂ္ဂလကုန်ကူးသူ မြောက်များစွာပါဝင်သည့် တစ်ဦးချင်း
အသေးစားကုန်ကူးမှုအသွင်သို့ ကူးပြောင်းသွားခဲ့သည်။ ‘လားများ’ ဟု
လူသိများကြပြီး အများအားဖြင့် ၎င်းတို့အများစုသည်နောက်ကွယ်ရှိ အကြီး
စားမှောင်ခိုကုန်ကူးသူများကို သိရှိခြင်းမရှိပေ။^{၆၉}

အကျင့်ပျက်ခြစားမှုနှင့် ‘အကြမ်းဖက်မှုပြင်းထန်သည့် ဈေးကွက်များ’

မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုသည် အင်မတန်အကျိုးအမြတ်များ
ပြားသည့် လုပ်ငန်းတစ်ခုဖြစ်သဖြင့် အကျင့်ပျက်ခြစားမှုနှင့် အဆင့်မြင့်
အစိုးရအရာရှိများ၏ပတ်သက်ပါဝင်မှုသည် ဒေသတွင်း၌ အလွန်အရေး

ပါလျက်ရှိကြောင်းရှင်းရှင်းလင်းလင်းတွေ့မြင်ရသည်။ လက်ရှိအချိန်ထိ
အဆိုပါကိစ္စရပ်များကိုကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်လောက်လောက်လားလား
ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုမျိုး တွေ့ရှိရခြင်းမရှိပေ။ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ကိစ္စ
ရပ်များကို အများပြည်သူသိရှိနိုင်ရန် ထုတ်ပြန်ပေးလေ့ရှိသည့် ရှမ်းသတင်း
ဌာနက မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးသူများအဖြစ် ထိုင်းအစိုးရမှ သံသယရှိ
ကြောင်း စွဲချက်တင်ထားသည့် မြန်မာနိုင်ငံသားသုံးဦးနှင့် ပတ်သက်၍
အောက်ပါအတိုင်းရေးသားထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ “သို့ရာတွင်မူးယစ်ဆေးဝါး
ကုန်သည်များသည် ဘန်ကောက်အနေဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုကို
အဓိကထောက်ပံ့ထားသည့် ထိုင်းနိုင်ငံရှိ ငွေရှင်ကြေးရှင်များ၊ အစိုးရ
အရာရှိများနှင့် ပတ်သက်၍ မည်သည့်အရေးယူဆောင်ရွက်မှုမျှ ပြုလုပ်
ခဲ့ခြင်းမရှိကြောင်း စောဒကတက်လျက်ရှိသည်။”^{၇၀}

“ဒီကမ္ဘာပေါ်မှာ မူးယစ်ဆေးဝါးနဲ့ ပတ်သက်လာရင် သူတော်
ကောင်းနတ်သားတွေ မရှိဘူးဆိုပေမဲ့ နတ်ဆိုးတွေချည်း သက်သက်
ပြည့်နေတာတွေလည်း မဟုတ်ပါဘူး” ဟု UNODC ၏ မြန်မာနိုင်ငံ
တာဝန်ခံဟောင်းဖြစ်သူမှ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။ “နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ
တည်းကိုပဲ ခေါင်းပုံချအပြစ်တင်နေရင် ဘယ်တရားပါ့မလဲ။ ဒါပေမဲ့ ထိုင်း
အစိုးရကတော့ အဲဒီလိုပဲ ကောက်ချက်ချခဲ့တယ်လို့ ယူဆတယ်။ သူတို့
ပြောတာက နယ်စပ်ဒေသတစ်လျှောက်မှာ နှစ်ဖက်စလုံးကပါဝင်နေပြီး
အကျင့်ပျက်ခြစားမှုတွေများနေတဲ့အတွက် ကိုယ့်ခြံကိုကိုယ်လုံအောင်
ကာဖို့လိုသလို နှစ်ဖက်စလုံးမှာလည်း တာဝန်ကိုယ်စီရှိတယ်။”^{၇၁}

ပထမအကြိမ်မြောက် အရှေ့တောင်အာရှဒေသ ဘိန်းစိုက်
တောင်သူများ ညီလာခံကို ၂၀၁၃ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ၌ ရန်ကုန်မြို့

၂၀၁၅ တားမြစ်ပိတ်ပင်ရေးမတိုင်မီ ၀ ဒေသ၌ တွေ့ရသည့် ဘိန်းဈေးကွက်။

အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယမှ အစိုးရကျောထောက်နေတော်မူသည့် ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့။

တွင်ကျင်းပခဲ့ရာ တက်ရောက်ဆွေးနွေးသူများက နေရာဒေသအများအပြားရှိ အကျင့်ပျက်ခြစားသည့် တပ်မတော်နှင့် အစိုးရအရာရှိများက ၎င်းတို့၏ ဒေသအတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကို မသိကျိုးကျွန်ပြု၍ အပြန်အလှန်အားဖြင့် အခွန်အခများ ကောက်ယူလေ့ရှိပြီး တစ်ခါတစ်ရံကြိုတင်ပေးသွင်းရကြောင်း ပြောဆိုခဲ့ကြသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းအားနည်းမှု၊ အကျင့်ပျက်ခြစားမှုနှင့် အစိုးရမူးယစ်ဆေးဝါးတားဆီးနှိမ်နင်းရေး မူဝါဒများ၊ ဥပဒေများနှင့် ပတ်သက်၍ ဗဟုသုတမရှိခြင်းကြောင့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုနှင့် အသုံးပြုမှုများ ဆက်လက်တွင်ကျယ်နေသည်ဟု သုံးသပ်ရသည်။ သင်တန်းတက်ရောက်လာသူတစ်ဦးက "အဂတိလိုက်စားမှုနဲ့ လျှို့ဝှက်အပေးအယူတွေက အာဏာပိုင်တွေ နေ့စဉ်မကင်းနိုင်တဲ့ ကိစ္စတွေဖြစ်လာတယ်" ဟု ပြောဆိုခဲ့သည်။^{၇၂}

မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုအတွင်း တပ်မတော်တစ်ရင်းတစ်ဖွဲ့များနှင့် တပ်ခွဲမှူးများ၏ ပါဝင်မှုကိုလည်း စနစ်တကျ မှတ်တမ်းတင်ထားခဲ့သည်။ ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်း TNI ပြုလုပ်ခဲ့သည့် သုတေသန၌ လက်ရှိအချိန်ထိ တပ်မတော်အပါအဝင် ပဋိပက္ခအတွင်း ပတ်သက်ပါဝင်လျက်ရှိသည့် အဖွဲ့များအားလုံး ဘိန်းစိုက်တောင်သူများကို အခွန်ကောက်ခံလျက်ရှိကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။^{၇၃} ပြည်ပရောက်မီဒီယာများကလည်း မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုအတွင်း ပါဝင်ပတ်သက်လျက်ရှိသည့် တပ်မတော်တစ်ရင်းတစ်ဖွဲ့များအကြောင်း အစီရင်ခံစာထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။^{၇၄} အကျင့်ပျက်ခြစားမှုနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုအတွင်း တပ်မတော်မှ ပါဝင်ပတ်သက်မှုသည် အဓိကအားဖြင့် ဒေသခံတစ်ရင်းတစ်ဖွဲ့များ ကိုယ်ထူကိုယ်ထရပ်တည်ရေး မူဝါဒကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာခြင်း ဖြစ်သည်ဟု သုံးသပ်ရသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ တစ်ရင်းတစ်ဖွဲ့များအနေဖြင့် မိမိတို့

အတွက်လိုအပ်သည့် စားနပ်ရိက္ခာများနှင့် အခြားထောက်ပံ့ရေးကိစ္စရပ်များကို ဒေသတွင်းမှ ရှာဖွေရယူခြင်းအားဖြင့် စစ်ဌာနချုပ်မှ ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်မှုကို လျော့ချသွားရန် ရည်ရွယ်ခြင်းဖြစ်သည်။

နှစ်အလီလီပြောင်းခဲ့ပြီးနောက် အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနမှ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ဖျက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာတာဝန်ဝတ္တရားများကို 'လက်တွေ့ကျကျဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ရန် ပျက်ကွက်ခဲ့ကြောင်း' ဝေဖန်ခဲ့သည်။ အမေရိကန်မှ ထောက်ပံ့ပြောဆိုခဲ့သည့် အချက်တစ်ချက်မှာ 'မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် ပတ်သက်သည့် အကျင့်ပျက်ခြစားမှုအတွင်း ပါဝင်ပတ်သက်လျက်ရှိသည့် တပ်မတော်အကြီးတန်းအရာရှိများကို စုံစမ်းဖော်ထုတ်၍ ပြစ်ဒဏ်ပေးရန်' ပျက်ကွက်လျက်ရှိသည့် အချက်ဖြစ်သည်။^{၇၅} ၂၀၁၃ ခုနှစ် အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန၏ အစီရင်ခံစာ၌ "မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ လူ့အခွင့်အရေးများက တစ်ချို့သော အစိုးရအဆင့်မြင့်အရာရှိများသည် မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုမှ ငွေကြေးဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်များ ရရှိနေကြကြောင်း ထင်မြင်ယူဆထားကြသည်။ သို့သော် အဆိုပါထင်မြင်ယူဆချက်များကို ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းမှုများ၊ ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင်ခြင်းများ သို့မဟုတ် အခြားအများပြည်သူသိရှိစေရန် ထုတ်ပြန်ချက်များအားဖြင့် မည်သည့်အခါကမျှ အတည်ပြုခြင်းမရှိခဲ့ပေ။ ယုံကြည်အားထားလောက်သည့် NGOs များနှင့် မီဒီယာအစီရင်ခံစာများအရ အလယ်အလတ်အဆင့် စစ်တပ်အရာရှိများနှင့် အစိုးရအရာရှိများသည် မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် ပတ်သက်သည့် အကျင့်ပျက်ခြစားမှုများအတွင်း ပါဝင်လျက်ရှိသော်လည်း ဗိုလ်မှူးကြီးအဆင့်ထက် မြင့်မားသည့် တပ်မတော်အရာရှိများကို မည်သည့်အခါကမျှ မူးယစ်ဆေးဝါးမှုဖြင့် စစ်ဆေးအရေးယူခဲ့ခြင်း မရှိဖူးကြောင်း သိရှိရ

သည်။^{၇၆} ဤကဲ့သို့သော အမျိုးအစား၌ အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ နိုင်ငံရေးအရ လှုံ့ဆော်မှုများ ပါဝင်လျက်ရှိပြီး ၂၀၁၃ ခုနှစ် စာရင်းအရ ဤအမျိုးအစားအတွင်း ပါဝင်လျက်ရှိသည့် နိုင်ငံသုံးခုသာရှိပြီး ယင်းတို့မှာ ဘိုလီးဗီးယား၊ မြန်မာနှင့် ဗင်နီဇွဲလားနိုင်ငံတို့ဖြစ်ကြသည်။ ထူးခြားချက်တစ်ခုမှာ အမေရိကန်၏ မဟာမိတ် အာဖဂန်နစ္စတန် (ကမ္ဘာ့ဘိန်းစိုက်ပျိုး ထုတ်လုပ်မှုအများဆုံးနိုင်ငံ)၊ ကိုလံဘီယာနှင့် ပီရူး (ကိုကာနှင့် ကိုကင်းအဓိကထုတ်လုပ်သည့်နိုင်ငံများ) နှင့် မက္ကစီကို (အမေရိကန်ဈေးကွက်သို့ ဦးတည်သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးများ၏ အဓိကဖြတ်သန်းသယ်ဆောင်သည့် ခရီးထောက်နိုင်ငံ) တို့ကို စာရင်းအတွင်း မတွေ့ရှိရခြင်းဖြစ်သည်။^{၇၇}

အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယဒေသရှိ ဒေသအာဏာပိုင်များအကြား အကျင့်ပျက်ခြစားမှုသည်လည်း ဆိုးရွားသည့် ပြဿနာရပ်တစ်ခုဖြစ်နေပြီးနယ်စပ်တစ်လွှား သွားလာလှုပ်ရှားလျက်ရှိသည့် မင်္ဂလာဒုံရှိ ဒေသခံသတင်းရင်းမြစ်တစ်ခုကလည်း “မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုနဲ့ အသေးစား မှောင်ခိုလုပ်ငန်းတွေမှာ နယ်စပ်နက်ဘက်စလုံးက အစိုးရ အရာရှိတွေ ပါဝင်နေကြတယ်။” ဟု ပြောဆိုခဲ့သည်။^{၇၈} ၂၀၁၃ ခုနှစ် အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန၏ အစီရင်ခံစာအရ အကျင့်ပျက်ခြစားမှုသည် အိန္ဒိယနိုင်ငံအနှံ့အပြား ပျံ့နှံ့လျက်ရှိကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ “အစိုးရအလွှာအသီးသီးရှိ ရဲတပ်ဖွဲ့အားလုံး၌ ဖြစ်ပျက်လျက်ရှိပြီး တရားမဝင်လုပ်ငန်းများအတွက် မည်သည့်အရာရှိမျှ ထိထိရောက်ရောက် တာဝန်ခံမှုမရှိပေ။ သို့ဖြစ်၍ ဘေးအန္တရာယ်ကြီးမားသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးများအတွက် ကျယ်ပြန့်သည့် တားဆီးနှိမ်နင်းရေး စီမံချက်များ ထိရောက်မှုအားနည်းလျက်ရှိသည်။”^{၇၉}

လာအိုနှင့်ပတ်သက်၍ ၂၀၁၃ အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန၏ အစီရင်ခံစာ၌ စစ်သားနှင့်ရဲများ၏ လုပ်ခလစာနည်းပါးခြင်း

ကြောင့်ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ “လာအိုနိုင်ငံအတွင်း အကျင့်ပျက်ခြစားမှုများက ဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် အစိုးရအတွက် ကပ်ဆိုးသဖွယ်ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေသည်။” ထို့အပြင် “လာအိုနိုင်ငံတွင်းရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုအတွင်း ကာကွယ်ရေးတပ်ဖွဲ့များနှင့် အစိုးရဌာနများ၏အကျင့်ပျက်ချစားမှုများက အဓိကပြဿနာဖြစ်နေသည်။”^{၈၀}

ဒေသတွင်းနိုင်ငံရေးသမားများတပ်မတော်နှင့်အစိုးရအရာရှိများစစ်တပ်ခေါင်းဆောင်များနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များအကြား အကျင့်ပျက်ခြစားမှု ကျယ်ပြန့်လျက်ရှိသဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုအတွက် တိုင်းပြည်တစ်ပြည် သို့မဟုတ် ပဋိပက္ခအတွင်း ပါဝင်လျက်ရှိသည့်အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့တည်းအပေါ် ပြစ်တင်ဝေဖန်၍မရပေ။ အကျိုးအမြတ်များပြားသည့် တရားမဝင်ကုန်ကူးမှုအတွင်း စိတ်ဝင်စားမှုမြှင့်တက်လာခြင်းသည် ပဋိပက္ခ၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုမရှိခြင်းနှင့် ဘိန်းစစ်ပွဲများ၏ နောက်ဆက်တွဲရလဒ်များဖြစ်သည်။ အရှေ့တောင်အာရှဒေသအတွင်းရှိ ထိန်းမနိုင်သိမ်းမရဖြစ်နေသည့် ဒေသများ၌ အစိုးရများအနေဖြင့် အခြေခံလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များအတွက် တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုရှိအောင် ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ရန် ခက်ခဲလျက်ရှိသည်။ ၎င်းတို့၏ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများသည်လည်း တရားဥပဒေနှင့် လျော်ညီခြင်းမရှိသည့် လုံခြုံရေးအစီအစဉ်များနှင့် အစားထိုးခံရလျက်ရှိသဖြင့် အာဏာနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအကြား လစ်ဟာမှုများ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည်။ မြန်မာနှင့် အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယအတွင်း အစိုးရကျောထောက်နောက်ခံပြုထားသည့် ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့များကို အသုံးပြုခြင်းသည်လည်း အကြမ်းဖက်မှုနှင့် အကျင့်ပျက်ခြစားမှုများကို ထပ်လောင်းအားဖြည့်လျက်ရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏မူဝါဒများက အစိုးရကျောထောက်နောက်ခံပြုထားသည့်ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့များ၏ မူးယစ်ဆေးဝါး ထုတ်လုပ်မှုနှင့် ကုန်ကူးမှုအတွင်း ပတ်သက်ပါဝင်နေမှုကို နားလည်မှုဖြင့်မျက်ကွယ်ပြုပေးထားခြင်းက တပ်မတော်အရာရှိများနှင့် ပြည်သူ့စစ်ခေါင်းဆောင်များအကြား အကျိုးအမြတ်များပြားသည့် ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်မှုများကို အားပေးလျက်ရှိသည်။ အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယတွင်လည်း အလားတူပြဿနာများကြုံတွေ့ရလျက်ရှိသည်။ မင်္ဂလာဒုံပြည်နယ်ရှိ အဆင့်မြင့်ရဲအရာရှိတစ်ဦးက “ကျွန်တော်တို့အနေနဲ့ နိုင်ငံရေးသမားတွေကိုရော၊ စစ်တပ်ကိုရော၊ အာဆမ်ရိုင်ဖယ်တပ်ဖွဲ့ကိုရော၊ မြေအောက်မှောင်ခိုလောကသားတွေကိုရော တစ်ပြိုင်တည်း မအုပ်ချုပ်နိုင်ဘူး” ဟုပြောဆိုခဲ့သည်။ ကောင်းမွန်သည့် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးမှု မရှိခြင်းက လုံခြုံရေးကဏ္ဍကို လူထုဝန်ဆောင်မှုပေးသည့် အနေအထားမှ ပုဂ္ဂလိကကုန်ပစ္စည်းအသွင်ပြောင်းလဲသွားစေခဲ့သည်။ တပ်ဖွဲ့များ တရားဝင်အသုံးပြုမှုကို တင်းတင်းကျပ်ကျပ် လက်ဝါးကြီးအုပ်ချုပ်ကိုင်မှုက ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံတစ်ခု ဆိုးဆိုးရွားရွားအားနည်းချိန် သွားစေသည်ဟု သုံးသပ်ရပြီး ‘အကြမ်းဖက်သည့်ဈေးကွက်များ’ သို့မဟုတ် ‘အနိုင်အထက်ပြုကျင့်သည့် ဈေးကွက်များ’ ကကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းဥပဒေများ၏ အမှတ်သညာကဲ့သို့ ဖြစ်လာသည်။ ဤအခြေအနေမျိုး၌ အကြမ်းဖက်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများက နယ်မြေဒေသများအပေါ် လွှမ်းမိုးလျက်ရှိပြီး မကြာခင်အကြမ်းဖက်၍ တစ်ဖက်သတ် စီရင်ဆုံးဖြတ်မှုများကို အသုံးပြုသည့် သီးခြားလုံခြုံရေးအစီအစဉ်များကို ပြောင်းလဲဖြစ်ပေါ်စေလျက်ရှိသည်။ ‘အကြမ်းဖက်မှုပြင်းထန်သည့်ဈေးကွက်’ သည် အကြမ်းဖက်မှုကို ပဋိပက္ခစီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် သမရိုးကျမဟုတ်သည့် ဩဇာအာဏာအသုံးပြုမှုအဖြစ် အဓိပ္ပာယ်သက်ရောက်စေသည့် ရှုပ်ထွေးသည့် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များမှ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်သည်။^{၈၁}

ရမ်းမြောက်ဈေးတစ်နေရာ။

'အကြမ်းဖက်မှုပြင်းထန်သည့် ဈေးကွက်' များဟူသော အသုံးအနှုန်းကို ဘဠုဂုဏ်နောက်ပိုင်း၌ စတင်အသုံးပြုခဲ့သည့်တိုင်းရင်းသားရေးရာ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင် ဂျော့ရှီအယ်ဝဒ်က "စီးပွားရေးရည်ရွယ်ချက်သက်သက်အတွက်လုပ်ဆောင်တဲ့ လုပ်ငန်းဆောင်တာတွေကို ဆိုလိုတာပါ။ အဲဒီထဲမှာ ဓားပြတိုက်မှုနဲ့ ပစ္စည်းခြင်းလဲလှယ်မှုအပါအဝင် လမ်းခွန်ကောက်ခြင်း၊ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခန့် ပြန်ပေးရွေးငွေတွေ စုဆောင်းသလိုမျိုး အခြားဆက်စပ်ကဏ္ဍတွေလည်း အများကြီးပါနေတယ်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ဒီလိုကဏ္ဍတွေမှာ ပါဝင်ပတ်သက်နေတဲ့သူတွေကို သူနိုးလေးကနေ ကုန်သည်ကြီးအဆင့်ထိ အလွှာအသီးသီးသတ်မှတ်လို့ရတယ်။ အဲဒီလို ပဋိပက္ခတွေအတွင်း လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့တွေကို ဦးစီးကွပ်ကဲတဲ့ဗိုလ်ချုပ်တွေ၊ အိမ်ရှေ့မင်းသားတွေ၊ စစ်ဦးစီးချုပ်တွေနဲ့ ပါတီခေါင်းဆောင်တွေကို စစ်နယ်ရှင်တွေအဖြစ် သုတေသနမှာ ရည်ညွှန်းထားတယ်။ စစ်နယ်ရှင်တွေဟာ ကိုယ်ရဲ့ စီးပွားရေးအကျိုးအမြတ်အတွက် စနစ်တကျ အကြမ်းဖက်မှုကို ထိရောက်တဲ့လက်စွဲနည်းလမ်းအနေနဲ့ ကျင့်သုံးကြတဲ့ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်တွေလို့ သတ်မှတ်လို့ရတယ်။ ဒီ 'စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်တွေ' က အလားတူအကြမ်းဖက်တတ်တဲ့ အခြားရိုးရိုးစီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်တွေနဲ့ ကွဲပြားပါတယ်။ ရိုးရိုးလုပ်ငန်းရှင်တွေက တစ်ခါတစ်ရံ အကြမ်းဖက်တတ်ပေမဲ့ ဝင်ငွေဘဏ္ဍာရဖို့ နည်းလမ်းတစ်ခုအနေနဲ့ တော့ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အသုံးမပြုကြပါဘူး။" ဟု ပြောဆိုခဲ့သည်။^{၁၃}

ဥပမာ အစိုးရကျောထောက်နောက်ခံပြုထားသည့် မြန်မာနိုင်ငံတွင်းရှိ ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့များကဲ့သို့သော သမရိုးကျမဟုတ်သည့် ဒေသတွင်းလုံခြုံရေး အစီအစဉ်များသည် 'စင်ပြိုင်အာဏာရစနစ်များ' သို့မဟုတ် 'အစိုးရ၏ မြေရှင်ပဒေသရာဇ်စနစ်များ' အဖြစ် လည်ပတ်လျက်ရှိသည်။ ၎င်းတို့အနေဖြင့် မိမိတို့၏ ဒုစရိုက်လုပ်ငန်းများကို အင်အားသုံးကာကွယ်ရန်၊ ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ ဆက်ကြေးများ အတင်းအဓမ္မကောက်ခံရန်၊ သမရိုးကျ သို့မဟုတ် သမရိုးကျမဟုတ်သည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ပတ်သက်သည့် ဒုစရိုက်လုပ်ငန်းများကို အကာအကွယ်ပေးရန်နှင့် ကုန်စည်ငှားရမ်းရောင်းချမှုများအတွက် မိမိတို့၏ အင်အားများကို အသုံးပြုနိုင်သည်။ မကြာခဏဆိုသလိုပင် နိုင်ငံတော်ကာကွယ်ရေး ယန္တရားအဖွဲ့ဝင်များသည်လည်း ပါဝင်ပတ်သက်လေ့ရှိပြီး အစိုးရကိုယ်စားလှယ်များအဖြစ် မိမိတို့၏ ပဋိပက္ခစီမံခန့်ခွဲရေးမဟာဗျူဟာများကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်း၍ အပြန်အလှန်အားဖြင့် လာဘ်ငွေ

များရယူပြီး တရားမဝင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအရ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးလျက်ရှိသည်။

ဒီမိုကရေစီ၊ တိုင်းရင်းသားငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးတို့ကို အားပေးမြှင့်တင်လျက်ရှိသည့် ဒေသတွင်းထောက်ခံအားပေးသူများအတွက် 'အကြမ်းဖက်မှု ပြင်းထန်သည့်ဈေးကွက်များ' တည်ရှိနေခြင်းသည် ကြီးစွာသောအဟန့်အတားများဖြစ်နေသော်လည်း အကြမ်းဖက်စီးပွားရေး လုပ်ငန်းရှင်များသည် တည်ငြိမ်အေးချမ်းမှုမရှိခြင်း၊ ပဋိပက္ခနှင့် ဥပဒေမဲ့အခြေအနေများမှ အကျိုးအမြတ်များဖြစ်ထွန်းလျက်ရှိသည်။ ထိုကဲ့သို့သော နယ်မြေဒေသများအတွင်း နေထိုင်လျက်ရှိသည့် ဒေသခံလူထုများမှာ ရေရာမှုမရှိသည့် အခြေအနေ၌ ပိတ်မိလျက်ရှိပြီး ခက်ခဲဆိုးယုတ်၍ အကြမ်းဖက်မှု ပြင်းထန်သည့်ပတ်ဝန်းကျင်အတွင်းရှင်သန်နိုင်ရန်အတွက် 'တရားမဝင်လုပ်ငန်းများကို ပြောင်းလဲလုပ်ကိုင်ရန်' အတင်းအကျပ် ဖိအားပေးခံရလျက်ရှိသည်။ ဥပမာဆိုပါက ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သည့် တရားမဝင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းမျိုး၌ မဖြစ်မနေ ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်လာခြင်းမျိုးကို ဆိုလိုသည်။ နယ်မြေဒေသအသီးသီးကို ထိန်းချုပ်ထားသည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များအတွက်လည်း ထိုနည်းတူပင်ဖြစ်ပြီး အခြားတစ်ဖက်တွင်လည်း သမရိုးကျစီးပွားရေး လုပ်ကိုင်ရန် အခွင့်အလမ်းမရှိဘဲ ငြင်းပယ်ခံထားရသဖြင့် မိမိတို့၏ အခြေစိုက်စခန်းများကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် တရားမဝင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအပေါ် မှီခိုလာခြင်းကြောင့် မိမိတို့၏ တရားဝင်နိုင်ငံရေး ရည်မှန်းချက်များမှ သွေဖယ်သွားစေသည့် အခြေအနေများပေါ်ပေါက်လာသည်။ တပ်မတော်မှ အဆိုပါအခြေအနေမျိုးကို အသုံးပြု၍ နိုင်ငံရေးနည်းလမ်းအရ အဖြေရှာရန်ထက် ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းကာ အားပေးအားမြှောက်ပြုခြင်းဖြင့် သီးခြားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များနှင့် ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ မဟာမိတ်ဖွဲ့ပူးပေါင်း၍ ပဋိပက္ခကို လိုသလိုစီမံခန့်ခွဲရန်သာ အားစိုက်ထုတ်လျက်ရှိသည်။ ကွဲပြားစုံလင်၍ အလျင်အမြန်ပြောင်းလဲလျက်ရှိသည့် ဒေသဖြစ်သောကြောင့် လာမည့်ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိသည့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများနှင့် ရပ်ရွာလူထုများ၏ ထိခိုက်နစ်နာမှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်လိုအပ်လာမည်ဖြစ်သည်။

ဘိန်းမဲ၊ ဘိန်းဖြူ၊ စိတ်ကြွဆေးနှင့် မူးယစ်စေတတ်သည့် အခြားဆေးဝါးများ

"ဘယ်လိုအသုံးပြုရမယ် ဆိုတာကို ကောင်းကောင်းသိတဲ့သူတွေအတွက် ဘိန်းဟာဆေးစွမ်းကောင်းတစ်လက်ပါပဲ။ အရင်တုန်းကရှေးခေတ်ဘိုးဘွားတွေဆိုရင် ဘိန်းကိုတော်တော်များများ အသုံးပြုခဲ့ကြတယ်။ သူတို့တွေက အသက်ရှည်ကျန်းမာပြီး စီးပွားရေးနဲ့ လုပ်ငန်းကိုင်ငန်းတွေမှာလည်း အဆင်ပြေခဲ့ကြတယ်။ နောက်မျိုးဆက်လူငယ်တွေက ဘိန်းကနေ ဘိန်းဖြူကို ပြောင်းလဲသုံးစွဲလာကြတယ်။ မူးယစ်ဆေးဝါးရဲ့ ဘေးအန္တရာယ်တွေကို မသိနားမလည်တဲ့အတွက် အခုနောက်ပိုင်း သူခိုးကြမ်းပိုးဆေးသမားတွေများလာပြီး အသက်လည်း မရှည်ကြတော့ဘူး။"^၁

အသက် ၇၆ နှစ်ရှိ ကချင်အမျိုးသားတစ်ဦး

ရွှေတြိဂံဒေသနှင့် ယင်း၏အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများ၌ လွန်ခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသည့်ပုံစံများ သိသိသာသာပြောင်းလဲလာခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများသည် ဘိန်းကို အခိုးအငွေ အဖြစ်ရှုရှိုက်သည့်ပုံစံမှ အကြောထဲ ဘိန်းဖြူ ထိုးသွင်းသည့်ပုံစံသို့ ပြောင်းလဲသွားခဲ့သည်။ အပန်းဖြေခြင်း၊ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုနှင့်ဆေးဝါးကုသမှုဆိုင်ရာရည်ရွယ်ချက်များအတွက်အသုံးပြုခြင်းတို့အပါအဝင် ဘိန်းကို ရည်ရွယ်ချက်အမျိုးမျိုးအတွက် ရှေးရိုးစဉ်ဆက် အသုံးပြုလာခဲ့ကြသည်။ မြန်မာ၊ အိန္ဒိယနှင့် လာအိုနိုင်ငံများရှိ ဘိန်းစိုက်ဒေသများ၌ ဘိန်းကိုကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သုံးစွဲလျက်ရှိသော်လည်း နောက်ဆက်တွဲ ပြဿနာရပ်များ ဆိုးဆိုးရွားရွားပေါ်ပေါက်ခဲ့ခြင်း မရှိပေ။ ဘိန်းဖြူသုံးစွဲမှု ကျယ်ပြန့်လာသည်နှင့်အမျှ အချို့သောဒေသများ၌ 'ဘိန်းဖြူပြန့်ပွားမှုကပ်ဆိုး'ကို ကြုံတွေ့ခံစားရလျက်ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းရှိ ကချင်ပြည်နယ်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းဒေသများ၌ ပိုမိုပျံ့နှံ့လျက်ရှိသည်။ အကြောထဲ ဘိန်းဖြူ ထိုးသွင်းမှု ကျယ်ပြန့်လာမှုသည် ဒေသတွင်း HIV/AIDS နှင့် အသည်းရောင်အသားဂါစိပိုး ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုမြင့်မားလာခြင်း၏ အဓိကအကြောင်းရင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။

ဒေသတွင်း၌ ၁၉၉၀ ခုနှစ်မှစ၍ စိတ်ကြွဆေး (အမ်ဖီတမင်း အမျိုးအစား-ATS) ထုတ်လုပ်မှုနှင့် သုံးစွဲမှုနှုန်းများတစ်ရှိန်ထိုးမြင့်တက်လာခဲ့သည်။ UNODC အချက်အလက်များအရ အရှေ့နှင့် အရှေ့တောင်အာရှဒေသအတွင်း မက်အမ်ဖီတမင်း အမျိုးအစား စိတ်ကြွဆေးများသည် အန္တရာယ်အများဆုံး မူးယစ်ဆေးဝါးအမျိုးအစားအဖြစ် ဆက်လက်ရပ်တည်လျက်ရှိပြီး ထုတ်လုပ်မှုနှင့် သုံးစွဲမှုနှုန်းများ ဆက်လက်မြင့်တက်လာမည့် အရိပ်အခြေများ တွေ့မြင်နေရသည်။ အရှေ့နှင့် အရှေ့တောင်အာရှဒေသတွင်း ကမ္ဘာ့လူဦးရေ၏ သုံးပုံတစ်ပုံနီးပါး မှီတင်းနေထိုင်လျက်ရှိပြီး "ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံးနှင့် အခိုင်မာဆုံးသော ATS ဈေးကွက်များ အခြေစိုက်ထားသည့် ဒေသလည်းဖြစ်သည်။"^၂ ATS အသုံးပြုမှုနှင့် ပတ်သက်သည့် ပြဿနာရပ်များ ပိုမိုဆိုးရွားလာလျက်ရှိသော်လည်း ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများမှာ အကန့်အသတ်ဖြင့် သို့မဟုတ် လုံးဝမရှိသကဲ့သို့ ဖြစ်နေပြီး အများအားဖြင့် ဘိန်းအခြေခံဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကိုသာ အလေးပေးလျက်ရှိသည်။

ခရက်တွမ် (Kratom) သည် သိမ်မွေ့သည့်စိတ်ကြွဆေးတစ်မျိုး ဖြစ်ပြီးထိုင်းနိုင်ငံတောင်ပိုင်း၌ အထူးနာမည်ကြီး လူကြိုက်များ၍ ဒေသ

ကြီး၏ အခြားအစိတ်အပိုင်းများတွင်လည်း တဖြည်းဖြည်း တွင်ကျယ်လာလျက်ရှိသည်။ ဆေးဝါးကုသမှုအတွက် အသုံးပြုကြသော်လည်း ထိုင်းနိုင်ငံတောင်ပိုင်း၌ ဘေးအန္တရာယ်များပြားသည့် အခြားဆေးဝါးအမျိုးအစားများပါဝင်လျက်ရှိသည့် ဆေးပေါင်းစုံ (ကော့တေးလ်) အဖြင့် ရောနှောသောက်သုံးလေ့ရှိသဖြင့် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ဆက်စပ်သည့် နောက်ဆက်တွဲ ဆိုးကျိုးရလဒ်များ မကြာခဏဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည်။ အာရှဒေသအတွင်း ဆေးခြောက်ပင်များ နေရာအနှံ့ပေါက်ရောက်လျက်ရှိသဖြင့် ဘာသာရေးနှင့် ရိုးရာဓလေ့အစဉ်အလာ ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် အသုံးပြုမှုအပါအဝင် ဒေသတွင်းသုံးစွဲမှုနှုန်း ဆက်လက်မြင့်တက်လာလျက်ရှိသည်။ ဒေသတွင်းဈေးကွက်များသို့ ကိုကင်းဝင်ရောက်မှုမာဏာ မြင့်တက်လာခြင်းသည်လည်း သုံးစွဲသူများအတွက်ရွေးချယ်စရာဆေးဝါးသစ်တစ်ခုဖြစ်လာသည်။

ကက်တမင်း (Ketamine) သည်လည်း ဒေသတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်များ၌ တွေ့ရှိရသည့်အခြားအမျိုးအစားတစ်ခုဖြစ်ပြီး ၂၀၀၀ ခုနှစ်အစောပိုင်းကာလများ၌ တရုတ်နိုင်ငံတောင်ပိုင်းနှင့် ဟောင်ကောင်ဒေသများ၌ 'ပါတီမူးယစ်ဆေးဝါး (Party Drug)' အဖြစ် အထူးကျော်ကြားခဲ့သည်။ အာရှဒေသအတွင်း ထရာမာဒေါလ် (Tramadol) ဈေးကွက်ကြီးထွားလာခဲ့ပြီး ဆေးဝါးထုတ်ကုန်များကို အခြေခံ၍ အသွင်ပြောင်းထုတ်လုပ်သည့် တရားမဝင်ဖြန့်ဖြူး ထုတ်လုပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ကုန်လွန်ခဲ့သည့်နှစ်များအတွင်း ဒေသတစ်လွှားရှိနိုင်ငံများ (ဤကဲ့သို့သော အမျိုးအစားများကို အဓိကထုတ်လုပ်လေ့ရှိသည့် တရုတ်နှင့် အိန္ဒိယအပါအဝင်) သည် ကုလသမဂ္ဂ မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးသဘောတူညီချက်အရ အခြေခံဆေးဝါးများ 'အလွဲသုံးစားမှု' ကို လုပ်ငန်းစဉ်များချမှတ်၍ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် မူးယစ်စေတတ်သော ဆေးဝါးများဆိုင်ရာကုလသမဂ္ဂ ကော်မရှင် (CND) ၌ တင်ကြားသည့် နိုင်ငံရေးအရ ဖိအားပေးမှုကို စဉ်ဆက်မပြတ် ရင်ဆိုင်နေကြရသည်။ လိုအပ်သောအခြေခံဆေးဝါးများ ရယူအသုံးပြုနိုင်ရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ကမ္ဘာ့အဖွဲ့မှ လုပ်ငန်းစဉ်များရေးဆွဲချမှတ်ရာ၌ နောက်ဆက်တွဲ ဆိုးကျိုးရလဒ်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှုရှိဘဲ လျစ်လျူရှုလျက်ရှိသည်။ အာရှနိုင်ငံများသည်လည်း ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ပတ်သက်၍ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့အစည်း (WHO) ၏ မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး အထူးပြုကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များ ကော်မတီ (Expert Committee on Drug Dependence-ECCDD) မှ ပေးအပ်သည့် ခိုင်မာအားကောင်းသော အကြံပြုထောက်ခံချက်များကို လျစ်လျူရှု၍ ကက်တမင်း သို့မဟုတ် ထရာမာဒေါလ် အလွဲသုံးစားမှုနှင့် ပတ်သက်သည့် ဘေးအန္တရာယ်များကြောင့် ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းစဉ်များကို ခွင့်မပြုဘဲ ထိန်းချုပ်မှုအောက်ထားရှိရန်ဆုံးဖြတ်ပါက အခြေခံဆေးဝါးများ ရယူအသုံးပြုနိုင်မှုအပေါ် ဆိုးရွားသည့် ဘေးအန္တရာယ်သက်ရောက်စေမည်ဖြစ်သည်။ ဤဆေးဝါးအမျိုးအစားများအား အသုံးပြုသည့်ပုံစံများကြောင့် နောက်ဆက်တွဲဆိုးကျိုးရလဒ်များ ပေါ်ပေါက်လာကြောင်း ရှင်းရှင်းလင်းလင်း တွေ့မြင်ရလျက်ရှိသဖြင့် လက်ရှိမူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်း အဆိုပါအမျိုးအစားများကို ထည့်သွင်းစာရင်း မပြုစီ နိုင်ငံအလိုက်ပြဿနာရပ်များကို ဖြေရှင်းနိုင်ရန်အတွက် ယင်းတို့နှင့်ပတ်သက်သည့် ကမ္ဘာ့အတိုင်းအတာ လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များ ရေးဆွဲအကောင်အထည်ရာမှ ထွက်ပေါ်လာသည့် ပြဿနာရပ်များကိုဦးစွာ နားလည်သဘောပေါက်ရန် လိုအပ်သည်။

မူးယစ်ဆေးဝါးမျိုးစုံသုံးစွဲမှုများ တွင်ကျယ်လျက်ရှိပြီး ဘိန်းဖြူနှင့် မက်အမ်ဖီတမင်းကို ယှဉ်တွဲအသုံးပြုသည့်သူများသည် မတူညီသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးများ၏ အာနိသင်ကို ဟန်ချက်ညီအောင်ထိန်းညှိရန် သို့မဟုတ် မိမိတို့ ကြိုက်နှစ်သက်သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးအမျိုး

အမ်ဖီတမင်းအမျိုးအစား စိတ်ကြွဆေးများ (ATS)

အရှေ့နှင့် အရှေ့တောင်အာရှဒေသ၌ တွေ့ရသည့် အဓိက ATS အမျိုးအစားမှာ မက်အမ်ဖီတမင်းအမျိုးအစား ဆေးဝါးဖြစ်ပြီး မြန်မာနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံအတွင်း အများအားဖြင့် ရာဘာ (ရှူးသွပ်ဆေး) သို့မဟုတ် ရာမ (မြင်းဆေး) အဖြစ် လူသိများကြသကဲ့သို့ တရုတ်နိုင်ငံ၌ 'မာ-ဟောင်-ဆူ' အဖြစ်လူသိများသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံ၌ ယာအိုင်းစ်ဟုလူသိများပြီး တရုတ်နိုင်ငံ၌ ဘင်းတူဟု ကျော်ကြားသည့် သန့်စင်မှုအရည် အသွေးမြင့်မားသော မက်အမ်ဖီတမင်းပုံဆောင်ခဲအကြည် သို့မဟုတ် 'ရေခဲသား (Ice)' (ရေခဲနှင့် အလားသဏ္ဍာန်တူ၍ သလင်းကျောက်ကဲ့သို့ ကြည်လင်သည့် ကျောက်ပုံစံမျိုး) သုံးစွဲမှုဓလေ့များ ဒေသအတွင်း တဖြည်းဖြည်းပျံ့နှံ့လျက်ရှိသည်။ တရုတ်နိုင်ငံ၌ မက်သုဒိုင်းသုံးစွဲမှုကို လျှို့ဝှက်စွာ (ရေခဲစက်တီစီးခြင်း) ဟုခေါ်သည်။^၁ အသုံးတွင်ကျယ်မှုသိပ်မရှိသည့် ဆေးအမျိုးအစားများမှာ စိတ်ရွှင်မြူးထူးဆေး (အက်စ်တီ) အမျိုးအစား ATS သို့မဟုတ် စိတ်ကယောင်ကတမ်းဖြစ်စေသည့် အမ်ဖီတမင်း (ထိုင်းနိုင်ငံ၌ ယာအီးဟုခေါ်၍ တရုတ်နိုင်ငံ၌ ယောင်း-ထုပ်-ဝမ် သို့မဟုတ် ခေါင်းခါဆေး) အမျိုးအစားများဖြစ်သည်။ ဒေသတွင်းရှိ အက်စ်တီ ATS သည် ပုံမှန်အားဖြင့် မက်အမ်ဖီတမင်းနှင့် ကက်တမင်းကို ပေါင်းစပ်ထားခြင်းဖြစ်ပြီး ရနိုင်ပါက MDMA (ဥရောပ၌ ပင်မထုတ်လုပ်သည့် 'တကယ့်အက်စ်တီ' တွင်ပါဝင်သော အဓိကပစ္စည်း) အနည်းငယ် ရောစပ်၍ သို့မဟုတ် ဥရောပမှ တင်သွင်းသည့် MDMA ကို ကမိန်း၊ ဘိန်းဖြူ သို့မဟုတ် ကက်တမင်း သို့မဟုတ်တရုတ်ဓာတ်ခွဲခန်းများမှ ထုတ်လုပ်သည့် စိတ်ကြွဆေးများနှင့်ပေါင်းစပ်အသုံးပြုခြင်းဖြစ်သည်။ တတိယလူကြိုက်အများဆုံး အမျိုးအစားမှာ ကက်တမင်း (မြန်မာနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံ၌ ယာ-ကေ ဟုခေါ်ပြီး တရုတ်နိုင်ငံ၌ ကေ-ဖိန် သို့မဟုတ် 'ကေ-ပေါင်ဒါ' ဟုခေါ်သည်။) ဟုခေါ်သည့် စိတ်ကယောင်ချောက်ချား ဖြစ်စေသော အာနိသင်ရှိသည့် ထုံဆေးအမျိုးအစားဖြစ်ပြီး သူ့ချည်းသက်သက်လည်း အသုံးပြုကြသည်။^၂ 'အက်စ်တီ' နှင့် ကက်တမင်းကို မသမာသည့် နည်းလမ်းဖြင့်ရောစပ် အသုံးပြုမှုများပိုမိုခေတ်စားလာလျက်ရှိသည်။ ကက်တမင်းကိုဟောင်ကောင် လူငယ်ထုအကြားကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သုံးစွဲလျက်ရှိသည်။^၃

အစားများ ဈေးကြီးလွန်းခြင်း သို့မဟုတ် ပြတ်လပ်နေခြင်းကြောင့် အသုံးပြုကြခြင်းဖြစ်သည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများမှ ယာယီအနေဖြင့် အခြားအမျိုးအစားအသစ်များ သို့မဟုတ် အခြားပုံစံတစ်မျိုးဖြင့် ပြောင်းလဲသုံးစွဲခြင်းသည် ပို၍အန္တရာယ်မြင့်မားစေလျက်ရှိသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးအသုံးပြုပုံစံများသည် ဒေသတစ်ခုနှင့် တစ်ခုအကြား ကွဲပြားမှုရှိပြီး အဆင့်ဆင့်ပြောင်းလဲလျက်ရှိသည်။ ဥပမာ ဆိုရသော် ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းနှင့် ကချင်ပြည်နယ်အတွင်း ဘိန်းဖြူအကြောထဲထိုးသွင်းမှုများပျံ့နှံ့တွင်ကျယ်လျက်ရှိသော်လည်း ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းဒေသများတွင် ဘိန်းကိုအနီးအငွေ့ပုံစံဖြင့် ရှာရှိုက်မှုကို လူကြိုက်များ ရေပန်းစားနေဆဲဖြစ်သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံအတွင်း ATS သည်အများဆုံးအသုံးပြုသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးအမျိုးအစား ဖြစ်သော်လည်း အရှေ့မြောက် အိန္ဒိယတွင် အကိုက်ခဲပျောက်ဆေး စပါစမိုပရောဗီဇ် (Spasmo-Proxyvon) ကို ရောစပ်၍ မူးယစ်ဆေးဝါးအနေဖြင့်အကြောထဲ ထိုးသွင်းသည့်ပုံစံများ ခေတ်စားလျက်ရှိသည်။ (Spasmo Proxyvon) သည် အကိုက်ခဲပျောက်ဆေးအသွင် ထုတ်လုပ်ထားသည့် သောက်ဆေးတစ်မျိုးဖြစ်သည်။ ရေဥပျော်ဝင်နိုင်ခြင်းမရှိသဖြင့် အကြောထဲထိုးသွင်းသည့်

အခါပြည်တည်နာများဖြစ်လာပြီး အမြန်ဆုံးကုသမှုမခံယူပါက ဖြတ်တောက် ကုသရန် လိုအပ်သကဲ့သို့ အခြားအသက်အန္တရာယ်စိုးရိမ်ရသည့် အခြေ အနေများလည်း ပေါ်ပေါက်စေနိုင်သည်။

ရိုးရာအစဉ်အလာအရ ဘိန်းအသုံးပြုမှု

ဒေသတစ်လွှား၌ ဘိန်းအသုံးပြုမှုနှင့် ပတ်သက်၍ ရှည်ကြာ သည့် သမိုင်းကြောင်းရှိခဲ့သည်။ အိန္ဒိယ၌ ၁၀ ရာစုနှစ်ခန့်မှစ၍ ဘိန်းကို စတင်စိုက်ပျိုးလာခဲ့ကြသည်။^၆ အိန္ဒိယအလယ်ခေတ်ခန့်က ဘိန်းကို ဆေးဝါးရည်ရွယ်ချက်အတွက်အသုံးပြုမှုကိုလေ့လာဆန်းစစ်ရာ၌ကာမ အားတိုးဆေးတစ်လက်အနေဖြင့် ဦးစွာအသုံးပြုကြပြီး နောက်ပိုင်း၌ ဝမ်းလျှော့ဝမ်းပျက်ဆေးအဖြစ် တိုးချဲ့အသုံးပြုလာကြပြီး အိပ်ပျော်စား ဝင်ဆေးနှင့် နာကျင်ကိုက်ခဲမှု သက်သာပျောက်ကင်းစေသည့် ဆေးဝါး အဖြစ် ဆက်လက်အသုံးပြုခဲ့ကြကြောင်း သုံးသပ်ရသည်။^၇ ၁၉ ရာစု နှောင်းပိုင်း၌ ဗြိတိသျှတော်ဝင် ကော်မရှင်နှစ်ခုက ဘိန်းကိုအများအား ဖြင့် သောက်ဆေးကဲ့သို့သာ မျိုးချမှုများပြားပြီး အခိုးအငွေပုံစံဖြင့် ရှူ ရိုက်မှု ခေတ်စားခဲ့ခြင်းမရှိကြောင်း ကောက်ချက်ချခဲ့ကြသည်။ ဘိန်းကို ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်များအတွက်လည်း အသုံးပြုကြကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။^၈ တော်ဝင်ဘိန်းကော်မရှင်၏ ၁၈၉၅ ခုနှစ် နောက်ဆုံး အစီရင်ခံစာ၌ ဒူလာ၊ ဆီးချိုရောဂါ၊ အအေးမိခြင်း၊ ငှက်ဖျား၊ ကိုယ်ပူ ခြင်းနှင့် ဝမ်းလျှော့ဝမ်းပျက်ကဲ့သို့သော ရောဂါဘယများကို ကုစားရန် အသုံးပြုသည့် မိသားစုသုံး ဆေးဝါးတစ်လက်သာဖြစ်ကြောင်း သုံးသပ် တင်ပြထားသည်။ ဘိန်းကို မောပန်းနွမ်းနယ်ခြင်းနှင့် ကြမ်းတမ်းသည့် ရာသီဥတုဒဏ်များကို ခံနိုင်ရည်ရှိစေရန်လည်း အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ ကော်မရှင်အနေဖြင့် ထိုကဲ့သို့သော ဘိန်းသုံးစွဲမှုပုံစံမျိုးကြောင့် မည် သည့်ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဆုတ်ယုတ်မှုလက္ခဏာရပ်မျိုး ကိုမျှ ဖော်ထုတ်တွေ့ရှိခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ စနစ်တကျဆေးဝါးကုသမည့်ရည် ရွယ်ချက်မှလွဲ၍ လူငယ်လူရွယ်များကို သုံးစွဲရန် အားမပေးသင့်ပေ။ သို့ရာတွင် ကောင်းကျိုးရလဒ်တစ်ရပ်အနေဖြင့် နှစ်ရည်လများ ချိန့်အား နည်းလျက်ရှိသူများအတွက် အားဆေးတစ်လက်အနေဖြင့် "အိမ်ယိုင်ကို ကျားဒေါက်ကန်သကဲ့သို့" လည်း အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ စည်းမျဉ်းတစ်ခု အနေဖြင့် တော်သင့်ရုံသာ သုံးစွဲသင့်ပြီး တစ်ခါတစ်ရံကျော်လွန်သုံးစွဲမှု ကိုခြင်းချက်တစ်ခုအနေဖြင့် လက်ခံနိုင်သော်လည်း တဖြည်းဖြည်း တိုးမြှင့်သုံးစွဲမှုကို လက်သင့်ခံနိုင်ဖွယ်မရှိပေ။^၉

ကော်မရှင်မှ အရှေ့ဖျားဒေသသို့ အိန္ဒိယ၏ ဘိန်းတင်ပို့ ရောင်းချမှုကို အဆုံးသတ်နိုင်ရန်အတွက် အစီအစဉ်များ ရေးဆွဲချမှတ် ခဲ့ပြီး အိန္ဒိယနိုင်ငံအတွင်း ဆေးဝါးကုသရေး ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် အသုံးပြုမှုမှလွဲ၍ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုနှင့် အခြားပုံစံမျိုးဖြင့် အသုံးပြုမှုကို တားမြစ်သင့်ကြောင်း အကြံပြုခဲ့ပြီး ဘိန်းစားသုံးမှုကို ကန့်သတ်ခြင်း သည်လက်တွေ့ကျကြောင်းပေးသုံးသပ်ခဲ့သည်။ "သူလျှိုတပ်ဖွဲ့များ နှင့်သတင်းပေးများ ခန့်အပ်တာဝန်ပေး၍ လက်တွေ့ကျကျ စည်းကြပ် ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် အများပြည်သူ၏ ခံယူချက်သဘောထားများ ပြောင်း လဲလာအောင် စဉ်ဆက်မပြတ် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်းအားဖြင့်သာလျှင် ကြပ်မတ်အကောင်အထည်ဖော်နိုင်သည်။"^{၁၀} ကော်မရှင်မှ အိန္ဒိယ အစိုးရနှင့် အသိအမြင်ဗဟုသုတကြွယ်ဝသည့်အိန္ဒိယလူထု၏ အမြင် သဘောထားများကို သုံးသပ်၍ "သဘာဝတရားအပေါ် တစ်စိတ် တစ်အိတ်လုပ်၍ မကောင်းဆိုးဝါးပုံစံမျိုးဖြင့် ချဲ့ကားပြောဆို၍" ဘိန်းကို တားဆီးပိတ်ပင်ရန် ကြိုးပမ်းသည့် ဗြိတိသျှဘိန်းဆန့်ကျင်ရေး ပြုပြင် ပြောင်းလဲရေးသမားများ၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ လွှမ်းမိုးစွက်ဖက်မှုကို

ကန့်ကွက်ခဲ့သည်။^{၁၁}

၁၉၃၅ ခုနှစ် လေ့လာဆန်းစစ်ချက်အရ ဘိန်းသုံးစွဲသူ အများစုသည် သင့်တင့်သည့်ပမာဏအတိုင်းသာ ပုံမှန်သုံးစွဲကြသဖြင့် သက်ရှည်ကျန်းမာ၍ အနည်းစုခန့်သာ အာဟာရချို့တဲ့သည့် လက္ခဏာ ရပ်များ သို့မဟုတ် အနည်းစုခန့်သာ ကျန်းမာရေးပြုစောင့်ရှောက်ရန် လိုအပ်သည့် ပြဿနာရှိသော သုံးစွဲသူများဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရသည် ဟု ထပ်လောင်းအတည်ပြုခဲ့သည်။ "ခြုံငုံသုံးသပ်ရသော် အများစုသည် အကြောင်းတိုက်ဆိုင်မှသာ ရံဖန်ရံခါသုံး သူများဖြစ်ပြီး ဘိန်းစွဲသည့် လက္ခဏာရပ်မျိုးမတွေ့ရပေ။"^{၁၂} ဘိန်းသုံးစွဲမှုနှင့်ပတ်သက်သည့်တရုတ် ကေရာဇီနိုင်ငံ နှောင်းပိုင်းကာလ လေ့လာဆန်းစစ်ချက်သည်လည်း အလားတူသုံးသပ်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ဘိန်းကို ဈေးပေါပေါဖြင့် အလွယ် တကူ လက်လှမ်းမီနိုင်သော်လည်း မည်သူမျှ အလွန်အကျွံသုံးစွဲခြင်း မရှိသဖြင့် မည်သည့်ဆက်စပ် ပြဿနာရပ်များကိုမျှ ကြုံတွေ့ရခြင်းမရှိ ကြောင်း ဖြည့်စွက်သုံးသပ်ထားသည်။^{၁၃} ဘိန်းသုံးသူအများစုသည် မိမိ တို့အသုံးလိုသည့် ပမာဏနှင့် အရည်အသွေးကို ကောင်းစွာကန့်သတ် ထားနိုင်ကြသည်။ အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ ရံဖန်ရံခါသောက်သုံးသည့် အခိုးအငွေရှုရှိုက်သူများ ရှိခဲ့ပြီး (ဆက်လက်ရှိနေဦးမည့်) ၎င်းတို့သုံးစွဲ သည့် ပမာဏကိုလည်း ထိန်းချုပ်နိုင်သည့်အပြင် လိုအပ်ပါက လျော့ချ ရန် သို့မဟုတ် ဖြတ်တောက်ရန်လည်း ပြဿနာမရှိခဲ့ကြပေ။

မြန်မာ၊ လာအိုနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံများ၌လည်း အလားတူသမိုင်း အစဉ်အလာများရှိခဲ့ပြီး ပြဿနာမရှိသည့် သုံးစွဲမှုအလေ့အထများကို အသုံးပြုကြသည်။ အရှေ့တောင်အာရှဒေသတွင်း ဘိန်းသုံးစွဲမှုအလေ့အထ များကို အာရပ်ကုန်သည်များက ယူဆောင်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး မြေထဲပင် လယ်ဒေသမှစတင်ပျံ့နှံ့လာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဘိန်းသုံးစွဲမှုနှင့်ပတ်သက် သည့် အထောက်အထားများကို ထိုင်းနိုင်ငံ၌ ၁၇၆၆ ခန့်တွင် စတင် တွေ့ရှိခဲ့ပြီး မြန်မာနိုင်ငံတွင် ၁၅၁၉ ခုနှစ်ဝန်းကျင်ခန့်၌ စတင်တွေ့ရှိခဲ့ သည်။^{၁၄} ယင်းကာလဝန်းကျင်၌ အသုံးပြုမှုသည် ဆေးဝါးအဖြစ်မှီခိုခြင်း နှင့် အပန်းဖြေသည့်ပုံစံမျိုးဖြင့် သုံးစွဲခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကို မြန်မာနယ်စပ်နှင့် နီးစပ်သည့် ယခုယူနန်ပြည်နယ်ဟုခေါ်သည့် ဒေသ ဝန်းကျင်၌ ၁၇၃၆ ခုနှစ် ဝန်းကျင်ခန့်တွင် စတင်တွေ့ရှိခဲ့သော်လည်း ၁၉ ရာစုနှောင်းပိုင်းရောက်မှသာ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု တွင်ကျယ်လာခဲ့ပြီး မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းဒေသများသို့ ကူးစက်ပျံ့နှံ့ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အထူး သဖြင့် ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်း တည်ရှိသည့် ကိုးကန့်ဒေသနှင့် ဝ ဒေသ များသို့ ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ကာလတစ်ခုအထိ ကမ္ဘာ့အစိတ် အပိုင်းဒေသတစ်ချို့၌ အရက်သောက်သုံးမှုကို တားမြစ်ခြင်းမရှိသကဲ့သို့ ဘိန်းကို အခိုးအငွေပုံစံရှုရှိုက်မှုကို ယဉ်ကျေးမှုအရ လက်သင့်ခံခဲ့ကြ ပြီးလူနည်းစုခန့်သာ ဘိန်းစွဲသည့် အနေအထားမျိုးသို့ ဆိုက်ရောက်ခဲ့ ကြသည်။

တော်ဝင်ဘိန်းကော်မရှင်မှ ၎င်းတို့၏ လေ့လာဆန်းစစ်မှုကို ၁၈၉၃ ခုနှစ်ဝန်းကျင်၌ စတင်ပြုလုပ်ခဲ့ပြီး အိန္ဒိယရှိ ဗြိတိသျှအစိုးရမှ မြန်မာနိုင်ငံအောက်ပိုင်းဒေသ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကို တားမြစ်ပိတ်ပင်ခဲ့ သည့် ၁၈၇၈ ဘိန်းအက်ဥပဒေ (၁၈၅၂ ခုနှစ် နောက်ဆက်တွဲပြဋ္ဌာန်း ချက်) အောက်၌ တင်းကျပ်သည့် စည်းမျဉ်းဥပဒေ အသစ်တစ်ရပ်ကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ လိုင်စင်ရဆေးဆိုင်များသို့ အိန္ဒိယမှ တင်သွင်းသည့် ဘင်ဂါဘိန်းများ ရောင်းချသည့် အိန္ဒိယယစ်မျိုးခွန်စနစ် ကို တားဆီးပိတ်ပင်ရန် ရည်ရွယ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အဆိုပါ ဥပဒေသစ်က ဒေသခံ ဗမာလူမျိုးများ၏ ဘိန်းအသုံးပြုမှုနှင့် လက်ဝယ်ပိုင်ဆိုင်ခွင့်များ ကိုပိတ်ပင်တားဆီးခဲ့သော်လည်း တရုတ်များ၊ ကချင်များ၊ ပလောင်များ နှင့် ရှမ်းများထံသို့ ရောင်းချခွင့်ပြုခဲ့သည်။ များမကြာမီ နောက်ပိုင်း၌ အိန္ဒိယရှိဗြိတိသျှအစိုးရမှ ၁၈၈၅ ခုနှစ်တွင် အိန္ဒိယအစိုးရလက်အောက်

သို့ သွတ်သွင်းခဲ့ပြီးနောက် ဗမာဒေသခံများအား ဘိန်းနှင့်အရက်ရောင်းချခွင့်ကို ပိတ်ပင်တားမြစ်သည့် ဥပဒေကို အထက်မြန်မာပြည်၌ စတင်ကျင့်သုံးခဲ့ပြီး "ဘိန်းသုံးစွဲမှုကို ကျင့်သားရနေသည့်" တရုတ်နှင့် ဗမာမဟုတ်သည့် အခြားတိုင်းရင်းသားများကိုသာ ဘိန်းရောင်းချခွင့်ပြုသည့် ဆိုင်အချို့ကို အကန့်အသတ်ဖြင့် ခွင့်ပြုပေးခဲ့သည်။^{၁၅}

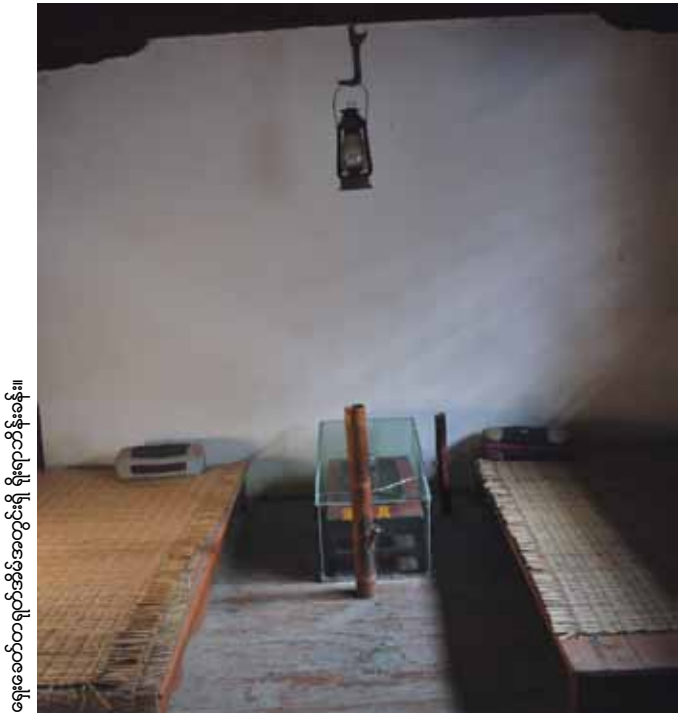
မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များက ဘိန်း (နှင့်အရက်) သုံးစွဲသည့် အလေ့အထများကို ကန့်ကွက်ပိတ်ပင်ထားပြီး ဘိန်းသုံးစွဲမှုနှင့် ပတ်သက်၍ ဗမာအများစုမှ "သိက္ခာမဲ့၍ အန္တရာယ်များပြားသည့် အမူအကျင့်" အဖြစ် ယူဆထားကြသည်။^{၁၆} ဗမာအစိုးရအစဉ်အဆက်က ၁၉ ရာစုကာလတစ်လျှောက် ဗမာတိုင်းရင်းသားများ၏ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုကို အပြင်းအထန် တားဆီးနှိမ်နင်းခဲ့ကြသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ဗြိတိသျှ ဘိန်းပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးသမားများက မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံနယ်မြေများအတွင်း ဘိန်းအသုံးပြုမှု တားမြစ်ပိတ်ပင်ရန် တိုက်တွန်းခဲ့သော်လည်း အဆိုပါတားမြစ်ချက်သည် တရုတ်တိုင်းရင်းသားများ၊ ကချင်နှင့် ရှမ်းကဲ့သို့သော လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားများအတွက် အကျိုးပင်ခြင်းမရှိဘဲ အငွေပုံစံဖြင့် ရှူရှိုက်လေ့ရှိသည့် တိုင်းရင်းသားများ၏ ဘိန်းအသုံးပြုမှုကို ဆက်လက်ခွင့်ပြုခဲ့သည်။ ဘိန်းသည် အရှေ့တောင်အာရှ နယ်ချဲ့ဩဇာအာဏာအတွက် အဓိကကျခဲ့ပြီး ဒေသတွင်း၌ ကျူးကျော်နယ်ချဲ့ခြင်းမခံရဘဲ နိုင်ငံရေးအရလွတ်လပ်ပြီးအနှောင်အဖွဲ့ကင်းသည့် ထိုင်းဘုရင်နိုင်ငံအတွက်လည်း အလွန်အရေးပါခဲ့သည်။ အဆိုပါနိုင်ငံများက ဘိန်းဈေးကွက်ကို လက်ဝါးကြီးအုပ်ချုပ်ယူယံ၍ ဒေသတွင်းထွက်ရှိသည့် ဘိန်းစိမ်းများအားလုံးကို ဝယ်ယူ၍ မိမိတို့၏ သက်ဆိုင်ရာ နယ်မြေဒေသများရှိ ဘိန်းခန်းများသို့ တင်ပို့ရောင်းချခဲ့ကြသည်။ ၁၉၁၂ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည့် ဘိန်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာသဘောတူညီချက်နှင့် ဆက်စပ်ပဋိညာဉ်များမှ ဆက်စပ်ထွက်ပေါ်လာသည့် တစ်ခုတည်းသော ကုလသမဂ္ဂမူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ခုဖြစ်သော ဘိန်းကို ဆေးဝါးနှင့် သိပ္ပံဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်များအတွက်သာ အသုံးပြုရမည်ဟူသည့် သဘောတူညီချက်ကို ၁၉၆၁ ခုနှစ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးပြီးနောက် ဘိန်းခန်းများ တရားဝင်ခွင့်ပြုမှုကို ထိုင်းနိုင်ငံ၌ ၁၉၅၉ ခုနှစ်တွင် အဆုံး

သတ်ခဲ့ပြီး မြန်မာနိုင်ငံ၌ ၁၉၆၂ ခုနှစ်နှင့် လာအို၌ ၁၉၇၅ ခုနှစ်တွင် ပိတ်ပင်ခဲ့သည်။

တရုတ်ကွန်မြူနစ်များက မျိုးချစ်ကူမင်တန်များကို ၁၉၄၉ ခုနှစ်တွင် အောင်မြင်ခဲ့ပြီးနောက် ဘိန်းရှူခြင်းကို တားမြစ်ခဲ့ပြီး နိုင်ငံခေါင်းဆောင်များက ဘိန်းစိုက်တောင်သူများနှင့် ဘိန်းရှူသူများကို ရည်ရွယ်သည့် ဘိန်းဆန်ကျင်ရေးလူထုလှုပ်ရှားမှုများကို အင်တိုက်အားတိုက်ဖိစီးဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။ ဘိန်းရှူခြင်းကို တားမြစ်လိုက်ပြီးနောက်ပိုင်း အသုံးပြုသူများက ဘိန်းဖြူနှင့် မော်ဖင်းများကို ရှူရှိုက်ခြင်း၊ နှာခေါင်းဖြင့် ရှူခြင်း၊ အကြောထဲထိုးသွင်းခြင်းကဲ့သို့ သော ဘိန်းမဲသုံးခြင်းထက် ပိုမိုအန္တရာယ်များသည့် နည်းလမ်းများကို ပြောင်းလဲသုံးစွဲလာကြသည်။ "ဘိန်းမဲကို ဆေးဖြစ်ဝါးဖြစ် သုံးစွဲမှုဟာ အပန်းလည်းပြေစေတယ်" ဟု တရုတ်နိုင်ငံအတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုလေ့ကို လေ့လာသည့် သုတေသနတစ်ခုမှ ကောက်ချက်ချခဲ့သည်။ "ဘိန်းသုံးစွဲမှုကို လက်သင့်ခံသည့် အလေ့အထမှတားမြစ်ပိတ်ပင်လိုက်ခြင်းသည် ရောဂါထက် ဆေးကုသခြင်းက ပိုမိုဆိုးရွားစေသည့် အသွင်ဖြစ်ခဲ့သည်။ သာမန်လူများကို ဖမ်းဆီးထောင်ချခြင်းကြောင့် ပြည့်သိပ်ကြပ်ညှပ်နေသည့် အကျဉ်းခန်းများ၌ ကူးစက်ရောဂါများဖြင့် သေဆုံးရလျက်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် လိုအပ်သည်ထက် ပိုမိုပြစ်ဒဏ်ကျခံရသကဲ့သို့ ယူဆရပြီးပြန်လည်လွတ်မြောက်နိုင်သည့် မျှော်လင့်ချက်မရှိသကဲ့သို့ ယူဆရသည်။"^{၁၇}

လက်ရှိဘိန်းအသုံးပြုမှု

အဓိကအားဖြင့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးလေ့ရှိသည့် ဒေသများအတွင်း နေထိုင်လျက်ရှိသည့် ရပ်ရွာလူထုများက ဘိန်းကို ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် ဆက်လက်အသုံးပြုလျက်ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် ဝေးလံခေါင်ဖျားသည့် အရပ်ဒေသများ၌ ဘိန်းကို ဆေးဝါးတစ်ခုနှင့် မိသားစုအသက်ကယ်ဆေးအဖြစ် အသုံးပြုလျက်ရှိသည်။ အများအားဖြင့် နာကျင်ကိုက်ခဲမှု သက်သာစေရန်နှင့် သက်ကြီးရွယ်အိုများ၏ ကျန်းမာရေးအတွက် အသုံးပြုကြပြီး လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်း ၁၂၀ ခန့်က တော်ဝင်ဘိန်းကော်မရှင်မှ အိန္ဒိယနိုင်ငံအတွင်း လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့သည့် ဆေးဝါးဆိုင်ရာနှင့် ရိုးရာအရအသုံးပြုမှုနှင့် မတူကွဲပြားလျက်ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် ဘိန်းကို ဝမ်းကိုက်ရောဂါ၊ ငှက်ဖျားနှင့် ကိုယ်ပူဖျားနာခြင်းတို့အတွက် အသုံးပြုကြသည်။ ပုံမှန်အားဖြင့် ကြက်သွန်ဖြူစိတ်အတွင်း ဘိန်းအနည်းငယ် ခန့်ထည့်၍ မီးပူပေးကင်၍ စားသုံးသည့် ပုံစံဖြင့်အသုံးပြုကြသည်။ ဘိန်းကို ရိုးရာပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့်လည်း အသုံးပြုကြပြီး မြို့ပြဒေသများမှ စီးပွားရေးသမားများ လုပ်ငန်းအောင်မြင်မှုအတွက် အသုံးပြုမှုအပါအဝင် အပျော်နှင့် အပန်းဖြေရန်အတွက်လည်း အသုံးပြုကြသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ အိမ်အလည်လာသည့်သူကို ဧည့်ခံတတ်ကြပြီး ဖျော်ဖြေသည့်အနေဖြင့်လည်း သုံးကြသည်။ ဘိန်းပင်၏ အစိတ်အပိုင်းများဖြစ်သည့် ဘိန်းစေ့နှင့် ဘိန်းရွက်များကို ဟင်းချက်ရာတွင်လည်း အသုံးပြုကြသည်။ ဆင်နှင့် အိမ်မွေးတိရစ္ဆာန်များ ယဉ်ပါးလာစေရန်အတွက်လည်း အသုံးပြုကြသကဲ့သို့ တိရစ္ဆာန်များအပေါ် ကျရောက်သည့် ရောဂါများကို ကုသရာတွင်လည်း အသုံးပြုကြသည်။

ရှေးခေတ်တရုတ်အိမ်အတွင်းရှိ ရိုးရာဘိန်းခန်း။

မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ရိုးရာအစဉ်အလာအရဘိန်းသုံးစွဲမှုနှင့် ပြဿနာရှိသော ဘိန်းဖြူသုံးစွဲမှု အားပြိုင်ပွဲ

"ကျွန်တော်ဘိန်းသုံးပါတယ်။ ကျွန်တော်စိုက်ထားတဲ့ ငှက်ပျောရွက်တွေနဲ့ ရောနယ်ပြီးတော့ အသုံးပြုတာဖြစ်ပါတယ်။ ကချင်လွတ်လပ်ရေးတပ်မတော် (KIA)ကနေ အနားယူပြီးနောက်ပိုင်းမှာကျန်းမာရေးပြဿနာအမျိုးမျိုး ခံစားနေရတဲ့အတွက် ဘိန်းသုံးတာပါ။ ဘယ်လိုသုံးရမလဲဆိုတာ ကောင်းကောင်းသိတဲ့သူအတွက် ဘိန်းကဆေးစွမ်းကောင်းတစ်လက်ပါ။ အရင်တုန်းက ဘိုးဘွားတွေ တော်တော်များများ ဘိန်းကိုသုံးခဲ့ကြပေမယ့် အသက်ရှည်ပြီး လုပ်ငန်းကိုင်ငန်းတွေလည်း အောင်မြင်တာကို တွေ့ရပါတယ်။ နောက်မျိုးဆက်တွေက ဘိန်းသုံးရာကနေ ဘိန်းဖြူကိုပြောင်းသုံးလာကြတယ်။ အခုဆေးသမားတွေက မူးယစ်ဆေးဝါးရဲ့ အန္တရာယ်ကို မသိနားမလည်တဲ့အတွက် သူခိုးကြမ်းပိုးတွေများပြီး အသက်လည်းမရှည်ကြတော့ဘူး။ အလုပ်မလုပ်ဘဲ မူးယစ်ဆေးဝါးတွေချည်း သုံးချင်ကြတယ်။ ဘိန်းသုံးရတဲ့ နှုတ်ရှည်ရွယ်ချက်က အလုပ်လုပ်ဖို့ပါ။ ကျွန်တော့်အသက် ၇၅ နှစ်ရှိပြီ။ ဒါပေမဲ့ အပင်စိုက်တာမျိုးလို့ အလုပ်ကြမ်းတွေ လုပ်နိုင်တုန်းပဲ။ မိသားစုကိုလည်း ဘာဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးမှ မပေးပါဘူး။ ဘိန်းဖြူသုံးတဲ့ ကလေးတွေက ကျွန်တော်တို့ လူမျိုးနဲ့ အနာဂတ်အတွက် ဘာအကျိုးမှမရှိဘူး။ ကျွန်တော်တို့ ကချင်တွေရဲ့ အမျိုးသားဂုဏ်သိက္ခာ ပျောက်ဆုံးသွားရင် ကချင်တွေရဲ့ နိုင်ငံရေးလည်း ကျဆုံးသွားမှာပဲ။ မူးယစ်ဆေးဝါးကိုတောင် ဘယ်လိုသောက်စားရမလဲဆိုတာမသိရင် ဘယ်လိုလုပ် ခေါင်းဆောင်ကောင်းဖြစ်လာမလဲ။ ဘယ်လိုလုပ်တိုင်းပြည်ကြီးဖြစ်လာမလဲ။ ဒါကမူးယစ်ဆေးဝါးသုံးတဲ့သူတွေကို ကျွန်တော်ပြောချင်တဲ့ စကားပါပဲ။ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးတဲ့သူတွေကို ဘာအလုပ်လုပ်လဲလို့ ကျွန်တော်အမြဲတမ်းမေးလေ့ရှိတယ်။ ပိုက်ဆံဘယ်လောက်ရှာနိုင်သလဲ။ အားလုံးကိုအလုပ်ကြီးစားဖို့ ကျွန်တော်တိုက်တွန်းချင်တယ်။"

ကချင်ပြည်နယ် မြစ်ကြီးနားမြို့မှ အသက် (၇၆) နှစ်အရွယ် ကချင်အမျိုးသားနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု

"၁၉၇၀ မတိုင်ခင်တုန်းကဆိုရင် အမျိုးသားတော်တော်များများက အပန်းဖြေတဲ့အနေနဲ့ ဘိန်းသုံးကြတယ်။ အမျိုးသမီးနဲ့ ကလေးတွေကတော့ အပန်းဖြေတဲ့အနေနဲ့ မသုံးကြပေမယ့် မိသားစုအားလုံးပေါင်းရဲ့ ၉၀% ကျော်လောက်က ပမ်းလျှော့ပမ်းပျက်တာ။ ကိုယ်ပူဖျားနာတာ သို့မဟုတ် သေနတ်ဒဏ်ရာတွေကို ကုစားတဲ့ မိသားစု လက်စွဲဆေးဝါးတစ်လက်အနေနဲ့ အသုံးပြုကြပါတယ်။ ရေထည့်ထားတဲ့ ပြောင်းတံတွေ (ခတ်ပုန် သို့မဟုတ် ခရူးဟုသိကြသည့်) ကနေတစ်ဆင့် အငွေ့ပုံစံနဲ့ ရှူရှိုက်ကြတာက နာရီပေါင်းများစွာ အလုပ်လုပ်ရတဲ့သူတွေကိုပင်ပန်းသက်သာစေပါတယ်။ ဒီလိုမူးယစ်ဆေးဝါးမျိုးကကျန်းမာရေးကောင်းစေပါတယ်။ ကျွန်တော့်ဦးလေးဆိုရင် နေ့တိုင်းဘိန်းရှူတာ အခုအသက် ၁၁၀ ရှိနေပြီ။ မြန်မာနိုင်ငံမှာ ၁၉၆၆ လောက်အထိ လိုင်စင်ရအစိုးရဘိန်းခန်းတွေကနေ ဘိန်းဝယ်လို့ရတယ်။ နောက်တော့ အသက် (၅၀) အထက်လူတွေပဲ ဘိန်းသုံးလို့ရတယ်ဆိုပြီး ပြောင်းလိုက်တယ်။ နောက်ပိုင်း ဘယ်သူ့ကိုမှ ခွင့်မပြုတော့ပေမယ့် မူးယစ်ဆေးဝါးနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ ပြဿနာတွေက ပိုတောင်ကြီးလာတယ်။ လူငယ်တော်တော်များများက ဘိန်းဖြူသုံးနေကြပြီး တစ်ချို့ကအကြောထဲထိုးသွင်းနေကြတယ်။ အရင်တုန်းဆိုရင် ဒီလိုပြဿနာတွေမရှိခဲ့ဘူး။ အစိုးရအနေနဲ့ ဘိန်းကိုတရားဝင်သုံးစွဲခွင့် ပြန်ပေးသင့်တယ်။"

ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း လာရှိုးမြို့ရှိ အသက် (၈၁) နှစ်အရွယ် ကချင်အမျိုးသားနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု

ကချင်ပြည်နယ်ရှိ ကျေးရွာတစ်ခုအတွင်း ဘိန်းရှူရန် ပြင်ဆင်နေပုံ။

ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုနှင့် သုံးစွဲမှု

“ကျွန်တော်တို့ရွာမှာ လူတော်တော်များများက မိသားစုကို ထောက်ပံ့ဖို့ ဘိန်းစိုက်လာတာ မျိုးဆက်ပေါင်းမနည်းတော့ဘူး။ ကျွန်တော်ဆီမှာ တောင်ယာတစ်ဟက်တာလောက်ရှိသလို နှစ်တိုင်းဘိန်းစိမ်း (၅) ကီလိုလောက်ထွက်တဲ့ တစ်ဟက်တာမပြည့်တပြည့်စိုက်ခင်းတစ်ခုလည်းရှိတယ်။ ၁၉၉၆ ခုနှစ်တုန်းက မုန်းလားဒေသအာဏာပိုင် (အမျိုးသားဒီမိုကရက်တစ် မဟာမိတ်တပ်ပေါင်းစု) တွေကဘိန်းစိုက်တာကို ပိတ်ပင်လိုက်တဲ့အခါမှာ လူတော်တော်များများရဲ့အဓိကပင်ငွေရင်းမြစ်တွေ ပျောက်ဆုံးသွားတဲ့အတွက် အခက်အခဲတွေအများကြီးပေါ်ပေါက်လာတယ်။ ကျွန်တော်တို့မိသားစုအနေနဲ့ တောင်ယာမှာ ကြိုးစားပမ်းစား အလုပ်လုပ်ခဲ့တော့ မိသားစုစားဖို့ဆန်အလုံအလောက် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်နိုင်ခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဘိန်းစိုက်တာကို ပိတ်ပင်လိုက်ပြီးတဲ့နောက် ကျွန်တော်တို့အတွက် လိုအပ်တဲ့ အဝတ်အစားတွေ၊ ဆေးဝါးတွေနဲ့ မီးဖိုချောင်သုံးပစ္စည်းတွေလိုမျိုး တစ်ခြားလိုအပ်ချက်တွေအတွက် အစားထိုးပင်ငွေရင်းမြစ်တွေ မရှိတော့ဘူး။ အဲဒီတုန်းက ကျွန်တော်တို့ တော်တော်အံ့အားသင့်ခဲ့ရတယ်။ ဒါမျိုးတွေဖြစ်လာမယ်လို့ဘယ်တုန်းကမှ မထင်ထားဘူးလေ။ ဒီလိုခံစားခဲ့ရပြီး နှစ်တော်တော်ကြာဆင်းရဲတွင်းနွံနစ်ခဲ့ရတော့ ဒီအခြေအနေဆိုးကို ကျွန်တော်တို့သည်းမခံနိုင်တော့ဘူး။ ဒါကြောင့် ၂၀၀၅ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလမှာ ရွာကတစ်ခြား မိသားစုတစ်ချို့နဲ့အတူတူ ဘိန်းစိုက်လို့ရတဲ့ အခုလက်ရှိရွာ (အစိုးရထိန်းချုပ်မှုအောက်ရှိ) ကို ပြောင်းလာခဲ့တာပါ။

စပြောင်းတဲ့နှစ်က စိုက်ပျိုးရာသီနောက်ကျမှ ရောက်လာတဲ့အတွက် စပါးမစိုက်နိုင်တာနဲ့ တစ်ခြားရွာသားတွေလှူတဲ့ ဆန်ကိုပဲ မှီခိုအားထားခဲ့ရတယ်။ ကံကောင်းတာတစ်ခုကတော့ စပါးစိုက်ရာသီမမီလိုက်ပေမယ့် ဘိန်းစိုက်ရာသီကိုမီလိုက်တဲ့အတွက် ဘိန်းစိမ်း ၅ ကီလိုလောက်ထွက်တဲ့ မြေနစ်ဧကလောက် စိုက်လိုက်နိုင်ပြီး မိသားစုအတွက်ပင်ငွေသုံးသိန်းလောက် ရလိုက်တယ်။ ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့တွေနဲ့ ဒေသအာဏာပိုင်တွေအတွက် ဘိန်းခွန်ကို စိုက်ပျိုးတဲ့ ဧကအပေါ်မူတည်ပြီး ရွာသူကြီးက ကောက်ပေးတယ်။ ဒါပေမဲ့ မိသားစုတိုင်းက အနည်းဆုံး ၁၆၀ ဂရမ်လောက်တော့ ပေးရတယ်။ ဒုတိယနှစ်ကစပြီး ကျွန်တော်တို့အနေနဲ့ ကျွန်တော်တို့ အလုပ်ကို ကြိုးကြိုးစားစားလုပ်ပြီး တောင်ယာစပါးနဲ့ အခြားသီးနှံတွေဖြစ်တဲ့ ပြောင်း၊ ပဲနဲ့ မိသားစုစားဖို့ ဟင်းသီးဟင်းရွက်တွေစိုက်ဖို့ တစ်ဟက်တာလောက်ရှိတဲ့ တောင်ယာခင်းတစ်ခုရအောင် ပြင်ဆင်ခဲ့တယ်။ ယာထွက်သီးနှံတွေကနေ ပင်ငွေအနည်းအကျဉ်းရခဲ့သလို ဘိန်းရောင်းရတဲ့ ပိုက်ဆံနဲ့ ဝက်နှစ်ကောင်ဝယ်မွေးထားလိုက်တယ်။

ဒီလိုနဲ့ ကျွန်တော်ဘိန်းမစွဲခင် ၂၀၀၅ ခုနှစ်လောက်အထိ မိသားစုပျော်ရွှင်ရွှင်နဲ့ ရှာဖွေစားသောက်နိုင်ခဲ့ကြတယ်။ အလုပ်ပင်ပင်ပန်းပန်းလုပ်ခဲ့ရတဲ့အတွက် ကျွန်တော်ကျန်းမာရေး ခြုံချာလာပြီး အစာအိမ်ရောဂါဖြစ်လာတယ်။ ရွာထဲမှာ ဆေးခန်းနဲ့ တစ်ခြားကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှု ဘာမှမရှိတဲ့အတွက် ဆေးဝယ်ဖို့ဖြစ်ဖြစ် ဆေးရုံတက်ဖို့ဖြစ်ဖြစ် မိုင်နှစ်ဆယ်လောက်ဝေးတဲ့ အနီးဆုံးမြို့ကို သွားရတယ်။ ရွာသားတွေက ငှက်ဖျားတက်တာ၊ အစာအိမ်နာတာနဲ့ တစ်ခြားနာဖျားမှုတွေအတွက် ဘိန်းကိုပဲ အကိုက်အခဲပျောက်ဆေးအနေနဲ့ သုံးကြတာများတယ်။ အရမ်းအသည်းအသန်ဖြစ်တဲ့ လူနာတွေကိုပဲ ဆေးရုံပို့ကြတယ်။ ဒီလိုနဲ့ ကျွန်တော်အစာအိမ်ရောဂါအတွက် ဘိန်းကိုပုံမှန်လိုလို သုံးဖြစ်လာတယ်။ ကျွန်တော်ဘိန်းစွဲလာတော့ မိသားစုဆီမှာ ဝန်တွေပဲ

လာတယ်။ ကျွန်တော်အနေနဲ့ တောင်ယာမှာ အလုပ်မလုပ်နိုင်တော့သလို မိန်းမကလည်း ကလေးတွေရဲ့ဝေယျာဝိစ္စတွေနဲ့ အလုပ်ရှုပ်နေရတယ်။ ရလဒ်အနေနဲ့ မိသားစုအတွက် အစားအစာတွေ မဖူလုံတော့ဘူး။ ဒါကိုဖြေရှင်းဖို့အတွက် အချိန်တိုအတွင်း ပိုက်ဆံရနိုင်ပြီး ရွာထဲကဘိန်းကုန်သည်ဆီ အလွယ်တကူရောင်းလို့ရတဲ့ ဘိန်းကိုပဲ စိုက်ဧက ထပ်ချဲ့လိုက်တယ်။

ဘိန်းစိုက်တာ တရားမဝင်ဘူးဆိုပေမယ့် ရွာသားတွေက ဒေသခံအာဏာပိုင်တွေနဲ့ နားလည်မှုယူတဲ့ နည်းလမ်းသုံးပြီးတော့ လွတ်လွတ်လပ်လပ် စိုက်လို့ရတယ်။ ၂၀၀၅ ခုနှစ်မှာ ဘိန်းခင်းတွေရဲ့နေရာဒေသအပေါ်လိုက်ပြီး ကန့်သတ်ပိတ်ပင်မှုတွေ လုပ်လာခဲ့တယ်။ လမ်းဘေးဝဲယာက အလွယ်တကူမြင်နိုင်တဲ့ နေရာတွေမှာ ပေးမစိုက်တော့ပဲ မမြင်ကွယ်ရာမှာပဲ စိုက်လို့ရတော့တယ်။ ကံကောင်းလို့ ကျွန်တော်တို့ရဲ့တောင်ယာမှာ ဘိန်းဆက်စိုက်လို့ရခဲ့ပေမယ့် ဘိန်းခင်းဆီသွားဖို့ အချိန်ပိုပေးလာရတယ်။ လမ်းဘေးကျတဲ့ ရွာတွေကို ဘိန်းစိုက်ဖို့ခွင့်မပြုတော့ဘူး။ အဲဒါအပြင် ဒေသအာဏာပိုင်တွေက အခုနောက်ပိုင်း သူတို့ရဲ့အခွန်တွေကို ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့တွေသာမက ဒီနယ်မြေဘက်ကို တာဝန်ကျလာတဲ့ အစိုးရစစ်တပ်နဲ့ ရဲအရာရှိတွေကိုပါ မဖြစ်မနေခွဲပေးရတဲ့အတွက်ဆိုပြီး ကောက်နေကျထက် နှစ်ဆပိုတောင်းလာတယ်။ ကျွန်တော်တို့ မိသားစုက တစ်နှစ်ကို ဘိန်းစိမ်း ၆.၅ ကီလိုလောက်ရတော့ တောင်ယာကရတဲ့ စပါးတွေကို ထည့်ပေါင်းလိုက်ရင် မိသားစုစားဖို့ရော အခြားလိုအပ်ချက်တွေကို ဖြည့်ဆည်းဖို့ရော လုံလောက်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ တကယ်တမ်းကျတော့ ရတဲ့ဘိန်းစိမ်းထဲက ထက်ဝက်လောက်ကို ကျွန်တော်သုံးလိုက်တဲ့အတွက် ကျန်တဲ့ထက်ဝက်လောက်နဲ့ မိသားစုလိုအပ်ချက်တွေကို ဖြည့်ဆည်းဖို့ မလုံလောက်တော့ဘူး။

မိသားစုရဲ့ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးတွေကို တစ်ယောက်ထဲကုန်းရုန်းထမ်းနေရတာကြာလာတော့ နောက်ပိုင်းမှာ မိန်းမက စိတ်ဖိစီးမှုတွေများပြီး တဖြည်းဖြည်းအားနည်းလာတယ်။ ဒါနဲ့သူကလည်း ပင်ပန်းတာတွေ ပြေပျောက်ဖို့အတွက် နေ့တိုင်း ဘိန်းပြောင်းနဲ့ ဘိန်းတစ်ဖုံနှစ်ဖုံလောက် စပြီးသောက်လာတယ်။ ရလဒ်အနေနဲ့ ဘိန်းစွဲသွားပြီးတော့ ကလေးတွေလည်း မူလတန်းပညာရေးတောင် ဆုံးခန်းမတိုင်ဘဲ ကျောင်းထွက်လိုက်ရတယ်။ ဒီအခက်အခဲကို ကျော်လွှားဖို့အတွက် ကျွန်တော်တို့ရဲ့ သမီးကြီးကို မြို့တက်ပြီး အလုပ်ရှာခိုင်းလိုက်ရတယ်။ ဆယ်ကျော်သက် တော်တော်များများက နယ်စပ်ကိုဖြတ်ကျော်ပြီး အထက်အောက် စုန်ဆန်အလုပ်လုပ်ရင်း မြန်မြန်ဆန်ဆန် ငွေရှာနိုင်ကြတယ်။ ကောင်းတဲ့အလုပ်ရှိသလို မကောင်းတဲ့အလုပ်တွေလည်းရှိတယ်။ ကျွန်တော်သမီးက နေ့စားအလုပ်လုပ်ရပြီး တစ်ရက်ကိုနှစ်ထောင်လောက်ပဲ ရှာနိုင်တယ်။ မိသားစုရဲ့ အနာဂတ်ကိုစဉ်းစားလိုက်တော့ ဒါက ကျွန်တော်တို့အတွက် အကောင်းဆုံး ဖြေရှင်းနည်းဖြစ်နေတယ်။

ဘိန်းက ပိုက်ဆံမြန်မြန်ရပြီး အကျိုးအမြတ်များတဲ့သီးနှံဖြစ်ပေမယ့် မိသားစုဘဝပျက်ပြီး ကိုယ်ခန္ဓာကို ထိခိုက်စေတဲ့ ပြဿနာတွေကိုပါ ဖန်တီးပေးတယ်ဆိုတာကို အခုတော့ သဘောပေါက်သွားပြီ။ ဘိန်းရဲ့ အန္တရာယ်ကို ကောင်းကောင်းသိမြင်နားလည်လာခဲ့ပေမယ့် ဆက်ပြီးဘိန်းစားဖို့ကလွဲလို့တစ်ခြားရွေးချယ်စရာဘာမှမရှိဘူး။ သမီးကြီးအလုပ်ကောင်းကောင်းရပြီး မိသားစုကို ထောက်ပံ့ပေးနိုင်တဲ့အထိ ဘိန်းကရတဲ့ ပင်ငွေအပေါ် မှီခိုနေဦးမှာပဲ။”

ရှမ်းပြည်နယ်အရှေ့ပိုင်းမှ အသက်(၅၃)နှစ်အရွယ်ရှိ အခါလူမျိုး ဘိန်းစိုက်တောင်သူတစ်ဦး

ဘိန်းကို မပျက်မစီးဘဲ နှစ်ပေါင်းများစွာ ထိန်းသိမ်းထားနိုင် သဖြင့် အပေါင်ပစ္စည်းအနေဖြင့် သော်လည်းကောင်း၊ ငွေသားစုဆောင်းမှု အဖြစ်သော်လည်းကောင်း သဘောထားနိုင်ပြီး လိုအပ်သည့်မိသားစုသုံး ပစ္စည်းများ၊ စိုက်ပျိုးရေးပစ္စည်းများနှင့် လုပ်အားများ ဝယ်ယူရန်ငွေသား အဖြစ်သော်လည်းကောင်း၊ အစားအသောက်များ၊ လိုအပ်သည့် ကုန် စည်ပစ္စည်းများ ဖလှယ်ရယူရန်သာမက ပညာရေးအသုံးစရိတ်အတွက် ပါအသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ တစ်ချို့သော အခြေအနေများ၌ ခရစ်ယာန်ဘုရား ရှိခိုးကျောင်းများ၊ ဘုန်းကြီးကျောင်းများ သို့မဟုတ် ဘာသာရေးလုပ်ငန်း များဆောင်ရွက်ရာတွင် ဘိန်းကို လိုအပ်သည့် ရပ်ရွာရန်ပုံငွေအဖြစ်လည်း အသုံးပြုကြကြောင်း တွေ့ရသည်။ ဘိန်းကို နိုင်ငံရေးဩဇာလွှမ်းမိုးရန် နှင့်ထောက်ခံမဲရရှိစေရန်အတွက်လည်း အသုံးပြုလေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရ သည်။ ဘိန်းစိုက်တောင်သူများက တစ်ခါတစ်ရံ အစိုးရတပ်ဖွဲ့များနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များအကြား ဖြစ်ပွားသည့် တိုက် ပွဲများကြောင့် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရသည့် အခါမျိုး၌အခြားပိုင်ဆိုင် ပစ္စည်းများကို သယ်ဆောင်ရန် ခက်ခဲသဖြင့် သိမ်းဆည်းထားသည့် ဘိန်းများကိုသာ အရေးပေါ်ငွေသားဖန်တီးရန် ယူဆောင်လေ့ရှိကြောင်း ပြောဆိုကြသည်။ တိမ်းရှောင်နေစဉ်အတွင်း လိုအပ်သည့်အစားအစာ များနှင့် အခြားပစ္စည်းများကို ဝယ်ယူရန်အတွက် ဘိန်းကိုအရောင်း အဝယ်ပြုလုပ်၍ အသက်ဆက်ခွဲခြင်းဖြစ်သည်။^{၁၀}

ပြဿနာရှိသောဘိန်းမဲသုံးစွဲမှုကို ဘိန်းစိုက်ပျိုးသည့် ရပ်ရွာ များတွင် အဓိကတွေ့ရှိရသည်။ ထိုဒေသများ၌ အခြေခံဆေးဝါးများနှင့် ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများ ရရှိရန် ခက်ခဲသဖြင့် အကိုက်အခဲပျောက် စေရန် သို့မဟုတ် ဝမ်းပျက်ဝမ်းလျှောနှင့် အခြားဖျားနာမှုများကို ကုသ ရန်အတွက် ဘိန်းကိုစတင်သုံးစွဲသည်။ ဘိန်းကို မကြာခဏသုံးပါက

ဆေးစွဲလာပြီး ထုတ်လုပ်နိုင်စွမ်းကျဆင်း၍ မိသားစုဝင်ငွေကို ပုံပိုးပေး နိုင်ခြင်းမရှိတော့ပေ။ ဘိန်းကိုအဆမတန်သုံးစွဲမှုက ငွေပြန်ပေါ်စေနိုင် သောပစ္စည်းဥစ္စာရှာဖွေနိုင်စွမ်း ကိုဆုတ်ယုတ်လာသည့်အပြင် ဘိန်း ဝယ်ယူရန်အတွက် လိုအပ်သည့် ငွေကြေးအတွက် မိသားစုပိုင်အရင်း အမြစ်များကို ရောင်းချပေါင်နှံခြင်းဖြင့် မိသားစုကို လုံးပါးလာစေသည်။

ဘိန်းဝယ်လိုအားသည် ဒေသတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု ကို မြှင့်တက်လာစေသည့် အဓိကမောင်းနှင်အားဖြစ်ကြောင်း ရှင်းရှင်း လင်းလင်းတွေ့မြင်ရသည်။ သို့ရာတွင်စုစုပေါင်းထုတ်လုပ်သည့်ပမာဏ အတွင်းမှ မည်မျှလောက်သောပမာဏကို ဒေသတွင်း၌ ပြန်လည် သုံးစွဲပျက်ရှိကြောင်းနှင့် ဘိန်းအသုံးပြုသူ စုစုပေါင်း၏ မည်မျှလောက် သောပမာဏသည် ပြဿနာရှိသောသုံးစွဲမှုဖြစ်ကြောင်း သုတေသနပြု မှတ်တမ်းတင်ထားခြင်း မရှိပေ။ နောက်ပိုင်း၌ ပြဿနာရှိသော မူးယစ် ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုနှင့် ပတ်သက်၍ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရန် လိုအပ်လာနိုင်ပါသည်။ ထို့ထက်ပို၍ဆိုရသော် လိုအပ်သည့် အခြေခံ ဆေးဝါးများကို ရယူသုံးစွဲနိုင်ခြင်းမရှိပါက ဒေသတွင်း၌ ဘိန်းလိုအပ်မှု ဆက်လက်မြင့်တက်နေဦးမည်ဖြစ်သည်။ လာအိုအစိုးရ၏ ပြောဆိုချက် အရ လာအို၌ ၂၀၀၀ ခုနှစ်အတွင်း 'ပုံမှန်' ဘိန်းသုံးစွဲသူပေါင်း ၆၃၀၀၀ ခန့်ရှိကြောင်း သိရသည်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုကျဆင်း လာခြင်းနှင့် ဘိန်းဖြတ်ပေးသည့် အစီအစဉ်များကြောင့် ၂၀၀၈ ခုနှစ် အရောက်တွင် လူဦးရေ ၅၅၀၀၀ အောက်သို့ လျော့ကျသွားခဲ့သည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်ရောက်သည့်အခါ လာအိုနိုင်ငံအတွင်း ဘိန်းမဲသုံးသူဦးရေ သည် ၁၄၀၀၀-၁၅၀၀၀ သို့ တစ်ဖန်ပြန်လည် မြင့်တက်သွားခဲ့သည်။ ဤဘိန်းဝန်များကို အပြည့်အဝလက်ခံသောဘောတူခြင်းမရှိလျှင်ပင် လာအိုနိုင်ငံ၌ ဘိန်းသုံးနေသည့် လူဦးရေအများအပြားရှိနေကြောင်း

ကချင်ပြည်နယ်ရှိ ဘိန်းဖြူ အကြောထဲထိုးသူများ။

သိသာထင်ရှားလျက်ရှိသည်။^{၉၆} မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဘိန်းမဲသုံးစွဲသူဦးရေကို အတိအကျခန့်မှန်းတွက်ချက်ထားခြင်း မရှိသော်လည်း အစိုးရ၏ ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များအရ နိုင်ငံတွင်း၌ ဘိန်းမဲသုံးစွဲသူပေါင်း ၄၀၀၀၀ ခန့်ရှိနေသည်ဟု သုံးသပ်ရသည်။^{၉၇} TNI ၏သုတေသနပြုချက်အရရှမ်းပြည်နယ်နှင့် ကချင်ပြည်နယ်မှ ဘိန်းစိုက်ပျိုး ထုတ်လုပ်လျက်ရှိသည့်ဒေသများ၌ ဘိန်းမဲသုံးမှုကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် တွေ့မြင်နေရသဖြင့် စုစုပေါင်းအရေအတွက် ပိုမိုများပြားနိုင်ကြောင်း ခန့်မှန်းရသည်။

အိန္ဒိယအစိုးရ၏ အချက်အလက်များအရ တရားဝင်မှတ်ပုံတင်ထားသည့် ဘိန်းမြို့ချစားသုံးသူဦးရေ စုစုပေါင်းသည် ၁၉၅၆ ခုနှစ်၌ ၂၀၀၀၀၀ ရှိရာမှ ၁၉၆၃ ခုနှစ်အရောက်တွင် ၁၂၅၀၀၀၀ ခန့်အထိ လျော့ကျသွားခဲ့ပြီး ၁၉၇၇ ခုနှစ်တွင် ၈၀၀၀၀ အထိ လျော့ကျသွားကြောင်း သိရှိရသည်။ ယင်းအရေအတွက်သည် ၂၀၀၃ ခုနှစ်တွင် ၅၇၀ သို့ ရောက်ရှိသွားခဲ့ပြီး ၂၀၀၄ ခုနှစ်အရောက်၌ ၄၄ ဦးသာကျန်ရှိတော့သည်။ အငွေပုံစံဖြင့် ရှာဖွေသုံးစွဲသည့် အရေအတွက်လည်းကျဆင်းလာခဲ့သည်။^{၉၈} သို့ရာတွင် ဤကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များသည် လက်တွေ့အခြေအနေအောက် များစွာလျော့ချ တွက်ချက်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ၂၀၀၂ ခုနှစ် အိမ်ထောင်စုအလိုက် မူးယစ်ဆေးဝါးအလွဲသုံးစားမှုစစ်တမ်း ကောက်ယူချက်အရ ပြီးခဲ့သည့်တစ်လအတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲခဲ့သည့် အရွယ်ရောက် အမျိုးသားဦးရေသည် ၀.၅% ရှိသဖြင့် နိုင်ငံတွင်း၌ ဘိန်းသုံးစွဲသူပေါင်း ၁.၄ သန်းကျော်ရှိကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။^{၉၉} ရာဂုဏ်တန်ပြည်နယ်အနောက်ပိုင်းဒေသရှိ ဘစ်ရှ်ခိုင်းကျေးရွာကဲ့သို့သော ဒေသမျိုး၌ ဒေသအာဏာပိုင်များမှ နားလည်မှုဖြင့် ခွင့်ပြုထားသည့် ဘိန်းသုံးစွဲမှု အလေ့အထများ ဆက်လက်ထွန်းကားလျက်ရှိသည်။^{၁၀၀} ဒေသတွင်း သုံးစွဲသည့် ဘိန်းအချို့သည် ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် တရားဝင်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ခွင့်ပြုထားသည့် ဘိန်းခင်းများမှ ယိုစိမ့်ထွက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ဒေသတွင်းဘိန်းသုံးစွဲမှုသည် တရားမဝင်ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု၏ မောင်းနှင်အားအဖြစ် ဆက်လက်ရပ်တည်လျက်ရှိသည်။ ထို့ပြင် နိုင်ငံတကာဘိန်းဖြူရေးကွက်၌ အိန္ဒိယဘိန်းဝယ်လိုအားများ ဆက်လက်မြင့်မားနေဆဲဖြစ်သည်။

တရုတ်နိုင်ငံ၌ ပြုလုပ်ခဲ့သည့် TNI သုတေသနအတွင်း ပြဿနာမရှိသည့် ဘိန်းစားသုံးမှုများ ဆက်လက်ထွန်းကားလျက်ရှိပြီး ပမာဏအနည်းအကျဉ်းခန့်သာရှိသော်လည်း အများစုမှာ အရောင်းအဝယ်တည့်သွားပါက အောင်ပွဲခံသည့် အနေဖြင့်ဘိန်းရှာကြသော နယ်စပ်တစ်လျှောက်မှ ကျောက်စိမ်းကုန်သည်များဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။ တရုတ်နိုင်ငံ ယူနန်ပြည်နယ်ရှိ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ၏ မင်္ဂလာဆောင်နှင့် အသုဘအခမ်းအနားများ၌လည်း သုံးစွဲလေ့ရှိကြသည်။ တရုတ်နိုင်ငံတွင်းမှ ဘိန်းသုံးစွဲမှုအများစုသည် မြန်မာနိုင်ငံ၌ အရင်းခံလျက်ရှိကြောင်း ယူဆရသည်။

ဘိန်းဖြူကပ်ဆိုက်မှု

မြန်မာ၊ လာအိုနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံရှိ အရည်အသွေးမြင့် ဘိန်းဖြူ 'နံပတ် ၄' ထုတ်လုပ်မှုသည် ၁၉၆၀ နှောင်းပိုင်းနှစ်များတွင် စတင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ယင်းအချိန်မှစ၍ ဒေသတွင်းနှင့် ပြင်ပဒေသများသို့ ဘိန်းဖြူသုံးစွဲမှု အရှိန်အဟုန်ဖြင့် ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိသွားခဲ့သည်။ လတ်တလော၌ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်း ဘိန်းဖြူထုတ်လုပ်မှု အမြင့်ဆုံးဖြစ်

ပြီးနိုင်ငံတွင်းရှိအခြားဒေသများဆီရာ၌ အထူးသဖြင့် ကချင်ပြည်နယ်သို့ တင်ပို့ရောင်းချလျက်ရှိသည်။ TNI သုတေသနအရ ဒေသတွင်းရှိ အချို့သော နယ်မြေဒေသများ အထူးသဖြင့် ကချင်ပြည်နယ်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းဒေသများ၌ 'ဘိန်းဖြူကပ်ဆိုက်မှု' ကို ရင်ဆိုင်ရလျက်ရှိပြီး လူငယ်များအကြား အန္တရာယ်ကြီးမားသည့် ဘိန်းဖြူအကြောထဲ ထိုးသွင်းမှုတွင်ကျယ်လျက်ရှိသည်။ ဤကဲ့သို့သော ပြဿနာရပ်မျိုးကို ကြုံတွေ့ရခြင်းမရှိသည့် မိသားစုအနည်းအကျဉ်းသာရှိသည်။ "အရင်တုန်းကဆိုရင် မူးယစ်ဆေးဝါးအသုံးပြုမှုနဲ့ ဆက်စပ်ထွက်ပေါ်လာတဲ့ ပြဿနာတွေကို ဥပေက္ခာပြုလို့ရပေမယ့် ဒီပြဿနာတွေက တဖြည်းဖြည်း ပိုပိုဆိုးလာတယ်။ ဒီနယ်မှာ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုနဲ့ အသုံးပြုမှုတွေ အများကြီးပြန်တက်လာလို့ပါ" ဟု လာရှိုးမြို့တွင် ကျင်းပခဲ့သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးအသုံးပြုမှုဆိုင်ရာ ပြဿနာများနှင့် ပတ်သက်သည့် လူထုနီးနှောဖလှယ်ပွဲ၌ ခရစ်ယာန်ဘုန်းတော်ကြီးတစ်ပါးမှ မှတ်ချက်ချခဲ့သည်။ "ဒီပြဿနာက လူတိုင်းအပေါ်မှာ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်စေတဲ့အတွက် အတူတကွပိုင်းဝန်းအဖြေရှာဖို့ လိုအပ်တယ်။"^{၁၀၁}

နယ်မြေတစ်လွှားရှိ နာမည်ကြီး ဖားကန့်ကျောက်စိမ်း တူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းကဲ့သို့သော သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများ၌ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နေကြသည့် မိုင်းလုပ်သားများအကြား ဘိန်းဖြူသုံးစွဲမှု တွင်ကျယ်လျက်ရှိသည်။ အစိုးရတရားဝင် အချက်အလက်များအရ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း မှတ်ပုံတင်ထားသည့် မူးယစ်ဆေးစွဲသူပေါင်း ၆၅၀၀၀ ခန့်ရှိကြောင်းသိရသည်။ သို့သော် တကယ့်အရေအတွက်သည် အဆိုပါ ကိန်းဂဏန်းထက်များစွာ ကျော်လွန်မြင့်မားနိုင်ပြီး နိုင်ငံတကာ NGOs များက စုစုပေါင်း ၃၀၀၀၀၀ ခန့်ရှိမည်ဟု ခန့်မှန်းထားသည်။^{၁၀၂} ဤကိစ္စရပ်နှင့် ပတ်သက်၍ တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာ စစ်တမ်းကောက်ယူပြုစုထားခြင်းမရှိဘဲ အချက်အလက်များကို အသေးစားလေ့လာဆန်းစစ်ချက်များနှင့် သာဓကဖြစ်ရပ်များအပေါ် အခြေခံတွက်ချက်ထားခြင်းသာ ဖြစ်သောကြောင့် ဂရုတစိုက်ချင့်ချိန်သင့်သည်။ ဥပမာဆိုရသော် အစိုးရအရာရှိတစ်ဦးမှ လာရှိုးမြို့ပေါ်၌ ဘိန်းဖြူအကြောထဲထိုးသွင်းသူပေါင်း ၁၂၀၀ ခန့်သာရှိသည်ဟု ခန့်မှန်းသော်လည်း ဒေသတွင်းသတင်းရင်းမြစ်များက အနီးစပ်ဆုံးဖြစ်သည့် အရေအတွက် ၆၀၀၀ ဟုပြောဆိုလင့်ကစား ယင်းအချက်အလက်များကို လုံးလုံးလျားလျား ယုံကြည်အားထား၍မရပေ။^{၁၀၃} မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုနှင့် ပတ်သက်သည့် သုတေသနများ ပြုလုပ်ရန် အကဲဆတ်နေဆဲဖြစ်သော်လည်း သင့်လျော်သလို အရေးယူဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် မူဝါဒချမှတ်သူများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့အစည်းများကို အသိပေးရန် အလွန်ပင်အရေးကြီးသည်။

၁၉၇၀ နောက်ပိုင်းနှစ်များ၌ အိန္ဒိယအရှေ့မြောက်ဒေသရှိ မင်္ဂလာပူရီနှင့် နာဂဒေသတစ်လွှား၌ ဈေးပေါ့၍ အရည်အသွေးမြင့်မားသည့် မြန်မာနိုင်ငံထုတ် ဘိန်းဖြူများအလှူပယ်ပျံ့နှံ့ခဲ့ပြီး ရွေးချယ်စရာကောင်းသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးဖြစ်လာ၍ နာခေါင်းဖြင့်ရှုံ့သည့်ပုံစံသို့မဟုတ် ဆေးလိပ်အတွင်းထည့်၍ အငွေပုံစံဖြင့် ရှာဖွေကြသည်။ ဘိန်းဖြူရှားပါး၍ ဈေးနှုန်းမြင့်တက်သွားခဲ့ပြီးနောက်ပိုင်း၌ အသုံးပြုသူများသည် ငွေကုန်ကြေးကျပိုမိုသက်သာသည့် ဘိန်းဖြူအကြောထဲထိုးသွင်းမှုပုံစံဖြင့် အသုံးပြုလာကြသည်။

ကချင်ပြည်နယ်အတွင်း ဘိန်းမဲအစား ဘိန်းဖြူပြောင်းလဲသုံးစွဲလာမှု

"ကျွန်တော်က အိမ်ထောင်သည်ပါ။ ကလေး(၄) ယောက်ရှိပြီး သမီးနှစ်ယောက်ကတော့ ကျောင်းတက်နေတုန်းပဲ။ ကျွန်တော်တော့ ကျောင်းမနေခဲ့ရဘူး။ ကျွန်တော့်အသက် (၂၀) လောက်မှာ ဘိန်းစရူပြီး ဆယ်နှစ်ကျော်လောက်ရှိခဲ့တယ်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ်မှာ ကေအိုင်အိုက မူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ဖျက်ရေး မူဝါဒကို ရေးဆွဲအကောင်အထည်ဖော်ခဲ့ ပြီးနောက်ပိုင်း ဘိန်းရှာရတာ အရမ်းခက်လာသလို ဈေးကလည်းအရမ်း ကြီးလာတယ်။ ဒါကြောင့် ကျွန်တော်ဘိန်းဖြူကို ပြောင်းသုံးခဲ့တယ်။ အသက်ကြီးလာတော့ အရင်ကလို ပိုက်ဆံမရှာနိုင်တော့တာနဲ့ ကျွန်တော် ဘိန်းလည်းရောင်းတယ်။ ကျွန်တော့်မိန်းမဦးစီးတဲ့ မှိုစိုက်ခင်းမှာပဲ တတ် နိုင်သလောက် ကူပေးတယ်။ သူ့ရော ကျွန်တော့်သားသမီးတွေရော ကျွန်တော့်အပေါ် အရမ်းနားလည်ပေးကြတယ်။ ကျွန်တော်ဘိန်းဖြူစွဲ နေပေမယ့် မိသားစုအတွက် ပြဿနာမရှာသလို သူတို့နဲ့ စကားများတာ လည်း မရှိပါဘူး။ စိုက်ခင်းထဲမှာ အလုပ်လုပ်ဖို့ တစ်ခါတစ်လေ အလုပ် သမားငှားရတယ်။ တစ်ချို့က ဘိန်းစားတွေဖြစ်တဲ့အတွက် နေထွက်ခက်ခဲကို ပိုက်ဆံအစား ဘိန်းဖြူပေးလိုက်တယ်။ ကျွန်တော် ဘိန်းစိုက်ခင်းထဲမှာ လည်း အလုပ်လုပ်ဖူးတယ်။ အဲဒီမှာ ကျွန်တော်ဘိန်းစသုံးတတ်လာပြီး နောက်တော့စွဲပြီးယင်းကပ်သွားတယ်။ တစ်ခါတစ်လေတော့ သူငယ်ချင်း တွေနဲ့ စုပြီးသုံးကြတယ်။ အခုဆိုရင် ဘိန်းဖြူကို တစ်နေ့သုံးခါမျှတယ်။ တစ်ခါသောက်ရင် 'ပူဂျိုချွေး' လို့ခေါ်တဲ့ ပင်နီဆလင်ပုလင်း တစ်ဖုံးနှစ်ဖုံး လောက်ကုန်တယ်။ တစ်ဖုံးကို တရုတ်ငွေ ၅ ယွမ်လောက်ကျတယ်။ ကျန်းမာရေးကတော့ ဒေါင်ဒေါင်မြည်ပဲ။"

အသက်(၅၆)နှစ်အရွယ် ကချင်အမျိုးသား

"ကျွန်မအသက် (၁၈) နှစ်လောက်တုန်းက အစာအိမ်ရောဂါ အပြင်းအထန်ခံစားခဲ့ရတဲ့ အချိန်ကစပြီး ဘိန်းကို ဆေးအနေနဲ့ စသုံး ခဲ့တယ်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ်လောက်ကျတော့ ဘိန်းမဲရှာရတာ အရမ်းခက်လာပြီး ဈေးလည်းအရမ်းကြီးလာတဲ့အတွက် ကျွန်မဘိန်းဖြူ ပြောင်းသုံးခဲ့တယ်။ ကျွန်မအနေနဲ့ ဘိန်းဖြူသုံးတယ်ဆိုပေမယ့် ဆေးဖြစ်ပါးဖြစ်ပဲ သုံးတဲ့ အတွက်ကြောင့် ကျွန်မအတွက် အန္တရာယ်မရှိပါဘူး။ ဘိန်းဖြူသုံး တော့ဘဲ ဖြတ်မယ်ကြတဲ့ အခါတိုင်း ကျွန်မအစာအိမ်က ပြန်ပြန်နာလာ တယ်။ အဲဒီတစ်ခုကလွဲပြီး ကျွန်မဆီမှာ တစ်ခြားကျန်းမာရေးပြဿနာ တွေမရှိပါဘူး။ အစာအိမ်နာလာရင် ကျွန်မဘယ်လိုမှ တောင့်မခံနိုင် ဘူး။ အခုတော့ တစ်ရက်ကို နှစ်ခါသောက်ပါတယ်။ မူးယစ်တိုက်ဖျက်ရေး ဌာနက တင်းတင်းကြပ်ကြပ် စစ်ဆေးပြီး ဖမ်းဆီးမှုတွေ လုပ်တဲ့အခါမျိုးမှာ ဆိုရင် ဘိန်းဖြူရှာရတာ အရမ်းခက်တယ်။ အဲဒီလို အခြေအနေမျိုးကြုံ လာရင် တစ်ခြားရွာကိုသွားပြီး အဲဒီမှာပဲ ရှူလိုက်တယ်။ အကြောင်းကို တော့ကြောက်တာနဲ့ တစ်ခါမှ မထိုးကြည့်ဖူးဘူး။ တစ်ခါရှူရင် 'ပူဂျိုချွေး' လို့ခေါ်တဲ့ ပင်နီဆလင်ပုလင်း တစ်ဖုံးစာလောက်ကုန်တယ်။ အငယ်ဆုံး သမီးလေးက တစ်ခါတစ်လေ ဘိန်းဖြူပုလင်းလိုက် ဝယ်လာပေးတတ် တယ်။ ကျွန်မဆီမှာ အချိန်ပြည့်အလုပ်မရှိပါဘူး။ တစ်ခါတစ်လေမှ သူများတောင်ယာမှာ နေ့စားသွားလုပ်တယ်။ ကြံရိတ်သိမ်းချိန် ရောက် တဲ့အခါမျိုးဆိုရင်တော့ နေ့စားသွားလိုက်တယ်။ အခုတောင် မနက်ဈေးမှာ

ရောင်းဖို့အတွက် 'ဖရန့်' သို့မဟုတ် 'မြင်းရွာရွက်' သွားရူးတော့မလို့ပဲ။ တစ်ခါတစ်လေကျတော့ ရွာနားမှာရှိတဲ့ တောထဲက ဝါးမျှစ်လိုမျိုး စား လို့ရတဲ့ တောထွက်ပစ္စည်းတွေကို လိုက်ရှာတယ်။"

အသက် (၆၃) နှစ်အရွယ် ကချင်အမျိုးသမီးတစ်ဦး

"ကျွန်တော် မူးယစ်ဆေးဝါး သုံးနေတာ နှစ် (၂၀) ကျော်ရှိပြီ။ ကျွန်တော့်အသက် (၂၅) နှစ်လောက်တုန်းက ခပ်ပုံ (ရေထည့်ထားသည့် ဝါးပြောင်းဖြင့်ရှူရှိုက်ရသည့်ဘိန်းမဲ)ကို စသုံးခဲ့တယ်။ အဲဒီအချိန်တုန်းက ကျွန်တော်က ကေအိုင်အေစစ်သားပါ။ ကျွန်တော်ငယ်လည်း အရမ်းငယ် သေးတဲ့အချိန်တုန်းက တိုက်ပွဲတစ်ခုမှာ သေနတ်သံတွေ၊ ဗုံးသံတွေ ကြောင့် လိပ်ပြာလွင့်မတတ်ကြောက်ပြီး ဆောက်တည်ရာမဖြစ်ခဲ့ဖူး တယ်။ တိုက်ပွဲကပြန်လာတော့ ကျွန်တော့်မှာစိုးရိမ်စိတ်တွေ လွန်ကဲလာ တယ်။ အမြဲတမ်းကြောက်နေပြီး ထူးထူးဆန်းဆန်း အသံတွေလည်း ကြားနေရတယ်။ အဲဒီလို ခံစားချက်မျိုးဆိုရင် ဘိန်းသုံးလိုက်တဲ့အခါ ပျောက်သွားရောဆိုပြီး သူငယ်ချင်းတစ်ချို့က အကြံပေးခဲ့တယ်။ သူတို့ အကြံပေးတဲ့အတိုင်း သုံးကြည့်တော့ အဆင်ပြေတာနဲ့ ကျွန်တော်ဆယ် နှစ်ကျော်လောက် ဆက်တိုက်သုံးဖြစ်သွားတယ်။ ဘိန်းဈေးတွေတစ်အား တက်ကုန်တော့ ကျွန်တော်ဘိန်းဖြူကို ပြောင်းသုံးခဲ့တယ်။ ဘိန်းဖြူသုံး လာတာ အခုဆိုရင် ဆယ်နှစ်ကျော်လာပြီ။ အသက်ကလည်းကြီးလာ ကျန်းမာရေးကလည်း ချို့ချာလာတော့ ကျွန်တော်သောက်ရင်း ရောင်းလည်း ရောင်းတယ်။ ကျွန်တော့်ဆီမှာ သွေးတိုးရောဂါလည်းရှိတော့ တစ်ခါတစ်လေ တစ်ကိုယ်လုံးဖောရောင်ပြီး မျက်လုံးတွေလည်း သေချာမမြင်ရတော့ဘဲ ဝေဏီလာတယ်။ အလုပ်လည်း ကောင်းကောင်းမလုပ်နိုင်တော့ဘူး။ ကျွန်တော့်ရဲ့ ကျန်းမာရေးနဲ့ မိသားစုအတွက်သာမက ကျွန်တော့်ရဲ့ နေ့စဉ်ဘိန်းဖိုး အတွက်ပါ ပင်ငွေရှိဖို့ မဖြစ်မနေလိုအပ်တယ်။ ဒါကြောင့် ဘိန်းဖြူရောင်း ဖြစ်သွားတာပါ။ ကျွန်တော့်ရဲ့ ကျန်းမာရေးကြောင့် ကေအိုင်အိုက ဘိန်းဖြူ သုံးတာကို ခွင့်ပြုထားပေးပေမယ့် ရောင်းလို့တော့မရပါဘူး။ ပင်ငွေမရှိဘဲ အသက်ဆက်နိုင်ဖို့ မလွယ်ဘူး။ ကျွန်တော်မအားရင် ကျွန်တော့်မိန်းမက ကူရောင်းပေးတယ်။ ကျွန်တော်တို့ တောင်ယာလည်း စိုက်တဲ့အတွက် အလုပ်သမားတွေလည်း ငှားဖို့လိုအပ်တယ်။ အဲဒီထဲမှာ တစ်ချို့က ဘိန်းစားတွေဖြစ်တဲ့အတွက် နေ့စားခအစား ဘိန်းဖြူပေးလိုက်တယ်။ ကေအိုင်အိုတွေ မကြာခဏလာကြပေမယ့် ကျွန်တော်တို့ အခြေအနေ ကို သူတို့နားလည်မှုပေးပါတယ်။ ဘိန်းဖြူအကြာကြီး သုံးလာခဲ့ပေမယ့် ကျွန်တော်ဘယ်တုန်းကမှ အကြောထဲထိုးသွင်းဖို့ မကြိုးစားခဲ့ဖူးဘူး။ ဘိန်းဖြူကို အကြောထဲထိုးသွင်းတဲ့ ကျွန်တော့်သူငယ်ချင်းတစ်ချို့ ကတော့ သက်ဆိုးမရှည်ကြပါဘူး။ ဘိန်းဖြူကို ဘာနဲ့လုပ်ထားလည်း တော့ ကျွန်တော်အတိအကျ မသိပေမဲ့ အားပြင်းတဲ့ အက်ဆစ်တစ်မျိုးမျိုး တော့ အသေအချာမှာပါပဲ။ HIV အကြောင်း ကျွန်တော်ကောင်းကောင်း မသိပေမဲ့ အဲဒီနာမည်ကြားတိုင်း ကြောက်သလိုခံစားရတယ်။ မူးယစ် ဆေးဝါးကြောင့် မိန်းမနဲ့ ခဏခဏစကားများ ရန်ဖြစ်ခဲ့ရတယ်။ ကျွန်တော့် ကြောင့် သူ့မှာရွာထဲ မျက်နှာပြစ်ရမရှိတော့တဲ့အတွက် ဒီလိုနေတာ ထက်စာရင် သေသွားတာပိုကောင်းမယ်လို့ ပြောလေ့ရှိတယ်။ သူပြော တာလည်း မှန်နေတဲ့အတွက် ကျွန်တော်ဘာမှ ပြန်ပြောမနေတော့ ပါဘူး။"

အသက် (၅၀)နှစ်အရွယ် ကချင်အမျိုးသားတစ်ဦး

ဇယား ၄။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ ၂၀၀၅ မှ ၂၀၁၀ ကာလအတွင်း မြင့်တက်လာသည့် ဘိန်းဖြူနှင့် မက်အမ်ဖီတမင်း စိတ်ကြွဆေး (ရာဘ) ဈေးနှုန်းများ။

မြို့နယ်	၂၀၀၅ ဘိန်းဖြူ (ပင်နီဆလင် ၁ ပုလင်း)	၂၀၁၀ ဘိန်းဖြူ (ပင်နီဆလင် ၁ ပုလင်း)	၂၀၀၅ ရာဘ ဆေးပြားတစ်ပြား	၂၀၁၀ ရာဘ ဆေးပြားတစ်ပြား
ရန်ကုန်	၃၀၀၀၀	၁၂၀၀၀၀	၁၀၀၀	၅၀၀၀
မန္တလေး	၁၂၀၀၀	၈၀၀၀၀	၆၀၀	၂၅၀၀-၃၀၀၀
လားရှိုး	၃၀၀၀	၂၀၀၀၀	၃၀၀	၁၈၀၀-၂၀၀၀
မူဆယ်	၁၅၀၀-၂၀၀၀	၁၄၀၀၀	၂၀၀	၁၀၀၀-၁၅၀၀

*၂၀၀၂ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၂ အတွင်း ငွေလဲလှယ်နှုန်းထားသည် တစ်ဒေါ်လာလျှင် မြန်မာငွေကျပ် ၇၅၀ ရှိရာမှ ၁၂၀၀ အထိ ဖောင်းပွခဲ့သည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ် အစောပိုင်းအရောက်တွင် တစ်ဒေါ်လာလျှင် ၉၅၀ ခန့် အထိ ပြန်လည်ကျဆင်းသွားခဲ့သည်။

ဒေသတွင်း ဘိန်းဖြူဈေးကွက်၏ တောင်းဆိုမှုသည်လည်း ဒေသတွင်းဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု၏ မောင်းနှင်အားတစ်ခုဖြစ်သော်လည်း ဘိန်းဖြူထုတ်လုပ်မှုနှင့် သုံးစွဲမှုအတွက် ကိုးကားအားထားရ လောက်သည့် ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များမရှိပေ။ ထိုင်းအဆင့်မြင့် ရဲအရာရှိတစ်ဦး၏ ပြောဆိုချက်အရ ဒေသတွင်း ထုတ်လုပ်သည့် ဘိန်းဖြူ စုစုပေါင်း၏ ၉၀% ခန့်ကို တရုတ်နိုင်ငံသို့ တင်ပို့လျက်ရှိကြောင်း သိရှိရသည်။^{၂၇} UNODC သည်လည်း အရှေ့အာရှနှင့် ပစိဖိတ်ဒေသ အတွင်း သုံးစွဲသည့် ဘိန်းဖြူစုစုပေါင်း၏ ၇၀% ခန့်ကို တရုတ် (ထိုင်ဝမ်နှင့် မကာအိုအပါအဝင်) နိုင်ငံမှ အဓိကအသုံးပြုလျက်ရှိ ကြောင်း ခန့်မှန်းခဲ့သည်။^{၂၈} “ကျွန်တော်တို့ ခန့်မှန်းရသလောက်က တော့ တရုတ်နိုင်ငံက ဘိန်းဖြူသုံးတဲ့သူတွေရဲ့ ဖြန့်အားက တစ်နှစ်ကို ၆၅ တန်လောက်ရှိတော့ အဲဒီဝယ်လိုအားကို ရွှေ့ပြောင်းထုတ်ဘိန်းဖြူ ချည်းသက်သက်နဲ့ မဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်တဲ့အခါ အာဖဂန်နစ္စတန်က ဘိန်းဖြူတွေနဲ့ ဖြည့်ဆည်းကြတယ်” ဟု UNODC ပြောရေးဆိုခွင့်ရ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးမှ ပြောဆိုခဲ့ပြီး တစ်ကမ္ဘာလုံးရှိ နှစ်စဉ် ဘိန်းဖြူထုတ်လုပ်မှု စုစုပေါင်း၏ ၁၀% ခန့်ကို ဤဒေသမှ ထုတ်လုပ်သည်ဟု ယူဆကြောင်း ဆက်လက် ပြောဆိုခဲ့သည်။^{၂၉} UNODC အချက်အလက်များအရ မြန်မာ နိုင်ငံသည် တရုတ်နိုင်ငံရှိ ဘိန်းအခြေခံဆေးဝါးဈေးကွက်၏ အဓိက ရင်းမြစ်အဖြစ် ရပ်တည်နေဆဲဖြစ်ပြီး အာဖဂန်နစ္စတန်ကို ဒုတိယရင်းမြစ် အဖြစ် တွေ့ရှိရသည်။^{၃၀} အမေရိကန်ဈေးကွက်သို့ ဝင်ရောက်လာသည့် ဘိန်းဖြူများသည် လက်တင်အမေရိကရှိ ဘိန်းထုတ်လုပ်သည့် နိုင်ငံ များမှ တင်သွင်းခြင်းဖြစ်ပြီး ကိုလံဘီယာသည် မက္ကစီကိုပြီးလျှင် အများ ဆုံးတင်ပို့သည့် နိုင်ငံဖြစ်သည်။ ကနေဒါနှင့် ဥရောပလမ်းမများတွင် တွေ့ရသည့် ဘိန်းဖြူအများစုသည် အာရှဒေသမှ ဝင်ရောက်လာခြင်း ဖြစ်ပြီး အာဖဂန်နစ္စတန်မှ အများဆုံးဖြစ်သည်။^{၃၁}

၁၉၉၀ ခုနှစ်မှစ၍ တရုတ်နိုင်ငံအတွင်း ဘိန်းဖြူသုံးစွဲမှု သိသိ သာသာ မြင့်မားလာပြီး မြန်မာ၊ လာအိုနှင့် နယ်နိမိတ်ခြင်း ထိစပ်လျက်ရှိသည့် ယူနန်ပြည်နယ်မှတစ်ဆင့် နိုင်ငံတစ်နံတစ်လျားသို့ ပျံ့နှံ့လာခြင်းဖြစ်သည်။ ၁၉၈၀ ခုနှစ်အတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူ အများစုသည် နယ်စပ်ဒေသများဖြစ်သည့် ယူနန်ပြည်နယ်နှင့် ကွမ်မိုး ပြည်နယ်မှ လယ်သမားများဖြစ်ကြသည်။ ဆန်းစစ်လေ့လာမှုတစ်ခုအရ တရုတ်နိုင်ငံအတွင်းရှိ ဘိန်းဖြူသုံးစွဲမှုနှင့် ကုန်ကူးမှုသည် ဤပြည်နယ် များမှတစ်ဆင့် ပြန့်ပွားလာခြင်းဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ “ဒီပြည်နယ် တွေမှာ ဟိုး အရင်ကတည်းက ဆေးရွက်ကြီးနဲ့ ဘိန်းရှူတဲ့ အစဉ်အလာ

ရှိခဲ့ပြီး လာအို၊ ထိုင်းနဲ့ မြန်မာလို မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူး တဲ့နိုင်ငံတွေနဲ့နယ်မြေချင်းထိစပ်နေတာကလည်းအကြောင်းရင်းတစ်ခု ဖြစ်နေတယ်။”^{၃၂} ၁၉၉၀ နောက်ပိုင်း၌ ဤလမ်းကြောင်း ပြောင်းလဲသွားခဲ့ သည်။ နိုင်ငံအဝှမ်းရှိ မြို့ပြနေလူငယ်ထုများသည် မူးယစ်ဆေးဝါး အဓိကသုံးစွဲသည့် အုပ်စုများဖြစ်ကြောင်း မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ပြီး ယင်းတို့မှ အများစုသည် စာပေတတ်မြောက်မှု နည်းပါးပြီး လုပ်ငန်းကျွမ်းကျင်မှု အရည်အချင်းနည်းပါးသူများဖြစ်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့သည်။^{၃၃}

တရုတ်နိုင်ငံတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုနှင့် ပတ်သက်၍ အားကိုးအားထားပြုနိုင်သည့် သတင်းအချက်အလက်များမရှိ သည့်အပြင် ခန့်မှန်းတွက်ချက်မှုများသည်လည်း အမျိုးမျိုးကွဲပြားလျက် ရှိသော်လည်း ယေဘုယျအားဖြင့် လွန်ခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ်နှစ်ခုအတွင်း ဘိန်းဖြူ အကြောထိ ထိုးသွင်းအသုံးပြုမှုများ တစ်ရှိန်ထိုးမြင့်တက်လာကြောင်း သုံးသပ်ရသည်။ တရုတ်အစိုးရ၏ အချက်အလက်များအရ မူးယစ် ဆေးဝါးသုံးစွဲသူဦးရေ စုစုပေါင်းသည် ၁၉၉၀ ခုနှစ်တွင် ၇၀၀၀၀ ရှိရာမှ ၂၀၀၄ အရောက်တွင် ၁.၁၄ သန်းအထိ မြင့်တက်သွားခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ တကယ့်ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များသည် ထို့ထက် ပင်မြင့်မားနိုင်သည်။ အထက်ပါကိန်းဂဏန်းများသည် အစိုးရ၌ တရား ဝင်မှတ်ပုံတင်ထားသည့် ဦးရေသာဖြစ်ပြီး အများအားဖြင့် ဘိန်းအခြေ ခံမူးယစ်ဆေးဝါး သုံးစွဲသူများဖြစ်သည်။^{၃၄} နိုင်ငံတကာ ဘေးအန္တရာယ် လျော့ချရေးအဖွဲ့ (IHRA) ၏ အစီရင်ခံစာအရ ၂၀၁၀ ခုနှစ်အထိ တရုတ်နိုင်ငံအတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးအကြောထိ ထိုးသွင်းအသုံးပြုသူ ဦးရေသည် ၂.၅ သန်းခန့်ရှိနေပြီး ယင်းတို့ထဲမှ ၁၂% ခန့်သည် HIV ရောဂါပိုး ကူးစက်ခံထားရသူများဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။^{၃၅} အများစု သည် ဘိန်းဖြူသုံးစွဲသူများဖြစ်ကြပြီး ဇီဝကမ္မဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုရှိ၍ ဆရာဝန်ဆေးညွှန်းဖြင့်သာ သုံးစွဲသင့်သည့် အခြားမူးယစ်စေတတ် သောဆေးဝါး (ပက်တာဒင်းနှင့် ထရာမာဒေါလ်) များဖြင့် ရောစပ်အသုံး ပြုလေ့ရှိသည်။^{၃၆} တစ်ဖက်တွင်လည်း စိတ်ကြွဆေး (ATS) အသုံးပြုမှု မြင့်တက်လာလျက်ရှိသည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ် အမျိုးသားမူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်ရေးကော်မရှင်၏ ခန့်မှန်းတွက်ချက်မှုအရ တရားဝင်မှတ်ပုံ တင်ထားသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူပေါင်း (၂) သန်းကျော်၏ ၂၉% ခန့်သည် စိတ်ကြွဆေး (ATS) အသုံးပြုလျက်ရှိကြောင်း သိရှိရသည်။ စိတ်ကြွဆေးအသုံးပြုသည့် ရာခိုင်နှုန်းသည် ၂၀၀၈ ခုနှစ်၌ ၉% သာရှိ ခဲ့သည်။^{၃၇}

တရုတ်နိုင်ငံအတွင်း မူးယစ်ဆေးစွဲနေသူများအပေါ် လူထုမှ ရှုမြင်သဘောထားပုံမှာ ဘိန်းနှင့် ဘိန်းဖြူကဲ့သို့သော ဘိန်းအခြေခံ မူးယစ်ဆေးဝါးစွဲကပ်မှုအပေါ်တွင်သာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သတ်မှတ်လေ့ရှိပြီး စိတ်ကြွဆေး (ATS) စွဲကပ်မှုအန္တရာယ်ကို မျက်ကွယ်ပြုထားသည်။ “ဘိန်းဖြူထက်စာရင် ကျန်းမာရေးအပေါ် သိသိသာသာ တိုက်ရိုက်ထိ ခိုက်စေနိုင်ပေမယ့် ဆေးပြားအပေါ် ရင်းစွဲတာက သိပ်အခဲရမခက်သလို ခန္ဓာကိုယ်တွင်းပြောင်းလဲမှုကလည်း သိပ်မသိသာဘူး။ ဆေးပြားသုံးစွဲမှု သိသိသာသာ မြင့်တက်လာပြီး အထူးသဖြင့် မျိုးဆက်သစ်လူငယ်ထု အကြား တော်တော်လည်းတွင်ကျယ်လာတယ်။ ဒီလိုသုံးစွဲမှုကိုလည်း ဆေးလိပ်တို့ အရက်တို့ သောက်သလိုပဲသဘောထားကြပြီး လူမှုဆက်ဆံ ရေးကောင်းလာတယ်လို့ ထင်နေကြတယ်” ဟု တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတ နိုင်ငံ အမျိုးသားကာကွယ်ရေးတက္ကသိုလ်မှ မူးယစ်ဆေးဝါးတားဆီးနှိမ် နှင်းရေး သုတေသနဆိုင်ရာ လက်ထောက်ပါမောက္ခတစ်ဦးဖြစ်သူ လီဝန်ဂျွန်းမှ ပြောဆိုခဲ့သည်။^{၁၈} တရုတ်နိုင်ငံရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ မူဝါဒများနှင့် အလေ့အထများအပေါ် လေ့လာဆန်းစစ်ချက်အရ တရား ဝင်မှတ်ပုံတင်ထားခြင်းမရှိသည့် မူးယစ်ဆေးစွဲသူများ၏အရေအတွက် သည် (၆) သန်းမှ (၁၂) သန်းအကြားရှိကြောင်းခန့်မှန်းရသည်။^{၁၉} လတ် တလော၌ တရုတ်နိုင်ငံအတွင်းရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူ အရေအ တွက်ကို တရားဝင်ခန့်မှန်းတွက်ချက်မှုအရ (၁၀) သန်းကျော်ရှိပြီးအ များစုသည် လူငယ်လူရွယ်များဖြစ်ကြောင်း အမျိုးသားကာကွယ်ရေး ဝန်ကြီးဌာန၏ မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးဗျူရိုဥက္ကဋ္ဌဖြစ်သူ လျူယူလျင်း မှထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးအမျိုးမျိုးကို လူမှုကွန်ရက် များနှင့် ဗီဒီယိုပက်ဘ်ဆိုဒ်များမှတစ်ဆင့် ရောင်းချမှုများ တဖြည်းဖြည်း ရေပန်းစားလာသည်။^{၂၀}

‘ဆေးပြတ်စေဒနာများ’ ၌ မှတ်တမ်းတင်ထားသကဲ့သို့ပင် ၂၀၀၆ ခုနှစ်အထိ ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုစာ ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု လျော့ချ

ရေးလုပ်ဆောင်ချက်များကြောင့် ဈေးကွက်အတွင်းရှိ ဘိန်းဖြူများ၏ အရေအတွက်နှင့် အရည်အသွေးများ ကျဆင်းလာခဲ့သော်လည်း ဈေး နှုန်းများမှာ ဆက်လက်မြင့်တက်လျက်ရှိသည်။ TNI မှ ၂၀၁၀ ခုနှစ် အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံ၌ ပြုလုပ်ခဲ့သည့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများအရ ဈေး ကွက်အတွင်း ဘိန်းဖြူပြတ်လပ်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်အတွက် အသုံးပြုသူများအနေဖြင့် အခြားအမျိုးအစားများကို ယာယီအားဖြင့် ပြောင်းလဲသုံးစွဲကြကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။ “ဘိန်းဖြူအရမ်းရှားလာပြီး ဈေးလည်းပိုကြီးလာတယ်” ဟု ရန်ကုန်မြို့ရှိ သုံးစွဲသူတစ်ဦးမှ ပြောဆို ခဲ့သည်။ “အရည်အသွေးက အရင်တုန်းကနဲ့အခုဘာမှကို မဆိုင် တော့ဘဲအရမ်းကွာသွားပြီ။ ဘိန်းဖြူကို တစ်ခြားဟာတွေနဲ့ ရောလိုရော ဓာတုပစ္စည်းတွေရောလိုရောနဲ့ အရင်ကလို အစစ်မရှိတော့ဘူး။ အခု ဆိုရင် ကောင်းရင်ပြီးရောဆိုပြီး မူးယစ်ဆေးဝါးမျိုးစုံ ရောသုံးနေရ တယ်။ ကျွန်တော်အခု မက်သဒုံးသုံးနေပြီး တခါတလေကျရင် ဆေးပြား ကိုင်တယ်။ ဘိန်းဖြူကို ဈေးကြီးပေးပြီး ဝယ်မသောက်နိုင်တဲ့သူတွေ ကျတော့ ဆေးခန်းကိုသွားပြီး ဘူပရီနော်ဖင်းတို့ ခိုင်ယာဇီပမ်တို့ သွား ထိုးရတယ်။”^{၂၁} မန္တလေးမြို့မှ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကလည်း ဘိန်း ဖြူရရှိနိုင်မှုနှင့် အရည်အသွေး တစ်နှစ်ထက်တစ်နှစ် ပိုမိုကျဆင်းလာနေ ကြောင်း ပြောဆိုနေကြသည်။ “အခု ဘိန်းဖြူဈေးတွေ မတရားတက် နေတယ်။ အရင်ကဆိုရင် ဘိန်းဖြူပင်နီဆလင် တစ်ပုလင်းကို ၂၀၀၀၀ လောက်ပဲရှိပေမယ့် အခုဆိုရင် တစ်ပုလင်းကို ၇၅၀၀၀ လောက်ပေး ရတယ်” ဟု အသက် (၃၆) နှစ်အရွယ်အငှားယာဉ်မောင်းတစ်ဦးမှ ပြောဆိုခဲ့သည်။ “ဘိန်းဖြူရဲ့ အရည်အသွေးကလည်းအရင်လိုမကောင်း တော့ဘူး။ ကြည့်လိုက်တာနဲ့ အရောရောအနှောနှောနဲ့ မသန့်မှန်းသိ သာတယ်။ အခုနောက်ပိုင်း မန္တလေးကျောင်းသားတွေက ဆေးပြားသုံး ကြတာများတော့ ဘိန်းဖြူသိပ်ခေတ်မစားတော့ဘူး။”^{၂၂}

ဇယား ၅။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ ၀၀၃ မှ ၂၀၁၃ ကာလအတွင်း မြင့်တက်လာသည့် ဘိန်းဖြူဈေးနှုန်းများ (ကျပ်ဖြင့်)*

အေသ	ဘိန်းဖြူ ပင်နီဆလင် တစ်ပုလင်း - ၂၀၀၃	ဘိန်းဖြူ ပင်နီဆလင် တစ် ပုလင်း - ၂၀၀၈	ဘိန်းဖြူ ပင်နီဆလင် တစ် ပုလင်း - ၂၀၁၃
တောင်ကြီး	၂၀၀၀	၁၂၀၀၀	၇၀၀၀၀
မန္တလေး	၃၀၀၀	၂၀၀၀၀	၆၀၀၀၀
ရှမ်းမြောက်	၁၀၀၀	၉၀၀၀	၁၂၀၀၀
ကချင်ပြည်နယ်	၁၅၀၀	၆၀၀၀	၃၀၀၀၀
တာချီလိတ်	၁၅၀၀၀	၁၈၀၀၀	၄၅၀၀၀
မုံရွာ	-	၄၀၀၀၀	၉၀၀၀၀
ရန်ကုန်	၆၀၀၀	၇၀၀၀၀	၉၀၀၀၀

ဇယား ၆။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ ၂၀၀၃ မှ ၂၀၁၃ ကာလအတွင်း မြင့်တက်လာသည့် မက်အမ်ဖီတမင်း (ရာဘ) ဈေးနှုန်းများ (ကျပ်ဖြင့်)*

ဒေသ	ဆေးပြားတစ်ပြား - ၂၀၀၃	ဆေးပြားတစ်ပြား - ၂၀၀၈	ဆေးပြားတစ်ပြား - ၂၀၁၃
တောင်ကြီး	၂၅၀	၈၀၀	၂၀၀၀
မန္တလေး	၂၀၀	၅၀၀	၃၀၀၀
ရှမ်းမြောက်	၃၅၀	၄၅၀၀	၄၅၀၀
ကချင်ပြည်နယ်	၉၀	၈၀၀	၁၅၀၀
တာချီလိတ်	၃၀၀	၇၀၀	၁၅၀၀
မုံရွာ	၁၅၀၀	၂၀၀၀	၃၅၀၀
ရန်ကုန်	၈၀၀	၄၀၀၀	၆၀၀၀

*၂၀၀၂ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၂ အတွင်း ငွေလဲလှယ်နှုန်းထားသည် တစ်ဒေါ်လာလျှင် မြန်မာငွေကျပ် ၇၅၀ ရှိရာမှ ၁၂၀၀ အထိ ဖောင်းပွခဲ့သည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ် အစောပိုင်းအရောက်တွင် တစ်ဒေါ်လာလျှင် ၉၅၀ ခန့် အထိ ပြန်လည်ကျဆင်းသွားခဲ့သည်။

ကချင်ပြည်နယ်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်း ပြဿနာရှိသော ဘိန်းဖြူသုံးစွဲမှု

"ကျွန်တော် ၁၉၈၉ ခုနှစ်လောက်ကတည်းက မူးယစ်ဆေးဝါး စသုံးခဲ့တာပါ။ အဲဒီတုန်းကတော့ ဖားကန့် ကျောက်စိမ်းမှော်နားမှာ စခန်းချထားတဲ့ ကချင်လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့အစည်း (ကေအိုင်အို) ရဲ့ တပ်ဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးပါ။ အဲဒီအချိန်တုန်းကတော့ ဘိန်းမဲနဲ့ ဘိန်းဖြူနှစ်မျိုး ပဲရှိတယ်။ ကျွန်တော်က နှစ်မျိုးစလုံးသုံးတော့ ယင်းကပ်လာတယ်။ ကေအိုင်အိုက ထွက်လာပြီးနောက်ပိုင်း ကျွန်တော့်ရွာမှာပဲ အိမ်ထောင် ကျတယ်။ ရွာထဲမှာလည်း မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးတဲ့သူတွေ အရမ်းများတဲ့ အတွက် ကျွန်တော်လည်း ဆက်သုံးဖြစ်တာနဲ့ မိသားစုထဲမှာ အကြီး အကျယ်ပြဿနာတက်ခဲ့ရတယ်။ ကျွန်တော့်မိန်းမက အရမ်းဝမ်းနည်းပြီး ကျွန်တော့်ကို စိတ်ပျက်သွားတာနဲ့ ၁၉၉၈ လောက်မှာ ကျွန်တော့်ကို ထားသွားပြီး တစ်ခြားတစ်ယောက်နဲ့ လက်ထပ်သွားခဲ့တယ်။ မိသားစု ဝေယျာဝိစ္စတွေ ကို သမီးကြီးကပဲ တာဝန်ယူဖြေရှင်းပေးခဲ့ရတယ်။ ကျွန်တော့်ကြောင့် သူ့မှာကျောင်းလည်း မသွားနိုင်တော့ဘူး။ နောက် တော့မူးယစ်ဆေးဝါးကို ဖြတ်ဖို့ကြိုးစားရင်းနဲ့ အရက်သမားဖြစ်လာခဲ့ တယ်။ အခုတော့ အရက်ရော ဘိန်းရောနှစ်မျိုးစလုံးသုံးနေပြီး တစ်ရက် ကိုအနည်းဆုံး ၂၀၀၀ လောက်ကုန်တယ်။ အဲဒီလိုဆံ့ရဖို့ ကျွန်တော် အထမ်းသမားလုပ်သလို တစ်ခါတစ်လေတော့ တောထဲကဝါးသွား ခုတ်ရောင်းတယ်။ ကျွန်တော်ဖြတ်ဖို့ ကြိုးစားခဲ့ပေမယ့် ရွာထဲမှာက မူးယစ်ဆေးဝါးပေါတော့ ဖြတ်ရတာမလွယ်ဘူး။ တရုတ်ဘိန်းဖြတ်ဆေး တွေသုံးပြီးဖြတ်ဖို့ ကြိုးစားကြည့်ပေမယ့် ကျွန်တော့်အတွက် အလုပ် မဖြစ်ခဲ့ပါဘူး။ ကျွန်တော့်ရဲ့ သောက်ဖော်သောက်ဖက် အများစုကတော့ သေကုန်ကြပြီ။ ကျွန်တော်လည်း သက်ဆိုးရှည်မယ် မထင်ဘူး။ နောက် ပိုင်းကျရင်တော့ ဖြတ်ဖို့ပြန်ကြိုးစားကြည့်ရမယ်။"

အသက် (၄၆)နှစ်အရွယ် ကချင်အမျိုးသားတစ်ဦး

"ကျွန်တော့်မိဘတွေက ကျွန်တော်ချစ်တဲ့ ကောင်မလေးနဲ့ သဘောမတူတဲ့အတွက် ၁၉၉၉ ခုနှစ်ကစပြီး မူးယစ်ဆေးဝါးစသုံးဖြစ်

ခဲ့တယ်။ ကျွန်တော်တို့က ဆွေကြီးမျိုးကြီးတွေလိုပြောပြီး ကျွန်တော့်ချစ်သူ ရဲ့ မိသားစုကို အထင်အမြင်သေးတာ အရမ်းဝမ်းနည်းဖို့ကောင်းတယ်။ အဲဒါနဲ့စိတ်လေပြီး မူးယစ်ဆေးဝါးစသုံးဖြစ်ခဲ့တယ်။ အရင်တုန်းကတော့ ဘိန်းစားတွေကို ကျွန်တော်အထင်သေးခဲ့ပေမယ့် အခုတော့ ကိုယ်တိုင် ဘိန်းစွဲနေပြီ။ ကျွန်တော် ဘိန်းစွဲသွားတာ ဆယ်နှစ်လောက်ရှိလာပြီ။ ရပ်ရွာနဲ့ ကျွန်တော်နဲ့လည်း လုံးဝကင်းကွာသွားခဲ့ပြီ။ ကျွန်တော့်မိ သားစုကလည်း ကျွန်တော့်ကို မတွေ့ချင်ကြတော့ဘူး။ ရွာထဲမှာလည်း မူးယစ်ဆေးဝါးနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ အမြင်ဖွင့် ပညာပေးအစီအစဉ်တွေ မရှိဘူး။ တစ်ခါတစ်လေ မှသာ ကျွန်တော်တို့ရဲ့ အသင်းတော်နဲ့ သင်းအုပ်ဆရာတွေ ဟောပြောတာ ကြားရတယ်။ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးနေရတာကို ကျွန်တော်အရမ်းစိတ်မကောင်း ဖြစ်ပေမယ့်ဖြတ်လို့ မရဘူးဖြစ်နေတယ်။ ကျွန်တော်ဖြတ်ချင်တဲ့အခါကျ ရင်ခင်ဗျားကိုလာရှာပါမယ်။ ကျွန်တော်ခင်ဗျားတို့ရဲ့ အကူအညီလိုတယ်။"

အသက် (၃၈)နှစ်အရွယ် ကချင်အမျိုးသားတစ်ဦး

"၂၀၀၁ ခုနှစ်လောက်မှာ ကျွန်မဘိန်းဖြူစရောင်းပြီး ၂၀၀၃ လောက်ကျတော့ကျွန်မကိုယ်တိုင်သုံးနေပြီ။ ဒီဘက်ပိုင်းမှာတော့အများ အားဖြင့် ဘိန်းဖြူသုံးကြတာများတယ်။ အစတုန်းကတော့ ဆေးဖြစ်ပါးဖြစ် သုံးရင်းနဲ့ နောက်တော့ စွဲသွားတယ်။ အရင်တုန်းကတော့မူးယစ်ဆေး ဝါးကို လွတ်လွတ်လပ်လပ် ရောင်းလို့ရတယ်။ တစ်ခါတစ်လေ ကွတ်ခိုင် နဲ့ နမ့်ဖတ်ကာဖက်က ရဲတွေရောက်လာတတ်ပေမယ့် သူတို့ကိုလာဘ် ထိုးလိုက်ရင် ဘာမှမဖြစ်ဘူး။ တစ်ခါတစ်လေတော့ ကျေးရွာသူကြီးကို လည်းလာဘ်ပေးရတယ်။ ဆေးစွဲသွားတော့ ရပ်လိုက်လို့ မရတော့ဘူး။ မရပ်ရင် ကျန်းမာရေးပြဿနာတွေ ဆိုးဆိုးရွားရွားဖြစ်လာတော့မယ်။ ကျွန်မမူးယစ်ဆေးဝါးအတွက် တစ်ရက်ကို ၂၅၀၀ လောက်သုံးနေရ တယ်။ အဲဒီလိုဆံ့ရဖို့ မီးသွေးဖုတ်ရသလို တစ်ခါတစ်လေကျရင် တော ထဲကဝါးတွေ သွားခုတ်ရောင်းရတယ်။ ဒါကကျွန်မရဲ့ နေ့စဉ်ဘဝပါပဲ။ ကလေးတွေကိုတော့ သနားပေမယ့် ဘာမှလည်း အကူအညီမပေးနိုင်ဘူး။ ကျွန်မဘဝတစ်ခုလုံး ဘာတွေဖြစ်ကုန်ပြီလဲ မသိတော့ဘူး။ ကျွန်မမူး ယစ်ဆေးဝါး ပေါင်းစုံသုံးတယ်။ တစ်နေ့နေ့တော့ ကျွန်မဖြတ်နိုင်မှာပါ။"

ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းမှ အသက် (၃၆)နှစ်အရွယ် အမျိုးသမီးတစ်ဦး

"ကျွန်တော်မူးယစ်ဆေးဝါး သုံးလာတာ နှစ် (၂၀) လောက်ရှိပြီ အရက်လည်းစွဲနေပါတယ်။ အဲဒီလို မူးယစ်ဆေးစွဲ နေတဲ့အတွက် ကျွန်တော် မိန်းမလည်း ကျွန်တော်ကို ကွာသွားခဲ့တယ်။ မူးယစ်ဆေးဝါးအမျိုးအစားပေါ်လိုက်ပြီး တစ်ရက်တစ်ရက် ကျွန်တော်မူးယစ်ဆေးဝါးအတွက် သုံးတဲ့ပိုက်ဆံက သုံးထောင်နဲ့ အထက်ရှိတယ်။ ကျွန်တော်တို့ဆီမှာ မူးယစ်ဆေးဝါးအလွယ်တကူ ရနိုင်တဲ့အတွက် ဘယ်လောက်ဖြတ်ဖို့ ကြိုးစားကြိုးစားမပြတ်နိုင်ဘူးဖြစ်နေတယ်။ ကျွန်တော်တို့မိသားစုမှာ ညီအစ်ကိုမောင်နှမ (၁၁) ယောက်ရှိတဲ့အထဲက (၆) ယောက်က မူးယစ်ဆေးဝါးစွဲနေတယ်။ ဆိုတော့ ခင်ဗျားအနေနဲ့ ကျွန်တော်တို့ကို ဘိန်းစားမိသားစုလို ခေါ်လိုရတာပေါ့။ ပညာတတ်တဲ့ ညီတစ်ယောက်ထဲရှိပေမယ့် သေသွားတာကြာပြီ။ ကျွန်တော်ယင်းမစွဲချင်ပေမယ့် ဘယ်လိုမှ ရပ်လို့မရလို့ပါ။ ကျွန်တော်ဘဝကို နတ်ဆိုးက ခြယ်လှယ်နေတယ်ထင်တယ်။ မူးယစ်ဆေးဝါးအမြင်ဖွင့် သင်တန်းတွေပေးပြီး လိုက်ပညာပေးတဲ့ NGOs တွေ အများကြီးနဲ့ တွေ့ဖူးတယ်။ သူတို့က ဆေးထိုးအပ်တွေလှူပေးပြီး မူးယစ်ဆေးဝါးတွေ ဆက်မသုံးဖြစ်အောင် အားပေးတိုက်တွန်းတယ်။ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲတဲ့ နယ်မြေနဲ့ ကင်းဝေးတဲ့ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးစခန်းမျိုး ကျွန်တော်တို့ ဆီမှာ မရှိဘူး။ ဘုရားသခင်သာ မကူညီရင် ဘယ်သူမှ ကျွန်တော်ဘဝကို မကယ်တင်နိုင်တော့ဘူး။"

ကချင်ပြည်နယ်မှ အသက် (၃၉) နှစ်အရွယ် အမျိုးသားတစ်ဦး

"လွန်ခဲ့တဲ့ (၁၆) နှစ်လောက်က ဖားကန်ကျောက်စိမ်းမှော်မှာ နေခဲ့တုန်းကစပြီး ကျွန်တော်မူးယစ်ဆေးဝါးစသုံး ဖြစ်ခဲ့တယ်။ ရွာကို ပြန်ရောက်တော့လည်း ရွာမှာက ဘိန်းတစ်အားပေါတယ်။ ကျောက်တော့ တစ်လုံးမှ မရခဲ့ဘဲ ဘိန်းပဲစွဲလာခဲ့တယ်။ ရွာထဲမှာလည်း မူးယစ်ဆေးဝါး သုံးတဲ့သူတွေ တစ်အားများတော့ ကျွန်တော်မရောင်နိုင်ခဲ့ပြန်ဘူး။ မူးယစ်ဆေးဝါးဆက်သုံးဖြစ်နေတော့ ကျွန်တော်မိသားစုလည်း ကျွန်တော်ကို ထားသွားခဲ့တယ်။ အဲဒါကြောင့်ပဲ နှစ်ပေါင်းများစွာ တောထဲမှာနေပြီး ကြိုက်သလိုနေခဲ့တယ်။ မိသားစုကို မထောက်ပံ့နိုင်တာလည်း ဆယ်နှစ် ကျော်လာတော့ သူတို့လည်း ကျွန်တော်ကို စိတ်ဆိုးကြမှာပေါ့။ ကျွန်တော် မိန်းမကပဲ ကလေးတွေကို ပြုစုစောင့်ရှောက်ခဲ့ရတယ်။ သူက အရမ်းတော်တဲ့အမျိုးသမီးပါ။ အသင်းတော်ကလည်း ကလေးတွေရဲ့ ပညာရေးအတွက် ကူညီပေးကြတယ်။ တရုတ်ဆေးမသုံးခင်အထိ ကျွန်တော် စုစုပေါင်း ခြောက်ကြိမ်လောက်ဖြတ်ဖို့ ကြိုးစားခဲ့ပေမယ့် မအောင်မြင်ခဲ့ဘူး။ ကျွန်တော်ဘိန်းစဖြတ်တော့ ကျွန်တော်ယောက်ဖက အများကြီး ကူညီပေးခဲ့တယ်။ ဒါပေမယ့် ကျွန်တော်မိန်းမတော့ ကျွန်တော်ကို လက်မခံတော့ဘူး။ သူတို့အနေနဲ့ ဘုရားသခင်ကို ယုံကြည်ပေမယ့် ကျွန်တော်ကိုတော့ ခွင့်မလွှတ်ကြဘူး။ ကျွန်တော်လည်း လူသားတစ်ယောက်ပဲဆိုတော့ ဘယ်သူ့အတွက် အသက်ဆက်ရှင်ရဦးမှာလဲ။ ဒါနဲ့ပဲ ကျွန်တော်မူးယစ်ဆေးဝါး တစ်ခါပြန်သုံးဖြစ်ပြီးတော့ ဖြတ်ဖို့လည်း မစဉ်းစားတော့ဘူး။"

ကချင်ပြည်နယ်မှ အသက် (၄၇) နှစ်အရွယ် အမျိုးသားတစ်ဦး

၂၀၁၀ ခုနှစ်အတွင်း လာရှိုးမြို့၌ TNI မှ ပြုလုပ်ခဲ့သည့် သုတေသန၌လည်း အလားတူလမ်းကြောင်းမျိုးကို တွေ့ရှိခဲ့သည်။ မက်အမ်ဖီတမင်းနှင့် ဘိန်းဖြူနှစ်မျိုးစလုံး အသုံးပြုသည့် အသက် (၃၀) အရွယ် အမျိုးသားတစ်ဦးက "အရင်တုန်းကနဲ့စာရင် ဈေးနှုန်းတွေ မတရားတက်လာတယ်။ ၂၀၀၅ ခုနှစ်လောက်မှာဆိုရင် ဘိန်းဖြူပင်နီဆလင်တစ်ပုလင်းကို ၅၀၀၀ လောက်ပဲ ပေးခဲ့ရပေမယ့် ၂၀၀၈ ခုနှစ်ရောက်တော့ ၁၀၀၀၀ လောက်ပေးရပြီး ၂၀၁၀ လည်းရောက်ရော ၂၀၀၀၀ ဝန်းကျင် ဖြစ်ကုန်တယ်" ဟု ပြောဆိုခဲ့သည်။ ယခင်အချိန်က ဘိန်းဖြူများအလွန် သန့်စင်ခဲ့သော်လည်း ယခု (၂၀၁၀) ခုနှစ်အရောက်တွင် ဓာတုပစ္စည်းများနှင့် အခြားအရောအနှောများကြောင့် အရည်အသွေးမကောင်းတော့ပေ။^{၇၃} ဘိန်းဖြူအကြောထဲ ထိုးသွင်းအသုံးပြုသူများကို လားရှိုးနှင့် အခြားမြို့ပြဧရိယာများတွင် အများအားဖြင့်တွေ့ရှိရပြီး ကျေးရွာများနှင့် ကျေးလက်ဒေသများတွင် ဘိန်းမဲကို အငွေ့ပုံစံဖြင့် ရှူရှိုက်မှုများပြားသည်။ လာရှိုးမြို့ပေါ်ရှိ မူးယစ်ဆေးဝါး သုံးစွဲသည့်လူငယ်အများအပြားသည် ဘိန်းဖြူအကြောထဲ ထိုးသွင်းမှုဖြင့် စတင်ကြပြီး အကြောထဲထိုးသွင်းမှသာ ပိုမိုထိရောက်သည်ဟု ယူဆထားကြသည်။

TNI ၏ လတ်တလော သုတေသနပြုချက်အရ အရှေ့တောင်အာရှ ဈေးကွက်အတွင်း ဘိန်းဖြူပင်ရောက်မှု တစ်ဖန်မြင့်တက်လာခဲ့သော်လည်း ဈေးနှုန်းများကျဆင်းမှုမရှိဘဲ တည်ငြိမ်နေကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ မည်သို့ဆိုစေ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများက လွန်ခဲ့သည့် ၁၅ နှစ်အချိန်နှင့် နှိုင်းစာလျှင် ယနေ့ခေတ်ဘိန်းဖြူအရည်အသွေး ကျဆင်းလာကြောင်း ပြောဆိုလျက်ရှိသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်အတွင်း ရန်ကုန်လမ်းမများပေါ်၌ ဘိန်းဖြူတစ်ဖန်ပြန်လည် ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ "အခုတော့ ဘိန်းဖြူရှာရတာ အရမ်းလွယ်သွားပြီ။ အသေးစားရောင်းဝယ်သူတွေ အများကြီးရှိနေပြီး သုံးတဲ့သူတွေကိုလည်း အာဏာပိုင်

တွေက မဖမ်းဘူး" ဟု ရန်ကုန်အခြေစိုက် TNI သုတေသီ တစ်ဦးမှ ပြောဆိုခဲ့သည်။ "ဒီလိုပြောင်းလဲလာတာ တစ်နှစ်လောက်ပဲ ရှိသေးတယ်။ အဲဒီနောက်ပိုင်း သုံးလေးလအကြာမှာတော့ ဘိန်းဖြူကို အလွယ်တကူ ဝယ်လို့ ရနေပြီ။" တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ရန်ကုန်ဘိန်းဖြူဈေးနှုန်းသည် ၂၀၁၂ နှစ်လယ်ခန့်၌ တစ်ဝရမ် ၁၅၀၀၀ ရှိရာမှ ၂၀၁၃ နှစ်လယ်အရောက်တွင် ၅၀၀၀၀ နှင့် ၈၀၀၀၀ အကြား ထိ ကျဆင်းသွားခဲ့သည်။^{၇၄} ဘိန်းဖြူသုံးစွဲသူ အများစုသည် အသက်နှစ်ဆယ်ကျော်အရွယ် များဖြစ်ကြပြီး ပိုမိုငယ်ရွယ်သည့် လူငယ်များက စိတ်ကြွဆေးပြား (ATS) ကို ပိုမိုနှစ်သက်ကြသည်။

ရန်ကုန်နှင့် ကွဲလွဲသည့်အချက်တစ်ခုမှာ လားရှိုးမြို့တွင်း၌ ဘိန်းဖြူရရှိနိုင်မှုသည် ပြီးခဲ့သည့် ငါးနှစ်တာကာလ တစ်လျှောက် တစ်သမတ်တည်း ရှိနေခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဈေးကွက်အတွင်းသို့ ဘိန်းဖြူများ အရည်အသွေးနှင့် အရေအတွက် ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် ဝင်ရောက်လာသည်။ လက်ကြီးသမားများကို ဖိအားပေးပုံသွင်းထားသည့် ဘိန်းဖြူအတုံးပုံစံဖြင့် ရောင်းချပေးပြီး ၎င်းတို့မှ လမ်းမများပေါ်ရောင်းချရန် ပို၍ သေးငယ်သည့် အရွယ်အစားမျိုးရအောင် တစ်ဖန်ပြန်၍ ပိုင်းဖြတ်သည်။ အများအားဖြင့် ပင်နီဆလင်ပုလင်းများ သို့မဟုတ် ပင်နီဆလင်ပုလင်းဖုံးအရွယ်အစားမျိုးဖြင့် ချိန်တွယ်ရောင်းချလေ့ရှိသည်။ လားရှိုးမူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်အတွင်း ဘိန်းဖြူအရောင်နှင့် အရည်အသွေးအမျိုးမျိုး ရောင်းချလျက်ရှိပြီး အဖြူရောင်၊ ပန်းရောင်နှင့် အဝါရောင်ပုံစံများ ပါဝင်လျက်ရှိသည်။ ယင်းအမျိုးအစားအကုန်လုံးကို ၂၀၁၃ ခုနှစ်၌ ပင်နီဆလင်ပုလင်းတစ်ဖုံးလျှင် ၁၀၀၀ ကျပ်ဖြင့်ရောင်းချပြီး တစ်ပုလင်းလျှင် ၁၇၀၀၀ ခန့်ဖြင့် ရောင်းချလျက်ရှိသည်။ ပင်နီဆလင်တစ်ပုလင်း၌ ၁၆ ဖုံးခန့် ပါရှိသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးရောင်းချမှုဖြင့် နာမည်ကြီးသည့် ကချင်ရွာအနီးဝန်းကျင်တွင် (ဘိန်းချက်စက်ရုံအနီးဝန်းကျင်တွင် တည်ရှိသော

စွန့်ပစ်ထားသော ဘိန်းဖြူအကြွေထုတ်ထိုးရာတွင် အသုံးပြုသည့် ဆေးထိုးအိမ်များ။

ကြောင့် ဖြစ်နိုင်သည်) ပိုမိုဈေးသက်သာပြီး ပင်နီဆလင်တစ်ပုလင်း လျှင် ၁၂၀၀၀ ခန့်သာကျသည်။ အဝါရောင် ဘိန်းဖြူသည်ပိုမိုအရည် အသွေးမြင့်မား၍ အာနိသင်ပြင်းထန်ကြောင်း ပြောဆိုလျက်ရှိပြီး ဒေသ အခေါ် 'အဝါကြား' ဟူ၍ လူကြိုက်များသည်။^{၆၅}

လားရှိုးမြို့ပေါ်ရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများ၏ ပြောဆိုချက် အရ ဘိန်းဖြူကို အလွယ်တကူရှာဖွေရရှိနိုင်သော်လည်း အရင်ကလို စစ်မှန်ခြင်းမရှိတော့ကြောင်း သိရှိရသည်။ "အရင်ကလို မသန့်တော့ပဲ ဓာတုပစ္စည်းတွေ အများကြီးရောထားတယ်လို့ ကျွန်တော်တို့အနေနဲ့ ယူဆတယ်။"^{၆၆} ဘိန်းဖြူပင်နီဆလင်တစ်ပုလင်းလျှင် ၁၅၀၀၀ - ၁၆၀၀၀ ဝန်းကျင် ကျသင့်သော်လည်း လက်ကြီးသမားများထံမှ ပမာဏများများ ဝယ်ယူနိုင်ပါက ပိုမိုဈေးသက်သာ၍ ၁၂၀၀၀ ဝန်းကျင်သာ ကျသင့် ကြောင်းပြောဆိုကြသည်။ အများအားဖြင့် အနီ သို့မဟုတ် ပန်းရောင် ဘိန်းဖြူများကို ပိုမိုတွေ့ရှိရသော်လည်း အဝါရောင်ကိုပါ ဝယ်ယူနိုင် ကြောင်း သိရှိရသည်။ "ဒီနောက်ပိုင်းဝင်လာတဲ့ ဘိန်းဖြူတွေက အတက် တော့မြန်ပေမယ့် ကြာကြာမကောင်းဘူး။ ဒါကြောင့်အရင်တုန်းက တစ် ရက်ကို ၂-၃ ကြိမ်လောက် ထိုးတဲ့သူတွေက အခုနောက်ပိုင်းမှာ တစ် ရက်ကို ၄-၅ ကြိမ်လောက်ထိုးမှ အဆင်ပြေတော့တယ်" ဟု လားရှိုးမှ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူတစ်ဦးမှ ပြောဆိုခဲ့သည်။ "ဒါကြောင့် ဆေးအသုံး လွန်တာတွေ ခဏခဏဖြစ်လာတယ်။ ကျွန်တော်တို့အနေနဲ့ကတော့ ဟိုးအရင်တုန်းကလိုမျိုး အဖြူရောင်အမှုန်ကို ပိုကြိုက်တယ်။ ဈေးတွေ ကလည်း ၁၉၉၀ နောက်ပိုင်းကစပြီး တဖြည်းဖြည်းတက်လာတယ်။"^{၆၇}

အိန္ဒိယနိုင်ငံအတွင်း ဘိန်းဖြူရှားပါး၍ ဈေးနှုန်းမြင့်တက်လာ ခြင်းသည်ဒေသတွင်းဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုကျဆင်းလာခြင်းကြောင့် ဖြစ်သကဲ့သို့ ဥပဒေတင်းကြပ်ခြင်းနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအ နေဖြင့် ဘိန်းဖြူသုံးစွဲရာမှ 'စပတ်စွမ့်' သို့မဟုတ် 'အက်စီစီ' ဟု လူသိ များသည့် အရေးပေါ်နာကျင်မှုသက်သာစေသည့် အကိုက်အခဲပျောက် ဆေး (စပတ်စွမ့် ပရောဗီယန် - ဒက်စ်ထရိုပရိုပီစီဇင်း) ကို ပြောင်းလဲသုံးစွဲ လာခြင်းသည်လည်း အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်အရောက်တွင်

ရရှိနိုင်သည့် အက်စီစီအမျိုးအစားသည် အရည်အသွေးညံ့ဖျင်း၍ အကြော ထဲထိုးသွင်းနိုင်ခြင်းမရှိသဖြင့် ဘိန်းဖြူကို ပြန်လည်သုံးစွဲလာကြသည်။ ယင်းအချိန်၌ အိန္ဒိယနှင့် အိမ်နီးချင်းမြန်မာနိုင်ငံ၌ ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု ပြန်လည်မြင့်တက်လာခြင်း၏ ရလဒ်အနေဖြင့် ဘိန်းဖြူဈေးနှုန်းများ ပြန်လည်ကျဆင်းလာခဲ့သည်။ ဒေသခံအဖွဲ့အစည်းများက ဘိန်းဖြူကို ဒေသတွင်း၌ပင် ထုတ်လုပ်လျက်ရှိကြောင်း စွပ်စွဲပြောဆိုလျက်ရှိသော် လည်းအခြားသူများက အများစုကို မြန်မာနိုင်ငံမှ ထုတ်လုပ်ခြင်းဖြစ်သည် ဟု ပြောဆိုလျက်ရှိသည်။^{၆၈}

ဘိန်းဖြူသုံးစွဲသူအများစုသည် အခြားဆေးဘက်ဆိုင်ရာ ဆေးဝါး များအပြင် အရက်မှစ၍ ကော်အထိ အစားထိုးသုံးစွဲခြင်းဖြင့် ဘိန်းဖြူပြတ် လပ်မှုနှင့် ဈေးနှုန်းများ မြင့်တက်မှုကို ဖြေရှင်းလျက်ရှိသည်။ ဘိန်းဖြူ အသုံးပြုသူအများစုသည် ဘိန်းဖြူ၏ 'မိန်းစေသည့်' အာနိသင်ကို ဟန်ချက် ညှိ၍ ပိုမိုတက်ကြွလန်းဆန်း နေစေရန်အတွက် မက်အမ်ဗီတမင်းများ ကိုပါ ပေါင်းစပ်အသုံးပြုလျက်ရှိကြောင်း ပြောဆိုခဲ့ကြသည်။ "ကျွန်တော် မက်သန်းနဲ့ ဘိန်းဖြူရော၊ ခိုင်ယာဇီတစ်ရောသုံးတယ်။ တစ်ချို့ကတော့ မက်သန်းနဲ့ မက်အမ်ဗီတမင်းကို ရောသုံးကြတယ်" ဟု လားရှိုးမြို့မှ မူးယစ် ဆေးဝါးသုံးစွဲသူမှ ပြောဆိုခဲ့သည်။ လားရှိုးမြို့မှ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူ တစ်ဦးကလည်း အောက်ပါအတိုင်း ပြောဆိုခဲ့သည်။ "တစ်ချို့သော မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူတွေက တစ်မျိုးထက်ပိုသုံးကြတယ်။ အများအား ဖြင့်တော့ ဘိန်းဖြူနဲ့ စိတ်ကြွဆေး (ATS) တွေကို ရောသုံးကြတယ်။ ကျွန်တော်လည်း နှစ်မျိုးစလုံးကို ရောသုံးတယ်။ ဘိန်းဖြူထိုးပြီးတာနဲ့ မက်အမ်ဗီတမင်းပြန်ရှုတာ တကယ်ကောင်းတယ်။ ဘိန်းဖြူက မိန်းအောင် လုပ်ပေမယ့် ရာဘာက တက်ကြွပြီးအလုပ်ကြီးစားအောင် လုပ်ပေးတယ်။"^{၆၉}

ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ဘေးအန္တရာယ်များ မြင့်မားလာခြင်း

ဘိန်းဖြူအကြွေထုတ် ထိုးသွင်းမှုသည် အရှေ့တောင်အာရှ ဒေသရှိ HIV ရောဂါပိုးကူးစက်ပျံ့နှံ့မှု၏ အဓိကမောင်းနှင်အားတစ်ရပ် အဖြစ် ဆက်လက်ရပ်တည်လျက်ရှိသည်။ UNODC နှင့် UNAIDS တို့၏ ထုတ်ပြန်ချက်အရ "မူးယစ်ဆေးဝါးအကြွေထုတ် ထိုးသွင်းသူများသည် HIV ကူးစက်ခံရမှု အပြင်းထန်ဆုံး ထိခိုက်ခံစားနေရသည့် လူဦးရေ များဖြစ်ကြသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်အတွင်း အာရှဒေသ၌ HIV ရောဂါပိုး အသစ်ကူးစက်ခံရသူပေါင်း ၃၇၀၀၀၀ ခန့်ရှိကြောင်း ခန့်မှန်းရသည်။ မူး ယစ်ဆေးဝါးအကြွေထုတ် ထိုးသွင်းသူပေါင်း ၃-၄ သန်းခန့်ရှိသည်ဟု ခန့်မှန်း ရသည့်ဒေသဖြစ်ပြီး မူးယစ်ဆေးဝါးအသုံးပြုမှုတစ်ဆင့် ကူးစက်ပျံ့နှံ့ မှုသည် နှစ်ပေါင်းသုံးဆယ်ကျော် HIV ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှု၏ အဓိကမောင်း နှင်အားအဖြစ် ဆက်လက်ရပ်တည်လျက်ရှိကြောင်း" တွေ့ရှိရသည်။^{၇၀} ဒေသတွင်းရှိ နိုင်ငံအလိုက် မူးယစ်ဆေးဝါးအကြွေထုတ် ထိုးသွင်းသူဦး ရေအတိအကျကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဖော်ပြထားသည့်ယုံကြည်အားထား ရလောက်သောသတင်းအချက်အလက်များ မရှိသော်လည်း ယင်းအစီရင် ခံစာ ဖော်ပြချက်အရကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း၌ မူးယစ်ဆေးဝါးအကြွေထုတ် ထိုး သွင်းသူပေါင်း ၁၆ သန်းခန့်ရှိရာတွင် ၃-၄ သန်းခန့်သည် အာရှဒေသ အတွင်းနေထိုင်လျက်ရှိကြောင်း ခန့်မှန်းတွက်ချက်ထားသည်။^{၇၁} နိုင်ငံ တော်တော်များများ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုကို ရာဇဝတ်မှုမြောက်သည် ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းသည်လည်း တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ပါဝင်လျက်ရှိပြီး ဆေးဝါးကုသမှုနှင့် အန္တရာယ်လျော့ချရေး ဝန်ဆောင်မှုများကို နှောင့်နှေး ကြန့်ကြာစေသည့်အပြင် အချက်အလက်များ ကောက်ယူရာတွင်လည်း

အခက်အခဲဖြစ်စေသည်။ ထို့ပြင် နိုင်ငံအများအပြား၌ ဘိန်းအခြေခံ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုများ လွှမ်းမိုးလျက်ရှိရာမှ အကြောထဲထိုးသွင်းမှု အပါအဝင် စိတ်ကြွဆေးအသုံးပြုမှုသို့ ပြောင်းလဲလာခဲ့သည်။ UNODC/UNAIDS ထုတ်ပြန်ချက်အရ “လက်ရှိခန့်မှန်းတွက်ချက်ထားသည့် အတိုင်းအတာသည် ဘိန်းအခြေခံမူးယစ်ဆေးဝါးများကို အကြောထဲ ထိုးသွင်းသည့်လူဦးရေကိုသာ ခန့်မှန်းတွက်ချက်ထားခြင်းဖြစ်ပြီး စိတ် ကြွဆေး (ATS) အကြောထဲထိုးသွင်းသည့် လူဦးရေကို ထည့်သွင်းတွက် ချက်ထားခြင်းမရှိကြောင်း” သိရှိရသည်။^{၅၂}

တရုတ်နိုင်ငံအတွင်း HIV/AIDS စတင်ကူးစက်ပျံ့နှံ့သည့် အစောပိုင်းကာလများသည် မူးယစ်ဆေးဝါးအကြော ထဲထိုးသွင်းသူများ အကြား ဆေးထိုးအပ်မှုဝေသုံးစွဲမှုကဲ့သို့သော အန္တရာယ်များသည့်အလေ့ အထများကြောင့် အများဆုံးကူးစက်ခြင်းဖြစ်ပြီး ယူနန်ပြည်နယ်မှ စတင် ခွဲခြင်းဖြစ်သည်။ အစောပိုင်းကာလ ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုသည် ၁၉၈၉ ခုနှစ် ခန့်တွင် မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အဓိကကုန်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်းပေါ်ရှိ ရွှေလီ မြို့မှ မူးယစ်ဆေးဝါးအကြောထဲထိုးသွင်း အသုံးပြုသူများအကြား စတင် ကူးစက်ပျံ့နှံ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ၂၀၀၂ ခုနှစ်အရောက်တွင် HIV/AIDS ကူး စက်ပျံ့နှံ့မှုကို တရုတ်ပြည်နယ် (၃၁) ခုလုံးရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးအကြောထဲ ထိုးသွင်းအသုံးပြုသူများ အကြား၌တွေ့ရှိခဲ့သည်။ ယူနန်ပြည်နယ်အ တွင်းဘိန်းဖြူအသုံးပြုမှုသည် တရုတ်နိုင်ငံအတွင်း အမြင့်ဆုံးအဖြစ် ဆက်လက်ရပ်တည်လျက်ရှိသောကြောင့် အထူးစိုးရိမ်ဖွယ်ကောင်းသည့် ပြည်နယ်အဖြစ် သတ်မှတ်ခံရခြင်းဖြစ်သည်။^{၅၃} ၂၀၁၀ ခုနှစ် အချက် အလက်များအရ မူးယစ်ဆေးဝါးအကြောထဲ ထိုးသွင်းသူပေါင်း ၂.၅ သန်း ခန့်ရှိရာမှ ၁၂% ခန့်၌ HIV ပိုးရှိနိုင်ကြောင်း ခန့်မှန်းတွက်ချက်ခဲ့သည်။^{၅၄} ဒေသတွင်းရှိ အခြားနိုင်ငံများနည်းတူ အိန္ဒိယအရှေ့မြောက် ပိုင်းနှင့် “အိန္ဒိယ၏ AIDS မြို့တော်” ဟု နောက်ပိုင်း လူသိများလာသည့် မကီပူရဒေသရှိ HIV ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှု၏ အဓိကမောင်းနှင်အားမှာ မူးယစ် ဆေးဝါးအကြောထဲ ထိုးသွင်းသူများအကြား ဆေးထိုးအပ်မှုများ မျှဝေသုံးစွဲမှု ကြောင့်ဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယအရှေ့မြောက်ဒေသ၌ ဘိန်းဖြူပြတ်လပ်သွား သည့်အခါ မူးယစ်ဆေးဝါးအသုံးပြုသူများသည် စပတ်စတို-ပရော့ဒါမိုဗွန် ('Spasmo' သို့မဟုတ် 'SP') ဟုခေါ်သည့် အကိုက်အခဲပျောက်ဆေးနှင့် ဆရာဝန်ဆေးညွှန်းဖြင့် အသုံးပြုရသည့် နိုက်တဇီပမ်၊ နိုင်ထရိုဆန်း ၁၀ နှင့် ဗလီယမ်တို့ကို ရောစပ်၍ အကြောထဲထိုးသွင်းလာကြသည်။^{၅၆}

မူးယစ်ဆေးဝါးအကြောထဲ ထိုးသွင်းသူများအကြား ဆေးထိုး အပ်မှုများမျှဝေသုံးစွဲခြင်းဖြင့် အသည်းရောင်အသားဝါစီပိုး ကဲ့သို့သော ရောဂါများ ကူးစက်ခံရနိုင်ခြေမြင့်မားလျက်ရှိသည်။ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေး အဖွဲ့အစည်းက ကမ္ဘာ့အနှံ့အသည့်ရောင်အသားဝါစီပိုး ကူးစက်ပျံ့ပွား မှုကို “ပိုင်းရက်ချိန်ကိုက်ပိုး” ဟု ခေါ်ဆိုခဲ့သည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း၌ မူးယစ် ဆေးဝါးအကြောထဲ ထိုးသွင်းသူပေါင်း ၁၆ သန်းခန့်ရှိရာမှ ၁၀ သန်းခန့် သည် အသည်းရောင်အသားဝါစီပိုး ကူးစက်ခံထားရပြီး ၃ သန်းကျော်ခန့် HIV ကူးစက်ခံထားရကြောင်း ခန့်မှန်းရသည်။ HIV ပိုး ကူးစက်ခံရသူ များသည် အသည်းရောင်အသားဝါစီပိုးကိုပါ တစ်ပါတည်းကူးစက်ခံကြ ရသည်။ အသည်းရောင်အသားဝါစီပိုးကို ထိထိရောက်ရောက် ကာကွယ် တားဆီးမည်ဆိုပါက မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကို ဆေးထိုးအပ်နှင့် ဆေးထိုးပြွန်များကို အလွယ်တကူရရှိနိုင်အောင် ဆောင်ရွက်ပေးရန်လို အပ်သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံကဲ့သို့သော တင်းကျပ်ပြင်းထန်သည့် မူးယစ်ဆေး ဝါးဆိုင်ရာ မူဝါဒများချမှတ်ထားသည့် ဒေသများ၌ သန့်ရှင်းသည့်ဆေး ထိုးအပ်မှုများ ရရှိရန် ခက်ခဲသဖြင့် အသည်းရောင်အသားဝါစီပိုး ကူးစက် မှုနှုန်း ၈၀% ကျော်ရှိကြောင်း ခန့်မှန်းရပြီး မြန်မာနိုင်ငံနှင့် တရုတ်နိုင်ငံ

HIV/AIDS နှင့် ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်မှု

“ကျွန်မရဲ့ ပထမယောကျာ်းက မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးပေမဲ့ ဘယ်တော့ မှ မထိုးဘူး။ ဒီအတိုင်း တရောင်ရောင်များပြီး သေသွားတာပါ။ သူသေပြီး နောက်မှ သူနဲ့ရတဲ့ ဒုတိယသားကို မွေးခဲ့တာပါ။ အဲဒီတုန်းက ဆေးလည်း စစ်ရပေမယ့် ဘာမှ ပြဿနာမရှိခဲ့ဘူး။ နောက် (၆) နှစ်ကြာမှ အရင် ကလည်း အိမ်ထောင်ဆက်အများကြီးရှိဖူးတဲ့ သူတစ်ယောက်နဲ့ ဒုတိယ အကြိမ် အိမ်ထောင်ကျခဲ့တယ်။ ကျွန်မတို့ ကိုယ်ဝန်ရလာတာနဲ့ မြစ်ကြီးနား မှာရှိတဲ့ NGO ဆေးခန်းတစ်ခုမှာ ဆေးသွားစစ်တော့ ကျွန်မဆီမှာ HIV- ပိုးရှိနေပြီလို့ ပြောတယ်။ ကျွန်မလည်း ကလေးအတွက် အရမ်းစိုးရိမ် သွားပြီး ဆေးဝါးအကူအညီတွေလိုချင်ခဲ့မိတယ်။ ကျွန်မအမျိုးသားသိရင် အရမ်းသောင်းကျန်းမှာစိုးလို့ ကျွန်မဆီမှာ HIV ပိုးရှိတယ်ဆိုတာကို မပြောပြခဲ့ဘူး။ ကျွန်မမူဆယ်ဆေးရုံကြီးကိုသွားပြီး ဖြစ်ကြောင်းကုန်စင် ပြောပြတော့ ကျွန်မကို ကောင်းကောင်းဂရုစိုက်ပေးခဲ့ပြီး ကလေးကို လည်းအဲဒီမှာပဲ မွေးခဲ့တယ်။ ကလေးတစ်နှစ်သားလောက်မှာ ဆေးစစ် ကြည့်တော့ သူ့ဆီမှာ ဘာရောဂါမှမရှိဘူး။ သုံးနှစ်လောက်ကျမှ အမျိုး သားကို အမှန်အတိုင်းပြောပြခဲ့တယ်။ သူကမူးယစ်ဆေးဝါးတွေတစ်အား သုံးပြီး တစ်နေ့သူ့ရဲ့ အသုံးစရိတ်က ၁၅၀၀၀ ဝန်းကျင်ရှိပြီး တစ်ခါတစ်လေ ပိုများတဲ့အတွက် မိသားစုနေ့စဉ် စားသောက်တာထက်တောင် ပိုများ နေတယ်။ သူ့ကိုဆေးစစ်ဖို့ စည်းရုံးပေမယ့် သူကလက်မခံပါဘူး။ ပြီး တော့ဒီ HIV ပိုးကို အရင်ယောကျာ်းဆီက ရလာတာလို့ပြောတယ်။ ဒီရောဂါရပြီးနောက်ပိုင်းမှာ ဝင်ငွေလည်း နည်းလာတယ်။ ယောကျာ်း ကလည်း မိသားစုကို ဂရုစိုက်တဲ့အတွက် ကျွန်မတစ်ယောက်တည်း အားလုံးကိုဂရုစိုက်နေရတယ်။ ငရဲကျနေသလို ခံစားရပေမယ့်ကလေး တွေအတွက် စိုးရိမ်တဲ့အတွက် ကျွန်မအသက်ရှင်မှရမယ်။ ဒါနဲ့ အေအာ တီ (ART) နဲ့ ပုံမှန်ကုသမှုခံယူတယ်။ အဲဒါနဲ့ပဲ အခုလိုကျန်းမာနေတာပါ။ ဒီဆေးကို အပြင်မှာလည်း ဝယ်လို့ရပေမယ့် အရမ်းဈေးကြီးတယ်။ တစ် လစာအတွက်ဆိုရင် ၁၀၀၀၀၀ လောက်ကျတယ်။ ဒီလိုဆေးခန်းမျိုး သာမရှိရင် ကျွန်မတို့ ဘယ်လိုမှ ဝယ်မသောက်နိုင်တဲ့ဆေးမျိုးပါ။ ဒီဆေး ကို တစ်သက်လုံးသောက်ဖို့လိုတယ်။ ဒါကြောင့်ဒီဆေးခန်းကို အရမ်း ကျေးဇူးတင်တယ်။ သူတို့က ဆေးဝါးပဲ ထောက်ပံ့ပေးတာမဟုတ်ဘူး။ အစားအစာလည်း ကူညီပေးတယ်။”

အသက် ၃၈ နှစ်အရွယ် အမျိုးသမီးတစ်ဦး

“ဒီရောဂါ ဘယ်ကနေရလာလဲ ကျွန်မမသိဘူး။ အဲဒီတုန်းက ကျွန်မက စားသောက်ဆိုင်ပိုင်တော့ ရည်းစားတွေ အများကြီးထားခဲ့ တယ်။ နောက်ဆုံးရည်းစားကတော့ ရှမ်းအမျိုးသားပါ။ ကျွန်မက သူ့ကို လက်ထပ်ချင်တာနဲ့ ကွန်ဒိုမံသုံးခဲ့တဲ့အတွက် ကိုယ်ဝန်ရလာတယ်။ ဒါပေ မယ့်သူ့မှာတစ်ခြား မိသားစုရှိနေတယ်။ ကျွန်မလည်း အရမ်းရှက်သွား ပြီး သူ့ကိုထားခဲ့လိုက်တယ်။ ကလေးကို တစ်ယောက်တည်း ကျွေးမွေး ပြုစုပြီး ဘယ်သူ့ကိုမှ မပြောခဲ့ဘူး။ အဲဒီနောက်တော့ မူးယစ်ဆေးဝါး လောင်းပြီး လက်ရှိယောကျာ်းနဲ့ အတူနေခဲ့တယ်။ သူကတော့ တရုတ် ပါ။ မူးယစ်ဆေးဝါးစရောင်းပြီး သုံးနှစ်လောက်ကြာတော့ ကျွန်မလည်း ယင်းကပ်လာတယ်။ ကျွန်မယောကျာ်းလည်း မူးယစ်ဆေးစွဲနေသူပါပဲ။ ကျွန်မတို့ ကျယ်ဂေါင်မြို့ထဲက (တရုတ်-မြန်မာနယ်စပ်မှာရှိတဲ့ရွှေလီမြို့ ရဲ့ စီးပွားရေးစုံ) တိုက်ခန်းသေးသေးလေးတစ်ခုမှာ အတူနေကြတယ်။ တစ်ရက်ကျတော့ ကျွန်မအသည်းအသန်များပြီး လူကလည်း အရမ်းပိန် လာတာနဲ့ ကျွန်မမိသားစုက NGOs ဆေးခန်းတစ်ခုကို ခေါ်သွားခဲ့တယ်။”

အဲဒီမှာပဲ ကျွန်မဆီမှာ HIV ပိုးရှိနေပြီဆိုတာကို သိခဲ့ရတယ်။ အဲဒီက စပြီး ကျွန်မမူးယစ်ဆေးဝါး မသုံးတော့ပါဘူး။ ကျွန်မအမျိုးသားက ဆေး မစစ်ချင်ဘူး။ ဂရုလည်းမစိုက်ဘူးလို့ ပြောတယ်။ အခုချိန်ထိ ကျွန်မ အေအာတီ (ART) သောက်နေရတယ်။ မူးယစ်ဆေးဝါးလည်း မရောင်း တော့ပါဘူး။ ကျွန်မရဲ့ ရောဂါအကြောင်း ဘယ်သူ့ကိုမှ မရှင်းပြချင်ဘူး။ လူတွေက အားနည်းတဲ့သူတွေကိုဆို အထင်သေးတတ်ကြတယ်။ ဒါကြောင့် ကျွန်မဆီမှာ HIV ရှိတာကို မိသားစု ကလွဲပြီး ဘယ်သူ့ကိုမှ မပြောပြခဲ့ဘူး။ ဒီအတွက်လည်း ကိုယ့်ကိုကိုယ် ဝမ်းနည်းယူကျွေးမရ မဖြစ်ချင်ဘူး။ ဒါကြောင့် ပုံမှန်လူတစ်ယောက်လိုပဲ ရှင်သန်နေထိုင် တယ်။”

အသက် (၃၄) နှစ်အရွယ် အမျိုးသမီးတစ်ဦး

အတွင်း ၆၀% မှ ၈၀% အကြားရှိပြီး အိန္ဒိယ၌ ၄၀% နှင့် ၆၀% အကြားရှိကြောင်း ခန့်မှန်းကြသည်။ အရှေ့နှင့် အရှေ့တောင်အာရှ ဒေသတွင်းရှိ လူဦးရေ ၂.၆ သန်းခန့်သည် အသည်းရောင်အသားပါ စိပိုး ကူးစက်ခံရလျက်ရှိသဖြင့် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းကူးစက်မှု အမြင့်ဆုံးဒေသ အဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်သည်။^{၅၇} အိန္ဒိယအရှေ့မြောက်ပိုင်း၌ အသည်း ရောင်အသားပါစိပိုး ကူးစက်ပျံ့ပွားမှုနှုန်း အမြင့်ဆုံးဖြစ်ပြီး မကပ်ပူရ ပြည်နယ်၏ မြို့တော်အင်ဗာ၌ ကူးစက်မှုနှုန်း ၉၀% ကျော်ရှိသည်။ အသည်းရောင်အသားပါစိ ပုကုသမှုသည် ငွေကုန်ကြေးကျ အလွန်များ သဖြင့် ဒေသတွင်းရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူအများစုမှ လက်လှမ်းမီ ကုသမှု ခံယူနိုင်ခြင်းမရှိပေ။^{၅၈} လားရှိုးမြို့ပေါ်ရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲ သူများနှင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်သည့် သတင်းရင်းမြစ်များ၏အဆိုအရ အသည်း ရောင်အသားပါစိပိုး တွေ့ရှိမှုနည်းပါးသော်လည်း ၎င်းတို့သိရှိထား သည့်မူးယစ်ဆေးဝါးအကြောထဲ ထိုးသွင်းသူဦးရေစုစုပေါင်း၏ ၈၀ % ခန့်သည် အသည်းရောင်အသားပါစိပိုး ကူးစက်ခံထားရသူများဖြစ်ကြ ပြီးယင်းတို့မှ ၂၀% ခန့်သည် HIV- ပိုးရှိနေကြောင်း ခန့်မှန်းရသည်။^{၅၉}

မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများ၏ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ဘေး အန္တရာယ်များနှင့် ပတ်သက်၍ အစီရင်ခံရန် အားနည်းလျက်ရှိသည့် နောက်ကဏ္ဍတစ်ခုမှာ ဆေးလွန်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဘိန်းဖြူအသုံးလွန်ပါက အသက်ရှူကြပ်လာပြီး အဆုတ်အတွင်းရေများ ဝင်ရောက်လာကာ အောက်စီဂျင် ပြတ်တောက်သွားခြင်းဖြစ်သည်။ အာရှဘေးအန္တရာယ်လျှော့ ချရေးကွန်ရက်မှ ပြုလုပ်ခဲ့သည့် လေ့လာဆန်းစစ်ချက်တစ်ခုအရ “မြန်မာနိုင်ငံ၌ ဆေးလွန်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်သည့် အချက်အလက်များ မရှိလင့်ကစား ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများနှင့် စီမံကိန်းရေးဆွဲအကောင် အထည်ဖော်မှုများအရမူးယစ်ဆေးအကြောထဲ ထိုးသွင်းသူများအကြား ကြီးမားသည့် ကျန်းမာရေးပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်နေကြောင်း အတည်ပြု နိုင်ခဲ့သည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးအကြောထဲ ထိုးသွင်းသူများအကြားမတော် တဆဆေးလွန်ခြင်းကြောင့် သေဆုံးမှုများ မြင့်တက်လျက်ရှိကြောင်း” တွေ့ရှိခဲ့သည်။^{၆၀} လားရှိုးမြို့ရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကိုကူညီစောင့် ရှောက်လျက်ရှိသည့် NGOs ဝန်ထမ်းတစ်ဦးက မူးယစ်ဆေးဝါးအမျိုး မျိုးရော စပ်အသုံးပြုမှုနှင့် ပတ်သက်၍ ဘိန်းဖြူ၊ အရက်နှင့် စိတ်ကြွ ဆေး (ATS) ရောစပ်အသုံးပြုမှုကြောင့် ဆေးလွန်မှုများ မြင့်တက် လာခြင်းဖြစ်ကြောင်း ပြောဆိုခဲ့သည်။ “ဘိန်းယင်းထတာကို ခံသာအောင် အရက်နဲ့ ထိန်းကြတယ်။ နေ့ခင်းပိုင်းကျတော့ ဘိန်းဖြူထိုးတဲ့နေရာ တွေမှာ ရဲတွေကင်းလှည့်နေကြတော့ ညနေပိုင်းလောက်ရောက်မှပဲ ဘိန်းဖြူရှာရတာ ပိုလွယ်တယ်။ အဲဒါကြောင့် ဘိန်းယင်းထတာကို ထိန်းထားနိုင်ဖို့အတွက် အရက်အရင်သောက်ကြတာပါ။”^{၆၁} ဘိန်းဖြူ

အသုံးလွန်မှုကို ဖြစ်စေသည့် နောက်ထပ်အကြောင်းရင်းတစ်ခုမှာ အာနိသင် ပိုမိုပြင်းထန်၍ ယခင်သုံးစွဲဖူးခြင်းမရှိသည့် ဘိန်းဖြူအမျိုးအစားသစ်ကို သုံးစွဲခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ရက်အနည်းငယ်ခန့် သုံးစွဲခြင်းမရှိရုံမျှဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါး၏ ဆိုးရွားသည့်အာနိသင်သက်ရောက်မှုကို ခံစားကြရ သဖြင့် ပုံမှန်သုံးစွဲသူများမဟုတ်ဘဲ ရံဖန်ရံခါသာ သုံးစွဲသူများအတွက် လည်း အန္တရာယ်များသည်။

ဘိန်းဖြူအသုံးလွန်ခြင်းနှင့် ဆက်စပ်သည့် ပြဿနာရပ်များ ကို ထိုင်းနိုင်ငံရှိ မူးယစ်ဆေးအကြောထဲ ထိုးသွင်းသူများအကြားတွင် လည်း မကြာခင်ကျတွေ့ရလျက်ရှိသည်။ ဘန်ကောက်ရှိ မူးယစ်ဆေး အကြောထဲထိုးသွင်းသူများအကြား ဆေးလွန်ခြင်းကို လေ့လာဆန်းစစ်ရာ၌ “ထိုင်းမူးယစ်ဆေးအကြောထဲ ထိုးသွင်းသူများအကြား အသက်အန္တရာယ် ထိခိုက်မှုမရှိသည့်ဆေးလွန်မှု မကြာခင်ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထရှိပြီး အသုံး လွန်သူများ၏ လေးပုံတစ်ပုံ (၂၉.၈%) ခန့်သည် ယခင်ဆေးလွန်ဖူးသူ များဖြစ်ကြကြောင်းနှင့် မတော်တဆမှုအများစုမှာ မူးယစ်ဆေးဝါးမျိုးစုံ ရောစပ်အသုံးပြုမှု၊ ထောင်သွင်းအကျဉ်းချခံရမှုများနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိ ကြောင်း” တွေ့ရှိခဲ့သည်။ လေ့လာဆန်းစစ်ချက်အရ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့ သည့် မူးယစ်ဆေးအကြောထဲ ထိုးသွင်းသူစုစုပေါင်း၏ ၇၀% သည် ထိုသို့ဆေးလွန်ခြင်းကို မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့ ကြုံတွေ့ခဲ့ဖူးသူများဖြစ် ကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။^{၆၂} တရုတ်နိုင်ငံ အရှေ့တောင်ပိုင်းဒေသရှိ ဘိန်းဖြူ သုံးစွဲသူများအား သုတေသနပြုရာတွင်လည်း “ဘိန်းဖြူသုံးစွဲသည့် တရုတ် လူမျိုးများအကြား အသက်အန္တရာယ် ထိခိုက်ခြင်းမရှိသည့်ဆေးလွန်မှု ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထရှိကြောင်း” တွေ့ရှိခဲ့ပြီး တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူပေါင်း၏ ထက်ဝက်ကျော် (၅၂%) ခန့်သည် လတ်တလောထောင်မှလွတ်လာ သူများဖြစ်ပြီး ၅၆% သည် ဆေးလွန်ခြင်းမဖြစ်မီ ဘင်ဖီဒိုဒိုလာဇီပမ် သုံးထားသူများဖြစ်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့သည်။^{၆၃}

မြန်မာနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများသည် ဆေးလွန်မှုကို မည်သို့ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမန်း မသိကြပေ။ ဆားရည်ထိုး သွင်းခြင်းကဲ့သို့သော လွှဲမှားသည့် အယူများပျံ့နှံ့နေမှုသည်လည်း ဆိုးရွား သည့်အကျိုးဆက်များကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ဘိန်းဖြူအသုံးလွန်မှုအတွက် အထိရောက်ဆုံးမှာ နာလိုဇုံး (Naxalone) ဖြစ်သော်လည်း ဆရာဝန် ထောက်ခံချက်ဖြင့်သာ ဝယ်ယူရရှိနိုင်ပြီး အများအားဖြင့် အလွန်ရှားဖွေရ ခက်ခဲသည့် ဆေးမျိုးဖြစ်သည်။ အချင်းချင်းပညာပေးမှုနှင့် နာလိုဇုံးကို လွယ်လင့်တကူ လက်လှမ်းမီအောင် ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းဖြင့် အသက် ပေါင်းများစွာကို ကယ်တင်နိုင်သည်။^{၆၄}

ATS အသုံးလွန်မှု ဖြစ်ပွားခြင်း မရှိသလောက်ရှားပါးပြီး အန္တရာယ်လည်း နည်းပါးသည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ် မတ်လတွင် ပုံမှန် မဟုတ်သည့် မတော်တဆမှုတစ်ခု၌ လူ (၆) ဦးသေဆုံး၍ သုံးဦးမှာ စိုးရိမ်ရသည့် အခြေအနေရှိနေဆဲဖြစ်ပြီး ကွာလာလမ်ပူမြို့ တေးဂီတပွဲ တော်၌ စိတ်ကြွဆေးအသုံးလွန်သွားခြင်းဖြစ်သည်ဟု ယူဆရသည်။ မလေးရှားရဲအရာရှိတစ်ဦး၏ ပြောဆိုချက်အရ “ဆေးစစ်ချက်အရ မူးယစ် ဆေးဝါးအလွန်အကျွံသုံးစွဲထားကြောင်း တွေ့ရှိရသဖြင့် ဆေးလွန်ပြီး သေဆုံးမှုအဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့ကြောင်း” သိရှိရသည်။^{၆၅} ဘေးအန္တရာယ် များပြားသည့် အမူအကျင့်၌ ‘ရေခဲအား’ မျိုးချခြင်း၊ ပိုမိုမှိန်း၍ကောင်း စေရန် စိတ်ကြွဆေး (ATS) ကို ဘိန်းဖြူနှင့် ဘန်ဖီဒိုဒိုလာဇီပမ်တို့ဖြင့် ရောစပ်သုံးစွဲခြင်းဖြင့် နှလုံးမှအချိန်ကြာ ပိုမိုအလုပ်လုပ်ရခြင်းတို့ ပါဝင် သည်။ ATS အသုံးလွန်ခြင်းမှ ကိုယ်ခန္ဓာကို “လိုအပ်သည်ထက် ပိုမိုနိုးကြားတက်ကြွနေစေပြီး စိတ်လှုပ်ရှား၍ ကယောက်ကယက်ဖြစ် လာကာ နှလုံးခုန်နှုန်းမြန်လာ၍ သွေးဖိအားများလာသဖြင့် နှလုံးကို

အောက်စီဂျင် ပြတ်လပ်သွားစေနိုင်သည်။ ဤကဲ့သို့သော နာကျင်မှုသည် တစ်ခါတစ်ရံ နှလုံးခုန်ရပ်တန့်သွားသည်အထိ ပြင်းထန်တတ်သည်။⁶⁶

မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများသည် ၎င်းတို့၏ မိသားစုများနှင့် ရပ်ရွာလူထုများ၏ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းနှင့် ဝေဖန်ကဲ့ရဲ့မှုများကိုလည်း ကြုံတွေ့ကြရသည်။ ဒေသတွင်းရှိ နိုင်ငံတော်တော်များများ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုသည် တရားဝင်ခြင်းမရှိဘဲ ရာဇဝတ်ကြောင်းအရထောင်သွင်းပြစ်ဒဏ်ချနိုင်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းထားရှိမှုသည် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအကြား ဆေးဝါးကုသမှုခံယူရန် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှု လျော့နည်းလာစေသည်။ အမျိုးသမီး မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအနေဖြင့် ပိုမိုကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်ခံရလျက်ရှိပြီး အထူးသဖြင့် ခံနိုင်ရည်အားကောင်းစေရန် မက်အမ်ဖက်တမင်းစိတ်ကြွဆေးကို မကြာခဏသုံးစွဲတတ်သည့် လိင်အလုပ်သမားများသည် ပိုမိုဝေဖန်ခံရလျက်ရှိသည်။ ဒေသတွင်း၌ အမျိုးသမီးမူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများနှင့် ပတ်သက်၍ သတင်းအချက်အလက်ရရှိမှု နည်းပါးပြီး ၎င်းတို့အတွက် သင့်လျော်သည့် ဝန်ဆောင်မှုရရှိရန် ခက်ခဲလျက်ရှိသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကွန်ရက် အများစု၌ ဘိန်းအခြေခံမူးယစ်ဆေးဝါး သုံးစွဲသည့် အမျိုးသားများကိုသာ အများအားဖြင့် တွေ့ရှိရလေ့ရှိသည်။

မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုနှင့် ရောင်းဝယ်မှု

မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများသည် မိမိတို့ကိုယ်တိုင် သုံးစွဲနိုင်ရန် သို့မဟုတ် မိသားစုကို ကျွေးမွေးပြုစုရန်နှင့် အခြေခံလိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းနိုင်ရန်အတွက် အရောင်းအဝယ်ပြုလုပ်ကြသည်။ အသေးစားမူးယစ်ဆေးဝါးရောင်းဝယ်သူများသည် မိမိတို့၏ ရောင်းကုန်အရည်အသွေးကို စမ်းသပ်ရင်းဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးစတင် သုံးစွဲလာကြသည်။ အချို့သောသူများက ဘိန်းမဲ၊ ဘိန်းဖြူနှင့် စိတ်ကြွဆေး

(ATS) များကို ရပ်ရွာအတွင်းရှိ မိမိတို့၏ နေအိမ်၌ အရောင်းအဝယ်ပြုလုပ်ကြပြီး အချို့လူများမှာ လမ်းမများပေါ်တွင် အရောင်းအဝယ်ပြုလုပ်လေ့ရှိပြီး အဖမ်းအဆီး မခံရစေရန် ဒေသခံအာဏာပိုင်များကို အခါအားလျော်စွာ တံစိုးလက်ဆောင်ပေး လာဘ်ထိုးရသည်။ ဤကဲ့သို့ရောင်းဝယ်ရာတွင် ပမာဏအနည်းအကျဉ်းကိုသာ ရောင်းဝယ်လေ့ရှိပြီး ပင်နီဆလင်ပုလင်း သို့မဟုတ် ပုလင်းအဖုံးလိုက်သာ ရောင်းဝယ်ကြသကဲ့သို့ ပင်နီဆလင်ပုလင်း အနည်းအကျဉ်းကိုသာ လက်ဝယ်ထားရှိကြသည်။ ရွှေလီမြို့မှ မူးယစ်ဆေးဝါးရောင်းဝယ်သူတစ်ဦးမှ TNI ကို ပြောဆိုရာ၌ ၎င်းတို့အနေဖြင့် တစ်နေ့တာရောင်းဝယ်မှုအတွက် ပင်နီဆလင်ပုလင်းမှရှစ်ပုလင်းအထိသာ ဝယ်ယူလေ့ရှိပြီး နှစ်ပုလင်းထက်ပို၍ ကိုယ်ပေါ်မထားကြောင်း ပြောဆိုခဲ့သည်။ လက်ကြီးသမားတစ်ချို့သာ ပင်နီဆလင်ပုလင်း (၃၀) ခန့်ပါဝင်သည့် ဆပ်ပြာခွက်များကို ပမာဏအများအပြား ဝယ်ယူကြလေ့ရှိသည်။ ဤကဲ့သို့သော ဆပ်ပြာခွက်များကို အသုံးပြု၍ မြန်မာနိုင်ငံ ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းဒေသရှိ ဘိန်းဖြူချက်စက်ရုံများမှ တရုတ်နိုင်ငံယူနန်ပြည်နယ်ရှိဈေးကွက်များသို့သယ်ယူပို့ဆောင်ကြသည်။

အသေးစားမူးယစ်ဆေးဝါး ကုန်ကူးသူများနှင့် အရောင်းအဝယ်ပြုလုပ်သူများသည် အများအားဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးလျက်ရှိသည့် ဆင်းရဲသားများဖြစ်ကြသည်။ ၎င်းတို့သည်အထိခိုက်လွယ်သူများဖြစ်ပြီး မိမိတို့၏ ငွေကြေးအကျပ်အတည်း၊ လူမှုရေးနှင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များကိုဖြေရှင်းရန်အတွက်အလွန်အန္တရာယ်များသည့်အပြုအမူများကို ကျင့်ဆောင်ရန် ဝန်လေးကြသူများဖြစ်ကြသည်။ သို့ဖြစ်၍ အသေးစား ရောင်းဝယ်ရေးသမားများသည် လက်ကြီးသမားများနှင့် အကြီးစားကုန်ကူးသူများထက် ပိုမိုအဖမ်းခံရလေ့ရှိသည်။ လက်ကြီးသမားများနှင့် အကြီးစားကုန်ကူးသူများသည် အာဏာပိုင်များနှင့် ဆက်ဆံရေးကောင်းမွန်သူများဖြစ်ပြီး ဖမ်းဆီးခံရပါကလည်း တရားရုံး၌ ပြစ်ဒဏ်လျော့ပေါ့ပေးရန် သို့မဟုတ် အဖမ်းမခံရစေရန် အာဏာပိုင်များအားငွေဖြင့်လာဘ်ထိုးနိုင်သူများဖြစ်ကြသည်။

ကချင်ပြည်နယ်အတွင်း KIO မှ ဖမ်းဆီးရမိသည့် ဘိန်း၊ ဘိန်းဖြူနှင့် ATS

အသေးစားရောင်းဝယ်ရေးသမားများ

"ကျွန်မအသက် ၁၂ နှစ်လောက်တုန်းက သူငယ်ချင်းတွေနဲ့ အတူ စိုက်ခင်းမှာအလုပ်လုပ်ဖို့ ရွှေလီမြို့ (ရှမ်းပြည်နယ် မူဆယ်မြို့ တစ်ဖက်ကမ်းရှိ တရုတ်နယ်စပ်မြို့) ကို သွားခဲ့တယ်။ ရွှေလီကိုရောက် တော့ စိုက်ခင်းမှာအလုပ် လုပ်ရမယ့်အစား မူးယစ်ဆေးဝါးရောင်းတဲ့ သူတွေ ဖြစ်ကုန်ပြီတော့ သိပ်မကြာခင်ထိ ဘိန်းဖြူရောင်းခဲ့သေးတယ်။ ဘိန်းဖြူကို ဟင်းသီးဟင်းရွက်တွေကြား ဖွတ်ထားပြီး ဟင်းသီးဟင်းရွက် ဝယ်သလို ဟန်ဆောင်လာတဲ့ ဘိန်းစားတွေကို မြန်မြန်ရောင်းပေးလိုက် တယ်။ ကျွန်မအနေနဲ့ မျက်နှာကိုကြည့်ရုံနဲ့ ဘိန်းစားဟုတ်မဟုတ် ချက် ခြင်းခွဲခြားနိုင်တယ်။ အစတုန်းကတော့ သူများအတွက် ရောင်းပေးခဲ့ပေ မယ့် အသက် (၁၂) ပြည့်ပြီးနောက်ပိုင်းကျတော့ ကိုယ့်ဟာကိုပဲ ရောင်း တော့တယ်။ အခြေအနေအရ ဘိန်းဖြူဆပ်ပြာခွက်တစ်ခွက်ကို ၁၆၀၀၀၀ ကနေ ၂၆၀၀၀၀ အကြားပေးပြီးပယ်ရပေမယ့် ပုံမှန်ကတော့ ၂၆၀၀၀၀ ဝန်းကျင်လောက်ပေးရတယ်။ 'ပူဂျီချွေး' လို့ခေါ်တဲ့ ပင်နီဆလင်တစ် ပုလင်းစာဘိန်းဖြူကို ၁၁၀၀၀ ကနေ ၁၃၀၀၀ အကြားပြန်ရောင်းပြီးဘိန်း ဖြူဆပ်ပြာခွက်တစ်ခွက်မှာ ပုလင်းပေါင်း ၃၀ ကနေ ၃၃ လုံးလောက် အထိပါတယ်။ ကျွန်မမူးယစ်ဆေးဝါးစရောင်းပြီး (၂) နှစ်အကြာမှာရင်း ကပ်သွားတယ်။ တစ်ခါသောက်ရင် အများဆုံး 'ပူဂျီချွေး' ပုလင်းတစ် ဖုံးစာလောက်ပဲ သောက်တယ်။ ကျွန်မအနေနဲ့ ပြောရမယ်ဆိုရင်တော့ အရမ်းကောင်းတယ်။ မိန်းလို့လည်း ကောင်းသလို နာကျင်ကိုက်ခဲမှု သက်သာပြီး ကောင်းကောင်းစားဝင်အိပ်ပျော်စေတယ်။ ရွှေလီမှာနေ တုန်းကတော့ တစ်ခါမှ ရဲအဖမ်းမခံခဲ့ရဘူး။ ကျွန်မရဲ့ ပိုက်ဆံတွေ ၁၀၀၀ ကနေ ၁၀၀၀၀ အလုပ်ခံရတဲ့နောက်ပိုင်း ဘိန်းဖြူဆက်မရောင်းတော့ဘူး။ ကျွန်မက ကလေးပဲရှိသေးတော့ အနိုင်ကျင့်ကြပြီး ကျွန်မရဲ့ ပိုက်ဆံဖြစ်ဖြစ် ဘိန်း ဖြူဖြစ်ဖြစ်ခဏခဏအလုပ်ခံရတယ်။ ဒါကြောင့် ကချင်ပြည်နယ်ကို ပြန် လာပြီး အသက် (၅၆) နှစ် အရွယ်ရှိတဲ့ အဖေနဲ့ ပြန်နေတယ်။ ကျွန်မတို့ တစ်အိမ်လုံးဘိန်းဖြူကြပေမယ့် အဖေကတော့ တစ်ခြားသူတွေနဲ့အတူ ဘယ်တော့မှ မသောက်ဘူး။ တစ်ခါတစ်လေတော့ အရက်သောက်ဖြစ် တယ်။ အခုခြံကိုသွားပြီး လွိုင်ကျယ်ဈေးမှာရောင်းဖို့ ဟင်းသီးဟင်းရွက် တွေ သွားရူးမလို့ သွားနေတာပါ။ ကျွန်မမှာ အတည်တကျအလုပ်ဆိုတာ မရှိပါဘူး။ အများအားဖြင့် စပါးစိုက်တဲ့အချိန်နဲ့ ရိတ်သိမ်းချိန်တွေမှာ နေ့စားလိုက်လုပ်သလို တစ်ခါတစ်လေတော့ ကြံခင်းတွေနဲ့ တစ်ခြား အလုပ်တွေကိုလည်း အဆင်ပြေသလို လိုက်လုပ်တယ်။"

ကချင်ပြည်နယ်မှ အသက် (၁၆)နှစ်အရွယ် မိန်းကလေးတစ်ဦး

"ကျွန်မမှာ ကလေးသုံးယောက်ရှိတယ်။ ယောက်ျားကတော့ မနှစ်တုန်းက သေသွားခဲ့တယ်။ ကလေးတွေကို ကျွန်မတတ်နိုင်သလောက် ကျွေးမွေးပြုစုနေပေမယ့် ခုခေတ်ကုန်ဈေးနှုန်းနဲ့ ကျွန်မရဲ့ ဝင်ငွေက မိုးနဲ့ မြေလိုကွာနေတာကြောင့် ဒီအလုပ်ကို လုပ်ဖြစ်သွားတာပါ။ ဘိန်းမဲ ကို အဓိကရောင်းပြီး ဘိန်းဖြူကိုတော့ နည်းနည်းပါးပါးပဲ ရောင်းတယ်။ ဒီတစ်ပိုက်မှာတော့ ဘိန်းမဲသုံးကြတာများတယ်။ အာဏာပိုင်တွေနဲ့ ညှိ နှိုင်းပြီးနားလည်မှုယူလို့ရတဲ့အတွက် လုံခြုံရေးကို စိတ်ပူစရာမလိုဘူး။ တစ်ခါတစ်လေတော့ အလုပ်သဘောအရ ကိုယ်တိုင်လည်း ဝင်သောက် ရပြီး သူတို့ကိုလည်း တိုက်ရတဲ့အတွက် ကျွန်မလည်း ယင်းကပ်လာပြီး မကောင်းတဲ့မိန်းမတွေလိုဖြစ်လာတယ်။ ကျွန်မအနေနဲ့ HIV/AIDS ကိုတော့ ကြောက်မိပေမယ့် ဒီလိုအခြေအနေမှာ မိသားစုအခက်အခဲက ကျွန်မ အတွက်ပိုအရေးကြီးနေတယ်။ ကျွန်မရဲ့ မိသားစုအတွက် နေ့တိုင်းစိုးရိမ်

ပူပန်နေရတယ်။ ကျွန်မတို့ဒေသမှာ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုက HIV/AIDS ဝေဒနာသည်တွေအတွက် ဆေးဝါးတွေ ထောက်ပံ့ပေးတာ ရှိတယ်။ လူတော်တော်များများ HIV/AIDS နဲ့ သေသွားကြတယ်။ သူတို့ကို ကြည့်ရင်နဲ့ နောက်ကျရင် ကျွန်မလည်း ဒီလိုပုံစံနဲ့ သေမှာပဲလို့ တွေးမိခဲ့တယ်။ ဒါပေမဲ့ မသေခင်အချိန်ထိတော့ သားသမီးတွေရဲ့ 'အမေ' ဆိုတဲ့ ခေါ်သံလေးက ကျွန်မအတွက် အားတွေဖြစ်ခဲ့တယ်။ ကျွန်မရဲ့ တာဝန်က သူတို့ရဲ့ အနာဂတ်ကို ပုံဖော်ပေးဖို့ပဲ။ ဒါပေမဲ့ ကျွန်မဆီမှာ အလုပ်အကိုင်လည်း မယ်မယ်ရရမရှိဘူး။ ပညာလည်း ကောင်းကောင်း မတတ်သလို အရင်းအနှီးလည်းမရှိတော့ ဘယ်လိုအသက်ရှင်ရမလဲ။"

"မိသားစုဝင်ငွေမရှိတဲ့အတွက် ၂၀၀၇ ခုနှစ်လောက်ကစပြီး ကွတ်ခိုင်မြို့က မူးယစ်ဆေးဝါးရောင်းတဲ့သူနဲ့ပေါင်းပြီး ကျွန်တော်မူးယစ် ဆေးဝါးစရောင်းခဲ့တယ်။ ပမာဏအများကြီးတော့ ကျွန်တော်မလုပ်ပေမယ့် မူးယစ်ဆေးဝါးတွေကို တောထဲကဖြတ်သယ်ပြီး တစ်ခြားမူးယစ်ဆေးဝါး ရောင်းတဲ့သူတွေဆီကို ပို့ပေးခဲ့တယ်။ အရင်က တစ်ခါမှ မလုပ်ဖူးတဲ့ အတွက် တော်တော်ကြောက်ခဲ့ပေမယ့် မိသားစုရဲ့ ငွေရေးကြေးရေး အခက်အခဲကြောင့် ကျွန်တော် ဒီအလုပ်ကို လက်ခံခဲ့တယ်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ရောက်တော့ ကျွန်တော်မိန်းမ အဖမ်းခံရတယ်။ ရွာသားတွေက ကျွန်တော် မိန်းမကို မနာလိုတဲ့အတွက် ရဲတိုက်လိုက်တဲ့အတွက်ကြောင့် ဖမ်းခံထိ တာပါ။ ပိုက်ဆံမရှိတဲ့အတွက် သူ့ကို ဘာမှမကူညီနိုင်ခဲ့ဘူး။ အဖမ်းခံရတုန်း ကကျွန်တော်မိန်းမ အသက် (၄၆) နှစ်ရှိပြီ။ သူတော်တော်လေး ခံစားခဲ့ ရတဲ့အတွက် စိတ်ဓာတ်တွေကျပြီး နှလုံးရောဂါရလာတယ်။ ၂၀၀၈ ဇန် နဝါရီလကျတော့ သူ့ကိုမူဆယ်အကျဉ်းထောင်ကနေ လားရှိုးအကျဉ်း ထောင်ကို ရွှေ့လိုက်ပြီးနောက်ပိုင်း အဲဒီနှစ် ဩဂုတ်လအရောက်မှာ ထောင်မှာပဲ သေသွားခဲ့တယ်။ ဒီလိုဖြစ်ပျက်သွားတော့ ကျွန်တော်တော် တော်လည်း ယူကျုံးမရဖြစ်ခဲ့တယ်။ ဒါကြောင့် ဒီအလုပ်ကို နောက် ဘယ်တော့မှ မလုပ်တော့ဘူးလို့ ဆုံးဖြတ်ခဲ့တယ်။ မိသားစုကလည်း ကျွန်တော်အပေါ် အရမ်းစိမ်းကားလာသလို အရာရာက နောက်ကျကုန် ပြီ။ အမှန်အတိုင်းပြောရမယ်ဆိုရင် ရွာထဲမှာ မူးယစ်ဆေးဝါး ရောင်းတဲ့ သူဆိုလို့ ကျွန်တော်တစ်ယောက်ထဲပဲရှိတယ်။ မူးယစ်ဆေးဝါးရောင်းခဲ့ တာကိုလည်း နောင်တရတယ်။ ဒါကြောင့် ဆင်းရဲချင်ဆင်းရဲပါစေ နောက်ဘယ်တော့မှ မူးယစ်ဆေးဝါး မရောင်းတော့ဘူး။"

ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းမှ အသက်(၅၄)နှစ်အရွယ် ကချင်အမျိုးသားတစ်ဦး

"ကျွန်မ မူးယစ်ဆေးဝါးရောင်းလာတာ လေးနှစ်လောက် တော့ရှိပြီ။ ဘိန်းဖြူကို အဓိကရောင်းပေမယ့် တစ်ခါတစ်လေကျရင် ရာမလည်းရောင်းတယ်။ ဒီဘက်ပိုင်းက လူတွေက ဘိန်းဖြူသုံးတာများ တယ်။ မူးယစ်ဆေးဝါးရောင်းတယ်ဆိုပေမယ့် အမြဲတမ်းရောင်းတာ တော့မဟုတ်ပါဘူး။ လွန်ခဲ့တဲ့ သုံးနှစ်လောက်တုန်းကတော့ မူးယစ်ဆေး ဝါးကို လွတ်လွတ်လပ်လပ် ရောင်းလို့ရခဲ့ပေမယ့် အခုတော့ အရင်လို မဟုတ်တော့ဘူး။ မနှစ်တုန်းကအထိ အိမ်တိုင်းလိုလို မူးယစ်ဆေးဝါး ရောင်းခဲ့တယ်။ အရင်တုန်းကဆိုရင် ရွာလူကြီးကို လာဘ်ထိုးလိုက်ရင် မူးယစ်ဆေးဝါးကို လွတ်လွတ်လပ်လပ် ရောင်းလို့ရပြီ။ ကျေးရွာလူကြီး တွေကနေ ရဲတွေကို လာဘ်ထိုးပေးပြီး ရဲတွေကလည်း သူတို့အထက်အရာ ရှိတွေကို ပြန်လာဘ်ထိုးပေးတယ်။ အခုတော့ မူးယစ်ဆေးဝါးကို လျှို့ လျှို့ပုတ်ပုတ်နဲ့ ရောင်းနေရတယ်။ ကျွန်မတို့ကိုယ်တိုင်လည်း မူးယစ်

ဆေးဝါးသုံးတယ်။ ၂၀၀၅ ခုနှစ်ကစပြီး ကျွန်မယောက်ျားမူးယစ်ဆေး ဝါးတွေတစ်အားသုံးလာတာနဲ့ ကျွန်မလည်း လတော်တော်ကြာ မသုံးပဲ နေခဲ့တယ်။ ဒါပေမဲ့ ကျွန်မယောက်ျားက ဖြတ်မယ့်အစဉ်ရှိပုံမရ တော့ကျွန်မလည်း စိတ်တိုပြီးပြန်သုံးဖြစ်ခဲ့တယ်။ နောက်တော့နှစ်ယောက် စလုံးဘိန်းယင်းကပ်သွားတယ်။ အခုတော့ ကျွန်မယောက်ျားက ထောင်ထဲ မှာပါ။ သူ့ကို မူးယစ်ဆေးဝါးနဲ့ လက်ပူးလက်ကြပ်ဖမ်းမိခဲ့တာပါ။ ကျွန်မ ကလည်း သူ့ကိုစိတ်တိုနေတော့ သူ့အတွက် ဘာမှလုပ်မပေးချင်တော့ ဘူး။ လောလောဆယ်တော့ မူးယစ်ဆေးဝါး နည်းနည်းပါးပါး ရောင်း ဝယ်နေတယ်။ မူးယစ်ဆေးဝါး မရောင်းရင်လည်း ကျွန်မဘာမှ မလုပ် တတ်ဘူး။ ဒီတိုက်အိမ်ကို မူးယစ်ဆေးဝါးရောင်းရတဲ့ငွေနဲ့ ကျွန်မကိုယ်တိုင် ဆောက်ထားတာပါ။ ကျွန်မထော်လာဂျီ (ကုန်တင်ယာဉ်အသေးစား) တစ်စီးဝယ်ခဲ့ပေမယ့် ပြန်ရောင်းလိုက်ရတယ်။ ကျွန်မသားတွေလည်း အရွယ်ရောက်လာပြီဆိုတော့ ကျွန်မအနေနဲ့ မူးယစ်ဆေးဝါးမသုံးသင့် တော့ဘူး။ ကျွန်မအရမ်းဖြတ်ချင်တယ်။ ကျွန်မရဲ့ ဖောက်သည်တွေက တိုင်းရင်းသားလူမျိုးတွေဖြစ်တဲ့ ပလောင်နဲ့ ကချင်တွေများတယ်။ အခု တော့ ရွာပြင်ကစိုက်ခင်းထဲမှာပဲ အရောင်းအဝယ်လုပ်နေတယ်။ လုံခြုံရေး အရ ဘယ်နေရာလည်း ဆိုတာကိုတော့ မပြောတော့ပါဘူး။”

ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းမှ အသက်(၃၀)အရွယ် ပလောင်အမျိုးသမီးတစ်ဦး

“၂၀၀၄ ခုနှစ် ကတည်းကစပြီး မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးတဲ့ အလုပ်ထဲ ကျွန်တော်ဝင်လာခဲ့တယ်။ ကွတ်ခိုင်မြို့ကနေ ဒတ်နိုင်ကို သွားတဲ့လမ်းကြောပေါ်မှာ ဘိန်းချက်စက်ရုံတစ်ခုရှိတယ်။ ဘိန်းဖြူချက် စက်ရုံဝန်းကျင်ကို ယူနီဖောင်းအပြည့်ဝတ်ထားတဲ့ စစ်သားတွေ စောင့် ကြပ်နေပြီးကျွန်တော်တို့ကိုအထဲပေးမဝင်ဘူး။ ဘယ်တစ်ရင်းတစ်ဖွဲ့က မှန်းတော့ ကျွန်တော်မမှတ်မိတော့ဘူး။ အဲဒီစက်ရုံက ဘိန်းဖြူတွေကို ဝယ်ယူပြီး ဆာခုံ (သံလွင်) မြစ် အတိုင်း ဆန်တက်လာပြီး တရုတ်နိုင်ငံ ယူနန်ပြည်နယ်ထဲက မန်ရှီမြို့ရောက်အောင် တင်ပို့တယ်။ အဲဒီကို ရောက်ဖို့ နှစ်ရက်လောက်ကြာပြီး လုပ်ခအနေနဲ့ တစ်ယောက်ကို တစ် သိန်းခွဲ (ဒေါ်လာ ၁၅၀) လောက် ပေးတယ်။ အဲဒီတုန်းက ကျွန်တော်တို့ အဖွဲ့မှာ လူ (၄) ယောက်နဲ့ မြင်းနှစ်ကောင်ပါတယ်။ နယ်စပ်တစ်နေရာ ကိုအရောက် သူငယ်ချင်းတွေနဲ့ ဘိန်းဖြူပိုင်းသုံးနေတုန်း ကျွန်တော်ဆေး လွန်သွားတာနဲ့ သူငယ်ချင်းတွေက ဆေးရုံပို့ပေးခဲ့ကြတယ်။ ကျွန်တော် အရမ်းများပြီး တစ်ချိန်လုံး အော့အန်နေခဲ့တယ်။ ကျွန်တော်သူငယ်ချင်း တွေက အသီးတစ်မျိုးစားမိပြီး အစာအဆိပ်သင့်သွားတာလို့ ဆေးရုံ ကိုညာပြောခဲ့တယ်။ ဘိန်းဖြူထဲမှာ ဘာတွေရောထားမှန်း အတိအကျ မသိပေမယ့် ကျွန်တော်တို့ဝယ်ခဲ့တဲ့ စက်ရုံရှေ့မှာတော့ ဓာတုပစ္စည်း တစ်ချို့နဲ့ အက်ဆစ်ပုံးတော်တော်များများ တွေ့ခဲ့တယ်။”

အသက်(၂၂)အရွယ် ကချင်အမျိုးသားတစ်ဦး

အမ်ဖီတမင်းအမျိုးအစား စိတ်ကြွဆေးများ (ATS)

အရှေ့နှင့် အရှေ့တောင်အာရှဒေသအတွင်း စိတ်ကြွဆေး (ATS) ထုတ်လုပ်သုံးစွဲမှု ဆက်လက်မြင့်တက်လျက် ရှိသည်။ အထူး သဖြင့် အမ်ဖီတမင်းအမျိုးအစားထဲမှ အာနီသင် အပြင်းဆုံးဖြစ်သည့် မက်အမ်ဖီတမင်းအမျိုးအစားကို ဒေသတစ်လွှား၌ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အသုံးပြုလျက်ရှိသည်။ (ATS) ကိုလွဲမှားစွာအသုံးပြုခြင်းကြောင့် ဆိုးရွား သည့် ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များကို ပေါ်ပေါက် လာစေသည်။ UNODC ထုတ်ပြန်ချက်အရ အရှေ့နှင့် အရှေ့တောင် အာရှ၌ ကမ္ဘာ့အိုင်မာဆုံး မက်အမ်ဖီတမင်းဈေးကွက်များပေါ်ပေါက် လာပြီး ဘိန်းဖြူ၊ ဘိန်းနှင့် ဆေးခြောက်ကဲ့သို့သော ဒေသပေါက်ပင် များအပေါ် အခြေခံသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးများနေရာ၌ အစားထိုးဝင် ရောက်လာသည်။ (ATS) သုံးစွဲမှုသည် HIV နှင့် အသည်းရောင်အသားဝါ ဘီ နှင့် စီအပြင် လိင်မှတစ်ဆင့် ကူးစက်တတ်သည့်အခြားရောဂါများ၊ တီဘီနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေးပြဿနာများနှင့် ဒွန်တွဲလျက် ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် အထိခိုက်လွယ်သည့် အမျိုးသမီးလိင်အလုပ်သမ များ၊ ဖျော်ဖြေရေး/ဧည့်ခံပြုစုရေးလုပ်ငန်းများ (ကလပ်များနှင့် လောင်း ကစားခန်းမများ)၊ လူငယ်များ (အထူးသဖြင့် အိမ်ရာမဲ့များ၊ အလုပ် လက်မဲ့များနှင့် ထောင်ကျနေသူများ) နှင့် ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမား ကဲ့သို့သော အုပ်စုများအကြား ပိုမိုဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဒေသ တွင်း၌ အသက်အန္တရာယ်ထိခိုက်စေနိုင်သည့် ရောဂါဘယကူးစက်ပျံ့ ပွားမှုနှုန်း မြင့်တက်လာမှုကို ရှောင်လွှဲရန်အတွက် ကြိုတင်ကာကွယ် ရေးလုပ်ငန်းများ၊ ကုသရေးနှင့် အန္တရာယ်လျော့ချရေးဆိုင်ရာ ဝန် ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများကို အရှိန်မြှင့် ဆောင်ရွက်ရန်အရေးတကြီး လိုအပ် လျက်ရှိသည်။ အရှေ့နှင့် အရှေ့တောင်အာရှဒေသတွင်း၌ (ATS) ဈေး ကွက်များနှင့် ပတ်သက်၍ ယုံကြည်အားထားရလောက်သည့် သတင်း အချက်အလက်များ မရှိသော်လည်း အာနီသင်ပိုမိုပြင်းထန်လာသည့်

စိတ်ကြွဆေးများ၊ အန္တရာယ်များသည့် အသုံးပြုပုံစံများနှင့် တဖြည်း ဖြည်းတိုးပွားလာသည့် သုံးစွဲသူဦးရေများကြောင့် အခြေအနေ ပိုမိုဆိုး ရွားလာနေကြောင်း အခိုင်အမာပြဆိုလျက်ရှိသည့် ညွှန်းကိန်းများကို တွေ့ရှိရသည်။ ထို့ပြင် အထူးစိုးရိမ်ဖွယ်ကောင်းသည့် အချက်တစ်ခုမှာ ဒေသတွင်း၌ မက်အမ်ဖီတမင်း အကြောထဲထိုးသွင်းအသုံးပြုမှုများ တ ဖြည်းဖြည်းတွင်ကျယ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ တစ်ဖက်တွင်လည်း သလင်း ကဲ့သို့ ကြည်လင်သန့်စင်၍ ‘ရေခဲသား (Ice)’ ဟုလူသိများသည့် မက်အမ်ဖီတမင်းအမျိုးအစား စိတ်ကြွဆေး အသုံးပြုမှု ရေပန်းစားလျက် ရှိသည်။ ရေခဲသားကို အငွေ့ပုံစံဖြင့်ရှူရှိုက်နိုင်သကဲ့သို့ အရည်ပုံစံဖြင့် လည်း အကြောထဲထိုးသွင်းနိုင်ပြီး ယခင်ဩစတြေးလျ၊ ဂျပန်၊ မလေးရှား နှင့်ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံများ၌သာ ခေတ်စားခဲ့သော်လည်း လက်ရှိအချိန် ၌မြန်မာ၊ တရုတ်နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံရှိ ဈေးကွက်များ၌ပါ တဖြည်းဖြည်း တွင်ကျယ်လာသည်။ ‘ရေခဲသား’ သည် ဆေးပြားပုံစံ မက်အမ်ဖီတမင်း အမျိုးအစားထက် အာနီသင်ပြင်းသည့်အပြင် အကြောထဲထိုးသွင်းနိုင် သဖြင့် ပို၍အန္တရာယ်များသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံအတွင်း ‘ရေခဲသား’ ကို အကြောထဲ ထိုးသွင်းအသုံးပြုမှုသည် ဒုတိယလူသုံးအများဆုံးပုံစံဖြစ် ပြီးမက်အမ်ဖီတမင်းအကြောထဲ ထိုးသွင်းအသုံးပြုမှုသည် တတိယလူ သုံးအများဆုံးပုံစံဖြစ်သည်။ လာအိုနှင့် မလေးရှားနှစ်နိုင်ငံစလုံး၌ ရေခဲ သားအကြောထဲထိုးသွင်းအသုံးပြုသူများရှိကြောင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။^{၆၇}

အရှေ့တောင်အာရှဒေသအတွင်း မက်အမ်ဖီတမင်း အကြီး အကျယ်ထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးမှုကို ၁၉၉၀ ခုနှစ်ဝန်းကျင်၌ ထိုင်းနိုင်ငံတွင် စတင်ခဲ့ပြီး ယင်းအချိန်၌ နိုင်ငံအတွင်း ရာဘ (ရူးသွပ်ဆေး) အသုံးပြုမှု တွင်ကျယ်ခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ထိုင်းအာဏာပိုင်များက ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းစည်းကြပ်လာသဖြင့် ထုတ်လုပ်မှုသည်မြန်မာနိုင်ငံသို့ ရွှေ့ပြောင်း သွားခဲ့သည်။ သို့သော် UNODC ၏ ပြောဆိုချက်အရ တရုတ်၊ မလေးရှား၊

အင်ဒိုနီးရှားနှင့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံတို့တွင်လည်း ATS ထုတ်လုပ်မှု အတော် အသင့်ရှိခဲ့ကြောင်း သိရှိရသည်။^{၆၆} ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် UNODC အစီရင်ခံစာအရ ATS ထုတ်လုပ်မှုသည် ယခင်ကြားထောက် စခန်းမှသာ ဖြစ်ခဲ့သည့် အင်ဒိုနီးရှား၊ မလေးရှားနှင့် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ များထိ ကျယ်ပြန့်လာခဲ့ကြောင်း သိရှိရသည်။ အင်ဒိုနီးရှား၌ အထူးသဖြင့် စိတ်ရွှင်မြူးထူးဆေး (အက်စ်တက်စီ) ထုတ်လုပ်မှု အမြင့်ဆုံးဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။ မလေးရှားနိုင်ငံသည် မက်အမ်ဖီတမင်းထုတ်လုပ်မှု အများဆုံးနိုင်ငံဖြစ်လာခဲ့သည်။^{၆၇}

UNODC အချက်အလက်များအရ အရှေ့နှင့် အရှေ့တောင် အာရှဒေသအတွင်းဖမ်းဆီးရမိသည့်မက်အမ်ဖီတမင်းဆေးပြားပမာဏ သည် ၂၀၀၈ ခုနှစ်အတွင်း ၃၂ သန်းကျော်ရှိပြီး ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် ၉၄ သန်း၊ ၂၀၁၀ ခုနှစ်၌ သန်း ၁၃၀နှင့် ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ၁၂၂ သန်း ကျော်ရှိခဲ့သည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် ၂၂၇ သန်းကျော်ဖြင့် မက်အမ်ဖီတမင်း ဆေးပြား ဖမ်းဆီးရမိမှု အများဆုံးစံချိန်တင်ခဲ့ပြီး ၂၀၁၁ ခုနှစ် ဖမ်းဆီးရမိ မှုထက် ၆၀% တိုးလာကာ ၂၀၀၈ ခုနှစ်မှစ၍ ခုနှစ်ဆကျော် မြင့် တက်လာခဲ့သည်။ ယင်းနှစ်၌ပင် ရေခဲသားစုစုပေါင်း တန်ချိန် ၁၁.၆ မက်ထရစ်တန် ဖမ်းဆီးရမိခဲ့ပြီး၊ ၂၀၁၁ ခုနှစ်ထက် ၁၂% ပိုမိုများပြား လျက်ရှိသည်။^{၆၈} အများစုကို တရုတ်ပြည်၌ ဖမ်းဆီးရမိခဲ့ပြီး ကျန်ပမာဏ ကိုထိုင်း၊ မြန်မာနှင့် လာအိုနိုင်ငံတို့၌ ဖမ်းဆီးရမိခြင်းဖြစ်သည်။^{၆၉} ထိုင်း- မြန်မာ နယ်စပ်တစ်လျှောက် ဖိစီးစီးနိမ်နှင်းခဲ့ပြီးနောက် မက်အမ်ဖီတမင်း ဆေးပြားများကို မြန်မာနိုင်ငံတွင်းရှိ ရှမ်းပြည်နယ်၌ အဓိကထုတ်လုပ်၍ မှောင်ခိုလမ်းကြောင်းသစ်များမှတစ်ဆင့် တရုတ်၊ လာအိုနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံ များသို့ တင်ပို့လျက်ရှိသည်။ အဓိကမှောင်ခိုကုန်ကူးသည့် လမ်းကြောင်း တစ်ခုမှ တရုတ်နိုင်ငံ ယူနန်ပြည်နယ်တွင်ဖြစ်ဖျားခံ၍ မြန်မာနှင့် လာအို၊ လာအိုနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံအကြား နယ်နိမိတ်စည်းအဖြစ် တောင်ဘက်သို့ စီးဆင်းလာသည့် မဲခေါင်မြစ်ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ အနောက်ပိုင်းဒေသမှ တစ်ဆင့်အိန္ဒိယနှင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံများသို့ မက်အမ်ဖီတမင်းမှောင်ခို ကုန်ကူးလျက်ရှိကြောင်း ဖော်ပြထားသည့် အစီရင်ခံစာအများအပြား ရှိသည်။ ATS ထုတ်လုပ်မှု အများစုသည် ဒေသတွင်းဈေးကွက်များ သို့သာတင်ပို့လျက်ရှိသော်လည်း လတ်တလောအစီရင်ခံစာအရအရှေ့ နှင့် အရှေ့တောင်အာရှဒေသတွင်း ထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးမှုသည် ကမ္ဘာ့ ဈေးကွက်များသို့တိုင် ရောက်ရှိလာကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။^{၇၀}

ATS အခြေခံကုန်ကြမ်းများ

မက်အမ်ဖီတမင်းအတွက် လိုအပ်သည့်အဓိကဓာတ်ကုန်ကြမ်း များဖြစ်သော အက်ဖီဒရင်းနှင့် ဆူဒိုအက်ဖီဒရင်း အများစုကို တရုတ်နှင့် အိန္ဒိယမှ တင်သွင်းခြင်းဖြစ်သည်။ စိတ်ရွှင်မြူးထူးဆေး (အက်စ်တက်စီ) အတွက် လိုအပ်သည့် အဓိကကုန်ကြမ်းများဖြစ်သော သစ်ကတိုးဆီ (safrole) သို့မဟုတ် သစ်ကတိုးဆီကြွယ်ဝဆီများ (သို့မဟုတ် ဆက် ဆေဖရာစ်စ် 'sassafras') ကို မြန်မာနှင့် ကမ္ဘောဒီးယားရှိ သဘာဝ ပေါက်ပင်နှင့် သစ်ပင်မျိုးစုံမှ ထုတ်ယူခြင်းကြောင့် အားနည်းသည့် မိုး သစ်တောများအပေါ် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာဆိုးကျိုးများ သက် ရောက်စေလျက်ရှိသည်။^{၇၁} အထူးသဖြင့် တရုတ်အပါအဝင် အရှေ့တောင် အာရှနိုင်ငံများသည် စိတ်ရွှင်မြူးထူးဆေး (အက်စ်တက်စီ) အတွက် လို အပ်သော အပင်အခြေခံ ပထမအဆင့်ကုန်ကြမ်းများနှင့် ဓာတ်ကုန် ကြမ်းများကို အဓိကထုတ်လုပ်လျက်ရှိသည့် နိုင်ငံများဖြစ်သည်။ ATS

လျှို့ဝှက်ဓာတ်ခွဲခန်းများ၌ အဆိုပါဓာတ်ပစ္စည်းများကို အသုံးပြု၍ အပင်မှရရှိသည့် ပထမအဆင့်ကုန်ကြမ်းများကို အသုံးပြုခြင်းမရှိသော် လည်း စိတ်ရွှင်မြူးထူးဆေး (အက်စ်တက်စီ) ထုတ်လုပ်သည့် ဓာတ်ခွဲခန်း များတွင် ဆပ်ဖိုလ်များကို တွေ့ရလေ့ရှိသည်။ သစ်ကတိုးဆီကြွယ်ဝသည့် အဆီများနှင့် ဆင့်ပွားပစ္စည်းများကို တရားဝင်ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့်လည်း အ သုံးပြုလျက်ရှိသည်။ ထို့ပြင်ရေမွှေးနှင့် ပိုးသတ်ဆေးလုပ်ငန်းများအတွက် လိုအပ်သည့် အခြေခံကုန်ကြမ်းအဖြစ်လည်း ကမ္ဘာ့အနှံ့ပမာဏအမြောက် အများ တင်ပို့ရောင်းချလျက်ရှိသည်။

သစ်ကတိုးဆီကြွယ်ဝသည့်အဆီများကိုအဓိကတင်ပို့ရောင်းချ လျက်ရှိသည့် တရုတ်နှင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတို့၌ ယင်းကုန်ကြမ်းများကို တင်းတင်းကျပ်ကျပ်ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်မှုပြုလုပ်လာပြီးနောက်သစ်ကတိုး ဆီကြွယ်ဝသည့်အဆီ ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများသည် မြန်မာ၊ ကမ္ဘော ဒီးယားနှင့် လာအိုကဲ့သို့သော ဥပဒေစည်းနှောင်အားနည်း၍ တင်းကျပ် သည့်ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်မှုမရှိသည့် နိုင်ငံများသို့ ရွှေ့ပြောင်းသွားခဲ့သည်။ မြန်မာနှင့် ကမ္ဘောဒီးယားသည် တရားမဝင် သစ်ကတိုးဆီကြွယ်ဝသည့် အဆီထုတ်လုပ်မှု အမြင့်ဆုံးနိုင်ငံများဖြစ်သည်။ ထိုသို့တရားမဝင် ထုတ် လုပ်မှုစနစ်များသည်ထိရလွယ်သည့်ဂေဟစနစ်အတွင်းရှိရကွနှင့်သတ္တ ဝန်းကျင်အပေါ် သက်ရောက်ထိခိုက်စေသည့်အပြင် ဒေသတွင်း အသက် မွေးဝမ်းကျောင်းမှုအပေါ်တွင်လည်း ထိခိုက်စေလျက်ရှိသည်။ အဆီ ထုတ်ရန်အတွက် တောရိုင်းပင်နှင့် ရှားပါးပေါက်ပင်များကို အမြစ်မကျန် လှန်၍ သစ်သား၊ သစ်မြစ်နှင့် သစ်ပင်တို့များကိုပေါင်းခံ၍ အဆီအနှစ် ထုတ်ယူခြင်းဖြစ်သည်။ သစ်ကို အတုံးငယ်လေးများဖြစ်အောင် လှီးဖြတ် ၍အဖျက်ကြိတ်လိုက်သည်။ ထို့နောက် သံမဏိစည်အတွင်းထည့်၍ ထင်း မီးဖြင့် အနည်းဆုံး ငါးရက်ခန့်ပေါင်းခံရသည်။ အဆီအနှစ် ထုတ်ယူသည့် ဖြစ်စဉ်အတွင်း ထင်းမီးလောင်စာ အများအပြားလိုအပ်ခြင်းကြောင့် အ ပျက်အစီး ပိုမိုမြင့်မားလာစေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းဒေသ၌ TNI မှပြုလုပ်ခဲ့သည့် သုတေသနအရ သစ်ကတိုးဆီကြွယ်ဝသည့် အပင် တစ်ပင်မှ အဆီအနှစ်ထုတ်ယူရန်အတွက် အနည်းဆုံးအခြားအပင် ဆယ်ပင်ခန့်လောင်ကျွမ်းရကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။^{၇၂}

မက်အမ်ဖီတမင်းအတွက် ကုန်ကြမ်းများဖြစ်သည့် အက်ဖီဒရင်း နှင့် ဆူဒို-အက်ဖီဒရင်းများအပေါ် ထိန်းချုပ်ကန့်သတ်မှု မြင့်မားလာခြင်း ကြောင့် တရားမဝင် မှောင်ခိုကုန်ကူးသည့် အသွင်သို့ ပြောင်းလဲသွားခဲ့ သည်။ လိုအပ်သည့် ဆေးပစ္စည်းများကို ရိုးရိုးအအေးခံထားသည့် ဆေး ဝါးများမှ ထုတ်ယူမှုဖြင့်တက်လျက်ရှိပြီး ဆေးပြားပမာဏ အမြောက်အများ သည် တရားဝင်ဆေးဝါးရောင်းဝယ်ရေးလုပ်ငန်းများမှ လမ်းလွှဲရောက် ရှိလာခြင်းဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် လိုအပ်သည့် ဆေးကုန်ကြမ်း ထုတ်လုပ်မှုအမြင့်ဆုံးဖြစ်သည်။ ဒေလီနှင့် ဟာရာနာရှိ ကုမ္ပဏီများမှ ထုတ်လုပ်သည့် ဆေးဝါးများသည် အရှေ့မြောက်ဒေသရှိ ဂူဝါဟာတီနှင့် အင်ဗာသို့ ကုန်ကားများဖြင့် တင်ပို့ကာ ထိုမှတစ်ဆင့် မီရီရမ်၊ နာဂလန်း နှင့်မက်ပူရနယ်စပ်မြို့များသို့သယ်ယူ၍မြန်မာနိုင်ငံသို့ဆက်လက်တင် ပို့လျက်ရှိသည်။ လတ်တလော၌ စစ်တပ်အရာရှိများနှင့် ကျော်ကြားသည့် နိုင်ငံရေးသမားတစ်ဦး၏သားဖြစ်သူအား ဖမ်းဆီးရမိခြင်းက ဒေသတွင်း အာဏာပိုင်များ၏ ပါဝင်မှုကို ဖော်ပြလျက်ရှိပြီး အထူးသဖြင့် လမ်းခရီး တစ်လျှောက်ရှိစစ်ဆေးရေးဂိတ်များ၌ အစစ်ဆေးမခံရဘဲ ရှောင်ကွင်းသွား လာနိုင်ကြောင်း သက်သေပြလျက်ရှိသည်။^{၇၃}

၂၀၁၂ ခုနှစ်အတွင်း ထိုင်းအာဏာပိုင်များမှ ဆူဒို-အက်ဖီဒရင်း အခြေခံ အအေးခံထားသည့် ဆေးပြားများ (ကိုးကိုးကိုဟူသည့် ဆေး တံဆိပ်ပါ) ကို တရုတ်နှင့် တောင်ကိုးရီးယားနိုင်ငံများမှ ထိုင်းနိုင်ငံသို့

တင်သွင်း၍ မြန်မာနှင့် လာအိုသို့ ဆက်လက်တင်ပို့လျက်ရှိသည့် ရောမမှောင်ခို ဒုစရိုက်ဂိုဏ်းကြီးတစ်ခုကို ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့သည်။ ယင်း ဆေးဝါးများကို စာရွက်စာတမ်းများ အတုပြုလုပ်၍ တင်သွင်းလာခြင်းဖြစ် သည်။ ထိုင်းကုမ္ပဏီတစ်ခုသည် တရုတ်မှ ဆူဒို-အက်ဖီဒရင်းအခြေခံ အအေးခံထားသည့် ဆေးပြား ၁၀ ဘီလီယံခန့် ဝယ်ယူရန် သဘောတူ ထားပြီး ယင်းမှ ၂ သန်းခန့်ကို ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် တင်သွင်းပြီးဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရာမှ လိမ်လည်မှုကို ဆက်စပ်ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင်လည်း အဆိုပါကုမ္ပဏီသည်ပင် ဆေးပြားပေါင်း ၈၇ သန်းခန့်ကို စာရွက်စာတမ်း အတုပြုလုပ်၍ တောင်ကိုးရီးယားမှ သီးသန့် လေယာဉ်ဖြင့် တင်သွင်းလာခဲ့ပြီး စုစုပေါင်းဆေးပြား သန်း ၈၅၀ (သို့ မဟုတ် တန် ၄၀) ဝယ်ယူရန် သဘောတူညီထားကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ သည်။^{၇၆} ဆေးပြားများကို အအေးခံသည့် အိတ်အလွတ် ပမာဏများစွာကို စတင်တွေ့ရှိရာမှ ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။^{၇၇}

ယင်းမတိုင်မီ ရက်သတ္တပတ်အနည်းငယ်ခန့်က ထိုင်းပြည်သူ့ ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးမှ ဆေးရုံဆေးခန်းများနှင့် ဆေးဆိုင်များရှိ ဆူဒို- အက်ဖီဒရင်းပါဝင်သည့် ဆေးဝါးများကို ရက်ပေါင်းသုံးဆယ်အတွင်း ဖယ်ရှား၍ ဆေးဝါးထုတ်လုပ်ရေး ကုမ္ပဏီများသို့ ပြန်လည်အပ်နှံရန် အမိန့်ထုတ်ခဲ့သည်။ ဆေးဝါးများ ရွှေ့ပြောင်းရာ၌ ထိုင်းနိုင်ငံဆေးရုံများ ရှိ ဆူဒို-အက်ဖီဒရင်းပါဝင်သည့် ဆေးပြားပေါင်း ၄၅ သန်းခန့် ပျောက် ဆုံးသွားခဲ့သည်။ "ပျောက်ဆုံးသွားခဲ့တဲ့ ဆေးပြားတွေက မူးယစ်ဆေးဝါး မှောင်ခိုဂိုဏ်းတွေ လက်ထဲကို နည်းနည်းစီ ကွဲပွက်ရောက်ရှိသွားတာ ဖြစ်နိုင်တယ်။"^{၇၈} ကုမ္ပဏီများကိုလည်း ဆူဒိုအက်ဖီဒရင်းပါဝင်သည့် ဆေး ဝါးများဆက်လက်ထုတ်လုပ်မှုမပြုရန် အစိုးရမှ တားမြစ်ခဲ့သည်။

မကြာခင်ဆိုသလို ထိုင်းဈေးကွက်အတွင်း အလျှံပယ် ရောက်ရှိလာသည့် မက်အမ်ဖီတမင်းများနှင့် ပတ်သက်၍ ထိုင်းနိုင်ငံမှ မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် ပြစ်တင်ဝေဖန်လေ့ရှိသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ် ဩဂုတ်လ အတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ အာဆီယံဝန်ကြီးအဆင့် အထူးစည်း ဝေးပွဲ (ASOD) ၌ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်သူ ချလမ်ရူဘမ်ရုံ မှ အာဆီယံနိုင်ငံများ၏ ၂၀၁၅ မူးယစ်ကင်းစင်ရေး ရည်မှန်းချက် ပန်းတိုင်သို့ ရောက်ရှိရန်အတွက် မြန်မာနိုင်ငံအပေါ်တွင်သာ လုံးလုံး လျားလျားမူတည်လျက်ရှိကြောင်း မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။^{၇၉} ထိုင်းနိုင်ငံ အတွင်း ဆူဒို-အက်ဖီဒရင်းပါ ဆေးပြားများ မှောင်ခိုကုန်ကူးမှုကို ဖော် ထုတ်ဖမ်းဆီးပြီး လအနည်းငယ်အကြာ၌ ထိုင်းနိုင်ငံအတွင်းသို့ မက်အမ်ဖီ တမင်းဆေးပြားများ တင်ပို့မှုနှင့် ပတ်သက်၍ မြန်မာနှင့် ဗီယက်နမ်ကို ချလမ်မှ ပြစ်တင်ရှုံ့ချခဲ့သည်။ "ဆေးပြားတွေကို မြန်မာနိုင်ငံက ထုတ်လုပ် ပြီးဆူဒို-အက်ဖီဒရင်းကို ကျွန်တော်တို့ ထိုင်းဘက်က အောင်အောင် မြင်မြင်ပိတ်ပင်တားမြစ်လိုက်ပြီးတဲ့နောက်အခြေခံစာတုပစ္စည်းမှောင်ခို တင်သွင်းမှု လမ်းကြောင်းတွေက ဗီယက်နမ်ဘက်ကို ရွှေ့ပြောင်းသွား ခဲ့တယ်"ဟု ချလမ်မှ ပြောဆိုခဲ့သည်။^{၈၀} သို့ရာတွင် အကျင့်ပျက်ခြစားမှု အလွန်မြင့်မားလျက်ရှိပြီး ထိုင်းနိုင်ငံတွင်း တရားမဝင်ရိုနေသည့် ဆူဒို- အက်ဖီဒရင်းပမာဏအရ တကယ့်အဖြစ်မှန်နှင့် နီးစပ်မှုရှိမရှိ ဒွိဟဖြစ် ဖွယ်ကောင်းလျက်ရှိသည်။

အခြားနိုင်ငံများအား စွပ်စွဲပြောဆိုနေခြင်းထက် ထိုင်းကဲ့သို့ သော နိုင်ငံအနေဖြင့် မိမိနိုင်ငံအတွင်းရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုနှင့် ဆက်စပ်ထွက်ပေါ်လာသည့် ပြဿနာရပ်များကို အထောက်အထား အခြေပြု အန္တရာယ်လျော့ချရေး ယန္တရားများဖြင့် ပြည်တွင်း၌ ကိုင် တွယ်ဖြေရှင်းရန် ဦးစွာအလေးပေး ဆောင်ရွက်သင့်သည်။ ဒေသတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါး ဈေးကွက်သည် ဆက်နွယ်လိမ်ယှက်လျက်ရှိသဖြင့်

ဒေသတွင်းရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးပြဿနာရပ်များ အားလုံးအတွက် မြန်မာ တစ်နိုင်ငံတည်းကိုသာ ပြစ်တင်ရှုံ့ချနေခြင်းသည် အဆင့်မြင့်အစိုးရ ရုံးများမှအရာရှိများနှင့်ရဲဖန်ရဲခါပတ်သက်နေလေ့ရှိသည့်ကုန်သွယ်မှု၏ တကယ့်အဖြစ်မှန်အပေါ် မျက်ကွယ်ပြုရာရောက်သည်။ မူးယစ်ဆေးဝါး များနှင့် ကုန်ကြမ်းများကို နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်၍ မှောင်ခိုကုန်ကူးလျက် ရှိသည့် လမ်းကြောင်းများကို ဦးတည်ချက်နှစ်ခုစလုံးအတွက် အသုံးပြု လျက်ရှိသည်။ မက်အမ်ဖီတမင်း ဆေးပြားများ ထုတ်လုပ်ရန်အတွက် လိုအပ်သည့် ကုန်ကြမ်းများကို တင်သွင်းသည့် လမ်းကြောင်းမှတစ်ဆင့် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းသို့ အခြားနိုင်ငံများမှ ဘိန်းဖြူများ အလုံးအရင်း ဖြင့် ဝင်ရောက်လျက်ရှိသကဲ့သို့ ယင်းလမ်းကြောင်းမှပင် မြန်မာနိုင်ငံမှ ထုတ်လုပ်သည့် မက်အမ်ဖီတမင်းဆေးပြားများကို အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများသို့ တစ်ဖန်ပြန်၍ မှောင်ခိုတင်ပို့လျက်ရှိသည်။ ဘိန်းဖြူနှင့်မက်အမ်ဖီတမင်း အတွက် လိုအပ်သည့် ကုန်ကြမ်းများကို တရုတ်နှင့် အိန္ဒိယမှ အဓိက တင်သွင်းလျက်ရှိပြီး မြန်မာနိုင်ငံတွင် ထုတ်လုပ်ခြင်းမရှိပေ။ ကနေဒါနှင့် ဥရောပကဲ့သို့ အလွန်ဝေးကွာသည့်နိုင်ငံများမှ အက်စ်တက်စီ ဓာတ်ခွဲ ခန်းများအတွက် လိုအပ်သည့်အပင်အခြေခံကုန်ကြမ်းများဖြစ်သော သစ်ကတိုးဆီကြွယ်ဝဆီများကို မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံတို့မှ ထုတ်လုပ်သည်။

မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်မှုကို ဥပဒေစည်းကြပ်၍ တားဆီး နှိမ်နင်းမှုများကြောင့် ရှုပ်ထွေး၍ အပြောင်းအလဲမြန်သည့် ဒေသတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါး ဈေးကွက်များအပေါ် တန်ပြန်သက်ရောက်မှုများ ရှိလာ သည်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု တစ်နေရာမှ အခြားဒေသတစ်ခုသို့ ရွှေ့ပြောင်း သွားမှု (အခန်း ၁ တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း) သာမက ATS ထုတ် လုပ်သည့် ဧရိယာများ၊ မှောင်ခိုလမ်းကြောင်းများ (မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် ကုန်ကြမ်းများ)နှင့် အသုံးပြုသည့်မူးယစ်ဆေးဝါးအမျိုးအစားများ (ဘိန်း ဖြူမှ မက်အမ်ဖီတမင်းသို့) လည်း ပြောင်းလဲသွားခဲ့သည်။ လတ်တလော၌ မက်အမ်ဖီတမင်း ထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးမှုကို တားဆီးနှိမ်နင်းခဲ့သည့် လူဖန်း (ကွမ်တုံပြည်နယ်)^{၈၁} သည် ၁၉၉၉ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၁ ခုနှစ်အတွင်း တရုတ် နိုင်ငံ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးမှု အများဆုံးဒေသဖြစ်ကြောင်း အမျိုးသားကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနမှ သတ်မှတ်ခဲ့မှုကြောင့် မက်အမ် ဖီတမင်း ထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးမှုသည် ဥပဒေစည်းကြပ်မှု အားနည်းသည့် တရုတ်နိုင်ငံတွင်းရှိ အခြားဒေသများ သို့မဟုတ် မြန်မာနိုင်ငံနယ်စပ် ဒေသများသို့ ရွှေ့ပြောင်းသွားနိုင်ကြောင်း သုံးသပ်ရသည်။ လူဖန်း အပါအဝင် ကွမ်တုံအရှေ့ဘက် ရှောင်ရုန်းဒေသရှိ ဒုစရိုက်ဂိုဏ်းများ သည် နိုင်ငံတကာမူးယစ်ရာဇာဂိုဏ်းကြီးများနှင့် အစဉ်အဆက်ချိတ် ဆက်ဆောင်ရွက်လာခဲ့ကြသည်။

ဘိန်းစာပင် (Kratom)

ဘိန်းစာပင် (လက်တင်အမည် - mitragynia speciosa) သည် အရှေ့တောင်အာရှရှိ ဒေသပေါက်ပင်တစ်မျိုး ဖြစ်ပြီး ကော်ဖီမျိုး နွယ်စုဝင်အပင်တစ်မျိုးဖြစ်သည်။ ဘိန်းစာပင်သည် မြန်မာ၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ မလေးရှားနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံတို့ရှိ ငိုးသစ်တောများအတွင်း ပေါက်ရောက်လျက် ရှိပြီး ၁၅ မီတာကျော်အထိ ကြီးထွားနိုင်သည်။ မလေးရှားနိုင်ငံ၌ ကက်တမ် (Ketum) ဟုလည်း ခေါ်ဆိုကြသည်။ ကြီးမားသည့် အရွက်များအတွင်း စိတ်ကိုလန်းဆန်းတက်ကြွစေသည့် သတ္တိရှိသော အယ်လကာလွိုက် မိုင်ထရာဂျီနိုင်းနှင့် နာကျင်ကိုက်ခဲမှု ရုတ်ချည်းသက်သာပျောက်ကင်း

စေပြီး မူးယစ်စေတတ်သည့် အာနိသင်ရှိသည့် ဟိုက်ဒရောဒွီမိုင်း ထရဂျီနိုင်း-၇ ပမာဏအနည်းငယ် ပါဝင်မှုရှိသည်။ ဘိန်းစာရွက်ကို ပမာဏအနည်းအကျဉ်းခန့် သုံးစွဲပါက လူကိုလန်းဆန်းတက်ကြွ၍ နိုးကြားနေစေပြီး ကော်ဖီခွက်အနည်းငယ်ခန့် သောက်သုံးထားသည့် အာနိသင်နှင့် အလားသဏ္ဍာန်တူသည်။ ပမာဏအများအပြား သုံးစွဲပါက စိတ်ငြိမ်ဆေးကဲ့သို့ အာနိသင်ရှိသဖြင့် အကိုက်အခဲပျောက်ဆေးတစ်လက်ကဲ့သို့ ရှေးအစဉ်အဆက် အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ ဘိန်းစာပင်ကို ဝမ်းလျှော့ဝမ်းပျက်သက်သာဆေးအနေဖြင့်လည်း လူသိများပြီး ရပ်ရွာလူထုများမှ ဘိန်းစာရွက်ကို တိုင်းရင်းဆေးတစ်လက်အနေဖြင့်လည်း အသုံးပြုကြသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ အမျိုးသားအိမ်ထောင်စုစစ်တမ်းများအရရန် မှန်းခြေအားဖြင့် ဘိန်းစာရွက်အသုံးပြုသူ စုစုပေါင်း၏ ၁၀% ခန့်သည် အမျိုးသမီးများဖြစ်ကြောင်း သိရှိရသည်။

၁၉၄၃ ခုနှစ် ထိုင်းနိုင်ငံ ဘိန်းစာပင်အက်ဥပဒေအရ ဘိန်းစာပင်ကို စီးပွားရေးအကျိုးအမြတ်အတွက် အသုံးပြုမှု၊ ကုန်သွယ်မှုနှင့် ထုတ်လုပ်မှုမပြုရဟု ကန့်သတ်ခဲ့သည်။ ယင်းတစ်ချိန်တည်းမှာပင် အစိုးရသည် ဘိန်းကုန်ကူးမှုအတွင်း ပါဝင်ပတ်သက်လျက်ရှိသည့် ဆိုင်များနှင့် အသုံးပြုသူများအပေါ် အခွန်စည်းကြပ်လာခဲ့သည်။ ဘိန်းအသုံးစရိတ် မြင့်တက်လာမှုကြောင့် ဘိန်းရင်းထူမှုကို ရင်ဆိုင်ကုစားရန်အတွက် ဘိန်းအသုံးပြုသူအများအပြား ဘိန်းစာပင်ကို ပြောင်းလဲသုံးစွဲလာခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ၁၉၄၂ ခုနှစ် အရှေ့အာရှစစ်ပွဲကြီး ပေါ်ပေါက်လာသည့်အခါ ဘိန်းကုန်သွယ်မှုမှ ရရှိသည့်ပင်ငွေများကျဆင်းလာခြင်းကြောင့် ထိုင်းအစိုးရသည် ဘိန်းဈေးကွက်နှင့် အပြိုင်အဆိုင်ဖြစ်စေရန် ဘိန်းစာပင်ကို တရားမဝင်ကြောင်းကန့်သတ်ကာ တားဆီးနှိမ်နင်းလာခဲ့သည်။^{၆၃} အစဉ်အလာအရဘိန်းစာရွက်ကို အပန်းပြေစေရန်နှင့် တိုင်းရင်းဆေးအနေ

ဖြင့် အသုံးပြုကြပြီး အရွက်ကိုဝါးစားခြင်း သို့မဟုတ် ရေနှေးကြမ်းအဖြစ်လည်းနှပ်၍ သောက်သုံးကြသည်။ ဘိန်းစာပင်တားဆီးပိတ်ပင်လိုက်သည့်အစောပိုင်းနှစ်များအတွင်း ထိုင်းနိုင်ငံ၌ သိသိသာသာအရေးယူဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းမျိုး မတွေ့ရပေ။ လူအနည်းအကျဉ်းခန့်သာ ဘိန်းစာရွက်လက်ဝယ်ပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် အသုံးပြုမှုအတွက် ဖမ်းဆီးခံခဲ့ရသည်။

သို့သော် ပြီးခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ်အတွင်း ဘိန်းစာပင်နှင့် ပတ်သက်သည့် အဖမ်းအဆီးများ တစ်ရိုက်ထိုးမြင့်တက်လာခဲ့သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံတွင်း ဘိန်းစာရွက်ဖမ်းဆီးရမိမှုသည်လည်း ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် ၁.၇ တန်ခန့်ရှိရာမှ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ၂၃ တန်အထိ မြင့်တက်သွားခဲ့သည်။ ဘိန်းစာပင်နှင့် ပတ်သက်သည့် ဖမ်းဆီးမှုများသည်လည်း ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် ၅၅၀၀ ခန့်ရှိရာမှ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ၁၃၀၀၀ ကျော်ဖြင့် နှစ်ဆကျော်မြင့်တက်လာခဲ့သည်။^{၆၄} ထိုသို့တိုးပွားလာခြင်းသည် အဓိကအားဖြင့် ဘိန်းစာရွက် အသုံးပြုသည့်ပုံစံ ပြောင်းလဲသွားခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ လွန်ခဲ့သည့် ဆယ်နှစ်ကျော်ခန့်မှစ၍ ဘိန်းစာရွက်ကို လက်ဖက်ရည်ကြမ်းကဲ့သို့ ကျိုချက်၍ ကိုကာကိုလာ၊ ချောင်းဆိုးပျောက်ဆေးရည်နှင့် ရေခဲတုံးကဲ့သို့သော အခြားပစ္စည်းများဖြင့် ရောစပ်အသုံးပြုသည့်ပုံစံသို့ ပြောင်းလဲသွားခဲ့သည်။ ယင်းစပ်ပေါင်းအရည်ကို ၄x၁၀၀ (ဆီခွန်ရွိုင်း) ဟု ခေါ်ဆိုကြသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံတောင်ပိုင်းဒေသရှိလူငယ်များအကြား တွင်တွင်ကျယ်ကျယ် သုံးစွဲလျက်ရှိပြီး အဖမ်းအဆီးမခံရစေရန် ပန်းလျှိုးကွယ်လျှိုး သောက်သုံးကြသည်။ ဆီခွန်ရွိုင်းသုံးစွဲသူများကို ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် မွတ်ဆလင်ဘာသာရှိ ရှေးရိုးစွဲလူထုများမှ ခွဲခြားဆက်ဆံ၍ဝေဖန်ရုံ့ချလျက်ရှိသည်။ အထူးသဖြင့်စပ်ပေါင်းအရည် (Cocktail) ၏ 'အာနိသင်' ပိုမိုပြင်းထန်စေရန်အတွက် ဘင်ဖီဒိုင်ယာဇီပမ်၊ ဂျုံရိုးတံမှုန့်၊ အမှုန့်ချေထားသည့် ခြင်ဆေးခွေ၊ လမ်းသုတ်ဆေး၊ ပိုးသတ်ဆေးများ၊ အလောင်းပြာမှုန့်များနှင့် ဒေသတွင်းရရှိနိုင်သည့် အခြားပစ္စည်းအမျိုးအစားများကို ရောစပ်အသုံးပြုကြကြောင်း မီဒီယာ၌ချဲ့ကားသတင်းလွှင့်ခဲ့ကြသည်။ ဤနည်းအားဖြင့် လူငယ်များအကြားရေပန်းစားနေသည့် စပ်ပေါင်းအရည်နှင့် ပတ်သက်၍ ထိုင်းနိုင်ငံတောင်ပိုင်းဒေသရှိ ရပ်ရွာလူထုများကို နိုးကြားသတိရှိလာအောင် လှုံ့ဆော်ပေးခဲ့သည်။ သို့သော် TNI သုတေသနပြုချက်အရ ဘေးအန္တရာယ်များပြား၍ သမရိုးကျမဟုတ်သည့် ထိုကဲ့သို့သော အားဖြည့်ပစ္စည်းများအသုံးပြုမှုနှင့်ပတ်သက်သည့် အထောက်အထားများ တွေ့ရှိရမှုနည်းပါးကြောင်း သိရှိရသည်။ ဘိန်းစာရွက်ကို စပ်ပေါင်းအရည်အဖြစ် သုံးစွဲမှုမှ ထွက်ပေါ်လာသည့် နောက်ဆက်တွဲဆိုးကျိုးများသည် ဘိန်းစာရွက်ကြောင့်ဟု ရိုးမယ်ဖွဲ့ ရန်ခက်ခဲပြီး အဓိကအားဖြင့် ချောင်းဆိုးပျောက်ဆေးအရည်များကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ထက်ပို၍ဆိုရသော် ဆီခွန်ရွိုင်းသုံးစွဲစဉ်သောက်ဆေးအနေဖြင့် သုံးစွဲနိုင်သည့် မက်အမ်ဖီတမင်းအမျိုးအစားစိတ်ကြွဆေးများ သို့မဟုတ် ဘင်ဖီဒိုင်ယာဇီပမ်ဆေးပြားများကို ရောစပ်အသုံးပြုကြခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။

ထိုင်းမူးယစ်ဆေးဝါးများဥပဒေအရ ဘိန်းစာရွက် တင်သွင်းမှု၊ ထုတ်လုပ်မှုနှင့် တင်ပို့မှုအတွက် ပြစ်ဒဏ်အနေဖြင့် အများဆုံးထောင်ဒဏ် (၂) နှစ်နှင့် ငွေဒဏ်ဘတ် ၂၀၀၀၀၀ (အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၆၄၀၀ ခန့်) အထိချမှတ်နိုင်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။^{၆၅} တစ်ကိုယ်ရေသုံးအတွက် ပစ္စည်းလက်ဝယ်တွေ့ရှိပါက ထောင်ဒဏ်တစ်နှစ်နှင့် ဘတ် ၂၀၀၀၀ (အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၆၄၀) အထိ ငွေဒဏ်ချမှတ်နိုင်ပြီး သုံးစွဲကြောင်း စစ်ဆေးတွေ့ရှိပါက ထောင်ဒဏ်တစ်နှစ်နှင့် ငွေဒဏ်ဘတ် ၂၀၀၀ (အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၆၄) အထိ ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်နိုင်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ အဆိုပါဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက် လက်တွေ့အကောင်

ဘိန်းစာရွက် ရူးနေပုံ။

ဘိန်းဗဲစွဲကြွက်။

အထည်ဖော်မှုကို သုတေသနပြုလုပ်ရာ၌ ဥပဒေစည်းကြမ်းရေး အရာရှိများကပြစ်ဒဏ်ကို လိုအပ်သလို ချမှတ်လေ့ရှိပြီး ရံဖန်ရံခါမှသာလျှင် ထောင်ဒဏ်ချမှတ်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံတောင်ပိုင်းဒေသ၌ ဘိန်းဗဲပင်များကို အလွယ်တကူ လက်လှမ်းမီရယူ သုံးစွဲနိုင်ခြင်းမရှိစေရန် ထိန်းချုပ်သည့်အနေဖြင့် ဘိန်းဗဲပင်အမြောက်အများကို ခုတ်ထွင်ရှင်းလင်းခဲ့သည်။ မည်သို့ဆိုစေ ၄x၁၀၀ ထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးမှုအတွက်ပြစ်ဒဏ်သည် ပြင်းထန်ဆဲဖြစ်သည်။ ဆီခွန်ရွှိုင်း ကျိုချက်နပ်သောက်မှုကို မက်အမ်ဖီတမင်းထုတ်လုပ်သည့် ဓာတ်ခွဲခန်းကဲ့သို့ နှိုင်းယှဉ်၍ ငွေဒဏ်အဆမတန် (အမေရိကန် ဒေါ်လာ ၄၀၀၀ ကျော်) ချမှတ်ခံရသူများနှင့် ပတ်သက်သည့် အစီရင်ခံစာများ ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။

မလေးရှားနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတို့၌ ဘိန်းဗဲပင်ဈေးကွက်လောက်လောက်လားလား တွေ့ရှိရခြင်းမရှိပေ။ ဘိန်းဗဲပင် ကို ၁၉၆၁ ခုနှစ် မူးယစ်ဆေးဝါးများဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်း၌ ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်းမရှိသော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် ၁၉၉၃ ခုနှစ် မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် စိတ်ကိုပြောင်းလဲစေတတ်သောဆေးဝါးများဥပဒေ (ပုဒ်မ ၃၀) အရတားမြစ်ထားသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဘိန်းဗဲပင်နှင့် ဆက်စပ်သည့် ဖမ်းဆီးရမိမှုများသည် ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် ၈၉ မှုရှိခဲ့ရာမှ ၂၀၁၁ ခုနှစ်အရောက်တွင် အမှုပေါင်း ၂၁၁ မှုရှိခဲ့ပြီး စုစုပေါင်းဖမ်းဆီးရမိသည့် ပမာဏသည် ကီလိုပေါင်း ၉၀၀ ကျော်ရှိ၍ ၂၀၀၇ ခုနှစ်ထက်စာလျှင် နှစ်ဆကျော်မြင့်တက်သွားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ မလေးရှားနိုင်ငံသည် ၂၀၀၃ ခုနှစ် အဆိပ်အတောက်များဆိုင်ရာအက်ဥပဒေဖြင့် ဘိန်းဗဲပင်ကို တားမြစ်ထားသည်။ ၂၀၁၀ ခုနှစ်အတွင်း ဘိန်းဗဲပင်နှင့်ပတ်သက်၍ ဖမ်းဆီးရမိသည့်အမှုပေါင်း ၁၀၄၀ ရှိခဲ့ပြီး ၂၀၁၁ ခုနှစ်၌ အမှုပေါင်း ၁၂၂၄ ရှိခဲ့ကြောင်း မလေးရှားနိုင်ငံမှ ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ယင်းနှစ်မှာပင် ဘိန်းဗဲရွက် ကီလိုပေါင်း ၁၄၄၀ ကျော်သိမ်းဆည်းရမိခဲ့သည်။

၂၀၁၀ ခုနှစ်အတွင်း ဆီနစ်မလေးရှားတက္ကသိုလ်မှ ပြုလုပ်ခဲ့သည့် သုတေသန၌ ရေရှည်စွဲ၍ သုံးစွဲခြင်းမျိုးမဟုတ်ပါက ဘိန်းဗဲပင်သည် ငွေကုန်ကြေးကျသက်သာ၍ အလွယ်တကူရယူအသုံးပြုနိုင်သည့်အပြင် ပြောပလောက်သည့် ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးများလည်းမရှိကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။^{၆၆} ဘိန်းဗဲပင်သည် ဆိုးရွားသည့်ဆေးပြတ်ဝေဒနာများကို ကုစားနိုင်စွမ်းရှိသဖြင့် နောက်ပိုင်း၌ အပြောင်းအလဲပြုလုပ်နိုင်သည့် သဘာဝဘိန်းဗဲအစားထိုးဆေးဝါး (OST) တစ်ခုအနေဖြင့် အလေးပေးအာရုံစိုက်မှု မြင့်မားလာလျက်ရှိသည်။^{၆၇} ထိုထုတ်ပို၍ အရေးကြီးသည့်အချက်တစ်ခုမှာ ဆေးရုံဆေးခန်းများသို့ သွားရောက်ရန် မလိုအပ်ဘဲဘိန်းဗဲရွက်ကို အသုံးပြု၍ မိမိဘာသာ ဆေးဖြတ်နိုင်သဖြင့် မူးယစ်ဆေးစွဲသူများအဖြစ် ဝေဖန်ပြစ်တင်ခံရမှုကိုလည်း ရှောင်ရှားနိုင်

သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံ၌ လတ်တလောသုတေသနပြုချက်အရ ဘိန်းဗဲပင်ကိုအသုံးပြုခြင်းဖြင့် ဘိန်းဖြူနှင့် ကိုကင်းဆေးစွဲမှုကိုဆေးပြတ်ဝေဒနာခံရမှု အသက်သာဆုံးဖြင့် ဆေးဖြတ်ပေးနိုင်ကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။^{၆၈} ထိုင်းနိုင်ငံရှိ အန္တရာယ်လျော့ချပေးသည့် ဝန်ဆောင်မှုဌာနများ၌ ကုသမှုခံယူလျက်ရှိသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူအများစုနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးများ၏ လွှမ်းမိုးမှုအောက်မှ ရုန်းထွက်ရန်ကြိုးပမ်းသူများအနေဖြင့်ဆေးပြတ်ဝေဒနာခံစားရမှု သက်သာစေရန်အတွက် ဆီခွန်ရွှိုင်း သို့မဟုတ် ဘိန်းဗဲရွက်ကို သုံးစွဲခြင်းဖြင့် ကျော်လွှားခဲ့ကြကြောင်း အစီရင်ခံစာကြသည်။^{၆၉}

၂၀၁၃ ခုနှစ် ဩဂုတ် ၂၈ ရက်နေ့၌ ဘိန်းဗဲပင်ကို ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ အရေးယူတော့မည် မဟုတ်ကြောင်း ထိုင်းနိုင်ငံတရားရေးဝန်ကြီးမှထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။^{၇၀} ဘိန်းဗဲပင်သုံးမှုသည်ဆေးစွဲခြင်းမရှိသည့်အပြင် အန္တရာယ်ရှိသည့် အထောက်အထားများကိုလည်း မတွေ့ရှိရကြောင်း ကိုးကားပြောဆိုခဲ့သည်။ ဥပဒေဆိုင်ရာအပြောင်းအလဲများနှင့် ပတ်သက်သည့် အလားအလာများကို လေ့လာဆန်းစစ်ရန်အတွက်ထိုင်းအစိုးရမှ ကော်မတီတစ်ရပ် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ယင်းလေ့လာဆန်းစစ်မှု အစီရင်ခံစာကို ၂၀၁၄ ခုနှစ်အတွင်း အပြီးသတ်ပြုစုနိုင်ရန် ရည်မှန်းထားသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာပြဿနာရပ်များကို တုန့်ပြန်ရာ၌ မူးယစ်ဆေးတိုက်စစ်ဆင်ခြင်းကိုသာ ရှေ့တန်းတင်သည့်ထိုင်းနိုင်ငံတွင်၎င်းကဲ့သို့ ဘိန်းဗဲပင်ကို မူးယစ်ဆေးဝါးအမျိုးအစားစာရင်းမှပယ်ဖျက်လိုမှုအပေါ် လူထု၏ လက်ခံမှုမြင်ပုံမှာ လတ်တလောတွင် နှေးကွေးလျက်ရှိသည်။ ဘိန်းဗဲပင်မှ ရရှိသည့်ကောင်းကျိုးရလဒ်များအပေါ် သိပ္ပံနည်းကျကျ စနစ်တကျစုံစမ်းမှု အများအပြားပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးမရှိသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးအမျိုးအစားဖြစ်ရုံမျှမက ဆေးဝါးကဏ္ဍအတွက် တန်ဖိုးရှိသည့် အလားအလာများ ပေါင်းစပ်ပါဝင်လျက်ရှိသဖြင့် အရှေ့တောင်အာရှတစ်လွှား ဘိန်းဗဲပင်ကို ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ အရေးယူမှုများကို ပယ်ဖျက်၍ ဆေးဝါးဆိုင်ရာအာနိသင်များကို ထိထိရောက်ရောက် ထုတ်ယူသုံးစွဲနိုင်ရန် သိပ္ပံဆိုင်ရာသုတေသနများကိုနှောင့်နှေးကြန့်ကြာစေခြင်းမရှိဘဲ ခွင့်ပြုပေးသင့်သည်။ တစ်ချိန်တည်း၌ မီဒီယာများအနေဖြင့်လည်း ဘိန်းဗဲပင်၏ ကောင်းကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သိရှိစေ၍ ၎င်း၏အသုံးဝင်မှု တန်ဖိုးများအပေါ် လူထု၏မြင်ပုံ မျှမျှတတဖြစ်စေရန် ဆောင်ရွက်ပေးသင့်သည်။

ကက်တမင်း (Ketamine)- ဈေးကွက်တွင်းရှိ ကေ-ဟိုးလ်

ကက်တမင်းသည် စိတ်ပျော်မြူးထူးဆေးနှင့် 'ရေခဲသား' ကဲ့သို့ပင် ဟောင်ကောင်နှင့် တရုတ်နိုင်ငံတောင်ပိုင်းဒေသများ၌ ၂၀၀၀ ခုနှစ်ခန့်မှစ၍ ရေပန်းစားလူကြိုက်များလာခဲ့ပြီး 'ကေ' သို့မဟုတ် 'ကေဖန်း' သို့မဟုတ် 'ကင်း'ဟု လူသိများသည်။ ထို့ကြောင့် ဒေသတစ်ခုလုံးသည်လည်း ကမ္ဘာ့ကက်တမင်း ထုတ်လုပ်မှုနှင့် သုံးစွဲမှုအမြင့်ဆုံး ဗဟိုချက်ဖြစ်လာသည်။^{၇၁} ဓာတုဗေဒနည်းအရ ဖင်ဆင်ကလီဒင်း (PCP သို့မဟုတ် 'နတ်သမီးမှုန့်') နှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိပြီး ဒက်စ်ထရိုမက်သောပ်ဖန် (DMX) ဟုခေါ်သည့် ချောင်းဆိုးပျောက်ဆေးနှင့် အာနိသင်ခြင်းဆင်ဆင်တူသဖြင့် စိတ်လွတ်၍ ကယောင်ချောက်ခြားဖြစ်စေတတ်သည်။ သောက်သုံးသည့် အတိုင်းအဆများသွားပါက ခန္ဓာကိုယ်နှင့်

ကက်တမင်းဆေးလှလင်း။

သိစိတ်ခေတ္တခဏ ကင်းကွာသွားသကဲ့သို့ ခံစားရသဖြင့် 'ကေ-ဟိုးလ် (ကေ-တွင်းနက်)' ဟု ရည်ညွှန်းခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။ ဆေးဝါးကုသရာ၌ အသုံးပြုသည့် ကက်တမင်းအမျိုးအစားသည် အကြောထဲထိုးသွင်းနိုင်သည့် အရည်ပုံစံမျိုးဖြစ်သော်လည်း ပျော်ပါးရန်သုံးစွဲရာ၌ ဖျိုချရလွယ်ကူစေရန် သို့မဟုတ် နှာခေါင်းဖြင့်ရှုံ့နိုင်ရန်အတွက် အရည်ကိုထုတ်၍ အဖြူရောင်အမှုန်အဖြစ် ပြုပြင်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ကဖင်း၊ (ဆူဒို) အက်ဖီဒရင်း၊ (မက်) အမ်ဖီတမင်းသော်လည်းကောင်း၊ MDMA နှင့် သော်လည်းကောင်း၊ ရောစပ်၍ ဆေးပြားပုံစံအဖြစ် သုံးစွဲမှုသည်လည်း ကျယ်ပြန့်လာလျက်ရှိသည်။ ဘန်ကောက် (ယာ-ကေ)၊ မလေးရှား၊ မနီလာ၊ စင်ကာပူနှင့် ထိုင်ဝမ်အပါအဝင် ဒေသကြီးအတွင်းရှိ အခြားနေရာများတွင်လည်း ကက်တမင်းသုံးစွဲမှု တဖြည်းဖြည်းခေတ်စားလာလျက်ရှိသည်။

ကက်တမင်း၏ ထူးခြားသည့် 'သတိကင်းလွတ်သွားစေသည့် မေ့ဆေး (သို့မဟုတ်) ထုံဆေး' အာနိသင်ကြောင့် ဆေးဝါးကုသရေး နယ်ပယ်အတွင်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သုံးစွဲလျက်ရှိသည်။ အခြားမေ့ဆေး/ထုံဆေးအမျိုးအစားများက အရေးကြီးသည့် ကိုယ်အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းများ၏ လည်ပတ်ဆောင်ရွက်မှုအပေါ် ဖိနှိပ်သက်ရောက်စေသော်လည်း ကက်တမင်းသည် အသက်ရှူလမ်းကြောင်းဆိုင်ရာ အင်္ဂါများ သို့မဟုတ် အခြားအရေးပါသည့် ကိုယ်ခန္ဓာအစိတ်အပိုင်းများ၏ လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုကို ထိခိုက်စေခြင်းမရှိဘဲ ဦးနှောက်နှင့် ခန္ဓာကိုယ်အကြား ဆက်သွယ်ထားသည့် အာရုံခံစားမှုကို ခေတ္တခဏသာပြတ်တောက်သွားစေသည်။ သို့ဖြစ်၍ မီးလောင် ဒဏ်ရာရသူများနှင့် ကိုယ်ခံအားနည်းသည့် လူနာများ၊ ကလေးသူငယ်များကို ကုသရာ၌ မေ့ဆေး၊ ထုံဆေးအဖြစ် အသုံးပြုရန် အလွန်အသုံးဝင်သည့် ဆေးဝါးဖြစ်သည်။ ကက်တမင်းသည် အိမ်မွေးတိရစ္ဆာန်မှသည် မြင်းနှင့် အခြားအရွယ်အစားကြီးမားသည့် တိရစ္ဆာန်များကို ကုသရာတွင်လည်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်သုံးစွဲလျက်ရှိသည့် ဆေးဝါးတစ်လက်ဖြစ်သည်။ ဂျပန်၊ အင်္ဂလန်နှင့် အမေရိကန်များ၌ လတ်တလောပြုလုပ်ခဲ့သည့် သုတေသန၌ 'ပျော်ရွှင်မှုရသ' ကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့် ဟိုမုန်းဓာတ်များကို ကက်တမင်းဖြင့်လုံ့ဆော်၍စိတ်ဖိစီးမှုများကိုတိုက်ဖျက်သည့်ကုထုံးအနေဖြင့်လည်း အသုံးပြုနိုင်ကြောင်း အတည်ပြုခဲ့သည်။ "အခြားဆေးဝါးကုသမှုပုံစံများ ထိရောက်မှုမရှိသည့် လူနာများ၏ စိတ်ဖိစီးမှုကို အမြန်ဆုံးကုသပေးရန်

အထိရောက်ဆုံးနှင့် အသေချာဆုံးဖြစ်သော" ဆေးဝါးတစ်လက်အနေဖြင့် သုံးစွဲနိုင်ကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။^{၆၂}

ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားရှိ ကျေးလက်ခရိုင်ဆေးရုံများ၌ ကက်တမင်း တစ်ခုတည်းကိုသာ ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးမရှိသည့် မေ့ဆေး/ထုံဆေးအဖြစ် အသုံးပြုနိုင်သောကြောင့် ကက်တမင်းကို အခြေခံဆေးဝါးတစ်လက်အနေဖြင့် WHO မှ အမျိုးအစားခွဲခြားသတ်မှတ်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ကက်တမင်းကို မှန်မှန်ကန်ကန် အသုံးပြုပါက ဟေလိုသိန်းမေ့ဆေးငွေ့နှင့် အခြားမေ့ဆေး/ထုံဆေး အမျိုးအစားများကို စီမံထိန်းသိမ်းရာ၌ အရေးပါသည့် နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ ကိရိယာများနှင့် ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်မှုများလိုအပ်ခြင်းထက်နည်းပါးသည်။ အခြားမေ့ဆေး/ထုံဆေးများကို အသုံးပြုရာ၌ လူနာဘေးကင်းလုံခြုံရေးအတွက် အသက်ရှူကိရိယာ၊ နှလုံးခုန်နှုန်းထိန်းညှိစက်များနှင့်၊ အခြားကာကွယ်မှုများ လိုအပ်သော်လည်း ကက်တမင်းကို အသုံးပြုပါက ဆေးတစ်လုံးရိုးထိုးသွင်းရုံဖြင့်လုံလောက်သည်။ အာဖရိကနှင့် အာရှဒေသရှိ ကျေးလက်ဒေသများတွင် နေထိုင်လျက်ရှိသည့် လူသန်းပေါင်းများစွာ၏ ခွဲစိတ်ကုသမှုများသည် ကက်တမင်းရရှိနိုင်မှုအပေါ် များစွာမှီတည်လျက်ရှိသည်။ ကက်တမင်းများကို ဆေးဝါးကဲ့သို့အသုံးပြုခြင်းမရှိသည့် အထူးသဖြင့်တရုတ်နှင့် အရှေ့တောင်အာရှဒေသရှိ မှောင်ခိုဈေးကွက်များသို့ အလုံးအရင်းဖြင့် လမ်းလွှဲယိုစီးလာမှုကို ထိန်းချုပ်ခြင်းနှင့် အခြေခံဆေးဝါးအနေဖြင့် အသုံးပြုခြင်းများအတွက် လိုအပ်သည့်ပမာဏ အတိုင်းအတာကို လက်လှမ်းမီအသုံးပြုနိုင်စေရန် ဖြည့်ဆည်းထောက်ပံ့မှုအကြား တင်းမာမှုများကြောင့်ခက်ခဲသည့် မူဝါဒရေးရာ အကျဉ်းအကျပ်များ ပေါ်ပေါက်လာသည့် အပြင် မိမိနိုင်ငံတွင်းသာမက ကုလသမဂ္ဂအဆင့်တွင်ပါ စင်ပြိုင်အနာဂတ်မျှော်မှန်းချက်များ ပေါ်ပေါက်လာသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် WHO ၏ မူးယစ်ဆေးစွဲမှုဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များကော်မတီ (ECDD) မှ ကက်တမင်း တလွဲအသုံးချရာမှ မလိုလားအပ်သည့် ဘေးအန္တရာယ်များပေါ်ပေါက်လာသည်မှန်သော်လည်း ထိန်းချုပ်ကန့်သတ်လိုက်ပါက အခြေခံဆေးဝါးအဖြစ် ရယူသုံးစွဲမှုအပေါ် ဆိုးဆိုးရွားရွားသက်ရောက်ထိခိုက်စေနိုင်သဖြင့် ကုလသမဂ္ဂ မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအောက်၌ စာရင်းသွင်းသတ်မှတ်ရန် မသင့်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။^{၆၃}

မီဒီယာဇာတ်လမ်း အများအပြားက ကက်တမင်းကို အပန်းဖြေသုံးစွဲရာမှ ပေါ်ပေါက်လာသည့် အန္တရာယ်များအကြောင်းကို အထောက်အထားခိုင်လုံမှုမရှိဘဲဖြန့်ဝေခဲ့ကြသည်။ ၎င်းတို့တွင် ဆေးလွန်သေဆုံးမှုများနှင့် 'နေ့ခင်းမုဒိန်းကျင့်' မူးယစ်ဆေးဝါးအဖြစ် အသုံးပြုမှုများပါဝင်သည်။ ကက်တမင်းကို ရိုဟစ်နိုလ် - စိတ်ငြိမ်ဆေးအမျိုးအစား (ဖလူနိုင်ထုရာဇီဘမ်)၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုကို လုံ့ဆော်ပေးသည့် GHB ဆေးအမျိုးအစားများနှင့် တစ်မျိုးတစ်စားတည်း သတ်မှတ်ထားလေ့ရှိသည်။ ကက်တမင်းကို အဖျော်ယမကာများတွင်ရောစပ်၍ ဆေးခတ်လေ့ရှိကြောင်း စွပ်စွဲချက်များရှိနေသော်လည်းခိုင်မာသည့်အထောက်အထားများဖြင့် ကိုးကားပြောဆိုထားခြင်းမရှိပေ။ ကက်တမင်း၌ အရောင်နှင့်အနံ့မရှိသော်လည်း အင်မတန်ပြင်းရှသည့် အာနိသင်ရှိသဖြင့် ဤကဲ့သို့ ရောစပ်သောက်သုံးရန် သင့်လျော်မှုမရှိပေ။ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအကြမ်းဖက်မှုနှင့် ပတ်သက်သည့် အမှုပေါင်း (၁၀၀၀) ကျော်ကို မူခင်းဆေးပညာရှင်ထောင့်မှ လေ့လာဆန်းစစ်ရာ၌ မည်သည့်အမှုတစ်ခုတွင်မျှ ကက်တမင်းနှင့် ဆက်စပ်သည့် အထောက်အထားများ တွေ့ရှိရခြင်းမရှိခဲ့ပေ။ ဆေးစစ်ချက်အရ သွေးနှင့် ဆီးအတွင်း အများဆုံးတွေ့ရသည့် မူးယစ်

ရမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းရှိ မျေးတစ်ရပ်အတွင်းမှ ဆေးဝါးအရောင်းဆိုင်။

ဆေးဝါးအမျိုးအစားမှာ အရက်ဖြစ်ပြီး ဆေးခြောက်နှင့် ကိုးကင်းများကိုလည်း စစ်ဆေးတွေ့ရှိခဲ့သည်။ အမှု (၂၁) ခု၌သာ သုံးစွဲထားကြောင်း ထုတ်ဖော်ဝန်ခံထားခြင်းမရှိသည့် စိတ်ငြိမ်ဆေး သို့မဟုတ် အာရုံလွင့်သွားစေနိုင်သည့်အာနိသင်ရှိသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးများပါဝင်နေကြောင်း စစ်ဆေးတွေ့ရှိခဲ့သည်။ သာဓကအားဖြင့် တမင်ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိဖြင့် ဆေးခတ်ရောစပ်ရာ၌ GHB၊ ဘင်ဇိုဒိုင်ယာဇီပမ်နှင့် အက်စ်တက်စီ ကဲ့သို့သော စိတ်ကြွဆေးများ ပါဝင်လေ့ရှိသော်လည်း ကက်တမင်းရော စပ်အသုံးပြုမှုမရှိကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။^{၆၅} အသက်အန္တရာယ်ရှိသည့်ဆေးလွန်မှုများနှင့် ပတ်သက်၍ ပြောရမည်ဆိုလျှင် ကက်တမင်းသည် သွေးပေါင်ချိန်နှင့် နှလုံးခုန်နှုန်းကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ မြင့်တက်စေနိုင်သော်လည်း ရုတ်ချည်းသေစေနိုင်သည့် ကျန်းမာရေးပြဿနာရပ်များ ဖြစ်နိုင်ချေအလွန် နည်းပါးသည်။ “ကက်တမင်းကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု အစီရင်ခံထားသော မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့်ပတ်သက်သည့် အသက်ဆုံးရှုံးမှုများတွင် သေဆုံးမှု ပိုမိုဖြစ်စေသော အခြားမူးယစ်ဆေးဝါးများကိုပါ ရောစပ်သုံးစွဲထားလေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။”^{၆၆} သုတေသနပြုချက်အရ ကက်တမင်းသုံးစွဲထားစဉ် ခေတ္တခဏထင်ယောင်ထင်မှားဖြစ်ခြင်းနှင့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာတုန့်ပြန်မှု နှေးကွေးခြင်းများကြောင့် သုံးစွဲသူများအနေဖြင့် မတော်တဆထိခိုက်ဒဏ်ရာ ရနိုင်ချေမြင့်မားလေ့ရှိပြီး ရေရှည်စွဲ၍ အသုံးပြုပါက သည်းခြေကို ဆိုးဆိုးရွားရွားထိခိုက်ပျက်စီးစေနိုင်သည့် အန္တရာယ်ရှိကြောင်း ထပ်လောင်းအတည်ပြုထားသည်။^{၆၇}

တရုတ်၊ အိန္ဒိယ၊ မလေးရှား၊ စင်ကာပူ၊ ထိုင်ဝမ်နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံကဲ့သို့သော အာရှနိုင်ငံတော်များများ၌ ပျော်ရွှင်ပွဲအခမ်းအနားများ ကျင်းပရာတွင် ကက်တမင်းကို မြူးထူးပျော်ပါးရန်အတွက် အသုံးပြုမှု ကျယ်ပြန့်လာသဖြင့် ယင်းနိုင်ငံများ၏ ပြည်တွင်းမူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်ရေးအစီအစဉ်များ၌ ကက်တမင်းကို ထည့်သွင်းခဲ့ကြသည်။ ထို့ပြင် တရုတ်နိုင်ငံမှ နိုင်ငံတကာ ထိန်းချုပ်ကန့်သတ်ရေး လုပ်ငန်းတစ်ရပ်

အနေဖြင့် ၁၉၇၁ ခုနှစ် စိတ်ကိုပြောင်းလဲစေတတ်သော ဆေးဝါးများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂပြဋ္ဌာန်းချက်အောက်ရှိ အလွန်တင်းကျပ်သည့်ဇယားတစ် အောက်တွင်ကတ်တမင်းကို သတ်မှတ်စာရင်းသွင်းရန် လတ်တလော^{၆၈} တွင်တောင်းဆိုထားသည်။ အထက်ဖော်ပြပါနိုင်ငံများအနေဖြင့် ထိုသို့ စာရင်းသွင်းပါက ၎င်းတို့၏ ပြည်တွင်းအခြေအနေမှာသိသိသာသာ ခြားနားခြင်းရှိမည်မဟုတ်ဟု သဘောတူကြသည်။ အာဖရိကတွင် နိုင်ငံအနည်းအကျဉ်းကသာ သဘောတူပြီး ကတ်တမင်းကိုစာရင်းသွင်းသည့် ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်ဝတ္တရား အသစ်ပေါ်ပေါက်လာပါက နှောင်းပိုင်းဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်။ အိန္ဒိယ သို့မဟုတ် တရုတ်နိုင်ငံများရှိ ဒေသတွင်းဆေးဝါးထုတ်လုပ်ရေးကုမ္ပဏီများမှ ကက်တမင်း ပမာဏအမြောက်အများ ထုတ်လုပ်လျက်ရှိသော်လည်း အာဖရိကနိုင်ငံအများစုသည် ပဋိညာဉ်၏ ကန့်သတ်ကုန်ဖြစ်လာမည့် အဆိုပါသွင်းကုန်များအပေါ် ဖိခိုအားထားနေရသည့်အပြင် တင်းကျပ်သောဝယ်ယူမှု စည်းမျဉ်းများကို ရင်ဆိုင်ရမည်ဖြစ်သည်။

အဆိုပါအကြောင်းရင်းများကြောင့် ၂၀၁၂ ခုနှစ် WHO ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များ ကော်မတီ၏ အစည်းအဝေးအစီရင်ခံစာ၌ “ကက်တမင်းကိုနိုင်ငံတကာထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် ထားရှိပါက ယင်း၏ဝယ်ယူရရှိနိုင်မှုနှင့် လက်လှမ်းမီသုံးစွဲနိုင်မှုအပေါ် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်သက်ရောက်ထိခိုက်မှုများကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်ကြောင်းသုံးသပ်ချက်များ ပေါ်ထွက်လာသည်။ ယင်းကဲ့သို့ မစဉ်းစားပါက အခြေခံဆေးဝါးနှင့် အရေးပေါ်ခွဲစိတ် ကုသမှုအတွက် လက်လှမ်းမီရရှိနိုင်ရန် အခက်အခဲဖြစ်လာပြီး အစားထိုးနိုင်သည့် အခြားမေ့ဆေး/ထုံဆေးများကို ဝယ်ယူသုံးစွဲနိုင်ခြင်းမရှိသည့် နိုင်ငံများရှိ လူထုကျန်းမာရေးပြုစောင့်ရှောက်မှုလုပ်ငန်းများ ကပ်ဆိုက်လာမည်ဖြစ်သည်။”^{၆၉} WHO ၏ပြန်လှန်သုံးသပ်မှုအတွက် အာဖရိကနိုင်ငံများဖြစ်သည့် ဘေနင်၊ အီဘီယိုးပီးယား၊ နိုင်ဂျီးရီးယားနှင့် တန်ဇမ်နီးယားနိုင်ငံများရှိ ဆေးရုံများကို သွားရောက်စစ်ဆေးကြည့်ရှုခဲ့ရာတွင် “ကက်တမင်း တလွဲအသုံးချမှုနှင့် ပတ်သက်၍ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့် ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းတစ်ဦးမျှ အစီရင်ခံခဲ့ခြင်းမရှိပေ။”^{၇၀} သို့ဖြစ်၍ ကုလသမဂ္ဂမှစာရင်းသွင်းသတ်မှတ်လိုက်ခြင်းကြောင့် နိုင်ငံအတော်များများမှ တရားဝင်ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်ရေး ဥပဒေအသစ်များ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရန်တာဝန်ရှိလာသဖြင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ခွဲစိတ်ကုသမှု အတွက်လိုအပ်သော ကက်တမင်း လက်လှမ်းမီနိုင်မှုအပေါ် သက်ရောက်ထိခိုက်လာမည်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ယင်းနိုင်ငံများသည် ကက်တမင်း တလွဲအသုံးချမှု သို့မဟုတ် လမ်းလွဲယိုစီးမှုကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသည့် ပြဿနာရပ်များကိုလည်း နိုင်ငံအတွင်း ကြုံတွေ့နေရခြင်းမရှိပေ။

ဥရောပသမဂ္ဂနိုင်ငံများရှိ ပျော်ရွှင်ပွဲများတွင်လည်း ကက်တမင်းသုံးစွဲမှုများ တွေ့ရှိလာပြီးနောက်ပိုင်း ၂၀၀၂ ခု နှစ်တွင် ဥရောပသမဂ္ဂ၏ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းပါ အချက်များကို ပြန်လှန်သုံးသပ်ခဲ့ပြီး ‘စိတ်ကိုပြောင်းလဲစေတတ်သောဆေးဝါးအသစ်များ (NPS)’ နှင့်ပတ်သက်သည့် စည်းမျဉ်းဥပဒေအသစ်တစ်ရပ် ချမှတ်ခဲ့သည်။ ဥရောပသမဂ္ဂ မူးယစ်ဆေးဝါးများနှင့်မူးယစ်ဆေးစွဲမှုစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးဌာနနှင့်ဥရောပရဲဌာနတို့ ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ခဲ့သည့် ပြန်လှန်သုံးသပ်မှု၌ ကက်တမင်းကိုနိုင်ငံတကာ သို့မဟုတ် ပြည်တွင်းမူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်ရေးဥပဒေအောက်၌ သတ်မှတ်စာရင်းသွင်းရန် ထောက်ခံထားခြင်းမရှိပေ။ သို့သော် “အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေဖြင့် ကက်တမင်းနှင့် ပတ်သက်၍ အနိမ့်ဆုံးသတ်မှတ်ချက်ထားကာ နိုင်ငံတွင်းရှိ ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်အောက်တွင်ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်သင့်သည် (လက်ရှိကျင့်သုံးနေပြီးသား

ပကတိအနေအထား)” ဟု အကြံပြုထားသည့်အပြင် “တိရိစ္ဆာန်ဆေးဝါးနှင့် ဆေးဝါးကုသရေးဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်အတွက် ကက်တမင်းကို စဉ်ဆက်မပြတ်ဖြည့်ဆည်း ပေးနိုင်ရန်အတွက် လမ်းလွှဲယိုစီးမှုကိုအားကောင်းကောင်းဖြင့် ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်၍ ဖြစ်နိုင်ချေရှိသည့် ရွေးချယ်စရာနည်းလမ်းများကို ဓာတုပစ္စည်းနှင့် ဆေးဝါးလုပ်ငန်းရှင်များနှင့်အတူ တကွဖော်ထုတ် ဆွေးနွေးသင့်သည်” ဟုလည်း ဆက်လက်အကြံပြုခဲ့သည်။^{၁၀၀}

“ရှုပ်ထွေး၍ အဆင့်များစွာပါဝင်သည့် ပေါင်းစပ်ထုတ်လုပ်မှုနှင့် လိုအပ်သည့် အခြေခံကုန်ကြမ်းပစ္စည်းများ၊ ပျော်ရည်နှင့် ဓာတ်ပေါင်းပစ္စည်းအမျိုးမျိုးကို ဝယ်ယူရန် ခက်ခဲမှုကြောင့် အပန်းဖြေရာတွင် သုံးစွဲသည့် ကက်တမင်းများသည် တရားဝင်လိုင်စင်ရထားသည့် ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများမှ လမ်းလွှဲယိုစီးမှုလာပြီး မှောင်ခိုရောင်းဝယ်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း” ဥပဒေမဟုတ်ဘဲ ၂၀၁၂ ခုနှစ် လေ့လာဆန်းစစ်ချက်အရ သိရှိရသည်။^{၁၀၁} အထူးသဖြင့် တရုတ်နိုင်ငံမှ ပြီးခဲ့သည့်နှစ်များအတွင်း ‘တရားမဝင် ကက်တမင်းထုတ်လုပ်ရုံများ’ ကို စနစ်တကျတိုက်ဖျက်လျက်ရှိကြောင်း ပုံမှန်အစီရင်ခံ ထုတ်ပြန်လျက်ရှိသော်လည်း အများစုသည် ယနေ့ထက်တိုင် တရားဝင်လုပ်ငန်းများမှ လမ်းလွှဲယိုစီးမှုနေဆဲဖြစ်ကြောင်း သုံးသပ်ရသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်အတွင်း လျှို့ဝှက်ဓာတုဗေဒဓာတ်ခွဲခန်းစုစုပေါင်း ၃၂၆ ခုကို ဖော်ထုတ်ဖျက်ဆီးခဲ့ပြီး အများစုသည် မက်အမ်ဖီတမင်းစိတ်ကြွဆေး ထုတ်လုပ်သည့် ဓာတ်ခွဲခန်းများဖြစ်ပြီး စေ့ခွသည် ကက်တမင်းထုတ်လုပ်လျက်ရှိသည့် ဓာတ်ခွဲခန်းများဖြစ်ကြောင်း တရုတ်အာဏာပိုင်များ၏ ထုတ်ပြန်ချက်အရ သိရှိရသည်။^{၁၀၂} မလေးရှားနှင့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံတို့တွင်လည်း တရားမဝင် ကက်တမင်းထုတ်လုပ်ရုံများရှိကြောင်း အစီရင်ခံခဲ့ကြသည်။^{၁၀၃} သို့သော် ယင်းထုတ်လုပ်ရုံများသည် တရားမဝင်ကက်တမင်းကို ကုန်ကြမ်းများမှ မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ အမှန်တကယ် ထုတ်ယူနိုင်သနည်း၊ သို့တည်းမဟုတ် ဆေးဝါးထုတ်လုပ်ရေး လုပ်ငန်းများမှ လမ်းကြောင်းပြောင်းရောက်ရှိလာသည့် ကက်တမင်းများကိုအသုံးပြု၍ ဆေးပြားအရောအနှောများအဖြစ် ပြန်လည်ပြုပြင်ထုတ်လုပ်ခြင်း သက်သက်လာဟူသည့် အချက်များမှာ ရှင်းလင်းမှု မရှိပေ။

အထူးသဖြင့် အိန္ဒိယအပါအဝင် တရားဝင်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများ၏ ထုတ်ကုန်ပမာဏအမြောက်အများသည် အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ လမ်းကြောင်းပြောင်း၍ ဆက်လက်ယိုစိမ့်လျက်ရှိကြောင်း ရှင်းရှင်းလင်း လင်းတွေ့ ရှိနေရသည်။ အခွန်ဘဏ္ဍာ စည်းကြပ်စစ်ဆေးရေးဌာန (DRI) အမှုဆောင်ဒါရိုက်တာအဖွဲ့၏ တရားဝင်ထုတ်ပြန်ချက်အရ ပွန်ဂျပ်၊ ဟိုင်းမက်ချာ ပရာဒေ့ရှ်နှင့် မဟာရက်ရှ်ထရဒေသများမှ လမ်းလွှဲယိုစိမ့်မှု အများဆုံးဖြစ်ကြောင်း သိရှိရသည်။ “အထူးသဖြင့် ဟိုင်းမက်ချာဒေသ၏ အခွန်စနစ်သည် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို မျက်နှာသာပေးလျက်ရှိသဖြင့် ကက်တမင်းထုတ်လုပ်ရေး ကုမ္ပဏီများတစ်ဟုန်ထိုးများပြားလာခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းကုမ္ပဏီအများအပြားသည် မသမာသောနည်းလမ်းများဖြင့် ကက်တမင်းများကို မှောင်ခိုဈေးကွက်များသို့ သိုလှောင်ပို့ဆောင်လျက်ရှိကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။”^{၁၀၄} နိုင်ငံတကာ ဝယ်ယူအားမြှင့်မား၍ အကျိုးအမြတ် များပြားမှုကြောင့် ကက်တမင်းပုံဆောင်ခဲနှင့် အမှုန့်ပုံစံမျိုးကို ကုမ္ပဏီများမှ ပြောင်းလဲထုတ်လုပ်လာကြသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်ပေါက်ဈေးအရ တရားဝင်ဈေးကွက်ရှိ ကက်တမင်းတစ်ကီလို၏ တန်ဖိုးသည် အိန္ဒိယရူပီး ၃၅၀၀၀ ခန့် (အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၆၀၀ ခန့်) သာရှိပြီး နိုင်ငံခြားသို့ တရားမဝင်မှောင်ခိုတင်ပို့နိုင်ပါက ရူပီးတစ်သန်းခန့် (အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၈၀၀၀)

အကျိုးအမြတ်ရရှိနိုင်သည်။^{၁၀၅} အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ အမျိုးသားမူးယစ်ဆေးဝါးများနှင့် စိတ်ကိုပြောင်းလဲစေတတ်သောပစ္စည်းများ အက်ဥပဒေအောက်၌ ကက်တမင်းကို ၂၀၁၁ ခုနှစ်အတွင်း ကန့်သတ်ပစ္စည်းအဖြစ် ထည့်သွင်းစာရင်းသွင်းခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ဆက်လက်လမ်းလွှဲယိုစိမ့်မှုကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်အတွက် ၂၀၁၃ ခုနှစ်နှောင်းပိုင်း၌ ပိုမိုတင်းကျပ်သည့်ဆေးဝါးနှင့် အလှူကုန်ပစ္စည်းများဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေအမိန့် ‘X’ အောက်တွင် စာရင်းသွင်းခဲ့သည်။ ဤဥပဒေအရ လက်လီဖြန့်ဖြူးသူများသည်လည်း အစိုးရထံမှ လုပ်ပိုင်ခွင့် လိုင်စင်ရရှိရန် လိုအပ်ပြီး ဝယ်ယူသူများ၏ ကိုယ်ရေးအချက်အလက်များအပါအဝင် အသေးစိတ်မှတ်တမ်းများကို အနည်းဆုံး (၂) နှစ်ခန့် ထိန်းသိမ်းထားရမည်ဖြစ်သည်။^{၁၀၆}

အာရှနိုင်ငံများနှင့် နိုင်ငံတကာမူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးအမှုဆောင်ဘုတ်အဖွဲ့ (INCB) တို့မှ အားကောင်းကောင်းဖြင့် စဉ်ဆက်မပြတ် နိုင်ငံရေးဖိအားပေးမှုကြောင့် WHO အနေဖြင့် ၂၀၁၄ ခုနှစ် ဇွန်လတွင် ကျရောက်သည့် (၃၆) ကြိမ်မြောက် မူးယစ်ဆေးစွဲမှုဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များကော်မတီ အစည်းအဝေး၌ ကက်တမင်းကို တစ်ဖန်ပြန်လည်၍ ဆန်းစစ်အကဲဖြတ်ခဲ့သည်။ ကက်တမင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ကော်မတီမှ ၂၀၀၇ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၁၂ ခုနှစ်တို့တွင် ကျရောက်ခဲ့သည့် (၃၄) ကြိမ်နှင့် (၃၅) ကြိမ်မြောက်အစည်းအဝေး၌ ဆန်းစစ်သုံးသပ်ခဲ့ပြီးနောက် တတိယအကြိမ် ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ အစည်းအဝေးနှစ်ရပ်စလုံး၌ ကုလသမဂ္ဂဥဋ္ဌာန်းချက်များအောက်တွင် သတ်မှတ်စာရင်းသွင်းရန် အကြံပြုထောက်ခံခဲ့ခြင်း မရှိပေ။ INCB နှင့် နိုင်ငံတစ်ချို့သည် ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များ၏ ကောက်နုတ်တင်ပြချက်ကို လက်သင့်ခံရန် စိတ်ဆန္ဒမရှိဘဲ WHO ၏ အကြံပြုချက်နှင့် ဖီလာဆန်ကျင့်၍ INCB ၏ နှစ်အလိုက်အစီရင်ခံစာများနှင့် CND ဆုံးဖြတ်ချက်များအတွင်း ကက်တမင်းကို ထည့်သွင်းစာရင်းပြုစုရန်သာ ဆက်လက်

ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းရှိ ဆေးခန်းတစ်ခု၌ တောင်းခံရင်းနှီးသူတစ်ဦး။

တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ ၂၀၀၇ ခုနှစ် CND ၌ ဘုတ်အဖွဲ့မှ နိုင်ငံများအနေဖြင့် မိမိတို့၏ ပြည်တွင်းမူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်ရေးဥပဒေများအတွင်း ကက်တမင်းကို ထည့်သွင်းကန့်သတ်ရန် တိုက်တွန်းပြောဆိုလိုက်သဖြင့် WHO ကိုယ်စားလှယ်မှ “အကြီးအကျယ်အခွဲအားသင့်” ခဲ့ပြီး ယင်းအဆိုကို ဥပဒေပြုလိုက်ရန် နိုင်ငံများကို တောင်းဆိုခဲ့သည်။ “INCB ရဲ့ တောင်းဆိုချက်က သမားတော်တွေအဖို့ လူနာကို မခွဲဘဲနေမလားဒါမှ မဟုတ် ဒီအတိုင်း မေ့ဆေး/ထုံဆေးမပေးဘဲ အစိမ်းလိုက်ခွဲရမလားဆိုပြီးတော့ ဘယ်လိုမှ ရွေးချယ်စရာမရှိတဲ့ အခြေအနေကို တွန်းပို့လိုက်သလိုဖြစ်နေတယ်။ ဘယ်လိုမျိုး နှလုံးသားမရှိတဲ့လူတွေက ဆရာဝန်တွေကို အဲဒီလိုဆုံးဖြတ်ဖို့ လိုလားနေကြတာလဲ။”^{၁၀၇}

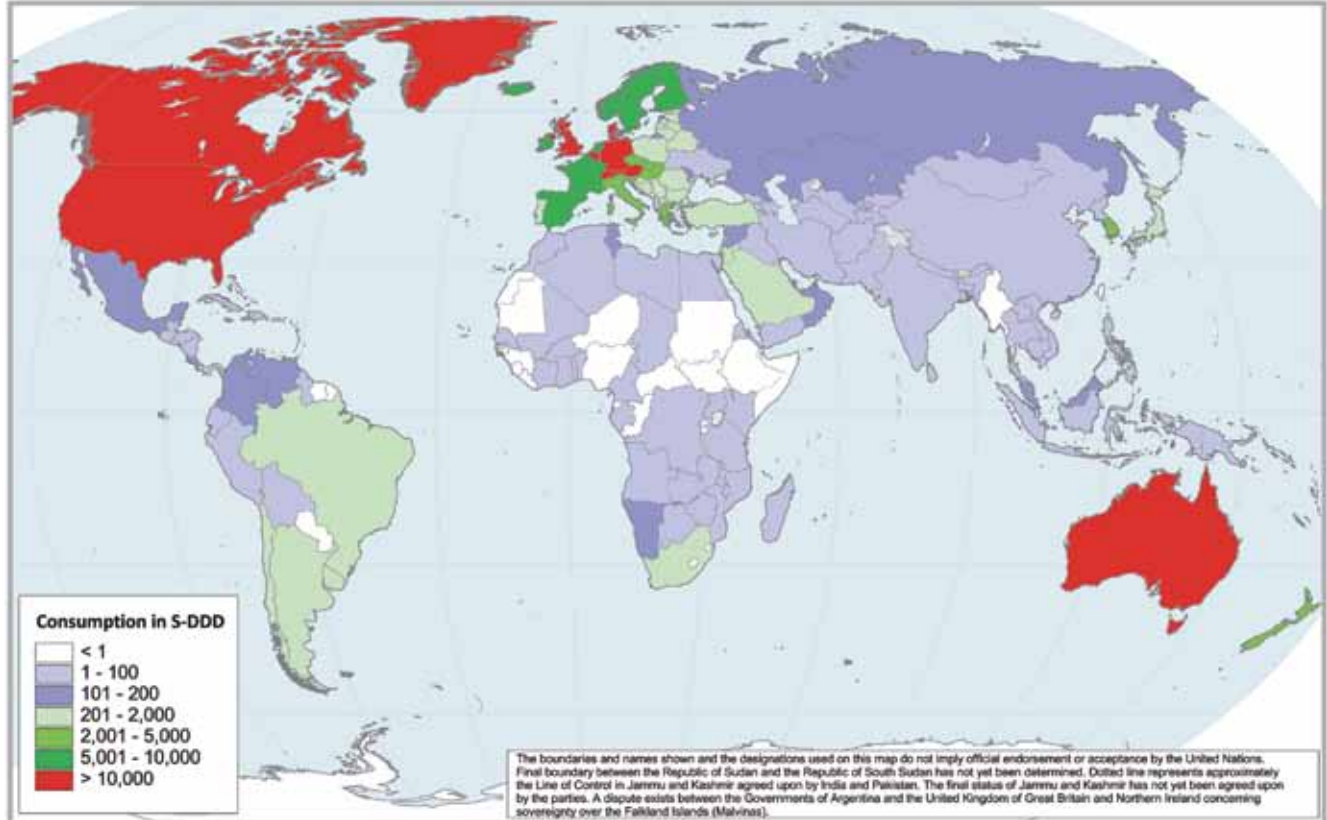
WHO ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များ ကော်မတီမှ ငါးနှစ်အကြာ၌ “CND ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် INCB ၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအပေါ် အစဉ်အဆက်ဖိအားပေးမှုကြောင့် ကုန်လွန်ခဲ့သည့်နှစ်များတွင် သိပ္ပံနည်းကျဆန်းစစ်လေ့လာမှုများမရှိဘဲ ကက်တမင်းကို နိုင်ငံတကာမှ ထိန်းချုပ်သည့် အခြေအနေတစ်ရပ် အလိုအလျောက် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်” ဟု ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ “နိုင်ငံတကာမူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး သဘောတူညီချက်များအရ CND အနေဖြင့် WHO ထောက်ခံမှုမရှိဘဲ နိုင်ငံတကာ ထိန်းချုပ်ကန့်သတ်မှုကို ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်မရှိသည့်အပြင် INCB ဆိုပါက သာ၍ပင် လုပ်ပိုင်ခွင့်မရှိကြောင်း”^{၁၀၈} နိုင်ငံများကို သတိပေးခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံ၌ (ထိုင်းအမှုဆောင်ဘုတ်အဖွဲ့မှတစ်ဆင့် INCB က တိုက်တွန်းလှုံ့ဆော်ခဲ့ပုံရသည်) ကျင်းပခဲ့သည့် CND အစည်းအဝေး၌ အခြားဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ခုကိုလည်း ခွေးမွေးခဲ့ကြသည်။ ယင်းစည်းဝေးဆုံးဖြတ်ချက်အရ နိုင်ငံပေါင်း (၄၈) နိုင်ငံမှ ပြည်တွင်းထိန်းချုပ်ကန့်သတ်မှုများ စတင်ပြုလုပ်ခဲ့ကြပြီး ကက်တမင်းကို နိုင်ငံတကာထိန်းချုပ်ကန့်သတ်မှု ပြုလုပ်သင့်ကြောင်း သုံးသပ်၍ WHO

အားပေးတို့၏ အကြံပြုချက်ကို ပြန်လည်စဉ်းစားပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ မည်သို့ဆိုစေ အပြင်းအထန် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများပြုလုပ်ခဲ့ပြီး နောက် နိဒါန်းအတွင်း အရေးကြီးသည့် အကြံပြုချက်ပါ စာပိုဒ်တစ်ပိုဒ်ကို ထည့်သွင်းနိုင်အောင် ပိုင်းဝန်းအားထုတ်ပေးခဲ့ကြသည့် နယ်သာလန်၊ ဆွစ်ဇာလန်နှင့် အခြားနိုင်ငံအနည်းစုကို ကျေးဇူးတင်ရမည်ဖြစ်သည်။

“လူနှင့်တိရိစ္ဆာန်ဆေးဝါးကုသရေးကဏ္ဍနှစ်ရပ်စလုံးအတွက် ကက်တမင်းကို မေ့ဆေး/ထုံဆေးအဖြစ် တရားဝင်အသုံးပြုမှုနှင့် ပတ်သက်၍ ဂရုပြုသင့်သည့် အချက်မှာ ကမ္ဘာ့အစိတ်အပိုင်း တစ်ချို့၌ ကက်တမင်းတစ်ခုတည်းသာလျှင် မေ့ဆေး/ထုံဆေးအဖြစ် အသုံးပြုနိုင်ကြောင်း အမှတ်ရရန်နှင့် ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေး အဖွဲ့အစည်းမှ ကက်တမင်းအသုံးပြုမှုအပေါ် အရေးတကြီး ပြန်လှန်သုံးသပ်ရာ၌ နိုင်ငံတကာထိန်းချုပ်ကန့်သတ်မှုအောက်တွင် စာရင်းသွင်းလိုက်ခြင်းအားဖြင့် ကက်တမင်းလက်လှမ်းမီနိုင်မှုနှင့် ရယူသုံးစွဲနိုင်မှုအပေါ် ဆိုးဆိုးရွားရွားသက်ရောက်ထိခိုက်စေနိုင်ကြောင်းမှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်ကိုလည်း အမှတ်ရရန် လိုအပ်သည်။”

နောက်ဆုံးအတည်ပြုခဲ့သည့် မူကြမ်းပါ ဆက်စပ်စာပိုဒ်များတွင်လည်း “ဆေးဝါးနှင့် သိပ္ပံဆိုင်ရာရည်ရွယ်ချက်များအတွက် အသုံးပြုရန်ကက်တမင်းကို အပြည့်အဝလက်လှမ်းမီ ရယူသုံးစွဲနိုင်စေရန်အတွက် ပြီးပြည့်စုံသည့် အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များကို ဖော်ထုတ်ကျင့်သုံးရန် လိုအပ်သည်။ အလွဲသုံးစားမှု၊ လမ်းလွဲယိုစိမ့်မှုနှင့် မှောင်ခိုကုန်ကူးမှုများကို တစ်ပြိုင်နက်တည်း ကာကွယ်တားဆီးရင်းတစ်ဖက်တွင်လည်း အထူးသဖြင့် လူနှင့် တိရိစ္ဆာန်ပြုစောင့်ရှောက်မှုအတွက် ခွဲစိတ်ကုသ

နာကျင်မှုသက်သာစေရန် အသုံးပြုသည့် ဘိန်းအခြေခံဆေးဝါးများ ရရှိနိုင်မှု (၂၀၁၀-၂၀၁၂ ဖျမ်းမျှ) (ကိန်းဂဏန်းတွက်ချက်ရာ၌ လွယ်ကူစေရန်အတွက် လူဦးရေတစ်သန်း၏ တစ်နေ့သုံးစွဲမှုပမာဏအပေါ် အခြေခံထားသည်။)

¹⁰⁷Codeine, dextropropoxyphene, dihydrocodeine, fentanyl, hydromorphone, ketobemidone, morphine, oxycodone, pethidine, tilidine and tramperidine.

ရာ၌ မေ့ဆေး/ထုံဆေးအဖြစ် ရယူသုံးစွဲနိုင်အောင်ဆောင်ရွက်ပေးရမည်” ဟု ကိုးကားဖော်ပြထားသည်။ ဆုံးဖြတ်ချက်အတွင်း နိုင်ငံများအား ဝိရောဓိဖြစ်စေသည့် အဆိုပြုလွှာကို လက်ခံသဘောတူစေရန် “ကက်တမင်းနှင့် ပတ်သက်သည့် တရားမဝင်နိုင်ငံတကာ ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှုအတွက် သွင်းကုန်နှင့် ပို့ကုန်စိစစ်အတည်ပြုရေး စနစ်တစ်ရပ်ကို ဖော်ထုတ်ကျင့်သုံးသင့်ကြောင်း” တိုက်တွန်းနှိုးဆော်၍ ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်စနစ်အတွင်း သတ်မှတ်စာရင်းသွင်းထားခြင်း မရှိလင့်ကစား နိုင်ငံတကာထိန်းချုပ်ကန့်သတ်မှုကို စတင်ကျင့်သုံးရန် ကြိုးပမ်းအားထုတ်ကာ “ကက်တမင်းကို ဆေးဝါးနှင့် သိပ္ပံဆိုင်ရာရည်ရွယ်ချက်များအတွက် လက်လှမ်းမီရယူသုံးစွဲနိုင်အောင် ဖန်တီးပေးခြင်းဖြင့်” ဟူ၍ ထပ်မံအားပြည့်တိုက်တွန်းခဲ့သည်။^{၁၉}

ထရာမာဒေါလ် - ပြဿနာလား ဖြေရှင်းချက်လား?

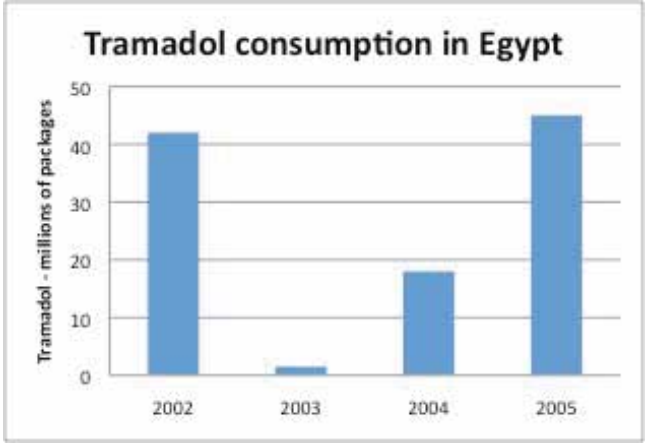
ထရာမာဒေါလ်သည် ကိုဒင်းအကိုက်အခဲပျောက်ဆေးအစားထုတ်လုပ်ထားသော ဘိန်းအခြေခံဆေးဝါးတစ်မျိုးဖြစ်ပြီး ပက်သဒင်းနှင့် မော်ဖင်းတို့ကဲ့သို့ အကိုက်အခဲပျောက်စေသည့် အာနိသင်ရှိသော်လည်း ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးနည်းပါးသည်။ ၁၉၇၇ ခုနှစ်အတွင်း ဂျာမဏီဈေးကွက်သို့ ဦးစွာဝင်ရောက်လာခဲ့ပြီး ၁၉၉၅ ခုနှစ်ရောက်မှသာ အမေရိကန်၌ စတင်ဖြန့်ဖြူးရောင်းချခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းအချိန်မှစ၍ အသည်းအသန်နှင့် နာတာရှည်ကိုက်ခဲနာကျင်မှုတို့ကို ကုသရာ၌ လူသုံးအတွင်ကျယ်ဆုံးအကိုက်အခဲပျောက်ဆေးတစ်လက် ဖြစ်လာခဲ့ပြီး ၁၉၉၃ ခုနှစ်မှ ၂၀၀၀ ခုနှစ်အကြား ဝယ်ယူသုံးစွဲမှု ဆယ်ဆကျော် မြင့်တက်သွားခဲ့သည်။ ၂၀၀၆ ခုနှစ် WHO ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များကော်မတီ၏ ပြန်လှန်သုံးသပ်မှု အစီရင်ခံစာအတွင်း “အကိုက်အခဲပျောက်ဆေးများအတွက် ယှဉ်ပြိုင်မှုပြင်းထန်သည့် ဈေးကွက်အပေါ် ထိန်းချုပ်ရာမှ ရရှိမည့်အကျိုးကျေးဇူးနှင့် သက်ဆိုင်မှုမရှိဘဲ ထရာမာဒေါလ်သုံးစွဲမှု တစ်ဟုန်ထိုးမြင့်တက်လာမှုကို ရှင်းပြရန်ခက်ခဲမည်ဖြစ်သည်။”^{၂၀} တင်းကြပ်သည့် စည်းမျဉ်းဥပဒေများကြောင့် ဘိန်းအခြေခံ အကိုက်အခဲပျောက်ဆေးများ ရရှိရန်ခက်ခဲလာခဲ့ချိန်မှစ၍ စာရင်းသွင်းသတ်မှတ်ခြင်းမရှိသေးသည့် ထရာမာဒေါလ်၏ အနေအထားက အစားထိုးနေရာယူရန် မျက်နှာသာရလာခဲ့သည်။ WHO ၏ မေးခွန်းများအပေါ် တုန့်ပြန်ရာ၌ အထူးသဖြင့်တောင်နှင့် အရှေ့တောင်အာရှဒေသ (ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၊ မြန်မာ၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ တရုတ်၊ အိန္ဒိယနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံ) အနေဖြင့် ထရာမာဒေါလ်ကို နိုင်ငံတကာထိန်းချုပ်ကန့်သတ်မှု အောက်တွင်ထားရှိလိုက်ပါက ဆေးဝါးကုသရေးအတွက် ရယူသုံးစွဲနိုင်မှုအပေါ် သက်ရောက်ထိခိုက်လာစေနိုင်သည်ဟု ၎င်းတို့၏ သဘောထားများကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

ကက်တမင်းကဲ့သို့ပင် စာရင်းသွင်းသတ်မှတ်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ WHO မှ “ထရာမာဒေါလ်ကို နိုင်ငံတကာမှ ထိန်းချုပ်လိုက်သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် အခြားဘိန်းအခြေခံ အကိုက်အခဲပျောက်ဆေးများကို သုံးစွဲလျက်ရှိသည့် လူနာများအနေဖြင့် ထရာမာဒေါလ် ရရှိရန်ခက်ခဲလာမည်ဖြစ်ကြောင်း” အကြံပြုခဲ့သည်။ သက်ရောက်လာနိုင်ခြေရှိသည့် ထိခိုက်မှု သာကောအနေဖြင့် အစီရင်ခံစာ၌ ၂၀၀၂ ခုနှစ်တွင် အမျိုးသားအဆင့် ထိန်းချုပ်ကန့်သတ်မှု ပြုလုပ်ခဲ့ပြီးနောက် ဆေးဝါးကုသရေးအတွက် ထရာမာဒေါလ်သုံးစွဲမှု တစ်ရှိန်ထိုး ကျဆင်းလာခဲ့သည်။ အီဂျစ်နိုင်ငံ၏ အခြေအနေကို မီးမောင်းထိုးပြခဲ့သည်။ နှစ်နှစ်ကြာပြီး

နောက်တွင် သာမန်အီဂျစ်ဆေးစာပြန့်နှံ့မှုဖြင့် ထရာမာဒေါလ် ဝယ်ယူရန် တစ်ဖန်ပြန်လည်ခွင့်ပြုခဲ့ပြီးနောက် သုံးစွဲမှုပမာဏသည် မူလအခြေအနေသို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။ “အမျိုးသားအဆင့် ထိန်းချုပ်ကန့်သတ်မှုကို အားပေးမြှင့်တင်ပါက ထရာမာဒေါလ် ရယူသုံးစွဲနိုင်မှုအပေါ် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်စေနိုင်ကြောင်း ယုံမှားသံသယရှိစရာမလိုသည့်အပြင် အချို့နိုင်ငံများအတွက် ကပ်ဆိုက်သွားစေနိုင်သည်” ဟု WHO မှ ဆန်းစစ်သုံးသပ်ခဲ့သည်။^{၂၁}

ကက်တမင်းနှင့် ပတ်သက်၍ လုပ်ဆောင်ခဲ့သည့် အလားတူချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုအတိုင်း INCB ၏ ၂၀၁၂ နှစ် အလိုက်အစီရင်ခံစာ၌ “ထရာမာဒေါလ် အလွဲသုံးစားမှု မြင့်တက်လာသော်လည်း ဘိန်းအန္တယ်ဝင်ဆေးဝါးများကို နိုင်ငံတကာထိန်းချုပ်ကန့်သတ်မှု ပြုလုပ်ခြင်းမရှိသဖြင့် အီဂျစ်နှင့် အာဖရိကနိုင်ငံများ၌ ဆိုးရွားသည့်ပြဿနာများ ပေါ်ပေါက်လျက်ရှိကြောင်း” မီးမောင်းထိုးပြ၍ နိုင်ငံများအနေဖြင့်

အီဂျစ်နိုင်ငံအတွင်း ထရာမာဒေါလ်သုံးစွဲမှု

“ထရာမာဒေါလ် အလွဲသုံးစားသည့်ပုံစံနှင့် မှောင်ခိုကုန်ကူးမှုအတိုင်း အတာဆိုင်ရာ ဆက်စပ်သတင်းအချက်အလက်များကို အမှုဆောင်ဘုတ်အဖွဲ့နှင့် WHO သို့ ပေးပို့ထောက်ပံ့ပေးရန်” တောင်းဆိုခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂပြဋ္ဌာန်းချက်များအတွင်း ထည့်သွင်းစာရင်းပြုစုထားခြင်းမရှိသည့် ဆေးဝါးများနှင့် ပတ်သက်၍ အရေးယူဆောင်ရွက်ရန် INCB ၌ လုပ်ပိုင်ခွင့်မရှိပေ။ သို့သော် INCB အစီရင်ခံစာကို ထုတ်ပြန်ပြီးနောက် တစ်လအကြာ ၂၀၁၃ ခုနှစ် မတ်လတွင် ကျင်းပခဲ့သည့် CNDC အစည်းအဝေး၌ အီဂျစ်နိုင်ငံမှ ဆေးဝါးကုသရေး ရည်ရွယ်ချက်အတွက် မဟုတ်သည့် သုံးစွဲမှုနှင့် တရားမဝင်ဖြန့်ဖြူးမှု တွင်ကျယ်လာခြင်းအပေါ် သုံးသပ်အဖြေရှာထားသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ခုကို ဆွေးနွေးတင်ပြခဲ့သည်။ အီဂျစ်နိုင်ငံသည် ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် ထရာမာဒေါလ်ကို နိုင်ငံအတွင်းထိန်းချုပ် ကန့်သတ်ရန် တစ်ဖန်ပြန်လည်စတင်ခဲ့ပြီး ပထမသုံးလပတ်အတွင်း ဆေးပြားပေါင်း သန်း ၃၂၀ ခန့် အနည်းဆုံး ဖမ်းဆီးရမိခဲ့ပြီး အဓိကအားဖြင့် တရုတ်နှင့် အိန္ဒိယမှ မှောင်ခိုတင်သွင်းလာခြင်းဖြစ်ကြောင်း ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ဆုံးဖြတ်ချက်နှင့် ပတ်သက်၍ နောက်အစီရင်ခံစာအတွင်း အမှုဆောင်ဘုတ်အဖွဲ့အနေဖြင့် “ထရာမာဒေါလ်ကို ဆေးဝါးကုသရေးအတွက် မဟုတ်ဘဲ သုံးစွဲမှုနှင့် အလွဲသုံးစားမှု၊ တရားမဝင်ထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးမှု ပြည့်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာသို့ တရားမဝင်ဖြန့်ဖြူးမှုများ ကမ္ဘာအနှံ့တိုးပွားလာခြင်းနှင့် ပတ်သက်သည့် သတင်းအချက်အလက်များကို ထောက်ပံ့ပေးရန်” ဖိတ်ခေါ်ခဲ့သည်။^{၂၂}

အီဂျစ်၌ ဖမ်းဆီးရရှိသော သင်္ဘောဖြင့် တင်သွင်းလာသည့် ထရားမာဒေါလ်။

မိမိတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို တိုးချဲ့ရန်နှင့် “ကမ္ဘာ့အနှံ့တွင်ကျယ် လာသည့် ဆေးဝါးကုသရေးအတွက် မဟုတ်သည့် ထရားမာဒေါလ် အသုံးပြုမှု” ဆိုင်ရာ ၂၀၁၃ အစီရင်ခံစာပါ (၂၀၁၄ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့်) အထူးအခန်းကဏ္ဍအတွက် လုံးလုံးလျားလျား အချိန်ပေးလုပ်ဆောင်ရန်အတွက် INCB မှ အဆိုပါ ဖိတ်ခေါ်မှုကို လက်ခံသဘောတူခဲ့သည်။ အဆိုပါအခန်းပါ ဖော်ပြချက်များသည် INCB မှ ဖြန့်ဝေခဲ့ပြီး (၈၁)နိုင်ငံမှ တုန့်ပြန်ဖြေဆိုပေးခဲ့သည့် မေးခွန်းစဉ်မှတစ်ဆင့် ကောက်ယူထားသော သတင်းအချက်အလက်များအပေါ် အခြေခံထား ခြင်းဖြစ်သည်။ “ဆေးဝါးကုသရေးအတွက် မဟုတ်သည့် ထရားမာဒေါလ် အသုံးပြုမှုနှင့် အလွဲသုံးစားမှုများ” နှင့် ပတ်သက်၍ တုန့်ပြန်ဖြေဆိုသည့် နိုင်ငံများ၏ ၄၁% ခန့်မှ အစီရင်ခံစာကြပြီး ၅% ခန့်သာ “ထရားမာဒေါလ် အလွဲသုံးစားမှုသည် လူထုကျန်းမာရေးအတွက် သိသာထင်ရှားသည့် အန္တရာယ်များကို ဖြစ်ပေါ်စေကြောင်း” ရည်ညွှန်းဖော်ပြခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ထိန်းချုပ်ကန့်သတ်ရေး အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ပတ်သက် သည့် သီးခြားမေးခွန်းအပေါ် ဖြေဆိုကြသည့် ၇၀% သောနိုင်ငံများ သည် “ထရားမာဒေါလ် ထိန်းချုပ်ကန့်သတ်မှုအပေါ် သဘောတူခဲ့ခြင်း မရှိရုံမျှမက ထိုကဲ့သို့သော ထိန်းချုပ်ကန့်သတ်မှုကို စတင်ကျင့်သုံး လိုက်ပါက ရယူသုံးစွဲရန် အခက်အခဲဖြစ်လာပြီး ဆရာဝန်များအနေ ဖြင့်လည်းဆေးစာ၌ ထရားမာဒေါလ်ကို ဆေးညွှန်းပေးရန် လက်တွန့်လာ နိုင်ကြောင်း သဘောထားမှတ်ချက်များ” ပေးအပ်ခဲ့ကြသည်။ အမှု ဆောင်ဘုတ်အဖွဲ့မှ မိမိတို့၏ စိတ်ပျက်မှုကို ခက်ခက်ခဲခဲဖုံးကွယ်ခဲ့ရပြီး

“အလွဲသုံးစားမှု၊ တရားမဝင်မောင်ခိုကုန်ကူးမှုနှင့်ပတ်သက်၍ ခိုင်မာသည့် သက်သေအထောက်အထားများ လုံလုံလောက်လောက်မရှိသဖြင့် နိုင်ငံ အများစုမှ ထရားမာဒေါလ် ရယူသုံးစွဲနိုင်မှုကို ကန့်သတ်သည့် ထိန်းချုပ်ရေး ဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များကို အားကောင်းလာအောင် ပါဝင်ဆောင်ရွက် ရန် ဆန္ဒမရှိကြောင်း သုံးသပ်ရသည်” ဟုကောက်ချက်ချခဲ့သည်။^{၁၁၃}

လွန်ခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ် နှစ်ခုအတွင်း အာရှဒေသအပါအဝင် နေရာအနှံ့အပြား၌ ထရားမာဒေါလ်ဈေးကွက် တစ်ရှိန်ထိုးဖွံ့ဖြိုးကြီးထွား လာခဲ့သည်။ ဆေးညွှန်းထောက်ခံချက် လိုအပ်မှုများကို ရှောင်လွှဲ၍ နယ်စပ်ဒေသတစ်လွှား တရားမဝင်ဖြန့်ဖြူးရောင်းချမှုများ သိသိသာသာ မြင့်မားလာကြောင်း ယုံမှားသံသယရှိစရာမလိုပေ။ ပမာဏအမြောက် အများ တရားမဝင်ထုတ်လုပ်ခြင်းထက်စာလျှင် အများစုသည် တရားဝင် ဆေးဝါးထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများမှ လမ်းကြောင်းပြောင်းရောက်ရှိလာ ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့သော အညှီရောင်နှင့် အမဲရောင်ဈေးကွက်များ ကိုမည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ ‘အပန်းဖြေသုံးစွဲရန်’ သို့မဟုတ် ‘ဆေးဝါး ကုသရေးအတွက် မဟုတ်သော သုံးစွဲမှု’ အဖြစ် တရားဝင်သတ်မှတ် ပေးမည်နည်းဟူသည့် မေးခွန်းနှင့် ပတ်သက်၍ အဖြေမရှိပေ။ ဆေးဝါး ကုသရေး အတွက်ပင်လျှင် အလွန်အမင်းရှာဖွေရခက်ခဲသည့် ဘိန်း အခြေခံဆေးဝါးများနှင့် ပတ်သက်၍ အလွန်အကျွံ ကန့်သတ်ချုပ်ချယ် သည့်မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးလုပ်ဆောင်ချက်များကြောင့်ဖြစ်ပေါ် လာသည့် လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းရာ၌ အလွန်အရေးပါလျက် ရှိသည့် ထရားမာဒေါလ်၏ အခန်းကဏ္ဍကြောင့် ပိုမိုရှုပ်ထွေးသည့် အခြေ အနေဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ယင်း၌ မက်သဒုံး သို့မဟုတ် ဘူပရီနော်ဖင်း အလွယ်တကူ ရယူသုံးစွဲနိုင်ခြင်းမရှိသည့် သီးခြားအခြေအနေဝန်းကျင် မျိုး၌ သင့်တင့်မျှတသည့် ကျန်းမာရေးပြုစောင့်ရှောက်မှုနှင့် ဘေး အန္တရာယ်လျော့ချရေး ဝန်ဆောင်မှုများရရှိရန် ခက်ခဲပါက သို့မဟုတ် မရ နိုင်ပါက ဘိန်းဖြူစွဲနေသူများအဖို့ ‘မိမိဘာသာဆေးဖြတ်ရာ၌’ ဆေး ပြတ်သည့်အင်္ဂါခံရမှုမှ သက်သာရာရစေရန်အတွက် ထရားမာဒေါလ် ရရှိရန် မဖြစ်မနေအရေးကြီးသည့် အခြေအနေမျိုးလည်း ပါဝင်လျက် ရှိသည်။ ဆေးဝါးကုသရေးအတွက် မဟုတ်သည့် သို့မဟုတ် တစ်ဝက် တစ်ပျက် ဆေးကုသခြင်း ထရားမာဒေါလ်သုံးစွဲမှုပုံစံများကြောင့် ဘေး အန္တရာယ်များပြားသည့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာပြဿနာများ ပေါ်ပေါက် နိုင်သည့် အမှန်တရားကို ငြင်းပယ်၍မရပါ။ သို့ရာတွင် ထရားမာဒေါလ် ရယူသုံးစွဲနိုင်မှုအပေါ် ကန့်သတ်ပိတ်ပင်သည့် တည်ဆဲမူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်ရေး အစီအစဉ်တစ်ခုခုအောက်၌ စာရင်းသွင်းသတ်မှတ်ခြင်း မပြုမီ ရှုပ်ထွေးသည့်အခြေအနေတစ်ခုလုံးကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် နား လည်သဘောပေါက်ရန်အရေးကြီးသည်။

ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးသည် ပထမ

"တရားမဝင်သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးများကို ထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးသူများ၊ မှောင်ခိုကုန်ကူးသူများနှင့် သုံးစွဲသူများအား ပြစ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေများပြဋ္ဌာန်း၍ အရေးယူခြင်းနှင့် တိုက်ရိုက်ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်သည့် အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များအတွက် အသုံးစရိတ်များ အလွန်အမင်းသုံးစွဲခြင်းသည် ထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးမှု သို့မဟုတ် သုံးစွဲမှုကို ထိထိရောက်ရောက် လျော့ချဖြတ်တောက်နိုင်ခဲ့ခြင်းမရှိသည်ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မြင်တွေ့နေရသည်။ အစိုးရအနေဖြင့် ပိုမို အစိုးရနည်းဝန်ပါသည့် ဝယ်လိုအားနှင့် အန္တရာယ် လျော့ချရေးကဏ္ဍတွင် အထောက်အထားအခြေပြု ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ထိထိရောက်ရောက်ပြုလုပ်ရမည့်အစား ထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးမှုလျော့ချရေး မဟာဗျူဟာများနှင့် ထောင်သွင်းအကျဉ်းချထားရေး လုပ်ငန်းများအတွက် အလဟဿ သက်သက်ငွေကုန်ခံလျက်ရှိသည်။"

မူးယစ်ဆေးဝါးမူဝါဒရေးရာ ကမ္ဘာ့ကော်မရှင်

အရှေ့တောင်အာရှဒေသရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် ပတ်သက်သည့် ပြဿနာရပ်များအပေါ် မူဝါဒအရ တုန့်ပြန်ရာ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်ကို ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်ရန် အဓိကရည်ရွယ်ခဲ့သည်။ ဤကဲ့သို့သော ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်သည့် ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုသည် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများ၏ နေထိုင်မှုဘဝနှင့် ကျန်းမာရေးအပေါ် သာမက ၎င်းတို့နေထိုင်လျက်ရှိသည့် ရပ်ရွာနှင့် ဆေးခြောက်နှင့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုတွင် ပါဝင်နေသည့် တောင်သူလယ်သမားထုတို့အပေါ် ဆိုးရွားသည့်နောက် ဆက်တွဲဆိုးကျိုးများ သက်ရောက်စေခဲ့သည်။ မူဝါဒများကဘိန်းစိုက် တောင်သူများကို ပိုမိုဆင်းရဲတွင်းနက်အောင် ခွဲခြားပစ်ပယ်ခဲ့သည်။

မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်၊ ထုတ်လုပ်မှုနှင့် အသုံးပြုမှုအပေါ် တင်းတင်းကျပ်ကျပ် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်ခဲ့သော်လည်း ကျဆင်းလာသည့် အရိပ်အယောင် မတွေ့ရပေ။ ယင်းအစား ၂၀၀၆ ခုနှစ်မှစ၍ ဆေးခြောက်နှင့် ဘိန်းဖြူသုံးစွဲမှုသည် အနည်းနှင့်အများ တည်ငြိမ်နေခဲ့သော်လည်း ATS ထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးမှုနှင့် သုံးစွဲမှု တစ်ရိန်ထိုးမြင့်တက်လာခဲ့ပြီး ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုသည်လည်း နှစ်ဆကျော်မြင့်တက်လာခဲ့သည်။ အာဆီယံဒေသအတွင်း နောက်ဆုံးရက် သတ်မှတ်၍ စဉ်းစားတွေးတောပုံများ ခိုင်မာအားကောင်းလျက်ရှိပြီး ၂၀၀၀ ခုနှစ်တွင် ၂၀၁၅ ခုနှစ် မူးယစ်ကင်းစင်သည့် အာဆီယံဒေသဖြစ်စေရန် ရည်ရွယ်သည့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့ကြသည်။ အဆင့်မြင့်အရာရှိများသည် မကြာခဏတွေ့ဆုံ၍ အဆိုပါရည်မှန်းချက်အတွက် ချမှတ်ထားသည့် မိမိတို့၏ သံဓိဋ္ဌာန်ကို ထပ်လောင်းပြောဆိုကာ အာဆီယံဒေသ၏ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာကို ၂၀၁၂ ခုနှစ်အတွင်း ကြားဖြတ်သုံးသပ်မှုပြုခဲ့သည်။ အစိုးရများအနေဖြင့် ၂၀၁၅ အမှီရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်ကြီး ပြီးမြောက်အောင်မြင်စေရန်အတွက် ယခုထက်ပို၍ အင်တိုင်းအားတိုက် ပိုင်းဝန်းကြိုးပမ်းကြရန် သဘောတူခဲ့ကြသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အာဆီယံဒေသပေါင်းစည်းရေးအတွက် ဒေသတွင်းဆက်သွယ်ရေးနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာသည့်နည်းတူ မူးယစ်ဆေးဝါး မှောင်ခိုကုန်ကူးမှုလုပ်ငန်းများလည်း ထပ်တူကြီးထွားလာနိုင်သည့် အလားအလာရှိသဖြင့် စိုးရိမ်မိကြောင်းကိုလည်း အရာရှိများမှ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့ကြသည်။ ဒေသတစ်လွှားရှိမူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်ရေးလုပ်ဆောင်ချက်များအတွင်း ဖွံ့ဖြိုးရေးအခြေပြု ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုများကို ထည့်သွင်းပေါင်းစပ်၍ လူ့အခွင့်

အရေးဆိုင်ရာထောင့်များဖြင့် အားဖြည့်ထားသည့် အထောက်အထား အခြေပြု မှူးယစ်ဆေးဝါးရေးရာမူဝါဒများ ရေးဆွဲချမှတ်ရန်လိုအပ်လျက် ရှိသည်။

အာဆီယံဒေသကြီး မှူးယစ်ဆေးဝါး ကင်းစင်ပြီလား။

၁၉၉၈ ခုနှစ်၌ မှူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေ ညီလာခံအထူးအစည်းအဝေး (UNGASS) မှ ၂၀၀၈ ခုနှစ်အရောက်တွင် ကိုကာ၊ ဆေးခြောက်နှင့် ဘိန်းပင် တရားမဝင်စိုက်ပျိုးမှုများကို တိုက် ဖျက်သွားရန် သို့မဟုတ် သိသိသာသာလျော့ချသွားရန် ရည်ရွယ်သည့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ကြေညာချက်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ယင်းနှစ်တွင်ပင် အာဆီယံဝန်ကြီးများအစည်းအဝေး၌ အဆိုပါစံအတိုင်း လျှောက်လှမ်းကြ မည်ဟု ဒေသတစ်ခုလုံးမှအဖွဲ့လိုက် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြပြီး ၂၀၂၀ ခုနှစ်၌ မှူးယစ်ကင်းစင်သည့် အာဆီယံဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်ကြမည်ဟု ကတိကဝတ်ပြုခဲ့ကြသည်။ နှစ်နှစ်ကြာပြီးနောက် ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင် ကို ငါးနှစ်ရှေ့ တိုး၍ ၂၀၁၅ ခုနှစ်သို့ ပြောင်းလဲသတ်မှတ်ကာ နောက်ဆုံး ကန့်သတ်ရက်အမှီ ပြီးမြောက်အောင် ဆောင်ရွက်ရန်အတွက်အဖွဲ့ ဝင်နိုင်ငံတိုင်း အမျိုးသားစီမံချက်များ အသီးသီးရေးဆွဲခဲ့ကြသည်။^၂ သို့သော်လည်း လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မည့်ပုံစံနှင့် ပတ်သက်၍ အများ သဘောတူသည့် ဘုံမဟာဗျူဟာရေးဆွဲဖော်ထုတ်ရန် သဘောတူညီမှု ရရှိခဲ့ခြင်းမရှိပေ။

ရည်မှန်းချက်ကြီးမားလွန်းသည့် UNGASS ဦးတည်ချက်ပန်း တိုင်များကို ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် ပြန်လှန်သုံးသပ်ခဲ့ရာ၌ နဂိုရည်မှန်းချက်များ ကို ပြည့်မှီအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ခြင်း အလျင်းမရှိခဲ့ကြောင်း တွေ့မြင် ရသည်။ တကယ့်လက်တွေ့အခြေအနေအရ ကနဦးဆယ်စုနှစ်အတွင်း ဘိန်းပင်၊ ကိုကာပင်နှင့် ဆေးခြောက်ပင်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုသိသိသာ သာမြင့်တက်လာကြောင်း ပြဆိုလျက်ရှိသည့် သာဓကအမြောက်အများ တွေ့မြင်ခဲ့ရသည်။ ရှင်းရှင်း ပြောရမည်ဆိုပါက မှူးယစ်ဆေးဝါးပင်များကို 'တိုက်ဖျက်သည်' မဟာဗျူဟာရှိရုံလောက်ဖြင့် 'မှူးယစ်ကင်းစင်သည့် ကမ္ဘာကြီး' အဖြစ်ပြောင်းလဲရန် မည်သို့မျှမဖြစ်နိုင်ပေ။ သို့သော်လည်း ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုနှင့် ပြစ်ဒဏ်ပြဋ္ဌာန်း အရေးယူမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာပြီး ပစ်ပယ်ခံလူထုအတွက် ဖွံ့ဖြိုးရေးအစီအစဉ်များ၊ ကျန်းမာရေးပြုစောင့်ရှောက်မှုများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများကို ရယူသုံးစွဲပိုင်ခွင့်များကို ငြင်း ပယ်ခဲ့ကြသည်။ UNGASS ပြန်လည်သုံးသပ်မှုအတွက် ပါဝင်ကူညီပေး ခဲ့သည့် UNODC ၏ အမှုဆောင်ဒါရိုက်တာဖြစ်သူမှ နိုင်ငံတကာ မှူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်ရေးစနစ်၏ 'မလိုလားအပ်သည့် နောက်ဆက် တွဲဆိုးကျိုးများ' မှ တစ်ချို့ကို ချပြခဲ့သည်။^၃ သို့သော်လည်း ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် အတည်ပြုခဲ့သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်တွင်လည်း အစောပိုင်း UNGASS ဦးတည်ချက် အမြောက်အများကို ပြန်လည်ထည့်သွင်း ထားခြင်းဖြစ်ပြီး ယခုချိန်ထိ တရားမဝင်သည့် ဘိန်း၊ ကိုကာနှင့် ဆေး ခြောက်ပင် စိုက်ပျိုးမှုကို "တိုက်ဖျက်ရန် သို့မဟုတ် ထိရောက်စွာဖြင့် သိသိသာသာလျော့ချရန်အတွက် နိုင်ငံများအနေဖြင့် ၂၀၁၉ အမှီပန်း တိုင်ထား၍ ဆောင်ရွက်ကြရန်" ဖော်ပြပါရှိနေဆဲဖြစ်သည်။^၄ လတ်တလော နှစ်များအတွင်း အနာဂတ် မျှော်မှန်းချက်ပန်းတိုင်သစ်ကို UNODC မှ ရေးဆွဲဖော်ထုတ်ခဲ့သည်။ ရည်မှန်းထားသည့် ပန်းတိုင်ကိုပြည့်မှီအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ခြင်းမရှိသည့် ပျက်ကွက်မှုကို သိမြင်လာပြီးနောက် ပိုင်း၌ နိုင်ငံတကာဆွေးနွေးမှုလမ်းကြောင်းသည် 'လုံးဝသည်းသည်းမခံ

သည့်' စိတ်ကူးအကြံနှင့် နောက်ဆုံးရက်သတ်မှတ်လုပ်ဆောင်မှုအပေါ် အခြေတည်စဉ်းစားသည့် စဉ်းစားတွေးခေါ်ပုံမှ မှူးယစ်ဆေးဝါးဈေး ကွက်များကို 'တည်ငြိမ်အောင်ထိန်းသိမ်းမည့်' သို့မဟုတ် 'ကန့်သတ် ထိန်းချုပ်မည့်' အနာဂတ်မျှော်မှန်းချက်အဖြစ် ပြောင်းလဲသွားခဲ့သည်။ အချို့ကလည်း မှူးယစ်ဆေးဝါး ထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးမှု၊ မှောင်ခိုကုန်ကူး မှုနှင့် သုံးစွဲမှု၏ ဆိုးရွားသည့် နောက်ဆက်တွဲသက်ရောက်ထိခိုက်မှု များကို လျော့နည်းအောင် လုပ်ဆောင်၍ ဘေးအန္တရာယ်သက်ရောက်မှု လျော့ချရေးအတွက် မူဝါဒများနှင့် စည်းမျဉ်းဥပဒေများ ရေးဆွဲဖော် ထုတ်နိုင်ပါက ပိုမိုထိရောက်မည်ဖြစ်ကြောင်း အကြံပြုကြသည်။

အာဆီယံ၏ ၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေအနေသုံးသပ်ချက် အစီရင်ခံ စာတွင်လည်း "မှူးယစ်ဆေးဝါး အလွဲသုံးစားမှုသည်အဘက်ဘက်မှ မြင့် တက်လာကြောင်း" ဖော်ပြထားပြီး "ဒေသတွင်း၌ ၂၀၁၅ အမီ တရားမဝင် မှူးယစ်ဆေးဝါး ထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးမှု၊ မှောင်ခိုကုန်ကူးမှုနှင့် သုံးစွဲမှုကို အမြစ်ပြတ်ချေမှုန်းမည့် ဦးတည်ချက်ပန်းတိုင်သို့ ရောက်ရှိရန်မဖြစ် နိုင်ကြောင်း" ကိုလည်း ဝန်ခံအသိအမှတ်ပြုထားသည်။^၅ အာဆီယံ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ အရာရှိများအချင်းချင်းအကြား၌ နိုင်ငံရေးသမားများ သည် ဒေသတွင်းရှိ နိုင်ငံအသီးသီးမှ မှူးယစ်ဆေးဝါးတားဆီးနှိမ်နင်းရေး ဌာနများနှင့် သေချာဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုမရှိဘဲ မှူးယစ်ဆေးဝါးကင်းစင် သည့် အာဆီယံဖြစ်ရမည်ဟူသည့် ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်ကို ချမှတ်ခဲ့ ခြင်းဖြစ်ကြောင်း ပြောဆိုလျက်ရှိသည်။ 'မှူးယစ်ကင်းစင်ရေး' ကို "မှူးယစ် ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး အစီအစဉ်များကို အောင်အောင်မြင်မြင် အကောင် အထည်ဖော်နိုင်ခဲ့ပြီး လူထုအသိုက်အဝန်းအပေါ် မှူးယစ်ဆေးဝါး၏ နောက်ဆက်တွဲဆိုးကျိုးသက်ရောက် ထိခိုက်မှုများကို သိသိသာသာ လျော့ချနိုင်ခဲ့သည်" ဟူ၍ ပြောင်းလဲပြောဆိုသင့်ကြောင်း အခြားအစိုးရ အရာရှိများကလည်းပြောဆိုလိုက်သည်။^၆ သို့ဖြစ်၍ ၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေ အနေသုံးသပ်ချက် အစီရင်ခံစာ၌ "တိုးတက်မှုကို ထိထိရောက်ရောက် စောင့်ကြည့်လေ့လာရန်အတွက် မှူးယစ်ကင်းစင်ရေးဆိုသည်မှာမည် သည့်အရာကို ရည်ရွယ်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း အရေအတွက်နှင့် အရည် အသွေးပဓာနပြု အသေးစိတ်ချပြမှုကို ပြင်ဆင်၍ သဘောတူညီချက် ရယူသင့်သည်ဟု" ဖော်ပြခဲ့သည်။^၇

မြန်မာနိုင်ငံသည် ၂၀၁၄ ခုနှစ်အမှီ မှူးယစ်ကင်းစင်သည့် နိုင်ငံဖြစ်စေရန်အတွက် ၁၉၉၉ ခုနှစ်တွင် (၁၅) နှစ် စီမံချက်တစ်ရပ် ချမှတ်ခဲ့သည်။ အစိုးရအရာရှိများ၏ ပြောဆိုချက်အရ ယင်းဦးတည် ချက်ပန်းတိုင်ကို သေချာဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းမရှိဘဲ ချမှတ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး မည်သို့အကောင်အထည်ဖော်ရမည်ဟု ရေရေရာရာ ဖော်ပြထားခြင်း မရှိကြောင်း သိရှိရသည်။ "ဘယ်တော့မှ အလုပ်ဖြစ်မှာ မဟုတ်ပါဘူး" ဒါပေမဲ့ "ဘယ်လိုဖြစ်ဖြစ် ဖြစ်အောင်တော့ လုပ်ရမှာပေါ့" ဟု မြန်မာ နိုင်ငံကို ၂၀၁၄ ခုနှစ်အမှီ မှူးယစ်ကင်းစင်အောင် ပြုလုပ်မည့် အမျိုးသား မဟာဗျူဟာကို ရှင်းလင်းတင်ပြရာ၌ အဆင့်မြင့်အရာရှိတစ်ဦးမှ မှတ် ချက်ပြုခဲ့သည်။^၈ စိတ်ကြွဆေးပြားများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သည့် ပြဿနာ များနှင့်ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုမြင့်တက်လာခြင်းတို့ကြောင့် ၂၀၁၃ ခုနှစ်နှစ်လယ် အရောက်တွင် နောက်ဆုံးရက်သတ်မှတ်ချက်ကို ၂၀၁၉ ခုနှစ် (ကုလ သမဂ္ဂ၏ သတ်မှတ်ရက်စွဲအသစ်နှင့်အညီ) သို့ နောက်ဆုတ်ခဲ့သည်။^၉ ဒုရဲချုပ်ဦးဇော်ဝင်းက "မက်အမ်တီတမင်ပြဿနာ တစ်ရိန်ထိုးကြီးထွား လာတာ အထင်အရှားပါပဲ" ဟု ပြောဆိုခဲ့ပြီး "နိုင်ငံတကာမှ မှူးယစ်ရာဇာ ဂိုဏ်းကြီးများ၏ ပါဝင်မှုသည်လည်း တစ်နေ့တစ်ခြားများပြားလာကြောင်း" ဆက်လက်ပြောဆိုခဲ့သည်။^{၁၀} လာအိုနိုင်ငံသည် ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် မှူးယစ် ဆေးဝါး ကင်းစင်ရမည်ဟု ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သော်လည်း ဘိန်းစိုက်ပျိုး

ထုတ်လုပ်မှု တစ်ဖန်ပြန်လည် မြင့်တက်လာခဲ့သည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် UNODC ၏ အစီရင်ခံစာ၌ မက်အမ်ဖီတမင်း ဖမ်းဆီးမှု စံချိန်တင်ခဲ့ပြီး ပြီးခဲ့သည့်နှစ်ထက် ၆၀% ကျော်များပြားလျက် ရှိကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ “အာရှနှင့် ပစိဖိတ်ဒေသရှိ အမ်ဖီတမင်း အမျိုးအစား စိတ်ကြွဆေးပြား (ATS) ဈေးကွက်သည် ၂၀၁၂ ခုနှစ်အထိ ဆက်လက်ကြီးထွားလာနိုင်သည်” ဟုအဖွဲ့မှ သတိပေးခဲ့သည်။^{၁၁}

ယင်းတို့သည် အာဆီယံဒေသအတွက် ရှင်းလင်းပြတ်သားသည့် သတိပေးသင်တန်းများဖြစ်သော်လည်း ၂၀၁၅ အမ် မူးယစ်ကင်းစင်ရေးစီမံချက်ကို ၂၀၁၃ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ၌ ဘရူနိုင်းနိုင်ငံတွင် ကျင်းပခဲ့သည့် ဒေသတွင်း တွေ့ဆုံပွဲ၌ ထပ်လောင်းအတည်ပြုခဲ့ကြသည်။^{၁၂} ဝန်ကြီးချုပ်ရုံး၌ အစည်းအဝေးသဘာပတိအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် ဘရူနိုင်းစွမ်းအင်ဝန်ကြီးမှ “၂၀၁၅ နှင့် အလွန် အာဆီယံဒေသ မူးယစ်ကင်းစင်ရေး မျှော်မှန်းချက်ပန်းတိုင်ကြီး လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်လာအောင် အတူတကွ နီးနီးကပ်ကပ် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြဖို့နဲ့ ပြဿနာကို ပိုင်းဝန်းအခြေရာဖို့ဆိုတဲ့ သံဓိဋ္ဌာန်ကို ထပ်လောင်းအတည်ပြုခဲ့ကြပါတယ်။ မူးယစ်ဆေးဝါးနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ အန္တရာယ်တွေကို တိုက်ဖျက်ဖို့က အာဆီယံအဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံတစ်ခုချင်းစီရဲ့ တာဝန်ဆိုတာထက် အားလုံးနဲ့သက်ဆိုင်တဲ့ ဘုံတာဝန်တစ်ရပ်လို့မျိုးစုပေါင်းထမ်းရွက်ကြဖို့ လက်ခံသဘောတူခဲ့ကြပါတယ်”ဟု ပြောဆိုခဲ့သည်။^{၁၃}

ဒေသတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးတားဆီးနိုင်ခြင်းရေးဌာနများအနေဖြင့် အဆိုပါမူဝါဒများကို မဖြစ်မနေအကောင်အထည်ဖော်၍ ယုတ္တိမကျ၊ အောင်မြင်နိုင်ခြေမရှိသည့် ပန်းတိုင်များအတွက် မဟာဗျူဟာများ ရေးဆွဲဖို့ဖြစ်လာခဲ့သည်။ အောင်မြင်နိုင်ခြေရှိ၍ အပြုသဘောဆန်သည့် ကောင်းကျိုးရလဒ်များရရှိစေပြီး သက်ဆိုင်ရာ ရပ်ရွာလူထုများအတွက် ရေတိုရေရှည် အကျိုးဖြစ်ထွန်းစေသည့် မူဝါဒများကို ဦးစားပေးဖော်ဆောင်ခြင်းထက် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများ၊ ဘိန်းစိုက်တောင်သူများနှင့် အသေးစားရောင်းဝယ်ရေးသမားများကို ဖမ်းဆီးထောင်ချမှုအပေါ် အလေးပေးဆောင်ရွက်သည့် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများ၍ ငွေကုန်ကြေးကျများသည့် မူဝါဒများ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ယခုအချိန်၌ ငွေကုန်ကြေးကျသက်သာ၍ လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားလိုက်နာသည့် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသော မူဝါဒမျိုးရေးဆွဲဖော်ထုတ်၍ အကောင်အထည်ဖော်သင့်သည်။ ဥပမာ ဆေးအသုံးလွန်သည့် ဖြစ်စဉ်အရေအတွက်လျော့ချရေး၊ မိမိဆန္ဒအလျောက် ဆေးကုသမှုခံယူနိုင်သည့် ဌာနများတိုးချဲ့ဖွင့်လှစ်၍ ကုသမှုခံယူသည့် လူနာများပြားလာအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအစီအစဉ်များအတွင်း ပါဝင်သည့်ဘိန်းစိုက်တောင်သူ (ဟောင်း) အရေအတွက် တိုးပွားလာအောင်ဇောင်းပေးဆောင်ရွက်ခြင်းကဲ့သို့သော အပြောင်းအလဲပြုလုပ်နိုင်မည့်မူဝါဒမျိုးကို ဆိုလိုသည်။

ဘိန်းတားမြစ်ပိတ်ပင်မှုများနှင့် တိုက်ဖျက်ရေး

နောက်ဆုံးရက်သတ်မှတ်ချက်ဖိအားကို ရင်ဆိုင်နေရလျက်ရှိသည့် မြန်မာနှင့် လာအိုကဲ့သို့သော အစိုးရများက ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကို အလျင်အမြန်လျှော့ချရန် ကြိုးပမ်းလျက်ရှိသဖြင့် ဒေသတွင်း၌ ဘိန်းစိုက်ခင်းများကို လိုက်လံတိုက်ဖျက်မှုတဖြည်းဖြည်းအရှိန်အဟုန်မြင့်မားလာလျက်ရှိသည်။ လာအို၌ ဘိန်းစိုက်ခင်းများကို ဝေးလံခေါင်ဖျားသည့် တောင်တန်းများပေါ်၌ စိုက်ကွက်ငယ်လေးများဖြင့် စိုက်ပျိုးခြင်းဖြစ်

သဖြင့် တိုက်ဖျက်မှုအတိုင်းအတာ သိသိသာသာအားနည်းလျက်ရှိသည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် လာအိုအစိုးရမှ ဘိန်းစိုက်ခင်းစုစုပေါင်း ဟက်တာ ၄၀၀ ခန့် ဖျက်ဆီးခဲ့ကြောင်း ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့ရာ၌ အများစုသည် မြောက်ပိုင်းခရိုင်များဖြစ်သည့် ဟွာဖန်းနှင့် ဖုန်စလီခရိုင်တွင်း တည်ရှိသည်။^{၁၄} မြန်မာအစိုးရသည်လည်း တိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများကို အားကြီးမာန်တက် လုပ်ဆောင်ခဲ့ပြီး ၂၀၁၁-၂၀၁၂ ခုနှစ်အတွင်း ဘိန်းစိုက်ခင်းဟက်တာစုစုပေါင်း ၂၃၀၀၀ ခန့် ဖျက်ဆီးခဲ့ကြောင်း ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့ရာ ယခင်နှစ်ထက် သုံးဆကျော်မြင့်မားသည့် ပမာဏဖြစ်သည်။^{၁၅} အစိုးရ၏ တရားဝင်ထုတ်ပြန်ချက်အရ “နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း နိုင်ငံတကာအသိုက်အဝန်းမှ အာဖဂန်နစ္စတန်နှင့် ကမ္ဘောဒီးယားကဲ့သို့သောနိုင်ငံများ၌ (မူးယစ်ဆေးဝါးဆန့်ကျင်ရေး လုပ်ဆောင်ချက်များ) ဒေါ်လာသန်းနှင့်ချီ၍ သုံးစွဲခဲ့ကြသော်လည်း ရလဒ်အနေဖြင့် အားရကျေနပ်ဖွယ်ရာမရှိခဲ့ပေ။ အလားတူ နိုင်ငံတကာအထောက်အပံ့များ ရရှိမည်ဆိုပါက မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ၂၀၁၄ ခုနှစ်မလွန်မီ ဘိန်းစိုက်အမြစ်ပြုတ် ချေမှုန်းနိုင်ကြောင်း အာမခံသည်။”^{၁၆} ၂၀၁၂-၂၀၁၃ ခုနှစ် ဘိန်းစိုက်ရာသီအတွင်း မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ဘိန်းစိုက်ခင်းဟက်တာစုစုပေါင်း ၁၂၀၀၀ ခန့် တိုက်ဖျက်နိုင်ခဲ့ပြီး အများစုသည် ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်းမှ ဖြစ်ကြောင်းအစိုးရမှ ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ယခင်နှစ်ထက်နှိုင်းစာလျှင် နည်းပါးလျက်ရှိသော်လည်း ကုန်လွန်ခဲ့သည့် လေးနှစ်တာကာလအတွင်း နှစ်အလိုက်တိုက်ဖျက်နိုင်ခဲ့သည့် အတိုင်းအတာနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက မြင့်မားနေဆဲဖြစ်သည်။^{၁၇}

အမြစ်ပြုတ်တိုက်ဖျက်ရေး ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုအတွက် တောင်းဆိုသည့်အသံများ တဖြည်းဖြည်းကျယ်လောင်လာလျက်ရှိသော်လည်း အဆိုပါမူဝါဒများအတွင်း ‘ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးစီမံကိန်းများ (နောက်ပိုင်းတွင် ဆက်လက်ကြည့်ရှုပါ)’ ထည့်သွင်း၍ ဟန်ချက်ညီညီဖြင့် ပူးတွဲအကောင်အထည်ဖော်နိုင်ခဲ့လျှင်ပင် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုအတိုင်းအတာကို ရေရှည်လျော့ချနိုင်မည်ကြောင်း အာမခံနိုင်သည့် အထောက်အထားများ မတွေ့ရပေ။ ထို့အပြင် အမြစ်ပြုတ်တိုက်ဖျက်ရေးအပေါ် အလေးပေးဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ဒေသခံလူထုအပေါ်ဆိုးရွားသည့် နောက်ဆက်တွဲဆိုးကျိုးများ သက်ရောက်လာစေနိုင်သည့် အပြင် အချို့အခြေအနေ၌ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုအတိုင်းအတာကို ပိုမိုမြင့်တက်သွားစေခြင်း သို့မဟုတ် အခြားဒေသများသို့ ဘိန်းစိုက်ခင်းများ ရွှေ့ပြောင်းသွားခြင်းမျိုး ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်။ CND ၌ ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့သည့် UNODC ၏ ၂၀၀၈ ခုနှစ် အက်ဖြစ်အစီရင်ခံစာအရ “ဘိန်းစိုက်ခင်းများသည် အခြားဒေသများသို့ ရွှေ့ပြောင်းသွားလေ့ရှိသဖြင့် အမြစ်ပြုတ်တိုက်ဖျက်ရေးအားဖြင့် တရားမဝင် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုများကို လျော့ချနိုင်ကြောင်း သက်သေပြနိုင်သည့် အထောက်အထားများ အခိုင်အမာတွေ့ ရှိရခြင်း မရှိပေ။”^{၁၈} ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် အမြစ်ပြုတ်တိုက်ဖျက်ရေးကို ပူးတွဲအကောင်အထည်ဖော်ခြင်းသည် မကြာခင်ဆိုသလို ဆုပေးဒဏ်ပေးစနစ်အဖြစ် ရည်ညွှန်းလေ့ရှိပြီး နှောင့်နှေးကြန့်ကြာစေကြောင်းအောက်ခြေ၌ တွေ့ကြုံနေရသည့် အခြေအနေများက ဖော်ပြလျက်ရှိသည်။ ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအပေါ် UNODC မှ ကဏ္ဍအလိုက်ဆန်းစစ်အကဲဖြတ်ရာတွင် “အခြားဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် မသက်ဆိုင်သည့် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များမှ ဦးစီးဆောင်ရွက်သည့် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးစီမံကိန်းများသည် အများအားဖြင့် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲလေ့မရှိဘဲ အခြားဒေသများသို့ ပျံ့နှံ့သွားခြင်း သို့မဟုတ် တရားမဝင်သီးနှံများ ပြန်လည်စိုက်ပျိုးခြင်း သို့မဟုတ် လုံခြုံရေးအားနည်းမှုအပါအဝင် အခြားဆိုးရွားသည့် ပြဿနာအများအပြား ပေါ်

ပေါက်လာစေနိုင်သည်။^{၁၉} ဤအစီရင်ခံစာ၌ ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ပင် ဒေသတွင်း၌ အမြစ်ပြတ်တိုက်ဖျက်ရေးနှင့် တင်းကျပ်သည့် တားဆီး နှိမ်နင်းမှုများပြုလုပ်ခဲ့သော်လည်း ရည်ရွယ်ထားသကဲ့သို့ အောင်မြင်မှု မရှိသည့်အပြင် စိုက်ပျိုးမှုအတိုင်းအတာကိုလည်း ရေရှည်၌ လျော့ချ နိုင်ခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ ယင်းအစား ၂၀၀၆ ခုနှစ်မှစ၍ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု အတိုင်း အတာနှစ်ဆကျော်ပြန်လည် မြင့်တက်လာခဲ့သည်။

သို့ဖြစ်၍ မကြာခင်ဆိုသလို အမြစ်ပြတ်တိုက်ဖျက်ရေး၏ တကယ့်ပန်းတိုင်အစစ်သည် မည်သည့်အရပ်သို့ ဦးတည်လျက်ရှိကြောင်း ရှင်းရှင်းလင်းလင်းမရှိပေ။ ဘိန်းပင်များကိုလိုက်လံဖျက်ဆီးခြင်းအားဖြင့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကို လျော့ချရန် ရည်ရွယ်ခြင်းမျိုးလေလား။ ဘိန်းစိုက် တောင်သူများ စိုက်ချင်ပျိုးချင်စိတ် ကုန်ခန်းသွားစေရန်အတွက် ဘိန်းစိုက် ပျိုးမှုနှင့် ပတ်သက်သည့် ဘေးအန္တရာယ်အရေစွန်းရမှုများ ဖန်တီးရန် ရည် ရွယ်ခြင်းမျိုးလေလား။ သို့မဟုတ် ဆန့်ကျင်ဘက်အတိုက်အခံအဖွဲ့အစည်း များကို ငွေကြေးထောက်ပံ့လျက်ရှိသည့် ဘဏ္ဍာရေးအရင်းအမြစ်များကို လျော့ချဖြတ်တောက်ရန် ရည်ရွယ်ပါသလား။ မြင်သာသည့် အထောက် အထားများအရ အဆိုပါ ရည်ရွယ်ချက်များ တစ်ခုတစ်လေမျှ ပြည့်မီခဲ့ ခြင်းမရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထို့အပြင် ဘိန်းစိုက်တောင်သူများ၏ ဘိန်းစိုက်ခြင်း မစိုက်ခြင်းဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်အပေါ် တိုက်ဖျက်ခံ ရနိုင်သည့်အရေစွန်းရမှု အလားအလာများတွင် သက်ရောက်လွှမ်းမိုးနိုင် ခြင်းမရှိကြောင်းလည်း တွေ့ရှိရသည်။

ကိုလံဘီယာ၌ ကိုကာစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုပမာဏကို လျော့ချ ရန်အတွက် လေယာဉ်သုံး၍ ဆေးဖျန်းသော်လည်း ထိထိရောက်ရောက် တိုက်ဖျက်နိုင်ခြင်း မရှိခဲ့ပေ။ ယင်းအစား ပေါင်းသတ်ဆေးငွေများကြောင့် ပတ်ဝန်းကျင်ရှိ လူထုအပြင် လူမှုရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ထိခိုက်ပျက်စီးမှုများ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ဓာတုပစ္စည်းများ အသုံးပြု

ခြင်းအားဖြင့် အခြားတရားဝင်သီးနှံများနှင့် ဒေသတွင်းလူထု၏ ကျန်းမာ ရေးကို ဆိုးဆိုးရွားရွား ထိခိုက်စေခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ဂျာအေးသူအမေရိက ဆိုသလို 'မပြီးဆုံးနိုင်သည့် သံသရာ' ကို ဖြစ်ပေါ်လာစေပြီး ပေါင်းသတ် ဆေးငွေမှသည် လေထုညစ်ညမ်းမှု၊ ကျေးလက်အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း လုပ်ငန်းများ ထိခိုက်ပျက်စီးမှု၊ ရွှေ့ပြောင်းသွားလာမှု၊ သစ်တောပြုန်းတီးမှု (သစ်တောများအတွင်းသို့ ကိုကာစိုက်ခင်းများ ရွှေ့ပြောင်းသွားသဖြင့်) နှင့် ယခင်ထက်ပိုမိုပြင်းထန်များပြားသည့် ပေါင်းသတ်ဆေးလိုအပ်မှု သံသရာကို ပေါ်ပေါက်လာစေသည်။ ဤဖြစ်စဉ်၌ ပေါင်းသတ်ဆေးငွေ များကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ ပိုမိုဆိုးရွားလာပြီး နိုင်ငံတော်၏ တရားဝင်ရပ်တည်မှုလုံးပိတ်ပိတ်လောကကျေးလက်ဒေသများ၌ လက်နက် ကိုင်တပ်ဖွဲ့ များ ထောက်ခံမှု ပိုမိုရရှိလာနိုင်ခြင်း၊ နယ်မြေသစ်များသို့ တိုက် ပွဲများ ပျံ့နှံ့လာခြင်း၊ ဆူပူသောင်းကျန်းမှုဆန့်ကျင် ရေးနှင့် တန်ပြန် မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး လှုပ်ရှားမှုအကြား ကန့်သတ်သည့်စည်းမျဉ်း မဝေးလားနိုင်ပါ။^{၂၀} ယင်းသည် အရှေ့တောင်အာရှဒေသအတွက် ကောင်းသည့်အလားအလာတစ်ခု မဟုတ်ပေ။

အာဖဂန်နစ္စတန်အပေါ် လေ့လာဆန်းစစ်မှုအရ အချို့သော အခြေအနေမျိုး၌ အထူးသဖြင့် ညံ့ဖျင်းသည့်ဈေးကွက်များရှိသည့်ဒေသ များမှ ယခင်တိုက်ဖျက်ရေးကြောင့် ဆုံးရှုံးနစ်နာခဲ့ရသည့် ဝင်ငွေများကို ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းနိုင်ရန်အတွက် နှစ်ဆတိုးပြန်လည်စိုက်ပျိုးခြင်းမျိုး ကဲ့သို့သော အခြေအနေမျိုးသို့ ဦးတည်စေကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ လေ့ လာဆန်းစစ်ချက်တစ်ခု၏ သတိပေးချက်အရ "ကိုယ်တွယ်ဖြေရှင်းရန် လိုအပ်သည့်အချက်မှာ တောင်သူအများစု၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို သက်ရောက် လွှမ်းမိုးလျက်ရှိသည့် လူမှုရေး၊ ဈေးကွက်နှင့် ထုံးတမ်းစေလွှတ်ရာ အလေ့ အလာတို့အပေါ် 'သက်ရောက်သည့် ဘေးအန္တရာယ်အရေစွန်းရမှု' ကို ဖြစ်သည်။

၁၂ ဒေသရှိ ဘိန်းစိုက်တောင်သူတောင်းများမှ ရာဘာစေ့ခြစ်လှူနည်း သင်လေ့နေကြပုံ။

**ဆန်းဒေသ ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေးနှင့် တိုက်ဖျက်ရေး -
ဘယ်သူတွေအကျိုးရှိပြီး ဘယ်သူတွေ
ထိခိုက်နစ်နာရသလဲ။**
(ရန်းရိန်ရေးသားသည်)

ဆန်းမြို့နယ်သည် ကချင်ပြည်နယ်တောင်တန်းများအကြားကျ ရောက်လျက်ရှိပြီး မြစ်ကြီးနားမှ တရုတ်နိုင်ငံ ယူနန်ပြည်နယ်ရှိ ထိန်ချုံးမြို့သို့ သွားရာလမ်းပေါ်တွင် တည်ရှိသည်။ ၂၀၀၆ ခုနှစ်၌ အဆိုပါလမ်းမကြီးကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်လိုက်ပြီးနောက်ပိုင်း ဆန်းမြို့သည် ပျားပန်းခတ်မျှ လှုပ်ရှားသက်ဝင်လာခဲ့သည်။ ဤဒေသသည် ၁၉၉၄ ခုနှစ် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးမတိုင်မီ ကချင်လွတ်လပ်ရေးတပ်မတော် (KIO) နှင့် အစိုးရတပ်အကြား ပြင်းထန်သည့် တိုက်ပွဲများဖြစ်ပွားခဲ့သည့် ရှေ့တန်းစစ်မြေပြင်တစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သည်။ ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် ဆန်းကို သီးခြားမြို့နယ်ခွဲအဖြစ်သတ်မှတ်ခဲ့ပြီး ယခုအချိန်၌ အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေး ယန္တရားများ အပြည့်အဝလည်ပတ်နေသည့်မြို့ဖြစ်သည်။ တပ်မတော် (အစိုးရတပ်) မှ ထိုးစစ်ဆင်တိုက်ခိုက်ခဲ့ပြီးနောက် KIO နှင့် အစိုးရအကြားချုပ်ဆိုထားသည့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ပျက်ပြယ်သွားခဲ့သည့် ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှစ၍ ဒေသတစ်လွှား တိုက်ပွဲများတစ်ကျော့ပြန် ဖြစ်ပွားလာခဲ့သည်။

ကျွန်တော်မှတ်မိချိန်မှစ၍ ဆန်းဒေသများသည် မိမိတို့၏စားဝတ်နေရေးအတွက် ဝင်ငွေရရန်အစဉ်အဆက်ဘိန်း စိုက်ပျိုးခဲ့ကြသည်။ ဒေသများအနေဖြင့် လွတ်လွတ်လပ်လပ်စိုက်ပျိုးခဲ့ကြပြီး စီးပွားဖြစ်ရည်ရွယ်ချက်အတွက် စိုက်ပျိုးရောင်းချခြင်းထက် မိမိတို့၏ အခြေခံလိုအပ်ချက်များ (ဥပမာ - အစားအစာ၊ ဆေးဝါး၊ အဝတ်အစားများနှင့် ကလေးသူငယ်များ၏ ပညာရေး) ကို ဖြည့်ဆည်းရန်အတွက်သာ ရည်ရွယ်ခဲ့ကြသည်။ ယင်းအချိန်၌ ပြင်ပမှ လာရောက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများလည်း ဆန်းဒေသသို့ ဝင်ရောက်လာခြင်း မရှိခဲ့ပေ။ ငွေကြေးမတတ်နိုင်သူများက တစ်ဧကခန့် စိုက်ပျိုး၍ ငွေကြေးတတ်နိုင်သူများသည်လည်း ငါးဧကထက်ပို၍ စိုက်ပျိုးခဲ့ခြင်းမရှိပေ။

ဆွေစဉ်မျိုးဆက်စိုက်ပျိုးလာခဲ့ကြသော်လည်း အလွန်ဝေးလံချောင်ကျသည့် အရပ်ဒေသများ၌ ပမာဏအနည်း အကျဉ်းခန့်ကိုသာ စိုက်ပျိုးခြင်းဖြစ်သဖြင့် ဒေသပြင်ပတွင်နေထိုင်သူများအနေဖြင့် အနည်းအကျဉ်း သို့မဟုတ် လုံးဝသိရှိခဲ့ကြခြင်းမရှိပေ။ KIO မှ ဒေသတစ်လွှား ဘိန်းစိုက်ဖျက်ရေးလှုပ်ရှားမှုများကို အကြီးအကျယ်လုပ်ဆောင်ခဲ့သည့် ၁၉၉၅ ခုနှစ်အထိ ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု အတိုင်းအတာ တည်ငြိမ်နေခဲ့သည်။ ဘိန်းစိုက်ခင်းများအားလုံးကို တိုက်ဖျက်နိုင်ရန်အတွက် တားဆီးပိတ်ပင်လျက်ရှိသည့် အခက်အခဲအများအပြားရှိခဲ့သည်။ ဦးဆုံးအနေဖြင့် ဘိန်းခင်းများသည် အလွန်ဝေးလံခေါင်ဖျားသည့် ဒေသများတွင် တည်ရှိနေပြီး ဒုတိယအချက်အနေဖြင့် ဆန်းဒေသများသည် ပုံမှန်ရာသီထက်စော၍ စိုက်ပျိုးလေ့ရှိသဖြင့် စောစောရိတ်သိမ်းနိုင်ခြင်းဖြစ်ပြီးနောက်ဆုံးအနေဖြင့် ဘိန်းစိုက်တောင်သူများသည် မိမိတို့၏ဘိန်းခင်းများဖျက်ဆီးမခံရစေရန် အာဏာပိုင်များအား တံစိုးလက်ဆောင်များပေးအပ်ခဲ့ကြသောကြောင့်ဖြစ်သည်။

ပထမအကြိမ်မြောက် ဘိန်းစိုက်ဖျက်ရေးလှုပ်ရှားမှုအပြီး တစ်နှစ်သို့မဟုတ် နှစ်နှစ်ခန့်အကြာ၌ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု ကျဆင်းသွားခဲ့သည်။ သို့သော်အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့်ဒေသတစ်လွှားဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု တစ်ရိန်ထိုး ပြန်လည်မြင့်တက်လာခဲ့သည်။ ဘိန်းစိုက်ဖျက်ရေးလှုပ်ရှားမှုကြောင့် ဘိန်းဈေးများ ခုန်တက်သွားခဲ့ခြင်းသည် ဘိန်းစိုက်တောင်သူများအတွက် ဘိန်းပြန်စိုက်ရန် မက်လုံးကောင်းဖြစ်လာခဲ့သည်။

ဘိန်းစိုက်ဖျက်ရေးမှ လွတ်မြောက်ခဲ့ကြသည့် ဘိန်းစိုက်တောင်သူများအနေဖြင့် အိမ်ကြီးရခိုင်များ ဆောက်လုပ်ကာ ပစ္စည်းသစ်အများအပြားကို ဝယ်ယူနိုင်ခဲ့ကြသည်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးခြင်းသည် ဆင်းရဲမွဲတေမှုမှ လွတ်မြောက်ရေးလမ်းစတင်ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု မြင့်တက်လာရာ၌ မြန်မာကျပ်ငွေများ အဆမတန်ဖောင်းပွလာခြင်းသည်လည်း အကြောင်းတစ်ခုဖြစ်ခဲ့သည်။ ငွေကြေးဖောင်းပွမှုကြောင့် ဆန်၊ အဝတ်အထည်၊ ကျောင်းဝင်ကြေးနှင့် အခြားအသုံးအဆောင်ပစ္စည်းများ၏ တန်ဖိုးများ ဆက်တိုက်မြင့်တက်လာခဲ့သည်။ ထိုကဲ့သို့သော အဘက်ဘက်မှမြင့်တက်လာသည့် ကုန်ဈေးနှုန်းများကို အမှီလိုက်ရန်အတွက် ဘိန်းစိုက်တောင်သူများအနေဖြင့် ဘိန်းကိုနှစ်စဉ် တိုး၍ စိုက်ပျိုးလာရသည်။

ဘိန်းတန်ဖိုးများ တစ်ရိန်ထိုးမြင့်တက်လာခြင်းသည် ကချင်ပြည်နယ်ရှိ မြစ်ကြီးနား၊ မိုးကောင်းနှင့် မိုးညှင်းကဲ့သို့သော မြို့ကြီးပြကြီးမှ ငွေကြေးတတ်နိုင်သူများအား လာရောက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန် ဖိတ်ခေါ်သကဲ့သို့ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ထို့အပြင် အိမ်နီးချင်းတရုတ်နိုင်ငံမှ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများသည်လည်း ဆန်းဒေသသို့ ဝင်ရောက်လာကာဘိန်းကို မကြုံစဖူးထူးကဲသည့် အတိုင်းအတာဖြင့် အတိုင်းအဆမဲ့ စိုက်ပျိုးလာကြသည်။ ၂၀၀၂ ခုနှစ်အရောက်တွင် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုအတိုင်းအတာ အမြင့်ဆုံးသို့ ရောက်ရှိခဲ့သည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် သစ်တောပြုန်းတီးမှုများ နေရာအနှံ့ကျယ်ပြန့်လာခဲ့သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဘိန်းစိုက်ပျိုးသူများအနေဖြင့် သွားလာရခက်ခဲ၍ ချောင်ကျသည့် တောနက်များအတွင်း လျှို့ဝှက်ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုများ တဖြည်းဖြည်း မြင့်တက်လာခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။

ပြင်ပမှ လာရောက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအနေဖြင့် ငွေကြေးအကျိုးအမြတ်အတွက် သက်သက်ရည်ရွယ်၍ စိုက်ပျိုးကြသော်လည်း ဒေသများမှာ မိမိတို့၏ အသက်ရှင်ရပ်တည်ရေးအတွက် စိုက်ပျိုးကြခြင်းဖြစ်သည်။ သူတို့သည် ပညာရေးအားဖြင့်နိမ့်ကျ၍ အခြားအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများကို ဖော်ဆောင်ရန်အတွက် လိုအပ်သော ကျွမ်းကျင်မှုများ မရှိကြချေ။ ဆန်းနယ်မြေသည် တောင်ကုန်းတောင်တန်းထူထပ်၍ ရေသွင်းစိုက်ပျိုးနိုင်သည့် မြေနေရာ အနည်းအကျဉ်းသာရှိသည့်ဒေသဖြစ်သည်။ ဘိန်းကိုသာ ဆွေစဉ်မျိုးဆက် စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်လာကြသဖြင့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုသည် ၎င်းတို့ကျွမ်းကျင်သည့် တစ်ခုတည်းသော အလုပ်ဖြစ်သည်။ ဘိန်းစိုက်တောင်သူများအနေဖြင့် 'တကယ်လို့' ဟူသည့် သေချာရေရာမှုမရှိသည့် မေးခွန်းများစွာရှိလာနိုင်သည့် အခြားအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းတစ်ခုခုကို ပြောင်းလဲမည်ဆိုပါက အရိစ္စနဲ့လွန်းအားကြီးရာရောက်မည်ဟု ယူဆထားကြသည်။ ထို့အပြင် ၎င်းတို့သိသူများအကြား ဘိန်းစိုက်ပျိုးခြင်းမရှိဘဲ အောင်မြင်ကြီးပွားလာသူ တစ်ဦးတစ်ယောက်မျှ မရှိပေ။ သင်းအုပ်ဆရာများနှင့် သင်းထောက်များသည်ပင်ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ ဘိန်းစိုက်ပျိုးခြင်းမရှိသော်လည်း ဘုရားလာရောက်ဝတ်ပြုသည့် ဘိန်းစိုက်တောင်သူများပေးအပ်သည့် အလှူငွေအားဖြင့် တနည်းတဖုံ အကျိုးအမြတ်ရရှိနေကြသည်။

မူးယစ်ဆေးဝါးဆန့်ကျင်တိုက်ဖျက်ရေးနှင့် ဘိန်းတန်ဖိုးများ မြင့်တက်လာမှုအကြား အပြန်အလှန်ဆက်စပ်လျက်ရှိသည်။ တန်ဖိုးများမြင့်တက်လာခြင်းသည် ဒေသခံဘိန်းစိုက်တောင်သူများနှင့် ပြင်ပရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအတွက် ဘိန်းစိုက်ပျိုးရန် မက်လုံးကောင်းတစ်ခုဖြစ်လာသည်။ အစိုးရနှင့် KIO အနေဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ဖျက်ရေးလှုပ်ရှားမှုများကိုလုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်ဟု ယူဆရသော်လည်း တကယ်လက်တွေ့အခြေအနေ၌ အခွန်သွားရောက်ကောက်ခံသည့် ခရီးစဉ်

ကဲ့သို့ဖြစ်နေခဲ့သည်။ နှစ်ဖွဲ့စလုံးသည် ဘိန်းစိုက်တောင်သူများအတွက် လိုအပ်သော အကူအညီများကို ပံ့ပိုးကူညီမှု မရှိခဲ့ပေ။ ယင်းသို့မကူညီရုံ မျှမက အခွန်များ၊ တံစိုးလက်ဆောင်များနှင့် တန်ဖိုးကြီးအစားအစာများ တည်ခင်းဧည့်ခံစေခြင်းကဲ့သို့သော ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် တောင်သူလယ်သမား များကို ဂုတ်သွေးစုပ်လျက်ရှိသည်။ ဘိန်းစိုက်ဖျက်ရေးခရီးစဉ်တစ်ခုပြီး ဆုံးသည့်အခါတိုင်း ရွာသူရွာသားများအနေဖြင့် စိတ်ကူးပင်ယဉ်နိုင် ခြင်းမရှိသည့် စည်းစိမ်များကို ခံစားလျက်ရှိသည့် အစိုးရအရာရှိများမှ ရပ်သူရွာသားများကို အားကာခန်းမကြီးအတွင်း စုစည်းစေပြီး ၎င်းတို့၏ အလွန်တရာရှည်လျားလှသည့် မိန့်ခွန်းများဖြင့် ရွာသူရွာသားများ၏ တန်ဖိုးရှိသည့်အချိန်များကို ဖြုန်းတီးပစ်လေ့ရှိသည်။ ၎င်းတို့စံစား လျက်ရှိသည့် စည်းစိမ်ဥစ္စာများကို ရွာသူရွာသားများ၏ ချွေးနည်းစာ များဖြင့် ဝယ်ယူထားခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့၏ ရှည်လျားကြာညောင်းလှ သည့် မိန့်ခွန်းများ၌ ရွာသူရွာသားများအနေဖြင့် အဘယ်ကြောင့်ဘိန်း မစိုက်သင့်ကြောင်း ဩဂါဒပေးလေ့ရှိသော်လည်း မည်သူတစ်ဦးတစ် ယောက်ကမျှ အပြောင်းအလဲပြုလုပ်နိုင်မည် ရွေးချယ်စရာနည်းလမ်း များအကြောင်း တစ်စွန်းတစ်စမျှ ပြောဆိုခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ မည်သူ တစ်ဦးတစ်ယောက်ကမျှ ဒေသခံဘိန်းစိုက်တောင်သူများအတွက် သင့် လျော်သည့် လုပ်ငန်းခွင်ကျွမ်းကျင်မှုများနှင့် သင်တန်းများ သို့မဟုတ် အသေးစားစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ စတင်လုပ်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် ကနဦးငွေကြေးအရင်းအနှီးများထောက်ပံ့ပေးရန် ပြောဆိုခဲ့ခြင်းမရှိပေ။

ဆင်းဒေသ၌ ဩဇာလွှမ်းမိုးလျက်ရှိသည့် အာဏာပိုင်အဖွဲ့ သုံးဖွဲ့ ရှိပြီး ၎င်းတို့မှာ အစိုးရ၊ KIO နှင့် ကချင်ဒီမိုကရက်တစ်တပ်ဦး (NDA-K - ယခုအချိန်၌ နယ်ခြားစောင့်တပ် (BGF) အဖြစ် အသွင်ပြောင်းထားပြီး အစိုးရမှ ထိန်းချုပ်ထားသည်) တို့ ဖြစ်ကြသည်။ ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် KIO မှ စတင်အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့သည့် ပထမမူယစ် ဆေးဝါးဆန့်ကျင်ရေး လှုပ်ရှားမှုကြီးအတွင်း ဘိန်းစိုက်တောင်သူများအတွက် လိုအပ်သော အထောက်အပံ့များကို ပံ့ပိုးကူညီမှု မရှိခဲ့ပေ။ ဒုတိယအကြိမ်မြောက် မူးယစ်ဆေးဝါးဆန့်ကျင်ရေးလှုပ်ရှားမှုကြီးကို အစိုးရ၊ KIO နှင့် NDA-K တို့ ပူးပေါင်း၍ ၂၀၀၂ ခုနှစ်တွင် ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ထိုနှစ်မှာပင် ဘိန်းအစား ထိုးသီးနှံအဖြစ် ထင်းရှူးပင်ပေါက် (ရှားမှု) များနှင့် တရုတ်ပြောင်းမျိုး စိတ်များကို အစိုးရမှ ပေးအပ်ခဲ့သည်။ ထိုကဲ့သို့သော အကူအညီ သည် ဆရာဝန်ဖြစ်သူမှ လူနာအား အနာတစ်ခြား ဆေးတစ်ခြား ပေးအပ် သည်နှင့် အလားသဏ္ဍာန်တူညီလျက်ရှိသည်။ ဘိန်းစိုက်တောင်သူများ အမှန်တကယ်အရေးတကြီး လိုအပ်လျက်ရှိသည်မှာ ဆန်စေ့စပါး၊ သားသမီးများ၏ ကျောင်းစရိတ်နှင့် ကျန်းမာရေးစရိတ်များသာဖြစ် သည်။ ထိုကဲ့သို့သော အကူအညီမျိုး ပေးအပ်ခြင်းသည် ဘိန်းစိုက် တောင်သူများ၏ လိုအပ်ချက်များအတွက် အထောက်အကူမဖြစ်ခဲ့ပေ။ ၂၀၀၂ ခုနှစ် အကုန်ပိုင်း၌ KIO ထိန်းချုပ်နယ်မြေများအတွင်း ရပ်တန့် သွားခဲ့သည့် ဘိန်းစိုက်ခင်းများသည် ဆင်းဒေသ၌ ပြန်လည်ပေါ်ပေါက် လာပြီး ယခုအချိန်တွင် NDA-K နယ်ခြားစောင့်တပ် ထိန်းချုပ်နယ်မြေ များသို့တိုင် ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိလာကြသည်။

နှစ်စဉ်မူးယစ်ဆေးဝါး တိုက်ဖျက်ရေးလှုပ်ရှားမှုများ အောင်မြင် မှုမရှိရသည့် အကြောင်းရင်းသုံးခုကို သိသိသာသာ မြင်တွေ့ရလျက်ရှိ သည်။ ပထမဦးဆုံးနှင့် အရေးအကြီးဆုံး အချက်တစ်ချက်မှာ မြန်မာ အစိုးရအနေဖြင့် ဘိန်းကို အမြစ်ပြတ်ချေမှုန်းရန် အလေးအနက်ထား ဆောင်ရွက်ခြင်းမရှိသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ဒေသတစ်လွှားရှိ ဘိန်းစိုက် ခင်းများသည် ရှေ့တန်းစစ်ဘက်အရာရှိများအတွက် အပိုဆောင်းဆုကြေး ကဲ့သို့ ဖြစ်နေသည်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု အဆင့်တစ်ခုစီအတွက်

ဘိန်းစိုက်တောင်သူများထံမှ ငွေကြေးများ ကောက်ခံယူကြသည်။ သာဓကပေါင်းများစွာက စစ်အစိုးရ၏ မူးယစ်ဆေးဝါးပြဿနာများ အပေါ် လျစ်လျူရှုမှုကို မီးမောင်းထိုးပြလျက်ရှိပြီး အထင်အရှားအနေဖြင့် မြစ်ကြီးနားတက္ကသိုလ်အတွင်းမှ မူးယစ်ဆေးဝါးပြဿနာများကို ကြည့်ရှု နိုင်ပါသည်။ လူထုအတော်များများက စစ်အစိုးရအနေဖြင့် ကချင်လူထု အပေါ်မူးယစ်ဆေးဝါးဖြင့် စစ်အေးတိုက်ပွဲဆင်နွှဲလျက်ရှိသည်ဟုလက် ခံယုံကြည်လျက်ရှိသည်။ ဘိန်းစိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများကို ဘိန်းခင်း များ၌ ဆောင်ရွက်ခြင်းထက် ကျေးရွာများအတွင်း၌သာ အကောင် အထည်ဖော်လျက်ရှိသည်။ နောက်လိုက်ငယ်သားအနည်းစုခန့်သာ ဘိန်း ခင်းများသို့ ဟန်ပြသွားရောက်ကြပြီး အရေးကြီးသည့် အပေးအယူများ ကိုကျေးရွာအတွင်း၌သာ ပြုလုပ်ကြသည်။ အာဏာပိုင်များမှဘိန်း တိုက်ဖျက်ရေးလှုပ်ရှားမှုများ စတင်လိုက်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် တစ်ရွာ ဝင်တစ်ရွာထွက် ခရီးဆက်ကြတော့သည်။ ဘိန်းမြစ်ရာသီအတွင်းဘိန်း စိုက်တောင်သူများ (ရွာသူရွာသားများ) အနေဖြင့် အဆိုပါအရာရှိများကို ငွေသား၊ ဘိန်းနှင့် စားကောင်းသောက်ဖွယ်များ တည်ခင်းဧည့်ခံနေရ ခြင်းဖြင့် မအားမလပ်အလုပ်ရှုပ်ကြရသည်။

ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကို ထိန်းချုပ်ကန့်သတ်ရန် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသည့် နည်းဗျူဟာများ၌ ဘိန်းစိုက်တောင်သူများကို ကာလအတိုင်းအတာ တစ်ခုအထိ ဘိန်းစိုက်ပျိုးရန် ခွင့်ပြုထားပြီး ထွက်ရှိသမျှဘိန်းအားလုံး ကိုအစိုးရမှ ပြန်လည်ဝယ်ယူခြင်းဖြစ်သည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အစိုးရ အနေဖြင့် ဘိန်းစိုက်တောင်သူများအတွက် အခြားကာလရှည် အကူ အညီများကို ဖော်ထုတ်ဖန်တီးပေးခြင်း သို့မဟုတ် သင့်လျော်သည့် ကျွမ်းကျင်မှုဆိုင်ရာ သင်တန်းများပို့ချ ပေးသင့်သည်။ အကူးအပြောင်း ကာလအတွင်း အခြားလုပ်ငန်းသစ်များ စတင်နိုင်ရန်အတွက် ဘိန်းစိုက် တောင်သူများကို ရင်းနှီးမတည်ငွေများ ပံ့ပိုးပေးရန်လည်း လိုအပ်သည်။ စီးပွားဖြစ်လုပ်ငန်းများ ထူထောင်လာနိုင်ရန်အတွက် အစိုးရမှ လိုအပ် သလို ပံ့ပိုးကူညီပေးရန် လိုအပ်သည်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုမရှိသော်လည်း ဆိတ်၊ နွား၊ ကြက်၊ ဝက်မွေးမြူရေး သို့မဟုတ် သစ်သီးမျိုးစုံဥယျာဉ်ခင်း များထူထောင်ခြင်းကဲ့သို့သော အစားထိုးလုပ်ငန်းများဖြင့် အောင်မြင် ကြီးပွားလာသူများကိုတွေ့မြင်ရပါက ဘိန်းစိုက်တောင်သူများအနေဖြင့် ကျိန်းသေပေါက်လိုက်လံ လုပ်ဆောင်ကြမည်ဖြစ်သည်။ ဘိန်းစိုက် တောင်သူများသည် အစားအစာ၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ကလေးသူငယ်များ ၏ကျောင်းစရိတ်ကဲ့သို့သော အခြေခံလိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်း နိုင်ရန်အတွက်သာ ဘိန်းကိုစိုက်ပျိုးကြခြင်းဖြစ်သောကြောင့် အစိုးရ အနေဖြင့် ဆေးရုံဆေးခန်းများနှင့် ပညာရေးကဏ္ဍများကို အဆင့်မြှင့် တင်၍ ဘိန်းစိုက်တောင်သူများ၏ ပုခုံးပေါ်မှ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးအချို့ကို မျှပေ ထမ်းဆောင်ပေးမည်ဆိုပါက ဘိန်းစိုက်တောင်သူများအနေဖြင့်လည်း အခြား အစားထိုးပင်ငွေရင်းမြစ်များကို ရှာဖွေလုပ်ကိုင်ရာ၌ များစွာ အဆင်ပြေချောမွေ့လာမည်ဖြစ်သည်။ ဘိန်းစိုက်တောင်သူများအနေ ဖြင့်အရေစွန့်ရမှုမြင့်မားသည့် လုပ်ငန်းမှဖယ်ခွာ၍ ပိုမိုလုံခြုံစိတ်ချရသည့် လုပ်ငန်းမျိုးသို့ ပြောင်းလဲလာကြမည်ဖြစ်သည်။ အကူးအပြောင်းကာလ လွန်မှသာ ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုကို တရားဝင်တားမြစ်ပိတ်ပင်သင့် ပါသည်။

*ရင်းရိန်ဟူသည့် နာမည်သည် နိုင်ငံရပ်ခြားတိုင်းပြည်တစ်ခု၌ ပညာ ဆည်းပူးလျက်ရှိသည့် ကချင်အမျိုးသားတစ်ဦး၏ ကလောင်အမည် ဖြစ်ပါသည်။

တောင်သူများလုပ်သာကိုင်သာရှိစေမည့် ဥပဒေဆိုင်ရာနှင့် တရားဝင် အခြေအနေတစ်ရပ်မရှိဘဲ တရားဝင်အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းများ ဖန်တီးပေးရန် မဖြစ်နိုင်ပေ။”^{၂၀} တိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ဆောင်ချက်များကြောင့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးခြင်းဖြင့် လုပ်ကိုင်စားသောက်လျက်ရှိသည့် တောင်သူများ ပိုမိုဆင်းရဲကျပ်တည်းလာပြီး မိမိတို့ဒေသရှိ တစ်ခုတည်းသော စီးပွားဖြစ်သီးနှံဖြစ်သည့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုအပေါ် မှီခိုအားထားမှု ပိုမိုမြင့်မားလာသည်။ လက်တင်အမေရိကရှိ ကိုကာစိုက်ပျိုးမှု အာဖဂန်နစ္စတန်နှင့် အရှေ့တောင်အာရှရှိ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု တိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများ၏ သက်ရောက်အကျိုးရှိမှုကို လေ့လာသည့် စာတမ်းတစ်စောင်၌ “အင်အားသုံးနိုင်ခြင်းတိုက်ဖျက်မှု စတင်လိုက်သည်နှင့် တစ်ကျော့ပြန် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုနှင့် အရပ်ရပ်မျက်နှာသို့ ဘိန်းခင်းများ တမဟုတ်ချင်းပျံ့နှံ့သွားခဲ့သည့်အကြောင်းရင်းသည် အလွန်နားလည်ရခက်ခဲသည့် ပုစ္ဆာတစ်ပုဒ်ဖြစ်သည်” ဟု ကောက်ချက်ချခဲ့သည်။ “ကိုကာနှင့် ဘိန်းစိုက်တောင်သူအများစုသည် တစ်နိုင်တစ်ပိုင်စိုက်ပျိုးကြသည့် ဆင်းရဲသားများသာဖြစ်သဖြင့် ၎င်းတို့၏ အဓိကကျသည့်ဝင်ငွေရင်းမြစ် ရှုတ်တရက်ပျက်စီးဆုံးရှုံးသွားသည့်အခါ ပိုမိုဆင်းရဲတွင်းနက်လာပြီး ဘိန်းအပေါ် မှီခိုမှု လျော့ပါးသက်သာလာရမည့်အစား တရားမဝင်ဈေးကွက်အတွက် ဆထက်ထမ်းပိုးတိုး၍ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ရန် တွန်းအားပေး သကဲ့သို့ဖြစ်လာခဲ့သည်။”^{၂၁}

တိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းသည် မကြာခဏဆိုသလို အကျင့်ပျက်ခြစားမှုများနှင့် ဒွန်တွဲဆက်စပ်နေလေ့ရှိသည်။ ဘိန်းကို ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားလျက်ရှိပြီး အကျင့်ပျက်ခြစားမှုမြင့်မားကြောင်း သတ်မှတ်ထားသည့် အားနည်းသော ပြည်နယ်များတွင် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု အများဆုံးဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ သက်ဆိုင်ရာဒေသအာဏာပိုင်များနှင့်အစိုးရဌာနများသည် မူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းကို အကြောင်းပြု၍ ခြိမ်းခြောက်ငွေညှစ်လေ့ရှိကြောင်း ဘိန်းစိုက်တောင်သူများမှထုတ်ဖော်ပြောဆိုလျက်ရှိသည်။^{၂၂} အာဖဂန်နစ္စတန် ဘိန်းစိုက်တောင်သူများသည်လည်း အလားတူပြဿနာရပ်မျိုးကို ကြုံတွေ့ရလျက်ရှိသည်။ ဖြစ်စဉ်အများစု၌ မူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းသည် သက်ဆိုင်ရာအာဏာပိုင်များအတွက် ဝင်ငွေရင်းမြစ်တစ်ခုဖြစ်လာသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အာဏာပိုင်များအနေဖြင့် ဘိန်းခင်းပိုင်ရှင်များနှင့် အစုရှယ်ယာဝင်များမှ ၎င်းတို့၏ ဘိန်းခင်းများ ဖျက်ဆီးမခံရစေရန်အတွက် လာဘ်ထိုးသည့် ငွေများကို လက်ခံရရှိသောကြောင့်ဖြစ်သည်။^{၂၃} နောက်ဆက်တွဲအနေဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ဖျက်ရေး လုပ်ငန်းများသည် တွန်းလှန်နိုင်စွမ်းမရှိသည့်အပြင် မျက်ကွယ်ပြုပေးရန် အာဏာပိုင်များအားလာဘ်ထိုးနိုင်ခြင်းမရှိသည့် အဆင်းရဲဆုံး ဆင်းရဲသားဘိန်းစိုက်တောင်သူများကိုသာ အဓိကထား တိုက်ဖျက်လာကြသည်။ အာဖဂန်နစ္စတန်နှင့် ပတ်သက်၍ ကမ္ဘာ့ဘဏ်/UNODC မှထုတ်ပြန်သည့် အစီရင်ခံစာ၌ “ထိထိရောက်ရောက်စည်းကြပ် အကောင်အထည်ဖော်မှုမရှိခြင်းနှင့် အဂတိလိုက်စားမှု ကျယ်ပြန့်လာခြင်းတို့၏ ရလဒ်အနေဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်း၏ သက်ရောက်ထိခိုက်မှုကို ဘိန်းစီးပွားရေးလုပ်ငန်းအတွင်း ပါဝင်လျက်ရှိသော်လည်း မိမိကိုယ်ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်အတွက် နိုင်ငံရေးကျောထောက် နောက်ခံမရှိသည့်အပြင် အာဏာပိုင်များအားလာဘ်ထိုးရန် ငွေကြေးအင်အားမရှိသည့် အားနည်းဆုံးနှင့် အဆင်းရဲဆုံး (ကျေးလက်နေ ဆင်းရဲသားအိမ်ထောင်မိသားစုများ) သူများကသာ အများဆုံးကြုံတွေ့ခံစားကြရသည်။”^{၂၄}

အစိုးရအာဏာပိုင်များ၏ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုတိုက်ဖျက်ရေးသည် မိမိတို့ထိန်းချုပ်ထားသည့် နယ်မြေဒေသများနှင့် နိုင်ငံရေးပြိုင်ဘက်များ

အပေါ် ဦးတည်ပစ်မှတ်ထားလေ့ရှိသည်။ ပဋိပက္ခအတွင်း ပတ်သက်ပါဝင်လျက်ရှိသည့် အဖွဲ့အစည်းအချို့ကို မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်မှုနှင့် ကုန်ကူးမှုအတွင်း ပါဝင်ပတ်သက်လျက်ရှိသည်ဟု နာမည်ဖျက်၍ ပစ်မှတ်ထားသော်လည်း အချို့သောအဖွဲ့အစည်းများကို မျက်ကွယ်ပြုကင်းလွတ်ခွင့်ပြုထားသည့် အခြေအနေမျိုး မြန်မာနိုင်ငံ (အခန်း ၂ ကို ကြည့်ပါ) ၌ ဖြစ်ပျက်လျက်ရှိသည်။ မြန်မာနှင့် အာဖဂန်နစ္စတန်ကဲ့သို့သော တည်ငြိမ်အေးချမ်းမှု အားနည်းသည့် နိုင်ငံများ၌ ဤကဲ့သို့သော မူဝါဒများ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် အစိုးရနှင့် လူထုအသိုက်အဝန်းအကြား ဆက်ဆံရေး ပိုမိုပျက်ပြားလာပြီး အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ပဋိပက္ခများကိုသာ မြင့်တက်လာစေလျက်ရှိသည်။

အမေရိကန်နိုင်ငံသည် မူးယစ်ဆေးဝါး ထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးလျက်ရှိသည့် နိုင်ငံများ၌ တိုက်ဖျက်ရေးအခြေပြုချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုကို ထုတ်ပြန်ကြေညာ၍ ထောက်ခံအားပေးလျက်ရှိသည်။ ၁၉၈၀ နှောင်းပိုင်းကာလများ၌ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဘိန်းခင်းများကို လေယာဉ်အသုံးပြု၍ ဓာတုဆေးငွေဖျန်းဖျက်ဆီးရန် အမေရိကန်မှ ကူညီပေးခဲ့သော်လည်း ရည်မှန်းထားသည့်အတိုင်း အောင်မြင်ခဲ့ခြင်းမရှိပေ(အခန်း ၂ ကို ကြည့်ပါ)။ လတ်တလောတွင်လည်း အာဖဂန်နစ္စတန်၌ လယ်ထွန်စက်များနှင့် လူအားသုံး၍ ဘိန်းခင်းများကို လိုက်လံဖျက်ဆီးရန် အမေရိကန်မှ ငွေကြေးထောက်ပံ့၍ ကူညီပေးလျက်ရှိသည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင်တိုက်ဖျက်ရေးမူဝါဒ၏ ကျဆုံးမှုကို ပထမဦးဆုံးအကြိမ် ဝန်ခံသည့် အနေဖြင့် အာဖဂန်နစ္စတန်နှင့် ပါကစ္စတန်ဆိုင်ရာ အမေရိကန်အထူးသံအရာရှိ ရစ်ချတ်ဟီးလ်ဘရူတ်ခ်မှ အာဖဂန်နစ္စတန်အတွင်းရှိ ဘိန်းစိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများကို ကူညီထောက်ပံ့ပေးလျက်ရှိသည့် အမေရိကန်၏ အကူအညီကို “နှစ်ပေါင်း ၄၀ အတွင်း အလေအလွင့်အများဆုံးနှင့် ထိရောက်မှုအနည်းဆုံးအစီအစဉ်တစ်ရပ်ဖြစ်သည်” ဟု ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။^{၂၅} သို့သော် ယင်းနှင့်ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတကာမျက်နှာစာ၌ ဆက်လက်ငြင်းခုံနေကြဆဲဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံတော်တော်များများအနေဖြင့် အမေရိကန် အပါအဝင် နိုင်ငံတကာ၏ ဖိအားပေးမှုကို လိုက်နာသောအားဖြင့် တိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများကို ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော်ရန် ဝတ္တရားရှိသကဲ့သို့ ယူဆနေကြပြီး အနည်းဆုံးအနေဖြင့် ‘တစ်ခုခုတော့ လုပ်နေသည်ဟု’ အထင်ခံရစေရန် လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်။

ဖွံ့ဖြိုးရေးသည်ပထမ

ဘိန်းတားမြစ်ပိတ်ပင်ရေးနှင့် တိုက်ဖျက်ရေးကို ဇောင်းပေးထားသည့် တားဆီးနှိမ်နင်းရေးအပေါ် အလေးပေးခြင်းထက် မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးလုပ်ငန်းအတွင်း ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ အခန်းကဏ္ဍကို ထည့်သွင်းဖော်ဆောင်သင့်ကြောင်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအပေါ် အာရုံစိုက်အလေးပေးမှုများ မြင့်တက်လာလျက်ရှိသည်။ ဤကဲ့သို့သော ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုကို အစားထိုးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး (AD) ဟု ရည်ညွှန်းလေ့ရှိပြီး ‘မူးယစ်ဆေးဝါးနယ်ပယ်အတွင်းရှိ ကျေးလက်ဖွံ့ဖြိုးရေး’ ဟုလည်း အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုကြသည်။ ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် ပတ်သက်၍ နှစ်ပေါင်းများစွာဆွေးနွေးငြင်းခုံခဲ့ပြီးနောက် ဘိန်းအစားထိုးသီးနှံ စီမံကိန်းများကိုသာ အလေးပေး အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်သည့် သဘောတရားမှသည် တရားမဝင်စိုက်ပျိုးမှု၏ အရင်းခံအကြောင်းအရာများကို ကိုင်

တွယ်ဖြေရှင်းရန်နှင့် အမျိုးသားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအစီအမံ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုကဲ့သို့ဖြစ်သော အစီအစဉ် (စီမံကိန်းတစ်ခုသက်သက်သာမဟုတ်) မျိုးကို ချမှတ်ဖော်ဆောင်ရန်အတွက် ဘက်စုံရှုထောင့်စုံမှ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ထည့်သွင်းသုံးသပ်ထားသည့် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးသဘောတရားသို့ ပြောင်းလဲလာခဲ့သည်။^{၂၇} ဒေသတစ်လွှား၌ လက်ရှိပံ့ပိုးပေးလျက်ရှိသည့် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်များသည် အာဖဂန်နစ္စတန်နှင့် လက်တင်အမေရိကဒေသများနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက အလွန်နည်းပါးလျက်ရှိသကဲ့သို့ ကမ္ဘာတစ်လွှား၌လည်း ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး လုပ်ငန်းများအပေါ် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအနည်းအကျဉ်းသာရှိသည်။^{၂၈}

ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး၏ ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပာယ်နှင့် ရည်ရွယ်ချက်အပေါ်တွင်လည်း ဆက်လက်ငြင်းခုန်နေရဆဲဖြစ်သည်။ အချို့သောသူများကတင်းကျပ်သည့်တားဆီးနှိမ်နင်းရေးနှင့် ဘိန်းတိုက်ဖျက်ရေးတို့ကို ပေါင်းစပ်လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် နယ်မြေတစ်ခုအတွင်းရှိတရားမဝင်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုကို အဓိကပစ်မှတ်ထား၍ လက်ငင်းလျှော့ချသည့်လုပ်ဆောင်ချက်အဖြစ် ရှုမြင်ကြသည်။ ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအပေါ် ဗြိတိသျှကျွမ်းကျင်ပညာရှင် ဒေးဗစ်မန်းဖီးလ်၏ လေ့လာသုံးသပ်ချက်၌ "ဘိန်းနှင့် ကိုကာစိုက်ပျိုးမှု အတိုင်းအတာကို လျှော့ချရန်သက်သက်ရည်ရွယ်သည့် လုပ်ဆောင်ချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်လျက်ရှိသူများအတွက် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဆိုသည်မှာ တိုက်ဖျက်ရေးဟူသည့် 'ပြစ်ဒဏ်' အတွက် ပြန်လည်ရရှိသည့် 'ဆုလာဘ်' တစ်ခုသာဖြစ်ပြီး ဖွံ့ဖြိုးရေးအကူအညီများ ပေးအပ်ခြင်းကိုလည်းတရားမဝင် သီးနှံစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုကို လျှော့ချဖြတ်တောက်ရန်အတွက် ယာယီအနေဖြင့် ပံ့ပိုးခြင်းသက်သက်သာသာဖြစ်သည်။"^{၂၉} ဤချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုသည်လည်း ဘိန်းစိုက်တောင်သူများအား ဘိန်းသို့မဟုတ် ကိုကာစိုက်ပျိုးမှုကို စွန့်လွှတ်ရန်အတွက် ရေရာသေချာမှု

မရှိသည့် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို ဖန်တီးခြင်းသက်သက်သာသာဖြစ်သည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင်လည်း ဘိန်းစိုက်တောင်သူများအကြား ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် ကျေးလက်ဖွံ့ဖြိုးရေးအစီအစဉ်တစ်ရပ်အနေဖြင့် သဘောထားသူများ အထူးသဖြင့် လက်တွေ့အတွေ့အကြုံရှိသူများ တဖြည်းဖြည်းများပြားလာသော်လည်း မူးယစ်ဆေးဝါးနယ်ပယ်၌ ထိုသို့သော သဘောထားမျိုးမရှိပေ။ ဆက်လက်၍ မန်းဖီးလ်မှ "အချို့သောသူများအတွက် တရားမဝင်သီးနှံများ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုလျှော့ချခြင်းသည် ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ ပြင်ပအကော (ကောင်းမွန်သည့် အုပ်ချုပ်စီမံရေးနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို အားပေးမြှင့်တင်သည့်) ဖြစ်ပြီး ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသည့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများနှင့် နေထိုင်ရှင်သန်မှုကို စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာစေရန် ရည်ရွယ်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ယူဆကြသည်။ သို့ဖြစ်၍ ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး၏ လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် အဓိကပန်းတိုင်နှစ်ရပ်စလုံးအပေါ် ဆက်လက်အငြင်းပွားနေရဆဲဖြစ်သည်" ဟုပြောဆိုခဲ့သည်။

ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး မဟာဗျူဟာများနှင့် ရလဒ်များအပေါ် သဘောထားကွဲလွဲမှုသည် မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးလုပ်ငန်း (တရားမဝင်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုကို လျှော့ချရန်) နှင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့်ကျေးလက်ဖွံ့ဖြိုးရေး (ဆင်းရဲမွဲတေမှုကို လျှော့ချရန်နှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်ရန် ရေရှည်လုပ်ငန်းစဉ်များ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်း) ရည်မှန်းချက်တို့အကြားထိပ်တိုက်တွေ့ဆုံရာမှ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ အထက်တွင်ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ဘိန်းနှင့် ကိုကာတရားမဝင် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများကို တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုနှင့် လူထုဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများအားနည်း၍ ထိရလွယ်သည့်ပဋိပက္ခဒေသများတွင် အများဆုံးတွေ့ရှိရသည်။ ပို၍ယုတ္တိကျကျပြောရမည်ဆိုလျှင် ဘိန်းစိုက်တောင်သူအများစုသည် ဆင်းရဲမွဲတေမှု သက်သက်ကြောင့်သာ တရားမဝင်စိုက်ပျိုးရေးလုပ်

ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းရှိ ဈေးတစ်နေရာ၌ တွေ့ရသည့် ပအိုဝ်းအမျိုးသမီးများ။

လားရှိုးနိုင်ငံမြောက်ပိုင်း၌ ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေးအစားထိုး စိုက်ပျိုးထားသော ရာဘာပင်များ။

ငန်းများ၌ ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ကြခြင်းဖြစ်သည်။ ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအစီအစဉ်များ ရေးဆွဲဖော်ထုတ်ထားခြင်းမရှိသည့်အပြင် ဖွံ့ဖြိုးရေးအကူအညီများ လောက်လောက်လားလားပြင်ဆင်ပေးခြင်းမရှိဘဲ တိုက်ဖျက်ရေးအပေါ် အခြေပြု၍ တရားမဝင်စိုက်ခင်းများကို တိုက်ဖျက်ခြင်းသည် ဘိန်းစိုက်တောင်သူများ၏ အဓိကဝင်ငွေစီးကြောင်းနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများကို ဖျက်ဆီးခြင်းသက်သာသော ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့သော တိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများသည် လူသားချင်းစာနာမှုကင်းမဲ့သည့်အပြင် ရပ်ရွာလူထုကို ပိုမိုဆင်းရဲတွင်းနက်စေသည့်ခုတ်ရာတစ်ခြား ရှာတစ်ခြားရလဒ်မျိုးကိုသာ ထွက်ပေါ်လာစေသည့်အကြောင်းရင်းခံများကြောင့် တောင်သူများအနေဖြင့် တရားမဝင်စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများကို အဓိကဦးစားပေးအနေဖြင့် ဆက်လက်လုပ်ကိုင်နေကြခြင်းဖြစ်သည်။ GIZ ၏ 'ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း' ဟူသည့် လေ့လာဆန်းစစ်ချက်၌ "မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာမူဝါဒများသည် မကြာခင်ဆိုသလို ထိပ်တိုက်တွေ့ဆုံလေ့ရှိသည်"ဟု ဖော်ပြထားသည်။^{၃၀} ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုကို ကျင့်သုံးလိုသည့်အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ကြောင်းကျိုးဆီလျော်၍ ရှင်းလင်းတိကျသည့် မူဝါဒလမ်းညွှန်များရှိမနေခြင်းကြောင့် ပြဿနာများ ပိုမိုကြီးထွားလာကာ ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးစီမံကိန်းများ၏ အောင်မြင်မှုများကို တိုင်းတာနိုင်ရန် အင်မတန်ခဲယဉ်းလာသည်။ "ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးစီမံကိန်းများ၏ အောင်မြင်မှုကို တိုင်းတာရာ၌ ကျဆင်းလာသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးသီးနှံပင်များ၏ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုအတိုင်းအတာကိုသာ အဓိကညွှန်းကိန်းအဖြစ် ထည့်သွင်းစဉ်းစားလေ့ရှိသဖြင့် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှု၏ ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာမူဝါဒတစ်ရပ်လုံးကို ရှုထောင့်ပေါင်းစုံမှ ရုပ်လုံးဖော်ရန် ပျက်ကွက်ခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။"^{၃၁}

လွန်ခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ်အတွင်း ဖွံ့ဖြိုးရေးအခြေပြု ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုကို အားပေးကူညီခဲ့ခြင်းအားဖြင့် ဘိန်းနှင့် ကိုကာ တရား

မဝင်စိုက်ပျိုးမှုဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်အများအပြားကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့သည်။ ဆွေးနွေးအဖြေရှာရာတွင်လည်း လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပဋိပက္ခအရေးနိမ့်ကြားအသိရှိသော ရေရှည်အကျိုးရလဒ်များရရှိရေးကို အလေးထားဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ်အတွင်း အာဖဂန်နစ္စတန်တွင် ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှ လေ့လာဆန်းစစ်ခဲ့ရာ၌ "တိုက်ဖျက်ရေးအခြေပြု မဟာပျူဟာကို အကောင်အထည်ဖော်ရာ၌ ပြဿနာပေါင်း မြောက်များစွာကို ရင်ဆိုင်ကျော်လွှားရဖွယ်ရှိပြီး ပိုမိုဆင်းရဲကျပ်တည်းလာစေသည့် သက်ရောက်မှုများနှင့် နိုင်ငံရေးအရ ထိခိုက်နစ်နာမှုများလည်း ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည်။ တိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများ စတင်ဆောင်ရွက်ခြင်းမရှိမီ အစားထိုးအသက်မွေးဝမ်းကျောင်း အစီအစဉ်များ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် လူ့ကျင့်ဝတ်၊ နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စတစ်ခုဖြစ်သည်" ဟု အစီရင်ခံခဲ့သည်။^{၃၂} ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ထိုင်းနှင့် ပီရူးနိုင်ငံအစိုးရတို့မှ ကမကထပြု၍ ထိုင်းနိုင်ငံ ချင်းရိုင်နှင့် ချင်းမိုင်မြို့တို့၌ ကျင်းပခဲ့သည့် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ညီလာခံ (ICAD) အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲအတွင်း ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များနှင့် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများအပြင် နိုင်ငံပေါင်းစုံမှ ကိုယ်စားလှယ်များမှ ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာသင်ခန်းစာများနှင့် ရှေ့ဆက်လုပ်ငန်းစဉ်များကို ပိုင်းဝန်းဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ အဆိုပါအလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ၌ "အချုပ်ဆိုရသော် ဆင်းရဲမွဲတေမှုသည် ဘိန်းနှင့်ကိုကာစိုက်ပျိုးမှုကို မောင်းနှင်လျက်ရှိသည့် အဓိကပြဿနာရပ်တစ်ခုအဖြစ် ဆက်လက်ကျန်ရှိနေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဆင်းရဲမွဲတေမှု၏ အကြောင်းရင်းခံများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်း၍ အဆိုပါရပ်ရွာလူထုများ၏ လူမှုစီးပွားရေးအခြေအနေ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာစေနိုင်သည့် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်များကို ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော်ရန် ဦးစားပေးသင့်သည်။ ဤနည်းအားဖြင့် တရားမဝင်စိုက်ပျိုးမှုကို အခြေခံကျသည့် ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စတစ်ရပ်အနေဖြင့် ကိုင်တွယ်စီမံသင့်သည်"ဟု သုံးသပ်ခဲ့ကြသည်။^{၃၃}

လူသားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးညွှန်းကိန်းများ

အခြားနယ်မြေများသို့ ရွှေ့ပြောင်းသွားခြင်း သို့မဟုတ် အဖန်ဖန်သံသရာလည်နေသည့် ပြန်လည်စိုက်ပျိုးမှု ဖြစ်စဉ်ကြောင့် ရေရှည် တည်တံ့နိုင်ခြင်းမရှိသည့် တရားမဝင်ကိုကာနှင့် ဘိန်းပင်စိုက်ပျိုးမှုရေတို လျှော့ချရေးကို အားထားခြင်းထက် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းများအမှန်တကယ်အောင်မြင်ကြောင်း ပြဆိုနိုင်သည့် အခြားညွှန်းကိန်းများကိုဖော်ထုတ်ဆွေးနွေးသင့်သည်။ ဤဆွေးနွေးချက်၏ အဓိက ရလဒ်အနေဖြင့် တရားမဝင်စိုက်ပျိုးမှုများကို ရေတိုလျှော့ချခြင်းထက် ကျော်လွန်သည့် ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးရေး ရလဒ်ကောင်းများရရှိအောင် ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုအတိုင်းအတာကို စဉ်ဆက်မပြတ်ရေရှည်စွာ လျော့ကျလာစေမည်ဖြစ်ကြောင်း ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ CND ၌ ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် တင်ပြခဲ့သည့် UNODC ၏ ဆန်းစစ်အကဲဖြတ်ချက် အစီရင်ခံစာတွင် “ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို တရားမဝင်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များ၏ အပြောင်းအလဲအပေါ် နည်းပညာသဘောအရ သုံးသပ်ခြင်းထက် လူသားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ညွှန်းကိန်းအားဖြင့် ဆန်းစစ်အကဲဖြတ်ရမည်။ ထို့ထက်ပို၍ဆိုရသော် တရားမဝင်စိုက်ပျိုးမှုကို လျော့ချရန် ရည်ရွယ်၍ တိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်း၌ ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ဆောင်ချက်များကို ပေါင်းစပ်လုပ်ဆောင်ခြင်းအားဖြင့် ရပ်ရွာလူထုဖွံ့ဖြိုးရေးကို ပို၍အလှမ်းဝေးသွားစေသည်” ဟု ဖော်ပြထားသည်။^{၁၇} ထိုင်းနိုင်ငံ၌ ကျင်းပခဲ့သည့် ICAD အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ၌ တက်ရောက်လာသူတစ်ဦးက “စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုများကို လျော့ချရာ၌ တိုက်ဖျက်ရေးရည်မှန်းချက်အပေါ် အခြေတည်၍ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို တိုင်းတာခြင်းသည် မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး၏ တကယ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု သို့မဟုတ် ရေရှည်အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို တိုင်းတာရန် သင့်လျော်သည့်လုပ်ဆောင်ချက်တစ်ခု မဟုတ်ပေ။ ဒေသတစ်ခု၏ လူမှုစီးပွားရေးအခြေအနေ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာအောင်လုပ်ဆောင်ခြင်းနှင့် တရားမဝင် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုကို အရှည်သဖြင့် စဉ်ဆက်မပြတ်လျော့ကျလာစေခြင်းတို့အကြား တိုက်ရိုက်ဆက်စပ်မှုရှိနေသည်” ဟု ပြောဆိုခဲ့သည်။^{၁၈}

ထိုင်းနိုင်ငံ၌ ကျင်းပခဲ့သည့် ICAD အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ၏ အဆုံးသတ်ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်အတွင်း “တရားမဝင်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုကို ထိန်းချုပ်ရာ၌ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုကို တိုက်တွန်းအားပေးလျက်ရှိသည့် မပူလုံမှုများနှင့် ဖော်ပြခြင်းကြောင့် ရင်းမြစ်များကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် လူသားအခြေပြု ဖွံ့ဖြိုးရေးချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုအပေါ် ပိုမိုအခြေခံရန်လိုအပ်ပြီး တားဆီးနှိမ်နင်းရေးနှင့် (ဥပဒေဘောင်အတွင်းမှ လုပ်ဆောင်ရလင့်ကစား) သီးခြားစီဖြစ်ရမည်။ ထိုကဲ့သို့သော ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုအောက်ရှိ ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်များ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို တိုင်းတာရာ၌ ခန့်မှန်းတွက်ချက်ထားသည့် ကိုကာနှင့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု အတိုင်းအတာအပြင် လူသားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုညွှန်းကိန်းများကိုပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်သည်။” ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် ဘာလင်၌ ကျင်းပခဲ့သည့် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များ အစည်းအဝေးတွင် အစားထိုးဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများ ဖော်ဆောင်ခြင်းအားဖြင့် တရားမဝင်သီးနှံစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု အတိုင်းအတာအပေါ် ချက်ခြင်းလက်ငင်း သိသိသာသာအကျိုးသက်ရောက်မှုရှိလာမည်ဟု မျှော်လင့်၍မရကြောင်းနှင့် “ကျေးလက်နှင့် စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် ကျယ်ပြန့်သည့် စီမံကိန်းဖော်ဆောင်ရေးကာလ၊ စဉ်ဆက်မပြတ်သော လူသားရင်းမြစ်နှင့် ငွေကြေး

ပိုင်းဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးမှုများလိုအပ်သည်။ ထို့အပြင် ဤအရေးကိစ္စများကို အစီအစဉ်ရေးဆွဲသည့် ကနဦးအဆင့်မှစ၍ ထည့်သွင်းသုံးသပ်ရန် လိုအပ်သည်” ဟု ကောက်ချက်ချခဲ့သည်။ ဤအချက်များကြောင့် “အောင်မြင်သည့်မူဝါဒတစ်ခု၏ ညွှန်းကိန်းများ၌ တရားမဝင်သီးနှံ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်လျက်ရှိသည့် ဒေသတစ်ခု၏ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုအတိုင်းအတာလျော့ချမှု ညွှန်းကိန်းများအပြင် လူသားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုညွှန်းကိန်းများ (HDI) နှင့်ကျယ်ပြန့်စုံလင်သည့် ကျေးလက်ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ အကျိုးရလဒ်များကိုပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်သည်။”^{၁၉}

ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်များအတွက် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ကူညီထောက်ပံ့ပေးမည်ဆိုလျှင်တောင်မှ တစ်ကမ္ဘာလုံးအတိုင်းအတာအရ လွှမ်းမိုးလျက်ရှိသည့် ဘိန်းနှင့် ကိုကာ တရားမဝင်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုအတိုင်းအတာကို အရှည်သဖြင့် လျော့ချနိုင်ရန် မလွယ်ကူပေ။ GIZ ၏ ထုတ်ပြန်ချက်အရ “အခြားသော မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့်တူ ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးသည်လည်း နေရာရွှေ့ပြောင်းစိုက်ပျိုးသည့် သက်ရောက်မှုများကို ပြည်တွင်းအဆင့် သို့မဟုတ် ဒေသကြီးအဆင့်၌ ရေမြေအနေအထားအလိုက် မူးယစ်ဆေးဝါးရွှေ့ပြောင်းထုတ်လုပ်မှု မကြာခဏကြုံတွေ့ရလျက်ရှိသည်။ သို့သော်ကမ္ဘာ့အတိုင်းအတာအရ လွှမ်းမိုးထုတ်လုပ်မှုများလျော့ကျသွားခြင်းမရှိပေ။ သို့ရာတွင် ဤလက်တွေ့ကျသည့် မျက်မြင်တွေ့ရှိချက်ကို လက်ရှိရေးဆွဲပြင်ဆင်လျက်ရှိသည့် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအစီအမံနှင့် လုပ်ငန်းမူဘောင်များအတွင်း သုံးသပ်ထင်ဟပ်မှု နည်းပါးနေဆဲဖြစ်သည်။ ဆန့်ကျင်ဘက်အနေဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသီးနှံများ တိုက်ဖျက်ရေးဦးတည်ချက်သည် ဖွံ့ဖြိုးရေးရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်များထက် ကျော်လွန်ဦးစားပေးခံရလျက်ရှိသဖြင့် စီမံကိန်းရလဒ်များ၏ ရေရှည်တည်တံ့မှုနှင့် ထိရောက်အကျိုးရှိမှုတို့ကို ချိန်ညှိသွားစေလျက်ရှိသည်” ဟု သိရှိရသည်။^{၂၀}

ကမ္ဘာ့အဖွဲ့နှင့် ဒေသကြီးအလိုက် မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်နှင့် ဝယ်လိုအားနှင့် ရောင်းလိုအားတို့၏ ယုတ္တိဗေဒသည် အခြားမူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်ရေးမူဝါဒများ၏ ရလဒ်များနှင့်တူ ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးထက်တရားမဝင် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုကိုသာ တွန်းအားပေးလှုံ့ဆော်လျက်ရှိသည်။ ဤအရှိတရားကို ပတ်သက်ပါဝင်သူအားလုံးမှ နားလည်လက်ခံ၍ နောက်ဆက်တွဲဆိုးကျိုးရလဒ်များအပေါ်သာ အာရုံစိုက်ခြင်းထက် အကြောင်းရင်းခံစစ်မြစ်များ (ဆင်းရဲမွဲတေမှု၊ မျှတမှုမရှိသည့် မူဝါဒများ၊ တည်ငြိမ်အေးချမ်းမှုမရှိခြင်း၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုအားနည်းခြင်း၊ ဝယ်လိုအားနှင့် ရောင်းလိုအားကွင်းဆက်များ) ကို အလေးထားစဉ်းစား၍ မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးမူဝါဒများ၊ ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်များနှင့် မဟာဗျူဟာများကို ရေးဆွဲပြင်ဆင်ရာ၌ ပိုမိုယုတ္တိကျပြီး အောင်မြင်နိုင်ခြေမြင့်မားသည့် ရည်မှန်းချက်များနှင့် မျှော်မှန်းရလဒ်များကို ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော်ရန် အလွန်အရေးကြီးသည်။ ‘ဈေးကွက်ယုတ္တိဗေဒ’ကို ဥပေက္ခာပြုခြင်းသည် မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်မှုနှင့် သုံးစွဲမှုကဏ္ဍနှစ်ရပ်စလုံးအပြင် လူများအပေါ် ဆိုးဆိုးရွားရွား ထိခိုက်လာစေသည့် ဖိနှိပ်မှုတင်းကျပ်မှုပြင်းထန်သောမူဝါဒများကိုသာ ပေါ်ထွန်းလာစေလေ့ရှိသည်။

အကောင်းဆုံးအလေ့အထများ

ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းတွင် အဓိကကျသည့် အခြေခံမူများနှင့် အကောင်းဆုံးအလေ့အထများကို ပေါင်းစပ်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ရေရှည်၌ သက်ဆိုင်ရာနယ်မြေအလိုက် မူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များကို ရရှိစေနိုင်ကြောင်း အကြံပြုထားသည့် သုတေသနစာတမ်းနှင့် အထောက်အထားအများအပြား ပေါ်ထွက်လာလျက်ရှိသည်။^{၁၀} ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ကဏ္ဍရှိ အဓိကသင်ခန်းစာများအတွင်း ခိုင်မာသည့်အထောက်အပံ့များနှင့် သင့်လျော်သည့်မူဝါဒများကို စနစ်တကျအဆင့်လိုက်ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ကြောင်းကိုလည်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။ UNODC ၏ ၂၀၀၈ ခုနှစ်စာတမ်း၌ “အသေးစားတောင်သူလယ်သမားများ မိသားစုများမှ ခိုင်မာ၍ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသည့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများ ဖော်ဆောင်နိုင်ခြင်းမရှိမီနှင့် သင့်လျော်သည့် အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များကို စနစ်တကျပြင်ဆင်ရေးဆွဲထားခြင်းမရှိမီ တိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန်မသင့်ကြောင်း” နှင့် “ဖွံ့ဖြိုးရေးအကူအညီများကို တရားမဝင် စိုက်ပျိုးမှုလျော့ချရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့်ပေးအပ်ခြင်းမျိုးမပြုရန်” အကြံပြုထားသည်။^{၁၁}

အသေးစားတောင်သူလယ်သမားများအတွက် အရေးကြီးသည့် မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် မြေယာလက်လှမ်းမီ အသုံးပြုနိုင်မှုအပေါ် အလွန်အမင်းဇာချရန် ခက်ခဲသည်။ အရှေ့တောင်အာရှဒေသရှိ ဘိန်းစိုက်တောင်သူအများစုသည် ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာစနစ်ကိုသာ ကျင့်သုံးလျက်ရှိပြီး ၎င်းတို့၏ မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို အမျိုးသားမူဝါဒများနှင့် ဥပဒေများအောက်တွင် အကာအကွယ်ပေးထားခြင်းမရှိပေ။ ၎င်းတို့၏ နယ်မြေဒေသများအတွင်း တစ်ခါတစ်ရံ၌ ‘ဖွံ့ဖြိုးရေး’ သို့မဟုတ် ‘ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး’ (နောက်အခန်းတွင် ကြည့်ရှုပါ) အမည်ခံထားသည့် ပြင်ပရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ တဖြည်းဖြည်းတိုးပွားလာခြင်းသည်နဂိုကပင်အထိခိုက်လွယ်လျက်ရှိသည့်ရပ်ရွာများအတွင်း မြေယာလုယူမှု၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများ ပျောက်ဆုံးမှုနှင့် ပိုမိုဆင်းရဲကျပ်တည်းလာစေရန် တွန်းအားပေးလျက်ရှိသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ၌ တစ်ကျော့ပြန်ဘိန်းစိုက်ပျိုးရန် သို့မဟုတ် ဘိန်းစိုက်ခင်းအသစ်များ ဖော်ဆောင်ရန် ပို၍ပေးလံခေါင်ဖျားသည့် အရပ်ဒေသများသို့ ရွှေ့ပြောင်းမှုများကိုလည်း ဖြစ်ပေါ်စေလျက်ရှိသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံ ICAD ဆွေးနွေးပွဲမှ ထပ်လောင်းထွက်ပေါ်လာသည့် အဓိကအချက်များ၌ “တရားဝင်၍ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသည့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများကို တည်ထောင်ရာ၌ မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် အခြားဆက်စပ်သယံဇာတအရင်းအမြစ်စီမံခန့်ခွဲမှု ကိစ္စရပ်များသည်လည်း အရေးကြီးသည့် အခန်းကဏ္ဍများဖြစ်သည်” ဟု ပါရှိသည်။ ထို့ပြင် “သီးနှံတစ်မျိုးတည်းစိုက်ပျိုးသည့် စနစ်သည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ယိုယွင်းပျက်စီးမှု၊ ဈေးကွက်ဝယ်လိုအားနှင့် နှုန်းထားများအပေါ် မှီခိုအားထားရမှု၊ စိုက်ပျိုးစားသောက်နိုင်သည့် မြေနေရာများ နည်းပါးလာခြင်းကြောင့် စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေးနှင့် အခြားအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများအပေါ် သက်ရောက်ထိခိုက်မှုများအပါအဝင် ဒေသခံရပ်ရွာလူထုများအတွက် မလိုလားအပ်သည့် ဘေးအန္တရာယ်အရေစွန့်ရမှုများကို ဖြစ်ပေါ်လာစေသည်” ဟုဆက်လက်ဖော်ပြထားသည်။ ထို့ထက်ပို၍ ဆိုရသော် ICAD အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ ကြေညာချက်အတွင်း၌ “ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်များကို ရေးဆွဲပြင်ဆင်ခြင်း၊ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း၊ စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်းနှင့် ဆန်းစစ်အကဲဖြတ်ခြင်း

တို့၌ နိုင်ငံတကာမှ အသိအမှတ်ပြုထားသည့် ရပ်ရွာလူထုနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအပါအဝင် မြေယာအခွင့်အရေးနှင့် အခြားမြေယာဆက်စပ်သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များ စီမံခန့်ခွဲရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကိုပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်” တောင်းဆိုထားသည်။^{၁၂} အဆိုပါအရေးကိစ္စများ၏ အရေးပါမှုကို ဘာလင်၌ ကျင်းပခဲ့သည့် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များအစည်းအဝေးတွင်လည်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဆွေးနွေးသုံးသပ်ခဲ့ကြသည်။ ယင်းအစည်းအဝေး၌ တက်ရောက်လာသည့် ပညာရှင်များမှ “မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု အခွင့်အရေးတို့သည် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအစီအစဉ်များ၏ အောင်မြင်မှုနှင့် အထူးသဖြင့် အသေးစားစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများကို လုပ်ကိုင်လျက်ရှိသည့် နယ်မြေဒေသများမှ ရပ်ရွာလူထု၏ ရေရှည်စိတ်ဆန္ဒရှိမှုအတွက် အလွန်အရေးပါသည့်အခြေခံမူများဖြစ်သည်” ဟု မီးမောင်းထိုးပြခဲ့ကြသည်။ ထို့ပြင် ပညာရှင်များက ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး လုပ်ဆောင်ချက်များအတွင်း “သင့်လျော်သည့် မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်းပေါင်းစပ်၍ အသေးစားတောင်သူများနှင့် ၎င်းတို့၏အခွင့်အရေးများကို အကျိုးပြုကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးသည့် ရှင်းလင်းတိကျသော ဥပဒေဆိုင်ရာ မူဘောင်အတွင်းမှ ဖော်ဆောင်သင့်သည်” ဟုလည်း တင်ပြခဲ့ကြသည်။ ထို့အပြင် မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်ချပေးခြင်း၊ အသုံးပြုခြင်းနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ရာ၌ “ရပ်ရွာလူထု၏ သဘောတူဆန္ဒပြုမှုနှင့် ပူးပေါင်းပါဝင်မှုပါရှိရမည်” ဟုလည်း ဆက်လက်တင်ပြခဲ့ကြသည်။^{၁၃} UNODC မှ မိမိတို့၏ ၂၀၁၃ခုနှစ် အရှေ့တောင်အာရှ ဘိန်းစိုက်တစ်ခင်းအတွင်း၌ မြေယာလက်လှမ်းမီ အသုံးပြုနိုင်မှု၏ အရေးပါပုံကို အကျယ်တဝင့်ဆွေးနွေးတင်ပြထားသည်။^{၁၄} မြေယာအခွင့်အရေးနှင့် မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်အာမခံချက်အတွက် ကတိကဝတ်ပြုရာ၌ကျေးလက်နေဆင်းရဲသားပြည်သူများ၊ ၎င်းတို့၏ မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်အာမခံချက်နှင့် အခြားဆက်စပ်အခွင့်အရေးအပြင် ၎င်းတို့၏အနာဂတ်မျှော်မှန်းချက်များကိုပါ အထူးအခွင့်အရေးပေး၍ ဦးစားပေးအနေဖြင့် ထည့်သွင်းစဉ်းစားပေးသင့်သည်။ ရပ်ရွာလူထုများအနေဖြင့် မြေယာကို လက်လှမ်းမီရယူနိုင်ရုံမျှမက မိမိတို့လိုလားသည့်ပုံစံဖြင့် အသုံးပြုနိုင်သည့် အခွင့်အာဏာပါရှိနေရမည်။

ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးမှ မည်သူတို့ အကျိုးကျေးဇူးရရှိသင့်ကြောင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှု အမြောက်အများ လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်။ ဤနေရာ၌ ခြွင်းချက်ကန့်သတ်ချက်နှင့် တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ပတ်သက်လျက်ရှိသည်။ ဥပမာ၊ ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအစီအစဉ်မှ ပေးအပ်သော အထောက်အပံ့အကူအညီများကို ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကို စွန့်လွှတ်ရန်အသင့်ရှိသူများသာ ခံစားရရှိနိုင်သည်။ အချို့ကလည်း ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ဆောင်ချက်များအနေဖြင့် တရားမဝင်စိုက်ပျိုးမှု၌ ပတ်သက်ပါဝင်လျက်ရှိသည့် အိမ်ထောင်မိသားစုများကိုသာ အလေးပေးအာရုံစိုက်၍ ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းအတွင်း ပတ်သက်ပါဝင်ခြင်းမရှိသည့် တစ်ရွာတည်းနေ အခြားရပ်သူရွာသားများကို အကျိုးခံစားခွင့်မပေးသင့်ကြောင်း အကြံပြုကြသည်။ ဤကဲ့သို့သော ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုသည် မလိုလားအပ်သည့် ပြဿနာရပ်များကိုသာ ဖြစ်ပေါ်စေကြောင်းပြဆိုလျက်ရှိသည့် အကြောင်းပြချက်အများအပြားရှိနေသည်။ ပထမဦးဆုံးအနေဖြင့် ရပ်ရွာအတွင်း စိတ်ဝမ်းကွဲပြားမှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေပြီး ပဋိပက္ခနှင့် တင်းမာမှုများကို ဖြစ်ပေါ်လာစေသည်။ ထော်လော်ကန်လန်တိုက်သည့် သက်ရောက်မှုများကိုလည်း ဖြစ်ပေါ်လာစေနိုင်ပြီး ယခင်ဘိန်းစိုက်ပျိုးခဲ့ဖူးခြင်းမရှိသည့်

အိမ်ထောင်မိသားစုများမှ အထောက်အပံ့ရလိုမှုကြောင့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးရန်ဆုံးဖြတ်လိုက်သည့် ရလဒ်များကိုလည်း ပေါ်ပေါက်လာစေနိုင်သည်။ ထို့ထက်ပို၍ ဆိုရသော် ထိုကဲ့သို့သောမူဝါဒမျိုး ကျင့်သုံးခြင်းသည် 'ဘိန်းအစားထိုးသီးနှံ' ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုနှင့် ထူးခြားနားသည့် လုပ်ဆောင်ချက်သာဖြစ်ပြီး ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု၊ တရားမမှုတမှုမရှိခြင်း၊ ပဋိပက္ခ၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေးဝန်ဆောင်မှုများ၊ မြေယာနှင့် ဈေးကွက်များ လက်လှမ်းမီ အသုံးချနိုင်မှုကဲ့သို့သော အရေးကိစ္စများနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည့် ပြဿနာရပ်များကို ဥပေက္ခာပြုရာရောက်စေသည်။ အခြားသူများကလည်း ဝင်ငွေပမာဏသတ်မှတ်ချက် တစ်ခုအောက် လျော့နည်းလျက်ရှိသည့် သို့မဟုတ် သတ်မှတ်ခြင်းမရှိဘဲ အကျယ်အဝန်း ထက် လျော့နည်းပိုင်ဆိုင်သည့် အိမ်ထောင်မိသားစုများကိုသာ ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်း၌ ထည့်သွင်းအကျိုးဝင်စေသင့်ကြောင်း အဆိုပြုခဲ့ကြသော်လည်း အထက်တွင်ဆိုခဲ့သည့် အလားတူပြဿနာရပ် မျိုးနှင့်ပတ်သက်သည့် ချဉ်းကပ်ပြဿနာများကို ပေါ်ပေါက်လာစေနိုင်သည်။ အခြားဝင်ငွေရင်းမြစ်များမရှိဘဲ တရားမဝင်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု တစ်ခုတည်းအပေါ် မှီခိုအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပြုလျက်ရှိသည့် ဘိန်းစိုက်တောင်သူများကိုသာ ဦးစားပေးသင့်သည်ဟု အကြံပြုသူများလည်းရှိသည်။^{၇၁} တောင်သူအများစုသည် ကုန်းမြင့်စပါးများကို စိုက်ပျိုးကြသော်လည်း မိသားစုတစ်ခုစီပတ်လုံးစားသုံးရန် လုံလောက်မှုမရှိသဖြင့် ဤကဲ့သို့သော စံသတ်မှတ်ချက်မျိုးကို ကျင့်သုံးမည်ဆိုပါက အရှေ့တောင်အာရှဒေသရှိ ဘိန်းစိုက်တောင်သူမိသားစုအများစုကိုဘေးရောက်သွားစေမည်ဖြစ်သည်။ တောင်သူများအနေဖြင့် မိသားစု၏အခြေခံလိုအပ်ချက်များနှင့် အစားအသောက်များကို ဝယ်ယူဖြည့်ဆည်းနိုင်ရန်အတွက် ဘိန်းကို အပိုဆောင်းဝင်ငွေရသီးနှံအဖြစ် စိုက်ပျိုးကြခြင်းဖြစ်သည်။ အဆိုပါအကြောင်းရင်းခံများကြောင့်ကုလသမဂ္ဂနှင့်အခြားနိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများက ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်က မိသားစုတစ်ခုချင်းအလိုက် ဦးတည်လုပ်ဆောင်ခြင်းထက် ပိုမိုကျယ်

ပြန့်သည့် နယ်မြေဒေသ သို့မဟုတ် ရပ်ရွာတစ်ခုလုံး၏ ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးသည့် အစီအစဉ်တကျချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်ချက်နှင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့်အမျိုးသားကျေးလက်ဖွံ့ဖြိုးရေးအစီအစဉ်၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအဖြစ် ထည့်သွင်းဖော်ဆောင်သည့် ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်ချက်တစ်ခုဖြစ်ကြောင်း ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

ဘိန်းစိုက်တောင်သူများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှု

ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာကတည်းက ဆင်းရဲသောမူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်သည့် နိုင်ငံများသည် 'မူးယစ်ဆေးဝါးများ' နှင့် 'ဆေးစွဲမှု' များကို ကြုံတွေ့ရလျက်ရှိသည့် သုံးစွဲသူနိုင်ငံများကို အကာအကွယ်ပေးရန်ဟူသည့်အကြောင်းပြချက်ကြောင့် ပြင်းထန်သည့် တိုက်ဖျက်ရေးနှင့် တားဆီးနှိမ်နင်းရေး အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ၏ အစမ်းသပ်ခံများ ဖြစ်ခဲ့ကြရသည်။ ဆင်းရဲသည့်နိုင်ငံများသည် မူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ဖျက်ရေး လုပ်ဆောင်ချက်များ၊ ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ အရေးယူသည့်ဈေးကွက်များဖန်တီးမှု၏ နောက်ဆက်တွဲ အကြမ်းဖက်မှုနှင့် အဂတိလိုက်စားမှု၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့် ယဉ်ကျေးမှုထုံးတမ်းစေလေ့များနှင့် ခြေဖျက်ဆီးခံရမှု၊ အစဉ်အလာအရ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ကြသူများနှင့် တောင်သူလယ်သမားငယ်များအား ဥပဒေကြောင်းအရ အရေးယူပြစ်ဒဏ်ပေးမှုစသည့် နောက်ဆက်တွဲဆိုးကျိုးရလဒ်များကို ခါးစည်းခံခဲ့ကြရသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးမူဝါဒဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ဆွေးနွေးပွဲများ၌ ဝယ်ယူအားရှိနေသည့် နိုင်ငံများဘက်ကိုလည်း အပြောင်းအလဲပြုလုပ်နိုင်မည့် ရွေးချယ်စရာအဖြစ် အလေးပေးဆွေးနွေးခဲ့ကြပြီး သုံးစွဲသူများအနေဖြင့်လည်း "ကျွန်ုပ်တို့မပါဘဲ ကျွန်ုပ်တို့အတွက် ဆိုခြင်းသည် အချည်းနှီးသက်သာဖြစ်သည်" ဟူသည့် သဘောတရားအပေါ်

ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း၊ ဈေးတစ်နေရာ၌ တွေ့ရသည့်အမျိုးသမီးများ။

အခြေခံ၍ မိမိတို့၏ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို စကြိုန်အသွယ်သွယ်မှတစ်ပြ ဆွေးနွေးခွင့်ရရှိခဲ့ကြသည်။^{၆၄} သို့ရာတွင် ထုတ်လုပ်ရေးကဏ္ဍ၌ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ခွင့်ရရှိရန် အင်မတန်ခဲယဉ်းလျက်ရှိသည်။ ယနေ့ထက် တိုင်ဒေသတစ်လွှားရှိ ဘိန်းစိုက်တောင်သူများအနေဖြင့် မိမိတို့၏ဘဝ များအပေါ် ရိုက်ခတ်လာမည့် ဆွေးနွေးပွဲများနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ် သည့်လုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်း မိမိတို့၏ လိုလားချက်များကို တင်ပြ တောင်းဆိုခွင့်မရရှိခဲ့ပေ။

ဤအချက်ကို တုန့်ပြန်ဖြေရှင်းသည့်အနေဖြင့် ၂၀၀၉ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလအတွင်း ဘာစီလိုနာ၌ 'တရားမဝင်ကြောင်း ထုတ်ပြန်ကြေညာ ထားသည့်သီးနှံများကိုစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်လျက်ရှိသည့်တောင်သူများ၏ ပထမဦးဆုံးသော ကမ္ဘာ့မျက်နှာစုံညီတွေ့ဆုံပွဲ' ကို ကျင်းပခဲ့ကြသည်။ မျက်နှာစုံညီတွေ့ဆုံပွဲသို့ လက်တင်အမေရိက၊ အာဖရိကနှင့်အာရှ (မြန်မာနိုင်ငံမှ ကိုယ်စားလှယ်သုံးဦးအပါအဝင်) ဒေသများမှကိုယ်စား လှယ်များ တက်ရောက်ခဲ့ကြပြီး အကြံပြုတင်ပြထောက်ခံချက်များပါဝင် သည့် နိုင်ငံရေးကြေညာစာတမ်းတစ်စောင်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ကြသည်။^{၆၅} ယင်းစာတမ်း၌ တရားမဝင်ကြောင်း ထုတ်ပြန်ထားသည့် အပင်များ နှင့် ပတ်သက်သည့် ထုံးတမ်းစဉ်လာ၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် တိုင်းရင်းဆေးဝါး အနေဖြင့် အသုံးပြုမှုများနှင့် "အပင်များ၊ လူသားများ၊ ရပ်ရွာလူထု များနှင့် ယဉ်ကျေးမှုလေ့များအကြား အပြန်အလှန် ဆက်နွယ်ပတ် သက်လျက်ရှိသည့် သမိုင်းစဉ်လာ ဝိသေသလက္ခဏာရပ်များကို" အသိ အမှတ်ပြုပေးရန် တောင်းဆိုထားသည်။ ထို့ပြင် မျက်နှာစုံညီတွေ့ဆုံပွဲ၌ "ထိုကဲ့သို့သောသီးနှံများကိုစိုက်ပျိုးမှုအတွက်ပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်းသော်လည်း ကောင်း ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ အရေးယူခြင်း သော်လည်းကောင်း" မည်သူ တစ်ဦးတစ်ယောက်ကိုမျှ အရေးယူခြင်း မရှိစေရဟု တောင်းဆိုခဲ့ကြ သည်။ ထို့အပြင် အစားထိုးသီးနှံစိုက်ပျိုးရေးမူဝါဒကို တောင်းဆိုရမည့် အစား တိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများကို ကန့်ကွက်ကာ "ကျေးလက်ဖွံ့ဖြိုး ရေးလုပ်ဆောင်ချက်များ၏ ရလဒ်များအပေါ် အခြေခံ၍ စိုက်ပျိုးထုတ် လုပ်သူများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုများ လုပ်ဆောင်ပြီးမှသာလျှင် အကောင် အထည်ဖော်ရမည်" ဟု တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။^{၆၆} နောက်ဆက်တွဲ လုပ်ဆောင်ချက်အနေဖြင့် မျက်နှာစုံညီတွေ့ဆုံပွဲကိုယ်စားလှယ်နှစ်ဦး မှ ၂၀၀၉ ခုနှစ် မတ်လတွင် ဗီယက်နာ၌ ကျင်းပခဲ့သည့် မူးယစ်စေတတ် သော မူးယစ်ဆေးဝါးများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂအဆင့်မြင့်ကော်မရှင် အစည်းအဝေး၌ ကြေညာစာတမ်းကို သွားရောက်တင်ပြခဲ့ကြသည်။

လက်တင်အမေရိကရှိ မူဝါဒရေးရာ ဆွေးနွေးပွဲများအတွင်း ပူးပေါင်းပါဝင်ရန် ကိုကာတောင်သူများမှ မျက်နှာစုံညီ တွေ့ဆုံပွဲများကို ကြိမ်ဖန်များစွာပြုလုပ်ခဲ့ကြပြီး မိမိတို့၏ လိုလားချက်များကို တင်ပြ တောင်းဆိုရန်နှင့် အချင်းချင်းစုစည်းရန်အတွက် စကြိုန်တစ်ခု ဖန်တီးခဲ့ ကြသည်။ အာရှဒေသ၌ ထိုကဲ့သို့သော တရားမဝင်စိုက်ပျိုးမှုများကို ဥပဒေကြောင်းအရတားမြစ်ပိတ်ပင်ထားသဖြင့် ထိုကဲ့သို့သောမျက်နှာစုံ ညီတွေ့ဆုံပွဲများလုပ်ဆောင်ရန် ပို၍ခဲယဉ်းပြီး အဓိကထုတ်လုပ်သူ နိုင်ငံများဖြစ်သည့် မြန်မာ၊ လာအိုနှင့် အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယနိုင်ငံများရှိ အစိုးရများ၏ ကန့်သတ်ပိတ်ပင်မှုနှင့် ဆက်လက်ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများကြောင့် ဘိန်းစိုက်တောင်သူများအချင်းချင်း စုစည်းနိုင်သည့်ဝန်းကျင်တစ်ခုဖန်တီးရန်အလွန်ခဲယဉ်းလျက်ရှိသည်။ သို့သော်လည်း ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ စစ်အုပ်ချုပ်မှုဖြင့် အုပ်ချုပ်ခံ ခဲ့ရပြီး နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများကို ဖိနှိပ်ခံခဲ့ကြရသည့် မြန်မာနိုင်ငံ၌ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် စတင်ခဲ့သည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်အား ဖြင့် အခွင့်အလမ်းသစ်များ ပေါ်ပေါက်လာသည်။ ပေါ်ပေါက်လာသည့်

အခွင့်အလမ်းအသစ်ကို အသုံးပြု၍ ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် 'ပထမအကြိမ် မြောက် အရှေ့တောင်အာရှ ဘိန်းစိုက်တောင်သူများ မျက်နှာစုံညီတွေ့ ဆုံပွဲ' ကို ကျင်းပခဲ့သည်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းအတွင်း ပါဝင်လုပ် ကိုင်လျက်ရှိသည့် ဘိန်းစိုက်တောင်သူပေါင်း ၃၀ ကျော်နှင့် အရှေ့ တောင်အာရှ ဘိန်းအဓိကစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်လျက်ရှိသည့် ဒေသများမှ ရပ်ရွာဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်သားများ တက်ရောက်ခဲ့ကြပြီး မြန်မာနိုင်ငံချင်း ပြည်နယ်၊ ကချင်ပြည်နယ်၊ ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းနှင့် တောင်ပိုင်း၊ ကယားပြည်နယ်နှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံ အရှုနာရာပရာဒေသနှင့် နာဂဒေသ တို့မှအသီးသီးတက်ရောက်လာကြခြင်းဖြစ်သည်။ မျက်နှာစုံညီတွေ့ဆုံ ပွဲသည် ဘိန်းစိုက်တောင်သူများ၏ အဓိကစိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို ဖော် ထုတ်ဆွေးနွေး၍ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ကြသည့် ရပ်ရွာလူထုများ၏ အခွင့် အရေးများကိုလေးစားလိုက်နာပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များ အတွင်း ပူးပေါင်းပါဝင်ခွင့်ရှိသည့် အပြောင်းအလဲပြုလုပ်နိုင်သောရွေး ချယ်စရာမူဝါဒများကို ရေးဆွဲဖော်ထုတ်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်ခြင်းဖြစ်သည်။

မျက်နှာစုံညီတွေ့ဆုံပွဲအပြီး၌ တက်ရောက်လာသူများမှ အကြံ ပြုတင်ပြထောက်ခံချက်အများအပြား ရေးဆွဲဖော်ထုတ်ခဲ့ကြသည်။^{၆၇} ယင်း၌ အစိုးရနှင့် ဒေသအာဏာပိုင်များ၏ မူဝါဒများအနေဖြင့် လူများ၏ အခြေခံလိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းထောက်ပံ့မှုအပေါ် အလေးထား သင့်ကြောင်းနှင့် အကျင့်ပျက်ခြစားသည့် အစိုးရအရာရှိများ၊ တပ်ရင်း တပ်ဖွဲ့များနှင့် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းမည်ဟု ခြိမ်းခြောက်၍ တရားမဝင် အခွန်ကောက်ခံလေ့ရှိသည့် ပြဿနာရပ်များကို အရေးယူဆောင် ရွက်ခြင်းဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေးအားကောင်းလာအောင် ဆောင်ရွက်ပေးရန် တောင်းဆိုမှု တစ်ခုပါဝင်လျက်ရှိသည်။ ဒေသခံရပ်ရွာလူထုများအနေ ဖြင့်မိမိတို့၏ နယ်မြေအတွင်းရှိ သယံဇာတအရင်းအမြစ်များနှင့် ပတ် သက်၍ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်၊ စီမံပိုင်ခွင့်နှင့် အကျိုးခံစားခွင့် အခွင့်အရေးများ ရရှိသင့်သည်။ ထို့ပြင် တက်ရောက်လာသူများမှ ဘိန်းစိုက်ပျိုးသည့် ရပ်ရွာလူထုများအနေဖြင့် စိတ်ကူးအကြံဉာဏ်များကို နီးနှောဖလှယ် ရန်နှင့် မူဝါဒပြောင်းလဲရေးအတွက် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်နိုင်သည့် ဝန်းကျင် မျိုးရရှိရန် လိုအပ်ကြောင်းနှင့် မိမိတို့ အချင်းချင်းစည်းရုံးဆော်ကြိုနိုင် သည့်တောင်သူလယ်သမားများကွန်ရက်တစ်ခုကိုဖွဲ့စည်းတည်ထောင် ရန် လိုအပ်လျက်ရှိကြောင်း ထောက်ခံအကြံပြုခဲ့ကြသည်။ အိမ်ထောင် မိသားစု၏ အခြေခံလိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းထောက်ပံ့နိုင်ရန်၊ ဘိန်း၏ဆေးဝါးဆိုင်ရာ တန်ဖိုးကို ထိန်းသိမ်းရန်၊ တိရိစ္ဆာန်ကုသရေးနှင့် ထုံးတမ်းစေလွှတ်ရေး အသုံးပြုမှုများအတွက် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကို အတိုင်း အတာတစ်ခုအထိ ခွင့်ပြုသင့်ကြောင်းကိုလည်း အကြံပြုခဲ့ကြသည်။ နောက်ဆုံးအချက်အနေဖြင့် အန္တရာယ်လျော့ချရေး ဝန်ဆောင်မှုများ အပြင် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့် ဆေးဝါးကုသရေးဌာနများအပါ အဝင် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများ၏ ကျန်းမာရေးကို ကာကွယ်စောင့် ရှောက်နိုင်စေရန်အတွက် ဝန်ဆောင်မှုများဖော်ထုတ်ပေးရန် လိုအပ် ကြောင်းနှင့် အစိုးရအနေဖြင့်လည်း အဆိုပါ ဝန်ဆောင်မှုများ လွတ် လွတ်လပ်လပ် လည်ပတ်ဆောင်ရွက်နိုင်အောင် ခွင့်ပြုပေးသင့်ကြောင်း အကျယ်တဝင့် ဆွေးနွေးတင်ပြခဲ့ကြသည်။ မျက်နှာစုံညီတွေ့ဆုံပွဲသည် ပထမဦးဆုံးနှင့် အရေးအကြီးဆုံး ခြေလှမ်းတစ်ခုဖြစ်သော်လည်း ဒေသတစ်လွှားမှ အခြားဘိန်းစိုက်တောင်သူများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှု ပိုမို ကျယ်ပြန့်လာအောင် ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်နေဆဲဖြစ်သည်။

လယ်ယာဥယျာဉ်ခြံမြေဆိုင်ရာ တရားမျှတမှုသို့

အောင်မြင်သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးမူဝါဒတစ်ရပ် ဖြစ်စေရန်၊ အသေးစားတောင်သူများ၏ မြေယာအခွင့်အရေးနှင့်မူဝါဒများချမှတ်ရာ၌ ဘိန်းစိုက်တောင်သူများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုတို့အတွက် မတူညီသည့်ညွှန်းကိန်းများကို ရေးဆွဲဖော်ထုတ်ခြင်းဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စသည်မည်သည့် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ပုံစံမျိုးကို အမှန်တကယ်ဖော်ဆောင်လို၍ မည်သူတို့အား အမှန်တကယ်အကျိုးပြုရန် ရည်ရွယ်သနည်းဟူသည့် မေးခွန်းဖြစ်သည်။ ဤနှစ်များအတွင်း နိုင်ငံခြားကျော်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းစုများနှင့် အချို့သော အမျိုးသားအစိုးရအချို့သည် ကမ္ဘာ့အနှံ့ရှိ ဧရာမစိုက်ပျိုးခြံမြေပေါင်းများစွာကို လိုက်လံခြံခတ်သိမ်းပိုက်လျက်ရှိပြီး ကမ္ဘာ့တောင်ပိုင်းဒေသများတွင် ပိုမိုဆိုးရွားလျက်ရှိသဖြင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပျက်စီးဆုံးရှုံးမှု၊ ရွှေ့ပြောင်းနေရာချထားမှုနှင့် အသိမ်းဆည်းခံရမှုများ မြင့်တက်လာသည်။ ပို၍အရေးကြီးသည့် အချက်တစ်ချက်အနေဖြင့် ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာနှင့် ရာသီဥတုဆိုင်ရာ ကပ်ဆိုးများမြင့်တက်လာသည်။ လတ်တလော လေ့လာဆန်းစစ်ချက်တစ်ခုတွင် “စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများထူထောင်ရာ၌ ငွေကြေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု မြင့်မားခြင်း၊ မြေဧကများစွာအသုံးပြုခြင်း၊ ပို့ကုန်အခြေပြုခြင်း၊ သီးနှံတစ်မျိုးတည်းစိုက်ပျိုးရေးစနစ်ဖြင့် အကြီးအကျယ်ထုတ်လုပ်ခြင်းတို့အားဖြင့်သာ ကမ္ဘာ့နေလူထုကို ကျွေးမွေးရန် လုံလောက်နိုင်မည်ဟု” ဖော်ပြထားသည်။ သို့ဖြစ်၍ စီးပွားဖြစ်စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများမှသည် ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာကပ်ဆိုးအတွက် အဖြေရှာသည့်နည်းလမ်းများသည် “ဧရာမမြေနေရာချဲ့ထွင်မှု၊ သီးစားအငှားချထားခြင်း၊ အခြားတန်ဖိုးပြောင်းလဲမှုကွင်းဆက်များနှင့် စီးပွားရေးအရထိန်းချုပ်ထားသည့် စိုက်ပျိုးရေးပုံစံများအပေါ်တွင်သာ အခြေပြုလျက်ရှိသည်။”^{၄၁}

မူးယစ်ဆေးဝါးရေးရာမူဝါဒများအပေါ် အချေအတင်ဆွေးနွေးကြရာ၌ “ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး” ဟူသည့် စကားရပ်သည် တရားမဝင်သီးနှံများ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်လျက်ရှိသည့် ဒေသများအတွင်း ကျေးလက်ဖွံ့ဖြိုးရေးဖော်ဆောင်ရန် စည်းရုံးဆော်ကြသည့် နည်းဗျူဟာတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ပို၍အကျယ်ချဲ့ပြောရမည်ဆိုလျှင် ဤအသုံးအနှုန်းသည် မတူညီသည့် ဖွံ့ဖြိုးရေးရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်များအတွက် မတူကွဲပြားသည့်လမ်းကြောင်းတစ်ခုကို ပုံဖော်ရာ၌ အသုံးပြုခြင်းဖြစ်ပြီး လူသားအခြေပြုနှင့် ပူးပေါင်းပါဝင်မှုရှိသည့်ပုံစံအပေါ် အခြေပြုထားခြင်းဖြစ်သည်။^{၄၂} ဆိုလိုသည်မှာ ကုန်သွယ်ရေးလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် တံခါးဖွင့်စီးပွားရေးဈေးကွက်များ၊ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု၊ နိုင်ငံစုံ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းကြီးများနှင့် အကြီးစားစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများမှ စီမံခန့်ခွဲလျက်ရှိသည့်ဧရာမစိုက်ပျိုးရေးစီမံကိန်းများအပေါ် အလေးပေးအာရုံစိုက်သည့် ခေတ်သစ်စီးပွားရေးအတွေးအခေါ်များ လွှမ်းမိုးလျက်ရှိသည့် ဖွံ့ဖြိုးရေးစံနှုန်းများအစား အပြောင်းအလဲပြုလုပ်နိုင်သည့် ရွေးချယ်စရာနည်းလမ်းတစ်ရပ်အဖြစ် ထောက်ခံအဆိုပြုထားခြင်းဖြစ်သည်။ ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် စံနှုန်းများကို ဆွေးနွေးကြရာ၌ တိုးတက်အောင်မြင်မှုကိုတိုင်းတာရန် မတူကွဲပြားသည့် ညွှန်းကိန်းများ ရေးဆွဲဖော်ထုတ်မှုသည်လည်း တစ်ခုအပါအဝင်ဖြစ်သည်။ လယ်ယာ၊ ဥယျာဉ်ခြံမြေဆိုင်ရာတရားမျှတမှုကို အားပေးမြှင့်တင်ခြင်းသည် မြေယာနှင့် သယံဇာတအရင်းအမြစ်များကို လက်လှမ်းမီအသုံးချပိုင်ခွင့်၊ ထိန်းချုပ်စီမံပိုင်ခွင့်နှင့်ပိုင်ဆိုင်ခွင့်အတွက် လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည့် ကျေးလက်ဒေသနိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည်။ ထို့ပြင် အသိမ်းဆည်းခံရမှုကိုဆန့်ကျင်၍ ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းများကို

လာအိုနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းဒေသမှ ဘိန်းစိုက်တောင်သူတောင်များ။

ဖော်ဆောင်ပေးရန်တောင်းဆိုသည့် နိုင်ငံတကာလယ်ယာဥယျာဉ်ခြံမြေလှုပ်ရှားမှုများနှင့်လည်း ဆက်စပ်လျက်ရှိသည်။^{၄၃}

ဥပမာအနေဖြင့် တရုတ်ဘိန်းအစားထိုးအစီအစဉ်၌ အလွန်ကြီးမားကျယ်ပြန့်သည့် မြေနေရာများကို သိမ်းဆည်း၍ စိုက်ခင်းအတွင်း အသေးစားတောင်သူလယ်သမားများကို နေ့စားအလုပ်သမားများအဖြစ် ပြန်လည်လုပ်ကိုင်စေလျက်ရှိသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါး သုံးစွဲမှုဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များကိုအိမ်တိုင်ရာရောက်လိုက်လံဖြေရှင်းပေးရန်ရည်ရွယ်သည့်အစီအစဉ်အတွက် ထောက်ပံ့ငွေများပေးအပ်ခြင်း၊ အခွန်လျှော့ပေါ့ပေးခြင်း၊ ကုမ္ပဏီများအတွက် သွင်းကုန်ခွဲတမ်းများပေးအပ်ခြင်းဖြင့် တရုတ်ကုမ္ပဏီများအား မြန်မာနှင့် လာအိုမြောက်ပိုင်းရှိ ဘိန်းစိုက်ပျိုးလျက်ရှိသည့် နယ်မြေဒေသများ၌ အကြီးစားစိုက်ပျိုးရေးစီမံကိန်းများ လာရောက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန် အားပေးတိုက်တွန်းလျက်ရှိသည်။^{၄၄} ဤကဲ့သို့ရာဘာကဲ့သို့သော သီးနှံတစ်မျိုးတည်း စိုက်ပျိုးရေးစီမံကိန်းများသည် ဘိန်းစိုက်တောင်သူများ (ဟောင်း) ၏ မြေယာနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းဆိုင်ရာ အကျိုးခံစားခွင့်များကို ပိတ်ပင်ထားဆီး၍ တရုတ်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များနှင့် ဒေသအာဏာပိုင်များကိုသာ အကျိုးအမြတ်ရရှိစေသည်။ ဆက်လက်အပယ်ခံရလျက်ရှိသည့် ကုန်းမြင့်ဒေသနေဆင်းရဲသား ရပ်သူရွာသားများ၏ စိုက်ပျိုးရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ ကုန်ကျစရိတ်များနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ရေရရှိအကျိုးစီးပွားများကို အလေးအနက်ထားစဉ်းစားရန် လိုအပ်သည့် အခြေအနေများပေါ်ပေါက်လာသည်။ မြေနေရာရင်းလင်းဖော်ထုတ်မှုနှင့် မြေယာချဲ့ထွင်မှုကြောင့် သစ်တောဆိုင်ရာဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ယိုယွင်းပျက်စီးလာခြင်း၊ မြေဆီလွှာတိုက်စားမှုများ မြင့်တက်လာခြင်းနှင့် ရေသယံဇာတအရင်းအမြစ်များ ဆုတ်ယုတ်လာခြင်းကဲ့သို့သော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာဖိအားသစ်များ ပေါ်ပေါက်လာသည်။ မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်များကြောင့် တရားမဝင်သစ်ထုတ်လုပ်ငန်းများ အကာအကွယ်ရလာပြီး မကြာခင်ဆိုသလို ရပ်သူရွာသားများ၏ ထုံးတမ်းစေလေ့အရထိန်းသိမ်းထားသည့် သစ်တောနယ်မြေများနှင့် အသစ်ထူထောင်လိုက်သည့် ကျေးရွာအစုအဖွဲ့ပိုင်သစ်တောများပါ လုပ်ပိုင်ခွင့်၌ အကျိုးဝင်နေလေ့ရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ဖျားပိုင်းနှင့် လာအိုနိုင်ငံအတွင်း ဧရာမစီးပွားဖြစ်စိုက်ပျိုး

ရမ်းပြည်နယ်တစ်နေရာမှ လယ်စေ့နှင့်တဲလေး။

ရေးစီမံကိန်းများ တစ်ဟုန်ထိုးများပြားလာခြင်းသည် ဥပဒေစည်းကြပ် ထိန်းသိမ်းထားခြင်းမရှိသည့် ခေတ်သစ်အရင်းရှင်ပါဗီများကြီးစိုးသည့် ပန်းကျင်တစ်ရပ် ရှိနေခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ရာဘာလုပ်ငန်းအတွက် မြေနေရာနှင့် ငွေကြေးအရင်းအနှီးတတ်နိုင်ခြင်းမရှိသဖြင့် ရွှေ့ပြောင်း တောင်ယာစိုက်ပျိုးရေးစနစ်ကို ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည့် ကုန်းမြင့်ဒေသနေ တောင်သူများ (အများစုသည် ဘိန်းစိုက်တောင်သူ (ဟောင်း)များ ဖြစ်ကြသည်) အတွက် ရွေးချယ်စရာနည်းပါးလာသဖြင့် အဆိုပါစိုက်ပျိုးရေးစီမံကိန်းများ၌ နေ့စားအလုပ်သမားများအဖြစ်သော်လည်းကောင်း၊ ဘိန်းဆက်လက်စိုက်ပျိုးရန်အတွက် ပိုမိုဝေးလံခေါင်ဖျားသည့် အရပ် ဒေသများသို့ ရွှေ့ပြောင်းခြင်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း အလုပ်လုပ်ရန် ကြိုးပမ်းလာကြရသည်။ ဤကဲ့သို့သော ကုန်းမြင့်ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလမ်းစဉ်သည် မြေမျက်နှာသွင်ပြင်ကို ခေတ်မီနည်းစနစ်များဖြင့် ပြောင်းလဲဖော်ဆောင်၍ အစိုးရများနှင့် ပုဂ္ဂလိကရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် လက်လုပ်လက်စားတောင်သူလယ်သမားများကို စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သည့် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ဤနည်းလမ်းသည် လာအိုနှင့် မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ဖျားပိုင်း၌ နေထိုင်လျက် ရှိသည့်ရပ်ရွာလူထုများ၏ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက်မည်သို့မျှကောင်းကျိုးဖြစ်ထွန်းစေခြင်းမရှိဘဲ တရုတ်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များနှင့် ဒေသ အာဏာပိုင်များကိုသာ အကျိုးရှိစေခဲ့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းနှင့် ဆက်စပ်လျက် ရှိသည့် နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးပြောင်းလဲမှုများသည် ဒေသကြီးနှင့် ပြင်ပ

ကမ္ဘာရှိ အစိုးရများနှင့် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍအတွက် အကြီးအကျယ်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုပြုရန် စိတ်ဝင်စားမှုရှိလာအောင် လှုံ့ဆော်ပေးခဲ့သည်။ အကြီးစား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု စီမံကိန်းများသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ သယံဇာတအရင်းအမြစ်အများစု တည်ရှိရာနယ်စပ်ဒေသများနှင့် မဲခေါင်ဒေသကြီးကို အဓိကပစ်မှတ်ထားလျက်ရှိသည်။ အဆိုပါနယ်မြေများ၌ ဆင်းရဲသား နှင်းပြားများနှင့် အဖိနှိပ်ခံတိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ၏ ရှင်သန်ရာ နေအိမ်များနှင့် ဒေသတစ်လွှားရှိ ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု အများဆုံး ဖြစ်သည့် ဝေးလံခေါင်ဖျား၍ ဆင်းရဲကျပ်တည်းသည့် နယ်မြေဒေသများ ပါဝင်လျက်ရှိသည်။ အဆိုပါစစ်ဘေးဒဏ်သင့် နယ်စပ်ဒေသများသည် အာရှဒေသ၏နောက်ဆုံးကျန်ရှိသည့်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနယ်ပယ်သစ်အဖြစ် နိုင်ငံတကာ၌ ရေပန်းစားလျက်ရှိသည်။^{၅၂} စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု အားဖြင့် နယ်စပ်ဒေသတစ်လွှားရှိ တိုင်းရင်းသားပြည်သူများနှင့် လူများစု ကိုမည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ မည်သို့မည်ပုံအကျိုးပြုမည်ဖြစ်ကြောင်း သေချာရေးရာမှုမရှိပေ။ ထို့ပြင် ခေတ်သစ်စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းများအတွက် အစိုးရအနေဖြင့် မြန်မာ့စီးပွားရေး၏ ကျောရိုး မဏ္ဍိုင်ဖြစ်သည့် တောင်သူလယ်သမားများကို အကျိုးပြုရန်အတွက် ဆင်းရဲသားများကို ဦးစားပေးသည့် မူဝါဒများနှင့် လူထုအခြေပြု ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများကို အကောင်အထည်ဖော်မည်ဟု ကတိကဝတ်ပြုထား သော်လည်း မြို့ပြနေရေပေါ်ဆီလူတန်းစားများနှင့် အလယ်အလတ် တန်းစား စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များကို မျက်နှာသာပေးသည့် ဥပဒေ များကိုသာ ရေးဆွဲအတည်ပြုခဲ့သည်။ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်း များမှ ဒေသခံရပ်ရွာလူထုများ အကျိုးကျေးဇူးရရှိစေရန်ရည်ရွယ်သည် ဆိုပါက ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုပုံစံနှင့် အကောင်အထည်ဖော်သည့် လုပ်ငန်းစဉ် များကို အသစ်ပြောင်းလဲပစ်ရန်လိုအပ်သည်။ သို့မဟုတ်ပါက အာရှ နောက်ဆုံးခံတပ်၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးသည် ဒေသတွင်းအဆင်းရဲဆုံးနှင့် ဥပေက္ခာပြုအခံရဆုံးလူထုနှင့် တစ်ရှိန်ထိုးချမ်းသာကြွယ်ဝလာသည့် စစ်တပ်၊ စီးပွားရေးနှင့် ရေပေါ်ဆီနိုင်ငံရေးသမားများအကြားမည်မျှမျှ ကိုသာ ပိုမိုကြီးထွားလာစေမည်ဖြစ်သည်။^{၅၃}

ဤနောက်ခံသမိုင်းကြောင်းအရ ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးရေးစံနှုန်း သစ်များ ရေးဆွဲဖော်ထုတ်ရန် တောင်းဆိုမှုများ တဖြည်းဖြည်းကျယ် လောင်လာလျက်ရှိသည်။ အစိုးရပေါင်းများစွာနှင့် နယ်ပယ်အစုံမှသိပ္ပံ ပညာရှင်များပါဝင်သည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စိုက်ပျိုးရေးအသိပညာ၊ သိပ္ပံ နှင့် နည်းပညာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး လေ့လာဆန်းစစ်ချက် (IAASTD) အတွက် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍ၏ အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်နှင့် အနာဂတ်ဆိုင်ရာ ကိစ္စ ရပ်များကို ကမ္ဘာ့အတော်ဆုံး ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်ပေါင်း ၄၀၀ ကျော်ဖြင့် ကမ္ဘာအနှံ့သုံးနှစ်တာမျှ ဆွေးနွေးအဖြေရှာသည့် လုပ်ငန်းစဉ်အပြီး၌ “လက်ရှိအတိုင်း စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက် ခြင်းသည် ရွေးချယ်သင့်သည့် နည်းလမ်းတစ်ရပ်မဟုတ်ကြောင်း” သုံး သပ်ခဲ့ကြသည်။ ပညာရှင်အဖွဲ့မှ ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာနှင့် ရာသီဥတုဆိုင် ရာကပ်ဆိုးများကို ချက်ခြင်းလက်ငင်းကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်မည့် ဝေဟ စနစ်နှင့် သဟဇာတဖြစ်သည့် စိုက်ပျိုးရေး၊ လုပ်ငန်းပေါင်းစုံဆင့်က ဖော်ဆောင်မှုနှင့် ဒုပေနာပေခံသည့် စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို အသားပေးသည့် နည်းလမ်းများကို တင်ပြတောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။^{၅၄}

ထိုကဲ့သို့သော ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ စံနှုန်း များသည် အသေးစားတစ်နိုင်တစ်ပိုင် တောင်သူလယ်သမားများနှင့် ဘိန်းစိုက်တောင်သူ (ဟောင်း) များအပါအဝင် ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာ စနစ်ကို ကျင့်သုံး၍ ကုန်းမြင့်ဒေသများ၌ စိုက်ပျိုးစားသောက်လျက်ရှိ သည့် ရပ်ရွာလူထုများ၏ အခွင့်အရေးများကို လေးစားလိုက်နာမှုရှိရ

မည်။ ဘိန်းစိုက်တောင်သူများကိုရွှေ့ပြောင်းနေရာချထားခြင်းနှင့် အကြီးစားစိုက်ပျိုးရေးစီမံကိန်းများ၌ နေ့စားအလုပ်သမားများအဖြစ် ပြောင်းလဲပစ်မည့်အစား ၎င်းတို့၏ ရပ်ရွာလူထုများနှင့် ပြင်ပလူထုတစ်ရပ်လုံးအတွက် လိုအပ်သည့် စားရေးရိက္ခာများထုတ်လုပ်ရာ၌ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံ၍ ပါဝင်အားဖြည့်ရုံသာမက ၎င်းတို့၏ အခန်းကဏ္ဍကို ဗဟိုအစိုးရနှင့် ဒေသအာဏာပိုင်များမှ အသိအမှတ်ပြု၍ အပြုသဘောဆန်ဆန် အားပေးကူညီပေးသင့်သည်။ ဒေသတစ်လွှားရှိ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍများအတွင်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရာ၌ ရေနှင့် အစားအစာဆိုင်ရာ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးများနှင့် ဌာနတိုင်းရင်းသားများဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအပါအဝင် လူ့အခွင့်အရေးများကို လေးစားလိုက်နာသင့်သည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအနေဖြင့် သယံဇာတအရင်းအမြစ်နှင့် မြေယာလုယူမှုများကို ရှောင်ကြဉ်သင့်သည်။ လတ်တလောလေ့လာဆန်းစစ်ချက်တစ်ခု၌ “မြေယာနှင့် သယံဇာတအရင်းအမြစ်လုယူမှုများကို ရပ်တန့်၍ ပြန်လည်ကုစားနိုင်သည့် သော့ချက်တစ်ခုမှာ လွတ်လပ်မှုရှိသည့် စားနပ်ရိက္ခာနှင့် မြေယာအချုပ်အခြာအာဏာဆိုင်ရာ မူဝါဒများအပေါ် အခြေပြုထားသည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများဖြစ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ မိမိတို့ကိုယ်ပိုင် စိုက်ပျိုးရေးနှင့် စားနပ်ရိက္ခာဆိုင်ရာမူဝါဒများ ရေးဆွဲဖော်ထုတ်နိုင်သည့် ရပ်ရွာလူထုများ၏ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးများကို အာမခံပေး၍ မြေယာ၊ ရေ၊ တစ်ခြားသဘာဝနှင့် သယံဇာတအရင်းအမြစ်များ ထိန်းချုပ်စီမံခွင့်သည် အဆိုပါမြေပေါ်တွင် အမှန်တကယ်နေထိုင်လုပ်ကိုင်စားသောက်၍ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်လျက်ရှိသည့် ဒေသခံရပ်ရွာလူထုများ၏ လက်ထဲတွင်သာရှိကြောင်း သေချာအောင်ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။”^{၅၅}

တရားမဝင်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု၏ အခြေခံအကြောင်းရင်းများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပြီး ဒေသတစ်လွှားရှိ တစ်နိုင်တစ်ပိုင်စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍအတွက် ပိုမိုတရားမျှတ၍ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသည့် အနာဂတ်ကို ပုံဖော်နိုင်သည့် ရလဒ်ကောင်းများထွက်ပေါ်လာစေရန်အတွက်

ထိရောက်အကျိုးရှိသည့် အစားထိုးဖွံ့ဖြိုးရေးစံနှုန်းများကို ထောက်ခံအားပေးသည့် အချေအတင်ဆွေးနွေးမှုများပြုလုပ်၍ ‘ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး’ ကို မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး လုပ်ဆောင်ချက်များ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် ထည့်သွင်းဆွေးနွေးရန် အလွန်အရေးကြီးသည်။

ဆေးခြောက်စိုက်ပျိုးမှုနှင့် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး

မော်ရိုကိုနှင့် နိုင်ဂျီးရီးယားကဲ့သို့သော တရားမဝင်ဆေးခြောက်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုများ ရှိနေသည့်နိုင်ငံများသည်လည်း ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် ဆွေးနွေးပွဲများ၌ ပူးပေါင်းပါဝင်ရန်စိတ်ဝင်စားလာကြသည်။ သို့ရာတွင် ယနေ့အချိန်ထိ ဆေးခြောက်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သည့် နယ်မြေဒေသများ၌ ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးစီမံကိန်းများ အကောင်အထည်ဖော်မှု နည်းပါးနေဆဲဖြစ်ပြီး မော်ရိုကိုရှိ အနည်းငယ်မျှသာ ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးစီမံကိန်းများသည်လည်း လုံးဝအောင်မြင်ခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ မော်ရိုကိုရှိ ဆေးခြောက်အများဆုံးစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သည့် ရိပ်ဒေသ၌ ၁၉၆၀ ခုနှစ်မှစ၍ ကျေးလက်ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများ ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ခဲ့ကြသော်လည်း ဖွံ့ဖြိုးရေးရည်မှန်းချက်များ ပြည့်မီခဲ့ခြင်းမရှိသည့်အပြင် ဆက်စပ်ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးစီမံကိန်းများသည်လည်း “စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုကို လျော့ကျစေခဲ့ခြင်းမရှိမှုမက ဒေသတွင်း ဆေးခြောက်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုကိုပင် ဖော်ဆောင်ခဲ့ကြပြီး နောင်နေ့ကြန့်ကြာစေကာ မလိုလားအပ်သည့် နောက်ဆက်တွဲဆိုးကျိုးများ ပေါ်ပေါက်လာကြောင်း အစီရင်ခံခဲ့ကြသည်။”^{၅၆} ၂၀၀၆ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၀ အထိ မယ့်ဟလွမ်ဖောင်ဒေးရှင်းမှ “အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံရှိ အေ့စ်ဟ်ခရိုင်မှ ဆေးခြောက်စိုက်ပျိုးမှုနှင့် ပတ်သက်သည့် ပြဿနာရပ်များကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် ရေရှည်ထိန်းထားနိုင်သည့် ဆင်းရဲမွဲတေ

အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယရှိ ဘိန်းစိုက်ပျိုးသည့်ကျေးရွာမှ ဘိန်းစိုက်တောင်သူများ။

မူလကျောပြန်ရေး စီမံကိန်းတစ်ရပ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့သည်။^{၅၇} အဆိုပါစီမံကိန်းအနေဖြင့် အနည်းအကျဉ်းခန့်သာ အောင်မြင်ခဲ့သော်လည်း တရားမဝင် ဆေးခြောက်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုအပေါ် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးသဘောတရားများကို လွှမ်းမိုးဖော်ဆောင်ခြင်းဖြင့် တွေးတောစရာအမြောက်အများ ပေါ်ပေါက်လာစေခဲ့သည်။ ပထမဦးဆုံးအနေဖြင့် ဆေးခြောက်စိုက်ပျိုးမှုသည် ကိုကာနှင့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုထက် ပိုမိုပြန့်ကျဲလျက်ရှိပြီး အာရှအပူပိုင်းဒေသ အပူပိုင်းဒေသတော်တော်များများ၌ ပေါက်ရောက်နိုင်သည့်အပင်ဖြစ်သည်။ ကိုကာနှင့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုအတွက် ထောက်ပံ့ပေးလျက်ရှိသည့် နိုင်ငံတကာပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအကူအညီများသည်ပင်လျှင် အကန့်အသတ်များရှိနေသဖြင့် နိုင်ငံတကာမူဝါဒချမှတ်သူများနှင့် အလှူရှင်များအနေဖြင့် ဆေးခြောက်အတွက် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအကူအညီများ ပေးအပ်ခြင်းဖြင့် ပတူအိုကို တုတ်နှင့်ထိုးဘိသကဲ့သို့ မပြီးနိုင်မစီးနိုင်ဖြစ်မည်ကို စိုးရိမ်သဖြင့် စတင်ရန်လက်တွဲလျက်ရှိသည်။ အမေရိကန်နှင့် ဥရောပနိုင်ငံများသည် သွင်းကုန်အစားထိုးလုပ်ငန်းစဉ် တစ်ရပ်ချမှတ်၍ အိမ်တွင်းစိုက်ပျိုးမှုကို ခွင့်ပြုထားသည်။ အမေရိကန်သို့ တင်ပို့လျက်ရှိသည့် မက္ကဆီကန်သွင်းကုန်များ၊ ဥရောပသို့တင်ပို့လျက်ရှိသည့် မောရိုကန်နှင့် အာဖရိကဆေးခြောက်အစုများမှလွဲ၍ ကျန်ဥရောပဈေးကွက်များသည်မိမိဘာသာစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု များပြားသည်။ ထို့ကြောင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအလှူရှင်အများစုအနေဖြင့်လည်း ဖွံ့ဖြိုးဆဲတိုင်းပြည်များ၌ ဆေးခြောက်အတွက် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအကူအညီများ ပေးအပ်ခြင်းဖြင့်မိမိတို့ ပြည်တွင်းရှိဆေးခြောက်ဈေးကွက်အပေါ် သက်ရောက်မှုရှိလာမည်ဟု မယူဆသဖြင့် ကြိုးပမ်းအားထုတ်လို ခြင်းမရှိပေ။ ကိုကင်းနှင့် ဘိန်းဖြူဖြစ်စဉ်မှ သွင်းအားစုထောက်ပံ့မှုကို လျော့ချဖြတ်တောက်ခြင်းသည် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းအတွင်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန် ကျိုးကြောင်းဆိုင်လုံမှုရှိသည့် အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။

ထို့ထက်ပို၍ဆိုရသော် ဆေးခြောက်သည် ဘိန်းဖြူ သို့မဟုတ် ကိုကင်းတို့နှင့် နှိုင်းစာပါက ဘေးအန္တရာယ်သက်ရောက်မှု ပိုမိုနည်းပါးသဖြင့် အလှူရှင်များ၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအတွက် ဦးစားပေးမခံရခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် နိုင်ငံတော်တော်များများကလည်း ဆေးခြောက်သုံးစွဲမှုနှင့် လက်ဝယ်ပိုင်ဆိုင်မှုများကို ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ အရေးယူခြင်းမရှိတော့ပဲ ဖြေလျှော့ပေးထားသဖြင့် အခြားမူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများ ထက်စာလျှင် ဆေးခြောက်သုံးစွဲသူများအတွက် များစွာသက်သာခွင့် ရရှိနေသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ၌ အသေးစားကုန်ကူးသူများနှင့် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သူများကိုပါ သက်သာခွင့်ပေးထားသဖြင့် ဈေးကွက်များသည်လည်း ပုံစံအမျိုးမျိုးကွဲပြားလျက်ရှိသည်။ အိန္ဒိယနှင့် အခြားအာရှနိုင်ငံတော်တော်များများ၌ ဆေးခြောက်သည် ရာစုနှစ်ပေါင်းများစွာတည်တံ့ကာ ယဉ်ကျေးမှုထုံးတမ်းစေလေ့၊ ဘာသာရေးနှင့် ဆေးဝါးရည်ရွယ်ချက်များ အတွက်သုံးစွဲလာသည့် ရှည်ကြာသည့်သမိုင်းကြောင်း နောက်ခံရှိခဲ့သည်။ ယင်းအလေ့အထများ ယနေ့ထက်တိုင် ပျံ့နှံ့လျက်ရှိပြီး နယ်မြေဒေသအလိုက် အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ခွင့်ပြုထားကြသည်။ ဥရောပနှင့်အမေရိကန်နိုင်ငံ ဝါရင့်တန်နှင့် ကော်လိုရာဒိုပြည်နယ်များရှိ ဆေးခြောက်ဈေးကွက်တစ်ခုလုံးကို တရားဝင်ဥပဒေစည်းကြပ်၍ ခွင့်ပြုလိုက်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ကြောင့် နိုင်ငံတကာဆွေးနွေးမှုလမ်းကြောင်းသည် ဆေးခြောက်များကို ဥပဒေအရစည်းကြပ်ခွင့်ပြုသည့် လမ်းကြောင်းဘက်သို့ ဦးတည်သွားခဲ့သည်။^{၅၈} ဤကဲ့သို့သော နောက်ပြန်လှည့်၍ မရတော့သည့် မူဝါဒဆိုင်ရာ လမ်းကြောင်းများကြောင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအလှူရှင်များအနေဖြင့် ဆေးခြောက်စိုက်ပျိုးမှုပမာဏ လျော့ချရေးအတွက်

ရည်ရွယ်သည့် သမရိုးကျပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး စီမံကိန်းများအတွင်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံလိုခြင်းမရှိတော့ပေ။ ယင်းအစား ဖွံ့ဖြိုးဆဲတိုင်းပြည်များရှိ အသေးစားတောင်သူများမှ လက်ရှိတရားမဝင်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်လျက်ရှိသည့် ဆေးခြောက်များကို တစ်နေ့နေ့တစ်ချိန်ချိန်၌ အခြားဒေသရှိ တရားဝင်ဆေးခြောက်ဈေးကွက်များသို့ တင်ပို့ရောင်းချနိုင်စေမည့် နည်းလမ်းများကို ဆွေးနွေးအဖြေရှာသင့်သည်။

ရှေ့နောက်ညီညွတ်မှုမရှိသည့် ကုလသမဂ္ဂစနစ်

ကုလသမဂ္ဂမူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်ရေးစနစ်နှင့် ၎င်း၏ကျင့်ထုံးသုံးခုဖြစ်သည့် ၁၉၆၁ မူးယစ်စေတတ်သော ဆေးဝါးများဆိုင်ရာပင်မကျင့်ထုံး (၁၉၇၂ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအရ ပြုပြင်ခဲ့သည့်)၊ ၁၉၇၁ စိတ်ကိုပြောင်းလဲစေတတ်သော ပစ္စည်းများဆိုင်ရာကျင့်ထုံးနှင့် ၁၉၈၈ မူးယစ်စေတတ်သောဆေးဝါးများနှင့် စိတ်ကိုပြောင်းလဲစေတတ်သော ဆေးဝါးများ တရားမဝင်ကုန်ကူးမှုဆန့်ကျင်ရေးကျင့်ထုံးတို့အကြား ရှေ့နောက်ညီညွတ်မှုမရှိသည့် အချက်များစွာရှိနေသည်။ ဒွိဟဖြစ်စေသည့် အချက်များစွာထဲ၌ ၁၉၆၁ ပင်မကျင့်ထုံး၌ မူးယစ်စေတတ်သောအာနိသင်ရှိသည့်အပင်များ စိုက်ပျိုးမှုကို ဥပဒေအရတားမြစ်ပိတ်ပင်ထားပြီး ကိုကာရွက်၊ ဆေးခြောက်နှင့် ဘိန်းပင်ကဲ့သို့သောအပင်များကို ရိုးရာထုံးတမ်းလေ့အရ အသုံးပြုမှုကို ကန့်သတ်ထားသော်လည်း ၁၉၇၁ ပဋိညာဉ်မှ၌ စိတ်ကိုပြောင်းလဲစေသည့် အလိကာလွှဲတစ်ခုတည်းကိုသာ တားမြစ်ပိတ်ပင်ထားပြီး သဘာဝအလျောက် ပေါက်ရောက်သည့် အပင်များနှင့် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုသည် ပဋိညာဉ်မှ၌ အကျိုးဝင်ခြင်းမရှိပေ။^{၅၉} အပင်များနှင့် ၎င်းတို့၏ ပါဝင်အာနိသင်များအပေါ် ၁၉၆၁ ကျင့်ထုံးအရ တားမြစ်ပိတ်ပင်ထားစဉ် ၁၉၇၁ ကျင့်ထုံး၏ ထိန်းချုပ်ရေးမူဝါဒများကို တစ်ပြိုင်နက်တည်းကျင့်သုံးမည်ဆိုပါက ကိုကာ၊ ဘိန်းပင် သို့မဟုတ် ဆေးခြောက်ပင်များကို ဆေးဝါးဆိုင်ရာရည်ရွယ်ချက်အတွက် မဟုတ်ဘဲစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုကိုရာဇဝတ်ကြောင်းအရတရားဝင်အရေးယူနိုင်သည့် ပဋိညာဉ်မူဝါဒ တာဝန်ဝတ္တရားများ ပျက်ပြယ်သွားမည်ဖြစ်သည်။

ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့်ပတ်သက်သည့်ကုလသမဂ္ဂလမ်းညွှန်မူဝါဒများသည် ၂၀၁၁ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလအတွင်း ထိုင်းနိုင်ငံ၌ ကျင်းပခဲ့သည့် ICAD အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲမှ စတင်ခဲ့သည့်လုပ်ငန်းစဉ်၏ အကျိုးရလဒ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ ယင်းအလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ၌ အစိုးရများနှင့် အနောင်အဖွဲ့ကင်းသည့် ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များတက်ရောက်ခဲ့ကြပြီးနောက်တစ်နှစ်အကြာ ပီရူး၌ ကျင်းပခဲ့သည့် ICAD နောက်ဆက်တွဲအဆင့်မြင့်ညီလာခံတွင် နိုင်ငံရေးသမားများနှင့် သံတမန်များသာ အဓိကတက်ရောက်ခဲ့ကြသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ကျင်းပခဲ့သည့် ICAD အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ၏ အဆုံးသတ်ကြေညာစာတမ်း၌ 'ဖွံ့ဖြိုးရေးသည် ပထမ' ဟူသည့် ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုကို ထင်ဟပ်ပေါ်လွင်စေခဲ့သော်လည်း ICAD လီမာနိုင်ငံရေးကြေညာစာတမ်း၌ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များ ပိုင်းဝန်းပုံဖော်ခဲ့ကြသည့် အကြံပြုတင်ပြထောက်ခံချက်များနှင့် သင်ခန်းစာအများစုကို လျစ်လျူရှုခဲ့ပြီး ဥပဒေတင်ကျပ်ရေးနှင့် တိုက်ဖျက်ရေးကို တစ်ဖန်ပြန်လည်စောင်းပေးဖော်ပြခဲ့သည်။ ထိုင်းကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များအလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲမှ ထွက်ပေါ်လာသည့် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်မူကြမ်းသည် ဗီယက်နာ၌ ကျင်းပခဲ့သည့် သံတမန်များ၏ နိုင်ငံရေးညှိနှိုင်းဆွေးနွေးပွဲလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ချောင်

ထိုးခံခဲ့ရပြီး လီမာအစည်းအဝေးတွင် နောက်ဆုံးအတည်ပြုခဲ့သည့်မူ
သည် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအလေ့အထဆိုင်ရာ အဖိုးတန်
သင်ခန်းစာများနှင့် ခေတ်နောက်ပြန်ဆွဲသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ဖျက်
ရေးဆိုင်ရာ စကားလုံးလှလှများပေါင်းစပ်ပါဝင်နေသဖြင့် စိတ်ရှုပ်ဖွယ်
ရာအတိ ဖြစ်ခဲ့သည်။^{၆၀} လီမာနိုင်ငံရေးညှိနှိုင်းဆွေးနွေးပွဲ မတိုင်ခင်
ရက်များအထိ စပိန်နိုင်ငံ ဗလင်စီယာမြို့၌ ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်
ရေးနှင့် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂလမ်းညွှန်မှု
များကို ဆွေးနွေးရန်အတွက် ကိုကာ၊ ဘိန်းနှင့် ဆေးခြောက်စိုက်ပျိုးကြ
သည့် တောင်သူလယ်သမားများ အတူတကွစုဝေးခဲ့ကြသည်။ အဆိုပါ
အဖွဲ့မှ ကြေညာစာတမ်းကြမ်းအပေါ် ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်တစ်ခုပြု
လုပ်ခဲ့ပြီး မိမိတို့၏ အဓိကစိုးရိမ်ပူပန်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ “ပြောင်းလဲ
ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို သီးနှံလျှော့ချရေးမူဘောင်အတွင်းမှသာ အဓိက
ထားဆောင်ရွက်၍ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ယဉ်
ကျေးမှုအလေ့အလာများကို ဥပေက္ခာပြုလျက်ရှိသည်” ဟုဖော်ပြခဲ့ကြ
ပြီး “တရားမဝင်ကြောင်းကြေညာထားသည့် အပင်များ၏ ထုံးတမ်းစဉ်
လာအသုံးပြုမှုနှင့် ပတ်သက်သည့်အခွင့်အရေးများကို အတိအလင်း
အသိအမှတ်ပြုပေးရန်” သာမက “တစ်နိုင်တစ်ပိုင်တောင်သူများ၏
မြေယာရယူသုံးစွဲမှုဆိုင်ရာ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို အာမခံပေးရန်
လည်း” တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် ကံမကောင်း အကြောင်းမလှ
သဖြင့် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂလမ်းညွှန်မှုများ
နှင့် အတည်ပြုကြေညာစာတမ်း၌ ထိုကဲ့သို့သော အရေးကြီးသည့်
အကြောင်းအရာများကို အပြည့်အဝထည့်သွင်း သုံးသပ်ထားခြင်းမရှိပေ။

မူးယစ်ဆေးဝါးရေးရာမူဝါဒဆွေးနွေးပွဲများ၌ ဆက်စပ်လျက်
ရှိသည့် အခြားကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းများကို ချန်လှပ်ထားခြင်းသည်
လည်း ပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး၏
အနာဂတ်ဦးတည်ချက်များကို ဆွေးနွေးရာ၌ ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးရေးအစီအ
စဉ် (UNDP)၊ စားနပ်ရိက္ခာနှင့် စိုက်ပျိုးရေးအဖွဲ့အစည်း (FAO)၊ ကမ္ဘာ့
စားနပ်ရိက္ခာအစီအစဉ် (WFP) နှင့် ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးကောင်စီ
(UNHRC) ကဲ့သို့သော ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းများ ပါဝင်ခြင်းမရှိခဲ့ပေ။
ဗီယင်နာ၌ကျင်းပခဲ့သည့် မူးယစ်စေတတ်သော ဆေးဝါးများဆိုင်ရာ
ကော်မရှင် အစည်းအဝေးသို့ တက်ရောက်လာသည့် နိုင်ငံအလိုက်
ကိုယ်စားလှယ်များကလည်း အခြားကုလသမဂ္ဂညီလာခံများ၌ မူးယစ်
ဆေးဝါးဆိုင်ရာမူဝါဒများကို အစပြုဆွေးနွေးလိုခြင်းမရှိခဲ့ကြပေ။ ဤ
ကဲ့သို့သောအချက်များကြောင့် မူဝါဒများ၏ ရှေ့နောက်ညီညွတ်မှုနှင့်
ကြောင်းကျိုးဆီလျော်မှု အားနည်းလာပြီး ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာလူ့အခွင့်
အရေး ကြေညာစာတမ်း (UDHR)၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု
ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာပဋိညာဉ်မူ (ICESCR)၊ နိုင်ငံတကာအလုပ်သမား
များအဖွဲ့အစည်း (ILO)၏ကျင့်ထုံးများ၊ ကုလသမဂ္ဂဌာနေတိုင်းရင်းသား
များဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း (UNDRIP) နှင့် လတ်
တလော FAO မှအတည်ပြုလိုက်သည့် ‘အမျိုးသားစားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေး
အတွက် မြေယာ၊ သားငါးနှင့် သစ်တောဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို
ဆန္ဒအလျောက် တာဝန်ယူမှုရှိရှိဖြင့် အုပ်ချုပ်စီမံရေးဆိုင်ရာလမ်းညွှန်
များ’ ကဲ့သို့သော အခြားသော ကုလသမဂ္ဂလမ်းညွှန်များနှင့် မူဝါဒများကို
ဥပေက္ခာပြုလျက်ရှိသည့် သို့မဟုတ် ကွဲလွဲဆန့်ကျင်လျက်ရှိသည့် မူးယစ်
ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးဆိုင်ရာ မူဝါဒများနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ရေးဆွဲ
အတည်ပြုရန် ထောက်ခံအားပေးလျက်ရှိသည်။ ဤကဲ့သို့သော တင်း
မာမှုများနှင့် ရှေ့နောက်မညီညွတ်မှုများကို ကမ္ဘာ့မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ
ပြဿနာရပ်အပေါ် ပြန်လှန်သုံးသပ်၍ ပိုမိုထိရောက်အကျိုးရှိသည့် မူဝါဒ

ဆိုင်ရာ အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများကို ဖော်ထုတ်ဆွေးနွေးမည့် ၂၀၁၆
UNGASS တွင် သုံးသပ်အဖြေရှာသင့်သည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ
အရေးကိစ္စများနှင့် ပတ်သက်၍ ကျယ်ပြန့်သည့်ကုလသမဂ္ဂစနစ်ဖြင့်
ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်ရာ၌ ကြောင်းကျိုးဆီလျော်မှုမရှိသဖြင့် ပြောင်းလဲ
ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂလမ်းညွှန်ချက်များ၌ ဆိုခဲ့ပြီးဖြစ်
သည့်အတိုင်း ၂၀၁၆ UNGASS ပြင်ဆင်မှုကို အထူးပြုကျွမ်းကျင်ပညာ
ရှင်အဖွဲ့အစည်းများ အခြေစိုက်သည့် ဗီယင်နာ၏ လက်ဝယ်တွင်သာ
လုံးလုံးလျားလျားအပ်နှံမှု ပြုရေး/မပြုရေး သို့မဟုတ် ဂျီနီဗာနှင့် နယူး
ယောက်မြို့များ၌ အခြေစိုက်ထားသည့် သက်ဆိုင်ရာကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့
အစည်းများ တက်တက်ကြွကြွပါဝင်လာစေရန်အတွက် နည်းလမ်းရှာ
ရေးကိစ္စရပ်များအပေါ် အချေအတင် ဆွေးနွေးအဖြေရှာရန် လိုအပ်လာ
သည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးများနှင့် ရာဇဝတ်မှုများအတွက် ကျယ်ပြန့်သည့်
စနစ်တစ်ရပ်အပေါ် အခြေပြုသည့် ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုအပေါ် ညှိနှိုင်း
ဆောင်ရွက်မှု ပိုမိုအားကောင်းလာစေရန်အတွက် ကုလသမဂ္ဂအထွေ
ထွေအတွင်းရေးမှူးရုံးမှ တည်ထောင်လိုက်သည့် ယန္တရားတစ်ခုမှာ
UNODC နှင့် ကုလသမဂ္ဂနိုင်ငံရေးဌာန (UN Department of Political
Affairs - DPA) တို့ ပူးတွဲဦးစီးသည့် နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်ကျူးလွန်
သည့်ရာဇဝတ်မှုနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂအထူး
လုပ်ငန်းတပ်ဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းခြင်းဖြစ်သည်။ အထူးလုပ်ငန်းတပ်ဖွဲ့၏ ကနဦး
လုပ်ငန်းတာဝန်သည် မူးယစ်ဆေးဝါးဆက်စပ် ရာဇဝတ်မှုနှင့် အကြမ်း
ဖက်မှုများ ပြင်းထန်လျက်ရှိသည့် ပဋိပက္ခအခြေအနေ၌ ကုလသမဂ္ဂ၏
အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များကို ကျယ်ပြန့်ပြည့်စုံစွာ ထိထိရောက်ရောက်
အကောင်အထည်ဖော်၍ ဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် ပဋိပက္ခဖျက်ဖြေရေး မဟာဗျူဟာ
များချမှတ်ရာ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများ
ကို မည်သို့ထည့်သ

ွင်းပေါင်းစပ်သင့်ကြောင်း လမ်းညွှန်ချက်များ ဖော်ထုတ်ပေးအပ်ရန်ဖြစ်
သည်။ လတ်တလော၌ အထူးလုပ်ငန်းတပ်ဖွဲ့ကို ၂၀၁၆ UNGASS ၌
ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းအားလုံး၏ ပါဝင်အားဖြည့်မှုရရှိအောင် မဟာ
ဗျူဟာတစ်ရပ်ရေးဆွဲဖော်ထုတ်ရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်ချပေးခဲ့သည်။^{၆၁}

ကမ္ဘာ့မူးယစ်ဆေးဝါးပြဿနာကို ထိန်းချုပ်ဟန့်တားခြင်း

“၂၀၀၈ ခုနှစ်အမိ ကိုကာ၊ ဆေးခြောက်နှင့် ဘိန်း တရားမဝင်
စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုကို အမြစ်ပြတ်တိုက်ဖျက်ရန် သို့မဟုတ် သိသိ
သာသာလျှော့ချရန်” ဟူသည့် ၁၉၉၈ UNGASS ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်ကို
၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် ပြန်လည်သုံးသပ်ရာ၌ UNODC ၏ အမှုဆောင်
ဒါရိုက်တာဖြစ်သူ အန်တိုနီယိုမာရီယာကွိုတတာမှ ‘လိုအပ်ချက်နှင့် အံဝင်
ဝင်ကျဖြစ်ခြင်း’ ဟု မကြာခင်ရည်ညွှန်းလေ့ရှိသည့် “မူးယစ်ဆေးဝါး
ပြဿနာများ ဆက်လက်ကျန်ရှိနေကြောင်းပြဆိုလျက်ရှိသည့် သာဓက
အလုံအလောက်ရှိသည်” ဟုဖော်ပြပါရှိသည့် စာတမ်းတစ်စောင်ကို
တင်သွင်းခဲ့သည်။^{၆၂} ယင်းထုတ်ပြန်ချက်သည် ၁၉၉၈ UNGASS ရည်မှန်း
ချက်ပန်းတိုင်များနှင့် သိသိသာသာသွေဖယ်လျက်ရှိပြီး ပန်းတိုင်သို့
အရောက်လှမ်းနိုင်ခဲ့ခြင်းမရှိကြောင်း ဝန်ခံထားခြင်းဖြစ်သည်။ “အမှန်
တကယ်အားဖြင့် ပြဿနာကို ထိန်းချုပ်ဟန့်တားခြင်းသည်လည်း ဖြေ
ရှင်းရေးနည်းလမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ကျွန်ုပ်တို့အတွက် မူးယစ်ဆေးဝါး
ပြဿနာများဆက်လက်ကျန်ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ သိပ္ပံနှင့်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ
ရည်ရွယ်ချက်အတွက် စိတ်ကိုပြောင်းလဲစေတတ်သောဆေးဝါးများအသုံး

ပြုမှုကို နိုင်ငံတကာထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် ကန့်သတ်ထားရှိရန်ဟူသည့် ကျင့်ထုံးများ၏ အခြေခံအကျဆုံး ရည်မှန်းချက်ကိုပင် ယနေ့တိုင် ဖြည့်ဆည်းနိုင်ခြင်းမရှိသေးသဖြင့် ပို၍ကြီးမားသည့် ရည်မှန်းချက်များ ဖြင့်ချမှတ်ခဲ့သည့် ၁၉၉၈ UNGASS ပါအချို့သောဦးတည်ချက်များ သည် အလှမ်းဝေးနေဆဲဖြစ်သည်။”

ဆက်လက်ဆွေးနွေးရမည့်ဆိုပါက ယင်းစာတမ်း၌ပင် ကိုဗီတာ ကမူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးစနစ်နှင့်အကောင်အထည်ဖော်ရာ၌ပေါ် ပေါက်လာသည့် “မလိုလားအပ်သည့် နောက်ဆက်တွဲဆိုးကျိုးများ” ကို လည်း အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ အဆိုပါနောက်ဆက်တွဲဆိုးကျိုးများ၌ အနက်ရောင်ဒုစရိုက်ဈေးကွက်များ ဆက်လက်ရှင်သန်နေမှု၊ မူဝါဒဦး တည်ချက်များရွှေ့ပြောင်းမှု (လူထုကျန်းမာရေးမှ လုံခြုံရေးကဏ္ဍကို ပြောင်းလဲအာရုံစိုက်လာခြင်း)၊ ပထဝီဒေသအရရွှေ့ပြောင်းမှု (ပူဖောင်း သက်ရောက်မှု’ သို့မဟုတ် နယ်မြေတစ်ခုမှ အခြားဒေသတစ်ခုသို့ ရွှေ့ ပြောင်းစိုက်ပျိုးခြင်း)၊ မူးယစ်ဆေးဝါးပြောင်းလဲသုံးစွဲမှု (ကန့်သတ်ထိန်း ချုပ်မှုပြင်းထန်သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးမှ ထိန်းချုပ်ကန့်သတ်မှုလျော့ချ ရသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးများသို့ပြောင်းလဲခြင်း) နှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူ များအပေါ် ကဲ့ရဲ့ရှုံ့ချမှုတို့ ပါဝင်လျက်ရှိသည်။

မည်သို့ဆိုစေ ကမ္ဘာ့အတိုင်းအတာအရမူးယစ်ဆေးဝါးထုတ် လုပ်မှုနှင့် သုံးစွဲမှုအတိုင်းအတာများ ဆက်လက်မြင့်မားနေရသည့် အကြောင်းရင်းကို ရှင်းလင်းတင်ပြရန်အတွက်ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်ရေး ဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို ချေပသည့် ယန္တရားတစ်ရပ်အဖြစ် UNODC မှ အဓိကအဆိုတင်သွင်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာအထိန်းချုပ် သည့်စနစ်တစ်ရပ်သာ ရှိမနေပါက ယခုထက်ပို၍ အခြေအနေဆိုးသွား ပါလိမ့်မည်ဟု UNODC မှ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။ ကိုဗီတာ၏ ပြော ဆိုချက်အရ “UNGASS ဆယ်စုနှစ်ထက်ဝက်တာကာလမှစ၍ကန့်သတ် ထိန်းချုပ်ရေးကို နှစ်အလိုက် စတင်လုပ်ဆောင်ခဲ့ခြင်းသည် အကြောင်း ရှိ၍ အကျိုးဖြစ်သည်ဟူသည့်အဆိုကို စွဲမက်စွယ်ဖြစ်အောင် လုပ် ဆောင်ခြင်းသာဖြစ်သည်။ ကြောင်းကျိုးဆက်စပ်မှုကို အခိုင်အမာထွက် ဆိုရန် ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များ ခိုင်မာအားကောင်းမှုမရှိသော် လည်းအခမ်းအနားနှစ်ခု တစ်ချိန်တည်း၊ တစ်ပြိုင်တည်းလာရောက် တိုက်ဆိုင်နေခြင်းသည် အချည်းနှီးသက်သက်သာဖြစ်သည်။”^{၆၃}

၂၀၁၃ခုနှစ် မူးယစ်စေတတ်သော ဆေးဝါးများဆိုင်ရာ ကော်မရှင် (CND) ၌ UNODC အမှုဆောင်ဒါရိုက်တာ ယူရီဖီဒိုတော့ပံက ပြောဆိုခဲ့သည့် မှတ်ချက်တွင်လည်း “နိုင်ငံတကာမူးယစ်ဆေးဝါးထိန်း ချုပ်ရေးစနစ်အားဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးပြဿနာအားလုံးကို အမြစ်ပြတ် တိုက်ဖျက်နိုင်ခဲ့ခြင်း မရှိသော်ငြားလည်း ထိန်းမနိုင်သိမ်းမရဖြစ်လောက် သည့် အတိုင်းအတာအထိ ဆက်လက်ကြီးထွားလာခြင်းမရှိစေရန် ဟန့်တားပေးလျက်ရှိသည်” ဟု ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်ရေး မဟာဗျူဟာ ကိုထပ်လောင်းအတည်ပြုခဲ့သည်။^{၆၄}

သွင်းအားစုထောက်ပံ့ရေးကဏ္ဍအတွက် အန္တရာယ်လျှော့ချရေး

မတူကွဲပြားသည့် ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုများ လိုအပ်လျက်ရှိ ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် ကြိုဆိုသင့်သည့် တိုးတက်မှုတစ်ခု ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ကမ္ဘာ့မူးယစ်ဆေးဝါးပြဿနာကို ရှေ့ဆက်ကြီး ထွားမလာစေရန် လက်ရှိအနေအထားအတိုင်း ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်နိုင်

ရမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းမှ ၀ တိုင်းရင်းသူတစ်ဦး။

သည်ဟူသည့် ဆွေးနွေးချက်နှင့် လက်ရှိနိုင်ငံတကာ ထိန်းချုပ်ရေး စနစ်၌ ဆိုးရွားသည့် နောက်ဆက်တွဲဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှု အများ အပြားရှိနေသည်ကို သုံးသပ်ခြင်းအားဖြင့် မူဝါဒရေးရာ ရည်မှန်းချက် သစ်များ ရေးဆွဲဖော်ထုတ်ရန် လိုအပ်လျက်ရှိကြောင်း သိသာထင်ရှား လျက်ရှိသည်။ ထိုကဲ့သို့သော မူဝါဒနှင့် ပတ်သက်သည့် ရွေးချယ်စရာ နည်းလမ်းများကို အချို့က ‘သွင်းအားစုထောက်ပံ့ရေးကဏ္ဍအတွက် အန္တရာယ်လျှော့ချရေး’ ဟု ရည်ညွှန်းခဲ့ကြပြီး ကမ္ဘာ့မူးယစ်ဆေးဝါး ပြဿနာကို ရေရှည်စွဲ၍ သိသိသာသာလျှော့ချရန် ဖြစ်နိုင်ခြင်းမရှိပါ ကအနည်းဆုံးအနေဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှု၊ ထုတ်လုပ်မှုနှင့် ကုန်ကူး မှုတို့ကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသည့် အန္တရာယ်အများဆုံး နောက်ဆက်တွဲ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ရှောင်လွှဲရန် ဦးတည်ဆောင်ရွက်သင့်ပြီး ပြည်တွင်းဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာထိန်းချုပ်ရေးစနစ်များအနေဖြင့်လည်း ထိုကဲ့သို့သော ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုကို ထောက်ခံအားပေးရမည်ဟု ဆွေးနွေးတင်ပြထားသည်။ လေ့လာဆန်းစစ်မှုတစ်ခုတွင်လည်း “ယုတ္တိ ကျ၍ လူသားချင်းစာနာသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးရေးရာ မူဝါဒများသည် တရားမဝင် မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်မှု၊ ဖြန့်ဖြူးမှုနှင့်အလွဲသုံးစားမှု များကြောင့် ဖြစ်ပွားသည့်အန္တရာယ်များကို အနည်းဆုံးဖြစ်အောင် လျှော့ချရန်ရည်ရွယ်သည့် အန္တရာယ်လျှော့ချရေးလုပ်ငန်းအပေါ် အလေးပေး အာရုံစိုက်သင့်သည့်အပြင် မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရန် ရည်ရွယ်ဖော်ဆောင်သည့် မူဝါဒများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သည့် ထိခိုက်ပျက် စီးမှုများကိုလည်း အနည်းဆုံးဖြစ်အောင် လျှော့ချနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းလုပ် ဆောင်သင့်သည်။”^{၆၅}

ဤချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှု၌မူးယစ်ဆေးဝါးရေးရာမူဝါဒများ၏ အောင်မြင်မှုအတွက် ဆေးဝါးကုသမှု သို့မဟုတ် ဖွံ့ဖြိုးရေးအကူအညီ များလက်ခံရရှိသည့်လူဦးရေအရေအတွက်၊ တိုးတက်လာသည့်လူသား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ညွှန်းကိန်းများကဲ့သို့သော ပိုမိုအပြုသဘောဆန်သည့်

ကိုလံဘီယာ မူးယစ်ဆေးဝါးများနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲများ

မူးယစ်ဆေးဝါးဖြင့် တရားမဝင်စီးပွားရှာမှုသည် ကိုလံဘီယာ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ၏ အဓိကမောင်းနှင်အားများထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များသည် ဟာဗားနား၌ ကိုလံဘီယာ အစိုးရနှင့် ဖူအာဇတ်စ် အာမာဒက်စ် ဂျီပလူးရှင်နာရီယာစ် ဒီ ကိုလံဘီယာ (ကိုလံဘီယာတော်လှန်ရေးတပ်ဖွဲ့များ - FARC) များအကြား ပြုလုပ်ခဲ့သည့် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲများ၌ အရေးကြီးသည့် ဆွေးနွေးပွဲအကြောင်း အရာတစ်ရပ် ဖြစ်ခဲ့သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲ အစီအစဉ်သည် "တရားမဝင်မူးယစ်ဆေးဝါးများနှင့် ပတ်သက်သည့် ပြဿနာရပ်များ အတွက်ဖြေရှင်းရေးနည်းလမ်းတစ်ခု" ရရှိရန် ရည်ရွယ်ခြင်းဖြစ်ပြီး အဓိကအားဖြင့် ကိုကာချုံပင်ကိုသို့သော တရားမဝင်သီးနှံများ၏ အခြေအနေကို ဆန်းစစ်သုံးသပ်ရန်လည်း ထည့်သွင်းဆွေးနွေးခဲ့သည်။ ဆွေးနွေးချက်များအတွင်း ကိုကာအစားထိုး အစီအစဉ်များ ရေးဆွဲဖော်ထုတ်ခြင်း၊ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့် ဆန်းစစ်အကဲဖြတ်ရာ၌ ရုပ်ရွာလူထုကို ပူးပေါင်းပါဝင်ခွင့်ပြုရုံမျှမက အဆိုပါသီးနှံများ၏ သက်ရောက်ထိခိုက်မှုကို ခံစားရသည့် နယ်မြေဒေသများအတွင်း သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ပြန်လည်ကုစားရေးအစီအစဉ်များ ဖော်ဆောင်မှုများပါဝင်သည့် ပြည့်ဝစုံလင်သော ဖွံ့ဖြိုးရေးအစီအမံများ ရေးဆွဲဖော်ထုတ်ရန် ထည့်သွင်းဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ ဆွေးနွေးပွဲအစီအစဉ်အတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုကို တားဆီးကာကွယ်ရန်နှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှု တိုက်ဖျက်ရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကိုလည်း ထည့်သွင်းဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။

ကိုလံဘီယာပြောက်ကျားတပ်ဖွဲ့များသည် မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များ၏ လှုံ့ဆော်မှုကြောင့် ကျယ်ပြန့်သည့် လယ်ယာဥယျာဉ်ခြံမြေဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားလာသည့် အခြေအနေမှ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ကိုလံဘီယာ စိုက်ပျိုးရေးနယ်ပယ်သည် သမိုင်းစဉ်လာအရ ကျေးလက်နေလူထုအများစု မပါဝင်ဘဲမြေဧကပေါင်းများစွာ ပိုင်ဆိုင်သူများက လက်ဝါးကြီးအုပ်ထားသည့်ပုံဖြစ်သည်။ ပြီးခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ်သုံးခုအတွင်း ကျေးလက်နယ်မြေဒေသများသို့ မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်သည်များ၊ မာဗီးယားများ သို့မဟုတ် ဒုစရိုက်ဂိုဏ်းကြီးများ ထိုးဖောက်စိမ့်ဝင်လာသဖြင့် အခြေအနေပိုမိုဆိုးရွားလာပြီး နဂိုကတည်းက ခပ်ယုံယုံလေးသာ ကျန်တော့သည့် တောင်သူလယ်သမားထု၏ ဘဝအခြေအနေများ ပျက်စီးလုနီးပါး ဆိုးရွားသွားခဲ့သည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးသူများသည် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ပေါင်းသောင်းခြောက်ထောင်အတွက် စီးပွားရေးစစ်ပွဲ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်ဖြစ်လာပြီး မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်မှု၊ ဖြန့်ဖြူးမှုနှင့် ရောင်းတန်းတင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းထိန်းချုပ်ထားသူများ၏ ဩဇာအာဏာကြီးထွားလာအောင် အထောက်အကူပြုလျက်ရှိသည်။ လောလောဆယ်၌ ကိုကာစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပျံ့နှံ့လာခြင်း (နှင့် အတိုင်းအတာတစ်ခု အထိဘိန်းနှင့် ဆေးခြောက်များ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ခြင်း) နှင့် ကိုကင်းအခြေခံ မူးယစ်ဆေးဝါးများ ထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးရောင်းချမှုနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည့် တရားမဝင်လုပ်ဆောင်ချက်များကြောင့် တောင်သူလယ်သမားများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားရပ်ရွာလူထုများ၏ ထုံးတမ်းစဉ်လာ ယဉ်ကျေးမှုလေ့များ ထိခိုက်ပျက်စီးလာပြီး မကြာခင်ကဆိုသလို အကြမ်းဖက်မှုပြင်းထန်သည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းအတွင်း မဖြစ်အနေပါဝင်လာစေရန် အကျပ်ကိုင်ခံခဲ့ကြရသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အခြားရွေးချယ်စရာ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများ ရှိမနေသည့် အခြေအနေ၌ တစ်ခုတည်းသော ဖြေရှင်းရေးနည်းလမ်းအဖြစ် ကိုကာ၊ ဘိန်းနှင့် ဆေးခြောက်တရားမဝင် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုသည် ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်သူများနှင့် သို့မဟုတ်

အပယ်ခံလူမည်းများ၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့် ကျေးလက်နေဆင်းရဲသားရပ်ရွာလူထုများ၏ အသက်ရှင်ရပ်တည်မှုအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည့် အခြေခံစီးပွားရေးလုပ်ငန်းဖြစ်လာသည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲများ၌ အစိုးရနှင့် FARC နှစ်ဖွဲ့စလုံးသည် အမေရိကန်အစိုးရဦးဆောင်သည့် 'မူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ပွဲ' ပေါ် အခြေခံထားသည့် အစိုးရ၏လက်ရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးနည်းဗျူဟာများကို ပြန်လည်သုံးသပ်ရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ ၂၀၀၀ ခုနှစ်မှစ၍ စတင်ဖော်ဆောင်ခဲ့သည့် အမေရိကန်မှ ငွေကြေးထောက်ပံ့ပေးထားသည့် ကိုလံဘီယာအစီအစဉ်သည် မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုကို လျော့ချရန်မျှော်မှန်းသည့် ရည်ရွယ်ချက်ကို အောင်မြင်အောင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ခြင်းမရှိရုံမျှမက ပဋိပက္ခကို မီးလောင်ရာလေပင့် အားပေးကူညီခဲ့ပြီး အဆမတန်များပြားသည့် လူဦးရေပမာဏကို နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်စေခဲ့သည့်အပြင် မျက်စိတစ်ဆုံးကျယ်ပြန့်သည့် ကျေးလက်နယ်မြေများကိုလည်း တိုက်ပွဲနယ်မြေများအဖြစ် ပြောင်းလဲသွားစေခဲ့သည်။ ကိုကာနှင့် ဘိန်းခင်းများအပေါ် လေယာဉ်ပျံသုံး၍ ပေါင်းသတ်ဆေးမတန်တဆ ဖျန်းပတ်ခဲ့ခြင်းကြောင့် အုတ်အော်သောင်းနှင့် ဆန့်ကျင်ဆန္ဒပြမှုများ ပေါ်ပေါက်လာသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲများအားဖြင့် အထိခိုက်လွယ်ဆုံးလူမှုရေး နယ်ပယ်များအပေါ် မူးယစ်ဆေးဝါးစီးပွားရေး၏ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်ထိခိုက်မှုကို ပြန်လည်ကုစားနိုင်မည့် အလားအလာများ ပေါ်ပေါက်လာသည်။

လတ်တလော၌ အရပ်ဘက်လူ့ဘောင်အသိုက်အဝန်း၊ ပညာရေးနယ်ပယ်မှ ပညာရှင်များ၊ NGOs၊ ကျေးလက် အာဏာပိုင်များနှင့် လယ်ယာဥယျာဉ်ခြံမြေဖော်ဆောင်သည့် ရပ်ရွာလူထုကိုယ်စားလှယ်များကို UNODC မှ ကမကထပြုစုစည်း၍ ဟာဗားနားညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရေးစားပွဲ၌ အဆိုပြုမည့်မဟာဗျူဟာသစ်များနှင့် အပြောင်းအလဲနည်းလမ်းများကို ရေးဆွဲဖော်ထုတ်ရန် မူးယစ်ဆေးဝါးမူဝါဒဆိုင်ရာ မျက်နှာစုံညီ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲကို နှစ်ရက်တာမျှ ကျင်းပခဲ့ကြသည်။ ပဋိပက္ခအတွင်း ပါဝင်ပတ်သက်လျက်ရှိသည့် အဖွဲ့အစည်းများအကြား သဘောတူညီမှုရရှိ၍ အစိုးရမှ မြေယာပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအပါအဝင် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍ၌ တွေ့ကြုံရင်ဆိုင်ရလျက်ရှိသည့် ပြဿနာရပ်များကို ဖြေရှင်းပေးနိုင်မည့် ကျေးလက်ဖွံ့ဖြိုးရေးမူဝါဒများကို အောင်မြင်စွာ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ခဲ့မည်ဆိုပါက ကိုလံဘီယာတောနက်များနှင့် တောင်တန်းများပေါ်မှ ပြင်းထန်သည့်မူးယစ်ဆေးဝါး တိုက်ပွဲများကို အတိတ်၌ ချန်ထားနိုင်ခဲ့မည်ဖြစ်သည်။

FARC သည် ဤစီးပွားရေးနယ်ပယ်အတွင်းရှိ ဇာတ်ကောင်များစွာထဲမှ တစ်ဖွဲ့သာဖြစ်သဖြင့် ပြောက်ကျားတပ်ဖွဲ့များနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက် လက်မှတ်ရေးထိုးရုံမျှဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုနှင့် အစီစဉ်တကျ ကျူးလွန်သည့်ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များကို အပြီးသတ်ဖြေရှင်းနိုင်မည်မဟုတ်ကြောင်း ကိုလံဘီယာအစိုးရကနားလည်သဘောပေါက်သည်။ သို့သော် ဤသဘောတူစာချုပ်အားဖြင့် ကုန်လွန်ခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း တောင်သူလယ်သမားထောင်ပေါင်းများစွာခံစားလာခဲ့ရသည့် တရားမဝင်မူးယစ်ဆေးဝါးစီးပွားရေးနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသောမလုံခြုံမှုများနှင့် အကြမ်းဖက်မှုများကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ လျော့ကျသွားစေမည်ဖြစ်သည်။ ယခုအချိန်သည် လက်ရှိရန်လိုပြင်းထန်သည့် တိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများမှ ဖယ်ခွာ၍ ရပ်ရွာပူးပေါင်းပါဝင်မှု၊ တရားမဝင်မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်ရေး၌ အသုံးပြုသည့် သီးနှံစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းအတွင်း ပါဝင်လျက်ရှိသည့် ဆင်းရဲသားကျေးလက်ပြည်သူများနှင့် ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်သူများ၏ ဂုဏ်သိက္ခာပြည့်ဝစွာ ရှင်သန်နေထိုင်ရေးတို့ကို ဦးစားပေးထားသည့် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးစံနှုန်းသစ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရမည့်အချိန်ဖြစ်သည်။

အခြားညွှန်းကိန်းများကိုလည်း ထည့်သွင်းသုံးသပ်ထားသည်။ သွင်းအားစုထောက်ပံ့သည့်ဘက်ခြမ်း၌ မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရန်အတွက် အန္တရာယ်လျော့ချရေး ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုကို ကျင့်သုံးရာမှ ထွက်ပေါ်လာသည့် ကောင်းကျိုးရလဒ်များအပေါ် ပညာရှင်များ၏လေ့လာဆန်းစစ်ချက်အရ "တိုက်ဖျက်ရေး၊ သိမ်းဆည်းရမိမှုများ၊ ဖမ်းဆီးရမိမှု အတိုင်းအတာကဲ့သို့သော စံသတ်မှတ်ထားသည့် လက်တစ်ဆုပ်စာ ညွှန်းကိန်းများအပေါ် အခြေခံ၍ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ မူဝါဒများကို လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းထက် ဝင်ငွေ၊ အကျင့်ပျက်ခြစားမှု၊ အကြမ်းဖက်မှု၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ယိုယွင်းပျက်စီးမှု၊ လူသားကျန်းမာရေးအပေါ် မူးယစ်ဆေးဝါးရေးရာမူဝါဒများ၏ သက်ရောက်ထိခိုက်မှုများနှင့် လုံးထွေးရစ်ပတ်လျက်ရှိသည့် အဆင့်ဆင့်သောမူဝါဒအစုအဝေးများနှင့် ပတ်သက်သည့် အခြားစိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို စတင်စဉ်းစားလာခြင်းဖြစ်သည်။ သို့မှသာ ကျွန်ုပ်တို့၏ မူးယစ်ဆေးဝါးမူဝါဒဆိုင်ရာ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို ဆက်စပ်လျက်ရှိသည့် အခြားနယ်ပယ်များမှ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများနှင့် ချိတ်ဆက်နိုင်မည်ဖြစ်ပြီး သွင်းအားစုထောက်ပံ့မှုပိုင်းကို အခြေပြုသည့် မူဝါဒဖြင့် စဉ်ဆက်မပြတ်တွန်းအားပေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။"^{၆၆}

သွင်းအားစုထောက်ပံ့မှုကဏ္ဍအန္တရာယ်လျော့ချရေးချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုကို ကျင့်သုံးခြင်းအပေါ် ဆွေးနွေးသုံးသပ်ခြင်းသည် ကဏ္ဍသစ်ဖြစ်သဖြင့် သဘောထားကွဲလွဲမှုများလည်း အနည်းအကျဉ်းရှိနေသည်။ သုံးစွဲသည့်ကဏ္ဍ အန္တရာယ်လျော့ချရေး မူဝါဒများကိုအကောင်အထည်ဖော်ခဲ့စဉ်ကလည်း အကြိတ်အနယ် ဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုများရှိခဲ့ပြီးအောင်မြင်မှုကို ပြဆိုနိုင်သည့် သိပ္ပံနည်းကျအထောက်အထားများ အလှူပယ်ဖြင့် ကြံ့ကြံ့ခံနိုင်ခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ သို့သော်လည်း ဤသဘောတရားအပေါ် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ထောက်ခံအားပေးမှုများမြင့်တက်လာသည်။ 'အန္တရာယ်လျော့ချရေး' အတွေးအခေါ်ကို မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်ကြီး တစ်ခုလုံးအတွက် ကျင့်သုံးသင့်မသင့်နှင့် ပတ်သက်၍လည်း ငြင်းခုံမှုများရှိနေပြီး အမြစ်ပြတ်တိုက်ဖျက်မည်ဟု ကြွေးကြော်နေခြင်းထက် မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှု၊ အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည့် အဆိုးရွားဆုံးပြဿနာရပ်များကို ထိထိရောက်ရောက်ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းသင့်သည် ဟူသည့်အချက်လည်း ပါဝင်လျက်ရှိသည်။ ဥပမာပင်မဆိုင်ရာတရားစီရင်ရေးနှင့် အန္တရာယ်လျော့ချရေးကိုလေ့လာဆန်းစစ်ရာ၌ "မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်များကို အမြစ်ပြတ်တိုက်ဖျက်နိုင်ခြင်းမရှိသကဲ့သို့ အနည်းနှင့်အများဆိုသလို လူမှုအသိုက်အဝန်းအပေါ် ဘေးဖြစ်စေသည့် နည်းလမ်းများဖြင့် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသဖြင့် တရားဥပဒေစည်းကြပ်ရေးနှင့် ပတ်သက်၍ မေးစရာရှိလာသည်မှာ မည်ကဲ့သို့သောဈေးကွက်မျိုးကို အမှန်းဆုံးဖြစ်၍ ယင်းဈေးကွက်များအန္တရာယ်ဖြစ်ပေါ်စေမှု အနည်းဆုံးဖြစ်အောင်မည်ကဲ့သို့ထိန်းချုပ်အရေးယူဆောင်ရွက်မည်နည်းဟူသည့် မေးခွန်းဖြစ်သည်။"^{၆၇}

သွင်းအားစုထောက်ပံ့ရေးကဏ္ဍအတွက် လက်တွေ့ကျသည့် အန္တရာယ်လျော့ချရေး ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုဆိုင်ရာ နမူနာအချို့ရှိနေပါသည်။ လာအိုရှိ ဘိန်းစိုက်ပျိုးသည့် ရပ်ရွာလူထုများအကြား ဘိန်းကိုအပန်းဖြေရန်နှင့် ဆေးဝါးအနေဖြင့်ပါ အသုံးပြုကြသည့်ဘိန်းစွဲသူများလည်းရှိခဲ့သည်။ ဘိန်းကိုတင်းတင်းကျပ်ကျပ် အရေးယူဆောင်ရွက်လာသည့်အခါ ဘိန်းကိုဈေးဝေဝေဖြင့် ဝယ်ယူသုံးစွဲနေကျ အကျင့်ရှိနေသူများအတွက် အခက်အခဲဖြစ်လာပြီး အတင်းအကျပ်ဖြတ်တောက်ပစ်ရန် သို့မဟုတ် မှောင်ခိုဈေးကွက်များမှ ဈေးကြီးပေးဝယ်ယူရန် ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ဤပြဿနာကို အသိအမှတ်ပြု၍ ၂၀၀၀ ခုနှစ်၌ လာအိုအစိုးရသည် သက်ကြီးရွယ်အိုများနှင့် နှစ်ရှည်လများ ဘိန်းစွဲလာသူများ

အတွက် အထူးပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ရပ် ထုတ်ပြန်ပေးခဲ့သည်။ "ဒေသအာဏာပိုင်များက မိသားစုအနေဖြင့် နှစ်ရှည်လများ ဘိန်းယင်းစွဲကပ်လာခဲ့သဖြင့် အမျိုးသားဦးစားပေးလုပ်ငန်းကို ချက်ခြင်းတုန့်ပြန်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းမရှိသည့် မိသားစုများအတွက် ၂၀၀၀ ခုနှစ် ၁၁ လပိုင်း ၂၈ နေ့ရက်စွဲပါ ဝန်ကြီးချုပ်၏ အမိန့်ကြေညာချက်အရ အချိန်ကာလတစ်ခုအထိ သတ်မှတ်နယ်မြေအတွင်း ထိန်းထိန်းသိမ်းသိမ်းစိုက်ပျိုးသုံးစွဲရန် အထူးကင်းလွတ်ခွင့်ပြုခဲ့သည်။"^{၆၈} အဆိုပါဥပဒေသည် ပြစ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၃၅ ကို ပြင်ဆင်၍ စတင်ကျင့်သုံးသည့်အချိန်ထိ နှစ်အနည်းငယ်ခန့်သာ အသက်ဝင်ခဲ့သည်။ ယင်းပုဒ်မအရ "ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ခြင်း၊ လက်ဝယ်ထားရှိခြင်း၊ တင်သွင်းခြင်း၊ တင်ပို့ခြင်းနှင့် သယ်ယူပို့ဆောင်ခြင်းတို့အားလုံးကို တရားမဝင်ကြောင်း" ပြဋ္ဌာန်းလိုက်သည်။^{၆၉} ကံမကောင်းအကြောင်းမလွှာစွာဖြင့် ယင်းပုဒ်မ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့် သက်ရောက်မှုများအပေါ် မည်သည့်လေ့လာဆန်းစစ်မှုမျှ ပြုလုပ်ခြင်းမရှိခဲ့ပေ။

သွင်းအားစု ထောက်ပံ့ရေးကဏ္ဍ အန္တရာယ်လျော့ချရေးအတွက်ခိုင်မာသည့် နောက်ထပ်သာကတစ်ခုအနေဖြင့် ဒေသခံများ၌ အခြားအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများကို ပြောင်းလဲဖော်ဆောင်ရန်ရွေးချယ်စရာများ ရှိနေသဖြင့် တိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရန် သင့်လျော်သည့် သတ်မှတ်နယ်မြေများပါရှိသည့် လူမှုစီးပွားရေးအခြေပြုမြေပုံများ ရေးဆွဲဖော်ထုတ်ခြင်းဖြင့် မိသားစုအသက်ရှင်ရပ်တည်မှုအတွက် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုအပေါ် ခိုခိအားထားနေရသည့် မိသားစုများကို ထိခိုက်ခြင်းမရှိစေရန် ဗြိတိသျှအစိုးရမှ အာဖဂန်နစ္စတန်၌ ကြိုးစားခဲ့ဖူးသည်။ သတ်မှတ်နယ်မြေများ ဖော်ထုတ်ရာတွင် ကျေးလက်ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများ၊ လူဦးရေထူထပ်မှု၊ ဆိုင်းငံ့ချေးငွေနှင့် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းမှမဟုတ်သော ဝင်ငွေများအပါအဝင် စံသတ်မှတ်ချက်အမျိုးမျိုးအပေါ် အခြေပြုခဲ့သည့်အပြင် ဒေသတွင်းလုံခြုံရေး အနေအထားများကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားခဲ့သည်။^{၇၀} ဤမူဝါဒ၌ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်အစည်းအဝေးပေါင်းများစွာမှ ပေါ်ထွက်လာသည့် ထောက်ခံအကြံပြုချက်များနှင့် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးမှတ်ချက်များ ပါဝင်လျက်ရှိပြီး "အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များကို စနစ်တကျရေးဆွဲပြင်ဆင်ပြီး လက်လုပ်လက်စား တောင်သူမိသားစုများအတွက် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲ၍ အာမခံချက်ရှိသည့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများကို ဖော်ဆောင်ပေးပြီးမှသာလျှင် တိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများကို စတင်ဆောင်ရွက်သင့်သည်" ဟု ထောက်ပြခဲ့ကြသည်။^{၇၁}

ကံမကောင်းစွာဖြင့် ယင်းမူဝါဒကို တစ်ကြိမ်တစ်ခါမျှအကောင်အထည်ဖော်နိုင်ခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် တိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများကို တာဝန်ယူကြီးကြပ်အကောင်အထည်ဖော်ရသည့် နယ်မြေအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများအနေဖြင့် တိုက်ဖျက်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကို ဟန်ချက်ညီအောင် ထိန်းညှိရသည့်အပြင် မျိုးနွယ်စုအားလုံးနှင့် ဧဝံပညီနိုင်ငံရသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ နယ်မြေအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများကို အခြေပြုထားသည့် ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှု၌ ဗဟိုသတ်မှတ်မြေပုံများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ ဗြိတိသျှမှ သတ်မှတ်ထားသည့် ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုသည် စိတ်ကူးယဉ်ဆန်လွန်းပြီး အငြင်းပွားဖွယ်ရာ အချက်အလက်များအပေါ် အခြေခံထားသည်ဟု ဒေသခံအရာရှိများမှ ယူဆခဲ့ကြသည်။ လက်တွေ့အခြေအနေ၌ သွေးသားတော်စပ်မှုနှင့် အပြန်အလှန်ဆက်စပ်လျက်ရှိသည့် ဒေသတွင်းဩဇာအာဏာများသည် 'မွေမိဋ္ဌာန်ကျသည့်စံနှုန်းများ' ထက် ဧဝံပညီနိုင်ငံရေး ဦးတည်ချက်များ

အတွက် ပိုမိုအရေးပါလျက်ရှိသည်။ တကယ်တမ်း၌ ဘိန်းတိုက်ဖျက် ရေးအတွက် ရည်ရွယ်ထားသည့် ပစ်မှတ်များသည် အစားထိုးရွေးချယ် နိုင်သည့်နည်းလမ်းနည်းပါး၍ ငြင်းဆန်ကန့်ကွက်ရန် ဩဇာအာဏာ မရှိသူများကိုသာ ဦးတည်လေ့ရှိသည်။^{၇၂}

ပဋိပက္ခအရေး နီးကြားသတိရှိသော မူးယစ်ဆေးဝါးမူဝါဒများ

'ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုမရှိသည့်' ချဉ်းကပ်လုပ် ဆောင်မှုကို ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် နယ်မြေ ဒေသများအတွင်း ဖော်ဆောင်သည့် မည်သည့်ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ဆောင်ချက်၌မဆို ကြိုတင် ကာကွယ်တားဆီးရန် လိုအပ်သည့် လုပ်ဆောင်ချက်အဖြစ် ကျယ်ကျယ် ပြန့်ပြန့် လက်ခံလာကြပြီဖြစ်သည်။^{၇၃} မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ် ရေးလုပ် ငန်းများကို ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် နယ်မြေဒေသများနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး လျော့ရဲသည့်ပြည်နယ်များတွင် အများဆုံးတွေ့မြင်ရလေ့ရှိသဖြင့် 'ဘေး ထွက်ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုမရှိသည့်' ပဋိပက္ခအရေး နီးကြားသတိရှိ သော မူဝါဒများကို ရေးဆွဲဖော်ထုတ်ရန် လိုအပ်သည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် ပဋိပက္ခ သို့မဟုတ် အကြမ်းဖက်မှုအကြား ဆက်စပ်မှုနှင့် ၎င်းတို့အကြား ကိုင်းကျွန်းမှိုကျွန်းကိုင်းမှို အပြန်အလှန်ပတ်သက်နေမှုနှင့် ပတ်သက် သည့် စာအုပ်စာတမ်းအမြောက်အများရှိသည်။ "တရားမဝင်သီးနှံ စိုက်ပျိုး ထုတ်လုပ်မှုအများစုသည် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် အခြေအနေ သို့မဟုတ် ပဋိပက္ခလွန်အခြေအနေမျိုး၌ ဖြစ်ပွားလေ့ရှိသဖြင့် ပြောင်း လဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး စီမံကိန်းများကို ရေးဆွဲဖော်ထုတ်မှု၊ အကောင် အထည်ဖော်မှုနှင့် စောင့်ကြည့်အကဲဖြတ်ရာ၌ ပဋိပက္ခအရေးကို သတိ ရှိရှိဖြင့် ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သည်" ဟု GIZ အစီရင်ခံစာ ဖော်ပြ ထားသည်။ "မူးယစ်ဆေးဝါးစိုက်ပျိုး ထုတ်လုပ်မှုအများဆုံး နယ်မြေ ဒေသများရှိ အဓိကဇာတ်ကောင်များမှာ အစိုးရမဟုတ်သည့် လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် သို့မဟုတ် ဒုတိယကွန်ရက်များဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အကြမ်းဖက်မှုပြင်းထန်သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးနယ်ပယ်အတွင်းရှိ မိမိ တို့၏ ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ဆောင်ချက်များအတွင်း ပါဝင်ခြင်းဖြင့် တောင်သူ လယ်သမားများအပေါ် မလိုလားအပ်သည့် အန္တရာယ်များကျရောက်စေ ခြင်းမရှိအောင်ရှောင်လွှဲရန် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပူး ပေါင်းလုပ်ဆောင်ချက်များကို ဘေးထွက်ဆိုးကျိုး သက်ရောက်မှုမရှိစေ ဘဲစွက်ဖက်ခြယ်လှယ်မှုကင်းသည့် မူဝါဒများဖြင့် ရေးဆွဲဖော်ဆောင်သင့် သည်။"^{၇၄}

ဥပမာ၊ မြန်မာပြည်၏ အခြေအနေကို ကြည့်ပါက တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးတပ်ဖွဲ့အများစုနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ်သစ်များ ချုပ်ဆိုခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ နိုင်ငံသည်လည်း ဆယ် စုနှစ်ပေါင်းများစွာကြာသည့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခမှ ပြန်လည်နာလန် ထူရန်အားယူလျက်ရှိပြီး ပဋိပက္ခဖျက်ဖြေရေးအတွက် အကောင်းဆုံး အလားအလာများလည်း အသင့်ကြိုနေပြီဖြစ်သည်။ သို့သော် အခြေ အနေသည် ရှုပ်ထွေးနေဆဲဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများမှလည်း ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် ဒေသများအတွင်း ဖွံ့ဖြိုးရေးအကူအညီ များနှင့် အစီအစဉ်များ အကောင်အထည်ဖော်ရန် နည်းလမ်းရှာနေကြ သဖြင့် ၎င်းတို့၏ လုပ်ဆောင်ချက်များ၌ ပဋိပက္ခအရေးနီးကြားသတိရှိ ရန် အထူးအလေးပေးလုပ်ဆောင်သင့်သည်။ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားလျက်ရှိ

သည့် ဒေသ အများစုအတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု၊ ဘိန်းဖြူနှင့် စိတ်ကြွဆေးပြားထုတ်လုပ်မှု၊ ဘိန်းဖြူအကြောထဲ ထိုးသွင်းမှုအပါ အဝင် မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ပြဿနာများ ကြုံတွေ့ရလျက်ရှိသည်။ သို့ဖြစ်၍ ကချင်လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့အစည်း (KIO)၊ တအာင်းအမျိုး သားလွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော် (TNLA)၊ ရှမ်းပြည်လွတ်မြောက်ရေး တပ်မတော်-တောင်ပိုင်း (SSA-South) ကဲ့သို့ အချို့သောတိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများမှ ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင် အစီအစဉ်များဖြင့် အရေးယူဆောင်ရွက်လျက်ရှိရာ၌ အများအားဖြင့် တိုက်ဖျက်ရေးနှင့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကို တင်းတင်းကျပ်ကျပ် တားဆီးနိုင်ခြင်း၌ သုံးစွဲသူများ အားဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခြင်း အတင်းအကျပ် ဘိန်းဖြတ်ပေးခြင်းတို့ကို အဓိကထားဆောင်ရွက်လေ့ရှိသည်။ လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားလိုက် နာပြီး ဒေသခံရပ်ရွာ လူထုများ၏ ဦးစားပေးကဏ္ဍများနှင့် စိုးရိမ်ပူပန်မှု များကို ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ပေးသည့် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲ၍ ပိုမို ထိရောက်အကျိုးရှိသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာမူဝါဒများ ချမှတ်ဖော် ဆောင်လာနိုင်စေရန်အတွက် အဆိုပါအဖွဲ့ များနှင့် လက်တွဲကာ ၎င်းတို့ ၏စွမ်းဆောင်ရည်များကို မြှင့်တင်ပေးရန်လိုအပ်သည်။

ထို့ထက်ပို၍ဆိုရသော် မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်လျက်ရှိသည့် နယ်မြေများမှ ပဋိပက္ခအတွင်း ပါဝင်ပတ်သက်လျက်ရှိသည့် အဖွဲ့ အတော်များများသည် မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်သွယ်မှုအတွင်း တစ်နည်းတစ်ဖုံ ပါဝင်ပတ်သက် လျက်ရှိသည်။ ယင်းအဖွဲ့ များ သို့မဟုတ် တစ်သီးပုဂ္ဂလ အဖွဲ့ဝင်အချို့သည် မိမိတို့၏ နိုင်ငံရေးရည်မှန်းချက်များ ပျောက်ဆုံးကာ စီးပွားရေး အကြောင်းပြချက်သက်သက်ဖြင့်သာ ဆက်လက်ရပ်တည် နေကြခြင်းဖြစ်သည်။ တိုင်းရင်းသားအမျိုးသားရေးလမ်းစဉ်တစ်ရပ်ရှိ သည့် ဝပြည်သွေးစည်းညီညွတ်ရေးတပ်မတော် (UWSA) ကဲ့သို့သော အချို့အဖွဲ့အစည်းများသည် မိမိတို့၏ နိုင်ငံရေးရည်မှန်းချက်များ ပြည့်မီ စေရန်အတွက် မူးယစ်ဆေးဝါး ကုန်ကူးမှုအပါအဝင် ရတတ်သမျှဘဏ္ဍာ ရေးရင်းမြစ်အမျိုးမျိုးကို အသုံးချခဲ့ကြသဖြင့် ၎င်းတို့၏ ခေါင်းဆောင်ပိုင်း ကိုအမေရိကန်တရားရုံးမှ မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုဆိုင်ရာ ပြစ်မှုများဖြင့် စွဲချက်တင်ခဲ့ဖူးသည်။^{၇၅} ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ် ရေးကို အောင်မြင်အောင်ဆောင်ရွက်မလား သို့မဟုတ် အရဲစွန့်ကာ ပဋိပက္ခနှင့် နှစ် (၂၀) ကျော်လာပြီဖြစ်သည့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကို ချိုးဖောက်၍ UWSA ခေါင်းဆောင်များကို ဖမ်းဆီးဖို့ ကြိုးစားမလား ဟူ၍ ဦးစားပေးရွေးချယ်ရန် ဖြစ်လာသည်။

ဤဖြစ်ရပ်၌ အရေးကြီးသည့်အချက်မှာ မည်သူက မည်သူကို ဖမ်းဆီးရန် ဆုံးဖြတ်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း မှတ်တမ်းတင်ထားရန် လိုအပ် သည်။ အခြေအနေတော်တော်များများ၌ စွဲချက်တင်ခြင်းများနှင့် ဖမ်း ဆီးဝရမ်းများသည် သက်သေအထောက်အထားထက် နိုင်ငံရေးကိစ္စ ရပ်များ (နိုင်ငံရေးပြိုင်ဘက်များ သို့မဟုတ် စီးပွားရေးပြိုင်ဘက်များ) အပေါ် အရင်းခံနေလေ့ရှိသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် ဒေသတစ်လွှား သို့မဟုတ် တစ်နိုင်ငံလုံးရှိ မူးယစ်ဆေးဝါး ပြဿနာအကုန်လုံးအတွက် အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ရပ်အပေါ် ခေါင်းပုံချုပ်စဉ်တင်ဝေဖန်မှုများ ပေါ်ပေါက် လာသည်။ ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ်သာဓကများအနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၌ အစော ပိုင်းကာလများတွင် ခွန်ဆာ၏ ရှမ်းပြည်တပ်မတော် (MTA) နှင့် လက်ရှိ၌ UWSA၊ အာဖဂန်နစ္စတန်တွင် တာလီဘန်နှင့် ကိုလံဘီယာတွင် FARC တို့ ခေါင်းခံနေကြပြီး အကျင့်ပျက်ခြစားမှု၊ အမြင့်ဆုံးအဆင့် အစိုးရအရာရှိများ၏ ပါဝင်မှုနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်သွယ်မှုကို အဆင် ပြေချောမွေ့စေသည့် ပဋိပက္ခ၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုမရှိခြင်း၊ အစိုးရ၏ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုနှင့် အားနည်းသည့်အုပ်ချုပ်ရေးကဲ့သို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ

တစ်ကျော့ပြန် - မူလအခြေအနေဆိုးသို့ ပြန်လည်ဆိုက်ရောက်လာသည့် ရွှေကြိမ်ဒေသ

ဆိုရာ အကြောင်းရင်းများကို မသိကျိုးကျွန်ပြုလျက်ရှိသည်။

'ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုမရှိသည့်' ပဋိပက္ခအရေး နီးကြားသတိရှိသော မူးယစ်ဆေးဝါးရေးရာ မူဝါဒများသည် တားဆီးမိန့် ၏ ထိရောက်အကျိုးရှိမှုကိုလည်း မူဝါဒပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ရပ်အနေဖြင့် ထည့်သွင်းသုံးသပ်သည်။ တစ်ချို့အခြေအနေ၌ တားဆီးမိန့်ကြောင့် ဘိန်းကိုခြုံငုံအထိ ကြိုက်ဈေးပေးလာရောက် ဝယ်ယူမှုများ ပေါ်ပေါက် လာနိုင်သဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်မှုအပေါ် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သက်ရောက်ထိခိုက်မှုရှိစေသည်။ အခြေခံသဘောတရားအရဖမ်းဆီးရ မိသည့် ဘိန်းနှင့် ဘိန်းဖြူပမာဏပေါင်းများစွာကို ဖျက်ဆီးပစ်ခြင်းအား ဖြင့်သုံးစွဲမှုကို လျော့ကျသွားခြင်းမရှိရုံမျှမက ပျက်စီးသွားသည့် ဆုံးရှုံးမှု အတွက် ဆထက်ထမ်းပိုးတိုး၍ စိုက်ပျိုးမှုကိုသာဖြစ်ပေါ်စေလျက်ရှိ သည်။ ပုံမှန်အားဖြင့် ကုန်သွယ်မှုအတိုင်းအတာနှင့် ရည်ရွယ်ထား သည့်လုပ်ငန်းအမျိုးအစား အပေါ်မူတည်၍ တားဆီးမိန့်မှ ဈေးကွက် အပေါ်သက်ရောက်မှု အနည်းအကျဉ်းသာရှိတတ်သည်။ ထို့ထက်ပို၍

ဆိုရသော် အာဖဂန်နစ္စတန်နှင့် ကျန်ကမ္ဘာ့ဒေသတစ်လွှားမှ အတွေ့ အကြုံများအရ တိုက်ဖျက်ရေးနှင့် တားဆီးမိန့်တို့သည် ပဋိပက္ခအတွင်း ဘက်လိုက်မှုကင်းခြင်းမရှိဘဲ နိုင်ငံရေးအားပြိုင်ဘက်များအပေါ် ပစ်မှတ် ထားလေ့ရှိပြီး အများအားဖြင့် ဒေသအုပ်ချုပ်ရေးမှူးနှင့် အခြားမျိုးနွယ်စု အကြား အားပြိုင်မှုပြင်းထန်လေ့ရှိသည်။ နိုင်ငံတစ်နံတစ်လျား ပျံ့နှံ့ လျက်ရှိသည့် အကျင့်ပျက်ခြစားမှုများသည်လည်း ဆင်းရဲသားတောင်သူ လယ်သမားများနှင့် အသေးစားရောင်းဝယ်သူများကို ပစ်မှတ်ထားရန် အားပေးလျက်ရှိသဖြင့် လူထုအား တော်လှန်ရေးတပ်ဖွဲ့များ၏ ထိန်း ချုပ်မှုအောက်သို့ တွန်းပို့သကဲ့သို့ဖြစ်လာသည်။ အာဖဂန်နစ္စတန်ကို တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေးအတွက် လုံခြုံရေးပေးအပ်ကာ 'လူထု၏နလုံး သားများကို အောင်နိုင်ရန်' ကြိုးပမ်းသည့် ရည်မှန်းချက်သည် ဝိရောဓိ များကိုသာ ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ပွဲများကို တင်း တင်းကျပ်ကျပ် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ပဋိပက္ခမီးကို လောင်စာဖျန်းပက်သကဲ့သို့ ပိုမိုပြင်းထန်လာစေပါလိမ့်မည်။^၆

အန္တရာယ်လျော့ချရေးနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးဥပဒေ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲရေး

“မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုနှင့် လက်ဝယ်ထားရှိမှုက တရားမဝင် ဝါဘူး။ တကယ်လို့ မူးယစ်ဆေးဝါးလယ်ဝယ်တွေ့ရှိမှုကြောင့် အဖမ်းခံရတဲ့သူငယ်ချင်းနဲ့ ကိုယ်အတူရှိနေမယ်ဆိုရင် ကိုယ်လည်းဆွဲထည့်ခံရဖို့များတယ်။ မြစ်ကမ်းနားမှာ ကျောက်သပိတ်လို့ခေါ်တဲ့ နေရာတစ်ခု ရှိတယ်။ မူးယစ်ဆေးဝါးတွေကို အဲဒီမှာ ဝယ်ပြီးအဲဒီမှာပဲ အပြီးကိုင်ကြတယ်။ တစ်ခြားနေရာမှာသုံးစွဲဆိုပြီး ပါဆယ်ယူသွားလို့မဖြစ်ဘူး။ အဲဒီလိုလုပ်ရင် ရဲဖမ်းခံရနိုင်တဲ့အတွက် ကြောက်တယ်။ တစ်ခါတစ်လေတော့ ရဲတွေကျောက်သပိတ်ကို ဝင်စီးတတ်ပေမယ့် သူတို့မလာခင် ကတည်းကရောင်းတဲ့သူတွေက သတင်းကြိုရပြီး ရှောင်သွားကြပြီ။ ဆိုတော့ဒါကရောင်းတဲ့သူတွေနဲ့ ရဲတွေအကြား အပေးအယူလုပ်တဲ့ ကစားပွဲတစ်ခုပဲ။”

မြန်မာနိုင်ငံရှိ အငှားယာဉ်မောင်းတစ်ဦး

ဗဟိုနှင့် ဒေသအာဏာပိုင်များအနေဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည့် ပြဿနာများ၏ အတိမ်အနက်ကို နားလည်သဘောပေါက်သော်ငြား မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာမူဝါဒရေးရာ တုန့်ပြန်ဆောင်ရွက်ချက်များသည် ကာကွယ်တားဆီးခြင်း၊ ‘မူးယစ်လုံးဝကင်းစင်သည့် ကုသရေး’ နှင့် ထောင်သွင်းအကျဉ်းချမှုတို့အပေါ် အလေးပေးလေ့ရှိသည်။ “မူးယစ်ဆေးဝါးကင်းစင်သည့် အာဆီယံဒေသ” ကို ထူထောင်မည့် ဖိအားကြောင့် ဒေသတွင်းရှိ အစိုးရများသည်အောင်မြင်ခြင်းမရှိသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက် ထိန်းချုပ်ရေးကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်မှုအတွင်း တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းပြစ်ဒဏ်ချမှတ်မှုကို ထည့်သွင်းဖော်ဆောင်ရန်ပိုမိုလိုလားလျက်ရှိသည်။ အန္တရာယ်လျော့ချရေးဆိုင်ရာ မူဝါဒများကိုကျင့်သုံးခြင်းနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအတွက် လိုအပ်သည့် ဝန်ဆောင်မှုများပေးရာ၌ ဖိနှိပ်ချုပ်ခြယ်သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးရေးရာဥပဒေများနှင့် ဒေသတွင်းမူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်များ ဖွံ့ဖြိုးကြီးထွားလာမှုကို ထိထိရောက်ရောက်ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းရန် ပျက်ကွက်မှုများကြောင့် နောက်ကောက်ကျလျက်ရှိသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများနှင့် ပတ်သက်သည့် အမျိုးသားအဆင့် အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များသည် ၎င်းတို့ထိန်းချုပ်ရန် ရည်မှန်းထားသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးကြောင့်ဖြစ်ပေါ်သည့် ပြဿနာများထက် အန္တရာယ်ပိုမိုမြင့်မားလျက်ရှိသည်။

ဒေသတစ်လွှား၌ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ အသေးစားပြစ်မှုများဖြင့် လူထောင်ပေါင်းများစွာကို ထောင်သွင်းအကျဉ်းချထားလျက်ရှိသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုကို ရာဇဝတ်မှုအဖြစ် ဆက်လက်ကန့်သတ်ထားသဖြင့် အသေးစားရောင်းဝယ်မှု သို့မဟုတ်လမ်းဘေးအပေးအယူများအတွက်ပြစ်ဒဏ်များပိုမိုကြီးလေးလျက်ရှိသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ပြစ်မှုများအတွက် ပြင်းထန်သည့် ထောင်ဒဏ်များ ချမှတ်ခြင်းကြောင့် ထောင်များ၌ လူဦးရေများ မဆုံရင်ကာဖြစ်လာသည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်အတွင်း တရုတ်၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ မလေးရှားနှင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံများ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာပြစ်မှုများအတွက်လူများစွာကို သေဒဏ်ပေး၍ ကွပ်မျက်စီရင်ခဲ့ကြသည်။ လာအို၊ စင်ကာပူနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံများကလည်း မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာပြစ်မှုများအတွက် သေဒဏ်ပေးနိုင်သည့် ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ကြသော်လည်း ယနေ့အချိန်ထိ ကွပ်မျက်စီရင်မှုများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်

ရွက်မှုမရှိခဲ့ပေ။ အလွန်နည်းပါးသည့် အသက်ကယ်အန္တရာယ်လျော့ချရေး ဝန်ဆောင်မှုများကြောင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအကြား အသည်းရောင်အသားပါးစိပိုးနှင့် HIV ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုနှုန်း မြင့်တက်လာသည်။ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုပြင်းထန်သည့် မူဝါဒများသည် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအား ဝန်ဆောင်မှုများကို လက်လှမ်းမီသုံးစွဲနိုင်ခြင်းမရှိအောင် ဟန့်တားလျက်ရှိသည်။

နောက်ပိုင်းနှစ်များ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအပေါ် ရှုမြင်သည့် အယူအဆများ ပြောင်းလဲလာခဲ့ပြီး ယခင်ရာဇဝတ်သားများအဖြစ် ရှုမြင်ရာမှ ဆေးဝါးကုသမှုလိုအပ်သည့် လူနာများအဖြစ် ရှုမြင်လာကြသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကို ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ အရေးမယူဘဲ ဖြေလျော့ပေး၍ အပြုသဘောဆန်ဆန် ပြောင်းလဲလာခဲ့သော်လည်း ဒေသတွင်းမူဝါဒချမှတ်သူများက မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူတိုင်း ဆေးဝါးကုသမှု လိုအပ်သည်ဟူသော မှားယွင်းသည့် ထင်မြင်ယူဆချက်များကို လက်ခံကျင့်သုံးမှု မြင့်တက်လာခဲ့သည်။ အာဏာပိုင်များက အပန်းဖြေသုံးစွဲသူများနှင့် ပြဿနာရှိသောသုံးစွဲသူများအကြား ကွဲပြားမှုရှိအောင် ခွဲခြားသတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိသဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူပေါင်း သန်းထက်ပို၍ လူနာများအဖြစ်သော်လည်းကောင်း ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းသည့် ပုံစံမျိုးဖြင့်သော်လည်းကောင်း အတင်းအကြပ်ဆေးဝါးကုသပေးလျက်ရှိသည်။ ဘိန်းဖြတ်စခန်းအများစုကို ဆေးဝါးဆိုင်ရာကြီးကြပ်မှုမပါရှိဘဲ တားဆီးနှိမ်နင်းရေးအဖွဲ့အစည်းများကသာ တာဝန်ယူလည်ပတ်လျက်ရှိသည်။

ဒေသတစ်လွှား၌ တင်းကြပ်သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးမူဝါဒများကြောင့် မူးယစ်ဆေးဝါးအမျိုးမျိုးပြောင်းလဲသုံးစွဲသည့် အလေ့အထများ မြင့်တက်လာကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ယင်း၌ ဆေးဘက်ဆိုင်ရာဆေးဝါးများကို ပို၍အန္တရာယ်များသည့် ပုံစံမျိုးဖြင့် သုံးစွဲမှုများလည်း ပါဝင်လျက်ရှိသည်။ 'ပူဖောင်းသက်ရောက်မှု' ဟုခေါ်သည့်မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များ ဒေသတစ်ခုမှ အခြားဒေသတစ်ခုသို့ရွှေ့ပြောင်းမှု သို့မဟုတ် မူးယစ်ဆေးဝါးအမျိုးအစားတစ်ခုမှ အခြားတစ်မျိုးသို့ ပြောင်းလဲသုံးစွဲမှုများကို ရှောင်လွှဲရန်အတွက် မူဝါဒရေးရာ အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များအပေါ် မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်များမှ မည်သို့တုန့်ပြန်မှုရှိကြောင်း နားလည်သဘောပေါက်ရန် အလွန်အရေးကြီးသည်။

နောင်ပိုင်းနှစ်များ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များကို ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများအဖြစ် အသားပေးကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းသည့် အန္တရာယ်လျော့ချရေး ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုများကို နိုင်ငံတော်အဆင့် ဦးစားပေးအဖြစ် လုပ်ဆောင်လာသည့် အရိပ်အခြေများ တွေ့ရှိလာရသည်။ မြန်မာ၊ အိန္ဒိယ၊ လာအို၊ မလေးရှားနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံအစိုးရများက မိမိတို့အမျိုးသားမဟာဗျူဟာ၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ

အဖြစ် အန္တရာယ်လျော့ချရေး လုပ်ဆောင်ချက်များကို ပေါင်းစပ်ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည်။ သို့သော် လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့် အန္တရာယ်လျော့ချရေး ဝန်ဆောင်မှုအတိုင်းအတာအပေါ် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်သည့် အချက်များစွာရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ ဒေသတွင်း၌ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူပေါင်း သိန်းချီရှိနေပြီး အများစုသည် ဝန်ဆောင်မှုများကို ရယူသုံးစွဲနိုင်မှုမရှိခြင်း သို့မဟုတ် အလုံအလောက်မရရှိခြင်းကြောင့် မလိုအပ်ဘဲ ထိခိုက်ခံစားရလျက်ရှိသည်။

မူးယစ်ဆေးဝါးမူဝါဒဝန်းကျင်တိုးတက်ကောင်းမွန်လာစေရန်နှင့် ပိုမိုလူသားဆန်၍ အထောက်အထားအခြေပြုသည့် မူဝါဒများကို ရေးဆွဲဖော်ထုတ်ရန်အတွက် လုပ်ကိုင်စရာများစွာကျန်ရှိနေသေးသည်။ အချို့နိုင်ငံများက မိမိတို့၏ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ အမျိုးသားဥပဒေများကို ပြန်လှန်သုံးသပ်လျက်ရှိပြီး ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုကို ထည့်သွင်းပေါင်းစပ်ထားသည့် အပြုသဘောဆန်သော အပြောင်းအလဲများ ပေါ်ပေါက်လာမည်ဟု မျှော်လင့်ရသည်။

ယနေ့အချိန်ထိဒေသတွင်း၌ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစိုးရများအကြား ဖော်ဆောင်သည့် မူဝါဒရေးရာ ဆွေးနွေးပွဲများ၌ အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှု အားနည်းနေဆဲဖြစ်သည်။ အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် မိမိတို့ရပ်ရွာလူထုများ၏ နေထိုင်မှုဘဝများအပေါ် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သက်ရောက်ထိခိုက်လာစေနိုင်သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးမူဝါဒများနှင့် အစီအစဉ်များ ရေးဆွဲဖော်ထုတ်ခြင်း၊ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့်ဆန်းစစ်အကဲဖြတ်ခြင်း လုပ်ငန်းများ၌ ပါဝင်ဆွေးနွေးခွင့်ရရှိရန် ခက်ခက်ခဲခဲကြိုးပမ်းနေရသည့် အခြေအနေကို ပြောင်းလဲပစ်ရန် လိုအပ်လျက်ရှိသည်။

အန္တရာယ်လျော့ချရေး ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများ

ဒေသတစ်လွှား အသည်းရောင်အသားပါးစိပိုးနှင့် HIV ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်အတွက် နိုင်ငံအများစုသည် အန္တရာယ်လျော့ချရေး မူဝါဒများနှင့် အစီအစဉ်များကို ရေးဆွဲအတည်ပြု၍ ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည်။ သို့သော် ဒေသတစ်လွှားရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအတွက် ပေးအပ်လျက်ရှိသည့် ဝန်ဆောင်မှုများ၏ လွှမ်းမိုးမှုအတိုင်း အတာနှင့် အရည်အသွေးတို့သည် ပြဿနာရပ်များ၏ ဆိုးရွားပြင်းထန်မှုနှင့် အတိုင်းအတာကို ထိထိရောက်ရောက် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်သည်အထိ ပြည့်စုံကောင်းမွန်မှု မရှိသေးပေ။ ကျန်းမာရေးကို ဦးစားပေးသည့် ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုများကို ရေးဆွဲဖော်ထုတ်ရန် အရေးတကြီးလိုအပ်လျက်ရှိပြီး အန္တရာယ်လျော့ချရေးဝန်ဆောင်မှုများ၏ ကျိုးကြောင်းခိုင်လုံမှုနှင့် ကျယ်ပြန့်မှုကို အသိအမှတ်ပြု လက်ခံရန်လိုအပ်သည်။ လက်ရှိကြုံတွေ့နေရသည့် အခက်အခဲများ၌ တင်းကျပ်သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးဥပဒေများနှင့် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုပြင်းထန်သည့် မူဝါဒများပါဝင်လျက်ရှိပြီး မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအတွက် အသက်ကယ်ဝန်ဆောင်မှုများကို လက်လှမ်းမီ ရယူသုံးစွဲနိုင်ခြင်းမရှိစေရန် ဟန့်တားလျက်ရှိသည်။ အရှေ့တောင်အာရှတစ်လွှားရှိ လူထုသဘောထားများက ယေဘုယျအားဖြင့် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှု တင်းကျပ်သည့် ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုများကို မျက်နှာသာပေးလျက်ရှိသဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများသည် ကဲ့ရဲ့ရှုံ့ချမှုနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေရသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများ၏ ရာခိုင်နှုန်းအနည်းငယ်ကသာလျှင် ပြဿနာရှိသောသုံးစွဲမှုဖြစ်ကြောင်း အမှန်တရားကို အသိအမှတ်ပြုသူ နည်းပါးသည်။

ပြဿနာရှိသော မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုနှင့် ပြဿနာမရှိသော မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှု အားပြိုင်ခြင်း

သမိုင်းတစ်လျှောက်ကမ္ဘာ့နေရာအနှံ့အပြားရှိ မူးယစ်ဆေးဝါး သုံးစွဲသူအများစုသည် အလွန်အကျွံသုံးစွဲခြင်းမရှိသည့် ပြဿနာမရှိသော သုံးစွဲသူများဖြစ်ကြောင်း လုံလောက်သည့် အထောက်အထားများ အပိုင် အမာရှိနေပါသည်။ သာဓကအနေဖြင့် နောင်းပိုင်းတရုတ်အင်ပါယာ ခေတ် ဘိန်းအသုံးပြုမှုနှင့် ပတ်သက်သည့် လေ့လာဆန်းစစ်ချက်များမှ မှတ်မှတ်ရရှိရသည့် သုံးသပ်ချက်တစ်ခု၌ “ဘိန်းအလျှံပယ် ဈေးပေါပေါ ဖြင့် ရရှိနိုင်သည့် နယ်မြေဒေသများ၌ အများစုသည် မဆိုစလောက်သာ ရှာဖွေကြပြီး လုံးဝသုံးစွဲခြင်းမရှိသူများလည်း အများအပြားရှိကြောင်း” တင်ပြထားသည်။^၂ မူးယစ်ဆေးဝါး သုံးစွဲသူ တစ်ချို့ ရှိနေသော်လည်း တရုတ် စားသုံးသူအများစုသည် အလွန်အကျွံသုံးစွဲခြင်းမရှိသည့် ပြဿနာမရှိ သောသုံးစွဲသူများသာဖြစ်ကြောင်း တွေ့မြင်ရသည်။^၃ တရုတ်နိုင်ငံ အတွင်းရှိ အငွေ့ပုံစံရှိရုံက အသုံးပြုမှုနှင့်ပတ်သက်သည့် လေ့လာဆန်း စစ်ချက်များ၌လည်း အရည်အသွေးနှင့် ပမာဏသတ်သတ်မှတ်မှတ်ဖြင့် စည်းကမ်းရှိရှိသာ အသုံးပြုကြကြောင်းဖော်ပြထားသည်။ အချို့သော သောက်သုံးသူများက ပမာဏအကန့်အသတ်ဖြင့် ရံဖန်ရံခါမျှသာအသုံး ပြုခဲ့ (ဆက်လက်အသုံးပြုလျက်ရှိ) ကြပြီး လိုအပ်ပါက သောက်သုံးမှုကို ဖြတ်တောက်ပစ်ရန် သို့မဟုတ် လျော့ချရန်အတွက်ထိန်းချုပ်နိုင်စွမ်းရှိ သူများဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။^၄ အိန္ဒိယသို့ ၁၉၃၅ ဝန်းကျင်ခန့်၌ ရောက်ရှိလာသည့် ဘိန်းသုံးစွဲမှုကို လေ့လာဆန်းစစ်ရာတွင်လည်း အလားတူသုံးသပ်ချက်မျိုးပင် ပေါ်ထွက်လာသည်။^၅

ခေတ်ပြိုင်သုတေသနများတွင်လည်း ဆင်တူရိုးမှား ဦးတည် ချက်များကို တွေ့ရှိခဲ့သည်။ ဥပမာအနေဖြင့် ၁၉၉၇ ခုနှစ်အတွင်း ဗြိတိန်၌ အသက် (၁၆) နှစ်မှ (၂၄) နှစ်အကြားလူငယ်များကို စစ်တမ်း ကောက်ယူခဲ့ရာ၌ “မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုသည် သမားရိုးကျတို့စွပ်စွပ်တစ်ခု သာဖြစ်ပြီး သုံးစွဲသူများသည်လည်းအနှောင့်အယှက်ကင်းကင်းဖြင့်ပျော်ရွှင် တက်ကြွသည့်ဘဝများကိုပိုင်ဆိုင်လျက်ရှိပြီး မိမိကိုယ်ကိုတန်ဖိုးထားမှု များပျောက်ဆုံးသွားခြင်းမရှိကြောင်း” တွေ့ရှိခဲ့သည်။ စစ်တမ်းအတွင်း၌ “ပြဿနာရှိသော မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူအနည်းစုသည် တံဆိပ်ခေါင်း စုခြင်းကဲ့သို့သော ပုံသေကားကျ အထုပ်ဝါသနာကို လေ့လာလိုက်စား သူများ ဖြစ်ကြသဖြင့် ဘိန်းဖြူနှင့် မက်သာဒုံးကို အခြားမူးယစ်ဆေးဝါး အမျိုးအစားများနှင့် ရောစပ်သုံးစွဲသူ များဖြစ်သည်” ဟုလည်း တင်ပြ ထားသည်။ ထို့ပြင် “မူးယစ်ဆေးဝါးဆန့်ကျင်ရေးလှုပ်ရှားမှုနှင့် ပညာပေး အစီအစဉ်အများစုသည် မှားယွင်းသည့်လူများကို ဦးတည်ချက်ထား၍ မူးယစ်ဆေးဝါးသောက်စားတတ်သည့် လူငယ်များကိုလည်း ပေါင်းသင်း ချင်စရာမကောင်းသည့် ရည်ရွယ်ချက်မဲ့ဆေးသမားများအဖြစ် လွှဲမားစွာ ပုံသေကားကျ သတ်မှတ်ထားလေ့ရှိသည်။”^၆

ဤသို့ပြောဆိုခြင်းသည် မူးယစ်ဆေးဝါးအသုံးပြုမှုနှင့် ပတ် သက်၍ ဆိုးရွားသည့်ပြဿနာများ တည်ရှိနေမှုကို ငြင်းဆန်ခြင်း မဟုတ်ပေ။ အတိအကျဆိုရသော် ဒေသတစ်လွှား၌ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် ဝန်ဆောင်မှုများရရှိရန် အရေးပေါ်လိုအပ်လျက်ရှိပြီး ပြဿနာရှိသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူ အမြောက်အများရှိနေပါသည်။ သို့သော်လည်း ဒေသတစ်လွှားရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူ အားလုံးပေါင်း၏ အနည်းစု သာဖြစ်ပြီး ဤကဲ့သို့သော အထိခိုက်လွယ်သည့်လူများအတွက် ပိုမို ထိရောက်အကျိုးရှိသည့် ဝန်ဆောင်မှုများကိုအလျင်အမြန် ဖော်ဆောင် ပေးရန် လိုအပ်လျက်ရှိသည်။

ဥပမာအားဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးစွဲလန်းမှု စောင့် ကြည့်လေ့လာရေးဌာန (EMCDDA) မှ ပြဿနာရှိသော မူးယစ်ဆေးဝါး အသုံးပြုမှုကို “အကြောထဲထိုးသွင်းမှု သို့မဟုတ် ဘိန်းအခြေခံဆေးဝါး များ၊ ကိုကင်းနှင့် သို့မဟုတ် စိတ်ကြွဆေးများကို ကာလရှည်ပုံမှန်မှီဝဲ သုံးစွဲမှု” ဟု သတ်မှတ်သည်။^၇ ဗြိတိသျှမူးယစ်ဆေးဝါးတိုင်းတာရေး ဌာန၏ ထုတ်ပြန်ချက်အရ “ပြဿနာရှိသော မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှု ဆိုသည်မှာ အပန်းဖြေရန်သုံးစွဲခြင်းကိုသော်လည်းကောင်း၊ ဆေးစွဲခြင်း ကိုသော်လည်းကောင်း ရည်ညွှန်းခြင်းဖြစ်သည်။ တနည်းဆိုရသော် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသည့် အကြိမ်အရေအတွက်ထက် မူးယစ်ဆေးဝါး သုံးစွဲမှုကြောင့် အသုံးပြုသူ၏ဘဝအပေါ် (ဥပမာ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှု ၏ရလဒ်အနေဖြင့် ကြုံတွေ့ခံစားရသည့် လူမှုရေး၊ ငွေရေးကြေးရေး၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များ) သက်ရောက်ထိခိုက်မှုများက ပို၍အဓိကကျသည့် ‘ပြဿနာ’ ဖြစ်သည်။”^၈

ဒေသတစ်လွှားရှိ မူးယစ်ဆေးဝါး အကြောထဲထိုးသွင်း အသုံး ပြုသူများအကြား၌ HIV နှင့် အသည်းရောင်အသား ဝါစိပိုး (အဆင့်ဆင့် ဖြစ်ပွားသည့် အသည်းရောင်) ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှု မြင့်မားလျက်ရှိသည်။ UNAIDS ၏ ပြောဆိုချက်အရ ထိုင်းနိုင်ငံနှင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ မူးယစ် ဆေးဝါးအကြောထဲ ထိုးသွင်းအသုံးပြုသူများအကြား HIV ကူးစက်ပျံ့ နှံ့မှုသည် ၁၈% ခန့်ရှိပြီး ပျမ်းမျှလူဦးရေအကြား ပျံ့နှံ့မှုနှင့် နှိုင်းယှဉ်သုံး သပ်ရပါက ၁.၂% နှင့် ၀.၆% ခန့်ရှိနေသည်။ ဤနှစ်များအတွင်း ဒေသ တစ်လွှားရှိ နိုင်ငံအများစု၌ အသစ်ထပ်မံကူးစက်ခံရသူဦးရေများ လျော့ ကျလာကြောင်းတွေ့ရှိရသည်။ HIV ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုမြင့်မားခြင်းနှင့် ဆက် စပ်သည့် ကိုယ်ခံအားကျဆင်းမှုကြောင့် မူးယစ်ဆေးဝါးအကြောထဲထိုး သွင်းသူများအကြား တီဘီဖြစ်ပွားမှုနှုန်း မြင့်တက်လျက်ရှိသည်။^၉

မူးယစ်ဆေးဝါးအကြောထဲ ထိုးသွင်းသူများအကြား အသည်း ရောင်အသားဝါစိပိုး ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုသည် HIV ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုကို ကျော် လွန်၍ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အဆိုးရွားဆုံးပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်လာသည်။ ဤအစီရင်ခံစာ၏ ရှေ့ပိုင်း၌ ဆိုခဲ့ပြီးဖြစ်သည့်အတိုင်း ထိုင်းနိုင်ငံ^{၁၀}နှင့် အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယ^{၁၁} ရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးအကြောထဲ ထိုးသွင်းသူများ အကြား ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုသည် ၉၀% ကျော်လာပြီဖြစ်သည်။ ခန့်မှန်းခြေ အားဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူဦးရေစုစုပေါင်း၏ ၈၀% မှ ၈၅% ခန့်သည် နာတာရှည်အသည်းရောင်အသားဝါစိပိုးရောဂါကို ခံစားလာရနိုင်သည်။^{၁၂} ပက်အင်တာဖလ်ရွန်နှင့် ရီဗာဗိုင်းကဲ့သို့သော ကုထုံးများသည် ငွေကုန် ကြေးကျအလွန်များပြားသဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကို ပေးအပ် လျက်ရှိသည့် လက်ရှိဝန်ဆောင်မှုများ၌ ထည့်သွင်းပေးထားမှုမရှိပေ။ ထို့ပြင် ယင်းကုထုံးသည် မအီမသာပျို့အန်ခြင်း၊ အဆက်မပြတ်ချောင်း ဆိုးခြင်း၊ ကိုယ်အလေးချိန်ကျလာခြင်းနှင့် စိတ်ဖိစီးမှုကဲ့သို့သော ဘေးထွက် ဆိုးကျိုးများကိုလည်း ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ အသည်းရောင်အသားဝါစိပိုး အမျိုးအစားအပေါ် မူတည်၍ လူနာများအနေဖြင့် အဆိုပါဆေးဝါးများကို လအနည်းငယ်မှ တစ်နှစ်အထိ သောက်သုံးပေးရန်လိုအပ်သည်။ အသည်း ရောင်အသားဝါစိပိုးသည် အထူးသဖြင့် HIV ပါ ပူးတွဲကူးစက်ခံထား ရပါက အလွန်ကုသရခက်ခဲသည့်ရောဂါဖြစ်သည်။ အသည်းရောင် အသားဝါစိပိုး တစ်မျိုးတည်းကူးစက်ခံထားရသည့် လူနာများ၏ ကုသ ပျောက်ကင်းမှုသည် ကူးစက်ခံထားရသည့် ပိုး၏ဖိစီးမှုပိုမိုစိတ်အပေါ် လိုက်၍ ကွဲပြားလေ့ရှိပြီး နှစ်မျိုးပူးတွဲ၍ ကူးစက်ခံထားရသည့် လူနာ များ၏ ကုသပျောက်ကင်းနိုင်မှုသည် တစ်မျိုးတည်းကူးစက်ခံထားရသူများ

ထက် ပျောက်ကင်းနိုင်ခြေပို၍ နည်းပါးသည်။^{၁၄} မြင့်မားလျက်ရှိသည့် အသည်းရောင်အသားဂါစီပိုး ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် အတွက် HIV နှင့် အသည်းရောင်အသားဂါစီ နှစ်မျိုးစလုံး၏ကာကွယ်ရေးနှင့် ကုသရေးကို အတူတကွဆောင်ရွက်ရန် UNAIDS မှစည်းရုံးလှုံ့ဆော်လျက်ရှိသည်။

၂၀၀၆ ခုနှစ်၌ မြန်မာနိုင်ငံမှ HIV/AIDS ဆိုင်ရာ အမျိုးသားမဟာဗျူဟာစီမံချက်ကို စတင်ရေးဆွဲအတည်ပြုခဲ့ပြီး ယင်း၌ အန္တရာယ်လျော့ချရေး ဝန်ဆောင်မှုများကိုလည်း ထည့်သွင်းထားရှိသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်၌ HIV နှင့် သက်ဆိုင်သည့် ထောင်စုနှစ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးရည်မှန်းချက်များ (MDGs) ကို ၂၀၁၅ ခုနှစ်အထိ ဖော်ဆောင်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်၍ ဒုတိယမြောက် အမျိုးသားမဟာဗျူဟာစီမံချက်ကို ရေးဆွဲအတည်ပြုခဲ့သည်။ အစောပိုင်း၌ အန္တရာယ်လျော့ချရေး ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုကို ကန့်ကွက်ဆန့်ကျင်ခဲ့ကြသော်လည်း ၂၀၀၄ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ၌ ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း လားရှိုးမြို့တွင် ဝန်ဆောင်မှုများကိုစမ်းသပ်ဖော်ဆောင်ခဲ့သည်။^{၁၅} ထိုအချိန်မှစ၍ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအတွက် ဝန်ဆောင်မှုအမျိုးမျိုးလက်လှမ်းမီသုံးစွဲလာနိုင်သည်။ ထို့ပြင်မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုနှင့် ဆက်စပ်သော ကျန်းမာရေးအန္တရာယ်များအတွက် ကာကွယ်တားဆီးရေးနှင့် ပညာပေးရေးအစီအစဉ်များလည်း အမြောက်အများပေါ်ထွန်းလာသည်။ ဆေးထိုးအပ်လဲလှယ်ခြင်းနှင့် ကွန်ဒုံးဖြန့်ဖြူးပေးသည့် အစီအစဉ်များနှင့်အတူ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအတွက် ယာယီကုသရေးဌာနများ (DICs) ကိုလည်း ကန့်ကွက်မှုအချို့ရှိနေလင့်ကစား ယခင်ထက်စာလျှင် ပိုမိုလက်ခံလာကြပြီဖြစ်သည်။ DICs ၌ ဝင်ရောက်ဆေးဝါးကုသမှုခံယူသည့်

လူနာများ၏ အမည်များကို လျှို့ဝှက်ထားပေးပြီး နေ့စဉ်စီမံခန့်ခွဲမှုအတွက် သင်္ကေတပုဂ္ဂိုလ်များဖြင့် အသုံးပြုကြသည်။ အန္တရာယ်လျော့ချရေးဝန်ဆောင်မှုများကို တဖြည်းဖြည်း နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံလုံးသို့ တိုးချဲ့လာနိုင်ပြီဖြစ်သော်လည်း ပြဿနာရပ်တစ်ခုလုံးကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်အတွက် အရေအတွက်နှင့် အရည်အသွေးပိုင်း၌ လုံလောက်မှုမရှိဘဲ လိုအပ်နေဆဲဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၌ မက်သာဒုံးဖြင့် ထိန်းသိမ်းကုသသည့် ရောဂါကုထုံး (MMT) အနည်းအကျဉ်းခန့်သာရှိပြီး လက်ရှိအချိန်ထိ လူပေါင်း ၃၀၀၀ ခန့်ကိုသာ လက်ခံကုသပေးလျက်ရှိသည်။ အစိုးရမှ ဦးစီးသည့် ဌာနများ (အများအားဖြင့် ဆေးရုံ၌ အခြေစိုက်ထား) မှသာ မက်သာဒုံးတင်သွင်းထောက်ပံ့၍ ဆေးညွှန်းပေးနိုင်သဖြင့် မက်သာဒုံးရယူသုံးစွဲလိုသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးအသုံးပြုသူများအနေဖြင့် မဖြစ်အနေမှတ်ပုံတင်ရသည်။ ဆေးရုံစိတ်ရောဂါအထူးကုဆရာဝန်များသာ မက်သာဒုံးပမာဏအတိုင်းအတာကို ဆုံးဖြတ်ကြပြီး ပုံမှန်အားဖြင့် ၂၅ မီလီမီတာမှ စတင်၍ ၁၂၀ မီလီမီတာအထိ ပေးအပ်နိုင်သည်။ လက်ကမ်းဝန်ဆောင်ရေးလုပ်သားများ၏ ပြောဆိုချက်အရ အချို့သောလူနာများကို တစ်ရက်လျှင် ၁၈၀ မီလီမီတာအထိ ပေးအပ်ရန်လိုအပ်သဖြင့် အလုံအလောက်မရရှိသည့်အခါ ဆေးပြတ်ဝေဒနာများကို ရှောင်လွှဲရန်အတွက် မူးယစ်ဆေးဝါးအသုံးပြုသူအများစုသည် တရားမဝင်မူးယစ်ဆေးဝါးများဖက်သို့ ပြန်လည်ဦးလှည့်သွားကြလေ့ရှိကြောင်း သိရှိရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ ဆေးဝါးအသုံးပြုသည့် အဖွဲ့အစည်းများက မက်သာဒုံးကို ယခုထက်ပိုမို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ရရှိအောင် ဆောင်ရွက်ပေး၍ လက်ရှိအစိုးရ ဆေးရုံများကဲ့သို့ နံနက် ၉ နာရီမှ နေ့လည်အထိသာ ပေးအပ်ခြင်းမျိုးမပြုလုပ်သင့်ကြောင်း ထောက်ခံအကြံပြုကြသည်။^{၁၆} ထို့ပြင် MMT ကုသမှုခံယူနေစဉ်အတွင်း ခရီးသွားလာခွင့်ပြုခြင်းဖြင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ပိုမိုလွယ်ကူအဆင်ပြေအောင် ဆောင်ရွက်ပေးသင့်သည်ဟုလည်း အကြံပြုကြသည်။ လက်ရှိအချိန်၌ မည်သည့်နေရာတွင်မဆို မက်သာဒုံးရရှိရန်အတွက် အလွန်ရှုပ်ထွေး၍ အရေးမပါသည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဖြတ်ကျော်နေရပြီး နိုင်ငံတွင်းနှင့် နိုင်ငံပြင်ပသို့ မက်သာဒုံးသယ်ဆောင်အသုံးပြုမှုကိုလည်း တားမြစ်ပိတ်ပင်ထားသည်။ ၂၀၁၅^{၁၇} အရောက်တွင် MMT လူနာပေါင်း ၈၀၀၀ ခန့်ကို လက်ခံကုသပေးနိုင်ရန် အစိုးရမှ ပြင်ဆင်လျက်ရှိသော်လည်း ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် ၆၀၀၀၀ မှ ၉၀၀၀၀ အထိရှိနိုင်သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးအကြောထဲ ထိုးသွင်းသူဦးရေနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက နည်းပါးနေဆဲဖြစ်သည်။^{၁၈} အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများမှ မက်သာဒုံးပေးအပ်နိုင်ခြင်းမရှိသည့် အချို့သောဒေသများ၌သာ NGOs များအား မက်သာဒုံးကုထုံးပေးနိုင်ရန် ခွင့်ပြုထားသည်။

ဘိန်းအခြေခံဆေးဝါးအသုံးပြုသူများအနေဖြင့် ဆေးပြတ်ဝေဒနာကိုကုစားရာ၌ မက်သာဒုံး သို့မဟုတ် အခြားဆေးဝါးအမျိုးအစားများကို လက်လှမ်းမီ အသုံးပြုနိုင်ခြင်းမရှိသဖြင့် ဈေးကွက်အတွင်းရှိ အခြားရွေးချယ်စရာဆေးဝါးများ ရှာဖွေသုံးစွဲမှုသို့ ဦးတည်သွားစေသည်။ တရုတ်-မြန်မာနယ်စပ်ရှိ ဘိန်းအခြေခံဆေးဝါး အသုံးပြုသူများသည် 'CDO' ဟုဒေသတွင်း အသိများသည့် ဒိုင်ဇီနိုင်းလိတ်ဒြပ်ပေါင်း ပါဝင်သည့် ဆေးပြားများကို အသုံးပြု၍ ဆေးပြတ်သည့်ဒဏ်နှင့် နာကျင်မှုကိုသက်သာအောင်ဆောင်ရွက်ကြသည်။ CDO ဆေးပြားတစ်ပြား၌ ဒိုင်ဇီနိုင်းလိတ် ဟိုက်ဒရိုကလိုရိုက် (၂.၅ မီလီဂရမ်) နှင့် အက်ထရိုပင်း (၀.၀၂၅ မီလီဂရမ်) ပါရှိသည်။ တရုတ်နိုင်ငံ၌ ဤဘိန်းဖြတ်ဆေးကို ဝမ်းလျှော့ဝမ်းပျက်ရောဂါများကို ကုသရာတွင် တွင်တွင်ကျယ်ကျယ် အသုံးပြုလျက်ရှိသည်။ "ကျွန်မအနေနဲ့ ဘိန်းဖြူကို တစ်ခါရှာရင် နှစ်ဖုံး

အရေပြောက်ဘိန်းအခြေခံဆေးဝါးကိုကုသနေပုံ။

နှုန်းနှုန်း တစ်ရက်ကို သုံးခါကျတယ်” ဟု အသက် ၅၃ နှစ်အရွယ်ကချင် အမျိုးသမီးတစ်ဦးမှ ပြောဆိုခဲ့ပြီး “ဘိန်းဖြူမရှိတဲ့အခါကျရင် CDO နဲ့ ထိန်းထားတယ်။ ဆေးတစ်ပုလင်းကို တရုတ်ငွေ ၆ ယွမ်ကျပြီး တစ်ပုလင်းမှာ ဆေးပြား ၁၀၀ ပါတယ်။ ကျွန်မတစ်ခေါက်ကို (၇) လုံး စားတယ်။ ကျွန်မအနေနဲ့ မနက်စာစားပြီး တစ်ခါသောက်ထားလိုက်ရင် ညနေအထိ ဘိန်းဖြူသောက်ချင်တဲ့စိတ်တွေ မဖြစ်အောင် ထိန်းထား ပေးနိုင်တယ်။”^{၁၉}

အသက် (၂၂) နှစ်အရွယ် ကချင်အမျိုးသားတစ်ဦး၏ ပြောဆိုချက်အရ “ဘိန်းဖြူကို ဖြတ်လိုက်ဖို့ ကျွန်တော်နှစ်ခါ လောက်ကြိုးစားခဲ့ဖူးတယ်။ အဲဒီအချိန်တုန်းက တော်တော်လည်းခံခဲ့ရတယ်။ တစ်ချိန်လုံး လိုလို နှာရည်ယိုနေပြီး တစ်ကိုယ်လုံးကိုက်ခဲနာကျင်နေသလို ကိုယ်ပူချိန်ကလည်း တက်လိုက်ကျလိုက်နဲ့ အရမ်းခံရခက်တယ်။ အဲဒီလိုခံစားမှုတွေကနေ သက်သာရာရအောင် ကျွန်တော် CDO ဆေးကို သုံးခဲ့တယ်။ တစ်ပုလင်းမှာ အဖြူရောင်ဆေးပြား ၁၀၀ ပါပြီးတော့ တစ်ပုလင်းကို တရုတ်ငွေ ၆ ယွမ်ကျတယ်။ တစ်ခါသောက်ရင် ၁၀ ပြား သောက်လိုက်တော့ တော်တော်လည်း နေလိုထိုင်လို ကောင်းသွားတယ်။ ပြီးတော့ မာဒေါင်ဖျန်လိုခေါ်တဲ့ ဆေးတစ်မျိုးလည်းရှိသေးတယ်။ ဆေးအရောင်နဲ့ ပုလင်းပုံစံက CDO နဲ့ အတူတူပဲ။ တစ်ကဒ်မှာ ဆေးပြား ၁၀ ခုပါပြီး တရုတ်ငွေ ၈ ယွမ်ပေးရတယ်။ CDO နဲ့စာရင် သိပ်မထိ ရောက်တဲ့အတွက် လူသုံးနည်းတယ်။ အဲဒီဆေးနှစ်မျိုးစလုံးကို တရုတ်ဆေးဆိုင်တိုင်းမှာ အလွယ်တကူဝယ်လို့ရခဲ့တယ်။”^{၂၀}

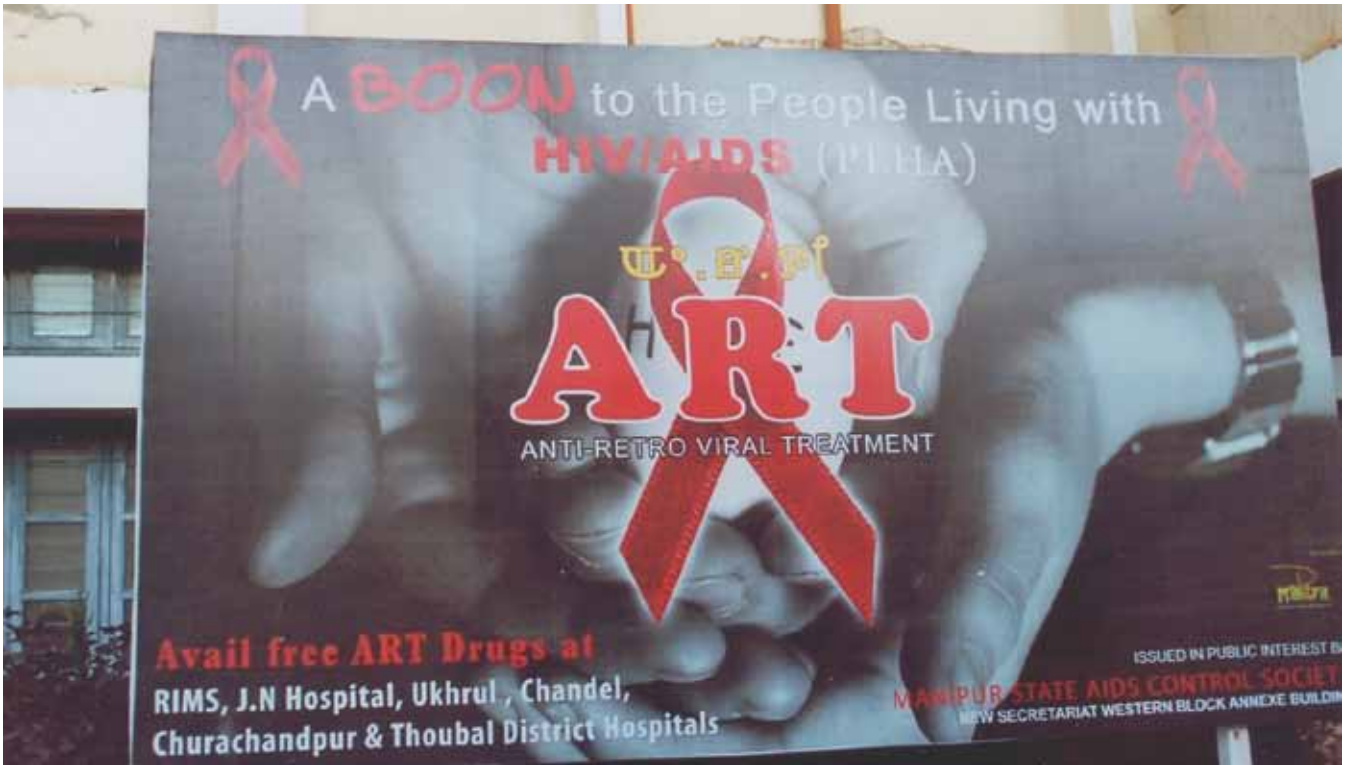
၂၀၀၉ နောက်ပိုင်း၌ ဈေးကွက်အတွင်း CDO ရှာဖွေရခက်ခဲလာသဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများသည် တရုတ် ပြည်နယ်စပ်အနီး ကချင်ပြည်နယ်အတွင်းရှိ အန္တရာယ်လျော့ချရေး ဝန်ဆောင်မှုများကို ရယူသုံးစွဲရန် ချဉ်းကပ်လာကြသည်။ စီမံကိန်းညှိနှိုင်းရေးတာဝန်ခံဟောင်း တစ်ဦးဖြစ်သူမှ “အဲဒီတုန်းက ဆေးစွဲနေတဲ့သူတွေအတွက် မက်သာဒုံးရအောင် တော်တော်လည်းကြိုးစားကြည့်ခဲ့ပေမယ့် မရခဲ့ပါဘူး” ဟု ပြောဆိုခဲ့သည်။ “မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူတွေအတွက် နေထိုင်စရာတစ်ခု ဖန်တီးပေးခဲ့ရတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ သူတို့ တော်တော်များများက ပိုက်ဆံလည်းပါမလာသလို၊ အဝတ်အစားတွေ ရော၊ ဆေးဝါးတွေရော ဘာမှမပါတဲ့သူတွေများတယ်။ ဘိန်းဖြူကို တကယ်ဖြတ်ချင်တဲ့သူတွေအတွက် ဆေးပြတ်ဝေဒနာတွေကနေသက်သာ ရာရအောင် လုပ်ပေးနိုင်တဲ့ တစ်ခုတည်းသော တရားဝင်ဆေးဝါးဖြစ် လို့ပါ။ ဒီဆေးက တကယ်လည်းအလုပ်ဖြစ်ပြီး မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူ တွေကလည်း အရမ်းသဘောကျကြတယ်။” ဒေသတွင်း၌ အခြား တရားဝင်သည့်အစားထိုးဆေးဝါးများကိုဝယ်ယူနိုင်ခြင်းမရှိသည့်အခြေ အနေ၌ CDO ဆေးပြားများနှင့် ထရာမာဒေါလ်ကို ပေါင်းစပ်သုံးစွဲသည့် ကုထုံးသည် ယာယီဖြေရှင်းရေးနည်းလမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်ခဲ့သည်။

ခိုင်မာအားကောင်းသည့် အချက်အလက်များမရှိသော်လည်း လာအိုနိုင်ငံရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးအကြောထဲ ထိုးသွင်းသူများအကြား HIV ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုနှုန်းသည် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက လျော့နည်းမည်ဟု သုံးသပ်ရသည်။ သို့သော် လာအိုနိုင်ငံသည် ဘိန်းဖြူကုန်ကူးမှု၏ အဓိကလမ်းကြောင်းပေါ် တည်ရှိနေသဖြင့် ဘိန်းဖြူအလွယ်တကူ ရရှိနိုင်သောကြောင့် နယ်စပ်တစ်လျှောက်ရှိ လူထုများအကြား HIV ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုနှုန်း မြင့်မားလျက်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် HIV နှင့် မူးယစ်ဆေး ဝါးအသုံးပြုမှုဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်း၍ အန္တရာယ် လျော့ချရေးမူဝါဒများနှင့် အစီအစဉ်များ ရေးဆွဲအကောင်အထည်ဖော် ရန်လာအိုအစိုးရမှအထူးလုပ်ငန်းအဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ကိုဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ လာအို

နိုင်ငံ၏ ၂၀၁၁-၂၀၁၅ HIV/AIDS ဆိုင်ရာ အမျိုးသားမဟာဗျူဟာ စီမံချက်၌ သန့်ရှင်းသည့်ဆေးထိုးအပ်များ ဖြန့်ဝေပေးခြင်းနှင့် အခြား အန္တရာယ်လျော့ချရေး ဝန်ဆောင်မှုများ ပါဝင်လျက်ရှိသော်လည်း အကောင်အထည်ဖော်ရာ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးအကြောထဲ ထိုးသွင်းသူများ အတွက် နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးအကြံပေးခြင်းနှင့် သတင်းအချက်အလက် များအကန့်အသတ်ဖြင့်သာရရှိခဲ့ကြသည်။ လာအိုနိုင်ငံ အစိုးရဝန်ထမ်း များကို ပစ်မှတ်ထား၍ အန္တရာယ်လျော့ချရေးလုပ်ငန်းအပေါ် လေ့လာ သုံးသပ်ရာ၌ “ဥပဒေစည်းကြပ် အကောင်အထည်ဖော်သည့် အရာရှိ များကိုယ်တိုင် အန္တရာယ်လျော့ချရေး ဝန်ဆောင်မှုများ၏ ဖြစ်နိုင်ခြေ ဒေသအလေ့အလာနှင့် လိုက်လျောညီထွေမှုအပေါ် နားလည်သဘော ပေါက်မှု အားနည်းလျက်ရှိကြောင်း” တွေ့ရှိခဲ့သည်။^{၂၁}

ထိုင်းနိုင်ငံသည် ပြီးပြည့်စုံသည့် အန္တရာယ်လျော့ချရေး မူဝါဒကို ရေးဆွဲနေဆဲဖြစ်သည်။ အစိုးရမှ ဆေးထိုးအပ်နှင့် ဆေးထိုးပြွန် ဖြန့်ဝေရေး အစီအစဉ်များကို တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုရန် ငြင်းဆန် လျက်ရှိသည်။ တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုလိုက်ပါက မူးယစ်ဆေးဝါး သုံးစွဲရန် အားပေးသကဲ့သို့ဖြစ်လာပြီး ထိုင်းမူးယစ်ဆေးဝါးဥပဒေများနှင့် ကွဲလွဲဆန့်ကျင်လာမည်ကို စိုးရိမ်သဖြင့် ကန့်ကွက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဤကဲ့ သို့သော အခြေအနေကြောင့် အန္တရာယ်လျော့ချရေး လုပ်ငန်းများ ကိုအကောင်အထည်ဖော်ရာ၌ နှောင့်နှေးကြန့်ကြာလျက် ရှိသည်။^{၂၂} အလျော့အတင်းပြုလုပ်သည့်အနေဖြင့် ထိုင်းအစိုးရမှ NGOs များကို ဆေးထိုးအပ်နှင့် ဆေးထိုးပြွတ်လဲလှယ်ရေး အစီအစဉ်များ ရေးဆွဲအ ကောင်အထည်ဖော်ရန် ခွင့်ပြုပေးခဲ့သည်။ ၂၀၁၀ ခုနှစ် အစိုးရကိန်း ဂဏန်းအချက်အလက်များအရ နိုင်ငံအတွင်း၌ မူးယစ်ဆေးဝါးအကြော ထဲထိုးသွင်းသည့် လူဦးရေစုစုပေါင်း ၄၀၀၀၀ ခန့်ရှိနေပြီး ယင်းမှ ၂၀% ခန့်သည် ဆေးထိုးအပ်မူဝေသုံးစွဲသူများဖြစ်သည့်အတွက် ၎င်းတို့အား သန့်ရှင်းသည့်ဆေးထိုးအပ်များ ဖြန့်ဖြူးပေးရန် နိုင်ငံတကာအများ ပြည်သူဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းအဖွဲ့ (PSI) မှ ဒေသတွင်း NGOs များ၊ လူမှုအထောက်အကူပြုအဖွဲ့များနှင့် လက်တွဲဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ကမ္ဘာ့ ရန်ပုံငွေအဖွဲ့မှ “မူးယစ်ဆေးဝါးအကြောထဲ ထိုးသွင်းသူများအတွက် အရေးတကြီး အများအပြားလိုအပ်လျက်ရှိသည့် ဆေးထိုးအပ်နှင့် ဆေးထိုးပြွန် လဲလှယ်ပေးသည့် အစီအစဉ်များနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံး စွဲသူများနှင့် လိင်အလုပ်သမားကဲ့သို့သော ရောဂါပိုးကူးစက်ခံရနိုင် ခြေမြင့်မားလျက်ရှိသည့် လူများအတွက် ကွန်ဒုံးများဖြန့်ဖြူးပေးနိုင်စေ ရန် ရန်ပုံငွေများ ထောက်ပံ့ပေးလျက်ရှိသည်။ ဤလူများသည် ထိုင်း နိုင်ငံရှိ HIV တားဆီးကာကွယ်ရေး လုပ်ငန်းများအတွက် အဓိက ကွက်လပ်အဖြစ် ဆက်လက်ကျန်ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။”^{၂၃} ၂၀၁၀ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ၌ ဆေးထိုးအပ်နှင့် ဆေးထိုးပြွန်လဲလှယ်ပေးခြင်းဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှု၏ နောက်ဆက်တွဲအန္တရာယ်များကို လျော့ချ နိုင်ခြင်းရှိမရှိ စမ်းသပ်သည့်အနေဖြင့် ထိုင်းအစိုးရမှ စမ်းသပ်အစီအစဉ် (၁၀) ခုကို ဖော်ဆောင်ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ သို့သော် အာဏာပိုင်များ အနေဖြင့် တားဆီးကာကွယ်ရေးအစီအစဉ်များနှင့် ပို၍အသားကျ သကဲ့သို့ ခံစားရသဖြင့် အရင်းအမြစ်အများစုကို စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့် တင်ရေးနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးဆန့်ကျင်ရေးပြဌာန်း၌ သုံးစွဲပစ်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ၌ ထိုင်းနိုင်ငံ မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးဘုတ် အဖွဲ့ရုံးမှ အန္တရာယ်လျော့ချရေး အစီအစဉ်သစ်တစ်ရပ်ကို ဖော်ဆောင် မည်ဖြစ်ကြောင်း ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့ပြီး ယင်းအစီအစဉ်၌ ဆေးထိုး အပ်နှင့် ဆေးထိုးပြွန်ဖြန့်ဖြူးရေး အစီအစဉ်များ ပါဝင်လျက်ရှိသည်။ ယင်းမဟာဗျူဟာကို နိုင်ငံတစ်နံတစ်လျား (အလယ်ပိုင်းဒေသ၌ (၄)

အိန္ဒိယနိုင်ငံအရှေ့မြောက်ပိုင်း အင်မာဒေသရှိ မြက်ပြာဆိုင်ကုတ်တစ်ခု။

နေရာ၊ မြောက်ပိုင်းဒေသ၌ (၆) နေရာနှင့် တောင်ပိုင်းဒေသ၌ (၉) နေရာ) ရှိ ခရိုင်ပေါင်း (၁၉) ခု၌ ၂၀၁၅ စက်တင်ဘာလအထိစမ်းသပ်အကောင်အထည်ဖော်မည်ဖြစ်သည်။

မက်သာဒုံးဖြင့် ထိန်းသိမ်းကုသသည့် ရောဂါကုထုံး (MMT) ကို ဘန်ကောက်ရှိ ကျန်းမာရေးဌာနတစ်ချို့ တစ်လေ၌သာ ထောက်ပံ့ပေးထားပြီး အခြားမြို့များတွင် ရေတိုမက်သာဒုံးကုထုံးများကိုသာ လက်ခံရရှိနိုင်သည်။ အမျိုးသားကျန်းမာရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးရုံးမှ MMT ကုထုံးကို ပေးအပ်လျက်ရှိသော်လည်း စွမ်းဆောင်ရည်နည်းပါးသဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူစုစုပေါင်း၏ ၇% ခန့်သာ အစီအစဉ်၌ပါဝင်လျက်ရှိသည်။^{၂၄} အစီအစဉ်များသည် အလွန်တင်းကျပ်ပြီး ဆီးစစ်ချက်ရလဒ်တွင် မူးယစ်ဆေးဝေ့ပါက MMT သောက်ခြင်းကို နှစ်ပတ်ဆိုင်ငံခံရမည်။ ယင်းအစီအစဉ်အတွင်း ပင်ရောက်ပါဝင်ခွင့်ရရှိရန်အတွက် အလုပ်အကိုင်ရှိရန် လိုအပ်ကြောင်း မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူအချို့ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

ဆေးလွန်မှုကိုကာကွယ်တားဆီးရန် WHO စံသတ်မှတ်ချက်စာရင်းပင် အခြေခံဆေးဝါးများအနေဖြင့် ကျန်းမာရေးပြုစောင့်ရှောက်ရေးဌာနတိုင်း၌ ရရှိသင့်သည့် ဆေးဝါးဖြစ်လင့်ကစား နာလိုဇန်းဖြန့်ဖြူးမှုသည် ထိုင်းနိုင်ငံ၌ အင်မတန်စိန်ခေါ်မှုပြင်းထန်လျက်ရှိသည်။ PSI ၏မဆုတ်မနစ် တိုက်တွန်းကြိုးပမ်းမှုအပြီး၌ ဘန်ကောက်မြို့ပေါ်ရှိ DICs ဌာနပေါင်း ၁၉ ခု၌ နာလိုဇန်းလက်ခံရရှိလာနိုင်သည်။^{၂၅} တစ်နိုင်လုံးရိုယာလီဆေးဝါးကုသမှုပင်ရောက်ခံယူနိုင်သည့်ဌာနတိုင်း၌ အလားတူခွင့်ပြုပေးရန်အတွက် ဖိအားများများဆက်ပေးရန် လိုအပ်လျက်ရှိသည်။ ကိန်းဂဏန်းအတိအကျမရှိလင့်ကစား မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း ဆေးလွန်မှုဖြစ်ပွားမှုနှုန်း မြင့်မားလျက်ရှိကြောင်း အစီရင်ခံစာကြသည်။ သို့ရာတွင် ကံမကောင်းအကြောင်းမလှစွာဖြင့် ကမ္ဘာ့ရန်ပုံငွေအဖွဲ့နှင့် ထောင်စုနှစ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးရည်မှန်းချက်ဆိုင်ရာ ရန်ပုံငွေတို့မှ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း နာလိုဇန်းကုန်ကျစရိတ်များကို ထောက်ပံ့ပေးခဲ့ခြင်းမရှိသဖြင့် လက်ရှိအချိန်၌ နိုင်ငံတကာ NGOs များမှသာ ကျခံ

ပေးလျက်ရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ အာရှအန္တရာယ်လျော့ချရေးကွန်ရက်မှ နာလိုဇန်းစီမံခန့်ခွဲရန်အတွက် ဆင့်ပွားပညာပေးသူများအား လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် နယ်နိမိတ်ခြင်းထိစပ်လျက်ရှိသည့် အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယရှိ လူနေကျပါးသော နာဂဒေသနှင့် မကီပူရပြည်နယ်များသည် အိန္ဒိယနိုင်ငံအတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးအကြောထဲ ထိုးသွင်းမှု အတွင်းကျယ်ဆုံးပြည်နယ်များဖြစ်သည်။ ဆေးထိုးအပ်အတူတကွ သုံးစွဲခြင်းကဲ့သို့သော ဘေးကင်းမှုမရှိသည့် အလေ့အကျင့်များသည် ယင်းဒေသများအတွင်း HIV/AIDS နှင့်အသည်းရောင်အသားဝါစီပိုး ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုမြင့်မားရသည့် အဓိကအကြောင်းရင်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး သာမန်လူထုများအကြားထိ ရောဂါများပျံ့နှံ့ရောက်ရှိလာသည်။ ဆိုးရွားလှသည့် အခြေအနေကြောင့် သမားရိုးကျမဟုတ်သည့် အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ ပေါ်ပေါက်လာပြီး မကီပူရသည် အိန္ဒိယနိုင်ငံအတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးအကြောထဲ ထိုးသွင်းသူများကဲ့သို့သော ထိခိုက်လွယ်သည့် လူများအတွက် ရည်ရွယ်သည့် အန္တရာယ်လျော့ချရေး ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုပါဝင်သော မူဝါဒတစ်ခုကို ပထမဦးဆုံးရေးဆွဲ ကျင့်သုံးသည့် ပြည်နယ်ဖြစ်လာသည်။ အစိုးရမှ အစီအစဉ်များကို ညှိနှိုင်းအကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် အမျိုးသားလူမှုအထောက်အပံ့များ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့အစည်း (NACO) ကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခဲ့သည်။ မည်သို့ဆိုစေ ဝန်ဆောင်မှုနှင့် မူဝါဒသစ်များသည် ပြဿနာတစ်ခုလုံး၏ အတိုင်းအတာကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် ပြည့်စုံလုံလောက်မှုမရှိကြောင်း သက်သေပြခဲ့ကြသည်။ ၂၀၁၀ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၀ ကာလအတွင်း မကီပူရဒေသရှိ အရွယ်ရောက်သူများအကြား HIV ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုသည် အိန္ဒိယတစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာပျမ်းမျှကူးစက်ပျံ့နှံ့မှု ၀.၄% နှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် ၁.၄% အထိရှိနိုင်ကြောင်း ခန့်မှန်းရသည်။^{၂၆} ဒေသခံ NGOs များနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသည့် ကိုယ်ထူကိုယ်ထအဖွဲ့များမှ NACO အလုပ်မဖြစ်ကြောင်း စောဒကတက်လာကြသည်။^{၂၇} တစ်ချိန်တည်းမှာပင် NACO မှ မိမိတို့၏ အန္တရာယ်လျော့ချရေး မဟာဗျူဟာ၏ ရလဒ်

အနေဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအကြား HIV ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှု အရေအတွက် သိသိသာသာကျဆင်းသွားခဲ့သည်ဟု ထုတ်ဖော်ပြောဆိုလိုက်သည်။^{၂၀}

တရုတ်နိုင်ငံတွင်လည်း အစိုးရမှ HIV/AIDS ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုကိုတုန့်ပြန်အရေးယူဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ၌ ဒေသတွင်းရှိ အခြားနိုင်ငံများနည်းတူ မူးယစ်ဆေးဝါးအကြောထဲ ထိုးသွင်းသူများအတွက် MMT နှင့် ဆေးထိုးအပ်/ဆေးထိုးပြွန် လဲလှယ်ပေးသည့် အစီအစဉ်များကို အကျယ်တဝင့်ဖော်ဆောင်ခဲ့သည်။ MMT ကို ၁၉၉၃ ခုနှစ်ဝန်းကျင်ခန့်၌ စတင်ကျင့်သုံးခဲ့ကြသော်လည်း အခြေအနေအရ အတွင်းလူနာများအတွက်သာဖြစ်ခဲ့သည်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ်မှစ၍ ခရိုင်ငါးခု၌ MMT ဆေးခန်းများစတင်ထူထောင်ခဲ့ပြီးနောက်ပိုင်း ဆက်လက်တိုးချဲ့ဖွင့်လှစ်ခဲ့ပြီး MMT ကိုဆေးဆိပ်ဖြေကုသသည့် ပုံစံဖြင့် အဓိကထား သုံးစွဲခဲ့သည်။ အစိုးရအနေဖြင့်မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲရန် အားပေးသည်ဟု ယူဆထားသဖြင့် NGOs နှင့်နိုင်ငံတကာအလှူရှင်များမှသာ ဆေးထိုးအပ်နှင့် ဆေးထိုးပြွန်လဲလှယ်သည့် အစီအစဉ်များကို ရေးဆွဲအကောင်အထည်ဖော်ခဲ့သည်။ ၎င်းတို့၏ အစီအစဉ်များ၏ အောင်မြင်မှုအထောက်အထားများသိသိသာသာပေါ်ထွန်းလာပြီးနောက် ၁၉၉၉ ခုနှစ်တွင် အရှေ့တောင်အာရှနှင့် နယ်နိမိတ်ခြင်းထိစပ်လျက်ရှိသည့် ကွမ်မီနှင့် ယူနန်ခရိုင်များအတွင်း အစိုးရမှ ဆေးထိုးအပ်နှင့်ဆေးထိုးပြွန်လဲလှယ်သည့် အစီအစဉ်များကို စတင်အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့သည်။ ယင်းအစီအစဉ်ကို ယခုအချိန်၌ကျန်ရှိနေသည့်အတွင်းတွင် တိုးချဲ့ဖော်ဆောင်လျက်ရှိသည်။^{၂၁}

အစိုးရမှ MMT ကို တိုးချဲ့ဖော်ဆောင်လျက်ရှိသော်လည်း ဆေးထိုးအပ်နှင့် ဆေးထိုးပြွန်ဖြန့်ဖြူးရေးအစီအစဉ်များအတွက် ရန်ပုံငွေအထောက်အပံ့နှင့် နိုင်ငံရေးအရ ပံ့ပိုးကူညီမှု အနည်းအကျဉ်းသာရှိနေပြီး အစိုးရအရာရှိများအကြား၌ ဝါဒကွဲပြားလျက်ရှိသည်။^{၂၂} ဤအစီအစဉ်များအားဖြင့် HIV ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုနှုန်း သိသိသာသာ လျော့ကျလာကြောင်း သဘောတူလက်ခံသော်လည်း အစီအစဉ်သည် တရားမဝင် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုများကို လျစ်လျူရှုအားပေးအားမြှောက်ပြုလျက်ရှိသည်ဟု ရှုမြင်ခံရလျက်ရှိသည်။ ဤကိစ္စရပ်နှင့် ပတ်သက်၍ အစိုးရဌာနများအကြား၌လည်း မတူညီသည့် ထင်မြင်ယူဆချက်များ ပေါ်ပေါက်လာသည်။ "လူထုကျန်းမာရေးပြုစောင့်ရှောက်မှုပေးလျက်ရှိသည့်ဌာနများအနေဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးအကြောထဲ ထိုးသွင်းသူများအကြားသွေးမှတစ်ဆင့် ကူးစက်သောရောဂါများ ပျံ့နှံ့မှုလျော့ချရေးကို ဦးစားပေးလျက်ရှိသော်လည်း လူထုလုံခြုံရေးအကာအပိတ်များမှာမူ တရားမဝင်မူးယစ်ဆေးဝါးများ သုံးစွဲမှုနှင့် ရောင်းဝယ်မှုများကို တင်းကျပ်စွာ တားဆီးနှိမ်နင်းခြင်းဖြင့် အရေးယူဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။"^{၂၃} ဗဟိုအစိုးရ၏ မဟာဗျူဟာအတွင်း MMT ကို ထည့်သွင်းပေါင်းစပ်ထားသော်လည်း အကောင်အထည်ဖော်သည့် ပုံစံများ ကွဲလွဲလျက်ရှိသည်။ တရုတ်အစိုးရမှ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုကို တရားမဝင်ကြောင်း ဆက်လက်သတ်မှတ်ပြဌာန်းထားသမျှကာလပတ်လုံးလက်ရှိမူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအတွက်ဝန်ဆောင်မှုများကို အကန့်အသတ်ဖြင့် အနည်းအကျဉ်းသာ ဆက်လက်ရရှိနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ပြောရမည်ဆိုပါက တရုတ်နိုင်ငံအတွင်းရှိသော အန္တရာယ်လျော့ချ ရေးမှုဝါဒများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများ ပြည့်စုံလုံလောက်မှုမရှိသေးကြောင်း ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။

မလေးရှားမှ အန္တရာယ်လျော့ချရေးမူဝါဒများကို ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် စတင်ကျင့်သုံးခဲ့ပြီးနောက် မကြာမီ MMT နှင့် ဆေးထိုးအပ်/ဆေးထိုးပြွန်လဲလှယ်ရေးအစီအစဉ်များကို နိုင်ငံအနှံ့ တိုးချဲ့ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။ UNAIDS ၏ ထုတ်ပြန်ချက်အရ မလေးရှားနိုင်ငံသည် ဒေသကြီး

အတွင်း လွှမ်းခြုံနိုင်မှုအကျယ်ပြန့်ဆုံး နိုင်ငံအဖြစ်ရပ်တည်လျက်ရှိပြီး မူးယစ်ဆေးဝါးအကြောထဲ ထိုးသွင်းသူတစ်ဦးအတွက် တစ်နှစ်လျှင် ဆေးထိုးပြွန် ၂၀၀ ခန့် ထောက်ပံ့ပေးလျက်ရှိပြီး ဘိန်းအစားထိုးကုသရေးအတွက် ၂၆% ခန့် လွှမ်းခြုံထားနိုင်သည်။^{၂၄} သို့သော် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအကြား HIV ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုနှုန်းသည် ၁၉% ဝန်းကျင်ခန့် ဆက်လက်ကျန်ရှိနေဆဲ ဖြစ်သောကြောင့် အန္တရာယ်လျော့ချရေး ဝန်ဆောင်မှုများကို ထပ်မံတိုးချဲ့ဖော်ဆောင်ရန် လိုအပ်လျက်ရှိသည်။ "လွှမ်းခြုံမှုအလွန်နိမ့်ကျနေဆဲဖြစ်ပြီး ရဲများက ထိထိရောက်ရောက် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ခြင်းမရှိစေရန် ကျွန်ုပ်တို့က ပြုလုပ်လျက်ရှိသကဲ့သို့ ဤကဲ့သို့သော အငြင်းပွားစရာဖြစ်သည့် မူဝါဒများအတွက် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် လူထုထောက်ခံမှု သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးအရပံ့ပိုးမှုများလည်း ကင်းမဲ့လျက်ရှိသည်။"^{၂၅}

ဤနှစ်များအတွင်း မြန်မာနိုင်ငံ၌ ကမ္ဘာ့ရန်ပုံငွေအဖွဲ့နှင့် ထောင်စုနှစ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ရည်မှန်းချက်ဆိုင်ရာ ရန်ပုံငွေတို့မှ ထောက်ပံ့ပေးခဲ့သည့် ရန်ပုံငွေမျိုးသည် ဒေသတစ်လွှားရှိ အန္တရာယ်လျော့ချရေးဝန်ဆောင်မှုများနှင့် အလေ့အကျင့်များကို ဖော်ဆောင်ရာ၌ အလွန်အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်လျက်ရှိသည်။ ပြည်တွင်းရန်ပုံငွေများသည် ကုန်ကျစရိတ်စုစုပေါင်း၏ အစိတ်အပိုင်း အနည်းအကျဉ်းမျှသာ လွှမ်းခြုံမှုရှိသည်။^{၂၆}

၂၀၀၈ ခုနှစ်အတွင်း WHO, UNODC နှင့် UNAIDS တို့ ပူးပေါင်း၍ မူးယစ်ဆေးဝါး အကြောထဲထိုးသွင်းသူများအတွက် HIV ကာကွယ်တားဆီးရေး၊ ကုသရေးနှင့် ပြုစောင့်ရှောက်ရေးတို့ကို ကမ္ဘာအနှံ့ရရှိခံစားနိုင်စေရန် နိုင်ငံများအတွက် နည်းပညာဆိုင်ရာလမ်းညွှန်ချက်တစ်ခုကို ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့သည်။^{၂၇} လမ်းညွှန်အတွင်း HIV ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုကို ကာကွယ်တားဆီးရာ၌ ထိရောက်အကျိုးရှိကြောင်း အခိုင်အမာသက်သေပြနိုင်သည့်အပြင် အန္တရာယ်များသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှု၏ အခြားသောဘေးထွက်ဆိုးကျိုးများကိုပါ လျော့ချပေးနိုင်မည့် ပြီးပြည့်စုံသည့် အရေးယူဆောင်ရွက်ချက် (၉) ခုကို^{၂၈} ရေးဆွဲတင်ပြထားသည်။ ယင်းလမ်းညွှန်ကို ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံ၊ ကုလသမဂ္ဂစီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ကောင်စီ၊ ကုလသမဂ္ဂမူးယစ်စေတတ်သောဆေးဝါးများဆိုင်ရာ ကော်မရှင်နှင့် UNAIDS အစီအစဉ်ညှိနှိုင်းအကောင်အထည်ဖော်ရေး ဘုတ်အဖွဲ့တို့မှပါဝင် အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြပြီး အန္တရာယ်လျော့ချရေး မဟာဗျူဟာများအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှုကို အားပေးမြှင့်တင်သည့် နည်းလမ်းကိရိယာတစ်ခုအဖြစ် ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည်။ သို့သော် တကယ့်လက်တွေ့အခြေအနေ၌ အရှေ့တောင်အာရှဒေသအတွင်း ပြည့်စုံလုံလောက်သည့် အန္တရာယ်လျော့ချရေး အစီအစဉ်များကိုအကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန်လိုအပ်ချက်များစွာ ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။

ကရင်ပြည်နယ်ရှိ ဆန္ဒအလျောက်တိန်းဖြတ်ပေးသည့်စခန်းတစ်ခု

အတင်းအကျပ် 'ဆေးကုသမှုခံယူစေခြင်း'

အတင်းအကျပ်ကုသမှုခံယူစေခြင်းသည် ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုရေးကဏ္ဍအပေါ် အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ အန္တရာယ်သက်ရောက်မှုရှိစေသဖြင့် အရှေ့တောင်အာရှမှ ဖိနှိပ်မှုတင်းကျပ်သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာမူဝါဒများသည် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူ အများအပြားကိုချောင်ပိတ်၍ အတင်းအကျပ်ဆေးဝါးကုသမှု ခံယူရသည့် အခြေအနေသို့ ရောက်ရှိစေခဲ့သည်။ အရှေ့နှင့် အရှေ့တောင်အာရှ၌ ထိုကဲ့သို့ အတင်းအကျပ်ဆေးဖြတ်ပေးသည့် ဌာနများသည် ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် ၇၅၀ ခန့် ရှိရာမှ ၂၀၁၀ အရောက်တွင် ၁၀၀၀ ကျော်ရှိလာခဲ့သည်။^{၃၇} လက်ရှိတွင် ကမ္ဘောဒီးယား၊ တရုတ်၊ လာအို၊ မလေးရှား၊ ထိုင်းနှင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံများက ထိုကဲ့သို့သော အတင်းအကျပ်ဆေးဖြတ်ပေးသည့်ဌာနများကို မူးယစ်ဆေးဝါးပြဿနာ၏ ဖြေရှင်းရေးနည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ် ရှုမြင်ထားကြသည်။ သို့ရာတွင် အဆိုပါဌာနများ၏ ဆေးဝါးကုသပုံစံနှင့် ပတ်သက်၍ တိုင်ကြားမှုအများအပြားရှိနေပြီး လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ ခံနေရကြောင်း ပြောဆိုနေကြသည်။^{၃၈} ဌာနတစ်ခုနှင့် တစ်ခုကုသပုံခြင်း ကွဲပြားသော်လည်း ၂၀၀၉ ခုနှစ် WHO ၏ သုံးသပ်ချက်၌ “ယေဘုယျအားဖြင့် တရုတ်၊ မလေးရှား၊ ဗီယက်နမ်နှင့် ကမ္ဘောဒီးယားတို့၌ ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည့် ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုနည်းလမ်းများကို ပိုမိုတိုးတက်ကောင်းမွန်အောင် ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်လျက်ရှိသည်ဟု” ဖော်ပြထားသည်။^{၃၉} ထိန်းသိမ်းခံထားရသူများသည် ဆေးဝါးပြုစုစောင့်ရှောက်မှု လုံးဝ သို့မဟုတ် အနည်းအကျဉ်းခန့်သာ လက်ခံရရှိပြီး ရိုက်နှက်ခြင်း၊ အတင်းအကျပ်အလုပ်စေခြင်းနှင့် အတင်းအကျပ်လေ့ကျင့်ခန်းများ ပြုလုပ်စေခြင်းတို့သည် ဌာနများ၏ ‘ကုသရေး’ အစိတ်အပိုင်းများဖြစ်နေသည်။ မကြာခဏဆိုသလို အဆိုပါ

ဌာနများသို့ လူများအား မှန်ကန်သည့်နည်းလမ်းအတိုင်း မဟုတ်ဘဲ လာရောက်အပ်နှံကြပြီး ပြန်လည်လျှောက်လဲတင်ပြခွင့်လည်းမရှိပေ။^{၄၀} အတင်းအကျပ်ဆေးဖြတ်ပေးသည့် ဌာနများမှ ထွက်လာပြီးနောက် တစ်ကျော့ပြန်သုံးစွဲမှုနှုန်း လွန်စွာမြင့်မားလျက်ရှိပြီး တရုတ်၌ ၆၀% ခန့်ရှိပြီး ကမ္ဘောဒီးယား၌ ၁၀၀%နီးပါး ပြန်လည်သုံးစွဲကြသည်။^{၄၁} ထိုင်းနိုင်ငံ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ပြစ်မှုများအတွက် ပြစ်မှုထင်ရှားကြောင်း တွေ့ရှိပါက ထောင်သွင်းပြစ်ဒဏ် ချမှတ်ခြင်းဖြစ်စေ အတင်းအကျပ်ဆေးဖြတ်ပေးသည့် ဌာနများသို့ဖြစ်စေ ပို့ဆောင်လေ့ရှိသည်။ ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ရာ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူ၏ နောက်ခံသမိုင်းနှင့် ဆီးစစ်ချက်ရလဒ်အပေါ် မူတည်၍ ဆုံးဖြတ်သည်။ သက်သေအထောက်အထားများနှင့် စစ်ဆေးရေးအရာရှိ၏ အစီရင်ခံစာများကို ပြန်လည်သုံးသပ်ပြီးနောက် သက်ဆိုင်ရာကော်မတီခွဲမှ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်မှုနှင့်ဆိုင်သော သို့မဟုတ် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်မှုနှင့် သက်ဆိုင်မှုမရှိသော အစီအစဉ်များအောက်၌ မဖြစ်အနေဆေးဖြတ်ရန် အမိန့်ချမှတ်သည်။ လက်တွေ့တွင် ကော်မတီခွဲများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ထောင်တွင်း၌ နေရာလွတ်ရှိမရှိဟူသည့် ကိစ္စရပ်မှာလည်း သက်ရောက်လွှမ်းမိုးလေ့ရှိသည်။ ကော်မတီခွဲအနေဖြင့် အပန်းဖြေသုံးစွဲခြင်းလော၊ ပြဿနာရှိသည့် သုံးစွဲမှုမျိုးလောဟူ၍ ခွဲခြားမှုမရှိပေ။ လူတစ်ဦးအားဆေးဖြတ်ရန်လိုအပ်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်လိုက်ပါက ကုသမှုကြာချိန်ကို တစ်ကြိမ်လျှင် (၆) လမှ အများဆုံးသုံးနှစ်အထိ သတ်မှတ်ရန် ကော်မတီခွဲ၌ ဆုံးဖြတ်ခွင့်အာဏာအပြည့်ရှိပြီး ထိန်းသိမ်းခံရသူအနေဖြင့် ကာလတိုးချဲ့သတ်မှတ်မှုအပေါ် အယူခံပင်ပိုင်ခွင့်မရှိချေ။ ထိန်းသိမ်းခြင်းဖြင့် ဆေးဖြတ်ပေးသည့် အစီအစဉ်များတွင် ကနဦးအနေဖြင့်ဆေးဖြတ်ဌာနများ၌ လေးလကြာမြင့်ပြီး ‘ပြန်လည်ထူထောင်ရေး’ အစီအစဉ်၌ နှစ်လဆက်နေရသည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ (၁) ရက်နှင့် ၂၀၀၉

တရုတ်နိုင်ငံအတွင်းရှိ မက်သန်းအသုံးပြု ထိန်းသိမ်းကုသရေးအစီအစဉ်။

ခုနှစ် ဇွန်လ (၁) ရက်နေ့အတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူပေါင်း ၄၀၀၀၀ ခန့်ကို အတင်းအကျပ်ဆေးဖြတ်သည့် ဌာနများ၌ ထိန်းသိမ်းထားရှိရန် စီရင်ချက်ချခဲ့ပြီး ၇၀၀၀ ခန့်ကို ထောင်သွင်းပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခဲ့သည်။^{၉၂} ယင်းအချိန်မှစ၍ အဆိုပါ အရေအတွက်များဆထက် ထမ်းပိုး မြင့်တက်လာခဲ့သည်။ (နောက်အခန်းတွင်ပါရှိသည့် ထိုင်းမူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ဖျက်ရေးကဏ္ဍတွင် ဆက်လက်ကြည့်ရှုပါ။)

၂၀၁၀ ခုနှစ်အတွင်း ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးပညာပေးနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး ယာယီဌာနပေါင်း ၁၁ ခုရှိခဲ့ပြီး လူဦးရေ ၁၀၀၀ ခန့်ကို ထိန်းသိမ်းပြုပြင်ခဲ့သည်။ ယင်းဌာနများကို အစိုးရဝန်ကြီးဌာနအမျိုးမျိုး၊ NGOs၊ အရပ်သားများနှင့် စစ်ဖက်ရဲများ ကြီးကြပ်အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ သို့သော် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများသည်ပင် အဆိုပါဌာနများသည် ရည်ရွယ်ထားသကဲ့သို့ ကုသပေးနိုင်ခြင်းမရှိကြောင်း ဝန်ခံခဲ့သည်။^{၉၃} ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘောဒီးယားအစိုးရမှ ၂၀၁၆ မတိုင်မီ ရပ်ရွာပေါင်း ၃၅၀ ၌ ရပ်ရွာအခြေပြုကုသရေးအစီအစဉ်များ တိုးချဲ့သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ကတိကဝတ်ပြုခဲ့သည်။ လူ့အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့်အဖွဲ့၏ လတ်တလောအစီရင်ခံစာအရ ကျန်ရှိသည့် ကမ္ဘောဒီးယားမူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းသိမ်းပြုပြင်ရေးဌာနရှစ်ခု၌ ညှင်းပန်းနှိပ်စက်မှု၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကိုယ်ထိလက်ရောက်စော်ကားမှုနှင့် အတင်းအကျပ်လုပ်အားခိုင်းစေခြင်းများကို အရေးယူခြင်းမရှိဘဲ ဆက်လက်ကျူးလွန်လျက်ရှိကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။^{၉၄}

လာအိုနိုင်ငံ၌ ကုသရေးဌာနတစ်ခုတည်းသာရှိပြီး မြို့တော်ဖြစ်သည့် ဗီယက်ကျွန်းတွင် တည်ရှိ၍ လူပေါင်း ၁၀၀၀ ခန့်ဖြင့် အလွန်ကျပ်ညပ်ပြည့်သိပ်လျက်ရှိသည်။ လာအိုသည် မူးယစ်ဆေးဝါးလုံးဝကင်းစင်သည့်ကုသရေးကို ထောင်းပေး၍ အန္တရာယ်လျော့ချရေးမူဝါဒများအပေါ်

အခြေခံကာမူးယစ်ဆေးဝါးအသုံးပြုသူများအတွက် လိုအပ်သည့်အခြားကုသရေးနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများကိုလည်း ပံ့ပိုးပေးထားသည်။ နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများကို လိုက်နာကျင့်ဆောင်ရန် အရေးကြီးသည်။ “ကျွန်တော်တို့အနေနဲ့ နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း မူးယစ်ဆေးစွဲနေသူ ၁၀% လောက်ကိုပဲ လက်ခံကုသပေးနိုင်တယ်။ တကယ့်လိုအပ်ချက်အရ ပြောရမယ်ဆိုရင်တော့ လိုလောက်တဲ့အကူအညီတွေပေးနိုင်ဖို့ အဝေးကြီးလိုပဲသေးတယ်” ဟုလာအို မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးနှင့် ကြီးကြပ်ရေး အမျိုးသားကော်မရှင် (LCDC) ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်သူမှ ၂၀၁၃ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလအတွင်း ပြောဆိုခဲ့သည်။^{၉၅} လာအိုအစိုးရသည် ဝန်ဆောင်မှုများ တိုးချဲ့ပေးအပ်နိုင်ရန်အတွက် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများထံမှ ရန်ပုံငွေများရှာဖွေတောင်းခံလျက်ရှိသည်။ ဘိန်းစွဲမှုနှင့် လူထုပညာပေးလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ရပ်ရွာအခြေပြုစီမံကိန်းနှင့် စိတ်ကြွေးဆေး (ATS) သုံးစွဲသူများအတွက် ရပ်ရွာအခြေပြုကုသရေး စမ်းသပ်စီမံကိန်းတစ်ခုတို့အတွက် အလှူရှင်ပေါင်းများစွာကူညီထောက်ပံ့ပေးလျက်ရှိသည်။^{၉၆}

မလေးရှား မူးယစ်ဆေးစွဲမှု ပြန်လည်ထူထောင်ရေးဌာနများ (မလေးရှား ဗဟာဆာရီ PUSPEN) သည် “လူနာများအတွက် မဖြစ်စလောက်သော ဆေးဝါးကုသမှုကိုသာ ပေးအပ်လျက်ရှိပြီး ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာညှင်းပန်းနှိပ်စက်မှုနီးပါးဖြစ်သည့် ရိုက်နှက်ပြစ်ဒဏ်ပေးမှုများ ဖြစ်ပွားရာနေရာများ” အဖြစ် ဝေဖန်ခံရလျက်ရှိသည့်အပြင် မူးယစ်ဆေးပြန်လည်သုံးစွဲမှုနှုန်းသည်လည်း ၇၀% မှ ၉၀% အထိ မြင့်မားလျက်ရှိသည်။^{၉၇} သို့ရာတွင် ၂၀၀၅ ခုနှစ်အတွင်း အန္တရာယ်လျော့ချရေး မူဝါဒများကို စတင်ကျင့်သုံးခဲ့ပြီးနောက် ယင်းဌာနများ၌ ဆေးဖြတ်လျက်ရှိသည့် ပျမ်းမျှလူ ဦးရေ ၁၀၀၀၀ ဝန်းကျင်မှ ၂၀၁၀ ခုနှစ်ဦးပိုင်းအရောက်တွင် ၇၀၀၀ ခန့်အထိ လျော့ကျသွားခဲ့သည်။ ယင်းအတင်းအကျပ်ဆေးဖြတ်

ပေးသည့် ဌာနများ၏ ကုသရေးပုံစံများ၌ အတင်းအကျပ်လုပ်အား ခိုင်းစေခြင်းနှင့်တစ်ခါတစ်ရံ ရေနစ်ကုသမှု^{၅၀} ပါဝင်လျက်ရှိပြီး ယင်းနည်း လမ်းနှစ်သွယ်စလုံးသည် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်၍ လူနာများကို အန္တရာယ်ဖြစ်စေလျက်ရှိသည်။ ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် အစိုးရမှ အတင်း အကျပ်ဆေးဖြတ်ပေးသည့်ဌာနများကို တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ပြုပြင်ပြောင်း လဲသည့်အနေဖြင့် 'ကုသရေးနှင့် ပြုစောစောင့်ရှောက်ရေးဌာနများ (Cure and Care Centers)' အဖြစ် ပြင်ဆင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သော်လည်း အတင်း အကျပ်ဆေးဖြတ်ပေးသည့် အချို့ဌာနများ ဆက်လက်ကျန်ရှိနေဆဲဖြစ် သည်။ ဤကုသရေးနှင့်ပြုစောစောင့်ရှောက်ရေးဌာနများ၌ လူနာများအနေ ဖြင့်မက်သဒုံးကုသမှုကို သုံးနှစ်အထိ ခံယူနိုင်သော်လည်း ဌာနအတွင်း ဆေးထိုးအပ်နှင့် ဆေးထိုးပြွန်များကို လဲလှယ်ပေးခြင်းမရှိပေ။ ဆီးစစ် ချက်နမူနာအတွင်း ဘိန်းဖြူသီးသန့် ပါရှိသူများကိုသာ စိတ်လက်ခံပြီး ဌာန၌ လာရောက်ဆေးဝါးကုသမှု ခံယူလိုသူများ တန်းစီစောင့်ဆိုင်း လျက်ရှိသည်။ အစိုးရမှ မက်သဒုံးဆေးခန်းများကို ထူထောင်ပေးထား သဖြင့် ဒေသတစ်လွှား၌ တရုတ်ပြီးလျှင် မလေးရှားသည် ဒုတိယ မြောက်လွှမ်းခြုံမှု အမြင့်ဆုံးနိုင်ငံဖြစ်လာပြီး ၂၀၁၂ ခုနှစ်အတွင်း ဌာန ပေါင်း ၆၇၄ ခု၌ လာရောက်စာရင်းပေးသွင်းသူ စုစုပေါင်း ၅၂၀၀၀ အထိရှိခဲ့သည်။ ယင်းဌာနများ၌ အမည်စာရင်းသွင်းမှတ်ပုံတင်ရန် လိုအပ် သော်လည်း ဆေးဝန်ထမ်းများအနေဖြင့် အမည်မဖော်လိုသူများ၏ အချက်အလက်များကို လျှို့ဝှက်ထိန်းသိမ်းထားပေးသည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ် အတွင်း မလေးရှား၌ ဘိန်းဖြူဖမ်းဆီးရမိမှု မြင့်တက်လာခဲ့သော်လည်း ယင်းသည်သုံးစွဲမှု တိုးတက်များပြားလာခြင်းကြောင့်မဟုတ်ဘဲ ရဲများမှ ခပ်စိပ်စိပ်အဖမ်းအဆီး ပြုလုပ်လာခြင်းကြောင့်ဖြစ်နိုင်သည်။^{၅၁}

၁၉၉၀ ခုနှစ်အတွင်း တရုတ်အစိုးရမှ ဖမ်းဆီးရမိသည့် မူးယစ် ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကို ငွေဒဏ်ချမှတ်၍ အစိုးရဦးစီးသည့် ဆန္ဒအလျောက် ဆေးဖြတ်မှုအတွက် ကုသမှုခံယူနိုင်သည့် ဌာနများ၌ ဆေးဝါးကုသမှု ခံယူရန် အားပေးတိုက်တွန်းသည့် ဥပဒေတစ်ရပ်ကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ မူးယစ်ဆေးပြန်လည်သုံးစွဲသူများကို အတင်းအကျပ် လုပ်အားစေခိုင်းမှုပါ ဝင်သည့် အတင်းအကျပ်ဆေးဖြတ်ပေးသည့်ဌာနများသို့ လွှဲပြောင်းပေးခဲ့ သည်။ ယင်းအစီအစဉ်နှစ်ရပ်စလုံး၌ ကုသမှုခံယူပြီးနောက်ပိုင်း ဆက် လက်သုံးစွဲသဖြင့် ဖမ်းဆီးခံရသူများကို ထပ်မံပညာပေးသည့်အနေဖြင့် ပြုပြင်ရေးစခန်းများ၌ နှစ်နှစ်မှသုံးနှစ်အထိ ထိန်းသိမ်းခဲ့သည်။^{၅၂} ၂၀၀၆ ခုနှစ်အတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါး သုံးစွဲသူများကို အတင်းအကျပ်ဆေးဖြတ် ပေးသည့် ဌာနများသို့ တိုက်ရိုက်ပေးပို့၍ တစ်ကျောပြန်သုံးစွဲသူများ ကိုပြုပြင်ရေးစခန်းများသို့ လွှဲပြောင်းပေးမည့် မူဝါဒသစ်တစ်ရပ်ကို အစိုးရမှ ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ယင်းမူဝါဒကို စတင်ကျင့်သုံးပြီးလအနည်း ငယ်အကြာ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူ အမြောက်အများကို တံခါးပိတ် အဆောက်အအုံများသို့ တိုက်ရိုက်ပို့ဆောင်ခဲ့သည်။ လေ့လာဆန်းစစ် ချက်တစ်ခုအရ "၂၀၀၆ ခုနှစ် ဇွန်တစ်လတည်းအတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါး သုံးစွဲသူစုစုပေါင်း ၂၆၉၀၀၀ ကို ထောင်သွင်းအကျဉ်းချခဲ့ပြီး ယင်းတို့ ထဲမှ ၇၁၀၀၀ ကို ပြုပြင်ရေးစခန်းများသို့ လွှဲပြောင်းခဲ့သည်။ ၂၀၀၆ နှစ်ကုန်ပိုင်းအရောက်တွင် တရုတ်နိုင်ငံအတွင်း ထိန်းသိမ်းရေးစခန်း ပေါင်း ၁၀၀၀ အထိရှိလာခဲ့သည်။"^{၅၃}

၂၀၁၂ ခုနှစ်အတွင်း အရှေ့တောင်အာရှဒေသရှိ အတင်း အကျပ်ဆေးဖြတ်ပေးသည့် ဌာနများအပေါ် လေ့လာဆန်းစစ်ခဲ့သည့် UNODC စစ်တမ်းအရ (၆) နိုင်ငံသည် မိမိတို့နိုင်ငံအတွင်း အဆိုပါဌာန များရှိနေပါကြောင်း အစီရင်ခံခဲ့ပြီး (၄) နိုင်ငံသည် မိမိတို့နိုင်ငံအတွင်းရှိ နေသည့် ဌာနများ၏ အရေအတွက်ကို လျော့ချသွားရန် ကြိုတင်

အတင်းအကျပ်ဆေးကုသမှုဆိုက်ရာ ကုလသမဂ္ဂပူးတွဲကြေညာချက်

၂၀၁၂ ခုနှစ် မတ်လ၌ အတင်းအကျပ်ဆေးဖြတ်ပေးသည့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးဌာနများကို ချက်ခြင်းပိတ်သိမ်း၍ ရပ်ရွာအတွင်း မှန်ကန်တိကျသည့်အထောက်အထားနှင့် လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် အခြေ ပြုထားသည့် ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုရေးဝန်ဆောင်မှုများကို မိမိဆန္ဒ အလျောက်ခံယူသည့် စနစ်မျိုးကို ထူထောင်ရန် ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ အစည်းပေါင်း ၁၂ ခုမှ ပူးတွဲကြေညာစာတမ်းတစ်စောင်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ သည်။^{၅၄} ကြေညာချက်အတွင်း အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားသည်။

ဤကြေညာစာတမ်း၌ သဘောတူလက်မှတ် ရေးထိုးထား သည့် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းများမှ အတင်းအကျပ် ထိန်းသိမ်းဆေး ဖြတ်ခြင်းနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးဌာနများကို ထူထောင်လည်ပတ် လျက်ရှိသည့် နိုင်ငံအစိုးရများအနေဖြင့် အဆိုပါဌာနများကို နှောင့်နှေး ခြင်းမရှိ ချက်ခြင်းပိတ်သိမ်း၍ ထိန်းသိမ်းခံတစ်သီးပုဂ္ဂလများကိုပြန်လွှတ် ပေးရန် တောင်းဆိုပါသည်။ ပြန်လွှတ်ပေးရာတွင်လည်း ဆေးဝါးကုသ ရန်လိုအပ်လျက်ရှိသူများအတွက် ရပ်ရွာအဆင့်၌ ၎င်းတို့ဆန္ဒအလျောက် လိုအပ်သည့် ကျန်းမာရေးပြုစောစောင့်ရှောက်မှုများကို တစ်ပါတည်းပံ့ပိုး ကူညီပေးရမည်။ ယင်းဝန်ဆောင်မှုများအတွင်း မှန်ကန်တိကျသည့် အထောက်အထားများအပေါ် အခြေတည်ထားသည့် ကုသရေး၊ HIV နှင့် TB ရောဂါကာကွယ်တားဆီးရေး၊ ကုသရေး၊ ပြုစောစောင့်ရှောက်မှုနှင့် အထောက်အပံ့များအပြင် ရုပ်ပိုင်းနှင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအကြမ်းဖက်ခံရမှု များကိုကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်ရန်အတွက် ကျန်းမာရေး၊ တရားဥပဒေ ဆိုင်ရာအကူအညီများ၊ လူမှုရေးဝန်ဆောင်မှုများနှင့် ပြန်လည်ပေါင်း စည်းရေး အကူအညီများပါ ပါရှိရမည်။

ကုလသမဂ္ဂအနေဖြင့် အတင်းအကျပ်ထိန်းသိမ်းဆေးဖြတ် ပေးရေးနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးဌာနများကို ပိတ်သိမ်းကာရွှေ့ ပြောင်းသွားလာနိုင်ပြီး အိမ်တိုင်ရာရောက်ဖြစ်၍ မှန်ကန်တိကျသည့် အထောက်အထားများအပေါ်အခြေခံသည့် ဆန္ဒအလျောက်ရွှေ့ချယ် စရာနည်းလမ်းများကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်ဆန္ဒရှိသည့် အစိုးရ များနှင့် အတူတကွ လက်တွဲဆောင်ရွက်ရန် အသင့်ရှိနေပါသည်။

ပြင်ဆင်လျက်ရှိကြောင်း အစီရင်ခံ၍ (၅) နိုင်ငံမှ နောင်လာမည့်နှစ်နှစ်တာ ကာလအတွင်း အဆိုပါဌာနများ၌ ဆေးကုသမှုခံယူလျက်ရှိသူအရေ အတွက်လျော့နည်းသွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ခန့်မှန်းတွက်ချက်ထားသည်။

ဤအချက်အလက်များကို UNAIDS မှ အတည်ပြုခဲ့ပြီး "မလေးရှား၊ ဝီယက်နမ်၊ ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် မြန်မာအပါအဝင် နိုင်ငံတော် တော်များများသည် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအား အတင်းအကျပ် ထိန်းသိမ်းဆေးဖြတ်ပေးသည့်ပုံစံမှ ဖယ်ခွာ၍ အထောက်အထားမှန် ကန်တိကျသည့် ရပ်ရွာအခြေပြု ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုပုံစံအတွင်း ရင်းနှီး မြှုပ်နှံရန် ပြင်ဆင်လျက်ရှိသည်။ အဆိုပါကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများသည် လူ့အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်၍ အားပေးထောက်ခံသည့် အပြင် HIV အပါအဝင် ပိုမိုအရည်အသွေးမြင့်မားသည့် လူထုကျန်းမာ ရေးဝန်ဆောင်မှုရလဒ်များကို ပေါ်ထွက်လာစေသည်။"^{၅၅} ဆန္ဒအလျောက် ကုသမှုခံယူရေးသို့ ဦးတည်ပြောင်းလဲရာ၌ စနစ်တကျ စုံစမ်းစစ်ဆေး ရန်လိုအပ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဆန္ဒအလျောက်ဟုပင်ဆို

သော်ငြားလက်တွေ့၌ ဆန္ဒနှင့် ဆန့်ကျင်လျက်ရှိသည့် အခြေအနေမျိုး လည်း ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ သာဓကအနေဖြင့် ထိုင်းနိုင်ငံ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအတွက် 'ဆန္ဒအလျောက်ကုသ မှုခံယူရေး' အခွင့်အရေးပေးထားသကဲ့သို့ ထင်မြင်ယူဆသော်လည်း အမှန်တကယ်အားဖြင့် ထောင်နှင့် ကုသရေးအကြားတစ်ခုကိုသာ ရွေး ချယ်ခွင့်ပြုထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ကုသရေးမလိုအပ်သည့် သို့မဟုတ် မလိုလားသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူ အများစုကိုလည်း ထိုနည်းအတိုင်းသာ ရွေးချယ်ခွင့်ပြုထားခြင်းဖြစ်သည်။

အတင်းအကျပ်ဆေးဖြတ်ပေးသည့် ဌာနများကြောင့် ထောင် များကျပ်ညပ်ပြည့်သိပ်လာခြင်းနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ ပေါ် ပေါက်လာသကဲ့သို့ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုများကိုလည်း မြင့်တက်လာ စေလျက်ရှိသဖြင့် အစိုးရများအနေဖြင့် ရပ်ရွာအခြေပြုဆန္ဒအလျောက် ကုသမှုခံယူရေးကဲ့သို့သော ပိုမိုထိရောက်အကျိုးရှိသည့် ရွေးချယ်စရာ နည်းလမ်းများ၌ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုပြုရန် လိုအပ်လာသည်။ ကျန်းမာရေး ဆိုင်ရာ ရပိုင်ခွင့်များ၌ အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးတစ်ရပ်အနေဖြင့် အတိ အကျသတ်မှတ်ဖော်ပြထားသဖြင့် ပြဿနာရှိသော မူးယစ်ဆေးစွဲ လျက်ရှိသူများပင်ဖြစ်လင့်ကစား မိမိတို့လိုလားသည့် ကုသရေးပုံစံမျိုး ကိုရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်ရှိသင့်သည်။^{၈၄} ကုသရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကြိုတင် သတ်မှတ်ချက်များ သို့မဟုတ် နောက်ဆက်တွဲချည်နှောင်မှုများ မထားရှိ သင့်သလို ပြန်လည်သုံးစွဲမှုကိုလည်း လုပ်ငန်းစဉ်၏ အစိတ်အပိုင်း တစ်ရပ်အနေဖြင့် အသိအမှတ်ပြုရန် လိုအပ်သည်။ မူးယစ်ဆေးဝါး သုံးစွဲသူများအနေဖြင့် အတားအဆီးများ သို့မဟုတ် ခြွင်းချက်အခြေ အနေများရှိနေသည် သို့မဟုတ် ကုသရေးညံ့ဖျင်းသည် သို့မဟုတ် ထိရောက်မှုမရှိဟု ယူဆပါက လာရောက်ကုသမှု ခံယူမည်မဟုတ်ပါ။ အစီအစဉ်များ အောင်မြင်မှုရှိစေရန်နှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများမှ အဆိုပါဝန်ဆောင်မှုများကို လွတ်လွတ်လပ်လပ် ခံယူနိုင်စေရန်အတွက် မူးယစ်ဆေးဝါး တားဆီးနှိမ်နင်းရေးအဖွဲ့များကို ကြိုတင်အသိပေး အကြောင်းကြား၍ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သင့်သည်။ လူနည်းစုသာ အတွင်း လူနာအဖြစ် ကုသမှုခံယူရန် လိုအပ်ပြီး အများစုအနေဖြင့်မိသားစုနှင့် ရပ်ရွာလူထု၏ အကူအညီဖြင့် မိမိတို့ရပ်ရွာအတွင်းသွားရောက် ကုသမှု ခံယူနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် အရေးအကြီးသည့်အချက်အနေဖြင့် မူးယစ် ဆေးဝါးသုံးစွဲသူ အများစုသည် ဆေးဝါးကုသမှုခံယူရန် လိုအပ်သူများ မဟုတ်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုရန် လိုအပ်သည်။ ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူ ၁၀-၂၀% ခန့်သည်သာ ၎င်းတို့ရွေးချယ်အသုံးပြု သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးအပေါ် မူတည်၍ ပြဿနာရှိသော သုံးစွဲသူများ ဖြစ်လာခြင်းဖြစ်သည်။^{၈၅}

တရားဥပဒေစည်းကြပ်ရေးနှင့် အကျဉ်းထောင်

မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကို တားဆီးနှိမ်နင်းခြင်းနှင့် ရဲများ ၏ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းမှုများသည် အန္တရာယ်လျော့ချရေးဝန်ဆောင် မှုများကို ရယူအသုံးပြုမှုအပေါ် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်လာစေသည်။ မြန်မာ၊ အိန္ဒိယနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများက ရဲများ ၏ ထိပါးနှောက်ယှက်မှုများနှင့် ပတ်သက်၍ စောဒကတက်တိုင် ကြားလျက်ရှိသည်။ ရဲအရာရှိများသည် လာဘ်စားလိုသည့်ရည်ရွယ် ချက်ဖြင့်လူများအား မူးယစ်ဆေးဝါးသီးနှံများစိုက်ပျိုးမှုအတွက် သံသယရှိ ခြင်းအပါအဝင် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုနှင့် အရောင်းအဝယ်ပြုလုပ်မှု

ကဲ့သို့သော အမှုများဖြင့် မှားယွင်းစွာလွှဲလှေ့ကြောင်း ထုတ်ဖော်ပြော ဆိုလျက်ရှိသည်။ မတရားအင်အားသုံး၍ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသည့် ရပ်ရွာလူထုအတွင်းရှိ အခြားသုံးစွဲသူများကို ဖော်ထုတ်ရန် အတင်း အကျပ်ခိုင်းစေလေ့ရှိသည်။ ဥပမာအနေဖြင့် ဘန်ကောက်ရှိ ယာယီ ဆေးဝါးကုသမှု ဝင်ရောက်ခံယူနိုင်သည့် ဌာနတစ်ခု၌ ရဲအရာရှိများ မကြာခဏလာရောက်၍ လူနာများအားလုံး၏ ဆီးစစ်ချက်ရလဒ်များ ပေးအပ်ရန် တောင်းဆိုလေ့ရှိကြောင်း အစီရင်ခံစာသည်။ DIC ဝန်ထမ်း များအနေဖြင့် ကြိုးပမ်းအားထုတ်ခဲ့လင့်ကစား ရဲဌာနနှင့် ကောင်းမွန် သည့် လုပ်ငန်းဆက်ဆံရေးမျိုး တည်ဆောက်ရန် မလွယ်ကူကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။^{၈၆}

ဤကဲ့သို့သော ထိပါးနှောက်ယှက်မှုများသည် အသက်ကယ် ဝန်ဆောင်မှုများကို ရယူအသုံးပြုနိုင်ခြင်းမရှိအောင် ဟန့်တားရုံမက ပိုမိုအန္တရာယ်များပြားသည့် ဆေးဝါးအမျိုးအစားနှင့်နည်းလမ်းများကို အသုံးပြုဖြစ်စေရန် တွန်းအားပေးသည့် ရလဒ်မျိုးပင် ထွက်ပေါ်လာစေ နိုင်သည်။ ဘန်ကောက်ရှိ ယင်း DIC ၌ပင် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူ များသည် မိမိတို့၏ ဆီးစစ်ချက်ရလဒ်အတွင်း စိတ်ကြွဆေး (ATS) ပါဝင်မှုကို ရှောင်လွှဲရန်အတွက် ဒေါ်မီကမ်နှင့် မီဒီဇီလမ်ကို စတင်ရော စပ်သောက်သုံးခဲ့ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌သံသယရှိသူအနေဖြင့် MMT မှတ်ပုံတင်ကဒ်ကိုင်ဆောင်ထားသူ မဟုတ်ပါက ဆေးထိုးအပ်လက်ဝယ် တွေ့ရှိရုံမျှဖြင့် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခံရနိုင်သည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် အသုံးပြု သူများမှ ဆေးထိုးအပ်ကိုယ်ပေါ် သယ်ဆောင်ခြင်းမပြုတော့ဘဲ လျှို့ဝှက် သိမ်းဆည်းခြင်း သို့မဟုတ် အန္တရာယ်များသည့်ဆေးထိုးအပ်မျှပေးသုံးစွဲ မှုများ ပြုလုပ်လာကြသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကွန်ရက် (NDNM) အဖွဲ့ဝင်များက မိမိတို့အား ရဲများစောင့်ကြည့်ထောက်လှမ်းလျက် ရှိကြောင်းနှင့် တစ်ခါတစ်ရံဆိုပါက NDNM အစည်းအဝေးတက် ရောက်လာသူများကိုပင် ရှာဖွေစစ်ဆေးလေ့ရှိကြောင်း အစီရင်ခံစား သည်။ အန္တရာယ်လျော့ချရေးလုပ်ငန်းများ၏ အောင်မြင်မှုအပေါ် ရဲဌာန၏ လုပ်ပုံကိုင်ပုံများမှ သက်ရောက်လွှမ်းမိုးမှုကြီးမားကြောင်းရှင်း ရှင်းလင်းလင်း တွေ့မြင်ရလျက်ရှိသဖြင့် တားဆီးနှိမ်နင်းရေးအရာရှိများ အထောက်အကူဖြစ်ရန် အလွန်အရေးကြီးသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း တားဆီးနှိမ်နင်းမှုနှင့် အကျင့်ပျက်ခြစားမှု

"ကျွန်တော် ၂၂ နှစ်အရွယ်လောက်တုန်းက အစ်ကိုဘိန်းဖြူ သုံးနေတာကို တံခါးကြားကနေ ချောင်းချောင်းကြည့်ခဲ့တယ်။ နောက် တော့သူ့ရဲ့ ဘိန်းကိုခိုးပြီး ကိုယ့်ဟာကိုယ် စမ်းသောက်ကြည့်ရာကနေ ရင်းကပ်သွားခဲ့တယ်။ ပထမနှစ်နှစ်လောက်တုန်းကတော့ ရှူပူရှူခဲ့တယ်။ နောက်တော့အစ်ကိုရော ကျွန်တော်ရော နှစ်ယောက်စလုံး အကြောထဲ စထိုးခဲ့ကြတယ်။ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးတာနဲ့ လက်ဝယ်ထားရှိမှုက တရား မဝင်တဲ့အတွက် မူးယစ်ဆေးဝါး လက်ဝယ်တွေ့ရှိမှုနဲ့ အဖမ်းခံရတဲ့ သူငယ်ချင်းဖြစ်သူနဲ့ အတူရှိနေမယ်ဆိုရင် ကိုယ်လည်းအတူတူ ဆွဲစိမံ ရဖို့များတယ်။

မြစ်ကမ်းနားမှာ ကျောက်သပိတ်လို့ခေါ်တဲ့ နေရာတစ်ခုရှိ တယ်။ မူးယစ်ဆေးဝါးတွေကို အဲဒီမှာဝယ်ပြီးအဲဒီမှာပဲ အပြီးကိုင်ကြ

တယ်။ တစ်ခြားနေရာမှာသုံးဖို့ဆိုပြီး ပါဆယ်ယူသွားလို့မဖြစ်ဘူး။ အဲဒီ လိုလုပ်ရင် ရဲဖမ်းခံရနိုင်တဲ့အတွက် ကြောက်တယ်။ တစ်ခါတစ်လေ တော့ ရဲတွေကျောက်သပိတ်ကို ဝင်စီးတတ်ပေမယ့် သူတို့မလာခင် ကတည်းက ရောင်းတဲ့သူတွေက သတင်းကြိုရပြီး ရောင်းသွားကြပြီ။ ဆိုတော့ဒါက ရောင်းတဲ့သူတွေနဲ့ ရဲတွေအကြား အပေးအယူလုပ်တဲ့ ကစားပွဲတစ်ခုပါပဲ။ အခုဆိုရင် ဘိန်းဖြူက အရမ်းဈေးကြီးသွားပြီ။ အရင် တုန်းက တစ်ပုလင်းကို ၂ ဒေါ်လာလောက်ပဲ ပေးရပေမယ့် အခုဆိုရင် (၇)ဒေါ်လာခွဲလောက်အထိတက်သွားပြီ။ ကုန်ကူးတဲ့သူတွေကိုဖမ်းဆီး ထောင်ချတာတွေ များလာတော့ ဘိန်းဖြူသယ်ဆောင်ရတာ ခက်လာ တယ်။ ဘိန်းဖြူအရည်အသွေးကလည်း အရင်လိုမသန့်တော့ဘဲ တစ်ခြား ဟာတွေနဲ့ လျှောက်ရောထားကြတယ်။”

မန္တလေးမြို့မှ အငှားယာဉ်မောင်းတစ်ဦး

"ကျွန်တော့် လုံခြုံရေးအတွက် စိုးရိမ်ပေမယ့် ကျွန်တော်တို့ ရဲတပ်ဖွဲ့နဲ့ ပတ်သက်တဲ့ ကျွန်တော့်အတွေ့အကြုံကို ခင်ဗျားကို ပြောပြ ချင်တယ်။ ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံရဲ့ နိုင်ငံရေးအခြေအနေအရ လူတိုင်းက ကိုယ့်လမ်းကိုယ်သွားနေကြတယ်။ ရဲတော်တော်များများကလည်း သူနိုး ဝါးပြဲတွေဖြစ်လာပြီး ဒေသခံတွေဆီက နည်းမျိုးစုံနဲ့ ငွေညစ်ယူကြတယ်။ သူတို့လာဘ်စားတာ အရမ်းများသလို ကျွန်တော်ကိုယ်တိုင်လည်း အကတိလိုက်စားတာပါပဲ။ ကျွန်တော်တို့ရဲ့ လခက ဘယ်လိုမှမလောက် ဘူးလေ။ ဒီပြဿနာတွေကို ဖြေရှင်းနိုင်ဖို့ ကျွန်တော့်အမြင်အရပြော ရမယ်ဆိုရင် ခိုင်မာအားကောင်းတဲ့ ရဲတပ်ဖွဲ့တစ်ခုကို ရိုးသားတဲ့ရဲ ဝန်ထမ်းတွေနဲ့ ဖွဲ့ စည်းနိုင်မှဖြစ်မယ်။”

ရမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းမှ ရဲအရာရှိတစ်ဦး

"ယေဘုယျပြောရမယ်ဆိုရင်တော့ မူးယစ်ဆေးဝါးတွေကို နယ်စပ်ဒေသတွေမှာ ဝယ်လို့ရတယ်။ မူးယစ်ဆေးဝါးတွေကို အမျိုး သမီးတွေ သယ်ဆောင်တာများပြီး သူတို့ဆီကနေ လာဘ်အများကြီး ရတယ်။ အမြဲတမ်းလိုလို မိသားစုတွေကို စစ်ဆေးတဲ့အခါမှာ သူတို့က လာဘ်ထိုးဖို့ ပိုက်ဆံတွေ အသင့်ပြင်ဆင်ထားလေ့ရှိတယ်။ တရုတ်နဲ့ မြန်မာနယ်စပ်လမ်းကလည်း ကျွန်တော်တို့ဘာတွေ လုပ်နေသလဲဆို တာကို အချင်းချင်းသိကြသလို တရုတ်ဖက်က လုပ်ဖော်ဆောင်ဖက် တွေကလည်း ဒီအတိုင်းပဲလုပ်ကြတယ်။ အမှန်အတိုင်းပြောရမယ်ဆိုရင် ကျွန်တော်တို့က အထူးမူးယစ်လုပ်ငန်းတွေ လုပ်နေပေမယ့် တံစိုးလက် ဆောင်တွေကို လက်မခံလို့မရဘူး။ ဒါကကျွန်တော် တို့ရဲ့ ဝင်ငွေဖြစ်နေ တယ်။ အမြဲတမ်းတော့ လာဘ်မယူပါဘူး။ အခြေအနေပေါ်မူတည်ပြီး ယူတာပါ။ မူးယစ်ဆေးဝါးရောင်းစားပြီး ချမ်းသာသွားတဲ့ ကချင်တွေ အများကြီးမရှိပါဘူး။ သူတို့က မူးယစ်ဆေးဝါးတွေနဲ့ အနည်းအကျဉ်း စီးပွားရှာပြီး မကြာခဏဖမ်းခံရလေ့ရှိတယ်။ သူတို့ကိုဖမ်းမိတဲ့အခါမှာ အကဲငွေမဆောင်နိုင်ကြတဲ့အတွက် အကဲငွေဆောင်နိုင်လောက်တဲ့အတိုင်း အတာထိ သယ်ဆောင်ကြတယ်။ နှစ်ကီလိုဂရမ်လောက်ရှိတဲ့မူးယစ် ဆေးဝါးတွေသယ်ဖို့ တစ်ကီလိုဂရမ်လောက် ပေးရတယ်။ ကျွန်တော် ကိုယ်တိုင်လည်း မန္တလေးကနေ မူဆယ်အထိမူးယစ်ဆေးဝါးတွေကို တစ်ခါတစ်လေသယ်လာတယ်။ တစ်ခါတစ်လေကျတော့ သယ်လာ တာနဲ့ မကောင်အောင် ပေးကမ်းသုံးစွဲရတဲ့အခါမှာ ကုန်ကျစရိတ်ကအမြတ် ထက်ပိုများနေတတ်တယ်။ အရမ်းကို အန္တရာယ်များတဲ့ အလုပ်ပါ။”

ကိုးကန့်ဒေသရှိ လောက်ကိုင်မြို့နယ်မှ ရဲအရာရှိတစ်ဦး

မူးယစ်ဆေးဝါးများနှင့် အကျဉ်းထောင်များ

အရှေ့တောင်အာရှရှိ အကျဉ်းသားအများစုသည် မူးယစ် ဆေးဝါးပြစ်မှုများဖြင့် ထောင်ကျသူများဖြစ်ပြီး မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ် ရေးမှုဝါဒများအတွင်း တားဆီးနှိမ်နင်းရေးကို အလေးပေးဖော် ဆောင်ခြင်း၏ ရလဒ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ အသေးစားမူးယစ်ဆေးဝါးပြစ်မှု များ သို့မဟုတ် လက်ဝယ်တွေ့ရှိမှုအတွက် ပြင်းထန်သည့်ပြစ်ဒဏ်များ စည်းကြပ်ချမှတ်ခြင်းသည် မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်မှု၊ ကုန်ကူးမှုနှင့် တရားမဝင်ဆေးဝါးများ သုံးစွဲမှုများကို လျှော့ချရာ၌ ထိရောက်မှုမရှိရုံ မျှမက တရားရုံးများ၌ အမှုတွဲပေါင်းများစွာ စုပုံနေခြင်း၊ ထောင်များ၌ လူဦးရေ ကျပ်ညစ်ပြည့်သိပ်နေခြင်းနှင့် အသေးစားမူးယစ်ဆေးဝါးပြစ်မှု များဖြင့် သံတိုင်များနောက်ကွယ်၌ ထောင်ပေါင်းများစွာသော အကျဉ်း သားများ နာကျင်ခံစားနေရခြင်းတို့အပါအဝင် ကျယ်ပြန့်သည့် နောက် ဆက်တွဲ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်ထိခိုက်မှုများကိုလည်း ပေါ်ပေါက်လာ စေသည်။

ကမ္ဘာ၏ အခြားဒေသများကဲ့သို့ပင် ထောင်သွင်းအကျဉ်းချခံ ထားရသူ အများစုသည် အသေးစားပြစ်မှုများကိုသာ ကျူးလွန်ခဲ့ကြ သော်လည်း ယင်းနှင့်အချိုးမမျှသည့် နှစ်ရှည်ထောင်ဒဏ်ချခံထားရသူ များဖြစ်ကြသည်။ ထိုသူအများစုသည် အခြားအလုပ်အကိုင်မရှိသဖြင့် သို့မဟုတ် ယာယီအလုပ်များသာရှိသည့် ပညာရေးနိမ့်ကျသော ဆင်းရဲ သားများဖြစ်နေလေ့ရှိသည်။ ကနဦးပိုင်း၌ ဆွေးနွေးတင်ပြခဲ့သကဲ့သို့ပင် အကြီးစားကုန်ကူးသူအနည်းအကျဉ်းခန့်သာထောင်၌လမ်းဆုံးသွားကြ သည်။ (အခန်း ၂ တွင်ကြည့်ရှုပါ) သို့ရာတွင် ဒေသတစ်လွှားရှိ တရား စီရင်ရေးစနစ်များသည် မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုအတွင်း ပတ်သက် လျက်ရှိသည့် မတူညီသည့်ပါဝင်မှုအတိုင်းအတာများကို ကွဲပြားပြား ပြုလုပ်ထားခြင်းမရှိသကဲ့သို့ အကြမ်းဖက်သည့်ပြစ်မှုများနှင့် အကြမ်းဖက် ခြင်းမရှိသည့် ပြစ်မှုများ အကြားတွင်လည်း ခွဲခြားထားခြင်းမရှိကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ လူပေါင်းများစွာသည် အခြားပြစ်မှုများ ကျူးလွန်ခဲ့ခြင်း မရှိဘဲ မူးယစ်ဆေးဝါး လက်ဝယ်တွေ့ရှိမှု သို့မဟုတ် အသေးစားရောင်း ဝယ်မှုအတွက် နှစ်ရှည်ထောင်ဒဏ်များ ချမှတ်ခံရလျက်ရှိသည်။ မြန်မာ နိုင်ငံအတွင်း TNI မှ ပြုလုပ်ခဲ့သည့် သုတေသနတွင်လည်း မူးယစ်ဆေးဝါး သုံးစွဲသည့် အမျိုးသမီးများနှင့် အသေးစားအရောင်းအဝယ်ပြုလုပ်သည့် အမျိုးသမီး အများအပြားကိုလည်း ထောင်သွင်းအကျဉ်းချထားလျက်ရှိ ကြောင်းတွေ့ရှိခဲ့သည်။ အမျိုးသားအကျဉ်းသား အရေအတွက်နှင့် စာ လျှင် အတန်ငယ်နည်းပါးသော်လည်း ဆက်လက်မြင့်တက်နေဆဲဖြစ် ကြောင်း သုံးသပ်ရသည်။

ထို့ထက်ပို၍ဆိုရလျှင် ဒေသတွင်း အကျဉ်းထောင်အုပ်ချုပ် ရေးစနစ်များသည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးစံနှုန်းများပြည့်မီရန်များ စွာလိုအပ်နေဆဲဖြစ်ပြီး လုံလောက်၍သင့်တင်မှုတစ်ခုအစာအာဟာရ နှင့် ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများ လက်လှမ်းမီခံစားပိုင်ခွင့်ကဲ့သို့သော အခြေခံလိုအပ်ချက်များကို ပေးအပ်မှုမရှိခြင်းထက် ပိုမိုအရေးယူလေ့ ရှိသည်။ အဓိကအားဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည့် အမှုများ များပြားခြင်းကြောင့် အကျဉ်းထောင်များကျပ်ညစ်ပြည့်သိပ်ရ ခြင်းဖြစ်ပြီး အခြားပြဿနာရပ်များကိုလည်း ပေါ်ပေါက်လာစေသည်။ ထိုကဲ့သို့သော အခြေအနေမျိုး၌ ထောင်သွင်းအကျဉ်းကျခံရခြင်းအား ဖြင့် လိင်မှတဆင့် ကူးစက်တတ်သောရောဂါများ (STDs) ဖြစ်သည့် ဆစ်ဖလစ် ကာလသားရောဂါ၊ ရေယုန်နှင့် HIV စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျန်း မာရေးပြဿနာများ၊ အရေပြားရောဂါများ၊ တီဘီ၊ အသည်းရောင်

အသားဝါ ဘီနှင့် စီ တို့အပါအဝင် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ဆိုးကျိုးသက် ရောက်မှုများ ဖြစ်ပွားလာသည်။ AIDS နှင့် တီဘီကြောင့် အကျဉ်း ထောင်အတွင်း အကျဉ်းသားများသေဆုံးမှု အများဆုံးဖြစ်ကြောင်း အစီ ရင်ခံထားကြသည်။

၂၀၁၂ ခုနှစ်အတွင်း ချင်းမိုင်တက္ကသိုလ်မှ အကျဉ်းထောင် အခြေအနေများကို သုတေသနပြုခဲ့ရာ၌ အကျဉ်းကျခံနေရဆဲ အကျဉ်း သားစုစုပေါင်း ၂၄၆၀၀၀ ၏ ၆၄% သည် မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ပြစ်မှု များအတွက် စီရင်ချက်ချခံထားရသူများဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။^{၅၇} ယင်းလေ့လာဆန်းစစ်ချက်၌ပင် အကျဉ်းထောင်အတွင်း HIV နှင့် တီဘီ ကူးစက်မှုနှုန်း မြင့်မားလျက်ရှိကြောင်း၊ ထောင်အတွင်းသို့ မူးယစ်ဆေးဝါး တင်သွင်းမှုများ ရှိနေကြောင်း၊ ရောဂါပိုးကူးစက်နိုင်ခြေ မြင့်မားသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးအကြောထဲ ထိုးသွင်းမှုများရှိနေကြောင်းနှင့် အထူးသဖြင့် အမျိုးသားအချင်းချင်း လိင်ဆက်ဆံသူများအကြား အလွန်အန္တရာယ် များသည့် လိင်ဆက်ဆံမှုအလေ့အထများ ရှိနေကြောင်း ဆက်လက် ဖော်ပြထားသည်။ HIV ရောဂါပိုးရှိနေသူများကို ခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် ကဲ့ရဲ့ရှုံ့ချမှုများ ရှိနေခြင်းကြောင့် အထိခိုက်လွယ်သည့် ယင်းလူစု အတွက်လိုအပ်သည့်ဝန်ဆောင်မှုများ (ခွဲခြားဆက်ဆံခံရမည်ကို စိုးရိမ် သဖြင့် HIV ရောဂါကူးစက်ခံထားရသူ ၁၀% ခန့်သာပုံမှန်ဆေးဝါးစစ်ဆေး မှုခံယူလျက်ရှိသည်) ရယူခံစားရန် ခက်ခဲလျက်ရှိသဖြင့် ထိုင်းနိုင်ငံ အကျဉ်းထောင်များရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအကြား ကျန်းမာရေး ဆိုင်ရာ အန္တရာယ်များ မြင့်မားလျက်ရှိသည်။^{၅၈} မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ပြစ်မှုများကြောင့် စီရင်ချက်ချခံထားရသူများ၏ ၉၅% ကျော်သည် စိတ်ကြွဆေး (ATS) သုံးစွဲသူများဖြစ်ပြီး ဘီနန်း သို့မဟုတ် ဘီနန်းဖြူ သုံးစွဲသူများသည် ၂.၇ ရာခိုင်နှုန်းသာရှိသည်။ စိတ်ကြွဆေး (ATS) ဆိုင်ရာပြစ်မှုရာခိုင်နှုန်း မြင့်မားနေရသည့် အကြောင်းရင်းမှာ ရဲများ ဆီးစစ်ရာ၌စိတ်ကြွဆေး (ATS) အသုံးပြုမှုကိုသာ စစ်ဆေးနိုင်ပြီး အခြား ဆေးဝါးများကို စစ်ဆေးနိုင်ခြင်းမရှိသောကြောင့်ဖြစ်သည်။^{၅၉} ထိုင်းနိုင်ငံ အတွင်းရှိ အကျဉ်းသားအထူးဦးရေ၌ အထူးသဖြင့် လူငယ်များဖြင့် ဆက်လက်မြင့်တက်နေဦးမည်ဖြစ်ရာ ထောင်များယခုထက်ပို၍ ကျပ် မြှတ်သိပ်လာရန်ရှိသဖြင့် လုံလောက်သည့် ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှု များရရှိရန် ပိုမိုခက်ခဲလာနိုင်သည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်အရောက်တွင် အကျဉ်း သားဦးရေ ၂၉၀၀၀၀ အထိမြင့်တက်သွားခဲ့ကြောင်း ထိုင်းအမျိုးသား အကျဉ်းဦးစီးဌာနမှ ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုများအတွက် ပြစ်ဒဏ်သည် အလွန်ပြင်းထန်နိုင်သည်။^{၆၀} ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် မူးယစ် ဆေးဝါးပြစ်မှုများဖြင့် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခဲ့သည့် အမှုပေါင်း ၅၇၄၀ ရှိခဲ့ ကြောင်း UNODC မှ ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။^{၆၁} အများစုသည် မူးယစ်ဆေးဝါး သုံးစွဲသူများသာဖြစ်ပြီး မူးယစ်ဆေးဝါးရောင်းဝယ်သူ အနည်းအကျဉ်း သာပါရှိသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုများဖြင့် စီရင်ချက်ချ ခံရသူများကို နိုင်ငံအတွင်းရှိ အကျဉ်းထောင် ၄၂ ခု သို့မဟုတ် ရဲဘက်စခန်း ၁၀၀ အနက် တစ်ခုခုသို့ ပို့ဆောင်လိုက်သည်။^{၆၂} မြန်မာ နိုင်ငံတွင်းရှိ အကျဉ်းထောင်များမှ အကျဉ်းသားဦးရေသည် ၆၀၀၀၀ နီးပါးခန့်ရှိကြောင်း ခန့်မှန်းရသည်။^{၆၃} ထိုင်းနိုင်ငံနှင့် နှိုင်းယှဉ်ရပါက ထိုင်းနိုင်ငံရှိအကျဉ်းသားဦးရေသည် မြန်မာနိုင်ငံထက် ၁၀-၁၅% ခန့် ပိုမိုများပြားလျက်ရှိသဖြင့် ထောင်သွင်းအကျဉ်းချထားမှုနှုန်းသည် အတော်အတန်နည်းပါးလျက်ရှိသည်။^{၆၄} သို့ရာတွင် ထိုင်းနိုင်ငံအကျဉ်း ထောင်များကဲ့သို့ပင် မြန်မာအကျဉ်းထောင်များသည်လည်း လူဦးရေ မတန်တဆများပြားလျက်ရှိပြီး အကျဉ်းသားအများစုသည် အသေးစား

KIO နယ်မြေအတွင်းရှိ အတင်းအကျပ် ဘီနန်းမြှတ်ပေးသည့်နေ့တစ်ရက်။

မူးယစ်ဆေးဝါးပြစ်မှုများဖြင့် ထောင်ကျနေခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသူများ၌ သာမန်မူးယစ် ဆေးဝါးအသုံးပြုမှုနှင့် လက်ဝယ်တွေ့ရှိမှုအတွက် ဖမ်း ဆီးထိန်းသိမ်းခံရသူများလည်း ပါဝင်လျက်ရှိသည်။ TNI မှ ၂၀၁၃ ခုနှစ် အတွင်း နိုင်ငံတစ်နံတစ်လျားမှ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအကြား ပြု လုပ်ခဲ့သည့် သုတေသန၌ အများစုသည် အနည်းဆုံးတစ်ကြိမ်ခန့် ဖမ်း ဆီးထိန်းသိမ်းခံရဖူးသူများဖြစ်ပြီး အများအားဖြင့် မှတ်ပုံတင်ရန်ပျက် ကွက်ခြင်း (မူးယစ်ဆေးဝါးဥပဒေနှင့် ပတ်သက်သည့် ပုဒ်မ ၁၅) နှင့် လက်ဝယ်တွေ့ရှိမှု (ပုဒ်မ ၁၆) ကြောင့်ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။ ၎င်းတို့၏ ခန့်မှန်းချက်အရ အကျဉ်းသားဦးရေ ၆၀% ကျော်သည် မူးယစ်ဆေးဝါးပြစ်မှုများဖြင့် ထောင်ကျသူများဖြစ်ပြီး အနည်းဆုံး နှစ်လ မှသည် ၃၅ နှစ်အထိ ပြစ်ဒဏ်အမျိုးမျိုး စီရင်ခံထားရသူများဖြစ်ကြောင်း သိရှိရသည်။ အချို့ကလည်း ထောင်ကျခံနေရစဉ်အတွင်း စိုက်ပျိုးရေး လုပ်ငန်းများနှင့် ကျောက်ထုတ်လုပ်ရေးစခန်းများတွင်အတင်းအကျပ် လုပ်အားစေခိုင်းခြင်းခံခဲ့ကြရကြောင်း ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့ကြသည်။^{၆၅}

မြန်မာနိုင်ငံ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲကြောင်း သိသယရှိရှိမျှဖြင့် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းထားနိုင်ပြီး ဆီးစစ်ချက်အတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးတွေ့ ရှိပါက စီရင်ချက်ချခံရနိုင်သည်။ သို့သော် မူးယစ်ဆေးဝါးဥပဒေများကို အကောင်အထည်ဖော်ရာ၌ တားဆီးနှိမ်နင်းသူအပေါ် လုံးလုံးလျား လျားမှီတည်လျက်ရှိသဖြင့် ထင်ရာစိုင်းနိုင်သကဲ့ သို့ဖြစ်နေသည်။ ဥပဒေ၌ တရားဝင်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအတိုင်း ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သော်

လည်း ရဲများကို သမားရိုးကျမဟုတ်သည့် ချဉ်းကပ်ညှိနှိုင်းခြင်းအားဖြင့် DIC တွင်ကုသမှုခံယူနေသည့် အချို့သော မူးယစ်ဆေးဝါး သုံးစွဲသူများ အားအဖမ်းမခံရစေရန် ကာကွယ်နိုင်ခဲ့သည်။ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးနှင့် တားဆီးနှိမ်နင်းရေး အရာရှိများအကြား မြို့နယ်အန္တရာယ်လျှော့ချရေး ညှိနှိုင်းဖော်ဆောင်ရေးကော်မတီများမှတစ်ဆင့် ဤကဲ့သို့ပေါင်းဆောင်ရွက်ကြသော်လည်း တရားဝင်သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိပေ။

၂၀၁၁ ခုနှစ် လေ့လာသုံးသပ်ချက်အရ မလေးရှားအကျဉ်းထောင်များအတွင်း အကျဉ်းကျခံနေရသည့် လူဦးရေသည် ၃၆၀၀၀ ခန့်ရှိပြီး ဆေးဖြတ်စခန်းများ၌ ကုသမှုခံယူလျက်ရှိသူများ၊ တရားမဝင်ရွှေ့ပြောင်းဝင်ရောက်နေထိုင်မှုကြောင့် အချုပ်ကျခံနေရသူများနှင့် လူငယ်ပြုပြင်ရေးကျောင်းများ၌ ထိန်းသိမ်းခံထားရသူများပါဝင်သည်။ ၂၀၀၇ ခုနှစ် အချက်အလက်များအရ အကျဉ်းကျလူဦးရေစုစုပေါင်း၏ ၄၀% သည် မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာပြစ်မှုများအတွက် ထောင်ဒဏ်ကျခံနေရသူများဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။^{၆၆}

အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ အချက်အလက်များအရ အကျဉ်းထောင်လူဦးရေ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးပြစ်မှုများဖြင့် ထောင်သွင်းအကျဉ်းချခံနေရသူများ၏ ရာခိုင်နှုန်းကို အချိုးကျညှိရန်ပင် လွန်စွာနည်းပါးလျက်ရှိကြောင်းတွေ့ရသည်။ အိန္ဒိယ၏ သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးအက်ဥပဒေကို အသုံးပြု၍ TNI သုတေသီဖြစ်သူမှ ၂၀၀၁ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလမှ ၂၀၁၁ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလအတွင်း အိန္ဒိယနိုင်ငံ၌ မူးယစ်စေတတ်သောဆေးဝါးများနှင့် စိတ်ကိုပြောင်းလဲစေတတ်သောဆေးဝါးများဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ (NDPS အက်ဥပဒေ) အောက်မှ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းမှု၏ သဘောသဘာဝနှင့် ပတ်သက်သည့် သတင်းအချက်အလက်များကို စုဆောင်းရန်ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ ပွန်ဂျပ်ပြည်နယ်တစ်ခုတည်းသာ အဆိုပါဆယ်နှစ်အတောအတွင်း NDPS အက်ဥပဒေဖြင့် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခဲ့သူအားလုံးကို ခြုံငုံစုစည်းထားသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို တောင်းခံသည့်အတိုင်း ပေးပို့ခဲ့သည်။ ပွန်ဂျပ်ပြည်နယ်အတွင်း ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခံခဲ့ရသူများ အားလုံးသည် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများ သို့မဟုတ် အသေးစားရောင်းဝယ်ရေး ပြုလုပ်သူများသာဖြစ်သည်။ လက်ကြီးမူးယစ်ကုန်သည်တစ်ဦး သို့မဟုတ် 'အဓိကကုန်ကူးသူ' တစ်ဦးကိုသာဖမ်းဆီးခဲ့သည်။ အကျဉ်းထောင်အတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှု ပျံ့နှံ့လျက်ရှိပြီး ဒေသတွင်းသုတေသနပြုချက်အရ ၂၀၁၁ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလအတွင်း ပွန်ဂျပ်ကပ္ပိသလ အကျဉ်းထောင်ဆူပူမှုသည် ရဲများနှင့်

ပေါင်း၍ အကျဉ်းထောင်သို့ မူးယစ်ဆေးဝါးတင်သွင်းမှုကို ထောင်မှူးအသစ်ဖြစ်သူမှ တားမြစ်ပိတ်ပင်လိုက်သောကြောင့် ဖြစ်ကြောင်းတွေ့ရသည်။ ဆူပူမှုအပြီး၌ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူတစ်ဦး သေဆုံး၍ ၁၃ ဦး ထိခိုက်ဒဏ်ရာရခဲ့သဖြင့် ထောင်မှူးကို အခြားသို့ရွှေ့ပြောင်းလိုက်ပြီး နောက်ပိုင်း အခြေအနေပုံမှန်ပြန်ဖြစ်သွားခဲ့သည်။^{၆၇}

ထောင်နှင့် အချုပ်ခန်းများ၌ ထိန်းသိမ်းခံထားရသူပေါင်း ၂-၃ သန်းကျော်ရှိသဖြင့် တရုတ်သည် အမေရိကန်ပြီးလျှင်တစ်ဦးချင်းဖမ်းဆီးထောင်ချမှုနှုန်း ဒုတိယအများဆုံးနိုင်ငံဖြစ်သည်။^{၆၈} မူးယစ်ဆေးဝါးဆက်စပ်လျက်ရှိသည့် ထောင်သွင်းပြစ်ဒဏ်ချမှတ်မှုများ၏ အရေအတွက် အတိအကျနှင့် ပတ်သက်သည့် သတင်းအချက်အလက်များရရှိခြင်း မရှိခဲ့ပေ။ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုကြောင့် စီရင်ချက်ချခံရသူများကို ရိုးရိုးအကျဉ်းထောင်များသို့ ပို့ဆောင်ခြင်းမရှိဘဲ အတင်းအကျပ်ဆေးဖြတ်ပေးသည့်ဌာနများနှင့် ရဲဘက်စခန်းများသို့ ခြွင်းချက်မရှိပို့ဆောင်လိုက်သည်။

ကံမကောင်းအကြောင်းမလွှာဖြင့် ဒေသတွင်းရှိ အကျဉ်းထောင်များရှိ အန္တရာယ်လျှော့ချရေး ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် ပတ်သက်၍ အကြမ်းဖျင်းသာ ရှင်းလင်းတင်ပြနိုင်သည်။ အများအားဖြင့် ရှိသည်ဟုပင် ယူဆရန် ခက်ခဲသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအလိုက် အန္တရာယ်လျှော့ချရေး အစီရင်ခံစာအရ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံတစ်ခုမှ ဆေးထိုးအပ်နှင့် ဆေးဖိုးပြွန်လဲလှယ်ပေးသည့် အစီအစဉ်များကို ဆောင်ရွက်နေခြင်းမရှိဘဲ အိန္ဒိယနှင့် မလေးရှားနိုင်ငံများသည်သာ အကျဉ်းသားများကို အစားထိုးကုသရန် အကန့်အသတ်ဖြင့် ဖော်ထုတ်ပေးအပ်လျက်ရှိကြောင်းတွေ့ရှိခဲ့သည်။ အိန္ဒိယ၌ နယူးဒေလီရှိ တီဟာအကျဉ်းထောင် တစ်ခုတည်းသာလျှင် ဘိန်းအစားထိုးအစီအစဉ်ကို ဖော်ဆောင်၍ သုံးစွဲသူများအား ဘူပရီနော်ဖင်းပေးအပ်လျက်ရှိသည်။ အခြားထိန်းသိမ်းရေးစခန်းများ၌ ဘိန်းအစားထိုးကုသရေးကို ပေးအပ်ထောက်ပံ့ထားခြင်း မရှိပေ။ မလေးရှားအကျဉ်းထောင်နှစ်ခုတွင်သာ ထောင်နေလူထုများအတွက် ကျန်းမာရေးပြုစောင့်ရှောက်မှု ဆေးခန်းများ ထောက်ပံ့ပေးထားသည်။ အခြားအကျဉ်းထောင်များ၌ အကျဉ်းသားများ ဆေးဝါးကုသမှုခံယူရန် လိုအပ်ပါက ပြင်ပဆေးရုံဆေးခန်းများသို့ ပို့ဆောင်ပေးကြသော်လည်း ကြီးကြပ်ရေးမှူး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်အပေါ်တွင်သာ မူတည်လျက်ရှိသည်။ အကျဉ်းထောင်များအတွင်း ကွန်ဒုံးဖြန့်ဖြူးပေးခြင်းမရှိပေ။

မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းမှုများနှင့် အကျဉ်းထောင်များ

"ကျွန်တော်က ကချင်လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့အစည်း (KIO-တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအဖွဲ့) ရဲ့ အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးဖြစ်ပေမယ့် လောလောဆယ်တွေ့ခွင့်ယူထားပါတယ်။ KIO မှာ ၁၅ နှစ်လောက်တာ ဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ပြီးပါပြီ။ လွန်ခဲ့တဲ့ သုံးနှစ်လောက်ကစပြီး ကျွန်တော် မူးယစ်ဆေးဝါးစရောင်းခဲ့တယ်။ ကျွန်တော့်တို့ကျေးရွာမှာ မိသားစုတိုင်းလိုလို မူးယစ်ဆေးဝါးရောင်းကြပေမယ့် အခုတော့အဲဒီလောက်မများတော့ပါဘူး။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဩဂုတ်လတုန်းက ကျွန်တော်တစ်ခါ အဖမ်းခံခဲ့ရပေမယ့် ပိုက်ဆံသိန်းတစ်ရာလောက် လာဘ်ထိုးလိုက်တဲ့ အတွက် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာမှာ ပြန်လွတ်ပေးခဲ့ကြတယ်။ ရဲတွေကျွန်တော့် အိမ်ကိုဝင်ရှာတုန်းက ဘာမူးယစ်ဆေးဝါးမှ မတွေ့ပေမယ့် ကျွန်တော်

မူးယစ်ဆေးဝါးရောင်းတယ်ဆိုတာကို သူတို့က သတင်းအတိအကျ ရထားကြတယ်။ မူးယစ်ဆေးဝါးတွေအကုန်လုံးကို တောထဲမှာ သွားဖွက်ထားတော့ သူတို့လာရှာလည်း ဘာမှမတွေ့ဘူးလေ။ ကျွန်တော်က KIO အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးဖြစ်တယ်ဆိုတာလည်း သူတို့သိနေတော့ မေးခွန်းတွေများများစားစားတော့ မမေးပေမယ့် နောက်ဆုံးကျတော့ ကျွန်တော့်ကိုယ်ပေါ်က မူးယစ်ဆေးဝါးတစ်ချို့ကို ရှာတွေ့ သွားကြတယ်။ ကျွန်တော်က မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးတဲ့သူမဟုတ်ပါဘူး သူငယ်ချင်းတွေအတွက် ယူပေးတာပါလို့ ပြောခဲ့တယ်။ ပထမတော့ မူဆယ်အချုပ်မှာ နေရပြီး နောက်တော့ကွတ်ခိုင်အချုပ်ကို ပြောင်းခဲ့ရတယ်။ ကျွန်တော်က မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးတဲ့သူမဟုတ်ပေမယ့် ရဲတွေက သေချာအောင် ကျွန်တော့်ကိုသွေး

စစ်ခွဲတယ်။ ဒါပေမယ့် ဘယ်လိုပြောပြော သွေးစစ်ချက်ရလဒ်မှာ ဘာမှ မတွေ့အောင် ကျွန်တော့်ဘက်က လာဘ်တော့ထိုးရတာပေါ့။ နောက် ဆုံးမှာ ကျွန်တော့်ကို ပုဒ်မ ၁၅၊ ၁၇၊ ၂၁ (မှတ်ပုံတင်ရန်ပျက်ကွက်မှု၊ လက်ဝယ်တွေ့ရှိမှုနဲ့ ပြစ်မှုကျူးလွန်ရာမှာ ငွေကြေးထောက်ပံ့မှု) တွေနဲ့ စီရင်ချက်ချပေးမယ့် ထောင်ထဲမှာ (၇) လလောက်နေပြီးတော့ ပြန်လွတ် လာခဲ့တယ်။

ပိုက်ဆံသာရှိမယ်ဆိုရင် ထောင်ထဲမှာ ဘာမဆိုအကုန်ရတယ်။ မူးယစ်ဆေးဝါး သုံးချင်တယ်ဆိုရင်လည်း ရဲတွေဆီကနေ ဝယ်လို့ရ သလို အရက်မှာသောက်ပြီး ဖိပါရိုက်နေလို့ရတယ်။ ထောင်ထဲမှာ ကိုယ်ဆေးသုံးနေတုန်း ရဲတွေက လုံခြုံရေးယူပေးပြီး ကြီးကြပ်ရေးမှူး လာရင် သတိပေးတယ်။ အပြင်မှာဆိုရင်တော့ ဘိန်းဖြူတစ်ဖုံးအ တွက် ၁၀၀၀လောက်ပဲပေးရပေမယ့်ထောင်ထဲမှာဆိုရင်တော့ ၂၀၀၀လောက် ပေးရတယ်။ ထောင်ထဲမှာကိုယ့်ပိုက်ဆံနဲ့ကိုယ်စားကောင်းသောက်ဖွယ် တွေလည်း ဝယ်စားလို့ရတယ်။

မူးယစ်ဆေးဝါးရောင်းပြီး ရထားတဲ့ပိုက်ဆံတွေ အကုန်ပြောင် တာပဲ။ အိမ်တစ်လုံးပဲ ကျန်ခဲ့တယ်။ ကျွန်တော့်ကို ကူညီပေးခဲ့သူ တော်တော်များများကို ပိုက်ဆံတွေပေးခဲ့ရပြီး အခုထိလည်းပေးနေရ တုန်းပဲ။ ဆိုတော့ ဒီမူးယစ်ဆေးဝါးကိုဆက်ရောင်းနေဦးမယ်ဆိုရင် သူတို့ ကျွန်တော့်ကို သတ်လိမ့်မယ်။ ဒါကြောင့် ဒီအလုပ်ကို ပြန်လုပ်ဖို့ လုံးဝ စိတ်မဝင်စားတော့ဘူး။ အခုမှထောင်ကလွတ်ကာစဆိုတော့ အနာဂတ် မှာဘာလုပ်ရမလဲဆိုတာကို မဆုံးဖြတ်ရသေးဘူး။ မြန်မာနိုင်ငံမှာနေရင် ပိုက်ဆံရှာရတာ အရမ်းခက်တယ်။ အေးအေးချမ်းချမ်းလည်း မနေ ရဘူး။”

ကချင်ပြည်နယ်ရှိ KIO အဖွဲ့ဝင်ဟောင်းတစ်ဦး

“မူးယစ်ဆေးဝါးကြောင့်၁၉၉၃ခုနှစ်မှာကျွန်မထောင်ကျသွား ခဲ့ပြီး ၂၀၀၃ ခုနှစ်မှာ ပြန်လွတ်လာတယ်။ ရဲတွေက ကျွန်မသူငယ်ချင်းနဲ့ ကျွန်မကို စစ်ဆေးရေးဂိတ်မှာ ဖမ်းဆီးခဲ့တယ်။ ကျွန်မက တစ်ခြားသူရဲ့ မူးယစ်ဆေးဝါးတွေကို သယ်ပေးပြီး မူးယစ်ဆေးဝါးပိုင်ရှင်က တစ်ခြား ကားနဲ့ နောက်ကလိုက်လာတာပါ။ ကျွန်မတို့လည်း အဖမ်းခံရရော အဲဒီအမျိုးသမီးကလည်း ချက်ခြင်းပြေးရောပဲ။ ကျွန်မနဲ့ အတူလိုက်လာ တဲ့အဖော်ကအသက်(၁၆)နှစ်ပဲရှိသေးတဲ့မိန်းမချောလေးတစ်ယောက် ပါ။ ဒါပေမဲ့ ကျောင်းမနေခဲ့ရတော့ ဗမာစကားကို လည်လည်ဝယ်ဝယ် မပြောတတ်ဘူး။ သူ့ကိုအရမ်းသနားသွားတာနဲ့ ဒီမူးယစ်ဆေးဝါးတွေ အကုန်လုံးက ကျွန်မဟာပါလို့ ရဲတွေကို ပြောခဲ့တယ်။ ကျွန်မကတော့ ကိုယ်ပေါ်မှာ မူးယစ်ဆေးဝါးတွေ အများကြီးသယ်ထားပေမယ့် အဲဒီ ကလေးမဆိုမှာကနည်းနည်းပဲပါတယ်။ သူမအနေနဲ့နှစ်ခေါက်ပဲသယ်ဖူး

သေးပေမယ့် ကျွန်မကတော့ ၁၀ ကြိမ်လောက် သယ်ခဲ့ပြီးပြီ။ အဲဒီ ကလေးမရဲ့ မိသားစုကလည်း ငွေကြေးအခက်အခဲရှိတယ်။ မူးယစ် ဆေးဝါးတွေကို မူဆယ်ကနေ မန္တလေးကို သယ်လာတာပါ။ ဒီမူးယစ် ဆေးဝါးရဲ့ ပိုင်ရှင်ကလည်း ကျွန်မနဲ့ တစ်ရွာတည်းသားတွေဖြစ်တဲ့ အတွက်သူ့ကိုကျွန်မကောင်းကောင်းသိပေမယ့်ရဲတွေကိုတော့ဒီမူးယစ် ဆေးဝါးတွေ အကုန်လုံးကို ကျွန်မပိုင်တယ်လို့ ဝန်ခံခဲ့တယ်။ နောက် တော့ကျွန်မကို ထောင် (၁၅) နှစ် ချလိုက်ကြတယ်။

ထောင်ထဲမှာ တော်တော်လည်း ဒုက္ခရောက်ခဲ့ရတယ်။ ထောင်ထဲ မှာနေရင် ကျန်းမာရေးဂရုစိုက်ဖို့လိုတယ်။ ကျွန်မထောင်ကျနေတုန်း ကျွန်မယောက်ျားလည်း ဆေးစွဲသွားတယ်။ ကျွန်မရဲ့ အကြီးဆုံးသား ကလည်းဖားကန့်ကျောက်စိမ်းတွင်းမှာအလုပ်လုပ်ဖို့ထွက်သွားခဲ့တယ်။ အငယ်ဆုံးသားကလည်း ဆေးစွဲနေတော့ ကျွန်မအတော်လည်း ယူကြီး မရဖြစ်မိတယ်။ ကျွန်မယောက်ျားက ၂၀၀၄ ခုနှစ်မှာ မူးယစ်ဆေးဝါး ကြောင့်ဆုံးပါးသွားခဲ့တယ်။ အခုတော့ အငယ်ဆုံးသားက ဆေးဖြတ် လိုက်ပြီး သူ့အစ်ကိုကြီးနဲ့ ဖားကန့်မှာ နေနေတယ်။

လောလောဆယ် ငွေကြေးအခက်အခဲ ပြန်ကြုံလာရတော့ မူးယစ်ဆေးဝါးပြန်သယ်ချင်လာတယ်။ ကျွန်မသမီးကလည်း ရှမ်းမြောက် ကနေကချင်ပြည်နယ်နဲ့ တရုတ်နယ်စပ်ကြားမှာရှိတဲ့ မိုင်ဂျာယန်ကို မူးယစ်ဆေးဝါးတွေ သယ်ယူပို့ဆောင်ခဲ့တဲ့အတွက် ၂၀၀၆ ခုနှစ်မှာ တရုတ်ဘက်ခြမ်းမှာ အဖမ်းခံလိုက်ရပြီး လက်ရှိအချိန်ထိ တရုတ်အကျဉ်း ထောင်ထဲမှာ နေနေရတုန်းပဲ။ ဘယ်အချိန်မှပြန်လွတ်လာမလဲမသိဘူး။ ကျွန်မထောင်ကျနေတုန်း ကျွန်မသယ်ပေးခဲ့တဲ့ မူးယစ်ဆေးဝါးပိုင်ရှင် အမျိုးသမီးလည်း အဖမ်းခံရတယ်။ သူ့ကိုထောင်ဒဏ် ၁၈ နှစ် ချလိုက်ပေ မယ့်ထောင်ထဲမှာပါနေနေပြီးပြန်လွတ်သွားခဲ့တယ်။ အဲဒီအမျိုးသမီးက အရမ်းသတ္တိရှိပြီး အရမ်းလည်တယ်။ သူ့ကိုပြန်လွတ်ပေးခဲ့ပြီးနောက် ပိုင်းသူကတရုတ်ပြည်ဘက်ခြမ်းကမူးယစ်ဆေးဝါးလုပ်ငန်းတွေမှာပါဝင် လာခဲ့တယ်။ ၂နှစ်လောက်ကြာတော့ တရုတ်ဘက်ခြမ်းမှာပြန်အဖမ်းခံရ တယ်။ အဲဒီအမျိုးသမီးက ကျွန်မတို့ရွာအတွက် ပြဿနာအများကြီးရှာ ပေးခဲ့တယ်။ သူကအမျိုးသမီးတွေကို လှေကျင့်ပေးပြီး သူ့လုပ်ငန်းမှာသုံး ခဲ့တဲ့အတွက် တရုတ်နဲ့ မြန်မာထောင်တွေမှာ အများကြီးထိန်းသိမ်းခံ ထားရတယ်။ သူ့သမီးကလည်း မူးယစ်ဆေးဝါးလုပ်ငန်းလုပ်သလို HIV လည်းရှိတယ်။ မူးယစ်ဆေးဝါးကြောင့် မိသားစုထဲမှာ အရာရာဆုံးရှုံးခဲ့ရ တယ်။ ကျွန်မသမီး၊ သားနဲ့ ယောက်ျားကို ဆုံးရှုံးခဲ့ရတယ်။ အခုတော့ ကလေးထိန်းကျောင်းမှာကူညီပေးရင်းကိုယ့်ရွာကိုတတ်နိုင်သလောက် ပြန်အကျိုးပြုမယ်လို့ စဉ်းစားထားတယ်။”

ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းမှ အသက် (၅၂) နှစ်အရွယ် ကချင်အမျိုးသမီးတစ်ဦး

ထိုင်းမူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ဖျက်ရေး စစ်ပွဲများ

မူးယစ်ဆေးဝါးစွဲမှုပြန်လည်ထူထောင်ရေးအက်ဥပဒေ (၂၀၀၂)ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအရမူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူ သို့မဟုတ်ဆေးစွဲနေသူများ ကို “ရာဇဝတ်သားများအနေဖြင့်မဟုတ်ပဲ လူနာများကဲ့သို့ဆက်ဆံရ မည်” ဟုသတ်မှတ်ထားသည်။ သို့သော်လည်း မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူ များကို စိတ်ကိုပြောင်းလဲစေတတ်သောဆေးဝါးများနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်ရေးအက်ဥပဒေများ (၁၉၇၅၊ ၁၉၇၆၊ ၁၉၇၉) ဖြင့် ဆက်လက် ဖမ်းဆီးထောင်ချလျက်ရှိသည်။ ၂၀၀၃ ခုနှစ်အတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးသုံး

စွဲမှု၊ ကုန်သွယ်မှုနှင့် ထုတ်လုပ်မှုများကို သုံးလအတွင်း အမြစ်ပြတ် ချေမှုန်းရန်ရည်ရွယ်၍ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ အကျော်အေးယူ ဝန်ကြီးချုပ်တစ်ဦး ဖြစ်ခဲ့သည့် ရှိနာဂပ်ထရာသက်ဆင်မှ ရက်စက်ပြင်းထန်သည့် ‘မူးယစ် ဆေးဝါးတိုက်ဖျက်ရေးစစ်ပွဲ’ ကြီးကို စတင်ခဲ့သည်။ အဆိုပါလှုပ်ရှားမှု၏ ရလဒ်အနေဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါး သံသယသားကောင်များကို တော်ရိ လျော်ရိပြင်ဆင်ထားသည့် အစိုးရ၏ ‘အမည်ပျက်စာရင်း’ နှင့် ‘စောင့် ကြည့်စာရင်း’ ၌ တစ်ဘက်သတ်စာရင်းသွင်းခြင်း၊ လူ့အခွင့်အရေးကာ ကွယ်စောင့်ရှောက်သူများကို ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊ အကြမ်းဖက်ခြင်း၊ ထင် သလိုဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် ထိုင်းရဲများ၏ လုပ်ငန်းစဉ်အတိုင်းမဟုတ်

တစ်ကျောပြန် - မူလအခြေအနေဆိုးသို့ ပြန်လည်ဆိုက်ရောက်လာသည့် ရွှေတိဂံဒေသ

သည့်မမှန်မကန်ချိုးဖောက်မှုများ၊ အတင်းအကျပ် သို့မဟုတ် မဖြစ်မနေ ဆေးဖြတ်ပေးခြင်းနှင့် လူပေါင်း ၂၈၀၀ ခန့်ကို တရားဥပဒေဘောင် ကျော်၍ သတ်ဖြတ်ပစ်ခြင်းတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ အဆိုပါသတ်ဖြတ်မှုများအတွက် အစိုးရမှ မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုအတွင်း နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်း ပါဝင်ပတ်သက်လျက်ရှိသည့် ဒုစရိုက်ပိုက်များအချင်းချင်း သတ်ဖြတ်မှုသာဖြစ်ကြောင်း ခေါင်းပုံချခဲ့သော်လည်း လူ့အခွင့်အရေးအခြေပြအဖွဲ့အစည်းများမှ ထိုကဲ့သို့သော အကြမ်းဖက်မှုပြင်းထန်ပြီး အစွန်းရောက်သည့် မူဝါဒမျိုးကို အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည့် ထိပ်တန်းအစိုးရအရာရှိများကို ပြစ်တင်ပေးဖန်ခဲ့ကြသည်။^{၉၆}

၂၀၀၆ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ၌ အာဏာသိမ်း၍ သက်ဆင်ကို ဖယ်ရှားလိုက်ပြီးနောက် အနှောင့်အယှက်ကင်းသည့် အထူးကော်မတီ တစ်ရပ်ကို ယာယီစစ်အစိုးရမှ ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး ဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိသည့် သေဆုံးမှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးစေခဲ့သည်။ ဤကော်မတီ၏ စစ်ဆေးချက်အရ သေဆုံးသူထက်ဝက်ခန့်သည် မူးယစ်ဆေးဝါး ရောင်းဝယ်မှုနှင့် ပတ်သက်ခြင်းမရှိဘဲ သို့မဟုတ် မည်မည်ရရအကြောင်းပြချက်မရှိဘဲ သတ်ဖြတ်ခံခဲ့ရခြင်းဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။ သတင်းစာတစ်စောင်မှ ထုတ်ပြန်ချက်အရ “သေနတ်မောင်းဖြတ်သူများမှ ပန်လေ့ရှိသောကြောင့် ရဲအရာရှိများ ကျူးလွန်ခဲ့ကြသည့် ဥပဒေဘောင်ကျော်၍ သတ်ဖြတ်မှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် အခက်အခဲမရှိဟု အကြီးတန်းအစိုးရရှေ့နေ ကွန်လပွန် ပွန်လဝမ်မှ ပြောဆိုခဲ့ကြောင်း” သိရှိရသည်။^{၉၇} ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် ကျင်းပခဲ့သည့် ရွေးကောက်ပွဲ၌ သက်ဆင်၏ပြည်သူ့စွမ်းအားပါတီမှ ပြန်လည်အာဏာရလာခဲ့သဖြင့် လွှတ်တော်၌ ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့သည့် နောက်ဆုံးအစီရင်ခံစာ၌ ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များသာပါရှိပြီး မည်သည့်ရဲအရာရှိမျှ သတ်ဖြတ်မှုများနှင့် သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိခဲ့ပေ။^{၉၈} ယင်းကိစ္စရပ်အတွက် တာဝန်ရှိသူများကို တရားဥပဒေအရ အရေးယူမည်ဖြစ်ကြောင်း ကတိကဝတ်များ အထပ်ထပ်ပြုခဲ့ကြသော်လည်း ယနေ့အချိန်ထိ ယင်းသုတ်သင်ရှင်းလင်းပွဲ၌ ပါဝင်ပတ်သက်ခဲ့သည့် မည်သည့်အဆင့်မြင့်ရဲအရာရှိ သို့မဟုတ် စစ်တပ်အရာရှိ

တစ်ဦးတစ်ယောက်ကိုမျှ တရားဝင်အရေးယူမှု မရှိခဲ့ပေ။ မူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ဖျက်ရေးစစ်ပွဲအတွက် လူထုသဘောထားကောက်ခံမှု ပြုလုပ်ခဲ့ရာ၌ အစိုးရ၏ အကြမ်းဖက်သည့် နည်းဗျူဟာများကို အများစုမှ ထောက်ခံခဲ့ကြသည်။ သို့သော်လည်း အကြမ်းဖက်မှု၏ ရလဒ်အနေဖြင့် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ တရားမဝင်မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်သွယ်မှုများ၊ အသုံးပြုမှု သို့မဟုတ် ထုတ်လုပ်မှုများ လျော့ကျလာခြင်း မရှိသည့်အပြင် ဘေးအန္တရာယ်သာ ပိုမိုကြီးထွားလာခဲ့သည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူအများစုသည် ဘိန်းဖြူ သို့မဟုတ် မက်အမ်ဖီတမင်းများကို တန်ဖိုးကြီးပေး၍ အကြိမ်အရေအတွက် နည်းနည်းဖြင့် ဆက်လက်သုံးစွဲနေကြဆဲဖြစ်သည်။ ကုသရေးကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များကလည်း ၂၀၀၃ ခုနှစ် အစောပိုင်းကာလများ၌ ဆေးဝါးကုသမှုခံယူခဲ့ကြသူ အများစုသည် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများ မဟုတ်သော်လည်း မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသည်ဟု သံသယရှိခံခဲ့ကြရသဖြင့် မိမိတို့၏ အသက်အန္တရာယ်ကို စိုးရိမ်၍ ဆေးဝါးကုသမှုခံယူခဲ့ကြခြင်းသာဖြစ်ကြောင်း မှတ်ချက်ချခဲ့သည်။ ထိုင်းမူးယစ်ဆေးဝါး တိုက်ဖျက်ရေးစစ်ပွဲသည်အသေးစားကုန်ကူးသူများ (မိမိတို့၏ သုံးစွဲမှုအတွက် ပြတ်လပ်ခြင်းမရှိစေရန် သုံးစွဲသူများကိုယ်တိုင် ရောင်းဝယ်ခြင်းဖြစ်သည်) ကိုသာပစ်မှတ်ထားခဲ့ပြီး အကြီးစားမူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးသူများကို ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းမှု မရှိခဲ့ရုံမျှမက မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်သွယ်မှုနှင့် ဆက်စပ်၍ အကျင့်ပျက်ခြစားလျက်ရှိသည့် အစိုးရအရာရှိများကိုလည်း စုံစမ်းစစ်ဆေးခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ ၂၀၁၁ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲအနိုင်ရပြီး မကြာမီ ဝန်ကြီးချုပ် ရင်လပ် (ဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း ရှင်နာဝပ်ထရာသက်ဆင်၏ ညီမဖြစ်သူ) မှနောက်ထပ်မူးယစ်ဆေးဝါး တိုက်ဖျက်ရေးစစ်ပွဲတစ်ခုကို ကြေညာခဲ့သည်။ ချက်ခြင်းဆိုသလိုပင် လူ့အခွင့်အရေးအခြေပြအဖွဲ့အစည်းများသည် နောက်ဆက်တွဲသက်ရောက်လာနိုင်သည့် အလားအလာများနှင့် ပတ်သက်သည့် မိမိတို့၏ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့ကြသည်။^{၉၉} လက်ထောက်ဝန်ကြီးချုပ်ချလမ်ရိုးဘမ်ရုံမှ ဤစစ်ပွဲနှင့် ပတ်သက်သည့် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သော အစီအစဉ်များကို ရှင်းလင်း

ONCB လက်ကမ်းစာစောင်

ဘန်ကောက်ရှိ ယာယီကုသရေးဌာနတွင် ရရှိသော ဘေးကင်းသန့်ရှင်းသည့် ဆေးထုတ်ကိရိယာများ။

ရန်ကုန်လေဆိပ်ရှိ ကြော်ငြာဆိုင်းဘုတ်များ။

တင်ပြခဲ့ပြီး မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ပြစ်မှုများဖြင့် စီရင်ချက်ချခံထားရသူများအတွက် ကြိုးတိုက်အတွင်းနေထိုင်သည့် ကာလကိုလည်း ၁၅ ရက်သို့ လျော့ချသတ်မှတ်ခဲ့သည့်အပြင် မက်အမ်ဖီတမင်းစိတ်ကြွဆေးပြား ၂၀၀၀၀ လက်ဝယ်ထားရှိမှုအတွက် သေဒဏ်သတ်မှတ်ချက်ကိုလည်း ၁၀၀၀၀ သို့ ခေါက်ချိုးလျော့ချသတ်မှတ်ခဲ့သည်။^{၇၆} လက်ရှိအချိန်ထိ ထိုင်းနိုင်ငံကြီးတိုက်များရှိ သေမိန့်ကျအကျဉ်းသား ၇၀၀ အနက် ၄၅% သည် မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် ဆက်စပ်သည့်ပြစ်မှုများအတွက် စီရင်ချက်ချခံရသူများဖြစ်သော်လည်း ၂၀၀၉ ခုနှစ်အထိ တစ်ဦးတစ်ယောက်ကိုမျှ ကွပ်မျက်စီရင်ခြင်း မရှိခဲ့ပေ။ ဒုတိယအကြိမ်မြောက် မူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ဖျက်ရေးစစ်ပွဲအတွင်း ဖမ်းဝရမ်းများ အမြန်ဆုံးထုတ်ပေးနိုင်ရန် တရားသူကြီးများကို ရဲများနှင့် မူးယစ်တိုက်ဖျက်ရေးအရာရှိများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် အမိန့်ချခဲ့သည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့်ဆက်စပ်လျက်ရှိသည့် အမှုတွဲများ ၃၅% အထိမြင့်တက် လာပြီး ၂၀၁၁ခုနှစ်အတွင်း အမှုပေါင်း ၈၇၀၀ ကျော်ရှိခဲ့သည်။ ချလစ်မှ “တရားရေးဝန်ကြီးဌာနအနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးထက် မူးယစ်ဆေးဝါးများကို ဦးစားပေးရန် လိုအပ်သည်ဟု” ပြောဆိုခဲ့ကြောင်း တိုင်ကြားခံရပြီး “ထိခိုက်ပျက်စီးစေမှု အပေါင်းပါ” အဖြစ်လည်း သတိပေးခံခဲ့ရသည်။^{၇၇}

၂၀၁၂ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး ဗဟိုအမှုဆောင်ဘုတ်အဖွဲ့ (ONCB) ၏ ထုတ်ပြန်ချက်အရ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူပေါင်း ၅၀၀၀၀၀ ကျော် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအစီအစဉ်၌ ပါဝင်ခဲ့သဖြင့် နဂိုရည်မှန်းထားသည်ထက် ၁၀၀၀၀၀ ကျော်

ပိုမိုများပြားသွားခဲ့သည်။ ၂၀၁၁ခုနှစ်၌ထိုင်းနိုင်ငံအတွင်းမူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည့် ဖမ်းဆီးမှုပေါင်း ၂၄၇၀၀၀ ကျော်ရှိခဲ့ရာ၌ ၁၉၂၀၀၀ ကျော်သည် မက်အမ်ဖီတမင်းစိတ်ကြွဆေးပြားများနှင့်ဆက်နွယ်လျက်ရှိသည်။^{၇၈} ၂၀၁၂ ခုနှစ်အတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာပြစ်မှုများဖြင့် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခံရသူပေါင်း ၃၆၀၀၀၀ ကျော်သွားခဲ့သည်။ သိမ်းဆည်းရမိသည့် မက်အမ်ဖီတမင်းစိတ်ကြွဆေးပြား အရေအတွက်သည် အလွန်တရာများပြားခဲ့ပြီး ၂၀၁၁ ခုနှစ် ဩဂုတ်လမှ ၂၀၁၂ စက်တင်ဘာလအတွင်း စုစုပေါင်း ၇၆ သန်းရှိခဲ့သည်။ လက်ရှိ၌သန့်စင်မှုနှင့် ဈေးကွက်ပေါက်ဈေးတို့သည် အနည်းနှင့်အများ တည်ငြိမ်လျက်ရှိသဖြင့် ထိုသို့အများအပြား ဖမ်းဆီးရမိမှုသည် ရယူသုံးစွဲနိုင်မှုအပေါ် မည်သည့်သက်ရောက်မှုမျှ မရှိခဲ့ကြောင်း သက်သေပြလျက်ရှိသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံအကျဉ်းထောင်များ၌ အကျဉ်းကျလျက်ရှိသည့် လူဦးရေအချိုးအစား၌ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူအများ ဆုံးဖြစ်သည်။^{၇၉} ၂၀၀၂ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသည့် အကျဉ်းသား စုစုပေါင်း ၁၀၀၀၀၀ ကျော်ရှိခဲ့သဖြင့် စုစုပေါင်းအကျဉ်းသားဦးရေ၏ သုံးချိုးနှစ်ချိုးခန့်ရှိခဲ့သည်။^{၈၀} ၂၀၁၃ ခုနှစ် ဩဂုတ်လ၌ ထိုင်းနိုင်ငံ အကျဉ်းသားဦးရေသည် ၂၈၀၀၀၀ နီးပါး မြင့်တက်လာခဲ့ပြီး ခန့်မှန်းခြေ အကျဉ်းထောင်နေထိုင်မှု ၁၃၃.၉%^{၈၁} အထိရှိခဲ့သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ အကျဉ်းထောင်များသည် ၎င်းတို့ကို တည်ဆောက်စဉ်က ရည်ရွယ်ထားသည်ထက် ၃၄% ကျော် သည့်နေထိုင်သူများကို လက်ခံထားရကြောင်း ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ လူဦးရေကျပ်ညပ်ပြည့်သိပ်မှုကို ဖြေရှင်းရန်အတွက်

ထိုင်းနိုင်ငံတရားရေးဝန်ကြီးဌာနမှ ၂၀၁၃ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ၌ ထိုင်းအစိုးရအနေဖြင့် ထိုင်းနိုင်ငံအပူပိုင်းအကျဉ်းထောင်အသစ် ၄၂ ကို ဆောက်လုပ်ရန်အတွက် ထိုင်းဘတ် ၃ ဘီလီယံကျော် (အမေရိကန် ဒေါ်လာ ၉၂ သန်း) ရှာဖွေသွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့ သည်။^{၁၀} ထို့ပြင် ဝန်ကြီးဌာနသည် အသက်အရွယ်ကြီးရင့်သည့် နှစ်ရှည် ထောင်ကျများ၏ ကျန်ပြစ်ဒဏ်များနှင့် မိမိတို့၏ ပြစ်ဒဏ်ကာလ သုံးပုံ နှစ်ပုံခန့် ပြစ်ဒဏ်ခံယူပြီးဖြစ်သည့် အကျဉ်းသားများ၏ ကျန်ရှိပြစ် ဒဏ်ကာလများကို ဆိုင်းငံ့ရန်လည်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ၂၀၁၄ ခုနှစ် ဧပြီလအရောက် အကျဉ်းသားအရေအတွက် ၂၉၂၀၀၀ ကျော် မြင့်တက်သွားခဲ့သည်။

အလွန်တရာများပြားလှသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူ အရေ အတွက်ကိုအကျဉ်းထောင်များနှင့်ဆေးဖြတ်စခန်းများ၌ထိန်းသိမ်းထား သည့်အပြင် အလွန်များပြားသည့်ဆေးပြားပမာဏကို ဖမ်းဆီးသိမ်း ဆည်းခဲ့သော်လည်း အာရှနှင့် ပိစီဖိတ်ဒေသ မူးယစ်ဆေးဝါးအလွှဲ သုံးစားမှုဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်ကွန်ရက် (DAINAP) မှ ထိုင်း နိုင်ငံအတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှု မြင့်တက်လျက်ရှိကြောင်း အစီရင် ခံခဲ့သည်။^{၁၁}

သေဒဏ်ပေးခြင်း

တရုတ်၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ လာအို၊ မလေးရှား၊ စင်ကာပူ၊ ထိုင်းနှင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံများ၌မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာပြစ်မှုများအတွက်သေဒဏ် ပေးနိုင်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ဆက်လက်ထားရှိခဲ့ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်အတွင်း တရုတ်၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ မလေးရှားနှင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံများ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ပြစ်မှုများအတွက် ကွပ်မျက်စီရင်မှုများ လုပ် ဆောင်ခဲ့ကြသည်။ တရုတ်နှင့် ဗီယက်နမ်သည် သေဒဏ်ပေးကွပ်မျက်မှု ဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များကို နိုင်ငံတော်လျှို့ဝှက်ချက်အဖြစ် ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားသဖြင့် ဒေသတစ်လွှား၌ မူးယစ်ဆေးဝါး ပြစ်မှုများအတွက် ကွပ်မျက်စီရင်ခံရသူ အရေအတွက် အတိအကျသိရှိ နိုင်ရန် ခက်ခဲလျက်ရှိသည်။

မူးယစ်ဆေးဝါးပြစ်မှုများအတွက် သေဒဏ်ပေးခြင်းသည် နိုင်ငံ ရေးနှင့် နိုင်ငံသားများအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာပဋိညာဉ် (ICCPR) အောက်တွင် ခွင့်ပြုထားသည့် 'အဆိုးရွားဆုံးရာဇဝတ်မှုများ' ၏ သတ်မှတ် ချက်အဆင့်နှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိဘဲ ကွဲလွဲလျက်ရှိသည်။ UNODC ကုလ သမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်၊ ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေ အတွင်းရေးမှူး ရုံးနှင့် လတ်တလောဖွဲ့စည်းလိုက်သည့် နိုင်ငံတကာမူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်ရေးအမှုဆောင်ဘုတ်အဖွဲ့ (INCB)^{၁၂} တို့မှမူးယစ်ဆေးဝါးပြစ်မှု များအတွက် သေဒဏ်ပေးခြင်းကို ပယ်ဖျက်ပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြ သည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ် ကုလသမဂ္ဂမူးယစ်စေတတ်သောဆေးဝါးများဆိုင် ရာကော်မရှင်၏ နှစ်စဉ်တွေ့ဆုံစည်းဝေးမှုအတွင်း အဆင့်မြင့်ကိုယ်စား လှယ်များ တွေ့ဆုံစည်းဝေးမှုကဏ္ဍ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးပြစ်မှုများအတွက် သေဒဏ်ပေးခြင်းကို အကျယ်တဝင့်ငြင်းခုံ ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ အဖွဲ့ ဝင်နိုင်ငံအတော်များများသည်မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင် ရာပြစ်မှုများအတွက် သေဒဏ်ပေးမှုကို ပယ်ဖျက်ပေးရန် တိုက်တွန်းကြောင်း INCB မှ ထုတ်ပြန်ကြေညာမှုကို အသိအမှတ်ပြုသည့်အနေဖြင့် ဝန်ကြီးအဆင့် ကြေညာချက်ထုတ်ပြန်ရန် လိုလားခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် စာသားအသုံး အနှုန်းအပေါ် ဘုံသဘောတူညီမှုရရှိရန် မဖြစ်နိုင်ခဲ့သည့်ရလဒ်အနေ

ဖြင့် ဝန်ကြီးအဆင့်ကြေညာချက်အတွင်း သေဒဏ်နှင့်ပတ်သက်သည့် ရည်ညွှန်းချက်မပါရှိတော့ချေ။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ အတော်များများ၏ ကိုယ် စားလှယ်များမှ အခွင့်ကောင်းကို^{၁၃} လက်လွှတ်ခဲ့ကြကြောင်း ပြော ဆိုခဲ့ကြသလို အချို့ကလည်း သေဒဏ်ပေးမှုအပေါ် ဝေဖန်သုံးသပ်ခြင်း သည် CND ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ထက်ကျော်လွန်နေသည်ဟု ပြောဆိုခဲ့ကြ သည်။^{၁၄}

ထိုင်းအစိုးရသည် သေဒဏ်ပေးမှုကို ပယ်ဖျက်ရန် စဉ်းစားသုံး သပ်လျက်ရှိပြီး ပြန်လှန်သုံးသပ်မည်ဖြစ်ကြောင်း ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့ သည်။^{၁၅} အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် လတ်တလော၌ပင် မိမိတို့၏ အမျိုးသား မူးယစ်ဆေးဝါးဥပဒေကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခဲ့ပြီး မူးယစ်ဆေးဝါးပြစ်မှုများ အတွက် မဖြစ်မနေသေဒဏ်ပေးမှုကို ဆက်လက်ကျင့်သုံးခြင်းမပြု တော့ ပေ။^{၁၆} သို့ရာတွင် ဤသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် မှန်ကန်သည့်ဦးတည်ချက် အတွင်း ခြေလှမ်းတစ်လှမ်းတိုးခြင်းသာဖြစ်ပြီး မူးယစ်ဆေးဝါးပြစ်မှု များအတွက် လိုအပ်သလို သေဒဏ်ပေးအရေးယူခြင်းသည်လည်း လူ့ အခွင့်အရေးစံနှုန်းများနှင့် ပြောင်ပြောင်ကြီးဆန့်ကျင်လျက်ရှိသည်။

လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ မူဝါဒများ

အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယရှိ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များသည် မူးယစ် ဆေးဝါးနှင့် ပတ်သက်၍ မတင်မကျဖြစ်နေသည့် အနေအထားရှိသည်။ ၎င်းတို့အနေဖြင့် ဒေသအတွင်း ဩဇာလွှမ်းမိုးရန်နှင့် ဝင်ငွေရှာဖွေရန် အတွက် မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်ရေးကို အသုံးပြုခြင်းဖြစ်သည်ဟု ယူဆရသကဲ့သို့ တစ်ဖက်တွင်လည်း မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများ အပေါ် ၎င်းတို့ကျူးလွန်သည့် အကြမ်းဖက်မှုများကြောင့် လူသိများသည်။ အင်ဇာရီ ဒေသခံ NGO ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦး၏ ပြောဆိုချက်အရ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများ ဆေးဖြတ်စခန်းများမှ ထွက်ပြေးလွတ် မြောက်ခြင်း မရှိစေရန်အတွက် ခုံနှင့်တွဲ၍ သံကြိုးခတ်ထားလေ့ရှိ ကြောင်းသိရှိရသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအနေဖြင့် အဆိုပါ ဆေးဖြတ်စခန်းများ၌ ဆေးဝါးပြုစုစောင့်ရှောက်မှု ရရှိခြင်းမရှိသည့် အပြင်မကြာခင်ကရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်ခံကြရသည်။ "သူတို့က မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူတွေနဲ့ ရောင်းဝယ်တဲ့သူတွေကို သတ်ပစ်လေ့ရှိ တယ်။ နောက်တော့မသတ်တော့ပဲနဲ့ သူတို့ရဲ့ ခြေထောက်တွေကို သေနတ်နဲ့ပစ်ပြီး လှောင်အိမ်သေးသေးလေးတွေမှာ ထည့်လာကြ တယ်" ဟု ကိုဟီးမားရီ နာဂ NGO ဝန်ထမ်းတစ်ဦး ပြောဆိုခဲ့သည်။ "မူဝါဒပြောင်းလဲရေး စည်းရုံးလှုံ့ဆော်မှုနဲ့ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုတွေ လုပ် လာတဲ့နောက်ပိုင်း အတင်းအကျပ်လုပ်အားစေခိုင်းတဲ့ပုံစံကို ပြောင်း လာကြတယ်။ သူတို့ကတော့ အလုပ်နဲ့ကုစားတယ်လို့ ပြောလေ့ရှိ တယ်။"

အစိုးရနှင့် နီးနီးကပ်ကပ်အလုပ်လုပ်သည်ဟု စွပ်စွဲခံထားရပြီး ကောလဟာလအရလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများမှလျှို့ဝှက်ထောက် ပံ့ပေးထားသည်ဟု ယူဆရသည့် မင်္ဂလာပူရီလူထုမူးယစ်ဆေးဝါးဆန့် ကျင်ရေး အစည်းအရုံး (AMADA) နှင့် အရက်သေစာနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါး ဆန့်ကျင်ရေးမဟာမိတ်အဖွဲ့ (CADA) ကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းများ သည်လည်း မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများ၊ ရောင်းဝယ်သူများနှင့် ထုတ် လုပ်သူများအပေါ် ရန်လိုအကြမ်းဖက်လေ့ရှိပြီး နောက်ပိုင်း၌ ထိုသို့လုပ် ဆောင်မှုလျော့ကျလာသည်ဟု သုံးသပ်ရသည်။^{၁၇} ၂၀၁၀ ပထမနှစ်ပတ်

အတွင်း AMADA မှ မူးယစ်ဆေးဝါး သို့မဟုတ် အရက်သေစာရောင်း ဝယ်သည့် လူပေါင်း ၄၁၂ ဦးကို "ရုံးတင်စစ်ဆေး၍ အပြစ်ဖော်ဆုံးမခဲ့ သည်။"^{၆၈} ဒေသတွင်းသတင်းစာတွင်လည်း AMADA မှ အပြစ်ဖော် ဆုံးမခဲ့သူများ သို့မဟုတ် မူးယစ်ဆေးဝါးပြစ်မှုများအတွက် သံသယရှိ သဖြင့် ရဲများမှ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခဲ့သူများကို အမည်ဖော်၍ အရက်ခွဲ သည့် ဆောင်းပါးများကို ပုံမှန်ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ အမျိုးမျိုးသောတိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့များသည်လည်း မိမိတို့နယ်မြေဒေသအတွင်းရှိ မူးယစ် ဆေးဝါးနှင့် ပတ်သက်သည့် ပြဿနာရပ်များကို နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် တုန့်ပြန်အရေးယူရန် ကြိုးပမ်းလျက်ရှိသည်။^{၆၉} ဝဒေသရှိ UWSA၊ ကိုးကန့် ဒေသမှ MNDA နှင့် မုန်းလားဒေသရှိ NDAA ကဲ့သို့သော အဖွဲ့ အစည်းများသည် တင်းကျပ်သည့် တားဆီးနှိမ်နင်းရေးလုပ်ငန်းများကို အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့ကြသည်။ ယင်းနယ်မြေတစ်လွှား ဘိန်းခင်းများ ပပျောက်သွားခဲ့သော်လည်း နိုင်ငံအတွင်းရှိ အခြားဒေသများသို့ ပျံ့နှံ့ သွားခဲ့သည်။ ၎င်းအဖွဲ့များ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကို တင်းတင်း ကျပ်ကျပ်အရေးယူသည့် မူဝါဒများလည်း ချမှတ်ထားရှိသည်။ "တစ်ယောက် ယောက်မူးယစ်ဆေးဝါး သုံးနေတာကို ကျွန်တော်တို့သိတာနဲ့ သူတို့ကို ဖမ်းဆီးပြီး သုံးနှစ်အလုပ်ကြမ်းလုပ်ခိုင်းတယ်" ဟု UWSA ကိုယ်စား လှယ်မှ ပြောဆိုခဲ့သည်။ MNDA ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးကလည်း ကိုးကန့်ဒေသအတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအတွက် အကျဉ်း ထောင်နှစ်ခုရှိကြောင်း ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။ "အကျဉ်းထောင် တစ်ခုမှာတော့ အကျဉ်းသား ၇၀ လောက်ရှိပြီး ကျန်တစ်ခုမှာတော့ ၁၀၀ လောက်ရှိတယ်။ အဲဒီနေရာတွေက မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူတွေအတွက် သီးသန့်စခန်းတွေဖြစ်ပါတယ်။ နေ့ခင်းပိုင်းမှာ သူတို့ကို လမ်းခင်းတာ တို့ အပင်စိုက်တာတို့လိုမျိုး အလုပ်ကြမ်းတွေ လုပ်ခိုင်းတယ်။ ညကျရင် တော့ အကျဉ်းထောင်ကို ပြန်ပို့တယ်။"^{၇၀}

KIO သည်လည်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုနှင့် အသုံးပြုမှုအတွက် တင်း ကျပ်သည့် မူဝါဒများ ချမှတ်ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ ၎င်းတို့ထိန်းချုပ်နယ် မြေအတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ဖျက်ရေး လူထုလှုပ်ရှားမှုပေါင်းများ စွာကို ဖော်ဆောင်ခဲ့ကြသည်။ ၎င်းတို့၏ ဌာနချုပ်မြို့တော်ဖြစ်သည့် လိုင်ဇာ၌ အတင်းအကျပ်ဆေးဖြတ်ပေးသည့်ဌာနများကို ထူထောင်၍ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများ အများအားဖြင့် ဘိန်းဖြူအကြောထဲထိုးသွင်း သူများကို ဆေးဖြတ်ပေးလျက်ရှိသည်။ KIO မှ ကချင်ပြည်နယ် မူးယစ် ကင်းစင်ရေး လူထုလှုပ်ရှားမှုများကို ဖော်ဆောင်လျက်ရှိသည်။ ရှမ်း ပြည် လွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော်-တောင်ပိုင်း (SSA-South) သည် ဦးသိန်းစိန်အစိုးရနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဆွေးနွေးရာ၌ မူးယစ်ဆေး ဝါးကိစ္စရပ်များကိုပါ ထည့်သွင်းဆွေးနွေးခဲ့သည်။ အစောပိုင်း၌ SSA တောင်ပိုင်းသည် ဘိန်းတိုက်ဖျက်ရန်နှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကို ဖမ်းဆီးရန် မူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ဖျက်ရေးအထူးတပ်ဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းရန် ဆန္ဒရှိခဲ့သော်လည်း နောက်ပိုင်း၌ အဖွဲ့အစည်းအနေဖြင့် ဘိန်းစိုက်ပျိုး မှုကိုထိန်းချုပ်ရန်အတွက် ဖွံ့ဖြိုးရေးကို ပိုမိုအခြေပြုသည့် ချဉ်းကပ်လုပ် ဆောင်မှုကို ဖော်ဆောင်ရန် ရည်ရွယ်ကြောင်း ကြေညာချက်များ ထုတ် ပြန်ခဲ့သည်။^{၇၁}

မူးယစ်ဆေးဝါးဥပဒေတွေ တကယ်ပြောင်းလဲပြီလား။

ဒေသတွင်းနိုင်ငံတော်တော်များများသည် မိမိတို့၏ မူးယစ် ဆေးဝါးဥပဒေများကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲနိုင်မည့် အလားအလာများကို ဆွေးနွေးလျက်ရှိကြသည်။ အခြားကိစ္စရပ်များထက် ဤသို့စိတ်ဝင်စား လာရသည့် အကြောင်းရင်းများ၌ ထောင်လူဦးရေ မဆုံးရှုံးကန်ဖြစ် လာခြင်း၊ တရားရေးစနစ်အတွက် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကြီးဖြစ်လာခြင်း၊ ပြစ်ဒဏ် များချမှတ်၍ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်သည့် ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုများ အလုပ် မဖြစ်ရုံမျှမက ပို၍ပင်ဆိုးရွားလာစေကြောင်း ဂရုပြုမိလာခြင်းတို့ပါဝင် လျက်ရှိသည်။ ထောင်သွင်းအကျဉ်းချထားခြင်းသည် လိင်မှတစ်ဆင့် ကူးစက်တတ်သောရောဂါများ၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာကျန်းမာရေးပြဿနာ များ၊ တီဘီ၊ အသည်းရောင်အသားဝါရောဂါများအပါအဝင် လူတစ်ဦး ချင်းအလိုက်သာမက လူထုကျန်းမာရေးကဏ္ဍတစ်ရပ်လုံးအပေါ် ဆိုးရွား သည့် သက်ရောက်ထိခိုက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေကြောင်း ထင်ရှားလျက် ရှိသည်။ ထို့အပြင် အခြားဆိုးကျိုးများဖြစ်သည့် ကလေးသူငယ်များ မိဘများကို လွမ်းနာကျခြင်း၊ မိသားစုဝင်ငွေမရှိခြင်း၊ အလုပ်အကိုင် ပျောက်ဆုံးခြင်းနှင့် ပညာရေးစွန့်လွှတ်မှုများကိုလည်း ပေါ်ပေါက်လာ စေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ မူးယစ်ဆေးဝါးဥပဒေသည် ဗြိတိသျှကိုလိုနီ စည်းမျဉ်းဥပဒေများကို အခြေခံထားခြင်းဖြစ်သည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်၌ ဦးသိန်းစိန်အစိုးရ ရွေးကောက်ပွဲအနိုင်ရခဲ့ပြီးနောက် ပြစ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေ များနှင့် တရားမဥပဒေများအားလုံးကို ပြန်လှန်သုံးသပ်ခဲ့ပြီးမူးယစ်ဆေး ဝါးဥပဒေကို ပြင်ဆင်ရေးဆွဲရန် ရည်ရွယ်လျက်ရှိသည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ပြည်တွင်းဥပဒေများအားလုံးကို နိုင်ငံတကာကျင့်ထုံးများနှင့် လူ့အခွင့်

လားရှိုးမြို့တွင် ကျင်းပသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုဆိုင်ရာ ပညာပေးပေးတော်မူခြင်းနှင့် မိန့်ကြားလျက်ရှိသည့် ဗုဒ္ဓဘာသာသင်္ဂဟသီရိတစ်ပါး

မြန်မာနိုင်ငံနယ်စပ်နားရှိ တရုတ်ဘေးအန္တရာယ်လျော့ချရေး အစီအစဉ်

အရေးအခြေခံသဘောတရားများနှင့် လိုက်လျောညီထွေရှိအောင် ပြင်ဆင်ရန်ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့ရန်ပုံငွေအဖွဲ့၏ထောက်ပံ့မှုဖြင့် ကျန်းမာရေး ဝန်ကြီးဌာနမှ အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများ (CSOs) ၏ အကူအညီဖြင့် HIV ဥပဒေကို ပြန်လည် သုံးသပ်ရန် သဘောတူခဲ့သည်။ လက်ရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးဥပဒေ၌ သေဒဏ်ချမှတ်မှုနှင့် ဆေးထိုးအပ်လက်ဝယ်ထားရှိမှုကို ရာဇဝတ်မှုမြောက်သည့်ပြစ်မှုအဖြစ် ထည့်သွင်းထားဆဲဖြစ်သည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများမှ ပုဒ်မ ၁၅ (မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူအဖြစ် မှတ်ပုံတင်ရန်ပျက်ကွက်မှု) နှင့် ပုဒ်မ ၁၆ (လက်ဝယ်ထားရှိမှု) တို့ကို ပယ်ဖျက်ပေးရန် တောင်းဆိုလျက်ရှိသည်။ အဆိုပါဥပဒေများကို ပယ်ဖျက်မည်ဆိုပါက မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကို ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ အရေးယူမှုကို အဆုံးသတ်နိုင်ပြီး အန္တရာယ်လျော့ချရေး လုပ်ငန်းများအတွက် ဥပဒေရေးရာအထောက်အကူများ ရရှိလာမည်ဖြစ်သဖြင့် သိသိသာသာ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာမည်ဖြစ်သည်။ ဥပဒေ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအတွက် အဆိုပြုလွှာ မူကြမ်းကိုရေးဆွဲပြီးစီးခဲ့ပြီးဖြစ်သော်လည်း လွှတ်တော်သို့ တင်သွင်းခြင်း မရှိသေးပေ။

လာအိုအစိုးရမှ ၂၀၁၃ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလအတွင်း ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခဲ့ပြီးနောက် ဘိန်းဖြူ၊ မောဖင်း၊ ကိုကင်း၊ အမ်ဖီတမင်း စိတ်ကြွဆေး သို့မဟုတ် အခြားစိတ်ကိုပြောင်းလဲစေတတ်သော ဆေးဝါးများကို (၂) ဂရမ် အောက် လက်ဝယ်ထားရှိမှု သို့မဟုတ် ဝယ်ယူမှုနှင့် သုံးစွဲမှုအတွက် လူတစ်ဦးကို ထောင်ဒဏ်ချမှတ်ခြင်းထက် ကုသမှုခံယူရန်ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။ ကံဆိုးသည့်အချက်အနေဖြင့် ဤပြင်ဆင်ချက်သည် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကို ပေးအပ်လျက်ရှိသည့် ဝန်ဆောင်မှုများကို တိုးတက်ကောင်းမွန်လာစေခြင်းမရှိသကဲ့သို့ ဆေးဖြတ်စခန်းများရှိ ကျန်းမာရေးပြုစောင့်ရှောက်မှုများကိုလည်း တိုးတက်လာစေခြင်းမရှိပေ။^{၉၀} ကမ္ဘောဒီးယားမှ မိမိတို့၏ မူးယစ်ဆေးဝါးဥပဒေကို ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်ခဲ့ပြီး လက်ရှိဥပဒေ၌ ဆေးထိုးအပ်နှင့် ဆေးထိုးပြန်လဲလှယ်ရေး အစီအစဉ်များပါဝင်သည့် အန္တရာယ်လျော့ချရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ထည့်သွင်းထားသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှု

သို့မဟုတ် တစ်ကိုယ်ရေသုံးအတွက် အနည်းအကျဉ်းလက်ဝယ်ထားရှိမှုကြောင့် ဖမ်းဆီးခံရသူများအနေဖြင့် အများဆုံးထောင်ဒဏ်ခြောက်လ သို့မဟုတ် ဆေးဝါးကုသမှုတစ်ခုခုကို ရွေးချယ်ခွင့်ရလာခဲ့သည်။

အိန္ဒိယ မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် စိတ်ကိုပြောင်းလဲစေတတ်သော ဆေးဝါးများအက်ဥပဒေကို ၁၉၈၅ ခုနှစ်တွင် ရေးဆွဲခဲ့ပြီး ၂၀၁၁ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၁၄ ခုနှစ်အတွင်း နှစ်ကြိမ်ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။ အပြုသဘောဆန်သည့် ပြင်ဆင်ချက်များ၌ အန္တရာယ်လျော့ချရေးကို အထောက်အကူပြုသည့် အသုံးအနှုန်းများ၊ ပုဂ္ဂလိကဆေးဖြတ်ဌာနများကို စည်းကြပ်မည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ 'အခြေခံလိုအပ်သည့် မူးယစ်စေတတ်သော ဆေးဝါးများ' ဟူသည့် အမျိုးအစားသစ်ကို စတင်သုံးစွဲမှုအပါအဝင် ဆေးဝါးအနေဖြင့် အသုံးပြုရန်အတွက် ဘိန်းအခြေခံဆေးဝါးများကို ရယူသုံးစွဲနိုင်စေသည့် ပြင်ဆင်ချက်များနှင့် အချို့သောပြစ်မှုများအတွက် မဖြစ်မနေသေဒဏ်ပေးခြင်းထက် လိုအပ်သလိုအရေးယူဆောင်ရွက်ရန်ဟူသည့် အချက်များပါဝင်လာသည်။ အခြေခံဆေးဝါးများနှင့် ကျန်းမာရေးပြုစောင့်ရှောက်မှုများကို လက်လှမ်းမီသုံးစွဲနိုင်အောင် ပြင်ဆင်ပေးခြင်းသည် အထိရောက်ဆုံး တိုးတက်မှုတစ်ခုဖြစ်ခဲ့သည်။ ယခင်က အိန္ဒိယသည် ကမ္ဘာပေါ်၌ အခြေခံအကိုက်အခဲပျောက်ဆေး ရယူသုံးစွဲနိုင်မှု အနိမ့်ဆုံးနိုင်ငံဖြစ်ခဲ့သည်။^{၉၁} မဖြစ်မနေသေဒဏ်ပေးခြင်းကို ပယ်ဖျက်လိုက်ခြင်းသည် ကြိုဆိုသင့်သည့်အပြောင်းအလဲတစ်ခုဖြစ်သော်လည်း မူးယစ်ဆေးဝါးပြစ်မှုများအတွက် လိုအပ်ပါက သေဒဏ်ပေးနိုင်သည့် ဟူသည့်အချက်သည် လူ့အခွင့်အရေးအခြေခံမူများနှင့် ကွဲလွဲဆန့်ကျင်လျက်ရှိသည်။ စိုးရိမ်ဖွယ်ကောင်းသည့် ပြင်ဆင်ချက်တစ်ခုအဖြစ် ပမာဏအနည်းအကျဉ်း လက်ဝယ်ထားရှိမှုအတွက် အမြင့်ဆုံးပြစ်ဒဏ်ခြောက်လမှတစ်နှစ်သို့ ပြောင်းလဲတိုးမြှင့်လိုက်သည့်အချက်ပါဝင်နေသည်။ ဤတိုးမြှင့်မှုကြောင့် နဂိုကတည်းက ကျပ်ညပ်ပြည့်သိပ်လျက်ရှိသည့် အိန္ဒိယအကျဉ်းထောင်များ၌ အကျဉ်းသားများ ထပ်မံတိုးပွားလာစေနိုင်သည်။^{၉၂} ထို့ပြင် မူးယစ်ဆေးဝါးလက်ဝယ်တွေ့ရှိမှုအတွက် ပြစ်ဒဏ်ကို ပမာဏအနည်းအများအပေါ် မူတည်၍ ဆုံးဖြတ်သဖြင့် ပြစ်မှု

နှင့်ဆက်စပ်သည့် အခြေအနေအရပ်ရပ်ကိုထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမရှိသဖြင့် မှားယွင်းသည့်စီရင်ချက်များ ချမှတ်နိုင်သည့် အခြေအနေများကို ပေါ်ပေါက်လာစေသည်။^{၆၄} ခြုံငုံသုံးသပ်ရပါက အိန္ဒိယ၏ မူးယစ်ဆေးဝါးဥပဒေများ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုသည် ရှင်းလင်းတိကျသည့်ဦးတည်ချက်သို့မဟုတ် ရေရှည်မဟာဗျူဟာ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်အနေဖြင့် ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းထက် ကြုံသလိုမီးစဉ်ကြည့်ကသည့် ပုံစံမျိုး ဖြစ်နေကြောင်း သုံးသပ်ရသည်။ စာနာထောက်ထားမှုအချို့ကို တွေ့ရသော်လည်း မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုကို ပြစ်မှုကြောင်းအရအရေးမယူဘဲ ဖြေလျော့ပေးရန်အတွက် ဥပဒေအားဖြင့် အထောက်အကူပြုထားခြင်း မရှိပေ။ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများနှင့် ဘိန်းစိုက်တောင်သူများကို ထိခိုက်နစ်နာသူများအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုသုံးသပ်ထားသော်လည်း ပြုပြင်ပြောင်းလဲလိုက်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များအတွင်း ရောင်ပြန်ဟပ်ခြင်းမရှိပေ။

အခန်းသုံးတွင် ဆိုခဲ့ပြီးဖြစ်သည့်အတိုင်း ထိုင်းအစိုးရသည် လတ်တလော၌ ဘိန်းစာပတ်တားမြစ်ပိတ်ပင်မှုကို ပြန်လည်သုံးသပ်လျက်ရှိသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်အတွင်း ဘိန်းစာရွက်ကြောင့် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းမှုပေါင်း ၁၃၀၀၀ ကျော်^{၆၅} ရှိခဲ့ပြီး ဘိန်းစာရွက်အသုံးပြုမှုကို ပြစ်မှုကြောင်းအရဖြေလျော့ပေးမှုသည် ဝမ်းပန်းတသာ ကြုံဆိုသင့်သည့် ခြေလှမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်လာမည်ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် မက်အမ်ဖီတမင်းစိတ်ကြွဆေးအသုံးပြုမှုကို ဘိန်းစာရွက် အသုံးပြုမှုဖြင့် အစားထိုးနိုင်သည့် အလားအလာများလည်း ပေါ်ပေါက်လာမည်ဖြစ်သည်။ ပြန်လည်သုံးသပ်မှုရလဒ်များကို ၂၀၁၄ ခုနှစ်အတွင်း ရှင်းလင်းတင်ပြနိုင်မည်ဟု မျှော်လင့်ထားခဲ့ကြသည်။ သေဒဏ်ပေးမှုကို ပယ်ဖျက်နိုင်သည့် အလားအလာများနှင့် ပတ်သက်၍ တတိယအကြိမ်မြောက် အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးစီမံချက် (၂၀၁၄-၂၀၁၈) ၌ လိုအပ်သည့် ဥပဒေရေးရာနှင့် ဖွဲ့စည်း

ပုံဆိုင်ရာပြင်ဆင်ချက်များအတွက် သုတေသနပြုခြင်း၊ လူထုဆွေးနွေးတိုင်ပင်ပွဲအစီအစဉ်များရေးဆွဲခြင်းနှင့် လွှတ်တော်ဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးအဖြေရှာမှုလုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဖော်ပြလမ်းညွှန်ထားသည်။ တရားရေးဝန်ကြီးဌာနလက်အောက်ရှိ အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်မှုကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးဌာနမှ ၂၀၁၃ ခုနှစ်ဩဂုတ်လအတွင်း သေဒဏ်ပေးမှုကို ပယ်ဖျက်နိုင်မည့် အလားအလာများကို လေ့လာသုံးသပ်၍ လူထုဆွေးနွေးတိုင်ပင်ပွဲများပြုလုပ်သွားမည် ဖြစ်ကြောင်း ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။^{၆၆}

ကမ္ဘာ့ရန်ပုံငွေအစီအစဉ်များမှ ဒေသတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးဥပဒေများကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲ၍ HIV ကြိုတင်ကာကွယ်တားဆီးရေးနှင့် ကုသရေးအစီအစဉ်များကို ပံ့ပိုးကူညီရန် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်လျက်ရှိသည်။ အခြားကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းများသည်လည်း အန္တရာယ်လျော့ချရေးနှင့် အတင်းအကျပ်ဆေးဖြတ်မှုကို အပြောင်းအလဲပြုလုပ်နိုင်မည့်နည်းလမ်းများဖြစ်အောင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် ဖိအားပေးလျက်ရှိသည်။ ကုန်လွန်ခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း လက်ရှိမူဝါဒများကို အထောက်အထားအခြေပြုချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုဖြင့် အစားထိုးနိုင်မည့် ညွှန်းကိန်းများစွာ ရေးဆွဲဖော်ထုတ်ခဲ့သည်။ ဖမ်းဆီးမှုနှင့် သိမ်းဆည်းမှုနှုန်းကိုမြှင့်တင်ရန် ရည်ရွယ်ခြင်းသည် မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်အပေါ်မည်သို့မျှ သက်ရောက်ထိခိုက်စေခြင်းမရှိကြောင်း အားလုံးသိပြီးဖြစ်သဖြင့် ပစ်မှတ်များကို ပြောင်းလဲပစ်ရန်သာ လိုအပ်လျက်ရှိသည်။ တရားမဝင်ဈေးကွက်များသည် တားဆီးနှိမ်နင်းရေးလုပ်ငန်းများထက် အမြဲခြေတစ်လှမ်းဦးလျက်ရှိသည်။ သို့ဖြစ်၍ တစ်ဦးချင်းနှင့် ရပ်ရွာလူထုတစ်ရပ်လုံးအပေါ် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုမှ သက်ရောက်သည့် အန္တရာယ်များကို လျော့ချရန်ရည်ရွယ်၍ ဝန်ဆောင်မှုများတိုးမြှင့် ပေးအပ်ရန်အတွက် ဦးတည်ချက်များချမှတ်ခြင်း၊ ဆေးလွန်မှုနှုန်းကို လျော့နည်းစေခြင်းနှင့်

ရမ်းမြောက်ရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးဆန့်ကျင်ရေး ဆိုင်းဘုတ်တစ်ခု။

သွေးမှသယ်ဆောင်လာသည့် ရောဂါပိုးကူးစက်မှုများကို လျော့နည်းအောင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် ဆက်စပ်သည့်အကြမ်းဖက်မှုများကို လျော့ချခြင်းတို့ကို ရေးဆွဲအကောင်အထည်ဖော်သင့်သည်။ ဥပမာမူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးဌာန (EMCDDA) မှ ကူးစက်ရောဂါပျံ့ပွားခြင်းနှင့် ကာကွယ်ခြင်းအတွက် ပညာရပ်ဆိုင်ရာညွှန်းကိန်းငါးခုကို ရေးဆွဲဖော်ထုတ်ခဲ့သည်။^{၆၇} အမျိုးသားမူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာများ၏ သက်ရောက်အကျိုးရှိမှုကို လေ့လာသုံးသပ်ရန်အတွက် ဌာနတာဝန်ခံအဖွဲ့မှ သန်းခေါင်စာရင်းစစ်တမ်းများဖော်ဆောင်၍ အန္တရာယ်များသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုပုံစံများ ပျံ့နှံ့မှု၊ မူးယစ်ဆေးဝါးဆက်စပ်သေဆုံးမှုများ၊ ကုသရေးလိုအပ်ချက်၊ မူးယစ်ဆေးဝါးမှ တစ်ဆင့်ကူးစက်သည့် ရောဂါဘယများနှင့် ပတ်သက်သည့် သတင်းအချက်အလက်များကို ကောက်ယူစုဆောင်းခဲ့သည်။ ဒေသတွင်းအစိုးရများမှ အဆိုပါညွှန်းကိန်းများကို ထိထိရောက်ရောက် အသုံးပြုနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ထိခိုက်ခံစားရလျက်ရှိသည့် ရပ်ရွာလူထုများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှု

မူးယစ်ဆေးဝါးရေးရာမူဝါဒများ ရေးဆွဲချမှတ်ရာ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးအသုံးပြုသူများကို ထည့်သွင်းပါဝင်စေခြင်း၏ အရေးပါမှုနှင့် ပတ်သက်သည့် အကြောင်းပြချက်များစွာရှိနေပါသည်။ ပထမအချက်အနေဖြင့် “ကျွန်ုပ်တို့မပါဘဲ ကျွန်ုပ်တို့အတွက်ဆိုခြင်းသည် အချည်းနီးသက်သက်သာဖြစ်သည်” ဟူသည့်အခြေခံမူသည် ထိခိုက်ခံစားရသူများ အထူးသဖြင့် ပြစ်ပယ်ခံရသူများ၏ အဓိပ္ပာယ်ပြည့်ဝသည့် တိုက်ရိုက်ပူးပေါင်းပါဝင်မှုမရှိဘဲ မည်သည့်မူဝါဒကိုမျှ အတည်ပြုဆုံးဖြတ်မှုမပြုသင့်ကြောင်း သွယ်ဝိုက်ရည်ညွှန်းခြင်းဖြစ်သည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် “တရားမဝင်မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများ၏ မူဝါဒကြေညာစာတမ်း” ၌ “မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်အနေဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့၏အခွင့်အရေး၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ဘဝသာယာရေးအတွက် မူဝါဒလျှောက်လဲတင်ပြရာ၌ အဖွဲ့အစည်း၏ အခန်းကဏ္ဍသည် အလွန်အရေးပါလျက်ရှိသည်” ဟု ဖော်ပြထားသည်။^{၆၈}

မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအနေဖြင့် မိမိတို့၏ အခက်အခဲများနှင့် လိုအပ်ချက်များကို နားလည်သဘောပေါက်မှု အရှိဆုံးသူများဖြစ်သဖြင့် သင့်လျော်၍ ထိရောက်ကောင်းမွန်သည့် ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် အစီအစဉ်များကို ရေးဆွဲဖော်ထုတ်ရာ၌ များစွာအထောက်အကူပြုနိုင်သည်။ လေ့လာသုံးသပ်ချက်တစ်ခု၌ “တရားမဝင်မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအနေဖြင့် မိမိတို့ကိုယ်ကို မိမိတို့စီစဉ်နေချခိုင်ပြီး မိမိတို့၏ ရပ်ရွာလူထုအတွက် အစိုးရအသုံးပြုမှုများ ပြုလုပ်နိုင်ကြောင်း လက်တွေ့ပြသခဲ့ကြသည်။ ယင်းတို့၌ ထိခိုက်မှုအမြင့်ဆုံးရှိနေသူများကို ဆက်သွယ်၍ HIV ကြိုတင်ကာကွယ်တားဆီးရေးနှင့် အန္တရာယ်လျော့ချရေး ဝန်ဆောင်မှုများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်လွှမ်းခြုံနိုင်အောင် တိုးချဲ့ဖော်ဆောင်ခြင်း၊ အရေးတကြီး လိုအပ်လျက်ရှိသည့် ကျန်းမာရေးပြုစောင့်ရှောက်မှု၊ အကူအညီပေးပေးခြင်း၊ မိမိတို့၏ အခွင့်အရေးများနှင့် မိမိတို့၏ ဂုဏ်သိက္ခာကိုအသိအမှတ်ပြုရန် မူဝါဒလျှောက်လဲတင်ပြခြင်းတို့ ပါဝင်လျက်ရှိသည်။”^{၆၉}

မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုနှင့် ခွန်တွဲလျက်ရှိသည့် နှိမ်ချခံရမှုသည် နောက်ဆက်တွဲဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှု အများအပြားပေါ်ထွက်လာစေ

ကြောင်း တွေ့မြင်ရလျက်ရှိသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများသည် “ကြောက်ရွံ့မှု၊ အရှက်တကွဲအကျိုးနည်းဖြစ်မှုနှင့် နှိမ်ချမှုများကို တိုက်ခိုက်တွန်းလှန်ခြင်း၊ ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းအတွင်း ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများကို ရယူသုံးစွဲရာ၌ အပြည့်အဝပူးပေါင်းပါဝင်ခွင့်ရရန် ကြိုးပမ်းခြင်းနှင့် HIV နှင့် အသည်းရောင် အသားဝါစိပိုးကဲ့သို့သော ကျန်းမာရေးပြဿနာများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့် အကြောင်းရင်းခံများကို တွန်းလှန်ရာ၌ ပံ့ပိုးကူညီမှုပြုရန်” တောင်းဆိုလျက်ရှိသည်။^{၇၀} မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲကြောင်း လူသိရှင်ကြားဖြစ်သွားပါက မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကို ရပ်ရွာလူထုမှ ဖယ်ကြည့်မှုသည် ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုနှင့် ပတ်သက်သည့် နှိမ်ချခံရမှုသည် မိသားစုထစ်စုလုံး အပေါ်သက်ရောက်ထိခိုက်စေသည်။ မိမိယာများမှ အဆိုပါအယူအဆများကို ပါဝင်အားဖြည့်လျက်ရှိပြီး ဒေသတွင်းရှိ အချို့ဒေသများ၌ ဖမ်းဆီးခံရသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများ၏ နာမည်နှင့် နေရပ်လိပ်စာအပြည့်အစုံသာမက မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများ၏ အမူအကျင့်များကို ချဲ့ကားထားသည့်လုပ်ကြံဇာတ်လမ်းများကိုပါ ဖော်ပြထားသည့် ပုံနှိပ်သတင်းစာများကို အလွယ်တကူရှာဖွေနိုင်သည်။

မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအတွက် ဆေးထိုးအပ်နှင့် ဆေးထိုးမြွန်လဲလှယ်ရေးအစီအစဉ်ကဲ့သို့သော ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် ယာယီဆေးဝါးကုသရေးဌာနများသည် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများ၏ ဘဝအရည်အသွေးများသာမက ရပ်ရွာတစ်ရပ်လုံးကို တိုးတက်ကောင်းမွန်လာစေလျက်ရှိသော်လည်း အလွန်သင်္ကာမကင်းသည့် ပုံစံဖြင့် ရှုမြင်နေကြဆဲဖြစ်သည်။ ဤကဲ့သို့သော ဝန်ဆောင်မှုများကို ရပ်ရွာလူထုမှ လက်ခံသဘောတူရန် အချိန်အတိုင်းအတာတစ်ခု လိုအပ်သည်။ ဥပမာအနေဖြင့် ဘန်ကောက် မစ်ဆမ်ပန်ယာယီဆေးဝါးကုသရေးဌာနသည် အိမ်နီးချင်းများ လက်ခံလာစေရန်အတွက် ၁၀ နှစ်တာမျှ အချိန်ယူခဲ့ရသည်။ ကမ္ဘောဒီးယားတွင် ရပ်ရွာအခြေပြု ကုသရေးအစီအစဉ်များကြောင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအပေါ် ရှုမြင်သည့်ရပ်ရွာလူထုများ၏ သဘောထားများ ပြောင်းလဲသွားစေရန် အထောက်အကူပြုခဲ့သည်။ နှိမ်ချမှုကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းအားဖြင့် ရပ်ရွာအတွင်း ပိုမိုလူသားဆန်၍ ထိရောက်အကျိုးရှိသည့် ဝန်ဆောင်မှုများပေးအပ်ရန် အခွင့်အလမ်းများ ပေါ်ပေါက်လာစေသည်။ ဆင့်ပွားပညာပေးသူများနှင့် လက်ကမ်းဝန်ဆောင်မှု လုပ်သားများသည် အန္တရာယ်လျော့ချရေး ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးအပ်ရာ၌ အလွန်ထိရောက်သူများဖြစ်ကြောင်း သာကေများအထင်အရှားပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ လက်ကမ်းဝန်ဆောင်မှု လုပ်သားများသည် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများ သွားလာတတ်သည့်နေရာများကို သိရှိသဖြင့် လိုအပ်သည့် အကူအညီများကို နေရာတွင်ပင်ပေးအပ်နိုင်သည်။

အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယရှိ နာဂဒေသနှင့် မကီပူရဒေသများ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအတွက် ကာကွယ်တားဆီးရေးနှင့် ကျန်းမာရေးပြုစောင့်ရှောက်မှု အစီအစဉ်များကို ဝေးလံခေါင်ဖျားသည့် အရပ်ဒေသများ၌ အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် NGOs များသည် အလွန်အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်လျက်ရှိသည်။ “၁၉၈၀ နှောင်းပိုင်းမှစ၍ အစိုးရဝန်ဆောင်မှုများ လစ်ဟာနေသည့် မကီပူရဒေသ၌ NGOs များမှိုလိုပေါက်လာခဲ့သည်” ဟု ဒေသခံ NGO ဝန်ထမ်းတစ်ဦးမှ ပြောဆိုခဲ့သည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသည့် ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းများ၌ ကိုယ်ထူကိုယ်ထအဖွဲ့များ ထူထောင်ရန်ကြိုးပမ်းလာကြသည်။ “ရပ်ရွာသားများ၏အမြင်၌ ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် လက်ရှိလုပ်ငန်းများကို ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် မိမိတို့ဘာသာဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်နေဆဲဖြစ်

သည်ဟု ရှုမြင်လျက်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ဤဒေသရှိ မူးယစ်ဆေးဝါး၊ HIV/AIDS နယ်ပယ်များ၌ ဦးစီးဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့် NGOs များသည် ရပ်ရွာအခြေပြုအဖွဲ့များဖြစ်သည်” ဟု CARE ဖောင်ဒေးရှင်းနှင့် လူထုအသိပညာဖြန့်ဝေရေးဝန်ဆောင် မူလုပ်ငန်းအဖွဲ့အစည်း (SASO) တို့ကတူထောင်သူများမှ ပြောဆိုခဲ့သည်။ “ကျွန်တော်တို့ရဲ့ မိတ်ဆွေတွေသေကောင်ပေါင်းလဲဖြစ်နေတဲ့အတွက် ကျွန်တော်တို့မှာ ရွေးချယ်စရာမရှိတော့ဘဲ တစ်ခုခုလုပ်ဖို့ လိုအပ်လာတယ်။ ကျွန်တော်တို့အနေနဲ့ ART ဆေးတွေကို တစ်လုံးတစ်ခဲပမာဏအများကြီး စဝယ်တော့ လျော့စျေး ၃၀% ရခဲ့တယ်။”^{၁၀၀} ၁၉၉၀ နှောင်းပိုင်းနှစ်များ၌ SASO၊ CARE ဖောင်ဒေးရှင်းနှင့် နာဂမူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကွန်ရက်ကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းများမှ အန္တရာယ်လျော့ချရေး နည်းလမ်းများကို စွန့်ခွာပြီး တီထွင်ခဲ့ကြသည်။ ယင်းအဖွဲ့အစည်းများသည် လုပ်ရင်းကိုင်ရင်းဖြင့် လေ့လာသင်ယူခဲ့ကြသည်။ “အစပိုင်းမှာ ကျွန်တော်တို့အနေနဲ့ လူတိုင်း အပျော်အပါးလိုက်စားမှုကို လုံးဝရှောင်ကြဉ်ဖို့ လိုအပ်တယ်လို့ ယူဆခဲ့တယ်။ လူတိုင်းမူးယစ်ဆေးဝါးကို အပြတ်ဖြတ်နိုင်ဖို့ မလွယ်ဘူးဆိုတာကို လက်ခံနိုင်ဖို့ အချိန်တော်တော်ယူခဲ့ရတယ်” ဟု SASO တည်ထောင်သူတစ်ဦးမှ ပြောဆိုခဲ့သည်။ အဆိုပါ NGOs များကို မူးယစ်ဆေးဝါးအကြောထိထိုးသွင်းခဲ့ဖူးသည့်သမိုင်းကြောင်း နောက်ခံရှိသည့်စေတနာ့လုပ်အားရှင် အများစုဖြင့် လည်ပတ်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။ အိမ်တိုင်ရာရောက် ကျန်းမာရေးပြုစောင့်ရှောက်မှုသည် အလွန်ထိရောက်အောင်မြင်မှုရှိကြောင်း သုံးသပ်ရသဖြင့် SASO မှ အဓိကဦးစားပေးလုပ်ငန်းတစ်ခုအဖြစ် ဖော်ဆောင်နေပြီဖြစ်သည်။ အများအားဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအနေဖြင့် ဆရာဝန်များထံသို့ သွားရောက်နိုင်ခြင်းမရှိပေ။ သို့ဖြစ်၍ ဝန်ဆောင်မှုပေးအပ်လျက်ရှိသူများမှ “မကီပူရ်၌ နေ့စဉ်တိုက်ပွဲများဖြစ်ပွားနေခြင်း၊ မကြာခဏဆန္ဒပြခြင်းများနှင့် ညမထွက်ရအမိန့်ကဲ့သို့သော ပဋိပက္ခအခြေအနေကြောင့် အစီအစဉ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရာ၌ အလွန်စိန်ခေါ်မှု ပြင်းထန်လျက်ရှိသည်။” မကီပူရ်နှင့်

နာဂဒေသရှိ သောက်ဆေးပေးမူးယစ်ဆေးဝါးအစားထိုး အစီအစဉ်များကို NGOs များမှ ဦးစီးလုပ်ကိုင်လျက်ရှိသည်။

ဒေသတွင်း၌ ကိုယ်ထူကိုယ်ထအဖွဲ့များနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကွန်ရက်များ အများအပြားတည်ရှိနေသည်။ ယင်းတို့၌ ဥပမာအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံမူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများ ကွန်ရက် (NDNM) နှင့် ထိုင်းမူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကွန်ရက် ကဲ့သို့သောအဖွဲ့များ ပါဝင်လျက်ရှိသည်။ ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် တရားဝင်မှတ်ပုံတင်ခဲ့သည့် အာဆီယံဒေသ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကွန်ရက် (ANPUD) ကဲ့သို့သော ပင်မကွန်ရက်မျိုးလည်း ရှိနေပါသည်။ အဖွဲ့ဝင်အများစုသည် ဘိန်းအခြေခံဆေးဝါး အသုံးပြုလျက်ရှိသည့် အမျိုးသားများဖြစ်သည်။ ဤကွန်ရက်များအတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် ATS သုံးစွဲသည့် အမျိုးသမီးသုံးစွဲသူများ၏ ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှု လွန်စွာနည်းပါးသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသည့် အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက်စာလျှင် ပိုမိုကွဲပြားစွာ ပြစ်တင်ခံရပြီး ခွဲခြားဆက်ဆံခံရလေ့ရှိသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ဤအဖွဲ့အစည်းများမှ အချို့သည် HIV နှင့် AIDS ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းမှုနှင့် ပတ်သက်သည့် ကုလသမဂ္ဂနှင့် နိုင်ငံတကာအလှူရှင်များ မျက်နှာစုံညီတွေ့ဆုံပွဲများကဲ့သို့သော ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့်စင်္ကြံများကို လက်လှမ်းမီကြသည်။ သို့သော်လည်း ဒေသတွင်းရှိ နိုင်ငံအများစု၌ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှု တရားဝင်ခြင်းမရှိသည့် အခက်အခဲများအပါအဝင် စိန်ခေါ်မှုများစွာကျန်ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။

ATS နှင့် အန္တရာယ်လျော့ချရေး

အထူးသဖြင့် ဒေသတွင်းကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်သုံးစွဲလျက်ရှိပြီး အမ်ဖီတမင်း (ATS) မှ ပြုပြင်ပြောင်းလဲထားသော အာနီသင်အပြင်းဆုံးစိတ်ကြွဆေးဖြစ်သည့် ‘ရာဘာ’ သို့မဟုတ် ‘ရာမ’ ဟု လူသိများသော မက်အမ်ဖီတမင်းသုံးစွဲမှုသည် အရှေ့နှင့် အရှေ့တောင်အာရှဒေသအတွင်း ဆိုးရွားသည့် ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များကို ဖြစ်ပေါ်စေလျက်ရှိသည်။ ATS အသုံးပြုခြင်းသည် ကူးစက်ပျံ့နှံ့နိုင်သော ရောဂါပိုးများဖြစ်သည့် HIV၊ အသည်းရောင်အသားဝါ၊ ဘီ/စီနှင့် လိင်မှတဆင့် ကူးစက်တတ်သော ရောဂါများ တီဘီတို့အပါအဝင် အိမ်မရသည့်ရောဂါနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာပြဿနာ အများအပြားနှင့် ဒွန်တွဲလျက်ရှိသည်။

အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် မက်အမ်ဖီတမင်းအသုံးပြုမှု၏ အန္တရာယ်များသည် နောက်ဆက်တွဲဆိုးကျိုး သက်ရောက်မှုများကို ကြုံတွေ့ ခံစားရသော်လည်း ဆေးဝါးကုသရန် လိုအပ်ခြင်းမရှိသည့် ရင်းမရှိသောသုံးစွဲသူများမှ မက်အမ်ဖီတမင်းအများစုကို အသုံးပြုလျက်ရှိသည်။ ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် ATS အသုံးပြုသူ ၁၁% ခန့်သာ မသောက်ရမနေနိုင်^{၁၀၁} ဆေးစွဲမှုရှိကြောင်း သုံးသပ်ရသော်လည်း ATS သုံးစွဲသူများအတွက် တားဆီးကာကွယ်ရေး၊ ကုသရေးနှင့် အန္တရာယ်လျော့ချရေး ဝန်ဆောင်မှုများ အပူတပြင်းပေးအပ်ရန် လိုအပ်လျက်ရှိသည်။ ဒေသတွင်းရှိ ဆေးဝါးကုသမှုနှင့် အန္တရာယ်လျော့ချရေးဝန်ဆောင်မှုအများစုသည် မူးယစ်ဆေးဝါးအကြောထိ ထိုးသွင်းသူများကိုသာ ဆက်လက်ဦးတည်ပစ်မှတ်ထားလျက်ရှိပြီး ATS သုံးစွဲသူများအတွက် အနည်းအကျဉ်းခန့်သာ ပေးအပ်ထောက်ပံ့လျက်ရှိသည်။ ATS သုံးစွဲသူများကို ဘိန်းအခြေခံဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအဖြစ် ဖော်ထုတ်သတ်မှတ်ခြင်းမရှိ

အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအတွက် ဖွင့်လှစ်ထားသည့် ယာယီကုသရေးဌာနမှ ဆိုင်းဘုတ်တစ်ခု။

ကချင်ပြည်နယ် မူးယစ်ဆေးဝါးအန္တရာယ်ဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် ပြန်လည်ဆိုက်ရောက်လာသည့် ရွှေကြိမ်ဒေသ

သဖြင့် အန္တရာယ်လျော့ချရေးဝန်ဆောင်မှုများကိုအသုံးပြုမှု အင်မတန် နည်းပါးလျက်ရှိသည်။ အတင်းအကျပ်ဆေးဖြတ်ပေးသည့် ဌာနများ၌ ဆေးဝါးကုသမှုခံယူရန် စီရင်ခြင်းခံရသည့် သုံးစွဲသူများကိုလည်း သီးခြားကုသပေးခြင်းမရှိပေ။ ယေဘုယျအားဖြင့် ဒေသတွင်းရှိ ATS သုံးစွဲမှုဆိုင်ရာ အန္တရာယ်များ သို့မဟုတ် ပြဿနာရှိသောသုံးစွဲမှုများကို လျော့ချနိုင်သည့် ဝန်ဆောင်မှုများ အလွန်နည်းပါးနေဆဲဖြစ်သည်။

ဒေသတွင်း၌ အနည်းဆုံး စာရွက်ပေါ်မှာပင်ဖြစ်စေ ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုအသစ်များကို စတင်လုပ်ဆောင်ရန် ဆန္ဒရှိသည့် အရိပ်အခြေတစ်ချို့ တွေ့မြင်ရလျက်ရှိသဖြင့် အလားအလာကောင်းနေသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်မှုဆိုင်ရာ ဒေသခွဲလုပ်ငန်းစီမံချက် ၂၀၁၁-၂၀၁၃ ၌ "ATS အသုံးပြုမှုနှင့် စွဲလန်းမှုအတွက် နိုင်ငံတကာအရ စမ်းသပ်စစ်ဆေးပြီးဖြစ်သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးကာကွယ်တားဆီးရေး ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုများနှင့် နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးအကြံပေးသည့် ပံ့ပိုးမှုများရှိနေသော်လည်း ယင်းတို့ကို အရှေ့တောင်အာရှဒေသအတွင်း အပြည့်အဝလက်ခံအတည်ပြုခြင်း မရှိသေးပေ။ ATS အသုံးပြုမှုများ ဆက်လက်မြင့်တက်နေသကဲ့သို့ ဒေသတစ်လွှားရှိ နိုင်ငံများအကြား ဆေးဝါးကုသမှုအလိုအပ်ဆုံးကဏ္ဍအဖြစ် ကိုယ်စားပြုလျက်ရှိသည်။"^{၁၀၄} လုပ်ငန်းစီမံချက်၌ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးကဏ္ဍကို ဦးစားပေးသည့် မူဝါဒများကို အကျယ်တဝင့်ရေးဆွဲ အကောင်အထည်ဖော်ရန် လိုအပ်လျက်ရှိကြောင်း အသိအမှတ်ပြုထားသည့်အပြင် အတင်းအကျပ်ဆေးဖြတ်ပေးခြင်းနှင့် ဆေးဖြတ်စခန်းများအစား အပြောင်းအလဲပြုလုပ်နိုင်မည့် နည်းလမ်းများကို ရေးဆွဲဖော်ထုတ်၍ ရပ်ရွာအခြေပြု ကာကွယ်တားဆီးရေး၊ အဆောတလျင်အရေးယူဆောင်ရွက်ရေး၊ ကုသရေးနှင့် ပြုစောစောင့်ရှောက်ရေးတို့ကို ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်အတွင်း ထည့်သွင်းပေါင်းစပ် အကောင်အထည်ဖော်ရန် လိုအပ်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ သို့ရာတွင် ယနေ့အချိန်ထိ

ATS အသုံးပြုသူများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် ရည်ရွယ်သည့် ဝန်ဆောင်မှုများ ရေးဆွဲအကောင်အထည်ဖော်ရန် မဖြစ်စေလောက်သာ လုပ်ဆောင်ထားရှိသည်။ မက်အမ်ဖီတမင်းသုံးစွဲသူများနှင့် ပတ်သက်၍ ထိုင်းရဲအရာရှိတစ်ဦးမှ "သူတို့ကို ရိုးရိုးသာမန်ကုသရေး နည်းလမ်းတွေနဲ့ ကုသပေးနိုင်တယ်လို့ ထင်တဲ့အတွက် သူတို့ရဲ့အမူအကျင့်တွေကို ပြောင်းလဲနိုင်အောင် ကုသရေးခံယူဖို့ တိုက်တွန်းနေတာပါ" ဟု ပြောဆိုခဲ့သည်။^{၁၀၅}

အနောက်ပိုစီမိတ်ဒေသ၏ WHO နယ်မြေတာဝန်ခံရုံးမှ "မူဝါဒရေးဆွဲချမှတ်သူတွေအနေနဲ့ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူ အားလုံးကို ထူးခြားနားပြစ်ဒဏ်နဲ့ ထောင်ဒဏ်တွေချမှတ်နိုင်တဲ့ ထိရောက်အကျိုးရှိမှုမရှိတဲ့ မူဝါဒတွေကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာတဲ့ အန္တရာယ်တွေကို လျော့ချဖို့ကြိုးစားပြီး တားဆီးနိုင်ခြင်းရေးနဲ့ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးအကြားရှည်လျှောက်သာပျားလဲစွဲသာ အခြေအနေမျိုးကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ပြီး ATS သမားတွေကို ကူညီနိုင်အောင် သင့်လျော်သလို အရေးယူဆောင်ရွက်ပေးသင့်တယ်" ဟု အကြံပြုခဲ့သည်။ အဆိုပါရုံးမှ ATS အသုံးပြုမှု၏ နောက်ဆက်တွဲဆိုးကျိုးများနှင့် အသုံးပြုသည့်ပုံစံများနှင့် ပတ်သက်သည့် နောက်ဆုံးရအထောက်အထားများ၊ အန္တရာယ်လျော့ချရေးနှင့် လုပ်ဆောင်ချက်အကျဉ်း၊ ကာကွယ်တားဆီးရေးနှင့် ကုသရေးအတွက် လမ်းညွှန်မှုများ၊ ကုသရေးဆိုင်ရာ အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များနှင့်ပတ်သက်သည့် နည်းပညာဆိုင်ရာသုံးသပ်ချက် စာတမ်းလေးစောင်ကို ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့သည်။^{၁၀၆} ယနေ့အချိန်ထိ ATS သုံးစွဲမှုအတွက် ဆေးဝါးပေးဆိုင်ရာကုသမှု သို့မဟုတ် အစားထိုးကုသရေးအတွက် အတည်ပြုနိုင်ခြင်းမရှိသေးပေ။ မက်အမ်ဖီတမင်းအတွက် အစားထိုးကုသရေးအဖြစ်အသုံးချနိုင်မည့် အလားအလာရှိသည့် ဘိန်းစာပင်ကို သုတေသနပိုမိုပြုလုပ်ရန် အားပေးတိုက်တွန်းသင့်သည်။ ထို့ပြင် နိုင်ငံအဝှမ်းပျံ့နှံ့မှု

နှင့် အသုံးပြုမှုပုံစံများ (မတူညီသည့် ရေမြေဒေသများအတွင်းရှိ မြို့ပြ နှင့်ကျေးလက်အားပြိုင်မှုပုံစံများ၊ လုပ်ငန်းဆက်စပ်နှင့်အပန်းဖြေသုံးစွဲမှု တို့၏ အားပြိုင်မှု၊ ကွဲပြားခြားနားသည့် အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံများ၊ အသက် အရွယ်နှင့်လိင်)ကိုပိုမိုနားလည်သဘောပေါက်နိုင်ရန်အတွက် သုတေသန ပိုမိုပြုလုပ်ရန် လိုအပ်လျက်ရှိသည်။

ဒေသအတွင်း ATS သုံးစွဲမှုပြဿနာရပ်များ ပိုမိုဆိုးရွားလာမှု ကိုကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်ရန် အရင်းအမြစ်များအပူ တပြင်းလိုအပ်လျက် ရှိသည်။ ရပ်ရွာအခြေပြုဝန်ဆောင်မှုနှင့် ဆင့်ပွားပညာပေးလုပ်ငန်းများ အားဖြင့် အန္တရာယ်လျော့ချရေး၊ တားဆီးကာကွယ်ရေးနှင့် ကုသရေး

လုပ်ဆောင်ချက်များကို အထောက်အကူပြု၍ ATS သုံးစွဲသူများ ရယူအသုံးပြုနိုင်အောင် လုပ်ဆောင်ပေးရန်လိုအပ်သည်။ လက်တွေ့ကျ သည့်အရေးယူ ဆောင်ရွက်ချက်များအတွင်း ယာယီဆေးဝါးကုသရေး ဌာနများ၌ ATS အသုံးပြုမှုဆိုင်ရာ သီးခြားပြဿနာရပ်များကို တုန့်ပြန် ရန်အတွက် ငွေကုန်ကြေးကျနည်းပါးသည့် ကာကွယ်ရေးလုပ်ဆောင် ချက် (ဥပမာအားဖြင့် ပညာပေးလက်ကမ်းစာစောင်များ၊ သောက်ရေ များ၊ လတ်ဆတ်သည့်အသီးအနှံများ၊ သွားကျန်းမာရေး၊ ကွန်ဒုံးများ) များကို ဖြည့်ဆည်းထောက်ပံ့မှုများ ပါဝင်နိုင်ပြီး ယင်းအတွက် ရန်ပုံငွေ ထောက်ပံ့ပေးမည့်သူများကို ရှာဖွေနိုင်ပါသည်။

နိဂုံးချုပ်နှင့် ထောက်ခံအကြံပြုချက်များ

မြန်မာ၊ ထိုင်းနှင့် လာအိုနိုင်ငံနယ်စပ် ရွှေတြိဂံဒေသနှင့် အိမ်နီးချင်းတရုတ်နှင့် အိန္ဒိယရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်အတွင်း အပြောင်းအလဲများစွာဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုစာမျှကျဆင်းသွားခဲ့သည့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုသည် ၂၀၀၆ ခုနှစ်မှစ၍ နှစ်ဆခန့်ပြန်လည်မြင့်တက်လာခဲ့သည်။ ယခင်ကျဆင်းသွားခဲ့သည့် ဘိန်းဖြူအရည်အသွေးနှင့် ပမာဏသည်လည်း တဖန်ပြန်လည်ဦးမော့လာခဲ့ပြီး အခြားတစ်ဖက်တွင်လည်း မက်အမ်ဖီတမင်း အမျိုးအစားစိတ်ကြွဆေး ထုတ်လုပ်မှုနှင့် သုံးစွဲမှုများ မြင့်တက်လာခဲ့သည်။ ယခင်ကတည်းက ဒေသတွင်း၌ ဆေးခြောက်သုံးစွဲမှုပျံ့နှံ့လျက်ရှိပြီး အများအားဖြင့် အပန်းဖြေရန်၊ ဆေးဝါးနှင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် သုံးစွဲကြခြင်းဖြစ်သည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအနေဖြင့် လက်လှမ်းမီနိုင်မှု၊ ဈေးနှုန်း၊ အရည်အသွေး၊ တစ်ဦးချင်းစီ၏ ကြိုက်နှစ်သက်မှုနှင့် လုပ်ငန်းသဘောအရ မူးယစ်ဆေးဝါးအမျိုးမျိုးကိုပြောင်းလဲသုံးစွဲလေ့ရှိသည်။ ထိုသို့ပြောင်းလဲလာသည့် လမ်းကြောင်းများကို သုံးသပ်ခြင်းအားဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များကို အထိုက်အလျောက်လျှော့ချနိုင်သော်လည်း အာဆီယံဒေသ၏ မူးယစ်ဆေးဝါးကင်းစင်ရေး ၂၀၁၅ ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်သို့ ရောက်ရှိနိုင်ရန် အလှမ်းဝေးနေဆဲဖြစ်သည်။ အချိန်ကာလကန့်သတ်ချက်သည် ယုတ္တိကျခြင်းမရှိသည့် ပန်းတိုင်သို့ အရောက်လှမ်းရန် အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအတွက် ဖိအားကြီးဖြစ်လာခဲ့ပြီး ပိုမိုတင်းကျပ်သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးမူဝါဒများ ပေါ်ပေါက်လာသည်။

ကြောင်းကျိုးဆီလျော်၍ ထိရောက်အကျိုးရှိသည့် မူဝါဒများ ချမှတ်နိုင်ရန်အတွက် အပြောင်းအလဲမြန်ဆန်သည့် ဒေသတွင်း၊ ဒေသကြီးနှင့် နိုင်ငံတကာမူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်များကို ကောင်းစွာနားလည်သဘောပေါက်ရန် လိုအပ်သည်။ ဝယ်လိုအားနှင့် ရောင်းလိုအားသည် အခိုင်အမာ အပြန်အလှန်ဆက်နွယ်လျက်ရှိသဖြင့် မူဝါဒများ ချမှတ်ရာ၌ နှစ်ဖက်စလုံးကိုမျှ၍ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် လိုအပ်သည်။ လက်ရှိမူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်ရေးမူဝါဒများကို အလွန်တင်းကျပ်သည့် ပုံစံဖြင့် ဖော်ဆောင်လျက်ရှိပြီး မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများ၊ ဘိန်းစိုက်တောင်သူများ၊ အသေးစားရောင်းဝယ်သူများနှင့် ၎င်းတို့၏ သက်ဆိုင်ရာမိသားစုများနှင့် ရပ်ရွာတစ်ခုလုံးအပေါ် ကျရောက်လျက်ရှိသည့် ကျယ်ပြန့်သည့် သက်ရောက်ထိခိုက်မှုများကို မျက်ကွယ်ပြုလျက်ရှိသည်။ မူဝါဒရေးရာ အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များအပေါ် ဈေးကွက်မှ မည်သို့တုန့်ပြန်လျက်ရှိကြောင်း နားလည်သဘောပေါက်ပါမှ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များ ဒေသတစ်ခုမှ အခြားဒေသတစ်ခုသို့ ရွှေ့ပြောင်းသွားသည့် 'ပူဖောင်းသက်ရောက်မှု' များကို ရှောင်လွှဲနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ အားနည်းသည့် မူဝါဒများ ချမှတ်မိပါက မလိုလားအပ်သည့် သို့မဟုတ် ခုတ်ရာတစ်ခြား ရှာတစ်ခြားဖြစ်သည့် အကျိုးဆက်များထွက်ပေါ်လာနိုင်သည်။ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲ၍ ထိရောက်အကျိုးရှိသည့် မူဝါဒများသည် ဘိန်းစိုက်ခြင်း၊ ကုန်ကူးခြင်းနှင့် အသုံးပြုရသည့် အကြောင်းရင်းများကို နားလည်သဘောပေါက်မှုအပေါ် အခြေခံရေးဆွဲထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် အဆိုပါမူဝါဒများသည် အထူးသဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါး သို့မဟုတ် မူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်ရေးမူဝါဒများကြောင့် အများဆုံး ထိခိုက်ခံစားရလျက်ရှိသည့် အပယ်ခံရပ်ရွာလူထုများ၏ အကျိုးစီးပွားများကို ဦးထိပ်ထားသည်။

အရှေ့မြောက် အိန္ဒိယရှိ ဘိန်းရိတ်သစ်ပွင့်

ဤအစီရင်ခံစာ၌ ဒေသတွင်းရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ မူဝါဒများကို တင်းကျပ်စွာ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်း အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းထက် ပို၍လူသားဆန်ပြီး ကျန်းမာရေး၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးအခြေပြုမူဝါဒမျိုး ဖြစ်စေရန် အရေးတကြီး ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် လိုအပ်လျက်ရှိကြောင်း မီးမောင်းထိုးပြထားသည်။ အပြုသဘောဆောင်သည့် ကောင်းကျိုးရလဒ်များနှင့် အမိမိယပြည့်ဝ၍ အမှန်တကယ်ရရှိနိုင်သည့် ညွှန်းကိန်းများဖော်ထုတ်ရေး ဆွဲနိုင်ရန်အတွက် ရည်မှန်းချက်နှင့် မူဝါဒသစ်များ ရေးဆွဲဖော်ထုတ်နိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းများရှိပါမည်။ ရှေ့နောက်ညီညွတ်မှုရှိ၍ ပတ်သက်ပါဝင်လျက်ရှိသည့် အထိခိုက်လွယ်ဆုံးသောသူများကို ဖြစ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေအရ အရေးယူခြင်းမရှိဘဲ ဖြေလျှော့ပေးထားသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးဥပဒေများအဖြစ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲ၍ တားဆီးနှိမ်နင်းရေးလုပ်ငန်းဖော်ဆောင်ရာ၌ အသုံးပြုလျက်ရှိသည့် အရင်းအမြစ်များကို လူထုဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ၊ ကျေးလက်ဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် အန္တရာယ်လျှော့ချရေး၊ အမှန်တကယ် အလိုအပ်ဆုံးဖြစ်သူများအတွက် အထောက်အထားအပေါ် အခြေပြုထားသည့် ဆန္ဒအလျောက်ဆေးဝါးကုသမှု ခံယူနိုင်သောဝန်ဆောင်မှုများ ပေးအပ်ခြင်းများအတွက် ပြောင်းလဲအသုံးချနိုင်မည်ဆိုပါက ဒေသတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးရေးရာ မူဝါဒများကို အဖိုးနည်းဝန်ပါ၍ ပိုမိုရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲမှုရှိအောင် လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

တစ်ကျော့ပြန်ဘိန်းပန်းများ

ရွှေတြိဂံဒေသသည် ဘိန်းအများဆုံးစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သည့် ဒေသဖြစ်လာခဲ့သည်။ ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုစာမျှ လျော့ကျခဲ့ပြီးနောက် ၂၀၀၆ ခုနှစ်မှစ၍ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုနှစ်ဆမျှ ပြန်လည်မြင့်တက်လာခဲ့ပြီး

၂၀၁၂ ခုနှစ်အရောက်တွင် ကမ္ဘာ့စုစုပေါင်း တရားမဝင်စိုက်ပျိုးမှု၏ ၃၀% နီးပါးရှိလာခဲ့သည်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုသည် ယခင်အဓိကစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ခဲ့သော ဝါ ကိုးကန့်နှင့် မုန်းလာဒေသများမှ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းသို့ ရွှေ့ပြောင်းသွားခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းနှင့် ကချင်ပြည်နယ်များအတွင်း စိုက်ပျိုးမှုများ ပြန်လည်မြင့်တက်လာသကဲ့သို့ အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယ၊ လာအိုနိုင်ငံ (၂၀၀၅ ခုနှစ်အတွင်း ဘိန်းကင်းစင်ရမည်ဟု အစောဆုံးထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်) နှင့်ထိုင်းနိုင်ငံများ (စိုက်ပျိုးမှုအလွန်နည်းပါးနေဆဲ) တို့၌ အနည်းအကျဉ်းလျော့ကျသွားခဲ့သည်။ ဤတစ်ကျော့ပြန်စိုက်ပျိုးမှု၏ နောက်ကွယ်၌ အကြောင်းရင်းများစွာရှိနေပါသည်။ ပထမအချက်အနေဖြင့် မြန်မာနှင့် လာအိုနိုင်ငံကဲ့သို့သော အဓိကစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သည့် နိုင်ငံများ၌ တင်းကျပ်သည့် ဘိန်းတားဆီးနှိမ်နင်းရေးလုပ်ငန်းများ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းကြောင့် ဘိန်းကုန်ကြမ်းဈေးနှုန်းများ မြင့်တက်သွားခဲ့သဖြင့် အခြားနယ်မြေများအတွင်းပိုမိုတိုးချဲ့စိုက်ပျိုးရန် မက်လုံးတစ်ခုဖြစ်လာခဲ့သည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အခြားစီးပွားဖြစ်သီးနှံဈေးနှုန်းများ ကျဆင်းသွားခဲ့သော်လည်း မိသားစုသုံး အခြေခံကုန်စည်ဈေးနှုန်းများ ဆက်လက်မြင့်တက်လျက်ရှိသည်။ မြေယာလက်လှမ်းမီ အသုံးပြုနိုင်ခြင်းမရှိမှုသည်လည်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုအောင် တွန်းအားပေးလျက်ရှိသည်။ မြေယာမရှိသောကြောင့် အခြားတရားဝင်သည့် စီးပွားဖြစ်သီးနှံများ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်နိုင်ခြင်းမရှိသဖြင့် အချို့သောသူများက ဝေးလံခေါင်ဖျားသည့် တောင်တန်းများပေါ်၌ ဘိန်းစိုက်ပျိုးရန် ဦးလှည့်သွားကြသည်။ တရုတ်ဘိန်းအစားထိုးအစီအစဉ်သည် အထင်နှင့်အမြင်ပါစင်အောင်လွဲခဲ့ပြီး အကြီးစားစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ကွက်များအတွင်း တရုတ်ကုမ္ပဏီများ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန်သာ အားပေးတိုက်တွန်းခဲ့သဖြင့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကို တနည်းတဖုံ တွန်းအားပေးခဲ့သည်။ ရပ်ရွာလူထုများအနေဖြင့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးရခြင်း၏ အဓိကအကြောင်းရင်းမှာ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုကြောင့်ဖြစ်ပြီး ယခုထိ ကိုင်တွယ်ဖြေ

ရှင်းပေးမှုမရှိခဲ့ပေ။ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုသည် ဝင်ငွေတစ်ခုတည်းအပေါ် မှီတည်နေခြင်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ ကျယ်ပြန့်သည့် အခြားလူမှုစီးပွားရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များမှလည်း သက်ရောက်လွှမ်းမိုးလျက်ရှိ သည်။ ကုန်းမြင့်နေကျေးလက်လူထုများသည် 'အကျိုးအမြတ်အများ ဆုံးရရှိသူများ' မဟုတ်ဘဲ မိမိတို့၏ ဘဝနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း လုပ်ငန်းများ၌ ကြုံတွေ့ရလျက်ရှိသည့် အခက်အခဲများနှင့်စိန်ခေါ်မှု အမျိုးမျိုးကို ရင်ဆိုင်ကျော်လွှားရန် လတ်တလောဖြေရှင်းသည့်အနေ ဖြင့် ဘိန်းစိုက်ကြခြင်းဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယ ဒေသအတွင်း ဆက်လက်ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် ပဋိပက္ခသည်လည်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုပြုလုပ်ရန် အားပေးလျက်ရှိသည်။

နောက်ဆုံးအနေဖြင့် ကမ္ဘာ့ဘိန်းဖြူဈေးကွက်အတွင်းရှိ အပြောင်း အလဲများကလည်း အရှေ့တောင်အာရှ ဘိန်းအခြေခံဆေးဝါးဈေးကွက် ၏ဝယ်လိုအားနှင့် ရောင်းလိုအားအပေါ် သက်ရောက်လွှမ်းမိုးမှုရှိသည်။ ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုစာမျှကျဆင်းသွားခဲ့သည့်ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေးသည်ကမ္ဘာ့ ဈေးကွက်ကို ဒေသတွင်းပြုလုပ်သည့် ဖြစ်စဉ်နှင့် တိုက်ဆိုင်လျက်ရှိ သည်။ ရွှေတြိဂံဒေသထွက် ဘိန်းဖြူများကမ္ဘာ့ဈေးကွက်ကို လွှမ်းမိုးခဲ့စဉ်

အခါက မြောက်အမေ ရိကဈေးကွက်တစ်ခုလုံးနီးပါး ကိုလံဘီယာနှင့် မက္ကဆီကိုဘိန်းဖြူများ နေရာယူထားခဲ့ပြီး ထပ်မံတိုးချဲ့လိုက်သည့် ဥရောပ ဈေးကွက်နှင့် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုရှိ ဈေးကွက်သစ်များကို အာဖရိန် နှစ်စတုတ်ကုန်များဖြင့် ဖြန့်ကျက်ထားခဲ့သည်။ ယင်းအချိန်၌ အရှေ့ တောင်အာရှထွက် ဘိန်းဖြူများ၏ ကမ္ဘာ့ဝယ်လိုအား သိသိသာသာကျ ဆင်းသွားခဲ့ခြင်းကြောင့် ဘိန်းထုတ်လုပ်မှုတစ်ရပ်စုံထိုး ကျဆင်းသွားခဲ့ သည့် ကနဦးပိုင်း၌ ဈေးနှုန်းများသိသိသာသာ မြင့်တက်လာမှုမရှိခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့သော် ၂၀၀၆ ခုနှစ်အရောက်တွင် ကျဆင်းမှုသည် ဩစတြေးလျအပါအဝင် ဒေသတွင်းဝယ်လိုအားများကို ဖြည့်ဆည်း ပေးနိုင်ခြင်းမရှိတော့သည့် အနေအထားသို့ ရောက်ရှိလာခဲ့သလို ဘိန်းဖြူ ဝယ်လိုအားများ အထူးသဖြင့်တရုတ်မှ ဆက်လက်မြင့်တက်လာသဖြင့် ဘိန်းဖြူများပြတ်လပ်သွားပြီး ဈေးနှုန်းများ မြင့်တက်လာကာဆတိုး ထုတ်လုပ်ရန်အတွက် စီးပွားရေးမက်လုံးများ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။

ဘိန်းမည်မျှစိုက်ပျိုးလျက်ရှိကြောင်း ခိုင်မာတိကျသည့်ကိန်း ဂဏန်းအချက်အလက်များ မရှိသော်လည်း အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင်း တရား မဝင် ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုသည် အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ မြင့် တက်လာကြောင်း အထင်အရှားတွေ့မြင်ရလျက်ရှိပြီး လာအိုနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံပေါင်းထုတ်လုပ်မှုမဟာဏနှင့်ညီမျှလျက်ရှိသဖြင့် အာဖရိန် နှစ်စတုတ်နှင့် မြန်မာပြီးလျှင် တတိယမြောက် တရားမဝင်ဘိန်းစိုက်ပျိုး ထုတ်လုပ်မှုအများဆုံးနိုင်ငံ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ဤလတ်တလောမြင့်တက် မှုသည် အဓိကအားဖြင့် အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယဒေသတွင် အများဆုံး ဖြစ်ပြီး အထက်တွင်ဆိုခဲ့ပြီးဖြစ်သည့်အတိုင်း ဒေသတွင်းနှင့် ကမ္ဘာ့ ဈေးကွက်အပြောင်းအလဲကို တုန်ပြန်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအရှေ့မြောက်ဒေသမှ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုများ ရှမ်းပြည်နယ်တောင် ပိုင်းဒေသသို့ ရွှေ့ပြောင်းသွားခြင်း၊ အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယဒေသရှိ ကုန်း မြင့်နေရပ်ရွာလူထုများ၏ ဆင်းရဲကျပ်တည်းမှုတို့နှင့် တိုက်ဆိုင်လျက် ရှိပြီး ယင်းဒေသများ၌ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် ပဋိပက္ခများ ကလည်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုဖြင့် တက်လာစေရန်အတွက် အလားတူအခြေ အနေများ ဖန်တီးပေးလျက်ရှိသည်။

မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုပုံစံများနှင့် HIVနှင့် အသည်းရောင်အသားဝါရောဂါပိုး ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှု

ရွှေတြိဂံနယ်မြေနှင့် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများ၌ တစ်ရိန်ထိုးပြောင်း လဲလာသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးအသုံးပြုပုံစံများကို ကြုံတွေ့နေရသည်။ ဒေသတွင်း၌ ဘိန်းမဲကိုမျိုချခြင်းနှင့် ရှူရှိုက်ခြင်းတို့မှ နောက်ပိုင်းတွင် ဘိန်းဖြူကို ရှူရှိုက်ခြင်းနှင့် အကြောထဲထိုးသွင်းမှုပုံစံသို့ ပြောင်းလဲသွား ခဲ့သည်။ ဘိန်းမဲကို အစဉ်အလာအရ ရည်ရွယ်ချက်အမျိုးမျိုးအတွက် အသုံးပြုခဲ့ကြပြီး အပန်းဖြေခြင်း၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဆေးဝါးရည်ရွယ်ချက် များအတွက် အသုံးပြုမှုများ ပါဝင်လျက်ရှိပြီး ဒေသတွင်း ရံဖန်ရံခါသုံးစွဲမှု နှင့်လုံးဝနီးပါးပြဿနာမရှိသည့် သုံးစွဲမှုပုံစံများနှင့် ပတ်သက်သည့် သမိုင်း ကြောင်းနောက်ခံရှိခဲ့သည်။ ဘိန်းကိုမြန်မာ၊အိန္ဒိယနှင့်လာအိုနိုင်ငံများရှိ ဘိန်းစိုက်ပျိုးသည့် ဒေသများ၌ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သုံးစွဲလျက်ရှိပြီး ဒေသတွင်း ဝယ်လိုအားသည် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု မြင့်တက်လာစေသည့် အကြောင်းရင်းများစွာထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ ဒေသတစ်လွှား၌ ဘိန်းဖြူ သုံးစွဲမှုပျံ့နှံ့လျက်ရှိပြီး အချို့ဒေသများသည် 'ဘိန်းဖြူကပ်ဆိုက်မှု' ရင် ဆိုင်ကြုံတွေ့ရလျက်ရှိသည်။ လက်ရှိအချိန်၌ ဘိန်းဖြူအများစုကို ရှမ်း

ဘိန်းဖြူအကြောထဲ ထိုးသွင်းရန် ပြင်ဆင်နေပုံ။

လားရှိုးဈေးအတွင်းမှ ဆေးဆိုင်တစ်ခု။

ပြည်နယ်အတွင်းထုတ်လုပ်၍ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းရှိ ကျန်ဒေသများနှင့် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများသို့ ဖြန့်ဖြူးလျက်ရှိသည်။ လတ်တလော ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုများ မြင့်တက်လာပြီးနောက်ပိုင်း အရှေ့တောင်အာရှဈေးကွက်အတွင်း ဘိန်းဖြူရယူသုံးစွဲနိုင်မှု မြင့်တက်လာခဲ့ပြီး ဈေးနှုန်းသည်လည်း အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ တည်ငြိမ်လျက်ရှိသည်။ သို့ရာတွင် လက်လီဈေးကွက်အတွင်းရှိ ဘိန်းဖြူအရည်အသွေးသည် ယခင်အဆင့်သို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိခြင်း မရှိသေးပေ။ အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယဒေသတွင်လည်း အလားတူ အခြေအနေမျိုး တွေ့မြင်ရလျက်ရှိသည်။ ယခင်စပတ်စပိုပရော့ဒ်စ်စီဗွန် (SP) အကိုက်အခဲပျောက်ဆေးကို ပြောင်းလဲသုံးစွဲခဲ့ကြသူများနေဖြင့် အကိုက်အခဲပျောက်ဆေးကို အလွယ်တကူ အကြောထဲ ထိုးသွင်းနိုင်ခြင်း မရှိသကဲ့သို့ အရည်အသွေးသည်လည်း အလွန်ညံ့ဖျင်းသဖြင့် ဘိန်းဖြူသုံးစွဲသူဘက်သို့ ပြန်လည်ဦးလှည့်လာခဲ့ကြသည်။ ဒေသတစ်လွှားရှိ ဘိန်းဖြူသုံးစွဲသူများသည် ယာယီဘိန်းဖြူဈေးနှုန်း မြင့်တက်မှုနှင့်ပြတ်လပ်မှုကို ဆေးဘက်ဆိုင်ရာဆေးဝါးများဖြင့် အစားထိုး၍ ကျော်လွှားခဲ့ကြသည်။ မြင့်တက်လာသည့် ဘိန်းဖြူသုံးစွဲသူ အများစုသည် ဘိန်းဖြူ၏ 'မိုန်းမောစေသည့်' အာနိသင်ကို ဟန်ချက်ထိန်းရန်အတွက် မက်အမ်ဖီတမင်းကို ပေါင်းစပ်အသုံးပြုကြသည်ဟု ပြောဆိုခဲ့သည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးအကြောထဲ ထိုးသွင်းမှုမြင့်တက်လာခြင်းသည် ကူးစက်နိုင်သည့် HIV/AIDS နှင့် အသည်းရောင်အသားဝါစီကဲ့သို့သောရောဂါများ ကူးစက်ပျံ့နှံ့ရသည့် အဓိကတွန်းအားအဖြစ် ဆက်လက်ရပ်တည်လျက်ရှိပြီး ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့အစည်းမှ 'ရောဂါပိုးချိန်ကိုက်ပုံး' ဟု ခေါ်ဆိုလျက်ရှိသည်။

အရှေ့နှင့် အရှေ့တောင်အာရှဒေသတွင်း၌ စိတ်ကြွဆေး (ATS) ထုတ်လုပ်မှုနှင့် သုံးစွဲမှုအတိုင်းအတာများ ဆက်လက်မြင့်တက်

လာလျက်ရှိပြီး အများစုသည် မက်အမ်ဖီတမင်းအမျိုးအစားဖြစ်သည်။ စိတ်ကြွဆေး (ATS) ကိုစွဲစွဲလန်းလန်းသုံးမှုသည် ဆိုးရွားသည့် ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များကို ပေါ်ပေါက်လာစေသည်။ စိတ်ကြွဆေး (ATS) အသုံးပြုမှုသည် HIV အသည်းရောင်အသားဝါဘီနှင့် စီ၊ လိင်ဆက်ဆံရာမှကူးစက်သည့်ရောဂါများ၊ တီဘီနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေးပြဿနာများ ပြန့်ပွားမှုနှင့်လည်း ဆက်စပ်လျက်ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် အထိခိုက်လွယ်သည့် လိင်ဖျော်ဖြေရေးလုပ်သားများ၊ အလုပ်အကိုင်မရှိသည့် လူငယ်များ၊ အကျဉ်းသားများနှင့် အပယ်ခံရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမား လူထုများအကြား ဖြစ်ပွားမှုမြင့်မားသည်။ သို့ဖြစ်၍ အသက်အန္တရာယ်ခြိမ်းခြောက်နိုင်သည့် ကူးစက်ရောဂါများ ပြန့်ပွားမှုကို ရပ်တန့်ပစ်ရန်အတွက် ဒေသတစ်ခုလုံးအနေဖြင့် အထောက်အထားအခြေပြု ကာကွယ်တားဆီးရေး၊ ကုသရေးနှင့် အန္တရာယ်လျော့ချရေး ဝန်ဆောင်မှုများ ဖော်ထုတ်ပေးရန် အပူတပြင်းလိုအပ်လျက်ရှိသည်။

အခြားဆေးဝါးများနှင့် ပတ်သက်သည့် မူဝါဒဆိုင်ရာ အကျပ်ရိတ်မှုများ

မြန်မာ၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ မလေးရှားနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံများ၏ ဒေသပေါက်ပင်တစ်ခုဖြစ်သော ဘိန်းစာရွက်၏ လန်းဆန်းတက်ကြွစေသည့် အာနိသင်နှင့် အခြားဆေးဝါးဆိုင်ရာအာနိသင်များကို အစဉ်အလာအရ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သုံးစွဲလျက်ရှိကြသည်။ ဘိန်းစာရွက်ကို ပမာဏနည်းနည်းဖြင့် ဝါးစားပါက သိမ်မွေ့ညင်သာစွာ လန်းဆန်းတက်ကြွနေစေသည့် အာနိသင် (အာရေဗီယန်ကျွန်းဆွယ်နှင့် အာဖရိကရှိ ဟွန်းဒေသတို့၌ ဝါးစားလေ့ရှိသည့်ခတ် (Khat) နှင့် အင်ဒီယန်ဒေသရှိ ကိုကာရွက်ဝါးစားမှုတို့နှင့် နှိုင်းယှဉ်နိုင်သည်) ရှိပြီး ပမာဏအများအပြားသုံးစွဲပါက မူးယစ်စေသည့် အာနိသင်သက်ရောက်စေသဖြင့် အစဉ်အလာအရ အကိုက်အခဲပျောက်ဆေးအဖြစ် အသုံးပြုကြသည်။ ဘိန်းစာပင်ကိုကုလသမဂ္ဂကျင့်ထုံးများအောက်တွင် စာရင်းသွင်းထားခြင်း မရှိသော်လည်း အင်ဒိုနီးရှားမှလွဲ၍ ကျန်အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများရှိ အမျိုးသားမူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်ရေးဥပဒေများ၌ ထည့်သွင်းစာရင်းသွင်းထားလျက်ရှိသည်။ လတ်တလောနှစ်များအတွင်း ထိုင်းနိုင်ငံတောင်ပိုင်းဒေသ၌ ဘိန်းစာပင်နှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည့် အဖမ်းအဆီးများ မြင့်တက်လာခဲ့သည်။ အရွက်များကို ပြုတ်၍ ရေခဲခန်းကြမ်းအဖြစ်သုံးဆောင်ခြင်းနှင့် ကိုကာကိုလာကဲ့သို့သော အခြားပစ္စည်းများဖြင့် ရောစပ်သုံးစွဲခြင်း၊ ချောင်းဆိုးပျောက်ဆေးနှင့် ရေခဲတုံးများဖြင့်သုံးစွဲခြင်းနှင့် တစ်ခါတစ်ရံ လူငယ်လူရွယ်များမှ စိတ်ကြွဆေး (ATS) သို့မဟုတ် ဘင်ဖီဒိုင်ယာဇီပင်များနှင့် ပေါင်းစပ်သုံးစွဲခြင်းကဲ့သို့သော သုံးစွဲမှုပုံစံသစ်များ ကြောင့်ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းမှု များပြားလာခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့သော ပေါင်းစပ်အရည်များမှ ကျန်းမာရေးအပေါ် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်ထိခိုက်မှု အများအပြားရှိစေသော်လည်း ဘိန်းစာပင်သက်သက်ဆိုပါက နှစ်ရှည်စွဲ၍ သုံးလင့်ကစား ပြင်းထန်သည့် ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးများ သက်ရောက်လာစေခြင်းမရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ လက်တွေ့အခြေအနေ၌ ဘိန်းစာပင်သည် လူများအား ပိုမိုအန္တရာယ်ဖြစ်စေသည့် အရက်၊ ဘိန်းအခြေခံဆေးဝါး သို့မဟုတ် မက်အမ်ဖီတမင်းသုံးစွဲမှုများနှင့် 'အဆင့်တက်သွားခြင်း' မရှိစေရန် ကာကွယ်တားဆီးပေးနေသကဲ့သို့ သုံးသပ်ရသည်။ ထို့ပြင် ဘိန်းအခြေခံဆေးဝါးနှင့် မက်အမ်ဖီတမင်းစွဲလန်းမှုများကို

အစားထိုးကုသနိုင်သည့် ၎င်း၏ ထိရောက်သည့် ဆေးဝါးဆိုင်ရာအသုံးပြုမှု အလားအလာများကလည်း လူများကို ပိုမိုအာရုံစိုက်လာအောင် ဆွဲဆောင်လျက်ရှိသည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်အတွင်း ထိုင်းတရားရေးဝန်ကြီးဌာနမှ မိမိတို့အနေဖြင့် ဘိန်းစာပင်အသုံးပြုမှုကို ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူမှု မပြုတော့ရန် စဉ်းစားသုံးသပ်လျက်ရှိကြောင်း ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့ခြင်းသည် အင်မတန်ကြီးဆိုသင့်သည့် ခြေလှမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည့်အပြင် ၎င်း၏ဆေးဝါးဆိုင်ရာ အစွမ်းသတ္တိများနှင့် ပတ်သက်၍ သိပ္ပံဆိုင်ရာသုတေသနများကို နှောင့်နှေးခြင်းမရှိ ဖော်ဆောင်နိုင်အောင် ပံ့ပိုးကူညီပေးပါလိမ့်မည်။

ဒေသတစ်လွှားရှိ တရားမဝင် မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်များ တွင်ရောက်ရှိလာသည့် အခြားဆေးဝါးအမျိုးအစားများသည် ကက်တမင်းနှင့် ထရာမာဒေါလ်ကဲ့သို့သော တရားဝင်ဆေးဝါးလုပ်ငန်းများမှ လမ်းလွှဲရောက်ရှိလာခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤနှစ်များအတွင်း ဒေသတစ်လွှားရှိ နိုင်ငံများသည် မိမိတို့၏တိုက်တွန်းချက်ကြောင့် အဆိုပါအခြေခံ ဆေးဝါးရယူသုံးစွဲနိုင်မှုအပေါ် သက်ရောက်လာနိုင်ခြေရှိသည့် နောက်ဆက်တွဲဆိုးကျိုးများကို ဥပေက္ခာပြုလျက် တရားဝင်ဆေးဝါးများ 'အလွဲသုံးစားမှု' ကို ကုလသမဂ္ဂမူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး ကျင့်ထုံးများအောက်တွင် ထားရှိရန်အတွက် နိုင်ငံရေးအရ စဉ်ဆက်မပြတ်ဖိအားပေး၍ အခိုင်အမာတိုက်တွန်းခဲ့ကြသည်။ အဆိုပါအာဆီယံနိုင်ငံများသည် ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့အစည်း မူးယစ်ဆေးဝါးစွဲလန်းမှုဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များ ကော်မတီမှ ထိုသို့စာရင်းသွင်းမှုမပြုရန်အတွက် အထောက်အထားအခိုင်အမာဖြင့် အကြံပြုထောက်ခံထားသည့် အချက်များကို လည်းမျက်နှာလွဲပစ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ကက်တမင်းသို့မဟုတ် ထရာမာဒေါလ်အလွဲသုံးစားမှုနှင့် ပတ်သက်သည့် အန္တရာယ်သည် ၎င်းတို့၏ စာရင်းသွင်းသတ်မှတ်ချက်အတွက် ခိုင်လုံသည့် အကြောင်းပြချက်တစ်ရပ်မဟုတ်သဖြင့် ထိုသို့ထိန်းချုပ်လိုက်ခြင်းအားဖြင့် အခြေခံဆေးဝါးအဖြစ် အသုံးပြုမှု၏ လက်လှမ်းမီရယူသုံးစွဲနိုင်မှုအပေါ် ဆိုးရွားသည့်သက်ရောက်မှုများရှိလာမည်ဖြစ်သည်။ ဤဆေးဝါးများ၏ အချို့သော အသုံးပြုမှုပုံစံများအပေါ် နောက်ဆက်တွဲဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများ ရှိလာမည်ဖြစ်သောကြောင့် မည်သည့်ကုလသမဂ္ဂကျင့်ထုံး သို့မဟုတ် အမျိုးသားမူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်မှုစနစ်အတွင်း ထည့်သွင်းရန် မစဉ်းစားမီ ယင်းတို့၏ လက်လှမ်းမီ ရယူသုံးစွဲနိုင်မှုအပေါ် ကျရောက်လျက်ရှိသည့် စိုးရိမ်ဖွယ်ကောင်းသော သက်ရောက်ထိခိုက်မှု အလားအလာများကို ကောင်းစွာနားလည်သဘောပေါက်မှုရှိရန် လိုအပ်သည်။ နိုင်ငံအများစု၌ 'တရားမဝင်မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး' နယ်ပယ်ပြင်ပရှိ ဆေးဝါးများကို စည်းကြပ်ရာ၌ ရှိရင်းစွဲပဒေမူဘောင်များကိုသာ ထိထိရောက်ရောက် စည်းကြပ်အကောင်အထည်ဖော်လျှင် ပမာဏအမြောက်အများ လမ်းကြောင်း ပြောင်းလဲသွားသည့် အရဲစွန့်ရမှုအန္တရာယ်များကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်အတွက် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ အလုံအလောက်ရှိနှင့်ပြီး ဖြစ်သည်ဟု ယူဆနိုင်သည်။

ပဋိပက္ခ၊ ရာဇဝတ်မှုနှင့် အကျင့်ပျက်ခြစားမှု

နိုင်ငံတကာ မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးစနစ်သည် ကျယ်ပြန့်၍ ဖြိုးကြီးထွားလာလျက်ရှိသည့် တရားမဝင် မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်၏ ဖြစ်တည်မှုကို ကာကွယ်တားဆီးနိုင်ခြင်းမရှိပေ။ ယင်းအစား ဒုစရိုက်အဖွဲ့များနှင့် မူးယစ်ရာဇာကြီးများ လုပ်ငန်းဖော်ဆောင်ရန်အတွက်

တိုင်းရင်းသားပဋိပက္ခနှင့် တင်းမာမှုများ၊ အားနည်းသည့် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်နေသော နိုင်ငံတကာပထဝီနိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အကျိုးစီးပွားများဖြင့် ပြည့်နက်နေသည့် အခြေအနေမျိုးကို ဖန်တီးပေးလျက်ရှိသည်။ အကျိုးအမြတ်များပြားသည့် တရားမဝင်မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်များ တည်ရှိနေခြင်းသည် ပဋိပက္ခကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာစေပြီး အကျင့်ပျက်ခြစားမှု၊ ရာဇဝတ်မှု၊ အကြမ်းဖက်မှုနှင့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ပေါ်ပေါက်လာစေသည်။ နိုင်ငံထက်စီးနင်းဖြင့် လုံးဝသည်းညည်းမခံသည့် ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုများနှင့် တားဆီးနှိမ်နင်းရေးကို အလေးပေးအာရုံစိုက်မှုသည် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများ၊ အသေးစားရောင်းဝယ်ရေးသမားများနှင့် ဘိန်းစိုက်တောင်သူများ အပါအဝင် အထိခိုက်လွယ်၍ အပယ်ခံထားရသည့် ရပ်ရွာလူထုများကို ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူခံရစေခဲ့သည်။ အချို့သောအခြေအနေမျိုး၌ ထိုကဲ့သို့သောမူဝါဒများသည် မဟာမိတ်များကို တရားမဝင်လုပ်ငန်းများ၌ ပါဝင်လာအောင် လမ်းဖွင့်ပေးခြင်းဖြင့် နိုင်ငံရေးအားပြိုင်ဘက်များကို ပစ်မှတ်ထားလေ့ရှိသည်။

မြန်မာနှင့် အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယရှိ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုအများစုသည် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် ဒေသများတွင် စိုက်ပျိုးမှုများပြားသည်။ ပဋိပက္ခသည် ကုန်းမြင့်နေ တိုင်းရင်းသားပြည်သူများကို အခြေပျက်စေပြီး ပိုမိုဘေးရောက်သွားစေသည့်အပြင် ပိုမိုဆင်းရဲကျပ်တည်းလာစေရန် တွန်းပို့လျက်ရှိသည်။ ထိုကဲ့သို့သော ရပ်ရွာလူထုများမှ အချို့သည် မိမိတို့၏ ရှင်သန်ရပ်တည်မှုအတွက် တစ်ကျော့ပြန်ဘိန်းစိုက်ပျိုးလာခဲ့ကြသည်။ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် ပဋိပက္ခသည် သင့်လျော်သည့်ဖွံ့ဖြိုးရေး လုပ်ဆောင်ချက်များကို ဖော်ဆောင်နိုင်ခြင်းမရှိအောင် နှောင့်ယှက်ဟန့်တားလျက်ရှိသည့်အပြင် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများ၏ ဆေးဝါးကုသမှုနှင့် အန္တရာယ်လျော့ချရေးဝန်ဆောင်မှုများ လက်လှမ်းမီအသုံးချနိုင်စွမ်းကို ကန့်သတ်လျက်ရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ တပ်မတော် (အစိုးရစစ်တပ်) သည် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အချို့နှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး လုပ်ဆောင်၍ ကျန်အဖွဲ့များကို တိုက်ခိုက်သည့် မဟာဗျူဟာကို ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည်။ အာဏာရစစ်အစိုးရများသည် ပဋိပက္ခဖြေရှင်းခြင်းနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက် 'စီမံခန့်ခွဲမှု' ကို ပိုမိုအာရုံစိုက်ကြလေ့ရှိသည်။ ၎င်းတို့၏ ထကြွသောင်းကျန်းမှုချေမှုန်းရေး မဟာဗျူဟာ၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ အနေဖြင့် တပ်မတော်မှ ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့များစွာကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်၍ ထောက်ပံ့ကူညီလျက်ရှိသည်။ လုံခြုံရေးသည် ထိပ်တန်းဦးစားပေးဖြစ်လာသည့်အခါ တပ်မတော်မှ မဟာမိတ်တပ်ဖွဲ့များကို ယာယီမျက်ကွယ်ပြုခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် ဘိန်းနှင့် ဘိန်းဖြူထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် မှောင်ခိုကုန်ကူးမှုလုပ်ငန်းများကို ပြည်သူ့စစ်များ လွတ်လွတ်လပ်လပ်ဖော်ဆောင်နိုင်အောင် ခွင့်ပြုထားခဲ့သည်။ လက်ရှိအချိန်၌ ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့များသည် မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်ရေးနှင့် ကုန်သွယ်ရေးလုပ်ငန်းများကို တွင်တွင်ကျယ်ကျယ် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယဒေသများအတွင်း အစိုးရကျောထောက် နောက်ခံပြုထားသည့် ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့များကို အသုံးပြုခြင်းသည် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် အကျင့်ပျက်ခြစားမှုများ ပိုမိုဆိုးရွားလာစေရန် ထပ်လောင်းအားဖြည့်ပေးလျက်ရှိသည်။

မူးယစ်ဆေးဝါး ကုန်ကူးမှုသည် အလွန်အကျိုးအမြတ်များသည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတစ်ရပ်ဖြစ်သဖြင့် ဒေသတစ်လွှား၌ အကျင့်ပျက်ခြစားမှုများ ကျယ်ပြန့်လာပြီး အဆင့်မြင့်အရာရှိများသို့တိုင် ပျံ့နှံ့လျက်ရှိသည်။ အားနည်းသည့်အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုမရှိခြင်း

သည်လည်း မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များကို ပိုမိုဆိုးရွားလာစေသည်။ သို့ဖြစ်၍ မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုအတွက် ပဋိပက္ခ၌ ပါဝင်ပတ်သက်လျက်ရှိသည့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုတည်း သို့မဟုတ် တစ်နိုင်ငံတည်းအပေါ် ခေါင်းပုံချခြင်းသည် ယုတ္တိကျခြင်းမရှိပေ။ ယင်းပြဿနာများမှ အကျိုးစီးပွားရရှိနေသည့် မက်မောဖွယ်ရာကောင်းသည့် တရားမဝင်ကုန်သွယ်ရေး၌ ကိုယ်ကျိုးမျှော်လင့်ချက်များ ကြီးမားလျက်ရှိပြီး အချို့အခြေအနေများ၌ လုံခြုံရေးသည် အများပြည်သူနှင့် သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိတော့သည့် ပုဂ္ဂလိကပိုင်စွမ်းကိုသို့ဖြစ်လာပြီး တပ်ဖွဲ့များကို တရားဝင်အသုံးပြုမှုအပေါ် လက်ဝါးကြီးအုပ်ချယ်လှယ်မှုကို အားနည်းသွားစေသဖြင့် ဒီမိုကရေစီကျသည့် နိုင်ငံကဲ့သို့ အမှတ်မှားလေ့ရှိသည်။ ဤဟာကွက်ကြောင့် အကြမ်းဖက်သည့်လုပ်ငန်းရှင်များမှ အချို့သော နယ်မြေဒေသများကို ထိန်းချုပ်လိုက်ခြင်းဖြင့် လုံခြုံရေးအစီအစဉ် အပြောင်းအလဲများ၊ တစ်ဘက်သတ်စီရင်ဆုံးဖြတ်မှုနှင့် မကြာခဏ အကြမ်းဖက်မှုများကို ပေါ်ပေါက်လာစေသည်။ 'အကြမ်းဖက်မှုပြင်းထန်သည့်ဈေးကွက်' သည် ရှုပ်ထွေးသည့်လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များမှ ထွက်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်ပြီး အကြမ်းဖက်မှုပိုမို ကျယ်ပြန့်လာအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ပဋိပက္ခနှင့် အာဏာကိုနောက်ကွယ်မှ ထိန်းချုပ်ခြင်းဖြစ်သည်။

ယင်းဒေသများတွင်း နေထိုင်လျက်ရှိသည့် လူထုများသည် မရေရာသည့် အနေအထားမျိုး၌ ပိတ်မိလျက်ရှိသဖြင့် ခက်ခဲကြမ်းတမ်း၍ အကြမ်းဖက်မှုပြင်းထန်သည့် ဝန်းကျင်၌ အသက်ရှင်ရပ်တည်နိုင်ရန်အတွက် 'တရားမဝင်လုပ်ငန်းများကို ရွှေ့ပြောင်းလုပ်ကိုင်ရန်' တွန်းပို့ခံရလျက်ရှိသည်။ ဥပမာ၊ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုနှင့် ပတ်သက်သည့် တရားမဝင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၌ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းမျိုးကို ဆိုလိုသည်။ သက်ဆိုင်ရာ နယ်မြေဒေသများကို ထိန်းချုပ်လျက်ရှိသည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေး အဖွဲ့အစည်းများအတွက်လည်း ထိုနည်းနှင့်နှစ်သက်သော်လည်း တစ်ချိန်တည်း၌ တရားမဝင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ဖော်ဆောင်နိုင်မည့် အခွင့်အလမ်းများကို ပိတ်ပင်တားဆီးသကဲ့သို့ဖြစ်နေပြီး မိမိတို့၏ အခြေစိုက်စခန်းများကို ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် မိမိတို့၏ တရားမဝင်နိုင်ငံရေးရည်မှန်းချက်များကို တိုက်စားလာနိုင်သည့် တရားမဝင်လုပ်ငန်းများအပေါ် မဖြစ်မနေမှီခို အားထားရလျက်ရှိသည်။

အစားထိုးအစီအစဉ်ကို အားပေးမြှင့်တင်ခြင်းသည် တားဆီးနှိမ်နင်းရေးနှင့် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်သည့် 'လုံခြုံရေး' အပေါ် အလေးပေးအာရုံစိုက်မှုသည် ကောင်းမွန်သည့်အုပ်ချုပ်ရေး၊ လူမှုစီးပွားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် ဇောင်းပေးထားပြီး လူမှုရေးဖြေရှင်းချက်များကို အလေးပေးသည့် 'လူသားထုလုံခြုံရေး' ဆီသို့ ပြောင်းလဲနိုင်ရန် အထောက်အကူပြုသည်။ ပဋိပက္ခ၊ ရာဇဝတ်မှုနှင့် အကျင့်ပျက်ခြစားမှုများ၏အဆိုးဆုံးဆန့်ကျင်ဆက်တွဲဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို လျော့ချရန် ရည်ရွယ်သည့်အစားထိုးမှုဝါဒများကို ဆွေးနွေးအဖြေရှာရန် အချိန်ပင် အတော်လင့်နေပြီဖြစ်သည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ရန်အတွက် ပဋိပက္ခနှင့် ပြစ်မှုဆိုင်ရာကိစ္စရပ်အပေါ် မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးနှင့် တားဆီးနှိမ်နင်းရေး လုပ်ဆောင်ချက်များ၏ သက်ရောက်ထိခိုက်မှုကို အသေးစိတ်ဆန်းစစ်သုံးသပ်ရန် လိုအပ်သကဲ့သို့ အရင်းအမြစ်များသာမက လူသားထုလုံခြုံရေးကိုပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစား၍ ငွေကုန်ကြေး ကျသက်သာပြီး ပိုမိုထိရောက်အကျိုးရှိနိုင်မည့် အပြောင်းအလဲဆိုင်ရာ အလားအလာများကို သဘောထားကြီးကြီးဖြင့် စူးစမ်းဖော်ထုတ်ရန် လိုအပ်သည်။

ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးသည်ပထမ

ဘိန်းခင်းများကို အင်အားသုံးတိုက်ဖျက်မှုများ ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာပြီး အထူးသဖြင့် မြန်မာနှင့် လာအိုကဲ့သို့သော နိုင်ငံများသည် ယုတ္တိကျခြင်းမရှိသည့် မူးယစ်ကင်းစင်ရေး ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်များကို ဖော်ဆောင်ရန်အတွက် ဖိအားပေးခံနေရသဖြင့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကို အမြန်ဆုံးလျော့ချနိုင်မည့် နည်းလမ်းတစ်ရပ်ကို ရှာဖွေသည့်အနေဖြင့် လုပ်ဆောင်နေကြခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် 'ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး (AD)' စီမံကိန်းများဖြင့် အပေးအယူတည့်တည့် ဖော်ဆောင်လျှင်သော်မှ အဆိုပါမူဝါဒများအနေဖြင့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကို ရေရှည်လျော့ချနိုင်ကြောင်း လုံလုံလောက်လောက်ပြဆိုနိုင်မည့် အထောက်အထားများ မရှိပေ။ ဆန့်ကျင်ဘက်အနေဖြင့် တိုက်ဖျက်ရေးအပေါ် အလေးပေးခြင်းသည် ဒေသခံလူထုအပေါ် ဆိုးရွားသည့်နောက်ဆက်တွဲ အကျိုးသက်ရောက်မှုများကျရောက်စေနိုင်ပြီး အချို့အခြေအနေများ၌ တရားမဝင်စိုက်ပျိုးမှုကိုမြှင့်တက်သွားစေခြင်း သို့မဟုတ် အခြားဒေသများသို့ ရွှေ့ပြောင်းသွားစေခြင်းများကိုပင် ဖြစ်ပေါ်လာစေနိုင်သည်။

မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး (တရားမဝင်စိုက်ပျိုးမှုကို ရေတိုလျော့ချမှု) နှင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် ကျေးလက်ဖွံ့ဖြိုးရေး (ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုကို လျော့ချ၍ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာအောင် ဆောင်ရွက်ပေးသည့် ရေရှည်လုပ်ငန်းစဉ်) အကြားပိရောမီဖြစ်လျက်ရှိသည့် ရည်မှန်းချက်များသည် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးမဟာဗျူဟာများနှင့် ရလဒ်များကို ဆွေးနွေးအဖြေရှာမှုဆီသို့ ဦးတည်လျက်ရှိသည်။ သဘောတရားသည် သီးနှံအစားထိုးစီမံကိန်းများကို အာရုံစိုက်ရာမှ ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် နားလည်သဘောပေါက်လာစေပြီး တရားမဝင်စိုက်ပျိုးရေး၏ အရင်းခံအကြောင်း အရာများနှင့် မိသားစုတစ်ခုချင်းအလိုက် အာရုံစိုက်ခြင်းထက် ရပ်ရွာတစ်ခုလုံး သို့မဟုတ် နယ်မြေတစ်ခုလုံး၏ ကျယ်ပြန့်သည့် ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာပြဿနာရပ်များကို ဘက်စုံရှုထောင့်စုံမှ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် စဉ်းစားသုံးသပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ အသေးစားတောင်သူများအတွက် မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် မြေယာများကို လက်လှမ်းမီသုံးစွဲနိုင်မှု၏ အရေးပါမှုကို အလွန်အကျွံ ပုံကြီးချဲ့၍ မရနိုင်ပေ။ အရှေ့တောင်အာရှဒေသရှိ ဘိန်းစိုက်တောင်သူအများစုသည် ကုန်းမြင့်ဒေသများ၌ ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာစိုက်ပျိုးသူများဖြစ်သဖြင့် ၎င်းတို့၏ မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို အမျိုးသားမူဝါဒများနှင့် ဥပဒေများအောက်တွင် အကာအကွယ်ပေးထားခြင်း မရှိပေ။ ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် ပတ်သက်၍ သင်ယူရရှိသည့် အဓိကသင်ခန်းစာတစ်ခုမှာ မူဝါဒဆိုင်ရာအရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် မြှင့်ချက်မရှိသည့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအကူအညီများကိုသင့်လျော်စွာ စနစ်တကျပြင်ဆင်ရန် လိုအပ်ကြောင်းဖြစ်သည်။ ရပ်ရွာလူထုများအနေဖြင့် မိမိတို့၏ တရားမဝင်စိုက်ပျိုးမှုကို စွန့်လွှတ်မှုမပြုမီ အပြောင်းအလဲပြုလုပ်နိုင်မည့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများကို အခိုင်အမာဖော်ထုတ်ပေးအပ်ထားရန် လိုအပ်သည်။ သို့မှသာ ဂုဏ်သိက္ခာရှိရှိ နေထိုင်ရှင်သန်ရေးနှင့် ဆာလောင်ငတ်မွတ်ခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ဆိုင်ရာ မိမိတို့၏ အခွင့်အရေးများကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်များအတွက် အကူအညီများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ပံ့ပိုးပေးလျှင်ပင် ကမ္ဘာ့ဝယ်လိုအားများ လျော့ကျသွားခြင်းမရှိသဖြင့် တရားမဝင်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုကို ရေရှည်စွဲ

၀ ဒေသရှိ ဘိန်းစိုက်ထောင်သူဟောင်းတစ်ဦး ရာဘာဈေးဖြစ်နေပုံ။

၍လျော့ချနိုင်ရန်မလွယ်ကူပေ။ သေချာပြင်ဆင်ရေးဆွဲထားသည့် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအစီအစဉ်များသည် ရပ်ရွာလူထု၏ တရားမဝင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းအပေါ် မှီခိုအားထားနေရမှုကို သိသိသာသာလျော့ချပေးနိုင်ရုံမျှမက ရပ်ရွာလူထုကို ပိုမိုဆင်းရဲကျပ်တည်းလာစေခြင်း မရှိဘဲ ဒေသတစ်ခုအတွင်းရှိ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကို ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲစွာလျော့ချနိုင်ရန် သို့မဟုတ် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကို အပြီးတိုင် စွန့်လွှတ်ပစ်ရန်အထောက်အကူပြုနိုင်သည်။ သို့သော် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအစီအစဉ်များသည် တိုက်ဖျက်ရေး၊ တားဆီးမိန့် သို့မဟုတ် တားဆီးနှိမ်နင်းရေးကဲ့သို့သော အခြားသွင်းအားစု ထောက်ပံ့မှုလျော့ချရေးအစီအစဉ်များကဲ့သို့ပင် ကမ္ဘာ့မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်၏ရောင်းလိုအား-ဝယ်လိုအား သံသရာကို ချိုးဖျက်နိုင်ခြင်းမရှိပေ။ တရားမဝင်မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်၏ အပြောင်းအလဲမြန်ဆန်မှုကို ဥပမာကွာပြုခြင်းသည် အများအားဖြင့် အခြေအနေအရပ်ရပ်ကို ပိုမိုဆိုးရွားလာစေသည့် 'မူးယစ်ဆေးဝါးစစ်ပွဲ' တောင်းဆိုမှုများကို ပိုမိုကျယ်လောင်လာစေခြင်းဖြင့်သာအဆုံးသတ်လေ့ရှိသည်။

တရားမဝင်ဆေးခြောက် အကြီးအကျယ် စိုက်ပျိုးမှုများရှိသည့် နိုင်ငံများမှ အထူးဖွံ့ဖြိုးရေးအကူအညီ ထောက်ပံ့မှုရရှိလိုသည့်အတွက် ဆေးခြောက်ကို ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးမူဝါဒရေးရာ ဆွေးနွေးပွဲများအတွင်း ထည့်သွင်းပေးရန် မေတ္တာရပ်ခံမှုများ မြင့်တက်လာလျက်ရှိသည်။ လက်ရှိ၌ တရားမဝင်ကုန်နှင့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုများကိုကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းလျက်ရှိသည့် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး လုပ်ငန်းများ

အတွက်ပင်လျှင် အထောက်အပံ့များ အလုံအလောက် ထောက်ပံ့ပေးနိုင်ခြင်းမရှိသဖြင့် နိုင်ငံတကာမူဝါဒချမှတ်သူများနှင့် အလှူရှင်များအနေဖြင့် ဆေးခြောက်အတွက်ရည်ရွယ်သည့် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအစီအစဉ်များကို ငွေကြေးထောက်ပံ့ရန် တွန်းဆုတ်လျက်ရှိသည်။ ထို့ထက်ပို၍ဆိုရသော် ဆေးခြောက်သည် ဘိန်းဖြူ သို့မဟုတ် ကိုကင်းတို့နှင့် နှိုင်းယှဉ်ရပါက ဘေးအန္တရာယ်နည်းပါးသဖြင့် နိုင်ငံတကာအာရုံစိုက်မှုနှင့် ရန်ပုံငွေအတွက် အဓိကဦးစားပေးအဆင့်သို့ ရောက်ရှိလာခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ ဤအချက်များနှင့် အခြားအကြောင်းရင်းများကြောင့် ဆေးခြောက်သုံးစွဲမှုနှင့် လက်ဝယ်ထားရှိမှု၊ တစ်ကိုယ်ရေသုံးအတွက် ရည်ရွယ်၍ စိုက်ပျိုးမှုတို့ကို သည်းညည်းခံလျက်ရှိသည့် သို့မဟုတ် ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူခြင်းမရှိဘဲ ဖြေလျော့ပေးသည့် နိုင်ငံများပိုမိုများပြားလာလျက်ရှိပြီး လက်ရှိအချိန်၌ ဥရုဇွေးနှင့် အမေရိကန်နိုင်ငံ ဝါရှင်တန်ပြည်နယ်နှင့် ကော်လိုရာဒိုပြည်နယ်များ၌ 'အစေ့မှသည် ရောင်းတန်းတင်သည်အထိ' ဆေးခြောက်ဈေးကွက်တစ်ခုလုံးကို ဥပဒေစည်းကြပ်ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်။ နဂိုကတည်းက အတိုက်အခံဆွေးနွေးငြင်းခုံရလျက်ရှိသည့် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး လုပ်ငန်းအတွင်း ဆေးခြောက်ကို ထပ်မံထည့်သွင်းခြင်းထက် တရားမဝင်တစ်နိုင်တစ်ပိုင် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်လျက်ရှိသည့် ဆေးခြောက်များကို ဥပဒေအရတရားဝင် စည်းကြပ်ခွင့်ပြုထားသည့် အခြားဒေသများရှိ ဈေးကွက်များသို့ တစ်နေ့နေ့ တင်ပို့နိုင်ရန် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိမရှိစဉ်းစားသည့် ပိုမိုအလားအလာကောင်းသော ဆွေးနွေးမှုမျိုးကို ဖော်ဆောင်သင့်သည်။

အန္တရာယ်လျော့ချရေးနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး

နောက်ပိုင်းနှစ်များ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအပေါ် ရှုမြင်သည့် အယူအဆများ ပြောင်းလဲလာခဲ့ပြီး ယခင်ရာဇဝတ်သားများအဖြစ် ရှုမြင်ရာမှ ဆေးဝါးကုသမှုလိုအပ်သည့် လူနာများအဖြစ် ရှုမြင်လာကြသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကို ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ အရေးမယူဘဲ ဖြေလျော့ပေး၍ အပြုသဘောဆန်ဆန် ပြောင်းလဲလာခဲ့သော်လည်း ဒေသတွင်းမူဝါဒချမှတ်သူများက မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူတိုင်း ဆေးဝါးကုသမှုလိုအပ်သည်ဟူသော မှားယွင်းသည့် ထင်မြင်ယူဆချက်များကို လက်ခံကျင့်သုံးမှု မြင့်တက်လာခဲ့သည်။ ဤသို့ယူဆခြင်းသည် အကြီးစား အတင်းအကျပ်ဆေးကုသမှုကို တရားဝင်ခွင့်ပြုသကဲ့သို့ဖြစ်လာကာ အရင်းအမြစ်များကို အစိုးရနည်းစနစ်ဖြင့်အောင် နေရာချထားနိုင်ရေးအတွက် အတားအဆီးသစ်များ ဖြစ်လာသည်။ အာဏာပိုင်များက အပန်းဖြေသုံးစွဲသူများနှင့် ပြဿနာရှိသော သုံးစွဲသူများအကြား ကွဲပြားမှုရှိအောင် ခွဲခြားသတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိသဖြင့် အရှေ့တောင်အာရှရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူပေါင်း သန်းထက်ပို၍ကို လူနာများအဖြစ်သော်လည်းကောင်း ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းသည့် ပုံစံမျိုးဖြင့်သော်လည်းကောင်း အတင်းအကျပ်ဆေးဝါးကုသပေးလျက်ရှိသည်။ ဘိန်းဖြတ်စခန်းအများစုကို ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ကြီးကြပ်မှုမပါရှိဘဲ တားဆီးနှိမ်နင်းရေးအဖွဲ့အစည်းများက သာတာဝန်ယူကြီးကြပ်လျက်ရှိသည်။

အတင်းအကျပ်ဆေးဖြတ်ပေးခြင်းသည် ထိရောက်မှုမရှိကြောင်း အထောက်အထားများ တွေ့မြင်နေရပြီး နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူများကို ချိုးဖောက်လျက်ရှိသည်။ သမိုင်းတစ်လျှောက်

ကမ္ဘာ့နေရာအနှံ့အပြားရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများသည် အလွန် အကျွံသုံးစွဲခြင်းမရှိသည့် ပြဿနာမရှိသော သုံးစွဲသူများဖြစ်ကြောင်း လုံလောက်သည့် အထောက်အထားများ အခိုင်အမာရှိနေပါသည်။ ဆေးဝါးကုသရန် လိုအပ်သူများအကြားတွင်လည်း အနည်းအကျဉ်း ခန့်ကိုသာ ထိန်းသိမ်းကုသပေးရန် လိုအပ်ပြီး အများစုကို ၎င်းတို့၏ မိသားစုနှင့်ရပ်ရွာ၏အကူအညီဖြင့် နေအိမ်၌ပင် ပြုစုကုသပေးနိုင်ပါသည်။

နှောင်းပိုင်းနှစ်များ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များ ကိုကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများအဖြစ် အသားပေးကိုင်တွယ်ဖြေ ရှင်းသည့် အန္တရာယ်လျော့ချရေး ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုများကို နိုင်ငံ တော်အဆင့် ဦးစားပေးအဖြစ် လုပ်ဆောင်လာသည့် အရိပ်အခြေ များတွေ့ရှိလာရသည်။ မြန်မာ၊ အိန္ဒိယ၊ လာအို၊ မလေးရှား နှင့် ထိုင်း နိုင်ငံအစိုးရများက မိမိတို့အမျိုးသားမဟာဗျူဟာ၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ အဖြစ်အန္တရာယ်လျော့ချရေး လုပ်ဆောင်ချက်များကို ပေါင်းစပ်ကျင့် သုံးလျက်ရှိသည်။ သို့သော် လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း နှင့်အန္တရာယ်လျော့ချရေး ဝန်ဆောင်မှုအတိုင်းအတာအပေါ် ထည့်သွင်း စဉ်းစားရန် လိုအပ်သည့် အချက်များစွာရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ မူးယစ် ဆေးဝါးအကြောထဲ ထိုးသွင်းသူများအကြား အသည်းရောင်အသားဝါ စီပိုး ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုသည် HIV ကူးစက်မှုကို ကျော်လွန်၍ ကျန်းမာရေး ဆိုင်ရာ အဆိုးရွားဆုံးပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်လာသည်။ ဤပြဿနာကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်အတွက် HIV နှင့် အသည်းရောင်အသားဝါစီနစ်မျိုး စလုံး၏ ကာကွယ်ရေးနှင့် ကုသရေးကို အတူတကွဆောင်ရွက်ရန် UNAIDS မှ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်လျက်ရှိသည်။

မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကို ပြစ်မှုကြောင်းအရအရေးယူ၍ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခြင်းသည် အန္တရာယ်လျော့ ချရေးနှင့် ကုသရေး ဝန်ဆောင်မှုများ လက်လှမ်းမီနိုင်မှုအပေါ် ဆိုးဆိုးရွားရွားသက်ရောက် ထိခိုက်စေလျက်ရှိသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများနှင့် အသေးစား ရောင်းဝယ်သူများသည် ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်ခံရလျက်ရှိပြီး ကျပ်ညပ်ပြည့်သိပ် လျက်ရှိသည့် အကျဉ်းထောင်များ၌ နှစ်ရှည်ပြစ်ဒဏ်များဖြင့် ထောင် သွင်းအကျဉ်းချခံရလျက်ရှိသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးတားဆီးနှိမ်နင်းရေး ဟူသည့် ခေါင်းစဉ်အောက်၌ လူ့အခွင့်အရေးများ အဆမတန်ချိုးဖောက် ခံနေရသည်။ ဒေသတွင်းရှိ အချို့နိုင်ငံများသည် မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှု အတွက် သေဒဏ်ပေးမှုကို ဆက်လက်ကျင့်သုံးလျက်ရှိခြင်းသည် နိုင်ငံ ရေးနှင့် နိုင်ငံသားများအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာပဋိညာဉ်မှု အောက်တွင် ခွင့်ပြုထားသည့် 'အဆိုးရွားဆုံးရာဇဝတ်မှုများ' ၏ သတ် မှတ်ချက်အဆင့်နှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိဘဲ ကွဲလွဲလျက်ရှိသည်။ UNODC ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်၊ ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေ အတွင်း ရေးမှူးရုံးနှင့် နောက်ဆုံးအနေဖြင့် နိုင်ငံတကာမူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ် ရေးအမှုဆောင်ဘုတ်အဖွဲ့ (INCB) တို့မှ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာပြစ်မှု များအတွက် သေဒဏ်ပေးခြင်းကို ပယ်ဖျက်ပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြ သည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်အတွင်း ဗီယက်နမ်၌ ကျင်းပခဲ့သည့် CND အစည်း အဝေးတွင် ယင်းကိစ္စရပ်နှင့် ပတ်သက်၍ ဘုံသဘောတူညီမှုမရခဲ့ သဖြင့် ဝန်ကြီးအဆင့် ကြေညာချက်အတွင်း သေဒဏ်နှင့်ပတ်သက် သည့်ရည်ညွှန်းချက် ပါရှိမလာခဲ့ခြင်းကြောင့် အခွင့်ကောင်းကို လက် လွှတ်ခဲ့ကြရသည်။ UNODC နှင့် နိုင်ငံတကာအလှူရှင်များအနေဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးနှင့် ထောက်လှမ်းရေးသတင်းများ ဖလှယ် ရေးကဏ္ဍအတွင်း ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့ခြင်းနှင့် နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သင့်သည်။ ထို့အပြင် သေဒဏ်ပင်ပေးခံရနိုင်သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ဖမ်းဆီးမှုများပြုလုပ်ရန်အတွက် တားဆီးနှိမ်နင်း

ရေးအဖွဲ့များ၏စွမ်းဆောင်ရည်များကိုမြှင့်တင်ပေးသကဲ့သို့မဖြစ်စေရန် ဂရုတစိုက် ဆောင်ရွက်သင့်ပေသည်။ ထိုက်သင့်သည့်သံသယရှိမှုနှင့် ပတ်သက်၍ ကြိုတင်ကာကွယ်ရေးမူဝါဒအတွင်း သင့်လျော်သည့် အာမခံချက်များ ပြင်ဆင်ထားခြင်းမရှိပါက ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့မှုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများကို ဆိုင်းငံ့မည်ဖြစ်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ထုတ်ပြန်ရန် လိုအပ်သည်။

လတ်တလော၌ နိုင်ငံအချို့မှ မိမိတို့၏ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို ပြန်လည်သုံးသပ်လျက်ရှိသဖြင့် အများလက်ခံထားသည့် လူ့အခွင့်အရေးစံနှုန်းများကို လေးစားလိုက်နာမှုရှိ၍ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး နှင့် အထောက်အထားအခြေပြုချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုအပေါ် အခြေခံ ထားသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးမူဝါဒများအတွက် အပြုသဘော ဆောင်သည့် အပြောင်းအလဲများ ဖြစ်ပေါ်လာမည်ဟု မျှော်လင့်ရသည်။ အတင်း အကျပ်ဆေးဖြတ်ပေးသည့်ဌာနများကို ပိတ်သိမ်း၍ သေဒဏ်အပါအဝင် မျှတမှုမရှိသည့်ပြစ်ဒဏ်များကို ပယ်ဖျက်ပစ်သင့်သည်။ HIV ကာကွယ် တားဆီးရေးနှင့် ကုသရေးအစီအစဉ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရာ၌ အထောက်အကူပြုရန်အတွက် ကမ္ဘာ့ရန်ပုံငွေအစီအစဉ်များမှ ဒေသ တွင်းမူးယစ်ဆေးဝါးဥပဒေများ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးစည်းရုံးလှုံ့ဆော်မှု များကို ထောက်ပံ့ကူညီလျက်ရှိသည်။ အခြားကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်း များသည်လည်း အန္တရာယ်လျော့ချရေးအစီအစဉ်များနှင့် အတင်းအကျပ် ဆေးဝါးကုသမှုခံယူစေခြင်းကို အစားထိုးနိုင်သည့် အခြားနည်းလမ်းများ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှုကို အားပေးသည့်အနေဖြင့် ပြုပြင် ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းများဖော်ဆောင်ရန် ဖိအားပေးလျက်ရှိသည်။

ဒေသတစ်လွှားရှိဖိနှိပ်ချုပ်ခြယ်မှုတင်းကျပ်သည့်မူးယစ်ဆေး ဝါးထိန်းချုပ်ရေးမူဝါဒများ၏ ရလဒ်အနေဖြင့် ဆေးဘက်ရေးဆိုင်ရာဆေးဝါး များအပါအဝင် မူးယစ်ဆေးဝါးမျိုးစုံကို ပိုမိုဘေးအန္တရာယ်များသည့် ပုံစံဖြင့် ရောစပ်သုံးစွဲမှုများ မြင့်တက်လာလျက်ရှိသည်။ 'ပူဖောင်းသက် ရောက်မှု' ဟုခေါ်သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးပြဿနာများ ဒေသတစ်ခုမှ အခြားဒေသတစ်ခုသို့ ရွှေ့ပြောင်းသွားခြင်း သို့မဟုတ် အခြားမူးယစ် ဆေးဝါးများ ပြောင်းလဲသုံးစွဲမှုကို ရှောင်လွှဲရန်အတွက် မူဝါဒရေးရာ အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များကို မူးယစ်ဆေးဝါး ဈေးကွက်များမှ မည် သို့ တုန့်ပြန်လျက်ရှိကြောင်း ပိုမိုနားလည်သဘောပေါက်ရန် လိုအပ် သည်။ ဒေသတစ်လွှား စိတ်ကြွဆေး (ATS) ဆိုင်ရာပြဿနာများ မြင့်မားလာမှုကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်အတွက် စွမ်းအားရင်းမြစ်များအပူ တပြင်းလိုအပ်လျက်ရှိသည်။ အကြောင်းပြချက်ကောင်းသဖြင့် ကာလ အတန်ကြာ ဘိန်းဖြူအကြောထဲ ထိုးသွင်းသူများအကြား HIV ကူးစက် ပျံ့နှံ့မှုကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်သာ အလေးထားဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသဖြင့် ယခုအချိန်၌ မက်အမ်ဖီတမင်းစွဲလန်းမှုဆိုင်ရာပြဿနာရပ်များအတွက် အန္တရာယ်လျော့ချရေး၊ ကုသရေးနှင့် ကာကွယ်တားဆီးရေးမဟာဗျူဟာ များကိုပါ ရေးဆွဲဖော်ထုတ်၍ ပေါင်းစပ်အကောင်အထည်ဖော်ရန် အလွန် အရေးကြီးလာပြီဖြစ်သည်။

'ကျွန်ုပ်တို့မပါဘဲ ကျွန်ုပ်တို့အတွက်ဆိုခြင်းသည် အချည်းနှီးသက်သက်သာဖြစ်သည်'

မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး မူဝါဒများကြောင့် အများဆုံး ထိခိုက်ခံစားရမည့်သူများကို မူဝါဒရေးဆွဲချမှတ်ရာ၌ ပါဝင်ခွင့်ပြုရန်

တစ်ကျောပြန် - မူလအခြေအနေဆိုးသို့ ပြန်လည်ဆိုက်ရောက်လာသည့် ရွှေတြိဂံဒေသ

အလွန်အရေးကြီးသည်။ 'ကျွန်ုပ်တို့မပါဘဲ ကျွန်ုပ်တို့အတွက်ဆိုခြင်းသည် အချည်းနှီးသက်သက်သာ' ဟူသည့် သဘောတရားကို မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို တွေ့ကြုံခံစားရလျက်ရှိသည့် ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းတိုင်း၌ လက်ခံကျင့်သုံးသင့်သည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအနေဖြင့် ထိရောက်သင့်လျော်မှုအရှိဆုံး အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များကို ရေးဆွဲပြင်ဆင်ရာ၌ မိမိတို့၏ လိုအပ်ချက်နှင့် ပြဿနာများကို ဖော်ထုတ်သတ်မှတ်ရန်နှင့် နားလည်ကျွမ်းကျင်မှုအရှိဆုံးသူများဖြစ်သည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲလျက်ရှိသည့် အမျိုးသမီးများသည် ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်မှုနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုအခံရဆုံးသူများဖြစ်သဖြင့် မူဝါဒရေးရာဆွေးနွေးပွဲများ၌ ထိထိရောက်ရောက် ပါဝင်ကိုယ်စားပြုခွင့်ပြုသင့်သည်။ အလားတူပင် ဘိန်းစိုက်တောင်သူများအနေဖြင့်လည်း မိမိတို့၏ ဘဝများအပေါ် သက်ရောက်ထိခိုက်လာစေမည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်း မိမိတို့၏ နှစ်နာချက်များနှင့် လိုလားချက်များကို ဆွေးနွေးတင်ပြခွင့်ရှိသင့်သည်။ သို့သော်လည်း မူးယစ်ဆေးဝါး သုံးစွဲသူများနှင့် ဘိန်းစိုက်တောင်သူများကို ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ အရေးယူလျက်ရှိသဖြင့် အဓိကစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်လျက်ရှိသည့် မြန်မာ၊ လာအိုနှင့် အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယဒေသများအတွင်း ကျင်းပသည့် မူဝါဒရေးရာဆွေးနွေးပွဲများ၌ ပါဝင်နိုင်ခြင်းမရှိစေရန် ဟန့်တားလျက်ရှိသည်။ အစိုးရများ၏ တားမြစ်ကန့်သတ်ချက်များနှင့် ဆက်လက်ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် ပဋိပက္ခများသည်လည်း ဘိန်းစိုက်တောင်သူအချင်းချင်း စည်းရုံးသင်းပင်းနိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းများကို ကန့်သတ်ထားလျက်ရှိသည်။

လတ်တလော၌ အရေးပါသည့် ကနဦးခြေလှမ်းများကို စတင်ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးလျက်ရှိသည့် ရပ်ရွာလူထုများနှင့် အင်ဒီယန်ဒေသမှ ကိုကာစိုက်ပျိုးလျက်ရှိသည့် ရပ်ရွာလူထုများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များအား UNODC နှင့် ပူးပေါင်း၍ ထိုင်းအစိုးရမှ ၂၀၁၁ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလအတွင်း ကုလသမဂ္ဂလမ်းညွှန်ချက်များနှင့် ပတ်သက်သည့် ကနဦးတင်ပြချက်များကို ဆွေးနွေးသည့် 'ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုး

တက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာအလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ' သို့ တက်ရောက်ပါဝင်ခွင့်ပြုခဲ့သည်။ 'ပထမအကြိမ်မြောက် အရှေ့တောင်အာရှ ဘိန်းစိုက်တောင်သူများညီလာခံ' ကို ပေါင်းကူးအဖွဲ့နှင့် TNI တို့ပူးပေါင်း၍ ၂၀၁၃ ခုနှစ် ဇူလိုင်လအတွင်း ရန်ကုန်မြို့၌ ကျင်းပခဲ့သည်။ အရှေ့မြောက် အိန္ဒိယဒေသရှိ ဘိန်းစိုက်ပျိုးသည့် ရပ်ရွာလူထုကိုယ်စားလှယ်အများအပြားသည် ဒေလီမူးယစ်စေတတ်သော ဆေးဝါးများ လေ့လာရေးနှင့် ဆန်းစစ်သုံးသပ်ရေးအဖွဲ့ (INSA) မှ အာဆမ်ပြည်နယ်မြို့တော် ဂူဝါဟာတီ၌ ၂၀၁၃ ခုနှစ်ဒီဇင်ဘာလအတွင်း အစိုးရ၏ ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုဖြင့် ကြီးပွားကျင်းပခဲ့သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးညီလာခံသို့ တက်ရောက်ခဲ့ကြသည်။ သို့သော်လည်း ဒေသတစ်လွှားရှိ ဘိန်းစိုက်တောင်သူများအဓိပ္ပာယ်ရှိရှိ ပူးပေါင်းပါဝင် ခွင့်ရရှိလာစေရန် လုပ်စရာများစွာ ကျန်ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။

ပိုမိုပူးပေါင်းပါဝင်မှုရှိ၍ လူသားအခြေပြုသည့် ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုသည် ကုန်သွယ်ရေးလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် တံခါးဖွင့်ဈေးကွက်များ၊ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် ကုမ္ပဏီကြီးများ သို့မဟုတ် နိုင်ငံစုံလုပ်ငန်းစုများမှ ဖော်ဆောင်သည့် ဧရာမစိုက်ပျိုးရေးစီမံကိန်းကြီးများကို အသားပေးသည့် ခေတ်သစ်စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုစံနှုန်းသစ်များ လွှမ်းမိုးလျက်ရှိသည့် အနေအထားကို အပြောင်းအလဲပြုလုပ်နိုင်မည့် ရွေးချယ်စရာနည်းလမ်းများကို ဖန်တီးရာ၌ အထောက်အကူပြုပါလိမ့်မည်။ ကျေးလက်ဒေသများ၌ မြေယာနှင့် သယံဇာတအရင်းအမြစ်များကို လက်လှမ်းမှီသုံးစွဲနိုင်မှု ထိန်းချုပ်စီမံမှုနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှုကဲ့သို့သော လယ်ယာဥယျာဉ်ခြံမြေတရားမျှတမှုကို အားပေးတိုက်တွန်းသည့် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးစံနှုန်းသစ်များ ရေးဆွဲဖော်ထုတ်ရန် အရေးကြီးသည်။ ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာနှင့် ရာသီဥတု ဆိုင်ရာကပ်ဆိုးများကို ရင်ဆိုင်အံ့တုရန်အတွက် ဂေဟစနစ်နှင့် သဟဇာတဖြစ်သည့် စိုက်ပျိုးရေး၊ လုပ်ငန်းအမျိုးမျိုးပြောင်းလဲဖော်ဆောင်မှုနှင့် ဒုပေနာပေခံသည့် စိုက်ပျိုးရေးစနစ်များကို အလေးပေးသည့် စံနှုန်းသစ်များပြောင်း လဲဖော်ဆောင်ရန် လိုအပ်လျက်ရှိသည်။ ဘိန်းစိုက်တောင်သူဟောင်းများ အပါအဝင်

ရမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းမှ ကျောင်းတစ်ခုကို တွေ့ရစဉ်။

ဒေသတစ်လွှားရှိ အသေးစားတောင်သူလယ်သမားများနှင့် ကုန်းမြင့် စိုက်ပျိုးရေး ဖော်ဆောင်သည့် ရပ်ရွာလူထုများကို လေးစားမှုရှိရန် လိုအပ်သည်။ ၎င်းတို့ကို ရွှေ့ပြောင်းနေရာချ၍ စိုက်ပျိုးရေးစီမံကိန်း များ၌ နေထိုင်မှုများအဖြစ် ပြောင်းလဲစေခြင်းထက် ၎င်းတို့၏ ရပ်ရွာလူထု များ၌ ကျော်လွန်သည့်ပြင်ပဒေသများအတွက် စားနပ်ရိက္ခာထုတ် လုပ်ရာ၌ တစ်တပ်တစ်အားပါဝင်လျက်ရှိသည့် ၎င်းတို့၏ ဖြည့်စွက် အားဖြည့်မှုများကို ပြည်တွင်းနှင့် ဒေသတွင်းအစိုးရများအနေဖြင့် အပြု သဘောဆန်ဆန် အသိအမှတ်ပြု၍ ထောက်ပံ့ကူညီပေးသင့်သည်။ ဒေသတစ်လွှားရှိ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍအတွင်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများသည် ရေနှင့် အစားအသောက်ဆိုင်ရာရရှိခွင့်အခွင့်အရေး၊ ဌာနေတိုင်းရင်း သားများဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးတို့အပါအဝင် လူ့အခွင့်အရေးများကို လေးစားလိုက်နာ၍ လက်ရှိဖြစ်ပျက်လျက်ရှိသည့် မြေယာနှင့် သယံဇာတအရင်းအမြစ်လူယူမှုအလေ့အထများကို ဆက်လက်ခွင့်မပြု သင့်တော့ပေ။

ကုလသမဂ္ဂမူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးနှင့် စနစ်တစ်ရပ်လုံး၏ ကြောင်းကျိုးဆီလျော်မှု

ကုလသမဂ္ဂမူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်ရေးစနစ်အတွင်း ကျယ် ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဆွေးနွေးသုံးသပ်ရန် လိုအပ်သည့် ရှေ့နောက်ညီညွတ်မှု မရှိသော အချက်များစွာရှိနေပါသည်။ ဗီယက်နာတွင် အခြေစိုက်၍ မူးယစ် ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို အထူးပြုကိုင်တွယ်လျက်ရှိသည့် ကုလသမဂ္ဂ သုံးပွင့်ဆိုင်အဖွဲ့ဖြစ်သော UNODC၊ INCB နှင့် CND တို့သည် အမြဲ တမ်းလိုလို ကျယ်ပြန့်သည့် ကုလသမဂ္ဂမူဘောင်နှင့် အခြေခံမူများမှ ခွဲထွက်၍ သီးခြားလုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်။ အစီရင်ခံစာ၌ ကက်တမင်း သို့မဟုတ် ထရာမာဒေါလ ကဲ့သို့သော အခြေခံဆေးဝါးများကို မူးယစ် ဆေးဝါးအဖြစ် စာရင်းသွင်းသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များကြောင့် ကမ္ဘာ့ကျန်း မာရေးအဖွဲ့အစည်းနှင့် ထိပ်တိုက်တွေ့ဆုံနေရသည့်အချက်များ၊ ဥပဒေ စည်းကြပ်ရေးနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးတင်သွင်းထောက်ပံ့မှု လျော့ချရေးကို ဦးစားပေး၍ တရားဝင်အသုံးပြုမှုအတွက် အခြေခံဆေးဝါးများအလို အလောက် ရရှိစေမည်ဖြစ်ကြောင်း အလွန်အကျွံအာမခံချက်ပေးသည့် တားဆီးနှိမ်နင်းရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ ဘက်လိုက်မှုများကို မီးမောင်း ထိုးပြခဲ့သည်။ အလားတူတင်မာမှုမျိုးကို မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး လုပ်ငန်း၌ လုံးဝသည်းညည်းမခံဘဲ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်သည့် ချဉ်းကပ်လုပ် ဆောင်မှုများနှင့် အသက်ရှင်သန်ခွင့်အခွင့်အရေး၊ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး၊ ဂုဏ်သိက္ခာ ပြည့်စုံစွာနေထိုင်ခွင့်ရှိရေး၊ ဆာလောင်မွတ် သိပ်မူဘေးကင်းရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေး၊ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှု၊ လူသားမဆန်သည့် သို့မဟုတ် နှိမ်ချစေကာမူ သို့မဟုတ် ပြစ်ဒဏ် ခတ်မှုတို့မှ ကင်းလွတ်ခွင့်ရှိရေး၊ မှန်ကန်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် မျှတသည့် တရားခွင့်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ ယဉ်ကျေးမှု နှင့် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုအစဉ်အလာများကို ကျင့်ကြံဖော်ဆောင်မှုတို့ အပါအဝင် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးများကို အပြည့်အဝကာ ကွယ်စောင့်ရှောက်မှု လုပ်ငန်းများအကြားတွင်လည်း တွေ့မြင်နေရ သည်။ ဤအခွင့်အရေးအများစုသည် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုတင်ကျပ်သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးမူဝါဒများ၏ နောက်ဆက်တွဲအနေဖြင့်နေ့ စဉ်နှင့်အမျှ ချိုးဖောက်ခံနေရသည်။

မူးယစ်ဆေးဝါးရေးရာ မူဝါဒဆွေးနွေးပွဲများအတွင်း အခြား ဆက်စပ် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းများ၏ မျက်နှာလွဲခဲပစ်မှုသည်လည်း အခက်အခဲကြီးတစ်ခုဖြစ်သည်။ ဥပမာ ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး နှင့် ပတ်သက်သည့် ကုလသမဂ္ဂ လမ်းညွှန်မူဝါဒများကို ဆွေးနွေးရာ၌ အခြားကဏ္ဍအလိုက်အထူးပြုထားသည့် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းများ ဖြစ်သော ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးရေးအစီအစဉ် (UNDP)၊ စားနပ်ရိက္ခာနှင့် စိုက်ပျိုးရေးအဖွဲ့အစည်း (FAO) ကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းများပင်လျှင် လုံးဝတက်ရောက်လာခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်သည်ပင်လျှင် ကျေး လက်ဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် ကျွမ်းကျင်မှုနှင့် အတွေ့အကြုံများ ကိုတက်တက်ကြွကြွပါဝင်ဆွေးနွေးခဲ့ပြီး ပြောရမည်ဆိုလျှင် UNODC ထက်ပင်ပို၍ အလေးအနက်ထား ဆွေးနွေးခဲ့သကဲ့သို့ ယူဆရသည်။

ဤကဲ့သို့သော တင်းမာမှုများနှင့် ရှေ့နောက်မညီညွတ်မှုများ ကို မကြာမီတင်ပြင်ဆင်တော့မည့် ၂၀၁၆ ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေ ညီလာခံ၏ မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် ပတ်သက်သည့်အထူးကဏ္ဍ (UNGASS) တွင် ဆွေးနွေးအဖြေရှာသင့်သည်။ အဓိကကြီးမားသည့်စိန်ခေါ်မှုမှာ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များအတွက် ပိုမိုကျယ်ပြန့်ပြည့်စုံ၍ ကြောင်းကျိုးဆီလျော်မှုရှိသည့် ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုအတွက် မူးယစ် ဆေးဝါးနှင့် ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို ကျန်းမာရေး၊ ဖွံ့ဖြိုးရေး၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှုထောင့်မှ ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းလျက်ရှိသည့် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းအမျိုးမျိုးနှင့် ဆွေးနွေး ညှိနှိုင်းရန် လိုအပ်သည့် ထောက်ပံ့အားဖြည့်ရေးကိစ္စပင်ဖြစ်သည်။ ဤလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း နယ်နိမိတ်ဖြတ်ကျော်ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ် မှုနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်ကူးမှုအတွက် အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးမှ ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် ကုလသမဂ္ဂအထူးလုပ်ငန်းစဉ်ဖွဲ့အနေဖြင့် အလွန် အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ကပြနိုင်သည်။

မူးယစ်ဆေးဝါးမူဝါဒပန်းတိုင်များနှင့် အောင်မြင်မှုညွှန်းကိန်းများ

ဒေသတစ်လွှားရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးမူဝါဒများကို ပုံဖော်ရာ၌ ကိန်းဂဏန်းများသည် အလွန်အရေးပါလျက်ရှိသည်။ ဘိန်း စိုက်ပျိုးမှု ယာယီလျော့ကျလာခြင်းကို အောင်မြင်မှုရလဒ်အနေဖြင့် ရှုမြင်လျက်ရှိပြီး တိုးမြှင့်လာပါက ပိုမိုပြင်းထန်စွာ အရေးယူဆောင်ရွက် ရန်လိုအပ်သည်ဟု တရားဝင်ယူထားကြသည်။ သို့သော် ဤကိန်း ဂဏန်းများသည် အကောင်းဆုံးသော 'မှန်းဆချက်များ' သာဖြစ်ပြီး ယုံကြည်အားထားရလောက်သည့် အချက်အလက်များ မဟုတ်ပေ။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုအတိုင်းအတာကဲ့သို့သော နောက်ဆက်တွဲလက္ခဏာရပ် များကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်းထက် ဘိန်းစိုက်ပျိုးရသည့် အဓိကမောင်း နှင်အားဖြစ်သော ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့်ပုံစံဖြင့် ကိုင် တွယ်ဖြေရှင်းသင့်သည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ရန်အတွက် ရေရှည်အနာဂတ် မျှော်မှန်းချက်ချမှတ်၍ ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာရှိ ပတ်သက်ပါဝင်သူ များမှ လူသားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုညွှန်းကိန်းများကို အလေးပေးအာရုံ စိုက်လာရန် လိုအပ်သည်။ ထိုနည်းတူပင် မူဝါဒရေးဆွဲဖော်ထုတ်ရာ၌ ဖမ်းဆီးရမိသည့် လူဦးရေနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးအရေအတွက်များဖြင့် တိုင်းတာခြင်းထက် ပိုမိုအပြုသဘောဆန်၍ အဓိပ္ပာယ်ပြည့်ဝသည့် ဝန်ဆောင်မှုများကို ရယူသုံးစွဲလျက်ရှိသည့် လူဦးရေနှင့် လျော့ကျလာ

သည့် ဆေးလွန်မှုကဲ့သို့သော ညွှန်းကိန်းမျိုးကို အလေးပေးအာရုံစိုက် သင့်သည်။

ဒေသတစ်လွှားရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်း များသည် ယုတ္တိကျခြင်းမရှိသည့်အပြင် အောင်မြင်နိုင်ခြေအလွန်နည်း ပါးသည့် ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်များကို အခြေခံထားသည့် မဟာဗျူဟာ များနှင့် မူဝါဒများကို အကောင်အထည်ဖော်ကျင့်သုံးရန် စဉ်ဆက်မပြတ် ဖိအားပေးခံရလျက်ရှိသည်။ အဆိုပါဖိအားများသည် ဖမ်းဆီးမှု အရေ အတွက်၊ သိမ်းဆည်းရမိမှုပမာဏများနှင့် တိုက်ဖျက်ခဲ့သည့် ဟက်တာ စုစုပေါင်းကဲ့သို့သော ရေတို 'အကျိုးရလဒ်များ' ကိုပြဆိုနိုင်သည့် လုပ် ဆောင်ချက်များကို မျက်နှာသာပေးသည့် ရွေးချယ်မှုကို ဦးတည်သွား စေသည့်အပြင် မျှတမှုမရှိသည့် ပြစ်ဒဏ်များချမှတ်ခြင်းဖြင့် 'မူးယစ် ဆေးဝါးနှင့်ရာဇဝတ်မှုများအပေါ် ကိုင်တွယ်ပုံကြမ်းတမ်းသည်' ဟုလူထု အမြင်ရောက်စေနိုင်သည်။ မူဝါဒများ၏ ထိရောက်အကျိုးရှိမှုကို ဆန်းစစ် အကဲဖြတ်ရာ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များအပေါ် မည်သည့် သက်ရောက်မှုမရှိ မရှိသဖြင့် ထိုကဲ့သို့သော 'ရလဒ်များ' ကို ထည့်သွင်းစဉ်း စားမှုသည် အဓိပ္ပာယ်မဲ့လျက်ရှိသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးရေးရာမူဝါဒများ အပေါ်အပြုသဘောဆန်သည့် သက်ရောက်မှုများရှိစေကြောင်း ပြဆို နိုင်ပြီး လုံးဝမညည်းမခံမှုနှင့် ရက်ကန့်သတ်ဖော် ဆောင်ရွက်အသုံးပြု သူများနှင့် ထုတ်လုပ်သူများကို ရာဇဝတ်ကြောင်းအရအရေးယူမှုတို့အပေါ် အခြေခံခြင်းမရှိဘဲ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များကို ဖြစ်နိုင် သမျှထိထိရောက်ရောက်လျော့ချရန် ရည်ရွယ်သည့် အခြားဆက်စပ် ညွှန်းကိန်းများကို ဖော်ထုတ်ရေးဆွဲသင့်သည်။

ဤနေရာ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး၏ အဆုံးစွန်ရည်မှန်း ချက်များအတွက် အခြေခံကျကျ မေးခွန်းထုတ်ရန် လိုအပ်လာသည်။ ၁၉၆၁ တစ်ခုတည်းသော ကွန်ဗင်းရှင်း၏နိဒါန်းသည် "လူသားထုကျန်း မာရေးနှင့် လူမှုဖူလုံရေး" နှင့် ပတ်သက်သည့်စဉ်းစားတွေးခေါ်မှုအပေါ် အခြေခံထားသည်။ ၁၉၉၈ UNGASS ၌ "မူးယစ်ဆေးဝါးအလွဲသုံးစားမှု ကင်းစင်သည့် လူ့ဘောင်အသိုက်အဝန်း" ဆိုင်ရာ သဘောတရားနှင့် ပတ်သက်သည့်ဖော်ပြချက်များပါရှိပြီး "ဝယ်လိုအား လျော့ချရေးကဏ္ဍ အတွင်း ထိရောက်စွာတိုင်းတာနိုင်သည့် ရလဒ်များပေါ်ထွက်လာရေး" နှင့် "ကိုကာခြံပင်၊ ဆေးခြောက်နှင့် ဘိန်းပင်များတရားမဝင်စိုက်ပျိုးမှု ကို အမြစ်ပြတ်ချေမှုန်းရေး သို့မဟုတ် ထိထိရောက်ရောက်လျော့ချရေး" နှင့်ပတ်သက်သည့် ၂၀၀၈ ဦးတည်ချက်များကို ဖော်ပြထားသည်။ ယင်း အချိန်မှစ၍ ဦးတည်ချက်များသို့ ရောက်ရှိစေရန်အတွက် ရရှိခဲ့သည့် တိုးတက်မှုကို တိုင်းတာရန်အတွက် ကုလသမဂ္ဂပြန်လည်သုံးသပ်မှု ပေါင်းမြောက်များစွာကို ဖော်ဆောင်ခဲ့ကြသည်။ ကမ္ဘာ့မူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်ရေးစနစ်၏ ထိရောက်အကျိုးရှိမှုကို ကျားကုတ်ကျားခဲ သက် သေပြရန်ကြိုးစားလျက်ရှိသော်လည်း တရားမဝင်ဈေးကွက်ပမာဏသည်

လျော့ကျလာခဲ့ခြင်းမရှိကြောင်း အထောက်အထားများကို အထင်အရှား တွေ့မြင်ရလျက်ရှိသည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ်၌ UNODC မှ "မူးယစ်ဆေးဝါး ဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များကို ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်နိုင်ခဲ့သည့် အထောက် အထားများအပေါ်အာရုံစိုက်နေသည်" ဟု ပြောဆိုခဲ့သည်။ ယင်းကန့်သတ် ထိန်းချုပ်မှုနှင့်ပတ်သက်သည့်အဆိုကို ၂၀၁၄ ခုနှစ် မတ်လတွင် ကျင်းပ ခဲ့သည့် အဆင့်မြင့် CND ပြန်လည်သုံးသပ်မှုအတွင်း "ယေဘုယျ အားဖြင့် ကမ္ဘာ့မူးယစ်ဆေးဝါးဝယ်လိုအား အတိုင်းအတာများ သိသိ သာသာပြောင်းလဲလာခြင်း မရှိသေးကြောင်း" အဆိုတင်သွင်း၍ ခုခံ ချေပခံခဲ့ရသည်။

တရားမဝင်မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ကိုကမ္ဘာ့မူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်ရေးစနစ်အတွင်း ထည့်သွင်း၍ တည် ငြိမ်အောင်ထိန်းသိမ်းနိုင်ကြောင်း ပြဆိုနိုင်သည့် အထောက်အထားများ လွန်စွာအားနည်းလျက်ရှိပြီး ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်ရေး သဘောတရား သည်မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ယခင်တရားဝင် ဆုပ်ကိုင်ထားခဲ့သည့် အယူအဆမှ သိသိသာသာကွဲထွက်လျက်ရှိ ကြောင်းထင်ဟပ်လျက်ရှိသည်။ မူးယစ်ကင်းစင်သည့်ကမ္ဘာကို ဖန်တီး မည့်နဂိုမူလရည်မှန်းချက်သည် ယုတ္တိကျခြင်းမရှိသည့် မူဝါဒရည်မှန်း ချက်ပန်းတိုင်တစ်ခုဖြစ်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြု၍ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင် ရာမူဝါဒများ၏ ဦးတည်ချက်ကို မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှု ထုတ်လုပ်မှုနှင့် မှောင်ခိုကုန်ကူးမှုများ၏ အဆိုးရွားဆုံးနောက်ဆက်တွဲ သက်ရောက်မှု များကို တားဆီးရှောင်လွှဲသည့်လုပ်ငန်းများဆီသို့ ဦးလှည့်သင့်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် တရားမဝင်မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်ကို ကန့် သတ်ထိန်းချုပ်ကောင်း ထိန်းချုပ်နိုင်မည်ဖြစ်သော်လည်း တည်ရှိနေဆဲ ဖြစ်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ အရှေ့တောင်အာရှဒေသအနေဖြင့် ဤအမှန် တရားသည် အာဆီယံ၏ ၂၀၁၅ ရည်မှန်းချက်၏ ရက်အကန့်အသတ် ကိုအခြေခံကျကျစိန်ခေါ်လျက်ရှိကြောင်းလက်ခံ၍ မူဝါဒများနှင့် အရင်း အမြစ်များကို တရားမဝင်မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်ကို အမြစ်ပြတ်ချေမှုန်း ခြင်းထက်စာလျှင် အန္တရာယ်သက်ရောက်မှု အနည်းဆုံးဖြစ်အောင် စီမံခန့်ခွဲနိုင်မည့် အန္တရာယ်လျော့ချရေးမဟာဗျူဟာသို့ ပြောင်းလဲ ဦးတည်သင့်သည်။ ဘိန်းစီးပွားရေး တစ်ကျော့ပြန်ဦးမော့လာခြင်းနှင့် စိတ်ကြွဆေး (ATS) ဈေးကွက် ဆက်လက်ကျယ်ပြန့်လာခြင်းနှင့် ပတ် သက်၍ ဤအစီရင်ခံစာအတွင်း မှတ်တမ်းတင်ထားသည့် အထောက် အထားအားလုံးကို ကြည့်ရှုသုံးသပ်ခြင်းအားဖြင့် ဖိနှိပ်ချုပ်ခြယ်မှု တင်းကျပ်သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုများ ဖော်ဆောင်၍ နောက်ဆက်တွဲဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများ ထပ်မံပေါ် ပေါက်လာစေခြင်းဖြင့် ရွေးချယ်စရာမရှိအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် တာဝန်မဲ့လွန်းရာကျမည်ဖြစ်ကြောင်း သုံးသပ်တင်ပြအပ်ပါသည်။

အဆုံးသတ်မှတ်ချက်များ

စကားချိုး

- ၁။ ၁၉၉၉ ခုနှစ်၌ စစ်အစိုးရမှ နိုင်ငံအမည်ကို ဘားမားမှ မြန်မာဟု တရားဝင် ပြောင်းလဲခဲ့သည်။ ယင်းတို့သည် ဗမာဘာသာစကား၌ အပြောင်းအလဲသုံးစွဲနိုင်ပြီး ကွဲပြားမှုမရှိသည့် အသုံးအနှုန်းတစ်ခုသာဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံရေးသဘော သက် ဝင်သည့် ကိစ္စရပ်တစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ အမည်သာပြောင်းသွားခဲ့သော် လည်း အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကား၌ မြန်မာဟုကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်အသုံးပြုမှု နည်းပါး နေဆဲဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ အစီရင်ခံစာအတွင်း ရှေ့နောက်ညီညွတ်မှုရှိစေရန် ဘားမားဟုအသုံးပြုမည်ဖြစ်သော်လည်း မည်သည့်နိုင်ငံရေးသဘောမျှ သက်ဝင် နေခြင်းမရှိကြောင်း သတိချပ်စေလိုပါသည်။

အဖွင့်မိတ်ဆက်

- ၁။ UNODC (၂၀၀၇)၊ စာ-၅
- ၂။ ဗိုဟာမက် (၂၀၁၃)၊ 'အာဆီယံ ၂၀၁၅ မူးယစ်ကင်းစင်ရေး ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင် အကောင်အထည်ဖော် လာစေရန် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို မြှင့်တင်ခြင်း၏ အရေး ပါမှု'၊ ဘော်နီယိုသတင်းစာ၊ စက်တင်ဘာ ၄ ရက်။
- ၃။ UNODC (၂၀၁၂ ခ) စာ ၁၇ နှင့် ၄၅။ UNODC မှ ၂၀၁၃ ခုနှစ်အတွက် ထိုကဲ့သို့သော ကိန်းဂဏန်းများကို ထုတ်ပြန်ခြင်းမရှိပါ။
- ၄။ UNHCHR 'ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုဆိုင်ရာဘာသာ'၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးထဲက လူ့အခွင့်အရေး၊' [http://www.unhchr.ch/ development/poverty-02.html/](http://www.unhchr.ch/development/poverty-02.html/) တွင် ရယူနိုင် ပါသည်။
- ၅။ ILO, UNCHR, UNDP, UNESCO, UNFPA, UNHCR, UNICEF, UN Women, WFP, WHO နှင့် UNAIDS (၂၀၁၂)
- ၆။ ဒေသပေါက်ပင်တစ်မျိုးဖြစ်ပြီး အရွက်များသည် စိတ်ကိုလန်းဆန်းတက်ကြွစေ သည့်အာနိသင် သို့မဟုတ် မူးယစ်စေသည့်အာနိသင် (ဗမာအနည်းအများ အပေါ်မူတည်၍) ရှိသည်။ ဘိန်းစာပင်ကို ထိုင်းနိုင်ငံ၌ ၁၉၄၃ ခုနှစ်ကတည်းက တားမြစ်ပိတ်ပင်ထားခဲ့သည်။
- ၇။ ၂၀၁၃ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၃ ရက်နေ့တွင် ဂုဏ်ပြုညစာစားပွဲခန်းမ၊ အထက် လွတ်တော်၊ မူဝါဒရေးရာကဏ္ဍ၊ တရားရေးဌာန၊ ဝန်ကြီးချုပ်ရုံး၌ လွှတ်တော်အမတ် များနှင့် ကျင်းပခဲ့သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးရေးရာဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး စားပွဲပိုင်းဆွေးနွေးပွဲ အဖွင့်မိန့်ခွန်း၌ 'ဂုဏ်သရေရှိဟာဂျန်နစ်စိတ်ဂျီရှူကရီမှ ပြောဆိုခဲ့သည်။

ရွှေ့ပြောင်းဒေသတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု

- ၁။ Lone (၂၀၀၈)
- ၂။ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကို တရားဝင်လိုင်စင်ထုတ်ပေးလျက်ရှိသည်။ အခန်း ၂ ကို ကြည့်ပါ။
- ၃။ UNODC (၂၀၁၂)
- ၄။ UNODC (၂၀၁၃)
- ၅။ INSA (၂၀၁၃)
- ၆။ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းဒေသရှိ ဒေသခံ NGO တစ်ဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၀ ခုနှစ် မတ်လ
- ၇။ UNODC (၂၀၁၃) မှတ်စုများ၌ "၂၀၁၂ နှင့် ကွဲလွဲသည့် နည်းလမ်းများကို အသုံးပြုထားသဖြင့် ဦးတည် ရာလမ်းကြောင်းကို အတည်ပြုနိုင်ခြင်းမရှိဟု" ဖော်ပြထားသည်။
- ၈။ UNODC (၂၀၀၅) စာ-၈
- ၉။ အိန္ဒိယအစိုးရဝန်ထမ်းဟောင်းတစ်ဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၀၉ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၁၉ ရက်
- ၁၀။ အိန္ဒိယအစိုးရဝန်ထမ်းဟောင်းတစ်ဦးနှင့် ဆက်သွယ်ပြောဆိုမှု၊ ၂၀၁၃ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၉ ရက်
- ၁၁။ INSA (၂၀၁၄)
- ၁၂။ ဘာရူအာ (၂၀၁၂)၊ 'အိန္ဒိယနိုင်ငံရှိ ဘိန်းစိုက်ခင်းများသည် ခန့်မှန်းထားသည်ထက် ၆ ဆပိုမိုများပြားသည်' ဟိန္ဒူစတန်းတိုင်းမ်၊ နယူးဒေလီ၊ မတ်လ ၄ ရက်

- ၁၃။ ပြည်နယ်ဆယ်စု ဆိုသည်မှာ မကီပူးရ်၊ အရှေ့ချာပရာဒေရို၊ အနောက်ဘင်ဂေါ၊ ဥတ္တရခရန်၊ ဂျခန်၊ ကာနာတာကာ၊ ဂျမ်မူး၊ ကတိရီမီးယား၊ ဘီဟာ၊ အူရစ်ဆာနှင့် ဟိုင်မာချာပရာဒေရို
- ၁၄။ ဘာရူအာ (၂၀၁၂)၊ 'အိန္ဒိယနိုင်ငံရှိ ဘိန်းစိုက်ခင်းများသည် ခန့်မှန်းထားသည်ထက် ၆ ဆပိုမိုများပြားသည်' ဟိန္ဒူစတန်းတိုင်းမ်၊ နယူးဒေလီ၊ မတ်လ ၄ ရက်
- ၁၅။ အိန္ဒိယအစိုးရအရာရှိတစ်ဦးနှင့် လျှို့ဝှက်တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၃
- ၁၆။ အာဆီယံနိုင်ငံတကာသတင်း၊ 'မကီပူးရ်မှ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုအပေါ် စစ်ကြေညာလိုက် သည်'၊ ၂၀၁၀ မတ်လ ၁၇ ရက်
- ၁၇။ အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယမှ ဘိန်းစိုက်တောင်သူမတစ်ဦး
- ၁၈။ အိန္ဒိယတစ်ရပ် (INR) သည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၀.၀၆ ခန့်နှင့် ညီမျှပြီး တစ်တိုက်လသည် ၁၀.၆ သိန်းခန့် တန်ဖိုးရှိသည်။
- ၁၉။ ဥရောပသမဂ္ဂ ဥက္ကဋ္ဌထူးဆိုင်ရာစာတမ်း (၂၀၀၈)
- ၂၀။ မင်း (၂၀၁၃)၊ 'ဆင်းရဲကျပ်တည်းမှုကြောင့် တောင်သူများဘိန်းစိုက်ပျိုးခြင်း၊ တရားဝင်' မြန်မာတိုင်း၊ အောက်တိုဘာ ၇ ရက်
- ၂၁။ INSA (၂၀၁၄) စာ ၅
- ၂၂။ Cohen (n.d)
- ၂၃။ Franco နှင့် Borrás (2013), စာ ၃
- ၂၄။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ စာ ၃-၄.
- ၂၅။ Campensina မှတစ်ဆင့် (၂၀၁၁)
- ၂၆။ Cohen (n.d.).
- ၂၇။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။
- ၂၈။ စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာစီမံရေးရာဌာန၊ စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန (၂၀၁၁)
- ၂၉။ TNI နှင့် BCN (၂၀၁၃ ခ)
- ၃၀။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။
- ၃၁။ ၂၀၁၃ ခုနှစ် မေလအတွင်း ရန်ကုန်၌ ပေါင်းကူး၊ KESAN နှင့် Transnational Institute (TNI) တို့ ပူးပေါင်းစီစဉ်ခဲ့သည့် 'တိုင်းရင်းသားများနှင့် မြေယာအခွင့် အရေးညီလာခံ' အတွင်း ပြည်တွင်း NGO တစ်ခု၏ ကချင်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦး ပြောဆိုခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။
- ၃၂။ TNI (၂၀၁၀)၊ TNI (၂၀၁၂)၊ ကိုဥ (၂၀၁၃)၊ 'MP မှ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုမြှင့်တက်လာ ခြင်းကို အကြီးစားဆောက်လုပ်ရေး စီမံကိန်းများနှင့် ဆက်စပ်ပြခြင်း' မရှိမသတင်း၊ ဒီဇင်ဘာ ၂၃ ရက်
- ၃၃။ TNI (၂၀၁၂)၊ Cohen (၂၀၀၀)
- ၃၄။ ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းရှိ ကချင် NGO ဝန်းထမ်းတစ်ဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၃ ခုနှစ် ဇူလိုင် ၅ ရက်
- ၃၅။ ကွတ်ခိုင်မြို့နယ်ရှိ ကချင်ဘိန်းစိုက်တောင်သူတစ်ဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၃ ခုနှစ် ဇူလိုင် ၅ ရက်
- ၃၆။ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲသည် ထိုင်းအစိုးရနှင့် ဗီရူးအစိုးရတို့မှ UNODC ၏ အနီးကပ် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဖြင့် စီစဉ်ကျင်းပခဲ့သည့် ပထမဦးဆုံးသော အစားထိုးဖွံ့ဖြိုး ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာအလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲနှင့် ညီလာခံတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ အစားထိုး ဖွံ့ဖြိုးရေးကဏ္ဍ (ICAD, ၂၀၁၁) ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များနှင့် အစိုးရကိုယ်စားလှယ် များပါဝင်ပြီး စုစုပေါင်း ၂၈ နိုင်ငံမှ ကိုယ်စားလှယ်ပေါင်း ၁၀၄ ဦး တက်ရောက် ခဲ့ကြသည်။
- ၃၇။ UNODC (၂၀၁၂)
- ၃၈။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။
- ၃၉။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။
- ၄၀။ Townsend (၂၀၀၅)
- ၄၁။ China Digital Times (၂၀၁၃)၊ တရုတ်နိုင်ငံတွင်း ဘိန်းဖြူများ"ဈေးလျှော့ရောင်း ချိန်"၊ စက်တင်ဘာ ၂၆
- ၄၂။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။
- ၄၃။ မြန်မာနိုင်ငံနယ်နိမိတ်ခြင်း ထိစပ်လျက်ရှိသည့် ယူနန်ပြည်နယ်အတွင်းရှိ တရုတ်မြို့ တစ်မြို့ဖြစ်သော ရွှေလီမြို့သို့ တရုတ်ပြည်အတွင်းပိုင်းမှလာ၍ ရွှေ့ပြောင်းဒေသတွက် အရည်အသွေးမြင့်၍ ဈေးပေါသည့် ဘိန်းဖြူများကို ရာဇဝတ်ခံရမှုရန်လာရောက်သည့် ဘိန်းဖြူသုံးစွဲသူတရုတ်အမျိုးသားတစ်ဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၀ - ၂၀၁၁
- ၄၄။ UNODC (၂၀၁၃ က)
- ၄၅။ အိန္ဒိယအစိုးရ၏ ၂၀၁၂ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကိန်းဂဏန်းများဖြစ်သည့် တန်ပေါင်း ၂၈၀၀၀ နှင့် အိမ်နီးချင်း မြန်မာနိုင်ငံ၏ တစ်ဟက်တာအတွက်နှုန်း ၁၃.၅ ကိုလိုအပေါ် အခြေခံ၍ တွက်ချက်ခဲ့သည်။ ဤကိန်းဂဏန်းများ၌ လိုင်စင်ရဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုနှင့် တရားမဝင်ဘိန်းအခြေခံဆေးဝါးဈေးကွက်သို့ ယိုစိတ်မှုများကို ထည့်သွင်းတွက်ချက် ထားခြင်းမရှိပါ။

တစ်ကျောပြန် - မူလအခြေအနေဆိုးသို့ ပြန်လည်ဆိုက်ရောက်လာသည့် ရွှေဥြိင်ဒေသ

၄၆။ Fox. (၂၀၁၂) 'မတ္တစီကိုဥှိ ဘိန်းဆိခတန်ချိန်ပေါင်း ၃.၆ တန်ကို ဖမ်းဆီးရမိခဲ့သည်။' Insight Crime မတ်လ ၁၅ ရက်

၄၇။ Navarro (၂၀၁၂) 'မတ္တစီကို၊ တတိယမြောက်ဘိန်းထုတ်လုပ်မှု အများဆုံးနှင့် ဘိန်းဖြူလွှဲလန်းမှုကို ကာကွယ်ပေးသည့် ပထမဦးဆုံးသော မူပိုင်ကာကွယ်ဆေးလား။' မူးယစ်ဆေးဝါးမူဝါဒကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၈

၄၈။ UNODC/Gobierno de Colombia (၂၀၁၃)

၄၉။ အိန္ဒိယ၏ ၂၀၁၁ ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက် ၂၂၀၀၀ x တစ်ဟက်တာ ၁၄ ကီလို (အိမ်နီးချင်းမြန်မာနိုင်ငံရှိ အထွက်နှုန်း) နှင့် ၂၀၁၂ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုဆိုင်ရာ ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်ဖြစ်သည့် တန်ပေါင်း ၂၈၀၀၀ နှင့် ၂၀၁၂ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဘိန်းတစ်ဟက်တာအထွက်နှုန်း ၁၃.၅ ကီလိုအပေါ် အခြေခံတွက်ချက်သည်။

၅၀။ ၂၀၁၁ ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များကို အမေရိကန်မှ ပေးအပ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး မတ္တစီကိုအစိုးရမှ အတည် ပြုခဲ့ခြင်းမရှိပေ။

၅၁။ အမျိုးသားမူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးမူဝါဒ (INDCP) ရေးရာရုံး၏ ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ ဘိန်းဖြူဈေးကွက်၊ အိမ်ဖြူတော်၊ <http://www.whitehouse.gov/ondcp/global-heroin-market> (၂၀၁၄ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀ ရက်နေ့အထိ တင်ထားဆဲဖြစ်သည်။)

၅၂။ မတ္တစီကိုအစိုးရ ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက် (CND ၂၀၁၄)

၅၃။ 'အခြား' ဆိုရာ၌ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု ပမာဏအနည်းအကျဉ်းရှိသည့် နိုင်ငံပေါင်းများစွာ ပါဝင်လျက်ရှိသည်။ UNODC အချက်အလက်များအရ "မတူညီသည့် သတင်းရင်းမြစ်များမှ ရရှိသည့် တိုက်ဖျက်ရေးနှင့် အပင်ဖမ်း ဆီးရမိမှုအစီရင်ခံစာများအရ အောက်ပါဒေသခွဲများတွင်လည်း တရားမဝင်ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုများရှိနေကြောင်းသိရှိရသည်။ တောင်အာဖရိက၊ အာရှအလယ်ပိုင်းဒေသနှင့် ထရန်ကော်ကေးရှားဒေသ၊ အရှေ့အလယ်ပိုင်း/အနောက်တောင်အာရှဂန်းကျင်၊ အရှေ့နှင့် အရှေ့တောင်အာရှဒေသ၊ အရှေ့ဥရောပဒေသ၊ ဥရောပအရှေ့တောင် ပိုင်းဒေသ၊ အမေရိကတိုက်အလယ်ပိုင်းဒေသနှင့် တောင်အမေရိကဒေသ" UNODC (၂၀၁၃ ဝ)

၅၄။ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်ဗဟို (CBN)။ 'တရားမဝင်စိုက်ပျိုးမှု' နှင့် ပတ်သက်သည့် အချက်အလက်များကို <http://cbn.nic.in/html/operationscbn.htm/> တွင် ရယူနိုင်သည်။

၅၅။ အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန (၂၀၁၀)

၅၆။ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်ဗဟို (CBN)။ 'တရားမဝင်စိုက်ပျိုးမှု' နှင့် ပတ်သက်သည့် အချက်အလက်များကို <http://cbn.nic.in/html/operationscbn.htm/> တွင် ရယူနိုင်သည်။

၅၇။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

၅၈။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

၅၉။ တရားမဝင်ဘိန်းထုတ်လုပ်လျက်ရှိသည့်အခြားနိုင်ငံများ၌သြစတြေးလျ၊ သြစတြေးလား၊ တရုတ်၊ ချက်ပြည်ထောင်စု၊ ပြင်သစ်၊ ဟန်ဂေရီ၊ နယ်သာလန်၊ ပိုလန်၊ ဆလိုဗေးနီးယား၊ စပိန်နှင့် တူရကီတို့ ပါဝင်သည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်ဗဟို (CBN)။ 'တရားမဝင်စိုက်ပျိုးမှု' နှင့် ပတ်သက်သည့် အချက်အလက်များကို <http://cbn.nic.in/html/operationscbn.htm/> တွင် ရယူနိုင်သည်။

၆၀။ Kour (၂၀၁၃)

၆၁။ အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန (၂၀၀၇)၊ Paoli နှင့်သူ၏ (၂၀၀၉)

၆၂။ India Today (၂၀၁၂)။ 'ဘိန်းမှောင်ခိုကုန်ကူးမှု စံချိန်တင်ခြင်း'၊ မေလ ၄ ရက်

၆၃။ အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန (၂၀၁၂)

၆၄။ Paoli နှင့်သူ၏ (၂၀၀၉)၊ India Today (၂၀၁၂)။ 'ဘိန်းမှောင်ခိုကုန်ကူးမှု စံချိန်တင်ခြင်း'၊ မေလ ၄ ရက်

၆၅။ Paoli နှင့်သူ၏ (၂၀၀၉)၊ ဘတ်တာချာဂျီ(၂၀၀၇)။ စာ ၁၈၊ အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန (၂၀၁၀)

၆၆။ Paoli နှင့်သူ၏ (၂၀၀၉)

၆၇။ TNI (၂၀၀၇)။ စာ-၉

၆၈။ TNI (၂၀၀၉)။ စာ-၄၆

၆၉။ UNODC (၂၀၁၃)

၇၀။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

၇၁။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

၇၂။ INCSR (၂၀၁၂)။ စာ ၁၄၄

၇၃။ အစိုးရဝန်ထမ်းဟောင်းတစ်ဦးနှင့် ဆက်သွယ်ပြောကြားမှု၊ ၂၀၁၄ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၇ ရက်

၇၄။ UNODC (၂၀၁၂)

ပဋိပက္ခ၊ ရာဇဝတ်မှုနှင့် အကျင့်ပျက်ခြစားမှု

၁။ ရှမ်း (၂၀၁၁)

၂။ ကိုလင်း - ချင်း (၂၀၀၉)၊ လူ့အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့ (၂၀၀၄)၊ ရှမ်း (၂၀၀၃ နှင့် ၂၀၀၅) ကိုကြည့်ပါ။

၃။ Erlanger (၁၉၉၀)။ 'အမေရိကန် - မူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ပွဲအတွက် မြန်မာပြည်ကို ထောက်ပံ့ရန်ဆွေးနွေးမှု များ'၊ New York Times၊ ဧပြီလ ၁ ရက်

၄။ TNI (၂၀၁၂)

၅။ Pasuk (၁၉၉၈) စာ-၁၀၅-၁၀၇၊ Linter နှင့် Black (၂၀၀၉)။ စာ-၁၀၂-၁၀၇ ကို ကြည့်ပါ။

၆။ TNI (၂၀၀၅)

၇။ အမေရိကန်အောက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ မူးယစ်ဆေးဝါးအလွဲသုံးစားမှုနှင့် ထိန်းချုပ်ရေးကော်မတီရေးချယ်မှု၊ International Study Missions, 84-H962, စာ ၁၄၄ (၁၉၄၈) ၌

၈။ အမေရိကန် အထွေထွေစာရင်းအင်းရုံး (၁၉၈၉)။ စာ-၃၂

၉။ အမေရိကန်အောက်လွှတ်တော်။ နိုင်ငံခြားရေးကော်မတီ (၁၉၈၇)

၁၀။ Mirante (၁၉၈၇)၊ Mirante (1998) နှင့် Lintner, B (၁၉၈၇) 'သေလောက်သည့်အကျင့်ရိုက်မှု'၊ Far Eastern Economic Review နိုဝင်ဘာလ ၁၂ ရက်၊ စာ၅၄-၅၅

၁၁။ Carlton Turner မှ Edith Mirante သို့၊ ၁၉၈၆ ဩဂုတ်လ ၄ ရက်၊ Reagan Library Collection, Simi Valley, California

၁၂။ အမေရိကန်အထွေထွေစာရင်းအင်းရုံး (၁၉၈၉)။ စာ-၁၉

၁၃။ အမေရိကန်အထွေထွေစာရင်းအင်းရုံး (၁၉၈၉)။ စာ-၂၂

၁၄။ The Hindu ၏ 'လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ (အထူးအမိန့်) အက်ဥပဒေကို ပြန်လည်သုံးသပ်ရန် ကော်မတီအစီရင်ခံစာ၊ ၁၉၅၈' <http://www.hindu.com/nic/afa/afa-part-i.pdf> (၂၀၀၄ ဧပြီလ ၁၆ အထိ ရှိနေဆဲဖြစ် သည်)၊ လူ့အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့ (၂၀၀၈)။ ဒီလူ့ကို လက်စဖျောက်ပစ်ရမယ်။ မင်္ဂလာအတွင်းရှိ အသောမသတ်သောအကြမ်းဖက်မှုနှင့် အရေးယူမခံခြင်း၊ နယူးယောက်-လူ့အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့ကို ကြည့်ပါ။

၁၅။ မင်္ဂလာရိုက် ဒေသခံ NGO ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၀၉ အောက်တိုဘာ

၁၆။ အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန (၂၀၁၃)

၁၇။ မင်္ဂလာရိုက် ဒေသခံ NGO ကိုယ်စားလှယ် A နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၀၉ အောက်တိုဘာ

၁၈။ မင်္ဂလာရိုက် ဒေသခံ NGO ကိုယ်စားလှယ် B နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၀၉ အောက်တိုဘာ

၁၉။ Kramer (၂၀၀၉) ကိုကြည့်ပါ။

၂၀။ အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန (၂၀၀၂)

၂၁။ Kramer (၂၀၀၇) ကိုကြည့်ပါ။ စာ-၅၅-၅၆

၂၂။ သာကောအားဖြင့် Lintner (၁၉၉၄)၊ Lintner နှင့် Blak (၂၀၀၉)ကို ကြည့်ပါ။

၂၃။ ဘိန်းကို မုန်းလားဒေသရှိ NDAA မှ ၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင်လည်းကောင်း ကိုးကန့်ဒေသရှိ MNDA မှ ၂၀၀၃ နှင့် ၀ဒေသရှိ UWSA မှ ၂၀၀၅ တွင်လည်းကောင်း အသီးသီးတားမြစ်ပိတ်ပင်ခဲ့ကြသည်။

၂၄။ အမေရိကန်တရားရေးဝန်ကြီးဌာန (၂၀၀၅)

၂၅။ မုန်းလားဒေသရှိ NDAA ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၀၈ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၆ ရက်

၂၆။ Pathan (၂၀၀၅)

၂၇။ အပစ်အခတ်ရပ်စဲထားသည့် အဖွဲ့ဝင်ဟောင်းတစ်ဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၀၇ ခုနှစ် ဩဂုတ်လ

၂၈။ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းရှိ NGO ဝန်ထမ်းတစ်ဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၀ ခုနှစ် မတ်လ

၂၉။ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းရှိ ဒေသခံ NGO ကိုယ်စားလှယ် A နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၀ မတ်လ

၃၀။ ဒေသခံသုတေသီနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၀ မတ်လ

၃၁။ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းရှိ ဒေသခံ NGO ကိုယ်စားလှယ် B နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၀ မတ်လ

၃၂။ ၎င်းတို့သည် အပစ်အခတ်ရပ်စဲထားခြင်းမရှိသည့် ကချင်လွတ်လပ်ရေးတပ်မတော် (KIO) နှင့် တအာန်း အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော် (TNLA)၊ နှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးစာချုပ်သစ် ထပ်မံချုပ်ဆိုထားသည့် ရှမ်းပြည်လွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော်-တောင်ပိုင်း/ ရှမ်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီ (SSA-South

/RCSS)နှင့် ရှမ်းပြည်လွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော်-မြောက်ပိုင်း/ရှမ်းအမျိုးသား တိုးတက်ရေးပါတီ (SSA-N/SSPP) တို့ဖြစ်သည်။

၃၃။ ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းရှိ ဒေသခံပလောင် NGO ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၃ စက်တင်ဘာ။ ပလောင်တို့သည် မိမိကိုယ်ကို 'တအာန်း' ဟုသာ ရည်ညွှန်းလေ့ရှိသည်။

၃၄။ Cowell (၂၀၀၅)

၃၅။ ဒေသတွင်း၌ ယင်းအချိန်က တာဝန်ထမ်းဆောင်လျက်ရှိသည့် စစ်တပ်အရာရှိတစ်ဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၃ စက်တင်ဘာ

၃၆။ ကချင်သတင်းဌာန (KNG) (၂၀၀၇) 'လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးတပ်ဖွဲ့များ မြန်မာနိုင်ငံ၏ မြို့တော်သစ် သို့မဟုတ်မြင်း'၊ စက်တင်ဘာလ ၂၅ ရက်

၃၇။ RRF နှင့် နီးစပ်သူတစ်ဦးကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၀၉ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၂ ရက်

၃၈။ ကောင်းခါးပြည်သူ့စစ်ခေါင်းဆောင် ဦးမထုနေနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၃ စက်တင်ဘာလ ၈ ရက်

၃၉။ မြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာန (၂၀၀၈)။ ရှမ်း(၂၀၁၂)၊ စာ-၁၂၀၂ပါ ကြည့်ရှုပါ။

၄၀။ မန်ပန်ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၃ စက်တင်ဘာလ ၃ ရက်

၄၁။ SSA-North/SSPP ခေါင်းဆောင် ဆိုထန်းနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၃ စက်တင်ဘာလ ၈ ရက်

၄၂။ ယင်း၌ ကိုးကန့်ဒေသမှ လျှို့ဝှက်ရုံးနှင့် ဟိုရောက်ချန်း၊ ကွတ်ခိုင်မြို့နယ်မှ ဦးတိခွန်မြတ်၊ နမ့်ခမ်းမြို့နယ်မှ ဦးကျော်မြင့် (မန်ပန်ပြည်သူ့စစ်ခေါင်းဆောင်)၊ မူဆယ်မြို့နယ်မှ ကိန်ပိုင် (မိုးပေါ်ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့ခေါင်းဆောင်)၊ ပေရောက်ရှမ်းခေါ် ပေရောက်ချန်း (ကိုးကန့်နယ်ခြားစောင့်တပ်ဖွဲ့ခေါင်းဆောင်)၊ မြင့်လွင်ခေါ် ဝမ်ကျေတာ (တာမိုးပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့ခေါင်းဆောင်) တို့ပါဝင်သည်။ ရှမ်း (၂၀၁၁)

၄၃။ ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းရှိ ဒေသခံပလောင် NGO ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၃ ဇူလိုင်လ ၇ ရက်

၄၄။ TNI နှင့် ပေါင်းကူး(၂၀၁၃)။ Wade (၂၀၁၂) 'မြန်မာ့မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်သွယ်ရေး၏ ကန့်လန့်ကာနောက် ကွယ်မှ ကြိုးဆွဲသူများ' Aljazeera၊ စက်တင်ဘာလ ၂၆ ရက်၊ ရှမ်း (၂၀၁၁)ကိုပါ ကြည့်ရှုပါ။

၄၅။ အကြီးတန်းရဲအရာရှိတစ်ဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၃ စက်တင်ဘာလ ၄ ရက်

၄၆။ ရှမ်း (၂၀၁၃)

၄၇။ မန်ပန်ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့ဝင်နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၃ စက်တင်ဘာလ ၃ ရက်

၄၈။ တန့်ယန်းမြို့နယ်ရှိ အစိုးရအရာရှိတစ်ဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၃ စက်တင်ဘာ

၄၉။ အဆင့်မြင့်ရဲအရာရှိတစ်ဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၃ ခုနှစ် စက်တင်ဘာ

၅၀။ အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန (၂၀၁၂)

၅၁။ Kramer (၂၀၀၇)ကို ကြည့်ပါ။

၅၂။ သာကောအနေဖြင့် လေးကြိမ်မြောက်နိုင်ငံတကာဘိန်းဖြူညီလာခံသို့တက်ရောက်လာကြသော တက်ရောက်လာသူများသည် ကိုးကန့်ဒေသမြို့တော်ဖြစ်သည့် လောက်ကိုင်သို့ လေယာဉ်ဖြင့်တစ်ရက် လေ့လာရေးခရီးသွားခဲ့ကြသည်။ 'လေးကြိမ်မြောက် နိုင်ငံတကာဘိန်းဖြူညီလာခံ မှတ်တမ်းစာအုပ်'၊ ၁၉၉၉ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီ လ ၂၃-၂၆ ရက်၊ ရန်ကုန်၊ မြန်မာနိုင်ငံ၊ စာ-၆၀-၆၁

၅၃။ 'ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ဒုတိယဝန်ကြီး ဗိုလ်မှူးချုပ်ဖုန်းဆွေ၏ ကိုးကန့်ဒေသနှင့် ပတ်သက်သည့် ရှင်းလင်းထုတ်ပြန်ချက်'၊ ကိုးကန့်ဒေသသို့ သွားရောက်လေ့လာမည့် ကိုယ်စားလှယ်များကို ဖြန့်ဖြူးပေးခဲ့သည့် စာတမ်း၊ ၂၀၀၉ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၇ ရက်

၅၄။ The Irrawaddy (၂၀၀၉)၊ 'မြန်မာ့မြေပေါ်ကျသည့် တရုတ်သွေးစက်'၊ စက်တင်ဘာလ ၁၄ ရက်၊ TNI (၂၀၀၉)ကိုပါ ကြည့်ရှုပါ။

၅၅။ ရှမ်း (၂၀၁၁)

၅၆။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

၅၇။ INCSR (၂၀၁၂)

၅၈။ ရှမ်း (၂၀၁၂)၊ စာ-၁၅

၅၉။ ဆင်ပွာ (၂၀၁၃)၊ 'မဲခေါင်သတ်ဖြတ်မှု တရားခံများကို ဆေးထိုးကွပ်မျက်ခြင်း'၊ မတ်လ ၁ ရက်

၆၀။ Bodeen (၂၀၁၃)၊ 'တရုတ်နိုင်ငံ၌ ကွပ်မျက်ခံရသည့် နော်ခမ်း၊ မူးယစ်ဆေးဝါးမှောင်ခိုကုန်ကူးသူကို ဆေးထိုးမသတ်မီ နိုင်ပိုင်ရုပ်မြင်သံကြားပေါ် ထုတ်လွှင့်မှု'၊ Huffington Post၊ မတ်လ ၁ ရက်

၆၁။ ရှမ်း (၂၀၁၁)၊ စာ ၁၆-၁၈

၆၂။ Bangkok Post (၂၀၁၂)၊ 'မှန်ကန်အောင် လုပ်ဆောင်သည့် ကိစ္စရပ်လေးတစ်ခု'၊ မေလ ၅ ရက်

၆၃။ ဆင်ပွာ (၂၀၁၃)၊ 'မဲခေါင်မူးယစ်ဆေးဝါး ဆန့်ကျင်တိုက်ဖျက်ရေးလှုပ်ရှားမှု အတွင်း ဖမ်းဆီးရမိမှု စုစုပေါင်း ၂၅၃၄ မှု'၊ ဇူလိုင် ၂ ရက်နေ့

၆၄။ ရှမ်း၊ ရှမ်းမူးယစ်ဆေးဝါးစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့မှ နိုင်ငံတကာမူးယစ်ဆေးဝါးအလှဲသုံးစားမှုနှင့် မှောင်ခိုကုန် ကူးမှုတိုက်ဖျက်ရေးနေ့၌ ပြုလုပ်ခဲ့သည့် သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲ၊ ၂၀၁၂ ဇွန်လ ၂၅ ရက်

၆၅။ အပစ်အခတ်ရပ်စဲထားသည့် အဖွဲ့ဝင်ဟောင်းတစ်ဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၀၇ ဩဂုတ်လ

၆၆။ အဆင့်မြင့်ရဲအရာရှိတစ်ဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၃ စက်တင်ဘာ

၆၇။ ချင်း (၂၀၀၉)

၆၈။ ချင်းနှင့် ဇန် (၂၀၀၇)၊ စာ ၃-၄

၆၉။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ စာ-၄

၇၀။ ရှမ်း (၂၀၁၂)၊ စာ-၂၂။ သုံးဦးဆိုရာ၌ နော်ခမ်းပါ အပါအဝင်ဖြစ်သည်။

၇၁။ The Irrawaddy (၂၀၀၃)၊ 'ထိခိုက်ဆုံးရှုံးမှုများအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်း' Jean-Luc Lemahieu '၊ မေ ၁

၇၂။ TNI နှင့် ပေါင်းကူး (၂၀၁၃)

၇၃။ TNI (၂၀၀၉)

၇၄။ ရှမ်း (၂၀၀၃)၊ ရှမ်း (၂၀၀၅)၊ PWO (၂၀၁၀)၊ PWO (၂၀၁၁) ကို ကြည့်ရှုပါ။

၇၅။ အခြားအကြောင်းရင်းခံများအတွင်း တစ်ရှိန်ထိုးကြီးထွားလာလျက်ရှိသည့် စိတ်ကြွဆေး (ATS) ထုတ်လုပ်မှုနှင့် မှောင်ခိုကုန်ကူးမှုပြဿနာအပေါ် ကျေနပ်အားရ ဖွယ်ကောင်းလောက်အောင် ကြိုးပမ်းအားထုတ်ခဲ့ခြင်းမရှိ သည့် မြန်မာ၊ ၂၀၀၅ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလအတွင်း အမေရိကန်မှ စွဲချက်တင်ခဲ့သည့် UWSF အဖွဲ့ဝင်များကို တရားစီရင်ရန် ပျက်ကွက်မှု၊ မူးယစ်ဆေးဝါးအသုံးပြုမှုကို လျော့ချရုံ HIV/AIDS ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုကို (အမေရိကန် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ၂၀၀၇) ထိန်းချုပ်ရန်အတွက် ဝယ်လိုအားလျော့ချရေး၊ ကာကွယ်တားဆီးရေးနှင့် ဆေးဖြတ်ပေးသည့်အစီအစဉ်များတိုးချဲ့ဖော်ဆောင်ရန် ပျက်ကွက်မှုများ ပါဝင်လျက်ရှိသည်။

၇၆။ အမေရိကန် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန (၂၀၁၃)

၇၇။ Smith (၂၀၁၃) 'ဘိုလီဗီးဗီးယား၊ ဗင်နီဇွဲလားတို့မှ အမေရိကန်၏ မူးယစ်ဆေးဝါးအပေါ် ဝေဖန်သုံးသပ်မှုကို ငြင်းပယ်ခြင်း'၊ Drug War Chronicle၊ အမှတ် ၈၀၊ စက်တင်ဘာ ၁၇

၇၈။ မင်္ဂလာရီရှိ ဒေသခံ NGO ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၀၉ အောက်တိုဘာ

၇၉။ အမေရိကန် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန (၂၀၁၃)

၈၀။ အမေရိကန် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန (၂၀၁၃)

၈၁။ The Indian Express (၂၀၁၃)၊ 'ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲမူးယစ်ဆေးဝါးခရီး'၊ မတ်လ ၁၂ ရက်

၈၂။ Elwert (၂၀၁၃)

၈၃။ Elwert (၂၀၁၃)၊ <http://www.gwi.boell.de/web/violence-conflict-markets-violence-perpetrators-1966.html/> ကိုပါ ကြည့်ရှုပါ။

ဘိန်းမဲ၊ ဘိန်းဖြူ အင်စီတမင်းနှင့် အခြားဆေးဝါးများ

၁။ ကချင်ပြည်နယ်၊ မြစ်ကြီးနားရှိ အသက် ၇၆ နှစ်အရွယ် ကချင်အမျိုးသားတစ်ဦး

၂။ UNODC (၂၀၁၂)

၃။ နောက်ခံအသေးစိတ်သိရှိလိုပါက TNI (၂၀၀၉)မှ 'အရှေ့တောင်အာရှတွင်း ATS ပေါက်ကွဲမှု' ကို ကြည့်ရှုပါ။ (<http://www.tni.org/report/withdrawal-symptoms-golden-triangle-4> တွင် တရုတ်၊ မြန်မာနှစ်ဘာသာဖြင့် ရေးသားထားသည့် သုံးသပ်ချက်များနှင့် အကြံပြုထောက်ခံချက်များကိုပါ ရယူနိုင်ပါသည်။

၄။ အမှန်တကယ်ပြောရမည်ဆိုပါက ကက်တမင်းသည် စိတ်ထင်ယောင်ထင်မှား ဖြစ်စေသည့် အာနီသင်ရိုသော်လည်း ATS အမျိုးအစားအတွင်း ပါဝင်မှုမရှိပါ။ မက်တစ်တမင်းနှင့် တွဲဖက်သုံးစွဲလေ့ရှိပြီး သုံးစွဲပုံနည်းလမ်းအတူ တူပင်ဖြစ်သော ကြောင့် ဆက်စပ်ဆေးဝါးအဖြစ် ထည့်သွင်းထားခြင်းသာဖြစ်သည်။

၅။ UNODC (၂၀၁၃)

၆။ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်ဗဟို၊ 'အိန္ဒိယအတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု'ကို <http://cbn.nic.in/html/opiumcbn.html>၊ Chaturvedi နှင့် သူ၏ (၁၉၈၁)

၇။ Ray နှင့်သူ၏ (၂၀၀၅)

၉။ တော်ဝင်ဘိန်းကော်မရှင် (၁၉၉၅)၊ တော်ဝင်ဘိန်းကော်မရှင်၏ နောက်ဆုံးအစီရင်ခံစာ၊ လန်ဒန်၊ စာ ၁၆-၂၃ နှင့် စာ ၄၅-၄၇၊ <http://archive.org/details/cu31924073053880/> တွင် ရယူနိုင်ပါသည်။

တစ်ကျောပြန် - မူလအခြေအနေဆိုးသို့ ပြန်လည်ဆိုက်ရောက်လာသည့် ရွှေတြိဂံဒေသ

၁၀။ တော်ဝင်ဘိန်းကော်မရှင် (၁၈၉၅)၊ စာ-၄၆

၁၁။ Richards (၂၀၀၂)

၁၂။ Ray နှင့်သူ၏ (၂၀၀၅)

၁၃။ Newman (၁၉၉၅)၊ Dikötter (၂၀၀၃)

၁၄။ Renard (၁၉၉၆)၊ စာ-၁၄

၁၅။ Richards (၂၀၀၂)

၁၆။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

၁၇။ Dikötter နှင့်သူ၏ (၂၀၀၄)၊ စာ-၂၀၇

၁၈။ TNI နှင့် ပေါင်းကူး (၂၀၁၃)

၁၉။ UNODC (၂၀၁၃)

၂၀။ လျှို့ဝှက်အစီရင်ခံစာ၊ ၂၀၁၃ မေ

၂၁။ Ray နှင့်သူ၏ (၂၀၀၅)

၂၂။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

၂၃။ Gerrie, A (၂၀၁၁) 'ဘိန်းနှင့် ဟင်း - အိန္ဒိယမျိုးနွယ်စုတစ်ခု၌ သင့်ကိုဆေးခတ်ထားသည့် တိရိစ္ဆာန်ချစ်သူများ၊ မူးယစ်ဆေးဝါးရောင်းသူများနှင့် ကာမစွမ်းအားထက်သန်သောလူငယ်များဖြင့် ကြုံပွဲလိမ့်မည် အိန္ဒိယဘက်ရှုထောင့်တို့၏ အံ့ဩဖွယ်ရာဘဝနေထိုင်မှုပုံစံများ၊ CNN Travel၊ ဧပြီလ ၁၃ ရက်

၂၄။ လားရှိုး၌ ကျင်းပခဲ့သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးဖိုရမ်၌ ခရစ်ယာန်ခေါင်းဆောင်တစ်ဦး ပြောကြားခဲ့သည့် မိန့်ခွန်း၊ ၂၀၁၃ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၈ ရက်

၂၅။ INCSR (၂၀၁၂)

၂၆။ လားရှိုးမြို့ရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများနှင့် ရင်းနှီးသည့်ဒေသခံများနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၃ ခုနှစ် ဇူလိုင် ၅ ရက်

၂၇။ Elmer (၂၀၁၄)၊ 'ရွှေတြိဂံဒေသ ဘိန်းဖြူကုန်ကူးသူများ ဈေးလျော့ရောင်းရချိန်၊ South China Morning Post၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈

၂၈။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

၂၉။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

၃၀။ UNODC (၂၀၁၃)၊ စာ-၃၅

၃၁။ UNODC (၂၀၁၃)၊ စာ-၃၁-၃၇

၃၂။ Lu နှင့်သူ၏ (၂၀၀၉)၊ စာ-၁၀၂-၁၀၃

၃၃။ Qian နှင့်သူ၏ (၂၀၀၆)

၃၄။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

၃၅။ နိုင်ငံတကာဘေးအန္တရာယ်လျော့ချရေးအဖွဲ့ (IHRA)၊ ၂၀၁၀

၃၆။ Liu နှင့်သူ၏ (၂၀၀၆)

၃၇။ Jia နှင့်သူ၏ (၂၀၁၄)၊ 'ရှည်လျားသည့်ဥပဒေလက်တံအောက် မူးယစ်ဆေးဝါးအုတ်မြစ်ပြုလဲခြင်း၊ China Daily၊ ဇန်နဝါရီ ၇ ရက်

၃၈။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

၃၉။ Lu နှင့်သူ၏ (၂၀၀၉)၊ စာ-၁၀၂-၁၀၃

၄၀။ Qingyun (၂၀၁၄)၊ 'ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူပေါင်း ၁၀ သန်းခန့်ရှိနိုင်သည်၊ Global Times၊ ဇန်နဝါရီ ၁၇

၄၁။ TNI သုတေသန၊ ရန်ကုန်မြို့နေ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူတစ်ဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၀ နိုဝင်ဘာ

၄၂။ TNI သုတေသန၊ မန္တလေးမြို့နေ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူတစ်ဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၀ နိုဝင်ဘာ

၄၃။ TNI သုတေသန၊ လားရှိုးမြို့နေ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူတစ်ဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၀ နိုဝင်ဘာ

၄၄။ TNI သုတေသနနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၃ ဇူလိုင် ၁ ရက်

၄၅။ လားရှိုးမြို့ပေါ်ရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများနှင့် နီးစပ်သူများနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၃ ဇူလိုင် ၅

၄၆။ လားရှိုးမြို့ပေါ်ရှိ ဘိန်းဖြူသုံးစွဲသူနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၃ ဇူလိုင် ၆

၄၇။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

၄၈။ Dinish (၂၀၀၁)

၄၉။ TNI သုတေသန၊ လားရှိုးမြို့နေ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၂ နိုဝင်ဘာ သို့မဟုတ် ၂၀၁၃ ဇူလိုင်

၅၀။ Bergenstrom နှင့်သူ၏ (၂၀၁၂)

၅၁။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

၅၂။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

၅၃။ ဥပမာ TNI (၂၀၀၉)၊ ယူနန် HIV/AIDS အာရုံဒေသအစီအစဉ် (HAARP စီမံကိန်း)၊ ၂၀၀၉

၅၄။ IHRA (၂၀၁၀)

၅၅။ TNI (၂၀၁၁)

၅၆။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

၅၇။ ကမ္ဘာ့မူးယစ်ဆေးဝါးမူဝါဒရေးရာကော်မရှင် (၂၀၁၃)

၅၈။ TNI (၂၀၁၁)

၅၉။ လားရှိုးမြို့ပေါ်ရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများနှင့် ရင်းနှီးသူများနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၃ ဇူလိုင် ၅

၆၀။ AHRN (၂၀၁၃)

၆၁။ လားရှိုးမြို့ပေါ်ရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများနှင့် ရင်းနှီးသူများနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၃ ဇူလိုင် ၅

၆၂။ Milloy (၂၀၁၀)

၆၃။ Yin (၂၀၀၇)

၆၄။ Milloy နှင့်သူ၏(၂၀၁၀)၊ AHRN (၂၀၁၃)

၆၅။ Cheng, N (၂၀၁၃)၊ 'တေးဂီတပွဲတော်၌ ဆေးအသုံးလွန်၍ ခြောက်ဦးသေဆုံး၊ The Star Online၊ မတ်လ ၁၅ ရက်

၆၆။ AHRN (၂၀၁၃)

၆၇။ UNODC (၂၀၁၁)

၆၈။ UNODC (၂၀၁၂)

၆၉။ UNODC (၂၀၁၁)

၇၀။ UNODC (၂၀၁၃)

၇၁။ UNODC (၂၀၁၁)နှင့် UNODC (၂၀၁၃)

၇၂။ UNODC (၂၀၁၁)

၇၃။ Emmett, D (၂၀၁၁)၊ 'အက်စ်တက်စီ - ကမ္ဘောဒီးယားသစ်တောများအတွက် ပွဲတော်မရှိ၊ Conservation International Blog၊ ဧပြီလ ၆ ရက်

၇၄။ Blickman, T (၂၀၀၉)၊ 'အက်စ်တက်စီမူးယစ်ဆေးဝါးဖြူလုပ်ရန် သစ်တောများခုတ်ထွင်မှု၊ The Irrawaddy၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၃

၇၅။ The Indian Express (၂၀၁၃)၊ 'မင်္ဂလာဒုံ မူးယစ်ဆေးဝါးစွဲချက်ဖြင့် စစ်တပ်ဗိုလ်မှူးတစ်ဦးနှင့် အခြားငါးဦးကို ဖမ်းဆီးလိုက်သည်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၅၊ The Indian Express (၂၀၁၃)၊ 'ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲမူးယစ်ဆေးဝါးခရီး၊ ၂၀၁၃ မတ်လ ၁၂ ရက်၊ Nagaland Post၊ မူးယစ်ဆေးဝါးမှောင်ခိုကုန်ကူးသူများအသုံးပြုသည့် NE ကို ရေဒါ ပေါ်တွေ့ရှိ၊ ဩဂုတ်လ ၂၆

၇၆။ The Bangkok Post (၂၀၁၂)၊ 'ဆေးပြားရိုက်စားမှုနှင့် ဆက်နွယ်လျက်ရှိသည့် တရုတ်နှင့် ကိုးရီးယား၊ ဧပြီ ၂၆

၇၇။ Ehrlich, R. (၂၀၁၂)၊ 'ထိုင်းနိုင်ငံအတွင်းရှိ ဧရာမမူးယစ်ဆေးဝါးမှောင်ခိုကုန်ကူးမှု' The Asia Sentinel၊ မေ ၄ ရက်

၇၈။ The Nation (၂၀၁၂)၊ 'ဆေးပေးခန်းများ၊ ဆေးခန်းများ ရက် ၃၀ အတွင်း အပြီးသတ်ရန်'၊ ဧပြီလ ၄ ရက်

၇၉။ Pathaya Mail (၂၀၁၂)၊ 'ထိုင်းဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်ချလမ်းမှ အာဆီယံဝန်ကြီးများ မူးယစ်ဆေးဝါးအစည်းအဝေး၌ မြန်မာ ဘက်သို့ခေါင်းပုံချမှု' ဩဂုတ်လ ၃၁ ရက်

၈၀။ The Bangkok Post (၂၀၁၂)၊ 'မိမိတို့နိုင်ငံအတွင်းသို့ အလုံးအရင်းဖြင့် ဝင်ရောက်လာသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးများအတွက် ထိုင်းဒုတိယဝန်ကြီးချုပ် ချလမ်းချစ်သလို မှ မြန်မာနှင့် ဝီယက်နမ်ကို ယမန်နေ့က ပြစ်တင်ပေးဖန်လိုက်သည်' စက်တင်ဘာ ၇ ရက်

၈၁။ ဧရာမမူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်လျက်ရှိသည့် လူဖန်းဒေသ အရှေ့ပိုင်းမြို့ တစ်မြို့ ဖြစ်သည့်ဘိုရှန်းစီးနှင့်တိုက်ခိုက်မှုအပြီး၌ ရေခဲသား သုံးတန်နီးပါးကိုကက်တမင်း မှုန့် ၂၆၀ ကီလိုနှင့်အတူ သိမ်းဆည်းရမိခဲ့ပြီး ဘိုရှန်း အနီးပန်းကျင် အခြေစိုက်၍ မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်ကုန်ကူးလျက်ရှိသည့် လူပေါင်း ၁၈၂ ဦးကိုပါ ဖမ်းဆီးမိခဲ့သည်။ ထို့ပြင် မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်ရာ၌ အသုံးပြုသည့် ကုန်ကြမ်း အမျိုးမျိုး ၂၃ တန် သိမ်းဆည်းနိုင်ခဲ့သည်။ စီးနင်းမှုအတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါး ထုတ်လုပ်လျက်ရှိသည့် နယ်မြေ ၇၇ ခုကို ပစ်မှတ်ထားခဲ့သည်။ တားဆီးနိုင်ရန် ရေးအရာရှိများ၏ ပြောဆိုချက်အရ လွန်ခဲ့သည့် သုံးနှစ်တာအတွင်း နိုင်ငံအနှံ့ ပျံ့နှံ့လျက်ရှိသည့် မက်တီတမင်းအားလုံး၏ သုံးပုံတစ်ပုံခန့်သည် လူဖန်းဒေသမှ ထုတ်လုပ်ခြင်းဖြစ်ကြောင်းသိရသည်။ Zheng Caixiong (၂၀၁၄) 'အကြီးဆုံး မူးယစ်ဆေးဝါးသိုက်ကို ဝါတီဥက္ကဋ္ဌဟောင်းဖြစ်သည့် တွေ့ရှိခဲ့သည်'၊ China Daily၊ ဇန်နဝါရီ ၅ ရက်၊ He Huifeng, (၂၀၁၄) 'ဂေါင်ဒုံရွာတစ်ရွာတည်း၌ ရေခဲသား အကြည်သုံးတန်တိတိ ဖမ်းဆီးရမိမှု'၊ South China Morning Post၊ ဇန်နဝါရီ ၂ ရက်နေ့ကိုပါ ကြည့်ရှုပါ။ အခြေခံကုန်ကြမ်းများအတွင်း ဆူဒန်အက်စီဒရင်း ဆေးပြားနှင့် (အထူးသဖြင့် GlaxoSmithKline (GSK) China မှ ထုတ်လုပ်သည့် Contac Cold ဆေးများ) မာဟောင်(Ephedra Sinica) ဟုခေါ်သည့် ထိုင်းရင်း ဆေးပင်တစ်မျိုးဖြစ်ပြီးချောင်းဆိုးခြင်း၊လည်ချောင်းနာခြင်း၊ရင်ပြည့်ရင်ကယ်ဖြစ်မှု အတွက်သုံးစွဲ၍ တရုတ်အနောက်တောင်ပိုင်းဒေသခြောက်သွေ ဒေသများတွင် ပေါက်ရောက်သည့် သဘာဝအက်စီဒရင်းအမျိုးအစားဖြစ်ပြီး မက်တီတမင်း

ထုတ်လုပ်မှု၏ အဓိကပါဝင်ပစ္စည်းဖြစ်သည်။ လူဖန်းဒေသသည် မာဟောင်လွှဲပြောင်းသယ်ဆောင်မှုအတွက် ဗဟိုချက်ဖြစ်သည်။ (Timmonsနှင့် Yang (၂၀၁၄) တရုတ်နိုင်ငံအတွင်း အမြောက်အများဖမ်းဆီးရမိသည့် မက်တစ်တစ်မင်းများနှင့် တိုင်းရင်းဆေးများဆက်စပ်မှု၊ Quartz, ဇန်နဝါရီ၊ တရုတ်နိုင်ငံရှိ ရေခဲသားအကြည်ထုတ်လုပ်ရေး လုပ်ငန်းအတွင်း GlaxoSmithKline အအေးဓာတ်ချေဖျက်ပေးသည့် ဆေးဝါးများကို အသုံးပြုလျက်ရှိသည်။ South China Morning Post ဝါသတင်းကိုကြည့်ပါ။ ၂၀၁၄ ဇန်နဝါရီ ၈ ရက်

၈၂။ Lau (၂၀၁၄) 'ကြမ်းတမ်းသည့် ချောင်ရှမ်းဒေသမှ တောင်တရုတ်ဒေသ၏ စွေလီဖြစ်လာပုံ၊ South China Morning Post, ၂၀၁၄ ဇန်နဝါရီ ၁၄, ချောင်ရှမ်း မူးယစ်ရာဇာတိုက်နှင့် ဆက်စပ်၍ McCoy (၁၉၉၁) ကိုပါ ကြည့်ရှုပါ, စာ-၂၆နှင့် စာ-၂၆၂-၂၆၂; နှင့် Lintner (၂၀၀၂), စာ-၃၃၄

၈၃။ TNI (၂၀၁၁က)

၈၄။ UNODC (၂၀၁၂)

၈၅။ ထိုင်းအမျိုးသားဥပဒေပြုရေးညီလာခံ(၁၉၇၉)

၈၆။ Vicknasingam နှင့်သူ၏ (၂၀၁၀)

၈၇။ Boyer နှင့်သူ၏ (၂၀၀၈)

၈၈။ Greenemeier, L. (၂၀၁၃) 'ဘိန်းစာပင်သုံးစွဲမှုကို တရားဝင်ခွင့်ပြုသင့်သလား၊' Scientific American, စက်တင်ဘာ ၃၀

၈၉။ TNI (၂၀၁၁က)

၉၀။ Bangkok Post (၂၀၁၃) 'ဘိန်းစာပင်အသုံးပြုမှုကို တရားဝင်ခွင့်ပြုရန် ဝန်ကြီးအဆိုပြု' ဩဂုတ် ၂၈

၉၁။ Hunwick (၂၀၁၃) 'တရုတ်နိုင်ငံတွင်း၌ အတုမရှိသည့် ကေဟိုးလ်' Motherboard, အောက်တိုဘာ ၉ ရက် <http://motherboard.vice.com/blog/the-great-k-hole-of-china/> တွင် ရယူနိုင်ပါသည်။

၉၂။ 'လေ့လာဆန်းစစ်ချက်အရ ကက်တစ်မင်းအတွင်း စိတ်ဗီဇမူလျှော့ချပေးသည့် အာနီသင်များတွေ့ရှိရသည်။' Asian Scientist, ၂၀၁၄ ဇန်နဝါရီ ၁၄

၉၃။ WHO (၂၀၁၂) ကက်တစ်မင်း- အရေးပါသည့် ပြန်လည်သုံးသပ်မှုအစီရင်ခံစာအပေါ် ပညာရှင်များ အပြန်အလှန်သုံးသပ်မှု (၂) (၃၅) ကြိမ်မြောက် မူးယစ်ဆေးဝါးစွဲလမ်းမှုဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များအစည်းအဝေး Hammamet, Tunisia, ၂၀၁၂ ဇွန် ၄-၈ ရက်

၉၄။ Scott-Ham နှင့် Burton (၂၀၀၆)

၉၅။ Hunwick, R. F. (၂၀၁၃) 'တရုတ်နိုင်ငံတွင်း၌ အတုမရှိသည့် ကေဟိုးလ်' Motherboard, အောက်တိုဘာ ၉ ရက်

၉၆။ ACMD (၂၀၁၃) ကက်တစ်မင်း - အသုံးပြုမှုနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ပြန်လည်သုံးသပ်ချက်၊ မူးယစ်ဆေးဝါး တစ်လွှဲအသုံးချမှုဆိုင်ရာ အကြံပေးကောင်စီ၊ လန်ဒန်၊ https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/264677/ACMD_ketamine_report_dec13.pdf တွင် ရယူနိုင်ပါ သည်။

၉၇။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ မူးယစ်ဆေးဝါးကော်မရှင်သို့ အန္တရာယ်ကြီးသည့် ဆေးဝါးများကို အသိပေး၍ နိုင်ငံတကာအရ ထိန်းချုပ်ရန် တိုက်တွန်းခဲ့ကြသည်။ UNODC သတင်း(ပတ်ဘလီဆီဒ်), ၂၀၁၄ မတ်လ ၂၉ ရက်၊ <http://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/2014/March/member-states-notify-drug-ommission-on-dangerous-substances-urge-international-control.html> တွင် ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

၉၈။ WHO (၂၀၁၂) မူးယစ်ဆေးဝါးစွဲလမ်းမှုဆိုင်ရာ WHO ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များကော်မတီ, ၃၅ကြိမ်မြောက် အစီရင်ခံစာ၊ WHO နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာအမှတ် ၉၇၃၊ ဂျူနီ ၂၀၁၂၊ WHO

၉၉။ WHO (၂၀၁၂) ကက်တစ်မင်း- WHO (၂၀၁၂) ကက်တစ်မင်း- အရေးပါသည့် ပြန်လည်သုံးသပ်မှု အစီရင်ခံစာအပေါ် ပညာရှင်များ အပြန်အလှန်သုံးသပ်မှု (၂) (၃၅) ကြိမ်မြောက် မူးယစ်ဆေးဝါးစွဲလမ်းမှုဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များအစည်းအဝေး Hammamet, Tunisia, ၂၀၁၂ ဇွန် ၄-၈ ရက်

၁၀၀။ EMCDDA (၂၀၀၂), စာ ၁၉-၂၀

၁၀၁။ EMCDDA (၂၀၀၂), စာ-၁၀

၁၀၂။ UNODC (၂၀၁၃), စာ-၁၀

၁၀၃။ UNODC (၂၀၁၃), စာ-၂၃

၁၀၄။ The Times of India (၂၀၁၂) 'တရားမဝင်ပျော်ပွဲခွင့်မူးယစ်ဆေးဝါး တင်ပို့မှုကို ဦးဆောင်နေသည့် အိန္ဒိယ၊ US နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန' ဩဂုတ် ၁ ရက်

၁၀၅။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

၁၀၆။ The Times of India (၂၀၁၃) 'အစိုးရမှ နာမည်ဆိုးမြင့်ကျော်ကြားသည့် 'ရက်စွဲပျောက်' မူးယစ်ဆေးဝါး ဖြစ်သည့်ကက်တစ်မင်းကို ရောင်းဝယ်ရခက်ခဲအောင်ပြုလုပ်ခြင်း' ဒီဇင်ဘာ ၃၀ ရက်

၁၀၇။ WHO (၂၀၀၇) 'INCB နှစ်အလိုက်အစီရင်ခံစာ ၂၀၀၆ အပေါ် WHO တုန့်ပြန်မှု' မူးယစ်စေတတ်သော ဆေးဝါးများဆိုင်ရာ ကော်မရှင်၏ အကြိမ် (၅၀) မြောက် အခမ်းအနား အစီအစဉ် (၇-၈) ပါ အမျိုးအစားများကလွှဲ၍ တုန့်ပြန်မှု၊ မတ်လ ၁၂-၁၆၊ (ခ) နိုင်ငံတကာမူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးအမှုဆောင်ဘုတ်အဖွဲ့၊ Willem Scholten မှ တင်ဆက်ခြင်း။

၁၀၈။ WHO (၂၀၁၂) ကက်တစ်မင်း၊ အရေးတကြီးပြန်လည်သုံးသပ်မှုအစီရင်ခံစာ၊ မူးယစ်ဆေးဝါးစွဲလမ်းမှု ဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များကော်မတီ၊ ၃၅ ကြိမ်မြောက်အစည်းအဝေး Hammamet, Tunisia, ၂၀၁၂ ဇွန်လ ၄-၈ရက်၊ စာ-၃၆

၁၀၉။ E/CN.7/2014/L.12/Rev.1, ဆေးဝါးရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် အသုံးပြုမှုကို သေချာအောင်လုပ်ဆောင်ပေး၍တရားဝင်လုပ်ငန်းများမှကက်တစ်မင်းများလမ်းလွှဲပို့မှုကိုကာကွယ်တားဆီးခြင်း၊ မူးယစ်စေတတ်သောဆေး ဝါးများဆိုင်ရာကော်မရှင်၊ ၂၀၁၄ မတ်လ ၂၀ ရက်

၁၁၀။ WHO (၂၀၀၆) ထရာမာဒေါလ်ကို လေ့လာဆန်းစစ်မှု၊ မူးယစ်ဆေးဝါးစွဲလမ်းမှုဆိုင်ရာကျွမ်းကျင်ပညာရှင် များကော်မတီ၏ ၃၄ ကြိမ်မြောက်အစည်းအဝေး၊ http://www.who.int/medicines/areas/quality_safety/5.2TramadolCritReview.pdf တွင် ကြည့်ရှုပါ။

၁၁၁။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

၁၁၂။ E/CN.7/2013/L.15/Rev.1, ဆေးဝါးရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် မဟုတ်သောသုံးစွဲမှုနှင့် အလွဲသုံးစားမှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရာ၌ နိုင်ငံတကာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအားကောင်းလာအောင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ၌ထရာမာဒေါလ်တရားမဝင်ထုတ်လုပ်ဖြန့်ချိမှု၊ မူးယစ်စေတတ်သောဆေးဝါးများဆိုင်ရာကော်မရှင်၊ ၂၀၁၃ မတ်လ ၁၄ ရက်

၁၁၃။ INCB (၂၀၁၄) နိုင်ငံတကာမူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးအမှုဆောင်ဘုတ်အဖွဲ့ အစီရင်ခံစာ ၂၀၁၃၊ စာ ၃၅-၃၆

ပြောင်းလဲခွဲခြားတိုးတက်ရေးသည် ပဓာန

၁။ မူးယစ်ဆေးဝါးရေးရာမူဝါဒဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ကော်မရှင်(၂၀၁၁)

၂။ '၃၃ ကြိမ်မြောက် အာဆီယံဝန်ကြီးများအစည်းအဝေး တရားဝင်ပူးတွဲထုတ်ပြန်ချက်' ဘန်ကောက်၊ ထိုင်းနိုင်ငံ ၂၀၀၀ ဇူလိုင်လ ၂၄-၂၅ ရက်

၃။ UNODOC (၂၀၀၈) 'မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်မှု' ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ၊ UNGASS ဆယ်စုနှစ်ကို တည်ဆောက် ခြင်း၊ E/CN.7/2008/CRP.17

၄။ CND (၂၀၀၉), စာပိုဒ် ၃၆

၅။ UNODC (၂၀၀၈)၊ စာ-၁

၆။ GIZ/TNI (၂၀၁၃)

၇။ UNODC (၂၀၀၈)၊ စာ-၁

၈။ အစိုးရဝန်ထမ်းဟောင်းတစ်ဦးနှင့် လျှို့ဝှက်တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၂ စက်တင်ဘာ

၉။ Bangkok Post (၂၀၁၃) 'မူးယစ်ကင်းစင်ရေး' ပန်းတိုင်အတွက် နောက်ကျလျက် ရှိသည့်မြန်မာ၊ မေ ၆ ရက်

၁၀။ AFP(၂၀၁၃)'ထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးမှုတစ်ရက်ထိုးလို့တက်လာသဖြင့်'မူးယစ်ကင်းစင်ရေး' သတ်မှတ်ရန်အစီ ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ရန် နောက်ကျလျက်ရှိသည့် မြန်မာ၊ Democratic Voice of Burma မေ ၆ ရက် UNODC (၂၀၁၃)

၁၂။ Mohamad, L. (၂၀၁၃) '၂၀၁၅ အာဆီယံမူးယစ်ကင်းစင်ရေး ရည်မှန်းချက် ပန်းတိုင်ကြီး အကောင်အထည်ပေါ်လာစေရန် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို မြှင့်တင်ရန် အရေးတကြီးလိုအပ်မှု၊ Borneo Bulletin, စက်တင်ဘာလ ၄ ရက်

၁၃။ Borneo Bulletin (၂၀၁၃) '၂၀၁၅ အစီ မူးယစ်ကင်းစင်သည့် အာဆီယံ ဖြစ်ရေးဆီသို့' စက်တင်ဘာလ ၄ ရက်

၁၄။ UNODC (၂၀၁၃)၊ စာ-၂၈

၁၅။ UNODC (၂၀၁၂) 'တိုက်ဖျက်ရေးအရှိန်မြှင့် ဆောင်ရွက်နေလင့်ကစား မြန်မာ့ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်း ဆက်လက်ဖြင့်တက်လျက်ရှိသည်ဟု UNODC မှ ပြောဆိုခဲ့သည်။' နေပြည်တော်(မြန်မာ)၊ အောက်တိုဘာ ၃၁ ရက်

၁၆။ Marshall, A.R.C. (၂၀၁၂) 'ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုကို စစ်ကြည့်လိုက်သည့် မြန်မာနိုင်ငံ' Reuters၊ ဖေဖော်ဝါရီလ 20 ရက်

၁၇။ UNODC (၂၀၁၃)၊ စာ ၇၆-၇၇

တစ်ကျော့ပြန် - မူလအခြေအနေဆိုးသို့ ပြန်လည်ဆိုက်ရောက်လာသည့် ရွှေကြိမ်အသေ

၁၈။ CND (၂၀၀၈)

၁၉။ ကုလသမဂ္ဂ(၂၀၀၅)

၂၀။ TNI (၂၀၀၁)

၂၁။ Mansfeld နှင့် Pain (၂၀၀၆)၊ စာ-၂

၂၂။ Young နှင့် Walsh (၂၀၀၁)

၂၃။ TNI နှင့် Paung Ku (၂၀၁၃)

၂၄။ TNI (၂၀၀၇)

၂၅။ Buddenberg နှင့် Byrd (၂၀၀၆)

၂၆။ Young နှင့် Walsh မှ ကိုးကားချက် (၂၀၀၁)၊ စာ-၁

၂၇။ သာဓကအနေဖြင့် Deutsche Gesellschaft fur Internationale Zusammenarbeit (GIZ) (၂၀၁၁)၊ CND (၂၀၁၄က)ကို ကြည့်ရှုပါ။

၂၈။ CND (၂၀၁၄က)

၂၉။ Mansfeld (၂၀၀၆)

၃၀။ Deutsche Gesellschaft fur Internationale Zusammenarbeit (GIZ) (၂၀၁၁)

၃၁။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

၃၂။ ကမ္ဘာ့ဘဏ် (၂၀၀၄)

၃၃။ အလုပ်ရှင်ဆွေးနွေးပွဲသည် ထိုင်းနှင့် ပီရူးအစိုးရတို့မှ UNODC ၏ အနီးကပ် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဖြင့် စီစဉ်ကျင်းပခဲ့သည့် အစားထိုးဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံ တကာအလုပ်ရှင်ဆွေးနွေးပွဲ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ အစားထိုးဖွံ့ဖြိုးရေး ဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များနှင့် ၂၈ နိုင်ငံမှ အစိုးရကိုယ်စားလှယ်များပါဝင်ပြီး စုစုပေါင်း ၁၀၄ ဦး တက်ရောက်ခဲ့ကြသည်။ ICAD (၂၀၁၁)ကို ကြည့်ပါ။

၃၄။ CND (၂၀၀၈)

၃၅။ ICAD (၂၀၁၁)

၃၆။ CND (၂၀၁၄က)

၃၇။ Deutsche Gesellschaft fur Internationale Zusammenarbeit (GIZ) (၂၀၁၁)

၃၈။ Mansfeld (၂၀၀၆)

၃၉။ CND (၂၀၀၈)

၄၀။ ICAD (၂၀၁၁)

၄၁။ CND (၂၀၁၄က)

၄၂။ UNODC (၂၀၁၃)

၄၃။ CND (၂၀၁၄က)

၄၄။ ကနေဒါ HIV/AIDS ဥပဒေကွန်ရက်၊ ပွင့်လင်းလူ့အဖွဲ့အစည်းကျန်းမာရေးအစီအစဉ်၊ နှင့် နိုင်ငံတကာ HIV/AIDS မဟာမိတ်အဖွဲ့ (၂၀၀၈က) နှင့် ကနေဒါ HIV/AIDS ဥပဒေထောက်ကြံ့ကွန်ရက်၊ ပွင့်လင်းလူ့အဖွဲ့အစည်းလူထုကျန်းမာရေးအစီအစဉ်နှင့် နိုင်ငံတကာ HIV/AIDS မဟာမိတ်အဖွဲ့ (၂၀၀၈)

၄၅။ FMPCDI (၂၀၀၉)

၄၆။ FMPCDI (၂၀၀၉)

၄၇။ TNI နှင့် ပေါင်းကူး (၂၀၁၃)

၄၈။ Kay (၂၀၁၄)

၄၉။ Nederveen Pieterse, J. (၁၉၉၆)၊ 'ကျွန်တော့်ဘုံ သို့မဟုတ် ခင်ဗျားစံလား? အစားထိုးဖွံ့ဖြိုးရေး၊ ဖွံ့ဖြိုးရေး အလွန်ကာလ၊ ရောင်တော်ပြန်ဖွံ့ဖြိုးရေး၊ စာတမ်းအမှတ် ၂၂၉၊ The Hague: လူမှုရေးသိပ္ပံကျောင်း

၅၀။ <http://www.tni.org/work-area/agrarian-justice/တွင်> ကြည့်ပါ။

၅၁။ TNI (၂၀၁၂)

၅၂။ TNI နှင့် Burma Centrum Nederland (BCN) (၂၀၁၃က)

၅၃။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

၅၄။ Kay (၂၀၁၄)

၅၅။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

၅၆။ ဆေးခြောက်လုပ်ငန်းသည် ယနေ့တိုင်တွင်ကျင်းပနေဆဲဖြစ်ပြီး တိုက်ဖျက်ရေးကြောင့် စိုက်ပျိုးမြေနေရာများ ဆုံးရှုံးမှုအတွက် ချိုးစပ်ထားသည့်မျိုးစိတ်သစ်များကို စမ်းသပ်စိုက်ပျိုးလာကြသည်။ ရိပ်ဒေသတွင်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုသည် "သံသယရှိစရာ မလိုအောင် ကျဆင်းသွားခဲ့ပြီဖြစ်သော်လည်း အထွက်နှုန်းတိုး နည်းပညာသစ်များကျင့်သုံးလာကြသဖြင့် ဤနေရာ၌ မြင့်မားသည့်အထွက်နှုန်းကို မည်သို့မည်ပုံ ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ကြောင်း ရှင်းလင်းဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။" Chouvy နှင့် Afsahi (၂၀၁၄)

၅၇။ www.maefahluang.org/ကို ကြည့်ပါ။

၅၈။ Bewley-Taylor, D., Blickman, T. နှင့် Jelsma, M. (၂၀၁၄)၊ ဆေးခြောက် တားမြစ်ပိတ်ပင်မှု၏ အတက်အကျ၊ ကုလသမဂ္ဂမူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးစနစ်

အတွင်းရှိဆေးခြောက်သမိုင်းကြောင်းနောက်ခံနှင့်ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးနည်းလမ်းများ၊ Amsterdam: TNI/GDPO

၅၉။ Bewley-Taylor, D. နှင့် Jelsma, M. (၂၀၁၂) 'စနစ်အပြောင်းအလဲ၊ ၁၉၆၀ မူးယစ်စေတတ်သောဆေးဝါး များဆိုင်ရာပင်ပကျင့်ထုံးကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း'၊ International Journal on Drug Policy 23(1) စာ 72-81.

၆၀။ Pien Metaal (၂၀၁၂) 'ပျောက်ဆုံးသွားသည့်အခွင့်အလမ်း၊ ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်မူဝါဒများနှင့် ပီရူးတွင် ကျင်းပခဲ့သည့် ICAD ညီလာခံ' နိုင်ငံဘာလ၁၉ရက်၊ <http://www.undrugcontrol.info/en/weblog/item/4095-an-opportunity-lost/တွင်> ရယူနိုင်သကဲ့သို့ Youngers, C. (၂၀၁၂) 'ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂနိုင်ငံတကာလမ်းညွှန်မူဝါဒများ အပိုင်း (၂)၊ နိုဝင်ဘာ ၂၁ ရက်၊ <http://www.undrugcontrol.info/en/weblog/item/4118-un-international-guiding-principles-on-alternative-development-part-ii/တွင်လည်း> ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

၆၁။ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး၊ ဆုံးဖြတ်ချက်အမှတ် ၂၀၁၃/၃ - နယ်နိမိတ်ဖြတ် ကျော်ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ် မှုနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးမှောင်ခိုကုန်ကူးမှု၊ ၂၀၁၃ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၂ ရက်

၆၂။ CND (၂၀၀၈)

၆၃။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

၆၄။ CND (၂၀၁၃)၊ စာ-၁၄

၆၅။ Walsh (၂၀၀၉)

၆၆။ Greenfield (၂၀၁၀)

၆၇။ Stevens နှင့်သူ၏ (၂၀၁၀)

၆၈။ Srithirath (၂၀၀၆)၊ စာ-၇

၆၉။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

၇၀။ TNI (၂၀၀၇)

၇၁။ CND (၂၀၀၈)

၇၂။ TNI (၂၀၀၇)

၇၃။ Anderson (၁၉၉၉)

၇၄။ Deutsche Gesellschaft fur Internationale Zusammenarbeit (GIZ) (၂၀၁၁)

၇၅။ Kramer (၂၀၀၇)ကို ကြည့်ပါ။

၇၆။ TNI (၂၀၀၇)

အန္တရာယ်လျော့ချရေးနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး

၁။ မန္တလေးရှိ အငှားယာဉ်မောင်းတစ်ဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၁ နိုဝင်ဘာလ

၂။ Newman (၁၉၉၅)၊ စာ-၇၉၄

၃။ Newman (၁၉၉၅)၊ စာ-၇၉၄

၄။ Dikötter (၂၀၀၃)

၅။ Ray နှင့်သူ၏ (၂၀၀၅)

၆။ Bennetto, J. နှင့် Todd, B. (၁၉၉၇)၊ 'စွဲလန်းမှု၊ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူအများစုသည် ပျော်ရွှင်အောင်မြင်သည့် ဘဝအရသာကို အပြည့်အဝစံစားလျက်ရှိသည်။' The Independent, နိုဝင်ဘာလ ၅ ရက်

၇။ EMCDDA (၂၀၀၉)

၈။ Drugscope 'ပြဿနာရှိသောသုံးစွဲမှုအဓိပ္ပာယ်' ကို <http://www.drugscope.org.uk/resources/drugsearch/drugsearchpages/problemuse/တွင်> ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုနိုင်သည်။

၉။ <http://www.unaids.org/en/resources/documents/2013/name,89768,en.asp>

၁၀။ Deiss နှင့်သူ၏ (၂၀၀၉)

၁၁။ Nelson နှင့်သူ၏ (၂၀၁၁)

၁၂။ Devi နှင့်သူ၏ (၂၀၀၅)

၁၃။ Chingsubam နှင့် Khongbantabam (၂၀၀၈)

၁၄။ Poll နှင့် Soriano (၂၀၀၈)

၁၅။ <http://ahrnmyanmar.org/what-we-do/shan/lashio/တွင်> ကြည့်ရှုပါ။

၁၆။ လားရှိုးမူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအဖွဲ့ဝင် ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၃ ဇူလိုင်လ ၆ ရက်

၁၇။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ HIV နှင့် AIDS ၂၀၁၀-၂၀၁၅ အမျိုးသားမဟာဗျူဟာစီမံချက်နှင့် လုပ်ငန်းအစီအစဉ်

၁၈။ Mathers နှင့်သူ၏။ HIV နှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးအကြောထိထိုးသွင်းအသုံးပြုမှု (၂၀၀၈) ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ၂၀၀၇ ရည်ညွှန်းအဖွဲ့အတွက် 'ကမ္ဘာ့အနှံ့ မူးယစ်ဆေးဝါးအကြောထိထိုးသွင်းအသုံးပြုမှုတွင်ကျယ်လာမှုနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါး အကြောထိထိုးသွင်းသူများအကြား HIV ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုကို စနစ်တကျပြန်လည် သုံးသပ်ခြင်း'၊ The Lancet ၃၇၂(၉၆၅၁)၊ ၁၇၃၃-၁၇၄၅

၁၉။ TNI သုတေသန ၂၀၁၀

၂၀။ TNI သုတေသန ၂၀၁၀

၂၁။ Sychareun နှင့်သူ၏ (၂၀၁၂)

၂၂။ <http://www.irinnews.org/Report/95984/THAILAND-Ambivalent-about-needle-exchanges> ကို ကြည့်ပါ။

၂၃။ ကမ္ဘာ့ရန်ပုံငွေအဖွဲ့အစီအရင်ခံစာကို <http://portfolio.theglobalfund.org/en/Country/Index/THA> တွင် ရယူနိုင်ပါသည်။ (၂၀၁၃ အောက်တိုဘာ ၂၀ အထိအသုံးပြုဆဲဖြစ်သည်။)

၂၄။ Bergenstrom နှင့်သူ၏ (၂၀၁၂)

၂၅။ http://www.psi.org/sites/default/files/Tailand_Naloxone_procurement.pdfကို ကြည့်ပါ။

၂၆။ နိုင်ငံအလိုက်တိုးတက်မှုအစီရင်ခံစာ၊ India UNGASS, ၂၀၁၀ မတ်လ ၃၁ ရက်

၂၇။ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအဖွဲ့နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု အင်ဇာ၊ ၂၀၀၉ အောက်တိုဘာ

၂၈။ TNI (၂၀၁၁)

၂၉။ Li နှင့်သူ၏ (၂၀၁၀)

၃၀။ Smith နှင့်သူ၏ (၂၀၁၂)

၃၁။ Smith နှင့်သူ၏ (၂၀၁၂)၊ စာ-၃၂၉

၃၂။ UNAIDS (၂၀၁၃)

၃၃။ Pebody, R. (၂၀၁၃) 'မလေးရှားဘေးအန္တရာယ်လျော့ချရေး အစီအစဉ်များသည် ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုကို ကြိုတင်ကာကွယ်တားဆီးခြင်းဖြင့် ငွေကြေးကုန်ကျသက်သာ အောင်လုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်းမရှိစေရန်ကန့်သတ်လျက်ရှိသည့်အပြင် မူးယစ်ဆေးဝါး အကြောထိထိုးသွင်းသူ အနည်းအကျဉ်းကိုသာ လွှမ်းမိုးမှုရှိသည်။' National AIDS Manual Aidsmap, ဇူလိုင်လ ၉ ရက်

၃၄။ UNAIDS (၂၀၁၃)

၃၅။ WHO, UNODC, UNAIDS (၂၀၁၂)

၃၆။ အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များ၌ ဆေးထိုးအပ်နှင့် ဆေးထိုးပြတ်လဲလှယ်ရေး အစီအစဉ်များ၊ ဘိန်းအခြေခံဆေးဝါးဖြင့် အစားထိုးကုသမှုနှင့် အခြားအထောက်အထားအခြေပြု မူးယစ်ဆေးဝါးစွဲလန့်မှုဖြတ်တောက်ရေး ကုသမှု၊ HIV သွေးစစ်ခြင်းနှင့် နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးအကြံပေးခြင်း၊ ကိုယ်ခံအားမြှင့်တင်ပေးသည့်ကုထုံး၊ လိင်မှတစ်ဆင့် ကူးစက်တတ်သည့် ရောဂါပိုးများ ကာကွယ်တားဆီးရေးနှင့် ကုသရေး၊ ကွန်ဒုံးဖြန့်ဖြူးသည့်အစီအစဉ်၊ သတင်းအချက်အလက်နှင့် ပညာပေး၊ ကာကွယ်တားဆီးရေး၊ အသည်းရောင်အသားဂါရောဂါပိုး ကာကွယ်ဆေးထိုးခြင်းနှင့် ကုသခြင်း၊ တီဘီကာကွယ်တားဆီးရေး၊ ရောဂါရှာဖွေရေးနှင့် ကုသရေး တို့ ပါဝင်သည်။

၃၇။ Bergenstrom နှင့် Bezziccheri (၂၀၁၂)

၃၈။ လူ့အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့၊ ပွင့်လင်းလူ့အဖွဲ့အစည်း လူထုကျန်းမာရေး အစီအစဉ်၊ ကနေဒါ HIV/AIDS ဥပဒေထောက်ကျပြုကွန်ရက်၊ နိုင်ငံတကာ ဘေးအန္တရာယ်လျော့ချရေးအဖွဲ့အစည်း (၂၀၁၀)

၃၉။ WHO (၂၀၀၉)

၄၀။ လူ့အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့ (၂၀၁၂)

၄၁။ WHO (၂၀၀၉)

၄၂။ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ထိုင်းဘုရင့်နိုင်ငံတော် "မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကို တစ်ဘက်သတ်ဖမ်းဆီး ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းအဖွဲ့၏ အတွင်းရေးမှူးအဖွဲ့အတွက် မေးခွန်းလွှာ(ရက်စွဲမပါ)" ကို http://www.mfa.go.th/humanrights/index.php?option=com_content&view=article&id=66:answers-to-questionnaire-for-the-secretariat-the-working-group-on-arbitrary-detention-on-%20the-issue-of-detention-of-drug-users-&catid=35:un-resolution&Itemid=7 တွင် ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုနိုင်သည်။

၄၃။ ဥရောပသမဂ္ဂကောင်စီ (၂၀၁၃)

၄၄။ လူ့အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့ (၂၀၁၃)

၄၅။ Vientiane Times (၂၀၁၃) 'တရားမဝင်မူးယစ်ဆေးဝါးများ၏ ဝယ်လိုအား လျော့ကျလာစေရန် အရာရှိများကြိုးပမ်းမှု' စက်တင်ဘာ ၂၇ ရက်

၄၆။ 14715/13 CORDROGUE 100 ASIE 44.

၄၇။ Tanguay (၂၀၁၁)

၄၈။ ဂန္တီရနည်းအရ ပြုလုပ်ထားသည့်ရေစင်ပိရှိသည့် ရိုးရာဘာသာရေး အလေ့အထများ

၄၉။ လေးကြိမ်မြောက် အာရှသမဂ္ဂကျမ်းကျိတ်သည် မူးယစ်ဆေးဝါးရေးရာမူဝါဒ ဆွေးနွေးပွဲ အစီရင်ခံစာ၊ ၂၀၁၂ ဒီဇင်ဘာ ၁၈-၁၉ ရက်ကို <http://www.tni.org/briefng/southeast-asia-informal-drug-policy-dialogue-2012-bangkok> တွင် ရယူနိုင်သည်။

၅၀။ Li နှင့်သူ၏ (၂၀၁၀)

၅၁။ Li နှင့်သူ၏ (၂၀၁၀)

၅၂။ ILO, UNCHR, UNDP, UNESCO, UNFPA, UNHCR, UNICEF, UN WOMEN, WFP, WHO နှင့် UNAIDS (၂၀၁၂)

၅၃။ UNODC (၂၀၁၂) 'မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအတွက် ဆန္ဒအလျောက်ဆေး ဖြတ်နိုင်မည့် ရပ်ရွာအခြေပြု ကုသရေးဦးစားပေးအဖြစ် အာဆီယံရှစ်နိုင်ငံနှင့် တရုတ်နိုင်ငံတို့၏ ဆွေးနွေးပွဲ' ကွာလာလမ်ပူ၊ အောက်တိုဘာ ၄ ရက်

၅၄။ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ရရှိနိုင်သည့်အခွင့်အရေးများ၌ ဆန္ဒမပါဘဲ ဆေးဝါးကုသခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ရှိရမည်ဟု ပါရှိသည်။ ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာအဆင့်မြင့် ကော်မရှင်ရုံး (UNHCHR) နှင့် ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေး အဖွဲ့အစည်း (WHO) (၂၀၀၈) ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာရရှိနိုင်သည့် အခွင့်အရေးစာတမ်းအမှတ် ၃၁ တို့ကိုကြည့်ပါ။ ဂျနီဗာ၊ UNHCHR နှင့် WHO.

၅၅။ UNODC (၂၀၁၂) 'ဆေးဝါးအပေါ်မူတည်၍ ပေါ်ပေါက်လာသည့် ကျန်းမာရေး ဆိုင်ရာပြဿနာများ'၊ ၂၀၁၂ ကမ္ဘာ့မူးယစ်ဆေးဝါးအစီရင်ခံစာ၊ စာ-၇၀ ကို http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/WDR2012/WDR_2012_Chapter2.pdf တွင် ရယူနိုင်ပါသည်။

၅၆။ မစ်ဆစ်ပန် ယာယီကုသရေးဌာန၌ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ဘန်ကောက်၊ ၂၀၁၃ နိုဝင်ဘာ ၂၈

၅၇။ ချိန်းမိုင်တက္ကသိုလ်၊ ကျန်းမာရေးသိပ္ပံဆိုင်ရာ ဆေးဝါးနှင့် သုတေသနအဖွဲ့အစည်း တာဝန်ခံဖြစ်သူ Dr Apinun Aramrattanaမှ ဖော်ဆောင်ခဲ့သည်။

၅၈။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

၅၉။ ဘန်ကောက်ရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၁၃ နိုဝင်ဘာလ

၆၀။ မူးယစ်စေတတ်သောဆေးဝါးများနှင့် စိတ်ကိုပြောင်းလဲစေတတ်သောဆေးဝါးများ ဥပဒေ (၁၉၉၃) အရ ပုဒ်မ ၁၅ "မှတ်ပုံတင်ရန်ပျက်ကွက်မှု" အတွက် ပြစ်ဒဏ်ကို သုံးနှစ်မှ ငါးနှစ်အထိထောင်ဒဏ်ချမှတ်နိုင်ပြီး ပုဒ်မ ၁၆ "စိုက်ပျိုးမှု၊ လက်ဝယ်ထားရှိမှု၊ သယ်ယူပို့ဆောင်မှု၊ ဖြန့်ဖြူးမှု၊ တစ်ဆင့်ခံပေးပို့မှု၊ လွှဲပြောင်းမှု၊ အတင်းအကျပ် သုံးစွဲစေမှု၊ မူးယစ်စေတတ်သောဆေးဝါးများနှင့် စိတ်ကိုပြောင်းလဲ စေတတ်သောဆေးဝါးများ သုံးစွဲထားစဉ် မတော်တရော်ပြုမှု" အတွက် ငါးနှစ်မှ ၁၀ နှစ်အထိ ထောင်ဒဏ်ချမှတ်နိုင်ပြီး ငွေဒဏ်ပါချနိုင်သည်။ ပြစ်မှုကျူးလွန် သူကို ပုဒ်မ ၁၅ ချိုးဖောက်မှုဖြင့် ပုဒ်မ ၁၆ ဖြင့် စွဲချက်တင်ထားပါက ပြစ်ဒဏ်ကို နှစ်ဆအထိ ထပ်မံချမှတ်နိုင်သည်။

၆၁။ UNODC (၂၀၁၃)

၆၂။ နိုင်ငံတကာအကျဉ်းထောင်ဆန်းစစ်လေ့လာရေးဌာန၊ 'ကမ္ဘာ့အနှံ့မှ အကျဉ်းထောင် သုံးသပ်ချက်အကျဉ်း၊ မြန်မာ (ယခင်ဘားမား)ကို <http://www.prisonstudies.org/country/myanmar-formerly-burma> တွင် ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုနိုင်သည်။

၆၃။ နိုင်ငံတကာအကျဉ်းထောင် ဆန်းစစ်လေ့လာရေးဌာန၊ 'ကမ္ဘာ့အနှံ့မှ အကျဉ်း ထောင်သုံးသပ်ချက်အကျဉ်း၊ မြန်မာ (ယခင်ဘားမား) ကို <http://www.prisonstudies.org/country/myanmar-formerly-burma> တွင် ဝင် ရောက်ကြည့်ရှုနိုင်သည်။

၆၄။ ထိုင်းနိုင်ငံလူဦးရေသည် သန်း (၇၀)ဝန်းကျင်ရှိသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံလူဦးရေသည် ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် သန်း ၅၀ နှင့် ၆၀ အကြားရှိသည်။

၆၅။ TNI သုတေသန ၂၀၁၃

၆၆။ Tanguay (၂၀၁၁)

၆၇။ Express News Service (၂၀၁၁) 'ကပ္ပသလအကျဉ်းထောင် ထောင်ဆူမှုဖြစ်ပြီး နာရီ ၂၀ အကြာ၌ အစိုးရ မှ သေဆုံးအကျဉ်းသားတရားကို အတည်ပြုခဲ့သည်။' ကပ္ပသလ၊ နိုဝင်ဘာ ၂၂

၆၈။ နိုင်ငံတကာအကျဉ်းထောင်ဆန်းစစ်လေ့လာရေးဌာန၊ 'ကမ္ဘာ့အနှံ့မှ အကျဉ်းထောင် သုံးသပ်ချက်အကျဉ်း၊ တရုတ်' ကို <http://www.prisonstudies.org/country/china/> တွင် ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုနိုင်သည်။

၆၉။ လူ့အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့ (၂၀၀၄)

တစ်ကျော့ပြန် - မူလအခြေအနေဆိုးသို့ ပြန်လည်ဆိုက်ရောက်လာသည့် ရွှေ့ပြောင်းဒေသ

၇၀။ The Nation (၂၀၀၇) 'မူးယစ်ဆေးဝါးဆန့်ကျင်ရေးစစ်ပွဲအတွင်း သေဆုံးခဲ့သူ အများစုသည် မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် ပတ်သက်ခြင်းမရှိခဲ့ပေ။' နိုဝင်ဘာ ၂၇ ရက်

၇၁။ The Nation (2008) 'မူးယစ်ဆေးဝါးစစ်ပွဲ' အချဉ်းနှီးသက်သက်သာဖြစ်ကြောင်း ပေါ်ပေါက်လာခြင်း၊ ဇန်နဝါရီ ၁၆

၇၂။ The Guardian (2011) 'ထိုင်းနိုင်ငံမှ မူးယစ်ဆေးဝါးနှိမ်နင်းရေးများမှာ စာတစ်ပုဒ်ကို ဖွင့်လှစ်လိုက်သဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့များမှ သေဆုံးမှုဒီရေမြင့်တက်လာမည် ကို စိုးရိမ်ပူပန်လျက်ရှိ' ဇူလိုင် ၁၀ ရက်

၇၃။ The Nation (2012) 'ချလမ်မှ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကို အရှိန်မြင့်သတ်ဖြတ် ရန် ပြင်ဆင်ခြင်း' ဖေဖော်ဝါရီ ၁၅ ရက်

၇၄။ The Bangkok Post (၂၀၁၃) 'ချလမ်မှ ဘန်ကောက်တွင် မူးယစ်ဆေးဝါးဆန့်ကျင် ရေးအကူအညီများ လိုလားလျက်ရှိ' မေလ ၈ ရက်

၇၅။ The Bangkok Post (၂၀၁၂) 'ထိုင်းလူမျိုးများအတွက်တိုက်သည့် စစ်ပွဲမဟုတ်ပါ' ဧပြီ ၁၈

၇၆။ UNODC (၂၀၁၃)

၇၇။ ပြုပြင်ရေးဌာန၊ တရားရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ထိုင်းနိုင်ငံအစိုးရ

၇၈။ အမှုပေါင်း 20% ကျော်သည် သုံးစွဲမှုဖြစ်သည်။ (မူးယစ်ရာဇာများ သို့မဟုတ် အခြားမူးယစ်ဆေးဝါးဆက်စပ်ပြစ်မှုများ ဆန့်ကျင်ရေးလုပ်ငန်းအတွင်း) Bezziccheri နှင့် Bazant (၂၀၀၄) ကို ကြည့်ပါ။

၇၉။ နိုင်ငံတကာအကျဉ်းထောင်ဆန်းစစ်လေ့လာရေးဌာန၊ 'ကမ္ဘာ့အနှံ့မှ အကျဉ်းထောင် သုံးသပ်ချက်အကျဉ်းထိုင်နိုင်ငံ' ကို <http://www.prisonstudies.org/country/thailand/> တွင် ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုနိုင်သည်။

၈၀။ The Nation (၂၀၁၃) 'ထိုင်းတရားရေးဝန်ကြီးဌာနမှ အကျဉ်းထောင်သစ်များ ရှာဖွေခြင်း' အောက်တိုဘာ ၁၀

၈၁။ အာရှနှင့် မိမိစိတ်ဒေသ မူးယစ်ဆေးဝါးအလွဲသုံးစားမှု သတင်းအချက်အလက် ကွန်ရက် (DAINAP)၊ UNODC (၂၀၁၃)

၈၂။ ကုလသမဂ္ဂသတင်းအချက်အလက်ဝန်ဆောင်မှုဌာန (၂၀၁၄) 'မူးယစ်ဆေးဝါး ဆိုင်ရာပြစ်မှုများအတွက် သေဒဏ်ပေးမှုကို ပယ်ဖျက်ရန် စဉ်းစားသင့်ကြောင်း INCB မှ နိုင်ငံများကို တိုက်တွန်းလိုက်သည်။' ဝီယင်နာ၊ မတ်လ ၅ ရက်

၈၃။ <http://myconference.unov.org/Documents/Get/ea739f7-8d50-491c-92cd-221c51c6d101> ၌ ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုပါ။

၈၄။ အီရန်အစွဲလမ်းပြည်ထောင်စု ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးမှ ဘာရိန်း၊ တရုတ်၊ အီဂျစ်၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ ကူရိတ်၊ လစ်ဗျား၊ မလေးရှား၊ အိုမန်၊ ကာတာ၊ ဆော်ဒီအရေဗီးယား၊ စင်ကာပူ၊ ဆူဒန်၊ ဆီးရီးယားအာရပ်ပြည်ထောင်စု၊ အာရပ်စော်ဘွားများနိုင်ငံ၊ ဝီယက်နမ်နှင့် ရီမင်နိုင်ငံများကို ကိုယ်စားပြု၍ စကားပြောခြင်း

၈၅။ Amnesty International (၂၀၁၄)

၈၆။ <http://www.lawyerscollective.org/updates/parliament-passes-ndps-amendment-bill-2014-gains-losses.html> ကိုကြည့်ပါ။ (၂၀၁၄ ခုနှစ် ဧပြီလအထိ အသက်ဝင်ဆဲဖြစ်သည်)

၈၇။ အင်ဖာရို ဒေသတွင်း NGO မှ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၀၉ အောက်တိုဘာ ၂၀ ရက် ၈၈။ Kangleonline မှ ၂၀၁၀ ဝက်တင်ဘာလ ၉ ရက် နေ့တွင် တင်ခဲ့သည့် AMADA အစီရင်ခံစာကို <http://kangleonline.com/2010/09/amada-report/> တွင် ရယူနိုင်ပါသည်။ နာဂလန်းနှင့် မကိုပူရ်နှစ်ပြည်နယ် စလုံး၌ ၁၉၉၄ နှင့် ၁၉၉၁ ခုနှစ်မှ စတင်၍ အရက်သေစာသောက်စားမှုကို တားမြစ် ထားခဲ့သည့် "အရက်မရောင်းရပြည်နယ်များ" ဖြစ်သည်။ ယခုအချိန်ထိ "စားပွဲ သောက်ပွဲများ၌" ပုန်းလျှိုးကွယ်လျှိုးသာ တရားမဝင်ဝန်ဆောင်မှုလျက် ရှိသည်။

၈၉။ UWSA, MNDA နှင့် NDAA ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၀၈ ဩဂုတ်လ

၉၀။ KIO ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ၂၀၁၂ မေလအတွင်း တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုနှင့် ၂၀၁၃ စက်တင်ဘာလအတွင်း SSA-တောင်ပိုင်း ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်း မှုများ။

၉၁။ I RIN (၂၀၁၃) 'မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကို အတင်းအကျပ်ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်း မှုသည် လာအိုနိုင်ငံရှိ ကုသရေးကဏ္ဍအတွက် အတားအဆီးဖြစ်လျက်ရှိသည်။' အောက်တိုဘာ ၁၁ ရက်၊ လူ့အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့် ရေးအဖွဲ့ (၂၀၁၁)

၉၂။ INCB (၂၀၁၀)ကို http://www.incb.org/documents/Publications/AnnualReports/AR2010/Supplement-AR10_availability_English.pdf/ တွင် ရယူနိုင်ပါသည်။

၉၃။ နိုင်ငံတကာအကျဉ်းထောင်ဆန်းစစ်လေ့လာရေးဌာန၊ 'ကမ္ဘာ့အနှံ့မှ အကျဉ်းထောင် သုံးသပ်ချက်အကျဉ်းအိန္ဒိယ' ကို <http://www.prisonstudies.org/country/india/> တွင်ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုနိုင်သည်။

၉၄။ Harris, G. (၂၀၁၁) 'အစုလိုက်အပြုံလိုက်ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင်ခြင်း၊ မူးယစ်ဆေးဝါး မူဝါဒအတွက် သတ်မှတ်အရည်အသွေး' Amsterdam: TNI.

၉၅။ UNODC (၂၀၁၃)

၉၆။ Amnesty International (၂၀၁၄)

၉၇။ ဥပဒေပူးယစ်ဆေးဝါးများနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးစွဲလန်းမှုစောင့်ကြည့်လေ့လာရေး ဌာန (EMCDDA), 'EMCDDA၏ ကူးစက်ရောဂါပြန့်ပွားမှုဆိုင်ရာညွှန်းကိန်းငါးခုကို <http://www.emcdda.europa.eu/activities/key-indicators> တွင် ရယူနိုင် ပါသည်။ (၂၀၁၄ မတ်လ ၂၀ အထိ အသက်ဝင်ဆဲဖြစ်သည်။)

၉၈။ ကနေဒါ HIV/AIDS ဥပဒေထောက်ကူပြုကွန်ရက်၊ ဖွင့်လင်းလူ့အဖွဲ့အစည်း လူထုကုန်းမာရေးအစီအစဉ်၊ နိုင်ငံတကာ HIV/AIDS မဟာမိတ်အဖွဲ့ (၂၀၀၈)

၉၉။ ကနေဒါ HIV/AIDS ဥပဒေထောက်ကူပြုကွန်ရက်၊ ဖွင့်လင်းလူ့အဖွဲ့အစည်း လူထုကုန်းမာရေးအစီအစဉ်၊ နိုင်ငံတကာ HIV/AIDS မဟာမိတ်အဖွဲ့ (၂၀၀၈)

၁၀၀။ ကနေဒါ HIV/AIDS ဥပဒေထောက်ကူပြုကွန်ရက်၊ ဖွင့်လင်းလူ့အဖွဲ့အစည်း လူထုကုန်းမာရေးအစီအစဉ်၊ နိုင်ငံတကာ HIV/AIDS မဟာမိတ်အဖွဲ့ (၂၀၀၈)

၁၀၁။ အင်ဖာမှ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ ၂၀၀၉ အောက်တိုဘာလ

၁၀၂။ Anthony နှင့်သူ၏ (၁၉၉၄) 'ဆေးရွက်ကြီး၊ အရက်၊ ကန့်သတ်ဆေးဝါးများနှင့် ရှူဆေးများအပေါ် စွဲလန်းမှုကို နှိုင်းယှဉ်သုံးသပ်ချက်၊ အမျိုးသားအဆင့်ဆေးဝါး အာနိသင်စာတိပြုစစ်တမ်းမှ အခြေခံတွေ့ရှိချက်များ' လက်တွေ့စမ်းသပ်နေဆဲ နှင့် ဆေးဝါးများ၏ လူ့စိတ်အပေါ် သက်ရောက်မှုလေ့လာရေးပေဒ ၂၊ ၂၄၄-၂၆၈

၁၀၃။ ကမ္ဘောဒီးယားဘုရင့်နိုင်ငံတော်အစိုးရ၊ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၊ လာအိုဒီမို ကရက်တစ်ပြည်ထောင်စု၊ ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ ထိုင်းဘုရင့် နိုင်ငံတော်၊ ဝီယက်နမ်ဆိုရှယ်လစ်ပြည်ထောင်စုနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးများနှင့် ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂရုံး (၂၀၁၁)

၁၀၄။ IRIN (၂၀၁၄) 'ထိုင်းနိုင်ငံ၏ မက်တီတမင်းဆန့်ကျင်ရေးတိုက်ပွဲအပေါ် ပြန်လည်သုံးသပ်မှု' ဇန်နဝါရီ ၁၃ ရက်ကို <http://www.irinnews.org/report/99449/rethinking-thailand-s-war-on-methamphetamines> တွင် ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။ (၂၀၁၄ ဧပြီလ ၂၉ ရက်အထိ အသက်ဝင်ဆဲဖြစ်သည်။)

၁၀၅။ မိမိစိတ်အနောက်ပိုင်းဒေသကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့အစည်းဒေသခွဲရုံး၏အမိမိတမင်း အမျိုးအစားစိတ်ကြွဆေး (ATS) အပေါ် နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာရှုထောင့်မှအကျဉ်းချုပ် တင်ပြမှုကို <http://www.wpro.who.int/hiv/documents/atstechnicalbriefs/en/> တွင် ရယူနိုင်ပါသည်။

အတိုကောက်စာလုံးများ

AD ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး

AFSPA လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များဆိုင်ရာ အထူးအမိန့်အက်ဥပဒေ

ART ကိုယ်ခံအားမြှင့်တင်ပေးသည့် ကုတုံး

ASEAN အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများပါဝင်သည့် အဖွဲ့အစည်း

ASOD မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ASEAN ဝန်ကြီးများအထူးအစည်းအဝေး

ATS အမိမိတမင်းအမျိုးအစားစိတ်ကြွဆေး

BA မြန်မာ့တပ်မတော်

BGF နယ်ခြားစောင့်တပ်

CBN မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးဗဟို (အိန္ဒိယ)

CND မူးယစ်စေတတ်သောဆေးဝါးများဆိုင်ရာကော်မရှင်

CPB မြန်မာ့ကွန်မြူနစ်လမ်းစဉ်ပါတီ

CCDAC မူးယစ်ဆေးဝါးအလွဲသုံးစားမှု ထိန်းချုပ်ရေးဗဟိုကော်မတီ

CPS ဘိန်းရိုးတံကို အနှစ်ကျအောင်ကျချက်ခြင်း

DIC ယာယီကုသရေးဌာန

EU ဥပဒေပညာမဂ္ဂ

FARC Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia

FPIC ကောင်းစွာကြိုတင်အသိပေးထားသော ရပ်ရွာလူထု၏ လွတ်လပ်သော သဘောတူခွင့်ပြုချက်

GHB ဂမ္ဘာတော်ရောင်ချည်-ဟိုက်ဒရောဒီဗိုလူးထရပ်အက်ဆစ်

GIZ Gesellschaft fur Internationale Zusammenarbeit

GOB မြန်မာအစိုးရ

Ha ဟက်တာ

HDI လူသားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုညွှန်းကိန်းများ

ICAD ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာညီလာခံ

INCB	နိုင်ငံတကာမူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးအမှုဆောင်ဘုတ်အဖွဲ့
KDA	ကချင်ကာကွယ်ရေးတပ်မတော်
KIO	ကချင်လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့အစည်း
Kg	ကီလိုဂရမ်
KMT	ကူမင်တန်
MDG	ထောင်စုနှစ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်များ
MDMA	၃-၄ မီသိုင်းလင်းဒိုင်အောက်စီမက်တစ်တစ်မင်း
MMT	မက်သန်းဖြင့်ထိန်း၍ ကုသသည့်နည်းလမ်း
MNDAA	မြန်မာအမျိုးသား ဒီမိုကရက်တစ် မဟာမိတ်တပ်မတော်
MTA	ရှမ်းပြည်တပ်မတော်
MQY	အနိမ့်ဆုံးသီးထွက်အရည်အသွေး
NDAA	အမျိုးသားဒီမိုကရက်တစ်တပ်ပေါင်းစုတပ်မတော်
NDA-K	ဒီမိုကရက်တစ်တပ်ဦး - ကချင်
NDNM	မြန်မာနိုင်ငံ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကွန်ရက်
NGO	အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများ
NPS	ဝိတ်ကိုပြောင်းလဲစေတတ်သောဆေးဝါးသစ်
NSCN-IM	နာဂဒေသအမျိုးသားဆိုရှယ်လစ်ကောင်စီ-အိဆတ်-မွေဟု
NSP	ဆေးထိုးအပ်နှင့် ဆေးထိုးပြွန် လှဲလှယ်ရေးအစီအစဉ်
ONCB	မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးအမှုဆောင်ဘုတ်အဖွဲ့ရုံး
OST	ဘိန်းအခြေခံဆေးဝါးများဖြင့် အစားထိုးကုသမှု
PMF	ပြည်သူ့တပ်မတော်
RRF	တော်လှန်ပုန်ကန်ရေးတပ်ဖွဲ့
SP	အပြင်းအထန်နာကျင်ကိုက်ခံမှု သက်သာပျောက်ကင်းဆေး (Spasmo-Proxylon)
SPDC	နိုင်ငံတော်အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကောင်စီ
SSA-N	ရှမ်းအမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော်-မြောက်ပိုင်း
SSA-S	ရှမ်းအမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော်-တောင်ပိုင်း
STD	လိင်မှတစ်ဆင့် ကူးစက်တတ်သည့် ရောဂါပိုးများ
TNI	Transnational Institute
TNLA	တအာင်းအမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော်
UK	အင်္ဂလန်
UN	ကုလသမဂ္ဂ
UNGASS	ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံ မူးယစ်ဆေးဝါးရေးရာအထူးကဏ္ဍ
ONCHR	ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အဆင့်မြင့်ကော်မရှင်နာရုံး
UNODC	ကုလသမဂ္ဂမူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာရုံး
US	အမေရိကန်
USA	အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု
USDP	ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးပါတီ
UWSA	ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်
WHO	ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့အစည်း

ကျမ်းကိုးစာရင်း

Amnesty International (2014) *Death Sentences and Executions 2013*, London: Amnesty International.

Amsterdam, J.G.C. van, A. Opperhuizen, M.W.J. Koeter, L.A.G.J.M. van Aerts, W. van den Brink (2009) *Ranking van drugs, Een vergelijking van de schadelijkheid van drugs*, RIVM-rapport 340001001/2009, Bilthoven: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu.

Anderson, M.B. (1999) *Do No Harm: How Aid Can Support Peace – or War*, Boulder: Lynne Rienner.

Anthony, J.C., LA Warner and R.C. Kessler (1994) 'Comparative epidemiology of dependence on tobacco, alcohol, controlled substances, and inhalants: basic findings from the national co-morbidity survey', *Experimental and Clinical Psychopharmacology* 2: 244–268.

Asia Harm Reduction Network (AHRN) (2013) *Overdose Prevention and Management among Opiate Users*, AHRN-PSI Joint Project on HIV among people using drugs in Myanmar, Yangon: AHRN.

Bergstrom, A., V. Andreeva and A. Reddy (2012) *Overview of epidemiology of injection drug use and HIV in Asia*, UNODC and UNAIDS.

Bergstrom, A. and S. Bezziccheri (2012) *Phasing out drug detention centres in East and South East Asia*, Bangkok: UNODC.

Bezziccheri, S. and W. Bazant (2004) *Drugs and HIV in South East Asia: A Review of Critical Geographic Areas of HIV/AIDS Infection among Injecting Drug Users and of National Programme Responses in Cambodia, China, Lao PDR, Myanmar, Thailand and Viet Nam*, Bangkok: UNODC.

Bhattacharji, R. (2007) *India's Experiences in Licensing Poppy Cultivation for the Production of Essential Medicines, Lessons for Afghanistan Case Study*, Senlis Council.

Boyer, E. W. et al. (2008) 'Self-treatment of opioid withdrawal using kratom (*Mitragynia speciosa korth*)', *Addiction* 103: 1048–1050.

Buddenberg, D. and W. A. Byrd (eds) (2006) *Afghanistan's Drug Industry*, Bangkok: UNODC and World Bank.

Canadian HIV/AIDS Legal Network, the Open Society Institute Public Health Program, and the International HIV/AIDS Alliance (2008a) *Nothing About Us Without Us, A Manifesto by People Who Use Illegal Drugs*.

Canadian HIV/AIDS Legal Network, the Open Society Institute Public Health Program, and the International HIV/AIDS Alliance (2008b) *"Nothing About Us Without Us", Greater, Meaningful Involvement of People Who Use Illegal Drugs: A Public Health, Ethical, and Human Rights Imperative*.

Chaturvedi, G. N., S. K. Tiwari and N. P. Rai (1981) 'Medicinal Use of Opium and Cannabis in Medieval India', *Indian Journal of History of Science* 16 (1): 31–35.

Chin, K. I. (2009) *The Golden Triangle: Inside Southeast Asia's Drugs Trade*, Ithaca, NY: Cornell University Press.

Chin, K. I. and S. X. Zhang (2007) *The Chinese Connection: Cross-border Drug Trafficking between Myanmar and China*, Washington, DC: United States Department of Justice, Office of Justice Programs, National Institute of Peace.

Chingsubam, B. and Khongbantabam, R. (2008) *Hepatitis C Virus (HCV) and Hepatitis B Virus (HBV) prevention and treatment among IDU's PLHIV – Issues and Solutions*, Manipur, India

Chouvy, P. A. and K. Afsahib (2014) 'Hashish revival in Morocco', *International Journal of Drug Policy* (in press).

Commission on Narcotic Drugs (CND) (2008a) *Fifth Report of the Executive Director on the world drug problem, Action Plan*

on International Cooperation on the Eradication of Illicit Drug Crops and of Alternative Development, Fifty-first session, Vienna, 10–14 March, Thematic debate on the follow-up to the twentieth special session of the General Assembly: general overview and progress achieved by Governments in meeting the goals and targets for the years 2003 and 2008 set out in the Political Declaration adopted by the Assembly at its twentieth special session, 17 December 2007, E/CN.7/2008/2/Add.2.

CND (2008b) *Making drug control 'fit for purpose': Building on the UNGASS decade, Report by the Executive Director of the United Nations Office on Drugs and Crime as a contribution to the review of the twentieth special session of the General Assembly, Fifty-first session, Vienna, 10–14 March 2008, 7 March, E/CN.7/2008/CRP.17.*

CND (2008c) *Note by the Secretariat on the results attained by Member States in achieving the goals and targets set at the twentieth special session of the General Assembly, the limitations and problems encountered and the way forward: international cooperation on the eradication of illicit drug crops and on alternative development, Open-ended intergovernmental expert working group on international cooperation on the eradication of illicit drug crops and on alternative development, Vienna, 2–4 July 2008, 20 May, UNODC/CND/2008/WG.3/2.*

CND (2008d) *Action Plan on International Cooperation on the Eradication of Illicit Drug Crops and on Alternative Development, The world drug problem, Fifth report of the Executive Director, Addendum, Fifty-first session, Vienna, 10–14 March 2008, Thematic debate on the follow-up to the twentieth special session of the General Assembly: general overview and progress achieved by Governments in meeting the goals and targets for the years 2003 and 2008 set out in the Political Declaration adopted by the Assembly at its twentieth special session, 17 December 2007, E/CN.7/2008/2/Add.2.*

CND (2013) *Contribution of the Executive Director of the United Nations Office on Drugs and Crime to the high-level review of the implementation of the Political Declaration and Plan of Action on International Cooperation towards an Integrated and Balanced Strategy to Counter the World Drug Problem, to be conducted by the Commission on Narcotic Drugs in 2014, Executive Director, UNODC, 6 December, UNODC/ED/2014/1.*

CND (2014) *World situation with regard to drug trafficking and recommendations of the subsidiary bodies of the Commission, Fifty-seventh session, Vienna, 13–21 March 2014, 10 December 2013, E/CN.7/2014/4.*

Cohen, P. (n.d.) *Opium, Rubber and Poverty in Northern Laos*, Department of Anthropology Macquarie University, Sydney, PowerPoint presentation.

Cohen, P. (2000) 'Resettlement, Opium and Labour Dependence: Akha-Tai Relations in Northern Laos', *Development and Change* 31(1): 179–200.

Cohen, P. (2013) 'Symbolic dimensions of the anti-opium campaign in Laos', *The Australian Journal of Anthropology* 24(2): 177–192.

Council of the European Union (2013) *Regional Report on South East Asia and China, Note from Australian Regional Chair of the Dublin Group to Dublin Group, CORDROGUE 100 ASIE 44, 17 October, Brussels.*

Cowell, A. (2005) 'Anarchy in the Shan State of Burma', in Jelsma, M., T. Kramer and P. Vervest (eds), *Trouble in the Triangle, Opium and Conflict in Burma, Chiang Mai: Silkworm Books.*

Cowell, A. (2006) *The Heroin Wars, Film in three parts, Channel 4.*

Deiss, R. G., T. C. Rodwell and R.S. Garfein (2009) 'Tuberculosis and Illicit Drug Use: Review and Update', *Oxford Journals, Clinical Infectious Diseases* 48(1): 72–82.

Department of Agricultural Planning, Ministry of Agriculture and Irrigation (2011), *Republic of the Union of Myanmar.*

- Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH (2011) *Rethinking the Approach of Alternative Development, Principles and Standards of Development in a Drugs Environment*, Sector programme development-oriented drug policy (Sv eod), Eschborn: GIZ.
- Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) and Transnational Institute (TNI) (2013) 'GIZ/TNI Southeast Asia Informal Drug Policy Dialogue Informal Drug Policy Dialogue SEA Asia, "Drugs and Development in Southeast Asia"', 27–28 November, Bangkok.
- Devi, Kh.S., N. Brajachand, H.L.Singh and Y.M.Singh (2005) 'Co-infection by human immuno-deficiency virus, hepatitis B and hepatitis C virus in injecting drug users', *The Journal of Communicable Diseases* 37(1): 73–7.
- Dikötter, F., L. Laaman and Z. Xun (2004) *Narcotics Culture: A History of Drugs in China*, Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Dikötter, F. (2003) 'Patient Zero: China and the Myth of the 'Opium Plague'', Inaugural Lecture, School of Oriental and African Studies, University of London, 24 October.
- Dinesh, H. (2011) *Imphal Revisited*, Research and Documentation Unit, Kripa Foundation.
- Elwert, G. (2003) 'Intervention in Markets of Violence', in Koehler, J. and C. Zurcher (eds), *Potentials of Disorder: Explaining Conflict and Stability in the Caucasus and in the Former Yugoslavia*, Manchester: Manchester University Press.
- EU Presidency Paper (2008) *Key points identified by EU experts to be included in the conclusion of the open-ended intergovernmental expert working group on international cooperation on the eradication of illicit drug and on alternative development, Open-ended intergovernmental expert working group on international cooperation on the eradication of illicit drug crops and on alternative development, Vienna, 2–4 July 2008*, UNODC/CND/2008/WG.3/CRP.4.
- European Monitoring Centre for Drugs and Drugs Addiction (EMCDDA) (2002) Report on the risk assessment of ketamine in the framework of the joint action on new synthetic drugs, Lisbon: EMCDDA.
- EMCDDA (2009) *Problem Drugs Use Estimation*. Lisbon: EMCDDA.
- Forum Mundial de Productores de Cultivos Declarados Ilícitos (FMPCDI) (2009) *Political Declaration*, 31 January, Barcelona.
- Franco, J. and J. Borras (2013) *The Global Land Grab*, Amsterdam: TNI.
- Greenfield, V.A. and L. Paoli (2010) *If Supply-Oriented Drug Policy is Broken, Can Harm Reduction Help Fix It? Melding Disciplines and Methods to Advance International Drug Control Policy*, Department of Economics, United States Naval Academy, 29 July.
- Global Commission on Drugs Policy (GCDP) (2011) *War on Drugs*, June, GCDP.
- GCDP (2013) *The Negative Impact Of The War On Drugs On Public Health: The Hidden Hepatitis C Epidemic*, May, GCDP.
- Governments of Kingdom of Cambodia, The People's Republic of China, The Lao People's Democratic Republic, The Republic of the Union of Myanmar, The Kingdom of Thailand, the Socialist Republic of Vietnam, and the United Nations Office on Drugs and Crime, 2011. *Sub-Regional Action Plan on Drug Control 2011–2013*, May.
- Henman, A. and P. Metaal (2009) *Coca Myths*, TNI Drugs & Conflict Debate Papers No.17, Amsterdam: TNI.
- Human Rights Foundation of Monland (HRFM) (2013) *Bitter Pills, Breaking the Silence Surrounding Drug Problems in the Mon Community*, Kancharaburi: HRFM.
- Human Rights Watch (HRW) (2004) *Not Enough Graves: The War on Drugs, HIV/AIDS and Violations of Human Rights 16(8)(C)*, New York: HRW.
- Human Rights Watch (2011) *Somsanga's Secrets, Arbitrary Detention, Physical Abuse, and Suicide inside a Lao Drug Detention Center*, New York: HRW.
- Human Rights Watch (2012) *Torture in the Name of Treatment, Human Rights Abuses in Vietnam, China, Cambodia, and Lao PDR*, New York: HRW.
- Human Rights Watch (2013) 'They Treat Us Like Animals', *Mistreatment of Drug Users and 'Undesirables' in Cambodia's Drug Detention Centers*, New York: HRW.
- Human Rights Watch, Open Society Institute Public Health Program, Canadian HIV/AIDS Legal Network, International Harm Reduction Association (2010) *Human Rights and Drug Policy, Compulsory Drug Treatment, Briefing 4*.
- International Harm Reduction Association (IHRA) (2010) *Global State of Harm Reduction 2010, Key issues for broadening the response*, London: IHRA.
- ILO, UNCHR, UNDP, UNESCO, UNFPA, UNHCR, UNICEF, UN WOMEN, WFP, WHO and UNAIDS (2012) *Joint Statement, Compulsory Drug Detention and Rehabilitation Centres, March*.
- International Workshop and Conference on Alternative Development (ICAD)(2011) *Report Workshop portion of the International Workshop and Conference on Alternative Development (ICAD), 6–11 November, Chiang Rai and Chiang Mai Provinces, Thailand*.
- Institute for Narcotics Studies and Analysis (INSA) (2014) *Report Conference on 'Illicit Drugs in the North-East: Searching for Truth and Solutions'*, Guwahati, 5–7 December 2013.
- Jelsma, M., T. Kramer and P. Vervest (eds) (2005) *Trouble in the Triangle, Opium and Conflict in Burma, Chiang Mai: Silkworm Books*.
- Kay, S. (2014) *Policy Shift: Investing in Agricultural Alternatives, Amsterdam: Hands off the Land Alliance, a joint project of TNI, FIAN International, FIAN Netherlands, FIAN Germany, FIAN Austria, IGO in Poland and FDCL in Germany*.
- Kour, K.D (2013) 'Balancing Act: An Analysis of India's National Narcotics Policy', *Asian Journal of Social Sciences & Humanities* 2(1)
- Kramer, T. (2007) *The United Wa State Party: Narco-Army or Ethnic Wa Nationalist Party? Policy Studies 38 (Southeast Asia)*, Washington, DC: East-West Center.
- Kramer, T. (2009) *Neither War nor Peace, The Future of the Ceasefire Agreements in Burma*, Amsterdam: Transnational Institute.
- Li, J., T.H. Ha, C. Zhang and H. Liu (2010) 'The Chinese government's response to drug use and HIV/AIDS: A review of policies and programs', *Harm Reduction Journal* 7:4.
- Lintner, B. (1994) *Burma in Revolt, Opium and Insurgency Since 1948*, Boulder: Westview Press.
- Lintner, B. (2002) *Blood Brothers, Crime, Business and Politics in Asia, Chiang Mai: Silkworm Books*.
- Lintner, B. and M. Black (2009) *Merchants of Madness, The Methamphetamine Explosion in the Golden Triangle, Chiang Mai: Silkworm Books*.
- Liu, Z., Z. Lian and C. Zhao (2006) 'Drug use and HIV/AIDS in China', *Drug Alcohol Review* 25(2): 173–5.
- Lu, H., T.D. Miethe and B. Liang (2009) *China's Drug Practices and Policies, Regulating Controlled Substances in a Global Context*, Farnham (UK): Ashgate Publishing.
- Mansfield, D. (2006) 'Development in a Drugs Environment: A Strategic Approach to Alternative Development', a Discussion

Paper by the Development-oriented Drug Control Programme (DDC), Eschborn: Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit (GTZ) GmbH.

Mansfield, D. and Pain, A. (2006) *Opium Poppy Eradication: How to raise the risk when there is nothing to lose?* AREU Briefing Paper, August. Kabul: AREU.

Milloy, M.J., N. Fairbairn, K. Hayashi, P. Suwannawong, K. Kaplan, E. Wood and T. Kerr (2010) 'Overdose experiences among injection drug users in Bangkok, Thailand', *Harm Reduction Journal* 7: 9

Ministry of Information (2008) *Constitution of the Republic of the Union of Myanmar 2008*, Nay Pyi Taw, September.

Mirante, E. (1987) *Adrift in Troubled Times*, Cranford: Project Maje.
Mirante, E. (1988) *The Victim Zone: Recent Accounts of Burmese Military Human Rights Abuse in the Shan State*, Cranford: Project Maje.

National Legislative Assembly Thailand (1979) *Narcotics Act B.E. 2522 (1979)*, Bhumibol Adulyadej, Rex, Given on the 22nd day of April B.E. 2522; Being the 57th year of the Present Reign, Bangkok.

Nelson, P.K., B.M. Mathers, B. Cowie, H. Hagan, D. des Jarlais, D. Horyniak and L. Degenhardt (2011) 'Global epidemiology of hepatitis B and hepatitis C in people who inject drugs: results of systematic reviews', *The Lancet* 378(9791): 571-583.

Newman, R.K. (1995) 'Opium Smoking in Late Imperial China: A Reconsideration', *Modern Asian Studies* 29(4): 765-794.

Palaung Women's Organisation (PWO) (2006) *Poisoned Flowers, The Impact of Spiralling Drug Addiction on Palaung Women in Burma*, Mae Sod (Thailand): PWO.

PWO (2010) *Poisoned Hills, Opium Cultivation Surges under Government Control in Burma*, October, Mae Sod (Thailand): PWO.

PWO (2011) *Still Poisoned, Opium Cultivation Soars in Palaung Areas under Burma's new Regime*, Mae Sod (Thailand): PWO.

Pasuk, P, S. Piriya-rangan and N.Treerat, (1998) *Guns, Girls, Gambling, Ganja, Thailand's Illegal Economy and Public Policy*, Chiang Mai: Silkworm Books.

Pathan, D. (2005) 'Thailand's War on Drugs', in Jelsma, M., T. Kramer and P. Vervest (eds), *Trouble in the Triangle, Opium and Conflict in Burma*, Chiang Mai: Silkworm Books.

Paoli, L., V. A. Greenfield and P. Reuter (2009) *The World Heroin Market, Can Supply be Cut?* Oxford: Oxford University Press.

Paoli, L., V. A. Greenfield and P. Reuter, with M. Charles (2009a) 'India, Diversion from Licit Cultivation', in Paoli, L., V.A. Greenfield and P. Reuter, *The World Heroin Market, Can Supply be Cut?* Oxford: Oxford University Press.

Paoli, L., V. A. Greenfield and P. Reuter, with M. Charles (2009b) 'Is medicinal opium production Afghanistan's answer?: Lessons from India and the world market' *Journal of Drug Policy Analysis*, 2(1)

Paoli, L., V. A. Greenfield, M. Charles and P. Reuter (2009c) 'The global diversion of pharmaceutical drugs, India: the third largest illicit opium producer?' *Addiction* 104(3): 347-354.

Poll, S. and V. Soriano (2008) 'Management of Chronic Hepatitis C Virus Infection in HIV-Infected Patients', *Oxford Journals, Clinical Infectious Diseases* 47(1): 94-101.

Qian, H.-Z., J. Schumacher, H.T. Chen and Y. Ruan (2006) 'Injection drug use and HIV/AIDS in China: Review of current situation, prevention and policy implications', *Harm Reduction Journal* 3: 4.

Ray, R., S. Kattimani and H. Sharma (2005) *Opium Abuse and*

Its Management: Global Scenario, Background paper for the Technical Guidelines Development Group (TDG) on Psycho-socially Assisted Pharmacotherapy of Opioid Dependence, Geneva: WHO.

Renard, R. D. (1996) *The Burmese Connection, Illegal Drugs and the Making of the Golden Triangle*, Boulder, CO: Lynne Rienner.

Richards. J.F. (2002) 'Opium and the British Indian Empire: The Royal Commission of 1895', *Modern Asian Studies* 36: 375-420.

Sai, L. (2008) *The Political Economy of Opium Reduction in Burma: Local Perspectives from the Wa Region*, A Thesis Submitted in Partial Fulfilment of the Requirements for the Degree of Master of Arts Program in International Development Studies, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University.

Scott-Ham, M. and F. Burton (2006) 'A study of blood and urine alcohol concentrations in cases of alleged drug-facilitated sexual assault in the United Kingdom over a 3-year period', *Journal of Clinical Forensic Medicine* 13(3): 107-111.

Shan Herald Agency for News (SHAN) (2003) *Show Business: Rangoon's 'War on Drugs' in Shan State*, 2nd edn, Chiang Mai.

SHAN (2005) *Hands in Glove, The Burma Army and the Drug Trade in Shan State*, Chiang Mai.

SHAN (2007) *Shan Drugwatch Newsletter*, Issue 1, June, Chiang Mai.

SHAN (2009) *Shan Drugwatch Newsletter*, Issue 2, June, Chiang Mai.

SHAN (2010) *Shan Drugwatch Newsletter*, Issue 3, October, Chiang Mai.

SHAN (2011) 'Druglords in Parliament', *Shan Drug Watch Newsletter*, Issue 4, October, Chiang Mai.

SHAN (2012) *Political settlement: A win-win solution for all*, Shan Drugwatch Newsletter, Issue 5, June. Chiang Mai.

Škařupová, K. (2014) *The levels of use of opioids, amphetamines and cocaine and associated levels of harm: summary of scientific evidence*, Literature Review, Lisbon: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA).

Smith, K., N. Bartlett and N. Wang (2012) 'A Harm Reduction Paradox: Comparing China's Policies on Needle and Syringe Exchange and Methadone Maintenance', *International Journal of Drug Policy* 23: 327-332.

Soubanh Srithirath, H.E. Mr. Minister to the President's Office, Chairman of the Lao National Commission for Drug Control and Supervision (2006) *Report on Implementation of the National Strategy Programme for the Elimination of Opium Poppy Cultivation (2000-2006) and Actions to be undertaken in the future*, 14 February, Vientiane.

Stevens, A., H. Stöver and C. Brentari (2010) 'Criminal justice approaches to harm reduction in Europe', in: *Harm reduction: evidence, impacts and challenges*, Chapter 14, EMCDDA, Monograph, Lisbon: EMCDDA.

Sychareun, V., V. Hansana, S. Phommachanh, V. Somphet, P. Phommavongsa, B.Tenni, T. Moore and N. Crofts (2012) 'Defining and Redefining Harm Reduction in the Lao Context', *Harm Reduction Journal* 9: 28.

Tanguay, P. (2011) *Policy responses to drug issues in Malaysia*, International Drug Policy Consortium (IDPC) Briefing Paper, June, London: IDPC.

Townsend, J. (2005) *China and Afghan Opiates: Assessing the Risk*, Central Asia, Caucasus Institute and Silk Road Studies Program.

Transnational Institute (TNI) (2001) *Vicious Circle: The Chemical and Biological 'War on Drugs'*, Amsterdam: TNI.

TNI (2007) *Missing Targets, Counterproductive Drug Control*

- Efforts in Afghanistan, Amsterdam: TNI.*
- TNI (2009) Withdrawal Symptoms in the Golden Triangle: A Drugs Market in Disarray, Amsterdam: TNI.*
- TNI (2010) Alternative Development or Business As Usual? China's Opium Substitution Policy in Burma and Laos, Drug Policy Briefing, No.33, Amsterdam: TNI.*
- TNI (2011a) Kratom in Thailand, Decriminalisation and Community Control? Pascal Tanguay.*
- TNI Series on Legislative Reform of Drug Policies, No. 13, Amsterdam: TNI.*
- TNI (2011b) On the Frontline of Northeast India, Evaluating a Decade of Harm Reduction in Manipur and Nagaland, Drug Policy Briefing No.35, Amsterdam: TNI.*
- TNI (2012) Financing Dispossession, China's Opium Substitution Programme in Northern Burma, Amsterdam: TNI.*
- TNI and Burma Centrum Nederland (BCN) (2013) Developing Disparity, Regional Investment in Burma's Borderlands, Amsterdam: TNI and BCN.*
- TNI and BCN (2013b) Access Denied, Land Rights and Ethnic Conflict, Burma Policy Briefing No.11, Amsterdam: TNI and BCN.*
- TNI and Burnet Institute (2011) Report from the workshop Harm Reduction for ATS, 13–14 October, Yangon.*
- TNI and Paung Ku 2013. Report from The First Southeast Asia Opium Farmers Forum, 2–3 July, Yangon.*
- TNI and Washington Office on Latin America (WOLA) (2011) Systems Overload – Drug laws and prisons in Latin America, Amsterdam and Washington, DC: TNI and WOLA.*
- TNI (2005) Global Enforcement Regimes, Transnational Organised Crime, International Terrorism and Money Laundering, TNI Crime and Globalisation seminar, 28–29 April, Amsterdam.*
- United Nations (2005) Alternative Development: A Global Thematic Evaluation, Final Synthesis Report, New York: United Nations.*
- UNAIDS (2013) Global Report, UNAIDS Report on the Global AIDS Epidemic, Geneva: UNAIDS.*
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) (2005) Country Profile Vietnam, Hanoi: UNODC.*
- UNODC (2007) Opium Poppy Cultivation in South East Asia: Lao PDR, Myanmar, Thailand, Vienna: UNODC.*
- UNODC (2008) Drug-Free ASEAN 2015: Status and Recommendations, United Nations Office on Drugs and Crime Regional Centre for East Asia and the Pacific, Bangkok: UNODC.*
- UNODC (2011) Amphetamines and Ecstasy, 2011 Global ATS Assessment, Global Smart Programme, Vienna: UNODC*
- UNODC (2012a) Patterns and trends of Amphetamine Type Stimulants and Other Drugs, Asia and the Pacific, Global SMART Programme, Vienna: UNODC.*
- UNODC (2012b) Southeast Asia Opium Survey 2012, Lao PDR, Myanmar, Vienna: UNODC.*
- UNODC (2013a) Afghanistan Opium Survey 2013, Summary Findings, Vienna: UNODC.*
- UNODC (2013b) Southeast Asia Opium Survey 2013, Lao PDR, Myanmar, Vienna: UNODC.*
- UNODC (2013c) World Drug Report 2013, Vienna: UNODOC.*
- UNODC (2013d) Patterns and Trends of Amphetamine-Type Stimulants and Other Drugs: Challenges for Asia and the Pacific, Global SMART Programme, Vienna: UNODC.*
- UNODC/Gobierno de Colombia (2013) Censo de Cultivos de Coca 2012, Bogotá: UNODC.*
- US Department of Justice (2005) Press Release: Eight Leaders of Southeast Asia's Largest Narcotics Trafficking Organisation Indicted by a Federal Grand Jury in Brooklyn, New York. United States Attorney, Eastern District of New York, 24 January.*
- US Department of State (2007) International Narcotics Control Strategy Report, Washington, DC: Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs.*
- US Department of State (2010) International Narcotics Control Strategy Report, Washington, DC: Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs.*
- US Department of State (2012) International Narcotics Control Strategy Report, Washington, DC: Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs.*
- US Department of State (2013) International Narcotics Control Strategy Report, Washington, DC: Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs.*
- United States General Accounting Office (1989) Drug Control: Enforcement Efforts in Burma Are Not Effective, prepared by N.R. Kingsbury, GAO/NSIAD-89-197, Washington, DC: United States Government Printing Office.*
- US House Committee on Foreign Affairs (1987) U.S. Narcotics Control Efforts in Southeast Asia, (HRG-1987-FOA-0032; June 30 and July 15, 1987.) 100th Cong., 1st sess. Available in: ProQuest® Congressional Hearings Digital Collection (227).*
- Vargas, R. (2013) Drugs as War Economy and the Peace Process in Colombia: Dilemmas and Challenges, TNI Drug Policy Briefing Nr.41, Amsterdam: TNI.*
- Via Campesina (2011) Stop Land-Grabbing Now!, Conference Declaration, 9 November, Nyeleni.*
- Vicknasingam, B., S. Narayanan, G.T. Beng and S.M. Mansor (2010) 'The informal use of ketum (Mitragyna speciosa) for opioid withdrawal in the northern states of peninsular Malaysia and implications for drug substitution therapy', International Journal of Drug Policy 21(4): 283–8.*
- Walsh, J. (2009) Lowering Expectations, Supply Control and the Resilient Cocaine Market, Washington, DC: Washington Office on Latin America (WOLA).*
- World Health Organization (WHO) (2009) Assessment of compulsory treatment of people who use drugs in Cambodia, China, Malaysia and Viet Nam: An application of selected human rights principles, Geneva: WHO.*
- WHO, UNODC and UNAIDS (2012) Technical guide for countries to set targets for universal access to HIV prevention, treatment and care for injecting drug users, Geneva: WHO*
- Yin, L., G. Qin, Y. Ruan, H.Z. Qian, C. Hao, L. Xie, K. Chen, Y. Zhang, Y. Xia, J. Wu, S. Lai and Y. Shao, (2007) 'Nonfatal overdose among heroin users in southwestern China', American Journal of Drug and Alcohol Abuse 33(4): 505–516.*
- Youngers, C. A. and J.M. Walsh (2010) Development First, A More Humane and Promising Approach to Reducing Cultivation of Crops for Illicit Markets, Washington, DC: Washington Office on Latin America (WOLA).*
- World Bank (2004), Afghanistan State Building, Sustaining Growth, and Reducing Poverty A Country Economic Report, Washington, DC: World Bank.*

မြန်မာ၊ လာအိုနှင့် ထိုင်းသုံးနိုင်ငံ နယ်နိမိတ်ခြင်းထိစပ်လျက်ရှိသည့် ရွှေတြိဂံဒေသနှင့် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများဖြစ်သည့် တရုတ်နှင့် အိန္ဒိယရှိ တရားမဝင် မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက် အကြီးအကျယ်ပြောင်းလဲသွားခဲ့သည်။ ဤအစီရင်ခံစာ၌ ဒေသခံသုတေသီများပါဝင်သည့်အဖွဲ့မှ အလွန်ဆိုးရွားခက်ခဲသည့် မြေပြင်အခြေအနေများကို မဆုတ်မနစ်သော ဖွဲ့လုံ့လတို့ဖြင့် ကျော်ဖြတ်၍ ကောက်ယူရရှိခဲ့သည့် သတင်းအချက်အလက်များအပေါ် အခြေခံ၍ အဆိုပါ အပြောင်းအလဲများကို အသေးစိတ်မှတ်တမ်းတင်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုစာမျှ ကျဆင်းသွားခဲ့ပြီးနောက် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုသည် နှစ်ဆသော ပမာဏဖြင့် ပြန်လည်ဦးမော့လာခဲ့သည်အပြင် ဒေသတွင်း ATS အထူးသဖြင့် မက်တီတမင်းအမျိုးအစားစိတ်ကြွဆေး ထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးမှုနှင့် သုံးစွဲမှုများ တစ်ရှိန်ထိုးမြင့်တက်လာလျက်ရှိသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးတားဆီးနှိမ်နင်းရေးအဖွဲ့အစည်းများသည်လည်း ၂၀၁၅ အထိ မူးယစ်ကင်းစင်သည့် ဒေသ ဖြစ်ရမည်ဟူသည့် အောင်မြင်နိုင်ခြေမရှိသော ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်ကို အခြေခံရေးဆွဲထားသည့် မူဝါဒများကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် စဉ်ဆက်မပြတ် ဖိအားပေးဆဲလျက်ရှိသည်။

ဤအစီရင်ခံစာ၌ မူးယစ်ဆေးဝါးရေးရာမူဝါဒများကို ပြောင်းလဲရာ၌ ကျန်းမာရေး၊ ဖွံ့ဖြိုးရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများအပေါ် အာရုံစိုက် သင့်ကြောင်း မီးမောင်းထိုးပြထားပါသည်။ ပတ်သက်ပါဝင်လျက်ရှိသည့် အထိခိုက်လွယ်ဆုံးသောလူအုပ်စုများကို ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ အရေးယူ ခြင်းမပြုရန် ပြုပြင်ပြောင်းလဲနိုင်မည်ဆိုပါက ဒေသတွင်းရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးရေးရာမူဝါဒများသည် ပိုမိုအဖိုးနည်းဝန်ပါ၍ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲလာမည်ဖြစ် သည်။ အရေးယူဆောင်ရွက်မှုအတွင်း မျှတမှုမရှိသည့် ပြစ်မှုပြစ်ဒဏ်များကို ပယ်ဖျက်ခြင်း၊ အာနိသင်ပျော့သည့် ဆေးဝါးများကို မူးယစ်ဆေးဝါးစာရင်းမှ ပြန်လည်ဖြေလျှော့ပေးခြင်း၊ အခြေခံဆေးဝါးများ ရယူအသုံးပြုနိုင်မှုကို ဦးစားပေးခြင်း၊ တားဆီးနှိမ်နင်းရေးလုပ်ငန်းများအတွင်းရှိ အရင်းအမြစ်များကို လူထုဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ၊ ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် အန္တရာယ်လျော့ချရေးလုပ်ငန်းများသို့ လွှဲပြောင်းနေရာချ၍ ဆေးဝါးကုသရန် လိုအပ်သူ များအတွက် အထောက်အထားအခြေပြုဆန္ဒအလျောက်ဆေးဖြတ်နိုင်မည့် ဝန်ဆောင်မှုများဖော်ထုတ်ပေးအပ်ခြင်းတို့ကို ထည့်သွင်းပေါင်းစပ်သင့်သည်။

၂၀၁၅ အထိမူးယစ်ကင်းစင်သည့် အာဆီယံဖြစ်ရန် စိတ်အားထက်သန်မှုသည် ယုတ္တိကျခြင်းမရှိသဖြင့် မူဝါဒရေးရာရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်များနှင့် အရင်း အမြစ်များကို ပပျောက်ရေးလုပ်ငန်းများထက် တရားမဝင်မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်ကို ဘေးအန္တရာယ်အနည်းဆုံးနည်းလမ်းဖြင့် စီမံခန့်ခွဲရန်အတွက် ဘေးအန္တရာယ်လျော့ချရေး မဟာဗျူဟာဖြင့် ဦးတည်လမ်းကြောင်းပြောင်းပစ်ရန် လိုအပ်သည်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေး တစ်ကျော့ပြန်ဦးမော့လာခြင်းနှင့် စိတ်ကြွဆေး (ATS) ဈေးကွက် ဆက်လက်ကျယ်ပြန့်လာခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ဤအစီရင်ခံစာအတွင်း မှတ်တမ်းတင်ထားသည့် အထောက်အထား အားလုံးကို ကြည့်ရှုသုံးသပ်ခြင်းအားဖြင့် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုတင်းကျပ်သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုများဖော်ဆောင်၍ နောက် ဆက်တွဲဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများ ထပ်မံပေါ်ပေါက်လာစေခြင်းဖြင့် ရွေးစရာလမ်းမရှိအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် တာဝန်မဲ့လွန်းရာကျမည် ဖြစ်ကြောင်း သုံးသပ်တင်ပြအပ်ပါသည်။

Transnational Institute (TNI) ကို ၁၉၇၄ ခုနှစ်၌ လွတ်လပ်၍ အနှောင်အဖွဲ့ကင်းသည့် နိုင်ငံတကာသုတေသနနှင့် မူဝါဒပြောင်းလဲရေး လျှောက်လဲတင်ပြသည့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်အဖြစ် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ အဖွဲ့အစည်းအနေဖြင့် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံပေါင်းစုံရှိ လူထုလှုပ်ရှားမှုများနှင့် ချိတ်ဆက်မှု အလွန်အားကောင်းသည့်အပြင် ကမ္ဘာကြီးကို ဒီမိုကရေစီကျကျ သာတူညီမျှမှုရှိရှိဖြင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲစေပြီး ငြိမ်းချမ်း ရေးသို့ ဦးတည်လာအောင် ပဲ့ကိုင်ထိန်းကျောင်းလိုသည့် ပညာရှင်များဖြင့် စုဝေးဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ ကနဦးစမှတ်အနေဖြင့် မြေကမ္ဘာကြီး ကြုံတွေ့နေရသည့် ပြဿနာရပ်များအတွက် ကမ္ဘာ့နေလူထုတစ်ရပ်လုံး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့်သာ အဖြေရှာနိုင်မည်ဟု လက်ခံယုံကြည်ပါသည်။ TNI အနေဖြင့် အရေးကြီးသည့် ကမ္ဘာ့ရေးရာကိစ္စရပ်များကို အခြေခံကျကျ ကြိုတင်ဆန်းစစ်လေ့လာကာ လူထုလှုပ်ရှားမှုများနှင့် မဟာမိတ်ဖွဲ့၍ ပိုမို ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲမှုရှိပြီး တရားမျှတ၍ ဒီမိုကရေစီကျသည့် ကမ္ဘာကြီးဖြစ်စေရန်အတွက် အဆိုပြုချက်များကို ရေးဆွဲဖော်ထုတ်ပေးလျက်ရှိသည်။

TNI မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် ဒီမိုကရေစီအစီအစဉ်သည် တရားမဝင်မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်နှင့် ကမ္ဘာ့အနှံ့ရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးရေးရာမူဝါဒများ၏ ရွေ့လျားမှု အပြောင်းအလဲများကို တွန်းအားပေးလျက်ရှိသည့် ဇစ်မြစ်အကြောင်းရင်းခံများကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်၍ ယင်းပြောင်းလဲမှုများမှ ဖွံ့ဖြိုးရေး၊ ပဋိပက္ခ အခြေအနေများနှင့် ဒီမိုကရေစီအပေါ် မည်သည့်သက်ရောက်မှုများ ကျရောက်လာစေကြောင်း ဆန်းစစ်သုံးသပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ အစီအစဉ်သည် မူးယစ် ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများနှင့် ထုတ်လုပ်သူများအတွက် အန္တရာယ်လျော့ချရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူများအားဖြင့် လမ်းညွှန်မှုပြုထားသည့် အထောက်အထားအခြေပြုမူဝါဒများ ရေးဆွဲဖော်ထုတ်လာနိုင်အောင် အားပေးတိုက်တွန်းလျက်ရှိသည်။ ၁၉၉၆ ခုနှစ်မှစ၍ အစီအစဉ်၏ ဦးစားပေးကဏ္ဍအဖြစ် ကမ္ဘာ့တောင်ပိုင်း နိုင်ငံများ၏ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာမူဝါဒများနှင့် ယင်းတို့၏နောက်ဆက်တွဲသက်ရောက်မှုရလဒ်များ တိုးတက် ကောင်းမွန်လာစေရန် အလေးပေးဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။ မဟာဗျူဟာရည်မှန်းချက်အနေဖြင့် ကြောင်းကျိုးဆီလျော်၍ အဖက်ဖက်မှ ထည့်သွင်း စဉ်းစားထားသည့် မူဝါဒများပေါ်ပေါက်လာအောင် အထောက်အကူပြုရန်နှင့် ကုလသမဂ္ဂအတိုင်းအတာ၌ လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု လျော့ချရေး၊ လူထုကျန်းမာရေးကဏ္ဍမြှင့်တင်ရေး၊ လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေး၊ ကောင်းမွန်သည့်အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတည် ဆောက်ရေးကဲ့သို့သော ကျယ်ပြန့်သည့် ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်များအတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်ကို အပြန်အလှန်ဆက်စပ်လျက်ရှိသည့် အကြောင်းအရာတစ်ခုအဖြစ် ထည့်သွင်းဖော်ဆောင်ရန် တိုက်တွန်းအားပေးလျက်ရှိသည်။

TNI ၏ မြန်မာစီမံကိန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ တိုင်းရင်းသားရေးရာပဋိပက္ခကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရာ၌ မဟာဗျူဟာကျကျ သုံးသပ်နိုင်စေရန်နှင့် တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများကို မိမိတို့၏ လိုလားချက်များထုတ်ဖော်ပြောဆိုနိုင်စေရန် ပံ့ပိုးကူညီလျက်ရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာ့သမိုင်းတစ်လျှောက် အရှည်ကြာဆုံး ပြည်တွင်းစစ်မီးကို တွေ့ကြုံရင်ဆိုင်နေရသည့် နိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်သည်။ တိုင်းရင်းသားပြည်သူများအနေဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံ၍ ဘေးဖယ်ခံနေရသကဲ့သို့ ခံစားနေကြရသည်။ ဒီမိုကရေစီ၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် နိုင်ငံအတွင်းဖြစ်ပျက်လျက်ရှိသည့် တိုင်းရင်းသားပဋိပက္ခကို မဖြစ်မနေကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် လိုအပ်လျက်ရှိသည်။ TNI အနေဖြင့် အစားထိုးနိုင်မည့် ရွေးချယ်စရာမူဝါဒများ ရေးဆွဲ ဖော်ထုတ်၍ စဉ်ဆက်မပြတ်တိုးတက်မှုကို မှတ်ကျောက်တင်နိုင်မည့် စံနှုန်းများဖော်ထုတ်သတ်မှတ်ရန် အလွန်အရေးကြီးသည်ဟု လက်ခံယုံကြည် ပါသည်။ စီမံကိန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း လက်တွေ့အခြေအနေနှင့် အံဝင်တွင်ကျဖြစ်ပြီး အရှိတရားအပေါ် အခြေခံထားသည့် မူဝါဒအပြောင်း အလဲများပေါ်ပေါက်လာအောင် ပံ့ပိုးကူညီရန် ရည်ရွယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် စီမံကိန်းအနေဖြင့် မြေယာ၊ ရေနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးမူဝါဒ များအပေါ် အသားပေးသည့် သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ် စီမံခန့်ခွဲမှုအပါအဝင် အရေးကြီးသည့် မူဝါဒရေးရာကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်သည့် ဒေသတွင်းဇာတ်ကောင်များ၏ စွမ်းဆောင်ရည်များကိုလည်း တည်ဆောက်ပေးလျက်ရှိသည်။